

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Tractatus Nonus. De Regulis Fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83614)

TRACTATUS NONUS.

D E

REGULIS FIDEI.

Regula fidei dicitur id quod continet vel proponit infallibiliter veritates à Deo revelatas, pertinentes ad fidem catholicam. Dividitur in animatam & inanimatam. Inanimata duplex est, Scriptura scilicet & Traditio: animata verò, quæ duplex, universitas pastorum, seu pastorum & ovium, universitas pastorum, seu corpus pastorale capiti suo Romano Pontifici conjunctum; Concilium generale à Romano Pontifice approbatum, & Sedes Apostolica.

DISPUTATIO PRIMA.

DE SCRIPTURA SACRA.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum dentur aliquæ Scriptura Sacra, seu divina.

RESPONSIO I.

Dati sacras aliquas scripturas evidenter credibile est evidentiâ absoluta & perfecta, adeoque respectu omnium sufficientissima.

Prob. Scriptura sacra dicitur ea, quæ continet verbum Dei, seu divinas revelationes. Atqui dari hujusmodi scripturas evidens est saltem evidentiâ credibilitatis absoluta & perfecta. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam habemus motiva, quæ si non separatim, saltem conjunctim sumpta, ostendunt evidenter evidentiâ absoluta & perfecta non posse nisi imprudenter negari, quod dentur aliquæ scripturæ, quæ verbum Dei, seu revelationes à Deo factas continent, sive, quod idem est, quod aliquæ scripturæ, eæ nimirum, de quibus infra, verè contineant verbum Dei, seu revelationes à Deo factas. Ergo, &c.

Motiva autem illa sunt, illarum scripturarum antiquitas; illarum mirabilis conservatio inter tot & tantas persecutionum & hæresum procellas, quibus hæcenus exagitata est christiana religio; puritas, sublimitas & sanctitas doctrinæ quam continent; illarum planè divina in hominum animis ad amorem Dei, & virtutum omnium exercitium convertendis energia; summa veneratio, qua illas prosecuti sunt à septemdecim sæculis innumeri penè viri in religione christiana, doctrina, sanctitate & sapientia insignes; prophetiarum, quas habent, veritas eventu comprobata; authorum, à quibus conscriptæ fuerunt diversis temporibus, locis & linguis, summa inter se consensio & concordia. Ex his autem argumentis saltem collectivè sumptis, quis non evidenter colliget, sine temeritate maxima negari non posse scripturarum illarum divinitatem?

RESPONSIO II.

Imò dari aliquas scripturas divinas, simpliciter evidens est evidentiâ magna morali.

Prob. Tam certum & evidens est dari divinas aliquas scripturas, quàm certum & evidens est religionem christianam esse veram religionem: unum enim è præcipuis religionis christianæ dogmatibus est,

Simonnet Theol. Tom. II.

quod dentur aliquæ scripturæ, verè contingentes verbum Dei, seu revelationes à Deo factas. Atqui, ut suo loco probatum est, certum & evidens est simpliciter evidentiâ magna morali, religionem christianam esse veram religionem. Ergo, &c.

Porro scripturæ illæ, quarum divinitatem nonnisi imprudenter negari posse, imò simpliciter evidentem esse probavimus, dividuntur, velut totum in partes, in eas quæ ante adventum Christi exaratae fuerunt, & componunt vetus testamentum; & eas, quæ conscriptæ fuerunt post Christi adventum, & in illis novum testamentum consistit. Hæ itaque in lege gratiæ, illæ verò in lege Mosaica ab authoribus à Deo inspiratis, qui idcirco Authores sacri nominantur, conditæ fuerunt. Sed

Nota. Prosequentibus articulis. Hæc vox Canon, duplicem habet significationem. 1. Enim significat idem ac Regula. Hinc Conciliorum decreta de fide vel moribus, vocantur Canones, quia sunt fidelibus credendorum vel agendorum regulæ; sed hæc vocis acceptio non est hujus loci. 2. Significat idem ac Catalogus, & in hac significatione hic sumitur, cum scripturis sacris attribuitur. Cum itaque queritur, quis sit canon librorum sacrorum, sensus est, quis sit librorum sacrorum catalogus; & cum queritur, quinam libri sint canonici, sensus est, quinam libri in librorum sacrorum catalogum sint relati. Canon hic est librorum sacrorum catalogus, & libri canonici sunt libri sacri.

ARTICULUS II.

Quot & quos in suo Canone libros habuerint Hebræi.

Resp. In canone Hebræorum fuerunt libri viginti duo, nempe Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium. (Hos quinque libros à Mose conscriptos Legem nuncuparunt Hebræi.) Liber Josue, liber Judicum, in quem compingunt librum Ruth; liber Samuelis, quem nos primum & secundum Regum dicimus; liber Regum, qui apud nos tertio & quarto Regum continetur; Ilias, Jeremias, Ezechiel; liber duodecim Prophetarum; Job, Psalterium Davidis, Salomonis Proverbia, Ecclesiastes, Canticum Cantorum, Daniel, Verba dierum, qui apud nos Paralipomenon primus & secundus inscribitur; Esdras, qui apud Latinos & Græcos in duos libros divisus est, & Esther.

Prob. Ex Josepho lib. 1. contra Appionem Alexandrinum, num. 27. & 28. ubi tamen non enumerat, sed solum indicat præfatos libros, quos, ut hic obiter observare opera pretium est, monet omnes ante Artaxerxis obitum fuisse conscriptos. Ex Origene apud Eusebium, lib. 6. Histor. Eccles. cap. 18. nisi quod non habet expressam libri Ruth mentionem. Ex S. Hilario in Prologo in libr. Psalmorum num. 15. Ex S. Cyrillo Hierosolymitano catechesi 4. Ex S. Epiphano in libro de mensuris & ponderibus. Ex S. Hieronymo in Prologo Galeato, cujus ordinem secuti verba ferè exscripsimus. Ex S. Isidoro Hispalensi lib. 6. originum cap. 1. Ex S. Damasceno lib. 4. orthodox. fidei cap. 18.

Quæres. Utrum apud Hebræos fuerint plures librorum sacrorum canones editi?

T 2

Resp.

Resp. Triplex est hac de re sententia. Prima docet res fuisse librorum sacrorum canones editos; primum ab Esdra Sacerdote & Scriba sub Artaxerxe Persarum rege; secundum à Synagoga magna, antequam LXX. Interpretes ad interpretandas sacras Scripturas ad Ptolomæum Philopatorem in Ægyptum mitterentur; tertium item à Synagoga magna post bellā Machabæorum. Secunda sententia docet duos tantum librorum sacrorum canones fuisse apud Hebræos; primum ab Esdra, secundum à Synagoga magna, vel antequam in Ægyptum mitterentur LXX. Interpretes cum sacro codice, vel saltem cum Phariseos inter & Saduceos exorta est controversia, concinnatum. Tertia sententia docet unicum apud Judæos fuisse librorum sacrorum canonem, ab Esdra confectum.

Quæres 2. Quis fuerit author præfati Hebræorum canonis?

Resp. Plane dicendus est præfatus Hebræorum canon ab Esdra confectus. Nam 1. sententiæ omnes Esdræ unus canonis auctorem, & duæ priores in probando duplici vel triplici canone deficiunt, & meris conjecturis nituntur: neque primam juvant hæc verba lib. 2. Machab. cap. 2. *Construens (Nehemias) bibliothecam, congregavit de regionibus libros, & prophetarum, & David, & epistolas Regum, & de donariis. Similiter autem & Judas ea quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, & sunt apud nos.* Ex his enim ad summum colligi potest, canonem ab Esdra primo contextum, sub Nehemia & Juda recognitum fuisse, & exemplaria à librariis mendis expurgata.

2. Rabbini præfatum canonem, non Esdræ, sed Synagogæ attribuentibus satisfit, si dicatur Esdras canonem à se compositum, Judæorum concilio, quod Sanedrîn vocabatur, obtulisse, conciliumque canonem à se recognitum comprobasse, & auctoritate sua, quæ in libris consecrandis suprema erat, sancivisse.

3. Præfatum canonem Esdrinum esse, disertis verbis docet S. Isidorus Hispal. lib. 6. originum c. 1. *Hebræi, inquit, vetus testamentum, Esdræ auctore, juxta numerum litterarum suarum, viginti duobus libris accipiunt.* Hanc suam sententiam profecto haulerat ex antiquioribus Patribus, ex quibus satis aperte colligitur. Nam sic ait S. Irenæus lib. 3. cap. 25. *Inspiravit (Deus) Esdræ sacerdoti tribus Levi, prætorum Prophetarum omnes rememorare sermones, & restituere populo eam legem, quæ data esset per Moysen.* Et Tertullianus lib. de habitu muliebri cap. 3. *Omne instrumentum Judaicæ litteraturæ per Esdræ constat restauratum.* S. Hilarius prologo in Psalmos scribit, *Esdræ, ut antiquæ traditiones ferunt, incompositos (Psalmos) & pro authorum ac temporum diversitate dispersos, in volumen unum collegisse & reulisse.* S. Basilius *Esdræ omnes divinos libros ex mandato Dei eructavisse, dicit in epistola ad Chilonem.* S. Hieronymus *Esdræ Pentateuchi restauratorem* appellat in lib. contra Helvidium. Theodoretus denique argumento in Psalmos asserit, *Esdræ edidisse in lucem libros celestis gratiæ plenos, qui cum propter Judæorum incuriam, tum vero ob impietatem Babyloniorum, diutius depravati permanserunt.* Certe cum Patres restauratorem librorum sacrorum Esdræ faciunt, & nullum alium præter illum faciunt, hoc ipso satis aperte videntur ei canonem Hebræorum attribuere. Sed

Quæres 3. Quomodo libros sacros restauravit Esdras? Utrum scilicet illos omnes & integros de novo ex inspiratione divina dictando, an verò dispersos colligendo, & in unum corpus ordinando?

Resp. Duplex est hac de re sententia. Prima sententia docet, libros omnes sacros tempore captivitatis Babylonicæ, quando Hierosolymitana civitas diruta, & templum flammis absumptum est, periisse, adeoque Esdræ illos non aliter postea restaurare potuisse, quam eos de novo ex inspiratione divina scribendo, vel dictando. Secunda sententia docet, universam quidem Scripturam, quæ publicè servabatur in templo, cum ipso templo conflagrasse, &

ita periisse; sed apud privatos, puta apud Ezechielem, Daniëlem, Hieremiam, Aggeum, Zachariam, Mardocheum, & ipsum Esdræ, aliqua exempla integra, vel eorum saltem partes alias apud alios, servatas fuisse; quod enim nulli privati sacram apud se Scripturam haberent, prorsus incredibile est; adeoque Esdræ non aliter restaurasse libros sacros, quam eos variis in locis inventos colligendo, & collectos in unum corpus redigendo, atque menda, si quæ scribarum incuria irreperant, corrigendo.

Hanc secundam sententiam facile anteponimus priori, quam tamen videtur esse secutus S. Basilius loco citato, ob testimonium libri quarti Esdræ, qui quia apocryphus est, & passim fabulas Judaicas redoler, nullam planè meretur fidem: in hoc autem libro, cap. 14. expressis verbis narratur, Esdræ inspiratum divinitus, scripturam, quæ omnino intererat, reparasse, quinque viris dictando totis quadraginta diebus, cujus facti nullum vestigium extat in scripturis canonicis, & ab Ecclesiâ receptis, nec ex traditione probari potest. Nam Basilio plures alios opponimus; nempe Irenæum, Tertullianum, Hilarium, Hieronymum, & Theodoretum, qui simpliciter dicunt Esdræ libros sacros restituisse, instaurasse, collegisse, in lucem edidisse, nec addunt hoc fecisse dictando memoriter, quod factum, si verum esset, non fuisset silentio prætermittendum, utpotè miraculosum, & ad conciliandam scripturis auctoritatem aptissimum.

Adde quod Theodoretus loco citato expressè testatur libros sacros post Urbis Hierosolymitanæ devastationem permanisse, quamvis partim ob Judæorum incuriam, partim ob Babyloniorum impietatem depravatos. Theodoretus planè consonant sancti Chrysostomus homil. 8. in epistol. ad Hebræos, ubi asserit, Esdræ à Deo inspiratum, ut ex librorum sacrorum reliquiis scripturam componeret, & componendo repararet.

Quæres 4. Utrum præter libros Hebræorum canonem contentos, fuerint etiam alii libri sacri in lege Mosaiica conscripti?

Resp. Præter libros Esdrino canone contentos, fuerunt etiam alii libri sacri & divini, nempe libri Tobiae, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, & Machabæorum primus & secundus. Nam 1. quod hi libri in lege Mosaiica conscripti fuerint, nemini dubium est. 2. Quod sint sacri & divini, constat ex testimonio Ecclesiæ, quæ illos ut sacros & divinos adoptavit, & in canone suo posuit, ut infra videbitur. Præter hos autem libros, fuisse adhuc alios in lege veteri, etiam à Prophetis conscriptos, habemus ex libris 1. & 2. Paralipomenon, in quibus citantur. Utrum autem fuerint sacri, seu ex divina inspiratione conscripti, an non, controversatur. Alii enim divinos omnes fuisse asserunt, nec tamen in Hebræorum canonem relatos, quia exciderant, cum Esdras canonem suum composuit: alii asserunt aliquos fuisse divinos, sed non omnes: alii denique nullos divina inspiratione, sed humana diligentia exaratos fuisse volunt, in qua videtur esse sententia S. Augustinus lib. 18. de Civ. cap. 38. Res videtur nobis planè dubia. Nam sicut Propheta poterant non loqui, & quandoque non loquebantur ut Propheta, sed ut homines; ita poterant scribere non ut Propheta, sed ut homines, humanæ industriæ relictæ. Quo autem ex his duobus modo prophetæ conscripserint libros illos, quorum meminit scriptura canonica, & qui injuria temporum perierunt, nec in librorum sacrorum catalogo fuerunt, quis definit?

Quæres 5. Quare libri Tobiae, Judith, Sapientiæ, Ecclesiastici, & Machabæorum primus & secundus, nunquam ab Hebræis, libris sacris ac divinis accensiti fuerint?

Resp. 1. Non potuerunt libris sacris accenseri ab Esdra, quia nondum extabant, nec exarati fuerunt, nisi post mortem Artaxerxis, quod manifestum est de primo & secundo Machabæorum, & de reliquis facile ostenditur: cum enim sint verè sacri & divini, Esdras,

Esdra, qui erat propheta, & à Deo ad reparandam scripturam suscitatus, atque in eadem illa scriptura versatissimus, ut significatur lib. 1. Esdræ, cap. 7. non prætermittet illos, cum canonem suum conderet, si tunc temporis jam extitissent.

2. Post Esdræ tempora, libri illi quamvis in pretio fuerint apud Hebræos, ab eis tamen in librorum divinorum canonem non fuerunt relati, quia apud eos Prophetarum successio incerta fuit post mortem Artaxerxis, hoc est, quia apud eos incertum fuit, utrum post mortem Artaxerxis fuerint aliqui homines ad scribendum inspirati, adeoque utrum præfati libri qui post Artaxerxis tempora fuerunt conscripti, ex inspiratione divina conscripti fuerint. Hanc rationem suggerit Josephus, lib. 1. contra Appionem num. 29. ubi ita loquitur: *Ab Artaxerxe verò usque ad nostrum tempus singula quidem conscripta, non tamen prioris simili fide sunt habita, eà quod non fuerit certa successio Prophetarum.*

Quæres 6. Utrum præfati libri Tobie, Judith, &c. ut sacri & divini recepti fuerint ab Hellenistis?

Resp. Hac de re duplex est sententia. Prima docet præfatos libros ut sacros & divinos receptos esse ab Hellenistis, hoc est, à Judæis qui græca utebantur lingua, licet ut tales non reciperebantur ab Hebræis, hoc est à Judæis, qui hebræica lingua utebantur. Secunda verò sententia negat. Hanc sententiam priori facile anteponimus.

Ratio est, quia 1. Prophetarum & hominum à Deo inspiratorum post Artaxerxis tempora successio non magis certa fuit apud Hellenistas, quam apud Hebræos. 2. Hellenistæ non minus religiosi fuerunt, nec minori reverentia Esdrinorum canonem prosecuti sunt, quam Hebræi, qui tamen pro sua in canonem ab Esdra confectum reverentia, nihil ei addere, aut ex eo demere unquam ausi sunt, parati potius tormenta qualibet pati, & mori, quam alterutrum attentare, teste Josepho lib. 1. contra Appionem num. 29. & 30. Tanto, inquit, secula jam præterito, hoc est, libris sacris quos Moyses, & alii deinceps homines divino spiritu afflati usque ad Artaxerxis mortem conscribere, & ex quibus Esdras canonem suum composuit, neque adicere quidquam aliquis, nec auferre, nec transformare presumpsit. *Omnibus enim insertum est mox ex prima generatione Judæis, hæc divina dogmata nominare, & in his uique permanere: & propter ea, si oporteat, libenter mori, &c.* 3. Hebræi habuerunt apud se synagogam magnam, cujus erat, ut docent ipsimet prioris sententia defensores, controversias de librorum divinitate exortas dirimere; adeoque prius apud Hebræos præfati libri ut sacri & divini recipiendi fuerint & in canonem referendi, quam ut canonici reciperebantur, aut etiam possent recipi ab Hellenistis.

Dices. Præfati libri partim græcè primùm conscripti, partim chaldæo vel hebræo in græcum sermonem conversi, versioni lxx. Interpretum, qua utebantur Hellenistæ, inserti fuerunt. Resp. Esto. Sed quid inde? Certè in nostro canonicarum scripturarum codice habemus orationem Manasses regis Juda, cum libris tertio & quarto Esdræ, nec tamen idcirco sunt scriptura canonica, sed à nobis ut apocrypha rejiciuntur.

Dices. Præfati libri legebantur in synagogis Hellenistarum. Resp. Si legebantur, non ut sacri & divini, sed ut pii, & ad animarum edificationem idonei legebantur. Unde enim Hellenistæ potius habere potuerunt, quam Hebræi, libros illos ut sacros & divinos recipiendos esse? Quare S. Hieronymus, cum in præfationibus in libros Tobie & Judith ait eos ab Hebræis inter Hagiographa recenseri, non addit etiam ut sacro divinos receptos esse, & lectos ab Hellenistis? Denique Hellenistarum & Hebræorum unus & idem fuit canon: quis enim Hellenistarum canonem ab Hebræorum canone distinxit unquam? Ergo apud Hellenistas non plures libri ut canonici suscepti & lecti sunt, quam apud Hebræos.

Dices. Præfatos libros Ecclesia accepit ab Hellenistis. Simonnet Theol. Tom. II.

nistis. Resp. Esto. Dico, esto: nam quare Ecclesia dicitur libros illos ab Hellenistis potius quam ab Hebræis accepisse; cum non solum Hellenistæ, sed etiam Hebræi eos apud se habuerint, etiam græco sermone editos? Sed esto: at saltem Ecclesia libros illos ab Hellenistis accepit tantum ut hagiographos, ab Apostolis verò ut sacros & divinos. Et verò etiam supposito, quod præfati libri ut sacri & divini suscepti fuerint ab Hellenistis, ad hoc ut Ecclesia libros illos velut sacros & divinos prudenter susciperet, opus habuit Apostolorum autoritate: ad hoc enim sufficere non poterat autoritas Hellenistarum, libros illos velut sacros & divinos suscipientium, contradicentibus Hebræis, & libros illos solum ut hagiographos suscipientibus.

ARTICULUS III.

Quinam libri, tam ex veteri quam ex novo Testamento, sint in canone Ecclesiæ Catholice.

RESPONSIO I.

IN Canone Ecclesiæ, 1. sunt ex Testamento veteri quinque libri Moysi, idest, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Josue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Esdræ primus & secundus, qui dicitur Nehemias; Tobias, Judith, Esther, Job, Psalterium Davidicum 150. Psalmorum, Parabola, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Hieremias cum Baruch, Ezechias, Daniel, duodecim Prophetæ minores, idest, Osee, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Naum, Abacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias, duo Machabæorum primus & secundus.

2. Sunt etiam ex novo Testamento quatuor Evangelia secundum Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem, Actus Apostolorum à Luca Evangelista conscripti; quatuordecim Epistolæ Pauli Apostoli, ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses; duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum; ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos; Petri Apostoli duæ; Joannis Apostoli tres; Jacobi Apostoli una, Judæ Apostoli una, & Apocalypsis Joannis Apostoli.

Ita Synodus Tridentina, quæ huic sacrorum librorum catalogo hæc verba subjicit: *Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris & canonicis non susceperit anathema sit.*

Quæres. Utrum hic librorum sacrorum canon primùm editus sit à Synodo Tridentina?

Resp. Negativè. Nam eundem illum canonem habent sæculo septimo Isidorus Hisp. lib. 6. originum, cap. 1. Sæculo quinto Innocentius I. in epist. ad Exuperium, cap. 7. quod his verbis incipit: *Qui verò libri recipiantur in canone sanctorum scripturarum, breviter annexus ostendit.* Ex quibus colligitur Ecclesiam Romanam canonem hunc semper habuisse; neque enim Innocentius primùm condidit canonem, quem mittit ad Exuperium, sed canonem in Ecclesia sua receptum mittit. Quando autem receptum, nisi ab initio ex traditione apostolica, cum ab initio traditiones Apostolicas omnes habuerit, omneque semper custodierit, & custoditura sit fideliter?

Eodem sæculo quinto eundem canonem habent Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 8. & Gelasius in Concil. Rom. 70. Episcoporum; quarto denique sæculo Concilium Carthagin. III. cap. 47. Porro quod Ecclesia Africana etiam antea ab initio habuerit, suaderi potest ex Tertulliano & Cypriano, qui libros omnes hoc canone contentos citant ut scripturam divinam, excepto fortasse uno aut altero ex veteri testamento. Sed

Nota. Pro sequentibus articulis. Libri canone nostro comprehensū, in duplici sunt classe: prima est eorum, qui ut sacri & divini semper ab universa Ecclesia recepti fuerunt, unde proto-canonicali nuncupantur: secunda eorum est, quorum divinitas non ita semper explorata fuit in universa Ecclesia, & ita ab aliquibus catholicis aliquando in dubium revocata, aut etiam negata est, unde vocantur Deutero-canonicali.

ARTICULUS IV.

Quinam ex libris veteris Testamenti, canone nostro comprehensū, sint proto-canonicali, quinam verò deutero canonicali.

RESPONSIO I.

Libri proto-canonicali ex veteri Testamento, sunt Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, liber Josue, Judicum, Ruth, Regum libri quatuor, Paralipomenon duo, Esdræ primus & secundus, Job, Psalterium 150. Psalmorum, Proverbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Isaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetæ minores.

Prob. Nam de his libris nulla unquam fuit controversia inter Christianos, sed in universa Ecclesia semper recepti fuerunt ut sacri & divini. Patet 1. ex omnibus Patribus, Conciliis & Pontificibus, qui sacrorum librorum Testamenti veteris catalogum texuerunt, & in eum retulerunt libros omnes modò recensitos: hos etenim in catalogum illum retulerunt secundo sæculo Melito Sardinum episcopus apud Eusebium, lib. 4. histor. Eccles. cap. 26. Tertio Origenes apud eundem Eusebium, lib. 6. histor. Eccles. cap. 18. Quarto, Concilium Laodicenum, Hilarius præf. in lib. Psalmorum num. 15. Gregorius Nazianzenus, in carmine de veris ac genuinis scripturis, Cyrillus Hierosol. cateches. 4. Concilium Carthagenense III. cap. 47. Hieronymus in Prologo Galeato. Quinto, Innocentius I. in epist. ad Exup. cap. ult. Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 8. Gelasius in Concil. Rom. Septimo, Isidorus Hisp. lib. 6. originum seu etymologiarum cap. 1. Octavo, Damascenus lib. 4. de fide cap. 18. Decimosexto denique Oecumenica Synodus Tridentina. Patet 2. ex eo quod omnes alii Patres tam græci quàm latini, hos libros ut sacros & divinos passim citent in suis operibus.

RESPONSIO II.

Libri deutero-canonicali ex veteri Testamento sunt, Esther, Baruc, Danielis pars, nempe Hymnus trium puerorum, Susannæ historia & historia, draconis, quem Daniel interfecit; Tobias, Judith, Sapientia, Ecclesiasticus, libri Machabæorum duo; primus & secundus.

Prob. Nam horum divinitas non ita fuit semper explorata in universa Ecclesia, ut unanimi omnium fidelium consensu recepta fuerit & credita, sed tandem universalis Ecclesiæ definitione sancita est. Ergo, &c. Prima pars ant. ostenditur, 1. de libro Esther. Nam Melito Sardinensis apud Eusebium illum prætermittit. Item omittit illum Gregorius Nazianzenus, cum hac clausula: *Si quid extra hæc* (hoc est, extra catalogum modò ex veteris testamenti libris concinnatum) *invenitur, inter adulterinos libros numerandum est.* Item Synopsis Athanasiana disertis verbis eum à canonicis scripturis amandat. Item Hieronymus hujus libri capita 11. 12. 13. 14. 15. 16. cum majore parte decimi, saltem ut suspecta habuisse colligi potest ex præfatione & annotationibus in hunc librum.

2. De Baruc: quia apud Hebræos nec legebatur, nec habebatur, ut testatur Hieronymus in præf. in Hieremiam, & idcirco illum in sua veteris testamenti interpretatione prætermittit, ut ibidem refert. Præ-

terea, in librorum sacrorum catalogis, quos Patres, Concilia, & Pontifices olim texuerunt, expressa illius mentio non invenitur, exceptis tribus, Concilii scilicet Laodicensi, Hilarii, & Cyrilli Hierosolymitani, in quibus post Hieremiam Baruc ponitur.

3. De enumeratis Danielis partibus: nam Hieronymus in præfatione in Daniele sic de illo loquitur: *Apud Hebræos nec Susannæ habet historiam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis draconisque fabulas: quas nos, quia in toto Orbe disperse sunt, verò anteposito, easque jugulante subiecimus, ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse.* Quibus verbis aperte significat, se illas Danielis partes ut spurias & supposititias habuisse. Præterea, Julius Africanus in epistola ad Origenem scripta, ut refert Eusebius lib. 6. histor. Eccles. c. 23. assererat historiam Susannæ fictam videri, & alienam à scriptura prophetica. Denique in Synopsi Athan. dicitur, historiam Susannæ contradiçi.

4. De reliquis: nam 1. Melito, Origenes, Concilium Laodicenum, Hilarius, Gregorius Nazianzenus, & Cyrillus Hierosolymitanus non habent illos in suis Catalogis. 2. Synopsis Athanasii eos expressis verbis excludit. 3. Damascenus expressè excludit librum Sapientiæ & Ecclesiastici, reliquorum verò non meminit. 4. Denique libros illos omnes extra Hebræorum canonem esse docet Hieronymus in Prologo Galeato.

Secunda pars ant. patet ex Sessione 4. Synodi Tridentinæ in decreto de canonicis scripturis, in quo libri illi omnes cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata latina editione habentur, inter sacras & canonicas scripturas numerantur, & anathematizantur ii, qui eos pro sacris & canonicis scripturis non susceperint.

Porro libri illi omnes, etiam ante Tridentinam Synodum, magnam semper in Ecclesia habuerunt auctoritatem, ut ostenditur, 1. de libris Sapientiæ, Ecclesiastici, Tobias, Judith, & Machabæorum primo & secundo. Hos enim libros in librorum sacrorum canone collocant Synodus Carthagenens. III. Innocentius I. Augustinus, Gelasius, & Isidorus Hispan. Præterea, à Patribus græcis & latinis citantur ut scriptura divina. Denique Ecclesia Romana eos ut canonicos semper habuit: nam habebat eos in suo canone tempore Innocentii I. Ergo antea semper habuerat; alioqui dicitur sub quo Pontifice, & ex qua occasione cœperit habere.

2. De libro Esther, etiam quoad septem postrema capita, & de libro Danielis, etiam quoad illas partes, quibus contradicendum est. Nam sic argumentor. Hos libros canonicis scripturis annumerant Concilium Laodicenum, Concilium Carthagenense III. Hilarius, Cyrillus Hierosolymitanus, Innocentius I. Augustinus, Gelasius, Isidorus Hisp. & Damascenus, atque canonicis scripturis annumerant libros illos, quales habebantur in vulgata editione, qua utebatur universa Ecclesia, & quæ græcorum lingua & litteris continebatur, ut testatur Hieronymus in annotatione ad c. 10. libri Esther. Sed liber Esther cum septem postremis capitibus, & liber Danielis cum illis partibus, quibus aliquando contradicendum est, habebantur in vulgata illa editione, qua utebatur universa Ecclesia, ut de libro Esther expressè asserit Hieronymus in suis annotationibus ad ejus septem postrema capita, & de libro Danielis colligitur ex eodem Hieronymo præfatione in Daniele, ubi ait, se prædictas Danielis partes ausum non esse prætermittere, quia toto Orbe disperse erant, & ne videretur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Quare autem hoc, nisi quia partes illæ Danielis legebantur in vulgata editione, quæ terebatur manibus omnium?

Confirm. De utroque libro: nam vulgata illa editio, quæ in tota Ecclesia erat recepta, & græcè κοινή dicebatur, teste Hieronymo præfatione in lib. 6. in Isaiam, teste cod. Hieronymo in sua ad Augustinum epistola,

epistola, quæ inter Augustinianas undecima est, fuit ea quam Origenes concinnavit ex interpretatione lxx. Seniorum, & Theodocionis versione, & in eam multa quæ apud Hebræos non inveniebantur, transtulit, quæ scilicet vel utraque versio, vel alterutra habebat. At 1. utraque versio habebat septem postrema capita libri Esther, ut colligitur ex Origenis ad Africanum epistola. 2. Patres Danielis aliquando controverfas, & ab Hebræis rejectas habebat saltem Theodocionis versio, ut ex eadem Origenis epistola colligitur. 3. Et has Danielis partes, & illa libri Esther capita editioni suæ inseruissæ Origenem, probat eadem illius epistola, in qua illa omnia ut sacram & canonicam scripturam defendit. Ergo vulgata editio, quam sequebantur Concilia & Patres, qui texuerunt canones, & in illos retulerunt libros Esther & Daniel, habuit septem postrema capita libri Esther, & Danielis partes, quibus aliquando contradicendum est, adeoque hæc partes Danielis, & illa Esther capita à dictis Patribus & Conciliis inter sacras & canonicas scripturas computata fuerunt.

3. De Baruc ostenditur breviter, quia à multis Patribus, Cypriano scilicet, Ambrosio, Clemente Alexandrino, Theodoro, Eusebio, &c. ut Scriptura Sacra laudatur locis citatis apud Bellarminum lib. 1. de verbo Dei cap. 8. Præterea, libris sacris ac canonicis accensetur à Concilio Laodiceno & Cyrillo Hieros. & ab Hilario sub nomine Epistolæ. Denique quod Concilium Carthaginense III. & alii Patres ac Pontifices antiqui, qui librorum sacrorum canonem composuerunt, nomine Hieremias, Baruc velut illius partem vel appendicem comprehenderint, satis probatur ex eo quod Baruc notarius ac discipulus fuerit Hieremias, & sub Hieremias nomine à multis ex veteribus Patribus citatus fuerit. Consule Bellarminum cap. citato.

ARTICULUS V.

Proponuntur aliquæ difficultates contra Scripturas deuterocanonicas veteris testamenti, & solvuntur.

Obj. 1. Septem postrema capita libri Esther non coherent cum prioribus. Nam cap. 2. dicitur duos Eunuchos Assueri, regis vitæ insidiosos esse anno regni ejus septimo; tum cap. 6. additur Mardocheum nullam pro patefactis insidiis mercedem accepisse. At eadem insidia iterum narrantur c. 11. 12. & dicitur factas esse anno secundo Assueri, & Mardocheum pro delatione remuneratum.

Nota. Initium capitis 1. pertinet ad finem libri; reliquum verò, ab inserta scilicet Hieronymi annotatione, cum 11. & 12. capite ad initium, & ad medium caput 13. cum subsequentibus omnibus, ut manifestum est ex græcis codicibus. Omnia tamen ad finem libri amandavit Hieronymus; quia, ut ipse testatur in suis annotationibus, ea non in hebræo codice, sed in vulgata editione græca reperit, & ex illa transtulit: ea autem sic manere propter eandem fortasse rationem, hæcenus passa est Ecclesia. His prænotatis,

R. 1. Eunuchorum insidiæ per anticipationem narrantur cap. 12. quod ad initium libri pertinet, & postea suo loco narrantur cap. 2. Item eod. cap. 12. per anticipationem dicitur Mardocheus pro dilatione mercedem accepisse, quod non adveniat c. 6. ubi tantum dicitur, eo tempore quo Rex iussit sibi regni sui annales relegi, nihil planè mercedis Mardocheo cætenus retributum esse, & statim subiicitur amplissimam esse datam. 2. Dato quod c. 2. dicatur, ab Eunuchis Regi factas esse insidias anno regni ejus septimo, hoc non repugnat c. 12. ubi, ut jam observatum est, per anticipationem narrantur Eunuchorum insidiæ: illud enim c. 11. Anno 2. regnante Artaxerxe maximo, pertinet tantum ad Mardochei somnium, quod ibi narratur, nec extendi debet ad ea quæ narrantur c. 12.

Simmonei Theol. Tom. II.

Dices. Tota illa historia Esther est mera fabula: non enim dici potest, quis fuerit ille Assuerus Persarum rex, sub quo contrigisse narratur. *Resp.* nego inst. *Ad prob. Resp.* Cum Josepho lib. 11. antiquitatum Judaicarum c. 6. Regem illum Persarum, quem hebræus textus Assuerum appellat, & lxx. Interpretes Artaxerxem nominant, fuisse Artaxerxem cognomento Longimanum, qui quintus à Cyro Babylone imperavit, & septimo imperii sui anno uxorem duxit Esther hebræam, neprem Mardochei, quem secundum à rege Assuero in Persarum & Medorum regno fuisse dicitur lib. Esther c. 10.

At inquit. Quod Mardocheus ad septimum Artaxerxis annum pervenerit, prorsus incredibile est: ut enim dicitur lib. Esther cap. 2. cum Jechonia rege à Nabuchodonosore magno Babylonem translatus fuit, & ita cum Jechonias captivus abductus est, jam aliquot saltem annos natus erat, adeoque si superstes adhuc erat anno Artaxerxis septimo, supra centum & sexaginta annos vixit, quod omnem superat fidem.

Ad hanc difficultatem, quæ non levis est, responderi potest, Mardocheum cum Jechonia Babylonem translatus fuisse, non in se, sed in parentibus; cuius responsionis bonitas suaderi potest ex eo quod, Genes. cap. 46. dicitur, septuaginta scilicet animas domus Jacob ingressas esse in Ægyptum, in quo numero comprehenduntur duo filii Joseph, Manasses & Ephraim, qui tamen nati sunt in terra Ægypti, proindeque non in se, sed in parente Ægyptum sunt ingressi.

Obj. 2. Contra librum Danielis. Caput 14. in quo narratur historia draconis à Daniele interfecti, pugnat cum cap. 6. Nam cap. 6. Daniel dicitur una nocte fuisse in lacu leonum; & cap. 14. dicitur fuisse sex diebus. *Resp.* neg. 1. Itaque Daniel bis missus fuit in lacum leonum, semel Babylone, seditione à Babyloniis mota, eò quod idolum Bel destruxisset, & interfecisset draconem, quem ut Deum colebant Babyloni, ut narratur cap. 14. semel verò non Babylone, sed in Media, quod eum Darius Medus secum abduxerat, Babylone capta ut scribit Josephus lib. 10. antiq. Jud. c. 12. Hac autem vice, ut narratur cap. 6. Danielem in leonum lacum mittendi causa fuit, quod contra edictum, quo prohibebatur ne quis ulque ad triginta dies aliquem, sive Deum, sive hominem, nisi solum Regem oraret, inventus esset orans, & obsecrans Deum suum.

2. Prima vice qua Daniel in lacum leonum missus est, in eo mansit dies sex, quod dicitur capite 14. Hoc autem sub Evilmerodacho, filio Nabuchodonosoris magni, circa regni ejus initia contigisse tradit Sallianus noster in Epitome ad annum mundi 3473. Altera verò vice qua in lacum leonum missus est Daniel, in eo una tantum nocte relictus est, quod dicitur cap. 6. Ex quo etiam liquet, id contigisse sub Dario Medo, postquam scilicet Daniel expugnata Babylone, in ejus potestatem venerat, & unus è tribus primariis regni administris ab eo constitutus fuerat.

At inquit. Gratis dicitur historia, quæ narratur cap. 14. contigisse sub Evilmerodacho, qui Nabuchodonosori magno proximè successit. *Resp.* neg. Nam hæc historia contigit vel sub Nabuchodonosore magno, vel sub Evilmerodacho, vel sub Baltasare Evilmerodachi successore, vel denique sub Cyro post Darii Medi obitum; quo tempore ad unum Cyrum Medorum ac Persarum dominatio devoluta est: nulla enim alia tolerabilis sententia afferri potest.

1. Autem dici non potest, quod hæc historia contigerit sub Nabuchodonosore, Daniele adhuc puero, & sub idem tempus, quo Susannam liberavit, ut fert prima sententia: nam, ut dicitur c. 14. *Erat Daniel conviva Regis, & honoratus super omnes amicos ejus*, quando propter demolitionem idoli Bel, & draconis interfectionem, in lacum leonum conjectus est. Danielem autem, cum adhuc esset puer, fuisse convivam Nabuchodonosoris, & honoratum

T 4 super

super omnes amicos ejus, quis crediderit? Nec dici potest hanc historiam contigisse quidem sub Nabuchodonosore, sed postea, quando Daniel grandior factus, & primum Regis somnium interpretatus, in subitane ab eo elatus, & princeps super omnes provincias Babylonis constitutus est, ut dicitur cap. 2. Tunc enim temporis Babylonios adversus magnum Nabuchodonosorem seditionem movere aulos, quis facile in animum induceret?

2. Dicit non potest, quod hæc historia contigerit sub Baltalare: quod enim Daniel ab eo neglectus, imò vix ei notus fuerit haberetur ex cap. 5. ubi Baltalar ea nocte, qua & regno & lucis ulura privatus est, Daniele ad se introductum his affatur verbis: *Tu es Daniel de filiis captivitatis Jude?* 3. Denique dici non potest, quod hæc historia contigerit sub Cyro: nam si sub Cyro contigit, certè primo anno quo post obitum Darii cæpit solus imperare: Daniele enim non ultra hunc annum in vis fuisse colligitur ex cap. 1. ubi dicitur: *Fuit autem Daniel usque ad annum primum Cyri regis.* At quod Babylonii recens contriti, contra Cyrum multare ausi sint, nedum in eum irruere vehementer, ejusque minas intentare, dicendum: *Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus te, & domum tuam,* credibile non est. Superest igitur ut dicatur hæc historia contigisse sub Evilmerodacho,

At inquit. Postrema verba capituli 13. pertinent ad caput 14. ut manifestum est ex græcis codicibus, juxta quos sic legendum est: *Et rex Assyages appositus est ad patres suos, & suscepit Cyrus Perses regnum ejus, & erat Daniel conviva regis, & honoratus super omnes amicos ejus.* Resp. Ita esse: unde, ut nobis videtur, scriptura aperte significat Danielem, propter destructum Bel, & draconem interfectum, Babylone in lacum leonum conjectum fuisse sub idem tempus quo Cyrus, Assyage deturbato, adeoque civiliter mortuo, in Perside rerum potiri cæpit, Dario Assyagis filio adoptivo in Media regnare permisso, hoc est, sub finem regni Evilmerodachi, quo tempore Assyages justo prælio superatus, & regno spoliatus est à Cyro.

Rex igitur, cujus Daniel erat conviva, & apud quem præ cæteris omnibus aulicis gratia valebat, sub id tempus quo Cyrus suscepit regnum Assyagis, non fuit Cyrus ipse, qui Babylonios sub jugum non misit, adeoque Judæos Babylone captivos in potestate sua non habuit, nisi post annos à victoria de Assyage reportata plurimos; sed Evilmerodachus, cujus regno ad finem vergente, Assyagis ruina contigit. Daniel igitur sub Evilmerodacho, non primo aut secundo, ut vult Sallianus, sed penultimo aut ultimo regni ejus anno, missus est in lacum leonum, quia Bel destruxerat, & draconem interfecerat.

At inquit. Si ita est, quomodo vix notus fuit Baltalari, qui Evilmerodacho patri suo proximè successit? Resp. Id factum esse, vel quia Baltalar amicos parentis à se rejecit, aliosque regni administratos habere voluit, vel quia Daniel se ipse sponte subduxit ex impii Principis aula, & deinceps vitam egit privatam: unde minime mirum est, quod Baltalar Danielis post annos viginti & amplius vix meminerit, præsertim cum principes tam facile eorum obliviscantur, quorum non utuntur consuetudine.

Obj. 3. Contra eundem librum Danielis, Caput 13. quo continetur historia Susannæ, pugnat cum capite 1. Nam c. 13. dicitur Daniel fuisse puer, cum Susannæ judicium exercuit; & cap. 1. dicitur Danielem puerum cum Joachino rege à Nabuchodonosore Babylonem translatum fuisse. Resp. neg. obj. Ad prob. Resp. 1. Caput 13. pertinere ad initium libri, exceptis postremis verbis: *Et rex Assyages appositus est,* &c. ut manifestum est ex codicibus græcis. Hanc tamen Susannæ historiam ad finem libri amandavit Hieronymus; quia, ut patet ex ejus ad c. 13. annotatione, non eam legit in hebræo volumine, sed ex Theodorionis editione transtulit. 2. Susannam anno transmigrationis tertio fuisse liberatam à

Daniele puero, utpote duodecim tantum annos nato. Vide Sallianum in epitome ad annum Mundi 3438.

Obj. 4. Contra librum Tobie, Caput 3. & 9. pugnant inter se: nam cap. 3. dicitur Sara Tobie junioris futura uxor, habitasse in Rages Medorum, ubi etiam habitasse Gabelum cap. 4. narratur; & tamen cap. 9. Tobias junior, cum in locum ubi habitabat Sara, pervenisset, Angelum misit in Rages ad Gabelum. Resp. neg. obj. Ad prob. R. breviter, vel fuisse duas Rages in Media, vel potius, cum dicitur Sara in Rages habitasse, per Rages non ipsam civitatem, sed civitatis agrum intelligi.

Obj. 5. Contra librum Judith, Tota hæc historia Judith est mera fabula: non enim dici potest quo tempore contigerit. Resp. neg. obj. Ad prob. Resp. plures esse de tempore quo contigit hæc historia, sententias, quas omnes hic examinare superfluum esset. Nobis omnino videtur tenenda esse sententia eorum qui dicunt eam contigisse sub Manasse rege Juda, & Merodacho Babyloniorum rege, qui etiam cap. 2. Nabuchodonosor vocatur, non quidem ille, qui cognomento Magnus, Hierosolymam expugnavit, & Judæos in Babyloniam transtulit, sed ejus proavus, & Babyloniorum seu Chaldæorum imperii fundator, qui tamen c. 1. appellatur Assyriorum Rex, eò quod maximam eorum regni partem occupasset.

Itaque, ut quæ ad plenam præsentis difficultatis solutionem conducere possunt, facilius intelligas, brevem hanc rerum ac temporum rationem accipe. Anno Ezechie regis Juda sexto, Samaria à Salmanazare Assyriorum rege capitur, regnum Israeliticum funditus evertitur & Israelitæ, inter quos erat Tobias, vir sanctitate insignis, in Mediam captivi abducuntur.

Anno Ezechie decimo sexto, Sennacherib, Salmanazaris successor, exercitu quo Hierosolymam obsidebat, ab angelo ad internecionem deletus, Ninivem fugit, & à duobus filiis natu majoribus in templo Nechoch interficitur, eò quod Assaraddonem filium natu minimum, regni successorem designasset.

Eodem anno, ex tantæ cladis, cadis Sennacherib, patricidarum fugæ, & Assaraddonis infirmæ ætatis occasione, Merodach Babyloniorum prorex, contra Assyrios rebellat, & Babylone regem agit. Porro vel tunc temporis, vel saltem aliquantò post, Medi Babylonios imitati, ab Assyriis quoque deiecerunt, & Arphaxad sibi regem constituerunt.

Anno Ezechie vigesimo quinto, Assaraddon, inito cum Merodacho certamine, vincitur, & regno simul ac vita privatur, sicque maxima tandem regni Assyriorum pars cedit in Merodachi dominationem, quam ob rem multis hic annis imperii Babylonici initium est.

Anno regni sui vigesimo nono, moritur Ezechias, & regni hæredem relinquit Manasse, natum annos duodecim. Anno autem Manassis septimo, in eum, eò quod tributum negaret, mover arma Merodach, caprumque Babylonem transfert, & in carcerem conjicit: at non multò post à Deo ad clementiam inclinatus, juvenem principem, regis, quocumque amicitie vinculo conjunctus fuerat, filium, & fidem cum vetricali promittentem, anno sequenti liberum dimittit.

Anno igitur regni sui octavo, Hierosolymam rediit Manasses. Hoc eodem anno Merodach pugnat contra Arphaxad Medorum regem, & victoriam obtinet, casu Medorum rege, eorumque dominatione everfa; nec integro Assyriorum imperio contentus, ad imperium totius tetarum Orbis animum adjicit.

Anno itaque Manassis nono, Merodach Olophernem cum ingenti exercitu mittit. Hic obvis regionibus omnibus latè vastatis, Bethuliam obsidet; Manasse, ne fidem recens datam violasse videretur, nolente sese huic bello immiscere, Pontifex Eliakim, qui & Joakim appellatur, rem solus administrat, à Judith tertium & trigessimum annum vix agente, Olopherni caput abscinditur; Bethulia ad extremas angustias redacta liberatur; Babyloniorum exercitus profligatur;

figatur; Merodachi ambitio per mulierem repressa quiescit, & diuturna pace Judaica respublica fruitur. nam ut dicitur cap. ultim. Judith, *in omni spatio vite ejus non fuit qui perturbaret Israel, & post mortem ejus annis multis*. Vixit autem Judith annos centum quinque, ut ibidem dicitur, addeque annos septuaginta duos à truncato Olopherne; quibus si decem alios addideris, aderit Nobolassar Babyloniorum regis ultimus, & Joachim regis Juda tertius, quo anno à Nabucodonosore magno Nobolassar filio, primum obfessa & capta est Hierosolyma. Hanc cladem post annos octo, Judæorum in Babylonem transmigration; & transmigrationem hanc post alios duodecim, civitatis & templi deflagratio lubsecuta est.

Obj. 6. contra librum Sapientia. Hic liber non fuit ab authore sacro conscriptus, Ergo, &c. Neg. ant. *Probabis.* Si fuit ab authore canonico conscriptus, certe à Salomone. Atqui hoc dici non potest: nam, ut ait Hieronymus præfat. in libros Salomonis, *hic liber apud Hebræos nusquam est, quin & ipse stylus græcam eloquentiam redolet, & nonnulli scriptorum veterum hunc esse Judæi Philonis affirmant*. Hinc Hieronymus hoc loco librum hunc *pseudepigraphum*, hoc est, falsò inscriptum nominat. Ergo, &c.

R. neg. min. Nam 1. omnes ecclesiastici scriptores, qui tribus prioribus Ecclesiæ sæculis floruerunt, Salomonem hujus libri authorem agnoverunt. Hujus facti testis est Eusebius lib. 4. hist. eccl. c. 23. ubi de Egesippo, qui secundo sæculo floruit, sermonem habet. Sic autem loquitur: *Verum & hic ipse (Egesippus), & Irenæus, & omnis antiquorum chorus, librum qui adtribuitur Sapientia, Salomonem esse dixerunt*. Quod confirmatur testimonio Tertulliani lib. de præscrip. c. 7. ubi sic ait: *Nostri institutio de porticu Salomonis est, & ipse tradiderat: Dominum in simplicitate cordis esse querendam*; quod legitur c. 1. l. Sap. Et S. Cypriani lib. de mortalitate, ubi hæc habet: *Sed & per Salomonem docet Spiritus sanctus, qui Deo placeant, maturius istinc eximi*: tum citat hæc cap. 4. lib. Sap. verba: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, &c.*

2. Eundem Sapientia librum Salomoni attribuunt sæculo quarto S. Hilarius tract. in Psal. 127. ubi hæc habet: *Salomon itaque ait: Quæsi sapientiam sponsam adducere mihi ipse*. Quæ verba sunt c. 8. Et Concilium Charthaginense III. c. 47. Quinto verò sæculo idem facit Innocentius I. in epist. ad Exup. cap. 7.

3. Hujus libri cap. 9. legitur: *Tu elegisti me regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filiarum: & dixisti me edificare templum in monte sancto tuo*. Quæ verba soli Salomoni convenire possunt. Sed ut aliquid Hieronymo concedamus, dicimus saltem sententias libri Sapientia esse Salomonis, ut manifestum est ex verbis modò laudatis, easque fuisse græco sermone collectas ab aliquo alio ex inspiratione divina, qui fortasse fuit Philo, non ille qui post Christum vixit, & Judæorum legatione functus est apud Cæsarum imperatorem, sed alius longè antiquior.

Obj. 7. contra lib. 1. Machabæorum. Cap. 1. dicitur Alexander primus regnasse in Græcia, & tamen ante illum in Græcia multi fuerunt reges. Item eodem cap. dicitur Antiochus illustris regnasse anno 137. regni Græcorum, & tamen regnavit anno 155. Item cap. 8. dicit Romanos magistratum suum committere uni homini, & tamen tunc temporis creabantur duo Consules.

R. ad 1. Scripturam intelligere, non quodvis regnum, sed Græcorum monarchiam, quam primus obtinuit Alexander. Ad 2. Antiochum Epiphane regnasse anno 156. si ab Alexandro qui novemdecim annis imperavit, annos imperii Græcorum numeres; si verò numeres à Seleuco, regnasse anno 137. Judæi autem, Asianorum consuetudinem secuti, non ab Alexandro, sed à Seleuco, qui primus imperavit in Asia, imperii Græcorum initium duxerunt. Ad 3. sic loqui scripturam, vel quia

alternis diebus imperabant consules, quia penes unum erat præcipua autoritas.

Obj. 8. contra librum 2. Machabæorum. Cap. 2. dicitur Jeremias occultasse tabernaculum & arcam fœderis, quod certè contingere non potuit, nisi circa finem regni Sedecia, & aliquantò antequam spoliaretur & dirueretur templum, quo tamen tempore fuit in carcere Hieremias. Item c. 1. dicitur Antiochus Epiphanes cecidisse in templo Naneæ; cum tamen lib. 1. c. 6. dicatur Babylone mortuum esse in lecto suo. Item eod. cap. 1. dicitur Judas scripsisse epistolam anno 188. cum tamen lib. 1. cap. 9. dicatur occisus esse anno 152.

R. ad 1. anno Sedecia ultimo Hieremiam, cum esset futurorum præcius, aliquos ex primariis sacerdotibus viros religiosos de imminente desolatione admonuisse, arque hortatum esse, ut tabernaculum & arcam fœderis clam auferrent, & in subterraneo aliquo loco absconderent, quod ipsi, Deo protegente, præstiterunt ea fortassis nocte, qua Chaldæi muros civitatis occuparunt, & ex urbe fugit Sedecias. Postea verò Hieremias, cum à Nabusardan Chaldæorum duce iussu Nabuchodonosoris in libertatem assertus, & sui juris factus fuisset, divinitus de loco, in quo tabernaculum & arca fœderis absconsa fuerant, admonitus, facile potuit illa trans Jordanem ad montem; ex quo Moyses morti proximus Chanaanitidem contemplatus fuerat, transferre.

R. ad 2. Scripturam lib. 2. c. 1. loqui de Antiocho, quem Eusebius Siderem, Soterem Josephus cognominat, Demetrii Soteris filio natu minore, qui fratre natu majore Demetrio Nicanore apud Parthos fugitivo, regnare cepit imperii Græcorum anno 174. & cum multis Judæos malis affecisset, anno ejusdem imperii 181. lapidibus obrutus est in fano Naneæ, quod cum paucis imprudens ingressus fuerat, sperans se deam in uxorem, & ingentes pecunias dotis nomine accepturum. At lib. 1. c. 6. scriptura loquitur de Antiocho Epiphane, quem dicit mortuum esse anno ejusdem imperii 149. non Babylone, sed cum in Babylonem, caeso à Persæopolitans ejus exercitu, reverteretur: neque enim eo usque pervenire potuit, sed peregre in montibus miserabili obitu vita functus est, ut dicitur l. 2. c. 9.

R. ad 3. Scripturam lib. 2. cap. 1. loqui de Judeo quodam, cujus nomen erat Judas, quem Josephus lib. 13. antiq. Jud. cap. 19. scribit fuisse prædictionibus celebrem, & Antigoni filii Hyrcani mortis diem & locum prænucciasse, quique cum magna apud Judæos valeret autoritate, cum senatu scripsit epistolam, quam Judæi, qui erant Hierosolymis, anno 188. scripserunt Judæis, qui erant in Ægypto. At lib. 1. cap. 9. scriptura loquitur de Juda Machabæo, qui anno 152. prælio cum Bacchide commisso, cum fortiter pugnaret, occisus est.

ARTICULUS VI.

Quinam ex libris novi Testamenti canone nostro contentis, sint proto canonici, quinam verò deutero canonici.

R. *Esp. 1.* Libri ex novo Testamento proto canonici sunt Evangeliorum libri quatuor, Matthæi scilicet, Marci, Lucæ, & Joannis; Actus Apostolorum ab eodem Luca evangelistâ conscripti; Epistolæ Pauli tredecim, ad Romanos una, ad Corinthios duæ, ad Galatas una, ad Ephesios una, ad Philippenses una, ad Colossenses una, ad Thessalonicenses duæ, ad Timotheum duæ, ad Titum una, ad Philemonem una; Epistolæ canonicæ duæ, prima scilicet Petri, & prima Joannis.

Prob. Nam hæc scripturæ omnes ut sacræ & divinæ semper ab universa Ecclesiâ absque ulla inter fideles controversia recepta fuerunt. Patet 1. ex eo quod Patres omnes, omnia Concilia, Pontifices omnes, à quibus librorum sacrorum novi Testamenti catalogus conscriptus est eas omnes in canonem regulaverunt: Sæcu.

Sæculo tertio Origenes apud Euseb. l. 6. hoc eccl. c. 18. Sæculo quarto Athanasius in synopsi, Cyrillus Hierosol. catech. 4. Gregor. Nazianz. carmine de genuinis scripturis, Concilium Laodicense can. ult. & Concilium Carthag. III. c. 47. Sæculo quinto S. Augustinus lib. 2. de doctrina christ. c. 18. Innocentius I. in epist. ad Exuperium cap. 7. & Gelasius in Conc. Rom. Sæculo septimo S. Isidorus lib. 6. etymol. cap. 1. Sæculo octavo S. Damascenus lib. 4. de fide cap. 18. Sæculo decimo sexto Synodus Tridentina sessione 4. Pater 2. ex eo quod Patres alii, tam Græci quam Latini, libros illos ut divinos laudent, & ex illis testimonia expromant.

R. 2. Libri ex novo Testamento deuterocanonici sunt, epistola ad Hebræos, epistola Jacobi, secunda Petri, secunda & tertia Joannis, epistola Judæ, & Apocalypsis, cui, Marci capite ultimo; historia sudoris sanguinis Christi, apparitionis, & consolationis angelicæ in Evangelio Lucæ, accedit.

Prob. Nam harum scripturarum divinitas, quæ per expressam Ecclesiæ definitionem declarata & confirmata, nunc est extra omnem controversiam posita, non fuit semper explorata & indubitata in universa Ecclesia, ut de singulis ostenditur.

1. De epistola ad Hebræos: nam sæculo quarto apud Latinos aliquos dubia erat ejus autoritas, teste Eusebio, lib. 3. hist. eccl. c. 3. Pauli, inquit, manifeste quatuordecim sunt epistolæ, quæ in auctoritate habentur, licet sciam apud Latinos de epistola, quæ ad Hebræos scribitur, haberi dubitationem: imò & ante sæculum quartum de ea dubitarum esse, testis est Origenes apud Eusebium lib. 6. hist. eccl. cap. 18. ubi sic loquitur: Quamvis nonnulli de ea, quæ ad Hebræos scripta est, dubitaverint, pro eo quod non videatur in ea servari ejus (Pauli) illa sententia, quem de se ipse pronunciat, dicens se imperitum esse sermone. Denique hanc epistolam non à Paulo, sed à Barnaba conscriptam fuisse sensit Tertullianus, ut refert S. Hieronymus in catalogo scriptorum ecclesiasticorum in Paulo. At Barnabas non fuit scriptor canonicus: nam ut dicit idem Hieronymus in Barnaba, Barnabas unam ad edificationem Ecclesiæ pertinentem epistolam composuit, quæ inter apocryphas scripturas legitur.

Porro hæc Pauli ad Hebræos epistola semper habuit gravissima divinitatis suæ argumenta: nam tribus prioribus Ecclesiæ sæculis in Ecclesia Alexandria, quæ fuit una ex apostolicis, indubitanter recepta fuit ut canonica, & Pauli epistola. Hujus facti restem habemus locupletissimum Origenem apud Eusebium lib. 6. hist. eccl. c. 18. ubi sic ait post verba superius laudata. Sed ego dico, sicut mihi à majoribus traditum est, quia manifestissime Pauli est, & semper omnes antiqui majores nostri ita eam in Pauli epistolam susceperunt. Origenis auctoritatem confirmat synopsis Athanasii, si tamen verè Athanasii est.

Hanc Pauli epistolam tribus prioribus Ecclesiæ sæculis non solum ab Ecclesia Alexandria, sed etiam ab omnibus omnino Ecclesiis ut canonicam receptam fuisse, probari potest auctoritate S. Hieronymi in epistola ad Dardanum, ubi etiam testatur ab omnibus scriptoribus Græcis, qui ab Ecclesiæ exordio eam floruerunt, susceptam esse quasi Pauli Apostoli. Illud nostris, inquit, dicendum est, hanc epistolam, quæ inscribitur ad Hebræos, non solum ab Ecclesiis Orientis, sed omnibus retrò Ecclesiis, & Græci sermonis scriptoribus quasi Pauli Apostoli suscipi. Unde Latinos illos, qui sua ætate eam inter scripturas canonicas non recipiebant, improbat, illorumque auctoritati veterum auctoritatem anteponebat, eam sicut & Apocalypsim, quam tamen tunc temporis non recipiebant Græcorum Ecclesiæ, ut scripturam divinitus inspiratam intrepidè suscipit. Nam sic prosequitur: Quod si eam Latinorum consuetudo non recipit inter scripturas canonicas: nec Græcorum quidem Ecclesiæ Apocalypsim Joannis eadem libertate suscipiunt: & tamen nos utramque suscipimus, nequaquam

hujus temporis consuetudinem, sed veterum scriptorum auctoritatem sequentes.

Ex his S. Hieronymi verbis habetur hanc epistolam ab aliquibus quidem, imò fortasse à multis Latinorum Ecclesiis inter canonicas scripturas non fuisse receptam quarto sæculo ad finem vergente, sed simul tunc temporis magno consensu susceptam fuisse ut scripturam canonicam ab Ecclesiis Orientalibus. Denique in librorum sacrorum catalogo ponunt eam Origenes, Concilium Laodicense, Synopsis Athanasii, Cyrillus Hierosol. Gregorius Nazianz. Concilium Carth. III. Augustinus, Innocentius I. Galasius, Isidorus Hisp. & Damascenus.

2. De epistola Jacobi: nam aliquando à nonnullis assertum est eam non à Jacobo, sed ab alio sub ejus nomine scriptam fuisse, adedque à nonnullis assertum est aliquando eam non esse canonici scriptoris. Testatur hoc Hieronymus catalogo script. eccl. in Jacobo, ubi sic ait: Unam tantum scripsit epistolam, quæ de septem catholicis est: quæ & ipsa ab alio quodam sub nomine ejus edita assertur; licet paulatim, tempore procedente, obtinuerit auctoritatem. Præterea, de hac epistola ab aliquibus dubitarum esse in Ecclesia catholica, scribit Eusebius lib. 3. hist. eccl. cap. 25.

3. De epistola Judæ: nam à multis rejecta fuit olim in Ecclesia catholica, ut testatur Hieronymus eodem catalogo in Juda. Judas, inquit, frater Jacobi, parvam quidem, quæ de septem catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, à plerisque rejicitur: tamen auctoritatem vetustate jam & usu meruit, & inter sanctas Scripturas computatur.

4. De secunda Petri: nam de ea ab aliquibus catholicis dubitarum esse, constat ex Origene apud Eusebium lib. 6. hist. eccl. c. 18. Petrus, inquit, super quem Christi fundatur Ecclesia, duas tantummodo epistolas scribit, è quibus à nonnullis & de secunda dubitatur. Et ex Hieronymo eod. catal. in Petro ubi hæc habet: Scripsit duas epistolas, quæ catholica nominantur, quarum secunda à plerisque ejus esse negatur, propter styli cum priore dissonantiam.

5. De secunda & tertia Joannis: nam quod verè sint Joannis, olim inter fideles controversum fuisse constat ex Origene apud Eusebium loco proxime citato, ubi sic ait de Joanne Evangelista: Scripsit autem & tres epistolas, è quibus due per breves, de quibus & apud quosdam dubia sententia est. Ex ipso Eusebio lib. 3. cap. 25. ubi hæc scribit: Joannis autem extant præterea epistolæ, de quarum prima neque ab antiquis unquam, neque à posteris dubitatum est. De reliquis verò duabus, & de revelatione etiam nunc anceps sententia habetur. Et ex Hieronymo eod. catal. in Joanne, ubi hæc scribit: Scripsit autem & unam epistolam, cujus exordium est. Quod fuit ab initio... quæ ab universis ecclesiasticis & eruditis viris probatur. Reliquæ autem due... Joannis presbyteri (adedque scriptoris non canonici) assertuntur, ejus & hodie alterum sepulcrum apud Ephesum ostenditur.

De his porro epistolis sic aliquando inter fideles extitit controversia, ut semper pro se majora habuerint momenta, ut manifestum est ex eo quod inter divinas scripturas computatæ fuerint à Concilio Laod. ab Athanasio in Synopsi, à Cyrillo Hieron. à Gregorio Nazianz. ab Hieronymo locis laudatis, à Concilio Carth. III. ab Augustino, ab Innocentio I. à Gelasio, ab Isidoro, & à Damasceno.

6. De Apocalypsi: nam I. Gajus, qui post sæculi tertii initium floruit, contra Cerinthum disputans, videtur eam inter apocryphas scripturas computasse, eamque non ab Apostolo conscriptam existimasse; sic enim apud Eusebium lib. 3. hist. eccl. cap. 28. loquitur: Sed & Cerinthus per revelationes quasdam, quas velut à magno Apostolo conscriptas, & per Angelos ei revelatas putaret, talia quadam portenta nobis introducit. 2. Tota sæculo quarto dubia fuit ejus auctoritas in plerisque Orientis Ecclesiis, ut colligitur ex Concilio Laodiceno & Cyrillo Hierosol. à quibus in librorum

brorum sacrorum canone prætermissa est. Ex Gregorio Nazianz. à quo similiter est prætermissa, cum clausula generali, libros omnes prætermisissos adulterinis scripturis adnumerante. Ex Eusebio lib. 3. histor. eccl. cap. 25. ubi expressè testatur, de ea etiam suo tempore accipere sententiam haberi; & ex S. Hieronymo in epist. ad Dardanum, in qua scribit Græcorum Ecclesias eam non suscipere.

Porro sic Apocalypicos autoritas aut rejecta, aut saltem in dubium revocata est, ut semper graviora pro se momenta habuerit. Nam Dionysius Corinthius & Irenæus Lugdunensis, ætate & autoritate Gajo superiores, eam ut germanam Joannis Apostoli conscriptionem agnoscunt; hic quidem lib. 5. adversus hæreses c. 26. quod his exorditur verbis: *Manifestius adhuc etiam de novissimo tempore ... significavit Joannes Domini discipulus in Apocalypsi*: ille verò apud Eusebium lib. 3. hist. eccl. cap. 28. ubi refertur Dionysius ille, cum de Joannis revelatione disliceret, Cerinthi mentionem fecisse his verbis: *Cerinthus ... figmentis suis autoritatem magni nominis acquirere, secundum scripturam hujus (Apocalypicos) pravam intelligentiam gestiebat*. Cerinthum reprehendebat Dionysius, quod hæresim suam de terreno Christi regno futuro ex Apocalypsi Joannis Apostoli probare, & sic hæresi suæ magni nominis autoritatem conciliare conaretur.

Dionysium & Irenæum sequitur Origenes apud Eusebium lib. 6. hist. eccl. cap. 18. ubi sic ait: *Joannes quoque qui supra pectus Domini recubuit, post Evangelium scripsit & Apocalypsim*. Quarto sæculo Apocalypsim ut divinam scripturam suscipiunt Concilium Carth. III. in canone, & Hieronymus in epistola ad Dardanum, ex qua unum apertè colligimus, nempe quod tunc temporis magno & unanimi consensu ab Occidentalibus Ecclesiis susciperetur Apocalypsis; alterum verò expressè habemus, scilicet quod scriptores Ecclesiastici, quarto sæculo superiores, Apocalypsim ut canonicam scripturam plerumque laudant. Audiamus S. Hieronymum. *Quod si eam (epistolam ad Hebræos) Latinorum consuetudo non recipit inter scripturas canonicas; nec Græcorum quidem Ecclesia Apocalypsim Joannis eadem libertate suscipiunt, & tamen nos utraque suscipimus, nequaquam hujus temporis consuetudinem, sed veterum scriptorum autoritatem sequentes, qui plerumque utriusque abutuntur testimonio ... quasi canonicis & ecclesiasticis*. Denique inter libros sacros Apocalypsim recensent Augustinus, Innocentius II. Gelasius, Isidorus, & Damascenus.

7. De ultimo capite Marci: nam Hieronymi tempore in paucis admodum exemplaribus reperiebatur, quia deerat in omnibus ferè exemplaribus græcis; unde: ut significat idem Hieronymus, poterat tunc temporis impunè repudiari. Patet hæc omnia ex S. Doctoris ad Hedibiam epistola q. 3. ubi hæc leguntur de capite ultimo Marci: *Aut non recipimus Marci testimonium, quod in raris fertur evangelis, omnibus Græcis penè hoc capitulum in fine non habentibus; præsertim cum diversa atque contraria Evangelistis cæteris narrare videatur. Aut hoc respondendum, &c.*

8. De historia sanguinei sudoris Christi, & consolationis angelicæ; nam tempore S. Hilarii in quamplurimis exemplaribus tum græcis tum latinis non legebatur; unde ambebat Hilarius, utrum esset vera scripturæ sacre pars; an non. Patet ex l. 10. de Trin. n. 41. ubi sic loquitur S. Doctor. *Nec sanè ignorandum à nobis est, & in græcis & in latinis codicibus complurimis, vel de adveniente angelo, vel de sudore sanguinis nil scriptum reperiri. Ambigentibus igitur, utrum hoc in libris variis aut destit, aut superfluum sit (incertum enim hoc nobis relinquitur de diversitate librorum) certe si quid libri, &c.*

Porro Erasmus de initio capitis 8. Joannis quo continetur historia mulieris adulteræ, olim dubitatum esse colligit ex Eusebio lib. 3. hist. eccl. cap. ult. ubi de Papia loquens, ait: *Historiam quandam subiungit de muliere adultera, quæ accusata est à Judæis apud Dominum. Habetur autem in Evangelio, quod dicitur secundum Hebræos, scripta ista parabola, de quo Evan-*

gelio hæc habet: *Quidam his sociant etiam Evangelium, quod dicitur secundum Hebræos, quo præcipue utuntur illi Hebræi, qui Christum suscipere videntur, sed in Ecclesia ei contradicuntur*. Erasmo breviter responderetur, dubium esse utrum Eusebius intelligat mulierem illam, in adulterio deprehensam, de qua loquitur Joannes Evangelista initio capitis octavi: græcum enim Eusebii non habet, *de muliere adultera*, sed, *de muliere multis peccatis diffamata*.

Quod si supponatur Eusebius intelligere mulierem illam de qua Joannes loquitur initio capitis octavi, cum non in suo codice, sed in solo evangelio secundum Hebræos hanc historiam legeret, eam ab illo inter scripturas canonicas non fuisse computatam, ingenue confitendum est: nec diffitemur historiam hanc in aliquibus exemplaribus defuisse: quod enim defuerit patet ex S. Augustino lib. 2. de adulterinis coniugiis cap. 7. ubi de aliquibus, qui eam è codicibus suis eralerant, sic conqueritur: *Sed hoc videlicet infidelium sensus exhorret, ita ut nonnulli modica, vel potius inimici veræ fidei, credo metuentes peccandi impunitatem dari mulieribus suis, illud quod de adultera indulgentia Dominus fecit, auferrent de codicibus suis*. Sed eam in suis codicibus habuerunt præter S. Augustinum, S. Chrysostomus, S. Ambrósii, S. Hieronymus, &c. qui eam ut scripturam canonicam agnoscunt locis apud Bellarminum indicatis lib. 1. de verbo Dei cap. 16.

Porro quod saltem post Synodi Tridentinæ decretum canonica sint caput ultimum Marci, historia de sudore sanguineo Christi, & consolatione evangelica, historia mulieris adulteræ, cum versiculo 7. *Tres sunt qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt* cap. 5. epist. 1. Joannis, quem versiculum non esse canonicum contendit Erasmus, patet ex eo quod hæc omnia habentur in veteri vulgata editione. 2. Ex eo quod hæc omnia in Ecclesia leguntur, caput quidem ultimum Marci in festo die resurrectionis & ascensionis; historia de sudore, &c. feria quarta majoris hebdomadæ; historia mulieris adulteræ sabbato ante dominicam quartam quadragesimæ; & versiculus 7. cap. 5. epist. Joannis, die dominica in albis. Quod hic versiculus in aliquibus codicibus olim defuerit, & aliqua de ejus autoritate dubitatio extiterit, conjici potest ex eo quod Patres contra Arianos disputantes, eum non adhibuerint, cum tamen ad asserendam verbi divinitatem esset aptissimus.

Obj. 1. contra epistolam ad Hebræos. Huic epistolæ nomen suum non addidit Apostolus; cum tamen omnibus, quæ semper ut illius receptæ fuerunt, addiderit. Item hujus epistolæ stylus diversus est à stylo aliarum omnium, quæ certò sunt Pauli. R. ad 1. cum Hieronymo in catal. script. eccl. in Paulo, *Quia Paulus scribebat ad hebræos, propter invidiam sui apud eos, nominis titulum in principio salutationis amputavit*. Itaque quia sciebat nomen suum ingratum esse Hebræis, ad quos scribebat, prudenter illud contra morem suum suppressit, & salutationis formulam, qua uti solebat in principio suarum epistolarum, ne Hebræos offenderet, prætermisit.

R. ad 2. 1. cum Origene apud Eusebium lib. 6. hist. eccl. c. 18. hujus epistolæ stylum ab aliarum epistolarum stylo diversum esse, quia sententiæ sunt Pauli, stylus verò alterius, putà Lucæ, qui evangelium & actus apostolorum scripsit, vel Clementis Romanæ postea Ecclesiæ Episcopi, qui Pauli sententiæ græco sermone reddidit, ac proprio stylo ordinavit & ornavit. Si verò, inquit Origenes, requiras à me, per quem sit ejus sermo compositus, pro certo quidem Deus viderit. Opinio tamen, quæ ad nos usque pervenit, hujusmodi est: *A quibusdam dicebatur, quod Clemens Apostolorum Discipulus, & Episcopus urbis Roma, græco eam sermone, non tamen sensibus expoliverit: alii, quod Lucas, qui Evangelium scripserit, & Actus Apostolorum*.

R. 2. cum Hieronymo loco laudato, & quidem, ut nobis videatur, melius, hanc styli dissonantiam ortam

ortam esse ex eo quod Paulus, græcæ linguæ satis imperitus, ad alios græcè adeoque ineleganter, ad Hebræos verò hebræo sermone, quem apprime callebat, adeoque eleganter scripserit, & epistolam sic eleganter à Paulo ad Hebræos scriptam, alius in græcum sermonem elegantius converterit. *Scripturæ*, inquit Hieronymus, *ut hebræus hebræis hebræicè, id est, suo eloquio disertissime, ut ea, quæ eloquenter scripta fuerant in hebræo, eloquentius vertentur in græcum, & hanc causam esse, quod à cæteris Pauli discrepare videatur ad Hebræos scripta epistola.*

Obj. 2. Contra epistolam Jacobi. Duo fuerunt apostoli nomine Jacobi, quorum unus fuit filius Alphæi, primus Ecclesiæ Hierosolymitanæ Episcopus, & minor cognominatus: alter verò fuit filius Zebedæi, & frater Joannis Apostoli, quique major cognominatus est. Atqui dici non potest cujus sit hæc epistola. R. neg. & dico cum Hieronymo in catal. script. eccl. in Jacobo, esse primi Jacobi, qui quia Christi consanguineus erat, à Paulo cap. i. epist. ad Gal. vocatur frater Domini. Ex occasione data,

Quæres, utrum certum sit libros sacros esse eorum authorum, quibus vulgò attribuntur?

R. i. Certum est certitudine fidei, libros omnes sacros conscriptos fuisse ab authoribus canonicis, quicumque tandem illi sint. 2. Quod re ipsa sint eorum authorum, quibus vulgò attribuntur, certum est certitudine morali, tanta saltem, quanta certum est v. g. orationes Ciceronis re vera Ciceronis esse, & Æneidem Virgilii esse re vera Virgilii. Unde quod libri sacri sint eorum authorum, quibus vulgò attribuntur, negari non potest sine maxima temeritate & imprudentia.

ARTICULUS VII.

Utrum libri omnes tam deuterocanonici, quam protocanonici, canone nostro contenti, sint certo canonici, seu divini.

RESPONSIO I.

Libri tam veteris quam novi testamenti, qui canone nostro continentur, & proto-canonici vocantur, sunt certò divini certitudine magna morali.

Prob. Certum est certitudine magna morali, religionem christianam esse veram religionem. Hæc propositio suo loco accuratè demonstrata est, ubi ostensum est religionis christianæ veritatem simpliciter evidentem esse evidentiā magna morali ex motivis credibilitatis saltem collectivè sumptis. Ergo, quod idem est, certum est certitudine magna morali, omnia religionis christianæ dogmata esse vera dogmata. Atqui quod libri tam veteris quam novi testamenti, qui canone nostro continentur, & proto-canonici vocantur, sint divini, est dogma religionis christianæ, & quidem unum è præcipuis & fundamentalibus. Ergo quod hi libri sint re vera divini, certum est certitudine magna morali, & quæ certitudini physicae æquivaleret; quia evidentiæ, quæ facit unam certitudinem, non magis potest subesse falsum, quam evidentiæ, quæ facit certitudinem alteram.

Confirm. Quia libri illi sunt certò divini certitudine magna morali, quos à tempore Apostolorum hæcenus universa Ecclesia absque ulla controversia ut divino suscepit. Atqui à tempore Apostolorum hæcenus universa Ecclesia ut divinos suscepit libros, de quibus agitur, Ergo, &c. Minor patet: nam idcirco hi libri proto-canonici vocantur. *Prob. maj.* Nam unanimitas & constans fidelium omnium ætatum in aliquibus libris ut divinis suscipiendis conjunctio, est evidenter evidentiā magna morali aliquid verè divinum, & supernaturalis, quam falso partocinari prorsus impossibile est, providentiæ affectus, adeoque est motivum ad certitudinem magnam moralem de librorum illorum divinitate faciendam sufficiens.

Dices. Estò quod unanimitas ille & constans fide-

lium omnium ætatum in libris proto-canonici suscipiendis ut divinis consensus, supposito quod existat, sit evidenter evidentiā magna morali opus supernaturalis providentiæ adeoque motivum prorsus infallibile: at non sufficit ut librorum proto-canonice divinitas sit evidens evidentiā magna morali, & sic habeat certitudinem magnam moralem; sed præterea ad hoc requiritur evidentiā magna morali de talis consensus existentia. Atqui hanc evidentiā non habemus. R. neg. subf. Nam argumenta consensus illius existentiam probantia talia sunt, saltem conjunctim sumpta, qualibus falsum nunquam subest, ut illa debite expendenti facile patebit.

RESPONSIO II.

Libri tam veteris quam novi testamenti, qui continentur canone nostro, & vocantur deuterocanonici, sunt certò divini certitudine magna morali.

Prob. 1. Nam quod hi libri sint divini, unum est è præcipuis & fundamentalibus dogmatibus Ecclesiæ Romanæ, ut manifestum est ex Tridentina Synodo, sess. 4. in decreto de canonicis scripturis in fine. Atqui evidens est evidentiā magna morali Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam: evidenter enim evidentiā magna morali conveniunt ei notæ omnes veræ Christi Ecclesiæ, ut suo loco ostenditur, independentè à scripturis deuterocanonici. Ergo quod hi libri sint divini, evidenter est evidentiā magna morali, unum è præcipuis & fundamentalibus dogmatibus veræ Christi Ecclesiæ, cujus aliqua dogmata, præsertim ex iis quæ præcipua & fundamentalia sunt, esse falsa, evidenter repugnat scripturis proto-canonici, & sapientiæ Christi, qui hanc Ecclesiam fundavit, & per Apostolos suos instituit. Ergo evidens est evidentiā magna morali, adeoque certum certitudine magna morali, quod hi libri sint re ipsa divini.

Prob. 2. Hos libros esse divinos definitum est ab Ecclesia Romana in Tridentina synodo, ut patet ex sess. 4. in decreto de canonicis scripturis. Atqui certum est certitudine magna morali Ecclesiam Romanam in hac sua definitione nec errasse, nec errare potuisse: cum certum sit certitudine magna morali Romanam Ecclesiam esse veram Christi Ecclesiam, cui summam seu absolutam in decidendis fidei controversiis infallibilitatem attribuit scripturæ proto-canonice. Ergo hos libros esse re ipsa divinos, certum est certitudine magna morali.

COROLLARIUM I.

Libros omnes tam veteris quam novi testamenti, canone nostro contentos, divinos esse, non nisi stultissime & imprudentissime negari potest.

Prob. Quod est certum certitudine tali, quali falsum nunquam subest, non nisi stultissime & imprudentissime negari potest, ut patet ex terminis. Atqui quod hi libri omnes sint divini certum est certitudine tali, quali falsum subesse non potest: cum hoc sit certum certitudine magna morali, & æquivalente certitudini physicae, quia simpliciter evidens est evidentiā magna morali, & æquivalente evidentiæ physicae. Ergo, &c.

COROLLARIUM II.

Quod libri omnes tam veteris, quam novi testamenti, contenti nostro canone, sint divini, evidens est evidentiā etiam absoluta & metaphysica, adeoque certum certitudine etiam absoluta & metaphysica.

Prob. Quod liber non divinus ita tamen appareat divinus, ut talis esse negari non possit, nisi stultè & imprudenter, ab hominibus, quantumcumque in investiganda veritate diligentiam adhibentibus, evidenter repugnat providentiæ divinæ circa homines: evidenter enim repugnat, ut sinat homines in rebus ad fidem & salutem pertinentibus, inevitabiliter errare; ita ut quantumcumque diligentiam adhibeant, non possint, nisi stultè & imprudenter, falso dissentire, & verum amplecti. Ergo ex hypothese quod liber ali-

quis

quis ita appareat divinus, ut talis esse negari non possit, nisi stultè & imprudenter, ab hominibus, quantumcumque in investiganda veritate diligentiam adhibentibus, liber ille non potest non esse divinus. Hæc conclusio, quæ ex antecedente evidenter sequitur, eandem habet evidentiam, quam habet antecedens. Antecedens autem habet evidentiam etiam absolutam & metaphysicam. Atqui libri omnes canone nostro contenti, sic apparent divini, ut tales esse negari non possit, nisi stultè, &c. ut probatum est. Ergo sunt re ipsa divini; & quod sint divini evidens est evidentia etiam absoluta & metaphysica, adeoque certum certitudine etiam absoluta & metaphysica.

COROLLARIUM III.

Quod libri omnes, canone nostro contenti, sint divini, certum est certitudine etiam divina, adeoque appreciativè summa.

Prob. Illud est certum certitudine divina & appreciativè summa, quod potest & debet credi fide divina. Atqui quod libri omnes, canone nostro contenti, sint divini, potest & debet credi fide divina. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam libros aliquos esse divinos potest & debet credi fide divina, hoc ipso quod eorum divinitas non nisi imprudenter negari potest, ac proinde hoc ipso quod eorum divinitas habet evidentiam credibilitatis, & à fortiori cum habet simplicem evidentiam magnam moralem. Atqui librorum omnium canone nostro contentorum divinitas hanc habet evidentiam, ut probatum est. Ergo, &c.

Dices. Deus non revelavit libros canone nostro contentos, divinos esse. Ergo divinos esse credi non potest fide divina. *R. 1.* Deum per Apostolos viva voce revelasse primis fidelibus divinos esse libros omnes veteris testamenti, qui canone nostro continentur: quod enim apostoli primos fideles docuerint, quinam ex libris in veteri lege scriptis, ut divini suscipiendi essent, quinam verò non, in dubium revocari non potest. Hæc autem apostolica de libris divinis, in lege veteri scriptis, traditio ad nos usque abique ulla inter fideles controversia continuata est quoad libros illos, qui proto-canonicè dicuntur: quoad alios verò qui idcirco vocantur deuterocanonici, & longè pauciores sunt, non est ad nos usque continuata sine aliqua inter fideles controversia, quæ tandem infallibili Ecclesiæ judicio decisa est.

2. Circa libros sacros in lege nova exaratos, aliqua distinctio adhibenda est. Nam quantum ad Evangelium Matthæi, Evangelium & Apocalypsim Joannis, & epistolas canonicas, non opus fuit distincta revelatione, qua expressè revelaretur hos libros ex inspiratione divina conscriptos fuisse: hoc enim constituit primis fidelibus, hoc ipso quod eis constituit fuisse conscriptos ab apostolis; atque ita hoc ipso quod primis fidelibus constituit hos libros fuisse conscriptos ab apostolis, potuerunt & debuerunt hi libri à primis fidelibus suscipi ut verbum Dei scriptum, & ut tale per se immediatè credi fide divina. Idem planè dicendum de epistolis Pauli: nam sine revelatione nova, qua expressè revelaretur eas à Paulo ex instinctu Spiritus sancti dictatas fuisse, aliunde primis fidelibus sufficienter constare potuit, & constituit Paulum epistolas suas, Deo inspirante, dictasse, & sic epistolas Pauli esse verbum Dei scriptum, quod deinde ut tale susceperunt, & per se immediatè fide divina crediderunt.

Aliud est de Evangelio Marci, de Evangelio Lucæ, & de Actis Apostolorum ab eodem Luca conscriptis: nam Marcus & Lucas fuerunt tantum discipuli apostolorum, non apostoli, atque ita, ut eos esse de scriptorum sacrorum numero, & ad scribendum à Spiritu sancto inspiratos, sufficienter constaret primis fidelibus, autoritate apostolorum opus fuit. Itaque quod Marcus Evangelium suum ex inspiratione divina scripserit, & sic Marci Evangelium esse verbum Dei scriptum, Deus primis fidelibus expressè revelavit per Petrum apostolum, ut probatur ex Hieronymo in catal. script. eccl. ubi hæc scribit: *Marcus discipulus*

& interpres Petri, juxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Roma à fratribus, breve scripsit Evangelium. Quod cum Petrus audisset, probavit, & Ecclesiæ legendum sua auctoritate dedit; quod factum probat Hieronymus ex Clemente Alexandrino, & ex Papia Hieropolitano Episcopo, qui fuit auditor Joannis Apostoli.

Similiter quod Lucas Evangelium & Apostolorum Acta ex Spiritus sancti instinctu conscripserit, Deus primis fidelibus expressè revelavit, ut nobis videtur, per Paulum Apostolum, cujus discipulus fuit Lucas, & iterum ejus comes; & cum Paulus ait 2. ad Timoth. cap. 2. *Memor esto Dominum Jesum-Christum resurrexisse à mortuis ex semine David, secundum Evangelium meum*, non improbabiler creditur intelligere Evangelium à Luca conscriptum, quod suum vocat, quia recognitum probavit, & ut verbum divinum Ecclesiis legendum sua auctoritate dedit. Præterea, cum Lucas non solum à Paulo, sed etiam ab aliis Apostolis, qui Dominum viderant, ea quæ in Evangelio suo narrat, sese accepisse testatur cap. 1. nihil verat quominus dicatur, si quidem se, Deo inspirante, scripsisse ignorabat, opus suum illis etiam aliis Apostolis recognoscendum tradidisse, à quibus deinde, ut scriptura divina, opus illud fidelibus propositum est.

Porro quod libris in veteri lege, idem libris in lege nova scriptis contigit: nam ex his libris aliquos divinitus inspiratos, seu, quod idem est, à canonicis auctoribus conscriptos fuisse, aliquando in aliquibus Ecclesiis particularibus dubitatum est; quia successu temporis, propter oblivionem, vel pastorum negligentiam, aut aliam aliquam ob causam circa illorum auctores, in particulares aliquas Ecclesias irrepsit ignorantia & dubitatio; sic tamen ut semper pro se plura & majora habuerint testimonia, quam contra, & nunc nulla de illis controversia inter fideles superesse possit, postquam Ecclesia illos divinitus inspiratos, & à canonicis auctoribus conscriptos fuisse, infallibili suo judicio declaravit.

3. Igitur sicut primi fideles libros canone nostro contentos, ut sacros fide divina credere poterant, alios quidem propter traditionem apostolicam, qua eorum divinitas expressè fuerat revelata, alios verò, quorum divinitas non fuerat expressè revelata per novam revelationem, per se immediatè, quatenus erant virtualis & implicita sui ipsorum ut divinorum revelatio, sub motivorum evidentia morali eorum divinitatem ostendente: ita nunc fideles libros illos omnes canone nostro contentos, fide divina credere possunt ut sacros, eos quidem, quorum Deus divinitatem expressè revelavit per Apostolos, propter hanc traditionem apostolicam, quia de ea etiam nunc sufficientissimè constat; eos verò, quorum divinitas non per distinctam & novam revelationem, sed aliunde innotuit, per se immediatè, quia etiam nunc sufficientissima divinitatis eorum extant argumenta.

At inquit. Liber divinus quæ divinus, non est aliquid per se evidens, sed obscurum. Ergo non potest per se immediatè credi ut divinus, sine motivo distincto ejus divinitatem suadente, & intrinseco actui quo creditur esse divinus.

R. neg. conseq. Nam librum esse divinum, & librum esse verbum Dei scriptum, sunt unum & idem, adeoque librum credi esse divinum, nihil aliud est, quàm credi librum esse verbum Dei scriptum; atque ita librum per se immediatè credi esse divinum, nihil aliud est, quàm librum per se immediatè credi esse verbum Dei scriptum, quod nihil aliud est, quàm verbum Dei scriptum per se immediatè credi. At verbum Dei scriptum, quamvis non sit aliquid per se evidens, sed obscurum, potest per se immediatè credi actu fidei divinæ, modò, ut supponitur, per alium actum prævium intellectui sufficienter propter motiva credibilitatis constet de illius existentia.

Confirm. Quando fidelis librum aliquem credit esse divinum propter traditionem apostolicam, qua olim expressè revelata fuit libri illius divinitas, traditio-

ditionem hanc per se immediatè credit eodem illo actu, quo credit propter illam librum esse divinum, seu ex inspiratione divina conscriptum. Atqui traditio hæc est verbum Dei non scriptum. Ergo verbum Dei non scriptum, quamvis per se obscurum, potest per se immediatè credi fide divina, modo sufficienter de illius existentia constet per motiva credibilitatis. Ergo similiter verbum Dei scriptum, licet per se obscurum, potest per se immediatè credi fide divina, modo per motiva aliqua credibilitatis sufficienter constet de illius existentia.

Ratio paritatis est, quia sicut verbum Dei non scriptum, per se quidem obscurum, sed relucens sub evidentia motivorum credibilitatis, se ipsum dicit virtualiter implicite, & sic dicendo se ipsum, meretur assensum super omnia firmum: tantum enim meretur assensum, se ipsum virtualiter & implicite dicendo, quantum meretur dicendo formaliter & explicitè illud, cujus est expressio: ita verbum Dei scriptum, quamvis per se obscurum, cum sub motivorum credibilitatis evidentia ut divinum relucet, se ipsum virtualiter & implicite dicit, & sic se ipsum dicendo, meretur assensum appetitativè summum; sicut meretur assensum appetitativè summum, formaliter & explicitè dicendo id quod exprimit.

Itaque verbum Dei scriptum, ut tale per motiva credibilitatis sufficienter propositum, potest per se immediatè credi fide divina. Ergo, quod idem est, liber divinus, per motiva credibilitatis propositus sufficienter ut divinus, potest ut divinus per se immediatè credi fide divina. Atqui libri omnes canonice nostri contenti, sub evidentia motivorum credibilitatis sufficientissimè apparent ut divini. Ergo possunt omnes ut divini per se immediatè credi fide divina. Ergo ut libros illos esse divinos fide divina credamus, non opus est revelatione distincta, quæ eorum divinitas expressè revelata fuerit, sed possumus omnes per se immediatè credere ut divinos, quanquam etiam possumus ex illis aliquos ut divinos mediatè credere propter distinctam ab illis revelationem, eos scilicet, quorum divinitatem Deus expressè revelavit per Apostolos.

ARTICULUS VII.

Proponuntur aliquæ difficultates contra secundam responsionem, & resolvuntur.

Obj. 1. De libris, quos deuterocanonico nominamus, adhuc incertum est, utrum sint divini, an non. *R. neg. Prob.* De illis olim inter fideles, ut nos ipsi fatemur, exitit aliqua dubitatio. Sed hæc dubitatio nondum sublata est. Ergo, &c. *R. neg. min.* Nam hæc dubitatio sublata est per infallibile iudicium Ecclesiæ, quæ per summos Pontifices & Concilium generale Tridentinum libros illos esse divinos expressè definivit. Præterea, tota Ecclesia Romana, adeoque tota vera Ecclesia, libros illos inter divinas scripturas computat. Unde libri illi sunt divini, vel Ecclesia vera tota errat in fide, quod evidenter adversatur promissionibus ei factis, & clarè expressis in scripturis proto-canoniceis. Quare tam certum est libros illos esse divinos, quam certum est Ecclesiam veram totam non posse errare in fide.

Dices. Controversiam illam de scripturis deuterocanoniceis inter fideles exortam, non potuit Ecclesia dirimere. Ergo, &c. *R. neg. ant.* Nam ad Ecclesiam pertinet libros divinos à non divinis discernere. Item pertinet ad Ecclesiam dirimere controversias fidei. Hanc autem olim de librorum aliquorum divinitate exortam inter fideles controversiam, ad fidem attingere manifestum est.

Probabis tamen ant. Non potuit hanc controversiam Ecclesia dirimere, nisi ferendo iudicium de scripturis, Atqui Ecclesia non potest ferre iudicium de scripturis divinis: nullus enim de alio ferre iudicium

potest, nisi sit eo superior. Ecclesia autem non est superior scripturis divinis. Ergo, &c.

Ad solutionem nota. Duplex est iudicium, unum discretionis, quo unum ab altero discernitur; & alterum autoritatis, quo aliquis damnatur, vel absoluitur, aut aliquid alicui inungitur cum obligatione submitendi se sententiæ iudicis. Ad secundum quidem iudicium requiritur superioritas; ad primum verò sufficiunt jus & virtus discernendi. Hoc præsupposito,

R. Ad dirimendam illam controversiam olim inter fideles de librorum aliquorum divinitate exortam, sufficere iudicium discretionis circa divinas scripturas. Hoc autem iudicium ferre potest Ecclesia. Nam 1. jus habet discernendi scripturas veras à falsis & adulterinis. 2. Habet virtutem ad discernendum necessariam, eamque infallibilem, Spiritu sancto ei ad discernendum specialiter assistente, ne erret.

Porro cum exortam circa libri alicujus divinitatem controversiam dirimit, declarando librum illum esse divinum, non solum fert iudicium discretionis circa librum illum, sed etiam fert, aut saltem ferre potest iudicium autoritatis, sed circa fideles, illos expressè obligando ad suscipiendum librum ut divinum, & non suscipientes damnando. Hoc utrumque iudicium tulit Ecclesia in Tridentina synodo sess. 4. ubi postquam divinorum librorum canonem texuit, hæc subiicit verba: *Si quis autem libros ipsos integros, cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris & canonicis non susceperit ... anathema sit.* Quod autem tale iudicium autoritatis circa fideles ferre possit Ecclesia, planum est; cum sit fidelibus superior, & jus habeat illos circa ea quæ ad fidem attingunt, docendi.

Dices. Si Ecclesia potest exercere iudicium discretionis circa scripturam Sacram, Ecclesia est regula scripturæ Sacrae, non scriptura Sacra Ecclesiæ. Absurdum consequenter. Ergo, &c. *R. neg. seq. maj.* Nam ex maiore sequitur tantum, quod Ecclesia sit nobis regula ad veram scripturam certò cognoscendam, sicut est nobis regula ad certò cognoscendum germanum veræ scripturæ sensum. Hoc autem non impedit, quominus scriptura Sacra cum vero ac germano sensu suo per infallibilem Spiritus sancti assistentiam certò cognita, sit Ecclesiæ regula, quæ Ecclesia dirigitur, & quam sequi debet in dirimendis fidei controversiis.

Instabis. Si Ecclesia potest exercere iudicium discretionis circa scripturam divinam, potest etiam sine illa controversias fidei dirimere. Ergo si potest exercere, &c. scriptura divina non est ejus regula. *R. neg. seq. ant.* Nam Ecclesia non potest infallibiliter dirimere fidei controversias, nisi doceatur à Spiritu sancto, nec docetur à Spiritu sancto per novas revelationes, sed per scripturas divinas, & traditiones non scriptas, adeoque non potest infallibiliter dirimere controversias fidei sine scripturis divinis, & non scriptis traditionibus. Sacra igitur scriptura, cum non scriptis traditionibus, est Ecclesiæ regula, quæ in dirimendis fidei controversiis uti debet Ecclesia.

Ex his porro non sequitur ab Ecclesia exerceri non posse iudicium discretionis circa scripturas divinas, & traditiones non scriptas; imò contrarium evidenter sequitur: nam si scripturæ divinæ cum traditionibus non scriptis, sunt regula, sine qua Ecclesia non potest decidere controversias fidei, & qua proinde in decidendis fidei controversiis Ecclesiam uti necesse est, debet scripturas & traditiones veras à falsis & supposititiis, earumque germanum sensum posse discernere, & infallibiliter discernere, adeoque circa scripturas & traditiones, earumque sensum, iudicium discretionis ferre posse, atque in eo ferendo ita à Spiritu sancto dirigi & adjuvari, ut nullatenus possit errare, statuendo quanam sint veræ scripturæ & veræ traditiones, & quis sit germanus illarum sensus.

Instabis. Ex hac doctrina sequitur saltem, quod Eccle-

Ecclesia statuant ipsa sibi regulam, qua in decidendis fidei controversiis utitur, quod certe scripturarum & traditionum divinarum dignitati non parum derogat. R. neg. Falsum igitur est in nostra doctrina, quod Ecclesia propria sibi autoritate constituat regulam, qua utitur in decidendis fidei controversiis, sed eam sibi à Spiritu sancto constitutam habet, & ab eodem Spiritu sancto dirigitur & adjuvatur ad eam infallibiliter discernendam: hoc enim ad infallibilem controversiarum fidei decisionem requiritur; cum earentis Ecclesia in decidendis fidei controversiis, sit infallibilis, quarens in decidendis fidei controversiis nec scripturas & traditiones non divinas pro divinis, nec scripturarum & traditionum divinarum sensum saltem pro vero assumere potest.

Obj. 2. Hic manifestè admittimus circulum vitiosum; nam dicimus nos certò cognoscere scripturam divinam per infallibile iudicium Ecclesiae, quod iudicium Ecclesiae esse infallibile non cognoscimus, nisi per scripturam divinam. R. neg. obj. Circulus enim vitiosus in eo consistit, quod ad probandum aliquid assumatur medium, quod non est aliunde cognitum, quàm per illud, ad quod probandum assumitur. Hoc autem non facimus; cum enim scripturam aliquam esse divinam probamus per infallibile iudicium Ecclesiae; hoc Ecclesiae iudicium esse infallibile non probamus per eandem illam scripturam, sed vel probamus independentem ab omni scriptura divina, vel probamus per aliam scripturam, quam esse divinam aliunde sufficientissimè notum est.

Rem exponimus in exemplo. Quæris à me, unde certus sum v. g. quod epistola Jacobi sit scriptura divina? Respondeo me certum esse ex iudicio Ecclesiae, quæ, putà in Synodo Tridentina, ut omni- bus notum est, hanc epistolam inter divinas scripturas computandam esse definivit, & hoc definiendo errare non potuit. Quæris à me unde habeam quod Ecclesia hoc definiendo errare non potuerit? Respondeo me habere ex eo, quod Ecclesia sit infallibilis in qualibet materia ad fidem pertinente. Quæris à me, unde cognoscam quod Ecclesia hanc infallibilitatem habeat? Respondeo me cognoscere ex scriptura aliqua proto-canonica, putà ex ista Matth. cap. 16. *Et porte inferi non prevalebunt adversus eam.* Quæris à me, unde notum mihi sit hanc scripturam, quam proto-canonicam nomen, esse scripturam verè divinam? Respondeo mihi sufficientissimè notum esse ex unanimi & perpetua fidelium omnium consensione in hac scriptura inter divinas computanda, quæ consensio mihi manifesta est, partim ex canonicis librorum sacrorum diverso tempore in Ecclesia conditis diversis in regionibus, partim ex Patrum omnium tam Græcorum quàm Latinorum scriptis, in quibus Evangelium Matthæi ut scriptura divina in testimonium adducitur, imò & ipsa illa verba; quæ modò à nobis laudata sunt, persæpe citata reperuntur ut divina; partim denique ex eo quod à nullis, nisi à quibusdam hæreticis, inveniatur hoc evangelium esse repudiatum.

Porò quærenti à me, unde cognoscam quod Ecclesia in qualibet materia ad fidem pertinente sit infallibilis, potui etiam respondere, me hoc cognoscere ex eo quod ipsa se talem profiteatur, & talem esse, qualem se proficitur, evidens sit etiam simpliciter evidentia magna morali, per motiva credibilitatis, ex quibus evidenter apparet evidentia magna morali esse opus divinum. Sed ex occasione data,

Instabis adhuc. Secundum nos, multa cognoscuntur de Ecclesia per scripturam divinam, cognitam per ipsam Ecclesiam. Atqui in hoc est circulus vitiosus. R. re ipsa secundum nos, multa distinctè & explicitè cognosci de Ecclesia per scripturam divinam; ut talem prius confusè cognitam per ipsam Ecclesiam, evidenter apparentem ut opus divinum per motiva credibilitatis, quibus veluti quibusdam characteribus in oculis omnium divinam suam institutio-

nem exscribit. Quod sit sine vitioso circulo; sicut sine vitioso circulo multa distinctè de legato, & potestate illi à rege concessa cognoscimus per diploma regium, nobis ab ipso legato oblatum, & tale ab eo sufficienter probatum per ea signa, quibus se legatum regium sufficienter probavit.

Motiva credibilitatis Ecclesiae sunt nobis ratio cognoscendi scripturam ut divinam, quam nobis ut divinam proponit Ecclesia. Scriptura verò divina, ut evidenter evidentia magna morali per illa motiva credibilitatis cognita, est nobis distinctè cognoscendi de Ecclesia ea omnia, quæ de illa distinctè cognoscimus legendo scripturam. Ecclesia libros divinos nobis exhibet, protestans illos esse divinos, & testimonium suum confirmans per omnia illa argumenta, quibus saltem conjunctim sumptis evidenter evidentia magna morali se divinitus institutam, adeoque veram & divinam Ecclesiam esse probat. Libros illos nobis evidenter evidentia magna morali apparentes ut divinos, tales esse fide divina credimus. Credentes aperimus illos, & in illis multa de dotibus Ecclesiae distinctè scripta legimus. Denique multa illa de dotibus Ecclesiae distinctè scripta & lecta, distinctè credimus ut à Deo revelata in libris illis, quos esse verbum Dei scriptum credimus vel per se immediatè, vel mediatè propter aliud verbum Dei non scriptum, quo Deus per Apostolos libros illos ex inspiratione divina conscriptos fuisse expresse revelavit. Ubi circulus vitiosus?

Dices. Saltem ex hac doctrina sequitur, scripturas divinas ut tales nobis certò non innotescere sine testimonio Ecclesiae, & motivis credibilitatis, quibus se veram & divinam esse ostendit; argue ita scripturas divinas ut tales certitudinem suam sumere ab Ecclesia. Atqui hoc dici non potest: cum enim Ecclesia fundetur supra doctrinam Prophetarum & Apostolorum, & hæc doctrina in divinis scripturis contineatur, debent scripturæ divinæ suam certitudinem habere independentem ab Ecclesia, & prius quàm sit Ecclesia.

R. Re ipsa Ecclesiam fundatam esse supra doctrinam Prophetarum & Apostolorum, quæ partim scriptis divinis, partim traditionibus non scriptis continetur: nam per hujus doctrinæ prædicationem instituta est, & conservatur Ecclesia: unde sequitur tantum, doctrinam illam prius veram & infallibiliter veram esse, quàm sit Ecclesia, cujus veritas sine veritate illius doctrinæ subsistere non potest. Suam igitur veritatem sumit Ecclesia à veritate illius doctrinæ. At vicissim doctrina illa certitudinem sumit ab Ecclesia, suis instructa motivis credibilitatis, quia de illius divinitate certò nobis non constat sine Ecclesiae testimonio, ut verò nobis evidenter evidentia vel simplici, vel saltem credibilitatis apparente per argumenta illa, quibus divina Ecclesiae institutio, adeoque Ecclesiae veritas & divinitas ostenditur.

Obj. 3. Libri Tobie, Judith, Esther, Machabæorum, Sapientie & Ecclesiastici, nunquam fuerunt in Hebræorum canone. R. inde nihil sequi: nam regula primorum fidelium ad discernendos veteris Testamenti libros divinos à non divinis, non fuit Hebræorum de divinis scripturis sensus, sed traditio apostolica, quæ proinde nobis per testimonium vel iudicium Ecclesiae proposita, nostra quoque debet esse regula; quam regulam in scripturis sive repudiandis, sive recipiendis sequendo, errare non possumus.

Obj. 4. S. Hieronymum in præfat. in libros Salomonis, ubi sic loquitur: *Sicut ergo Judith, & Tobia, & Machabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter canonicas scripturas non recipit: sic & hæc duo volumina (Sapientiam & Ecclesiasticum) legat ad edificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam.* R. Sanctum Hieronymum hæc scripsisse, cum adhuc aliqua de horum librorum inspiratione inter fideles existeret controversia, quæ tandem decisa est per infallibile iudicium Ecclesiae. Unde hi libri nunc tam valent ad confirmandam ecclesiasticorum dogmatum auctorita-

tem, quam alii libri de quibus nulla unquam fuit dubitatio in Ecclesia.

ARTICULUS IX.

Utrum libri sacri fuerint Deo inspirante conscripti.

Nota. In libris sacris tria distinguenda sunt, nempe sensus, seu res quæ verbis exprimentur; verba ipsa, & stilus seu phrasis, hoc est, verborum constructio. Queritur ergo utrum libri sacri fuerint inspirati à Deo quoad hæc omnia, ita ut non solum sensus, sed etiam verba & verborum constructio fuerint à Deo inspirata, an verò Deus solum sensum inspiraverit authoribus sacris, verborum verò delectum & compositionem eorum industria permiserit.

RESPONSIO.

Deus res saltem & sententias, in libris sacris expressas, authoribus sacris inspiravit.

Prob. 1. ex Scriptura: nam dicitur Luc. c. 1. *Sicut locutus est per os Sanctorum, Prophetarum ejus.* Et Act. c. 1. *Oportet impleri scripturam, quam predixit Spiritus Sanctus per os David de Juda.* Et ibidem c. 3. *Deus autem que pronuntiavit per os omnium prophetarum pati Christum suum, sic implevit.* Et Hebr. cap. 1. *Multifariam multisque modis olim Deus loquens Patribus in prophetis.* Ex quibus locis, & aliis similibus, jam habemus res & sententias aliquas ex his quæ in libris sacris expressæ sunt, inspiratas à Deo fuisse.

Præterea, quod omnes à Deo fuerint inspiratæ, ostendi potest ex 2. Petri cap. 1. ubi dicitur: *Omnis prophetia scripturae propria interpretatione non fit: non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia: sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.* Quorum verborum hic sensus est: Nulla scriptura sacra proprio Marte facta est: quia nulla scriptura sacra humanum inventum est: sed sancti Dei homines, qui scripturam sacram condiderunt, ex inspiratione & afflatu Spiritus Sancti locuti sunt & scripserunt. Sed

Nota. Petrus hanc secundam epistolam, ut patet ex c. 3. scribit ad eosdem, ad quos primam scripserat; primam autem, ut patet ex c. 1. scripserat ad Judæos conversos ad fidem Christi. At Judæi, ut constat ex Josepho lib. 1. contra Appionem num. 29. nomine prophetæ hominem à Deo afflatum, sive futura prænunderet, sive futura præterita aut etiam præsentia narraret, intelligebant, & consequenter nomine prophetiæ intelligebant omnem scripturam, adeoque & eam in qua futura prædicebantur, & eam in qua præterita aut etiam præsentia narrabantur, ex afflatu Dei scriptam. Cum igitur Petrus ipse Judæus ad Judæos scriberet, prophetiæ nomen non restringebat ad significandam eam tantum scripturam sacram in qua futura prænunderentur, sed per omnem prophetiam scripturæ intelligebat omnem omnino scripturam sacram, hoc est, non solum eam, in qua prænunderentur futura, sed etiam eam omnem in qua narrantur præterita vel præsentia; adeoque scribebat omnem omnino scripturam sacram à sanctis Dei hominibus ex inspiratione divina fuisse conscriptam.

Veritatem hanc clarius adhuc exprimit Paulus Apostolus 2. ad Timotheum c. 3. ubi sic ait: *Et quia ab infantia sacras litteras nosti, que te possunt infernare ad salutem per fidem, que est in Christo Jesu. Omnis scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sis homo Dei ad omne opus bonum instructus.* Igitur ex Apostolo, sacre litteræ, quas ab infantia sua legerat Timotheus, possunt instruere ad salutem. At Timotheus ab infantia sua legerat non solum sacras litteras, in quibus prædicationes, sed etiam & potissimum eas, in quibus historiae, morum præcepta, pie exhortationes, & pia consilia continentur; harum enim lectio ætati illi

erat accommodatior. Ergo ex Apostolo, omnes omnino sacre litteræ possunt instruere ad salutem. Hujus autem veritatis rationem hanc reddit Apostolus, quia omnis scriptura divinitus inspirata (supple saltem quoad sensum & sententias) utilis est ad docendum, ad arguendum, &c. adeoque ad salutem instruere potest. Ergo ex Apostolo, omnes omnino litteræ, veteris scilicet testamenti, de illis enim loquitur Apostolus, ad salutem instruere possunt, quia divinitus inspiratæ fuerunt, quod etiam procul dubio verum est de novi testamenti scripturis: neque enim in novo testamento Apostoli & alii scriptores sacri minus à Spiritu sancto afflati fuerunt, quam propheta in testamento veteri: neque Apostoli, & alii authores sacri, minus adjuti fuerunt ad conscribendos novi testamenti libros, quam olim ad componendas testamenti veteris scripturas prophetae adjuti fuerint. Unde scriptura nova non minorem habet auctoritatem, nec minori veneratione digna est, quam vetus scriptura.

Prob. 2. ex Traditione, cujus magno inter se consensu testes sunt Patres, ex quibus omnibus hic nobis sufficient S. Irenæus lib. 2. adversus hæreses cap. 47. ubi sic ait: *Scriptura quidem perfecta sunt, quippe à verbo Dei & Spiritu ejus dicta.* Tertullianus lib. de habitu muliebri cap. 3. ubi dicit: *Legimus omnem scripturam edificationis habilem, divinitus inspirari.* S. Athanasius epistola ad Marcellinum de interpretatione Psalmorum: *Omnis quidem, inquit, apud nos, sive nova, sive vetus scriptura, numinis afflatu prodit, & idonea est ad erudiendum.* S. Basilii in proemio in Psalmos, quod his exorditur verbis: *Scriptura omnis divinitus inspirata & utilis, hac una ratione à Spiritu sancto conscripta astruitur, ut ex ea haud secus atque à communi quapiam curandarum animarum officina, medelam suo quique morbo salutarem & accommodatam queat seligere.* S. Chrysostomus homil. 21. in cap. 3. Genes. ubi de sacris scripturis sic loquitur: *Nihil hic scriptum est, quod non multas habeat sensuum divitias; quando quidem divino Spiritu afflati propheta locuti sunt, ideo ut à Spiritu scriptæ, ingentem in se continent thesaurum.* Et S. Damascenus lib. 4. de fide cap. 18. *Per Spiritum sanctum, inquit, & lex, & propheta, & Evangelista, & Apostoli, & Pastores, & Doctores verba fecerunt. Ex quo fit, ut tota divinitus inspirata scriptura procul dubio utilis sit.*

Obj. 1. Dici non potest in quo consisteret inspiratio illa, qua Deus dicitur scriptoribus sacris inspirasse res & sententias in divinis scripturis expressas. Resp. neg. Itaque inspiratio illa consistebat in duplici actione divina, quarum una voluntas, & altera mens scriptoris sacri afficiebatur. Prima erat interna & specialis motio, qua scriptor sacer impellebatur ad scribendum. Secunda verò erat interna illustratio, qua Deus vel scriptori sacro manifestabat veritates ei antea ignotas; vel oblita, aut etiam non oblita in memoriam ei revocabat; vel illi ostendebat, quid ex multis, quæ actu memoriæ occurrebant naturaliter, scribendum, quid prætermittendum esset, & memoriam ejus ita regebat, ut ne in levissimis quidem, quod humanas vires superat, factorum circumstantiis enarrandis, laberetur, aut etiam labi posset; vel denique exhortationes pias & pia consilia suggerebat. Ex his autem duplici actione divina fiebat, ut Deus res & sententias in sacris litteris expressas, per scriptores sacros veluti amanuenses, & moralia quædam organa, scriberet, ut per se manifestum est.

Dices. Gratis asseritur illustratio illa pro historicis sacris: nam scripserunt ea, quæ aut propriis oculis viderunt, aut à testibus fide dignis didicerunt, aut per certam traditionem acceperunt, adeoque ea quæ scripserunt, cum ordinario Dei concursu, & sine speciali illustratione scribere poterunt.

Resp. 1. Dato quod historici sacri ea tantum scripserint, quæ ipsi aut viderunt suis oculis, vel suis auribus audiverunt, aut à testibus fide dignis didicerunt, aut per certam traditionem acceperunt; nego tamen

eos, quæ reipsa scripserunt, sine speciali illustratione scribere potuisse: sed illa indiguerunt, 1. ad eorum recordationem, quæ exciderant e memoria: quis enim hominum non aliqua, imò multa ex iis quæ vel ab aliis didicit, vel etiam ipse vidit, aut audivit, non obliviscitur? 2. Ad eorum delectum, quæ Deus volebat scripto mandati: non enim ab historicis sacris omnia quæ occurrerant illorum memoriæ, promiscuè & absque delectu scripto tradi, voluit Deus, sed juxta fines à se intentos voluit tantum certa quadam scribi, & cætera omnia prætermitti. 3. Ad memoriæ directionem, ut ne vel in minimis circumstantiis laberentur, quod non erat illis possibile humanitatis, ut satis docet experientia; quilibet enim scriptores, etiam diligentissimi, licet nulli ad assequendam veritatem labori pepererint, & ab omni partium studio, aliòve affectu pravo liberi fuerint, in variis à vero aberrasse circumstantiis deprehenduntur, non solum cum præteritorum temporum historias, sed etiam cum res suo tempore gestas scripserunt.

R. 2. Dato etiam quòd historici sacri ea quæ scripserunt, absolute potuerint scribere, absque speciali & indebito Spiritus Sancti adjutorio, adhuc illis divina inspiratio ad conciliandam eorum scriptis auctoritatem divinam necessaria fuit: nam si historici sacri, cum scriberent relictis fuerunt propriæ diligentia & probitati, quantacumque in investiganda veritate diligentiam adhibuisse supponantur quantacumque supponantur in eis fuisse probitas & veritatis amor, non potest eorum scripto nisi auctoritatem humanam habere. E contra verò si dicantur historici sacri scripsisse sub Deo, non solum ad scribendum impellente, sed etiam circa scribenda specialiter illustrante, tunc scripti eorum conciliatur auctoritas divina: hoc enim supposito, eorum narratio est verè ac propriè verbum Dei, quia hoc supposito narratur, ut moralia Dei organa, quibus Deus usus est ad loquendum hominibus, seu ad ea quæ habet in mente, hominibus manifestanda: quare hoc supposito, narratio eorum summam habet auctoritatem.

Dices. Historici sacri auctoritatem narrationi suæ accesserunt, non ab inspiratione divina, sed vel à labore & diligentia sua, atque à testibus oculatis fide dignis, ut Lucas, cum ait c. 1. *Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis, visum est & mihi, affectu omnia à principio diligenter, ex ordine tibi scribere: vel à sensuum suorum, aurium scilicet & oculorum experientia, ut Joannes, cum dicit c. 1. epist. 1. *Quod fuit ab initio, quod audimus, quod vidimus oculis nostris... testamur & annunciamus vobis vitam æternam: Ergo gratis dicuntur ex inspiratione divina scripsisse.**

R. Scriptores sacri duplici modo potuerunt à Deo inspirari. 1. Ita ut scribendo sibi consciis essent inspirationis divinæ. 2. Ita ut ignorarent se ex inspiratione divina scribere. Primo modo inspirati fuerunt à Deo propheta, qui prænuñciarunt: unde narrationi suæ auctoritatem solent accersere ab inspiratione divina, his verbis; aut aliis æquivalentibus: *Factus est sermo Domini ad me.* Secundo modo à Deo inspiratos fuisse aliquos saltem historicos, aut Lucam, & auctorem libri secundi Machabæorum, non dubitamus. Unde mirum non est, quòd Lucas Evangelio suo auctoritatem quærat à proprio labore ac diligentia, & à testibus oculatis fide dignissimis. Item mirum non est, quòd author libri secundi Machabæorum, in fine libri sui sic loquatur: *In his faciam finem sermonis. Et si quidem bene, & ut historia compertit, hoc & ipse velim. Si autem minus dignè, concedendum est mihi.*

Quantum autem attinet ad Joannem Apostolum, quamvis se non sine Dei afflatu prædicare & scribere probè sciret, & præ oculis haberet illa Christi verba, quæ ipse refert Evangelii c. 16. *Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem; potuit convenienter & utiliter prædicationi scripti sui auctoritatem aliquam à sensuum suorum experientia conciliare. Dico aliquam: nam quòd etiam narrationi*

Simmet Theol. Tom. II.

suæ auctoritatem conciliare voluerit ab inspiratione divina, satis apparet ex cap. ult. Evang. ubi sic ait. *Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus, quia verum est testimonium ejus.* Quibus verbis sufficienter significat, se in scribendo Evangelio errare non potuisse, quia videlicet non scripsit illud sine speciali Spiritus Sancti intrinsecus afflantis & illustrantis, assistentia.

Dices. Saltem gratis dicitur, quòd sacri scriptores omnes à Deo per internam specialem motionem ad scribendum impulsu fuerint. Nam 1. de Marco hæc scribit Hieronymus in catal. *Juxta quoad Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus, breve scripsit Evangelium.* Idem dicit Eusebius lib. 2. hist. Eccl. c. 15. post Clementem Alexandrinum lib. 2. dispositionum. 2. De Joan. hæc etiam habet Hieronymus in catal. *Novissimus omnium scripsit Evangelium, rogatus ab Asia episcopis, adversus Cerinthum, adversus hereticos, & maxime tunc Ebionitarum dogma consurgens; qui asserunt Christum ante Mariam non fuisse.* Aliam etiam Joanni Evangelium suum scribendi occasionem fuisse, nempe quòd lectis Matthæi, Marci & Lucæ Evangelii, quæ probavit, & vera esse firmavit, in eis non pauca, relatu valde utilia, prætermissa esse animadvertens, scribit Eusebius, lib. 3. hist. eccl. c. 44. & post eum Hieronimus in Joan. 3. De Luca hæc scribit Eusebius loco proximè citato: *In initio Evangelii sui causam cur scriberet, indicavit: videlicet quoniam multi alii temerè præsumpserant enarrare, quæ sibi magis erant ad liquidum comperta: volens ergo nos abstrahere à cæterorum narrationibus, fidem facit per se conscriptæ veritati: certus quòd eam vel Paulo exponente, vel aliis Apostolis, qui ab initio ipsi viderant, ac sibi tradiderant, consecutus sit.* De cæteris porro scriptoribus sacris similem scribendi causam vel occasionem conjectari, quid vetat? Ergo, &c.

R. n. ant. Ad prob. R. causas illas seu occasiones, quibus Evangelistæ ad historiam Christi conscribendam inducti fuisse dicuntur, non excludere internum & specialem Spiritus sancti impulsu, sed Spiritum Sactum per causas illas seu occasiones, ad hunc finem specialiter procuratas, vel permissas, simul & per internam & congruam motionem Evangelistas ad scribendum impulsisse. Sic cum fideles Romani Marcum, & Asiæ episcopi Joannem rogabant ut scriberent, Spiritus sanctus ineffabili modo operabatur in eorum cordibus, ut præcibus ipsius instinctu factis obsequerentur, & scribere vellent.

Dices. Diligentia, probitas, aliæque dotes scriptorum sacrorum sufficientem tribuunt auctoritatem scripturis sacris. Ergo ad id gratis dicitur esse necessaria inspiratio divina. R. neg. ant. Nam quantacumque supponantur fuisse scriptorum sacrorum dotes, non possunt aliam eorum narrationi auctoritatem tribuere, quàm humanam, quæ sufficere non potest: iis enim quæ narratur à scriptoribus sacris debemus, vel saltem possumus assentiri assensu appreciativè summo propter eorum narrationem. Ad hoc autem manifestè requiritur, ut eorum narratio summam ac divinam habeat auctoritatem, & ad hoc requiritur, ut sit verbum Dei, ad quod requiritur, ut narrarent & scripserint sub Deo non solum ad narrandum & scribendum impellente, sed etiam circa narranda & scribenda illustrante, atque hoc pacto dictante ea, quæ narrari & scribi volebat.

Dices. Diligentia, probitas, & aliæ dotes scriptorum sacrorum sufficient ad convincendos infideles, & ad id inutilis est inspiratio divina, utpote per se obscura & incredibilis. Ergo inspiratio divina superflua est.

R. 1. neg. conseq. Nam dato quòd inspiratio divina sit inutilis ad convincendos infideles, non ideo est superflua: est enim adhuc utilis, imò & necessaria ad fideles confirmandos, quia fideles habere non possunt summam certitudinem de iis, quæ narrantur in sacris scripturis, nisi sacra scripturæ summam & divinam habeant auctoritatem, neque summam

& divinam auctoritatem habere possunt sacra scriptura, nisi fuerit à Deo inspirata: nam si non fuerunt à Deo inspirata, non sunt verbum Dei, quod solum summam & divinam auctoritatem habet.

R. 2. neg. alteram partem ant. nempe quod inspiratio divina sit inutilis ad convincendos infideles: est enim per se quidem obscura, sed infidelibus potest sufficienter probari; & sufficienter probata infidelibus, erit ad illos convincendos sufficientissima: nam convicti de inspiratione divina, hoc ipso convincuntur non solum de veritate, sed etiam de summa infallibilitate sacrarum scripturarum supposito enim quod scriptores sacri fuerint à Deo inspirati, per se clarum est eos scribendo non magis errare potuisse, quam potest Deus falli aut fallere, quod utrumque evidenter repugnat enti, quo nihil melius cogitari potest.

Porrò infideles convincuntur de inspiratione divina, hoc ipso quod convincuntur scripturam sacram esse verbum Dei; cum non possit esse verbum Dei, quin à Deo saltem quoad res & sententias scriptoribus sacris velut amanuensis dictata, adeoque inspirata fuerit; & convincuntur scripturam esse verbum Dei, hoc ipso quod per motiva credibilitatis convincuntur de veritate & divinitate Ecclesiae, scripturam sacram ut verbum Dei proponentis. Quod autem motiva credibilitatis, quae habet Ecclesia, sufficiant ad convincendos infideles de veritate & divinitate Ecclesiae, quis ambigit? Motiva igitur credibilitatis Ecclesiae omnino sufficiunt ad probandum infidelibus, quod scriptura sacra sit verbum Dei adeoque quod sit divinitus inspirata saltem quoad res & sententias.

Obj. Si res & sententiae omnes, litteris sacris expressae, scriptoribus sacris à Deo inspiratae fuerint, scriptores sacri nulla diligentia, nullo conatu, nulla meditatione aut inquisitione indiguerunt ad scribendum. Falsum conf. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam 1. Lucas, ipsomet teste, c. 1. Evangelii, ut omnia assequerentur à principio, & ex ordine scriberet, magnam adhibuit diligentiam. 2. Author libri 2. Machab. in quinque historiarum libris, à Jalone Cyrenaeo compositis, uno volumine breviandis, deludavit multum, ut ipse testatur cap. 2. *Et nobis quidem ipsis, inquit, qui hoc opus breviandi causa suscepimus, non facilem laborem, imò verò negotium plenum vigiliarum & sudoris assumpsimus.*

R. Inspirationem divinam non eandem in omnibus scriptoribus sacris fuisse, sed aliam exclusisse omnem humanam industriam, aliam verò non. Itaque Deus aliquos scriptores sacros ita inspiravit, ut non librum exarare, sed librum exscribere viderentur, quia videlicet, Deo in eis operante, sese illis inter scribendum ultro offerrebat res, verba & verborum compositio: unde nulla acquisitione, nullo conatu, nulla meditatione ad scribendum egebant. Alios verò inspiravit, non quasi ex ore dictando, sed eos ad rerum scribendarum investigationem ad meditationem, & omnem quam poterant industriam adhibendam impellendo, atque simul, quae antea non norant revelando, quae obliti erant, in memoriam revocando, quid ex multis quae sua diligentia & industria invenerant, vel meminerant, scribendum, quidve praeferendum esset ostendendo; eorum denique memoriam & intellectum ita illustratione sua regendo, ut ne levissima circumstantia labi possent.

Primo modo inspiratum fuisse Hieremiam, patet ex ejusdem Hieremiae cap. 36. ubi Baruch ejus scriba, à principibus populi interrogatus, quomodo prophetiarum ejus scripsisset, respondet in hunc modum: *Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos: & ego scribebam in volumine atramento.* Secundo autem modo fuisse inspiratum auctorem libri 2. Machab. testantur ejus verba à nobis laudata. Unde quod ignoraret, se ex inspiratione divina scribere, mirum videri non debet; cum è contra Hieremiam, quod Deo inspirante scriberet, vel diceret, non posset latere.

Dices. Rerum scribendarum investigatio & meditatio stare non potest cum inspiratione divina. Ergo

esse non potuerunt in scriptoribus à Deo inspiratis. Nego ant. *Probabis.* Rerum scribendarum investigatio & meditatio exigunt animum peccatum tranquillum. Atqui pax & tranquillitas animi manere non possunt cum inspiratione divina. Ergo, &c. Nego min. *Probabis.* Nam inspiratio divina, homines qui inspirantur rapit extra se eosque rationis & libertatis usu privat, ut probat exemplum Balaam benedicens populo, cui maledicturus advenerat, Num. cap. 23. & 24. & Saulis coram Samuele prophetantis lib. 1. Reg. c. 1.

R. neg. ant. saltem sumptum universaliter: dato enim quod aliqui ita à Deo inspirati fuerint, ut sui compotes esse desinerent, puta Balaam, Saul, & ii qui cum Saule coram Samuele prophetabant, nego quod Deus sic inspiraverit eos qui libros sacros conscripserunt; quamvis non omnes eodem modo inspiraverit, sed alios lenius, nempe historiarum & moralium sententiarum auctores, ut eorum oratio esset tranquillior, qualem postulant historia, & instruendi methodus; alios verò vehementius, nempe prophetas, ut ardentior & concitator esset eorum sermo, adeoque aprior ad varios spei, timoris, amoris reverentiae erga Deum, &c. motus in legentium animis excitando, quod potissimum spectant libri prophetici: at sic inspiravit omnes, ut eis expeditum rationis & libertatis usum relinqueret, & ex eis nullus insaniret. Sic Hieremias, non quasi furens, sed quasi legens, vaticinationes suas Baruch amanuensi suo dictabat.

Obj. 3. Multa in scripturis sacris leguntur Deo indigna, quales sunt dirae imprecationes, quas habent aliqui psalmi, & quae proinde Deo inspiranti attribui non possunt sine impietate. R. has imprecationes Deo inspiranti sine impietate attribui posse. Ratio est, quia propheticum habent sensum, nec sunt hominis oprantis, aut postulantis vindictam, sed simpliciter praeannunciant supplicia, à Deo justo iudice repetenda. Ita expressè sentit S. Augustinus in psal. 78. ubi haec verba, *Effunde iram tuam in gentes, quae te non noverunt*, sic interpretatur: *Etiam ista prophetatio est, non optatio: non malevolentia voto ista dicuntur, sed spiritu praevisa praedicuntur: sicut de Juda traditore, quae mala illi fuerant pro suis meritis eventura, ita prophetata sunt, quasi optata sint.* Et inferius haec verba, *Redde vicinis nostris septies tantum in sinu eorum*, sic exponit: *Non mala optat, sed iusta praeannunciat, & futura prophetat.*

Dices. Scriptura sacra habet aliqua, imò multa, quae à Deo inspirari non potuerunt. Tale est v. gr. grande convicium, quo Paulus invehitur contra summum sacerdotem, Act. cap. 23. ubi summum Pontificem, cum illius jussu percutitur, parietem dealbatum vocat, ignorans quis esset; unde monitus quod esset summus Pontifex, dictum excusat. R. Paulum, cum summum sacerdotem vocavit parietem dealbatum, non ex instinctu. Spiritus sancti, sed ex merè humana determinatione locutum esse; quod non obest librorum sacrorum inspirationi, ad hoc enim sufficit, quod Lucas ex inspiratione divina scripserit id, quod Paulus non ex Spiritu sancti, sed ex proprio instinctu tunc dixit.

Nota. Aliud est factum, vel dictum aliquod narrari ex inspiratione divina, & aliud factum vel dictum illud ex inspiratione divina profectum esse. Unde ex inspiratione divina narrari potest id, quod factum vel dictum est ex instinctu merè humano: sicut ex instinctu merè humano narrari potest id, quod factum vel dictum est ex inspiratione divina. Dicimus autem ea omnia, quae in scripturis sacris narrantur, ex inspiratione divina narrari, sive etiam facta vel dicta fuerint ex inspiratione divina, sive non, & earendis dicimus scripturas sacras fuisse divinitus inspiratas.

Nota iterum. Non dicimus scriptura sacras fuisse divinitus inspiratas eo sensu, quod omnia quae illis continentur, facta vel dicta fuerint ex inspiratione divina: hoc enim est manifestè falsum & absurdum; neque necessarium est ad hoc, ut scripturae sacrae divinam habeant auctoritatem, & sint verbum Dei.

Sed

Sed eo sensu divinitus inspiratas fuisse dicimus, quod omnia quae illis continentur, ab authoribus sacris scripta fuerint sub Deo illos specialiter impellente ad scribendum, & circa scribenda illustrante modo superius explicato. Unde sequitur auctores sacros scripsisse ut amanuenses Dei, & moralia ejus organa, adeoque scripturam eorum esse verè divinam, & verbum Dei formaliter.

Dices. In scripturis sacris aliqua circumstantiae sunt inutiles, aliqua incertae, & aliqua invicem contrariae. Ergo, &c. R. neg. ant. Nam 1. circumstantiae illae, quae dicuntur esse inutiles, aliquo modo conferunt vel ad nostram instructionem, vel ad providentiae divinae aut alterius attributi divini commendationem, vel ad ornatum & integritatem orationis, denique ad narrationis ingenuitatem, qua excellunt scripturae sacrae, earumque veritas mirum in modum elucet. 2. Circumstantiae illae, quae dicuntur esse incertae, sunt tantum minus praecise & determinatae. Noluit autem Spiritus sanctus eas per scriptorem sacrum magis determinari; quia hoc alienum est à recepta inter homines narrandi ratione, cui se accommodare voluit. 3. Circumstantiae illae, quae videntur inter se pugnare, non nisi specietenus inter se pugnant, easque inter se conciliari, pro certo tenere debemus, quamvis fortasse ignoremus modum, quo conciliantur. De huiusmodi difficultatibus consulendi sunt Interpretes.

At inquires. Si scriptores sacri à Deo inspirati fuerint etiam in minimis & levissimis circumstantiis, ita ut nequidem in re minimi momenti à vero aberrare potuerint, nullum quantum ad inspirationem divinam discrimen fuit Christum inter & sacros scriptores. R. neg. seq. Itaque quantum ad divinam inspirationem inter Christum & scriptores sacros discrimen fuit, 1. in eo quod Christus semper fuerit inspiratus, ita ut à vero nec aberraret, nec aberrare potuerit unquam, sacri verò scriptores non fuerint semper inspirati, sed tunc tantum fuerint, cum ipsos sacros conscriberent, & tanquam Dei legati loquerentur hominibus. Unde alii à vero aberrare poterant, & quandoque aberrabant, vel ex levi aliqua inconsideratione, aut in inquirenda veritate negligentia, vel ex inculpabili memoriae lapsu. 2. In eo quod Christus fuerit ex proprio jure inspiratus: nam humanitas Christi propter hypostaticam unionem infutabiliter exagebat auxilia, quibuscum semper & in omnibus assequabatur veritatem; sacri verò scriptores, utpote puri homines, nullam per se inspirationis divinae exigentiam habuerint, & sic inspirati fuerint ex mero Dei beneplacito, qui illis ad condendas scripturas sacras uti voluit, & per illos quasi amanuenses suos hominibus loqui.

Obj. 4. Si Deus librum aliquem, industria merè humana conscriptum, ex omni parte verum esse revelaret credibiliter, liber ille esset verbum Dei, & scripturis divinis annumerari non solum posset, sed etiam deberet. Ergo ad hoc ut scriptura sacra esset verbum Dei, & scriptura divina, necessaria non fuit divina inspiratio, adeoque gratis dicitur, omnes omnino scripturas sacras fuisse divinitus inspiratas.

R. In suppositione facta, liber, industria purè humana conscriptus, non esset verbum Dei propriè & simpliciter, sed ad summum esset verbum Dei, latè & cum addito diminutive, per adptionem; nec scripturis, quas divinitus inspiratas fuisse probavimus, alio modo annumerari posset, quam filii adoptivi filii naturalibus possunt annumerari: unde per se dignus non esset ea veneratione, quam per se merentur scripturae divinitus inspiratae.

At inquires. Summam & divinam auctoritatem haberet. Ergo esset propriè & simpliciter verbum Dei. R. dist. ant. Summam & divinam auctoritatem haberet per se, N. ant. Per aliud & propter revelationem divinam, qua illum nihil nisi verum continere, credibiliter revelatum esset, C. ant. & neg. conseq. Nam illud tantum verbum dici potest propriè & simpliciter verbum Dei, quod summam & divinam auctoritatem ha-

Simones Theol. Tom. II.

bet per se, & ita per se dignus est assensu appetitativo summo: ita ut praesupposita illius qua verbum Dei est, propositione, possimus, quam exprimit, veritatem actu appetitativè certissimo credere propter ipsum, eodem illo actu cum eadem appetitione natura prius per se immediatè creditum, ibi sistendo.

ARTICULUS X.

Utrum scriptura sacra fuerint etiam divinitus inspirata quoad omnia & singula verba.

RESPONSIO.

Scriptura sacra videntur non fuisse à Deo inspirata quoad omnia & singula verba.

Prob. 1. ex Origene: nam apud Eusebium lib. 6. hist. eccl. cap. 18. postquam dixit se ex majorum traditione didicisse epistolam ad Heb. esse Pauli, dubium proponit, utrum scilicet sententiae tantum, an etiam verba & verborum compositio ipsius sint, & respondet verba & verborum compositionem ab aliis Lucae Evangelistae, ab aliis verò Clementi Romano, apostolorum discipulo attribui, ibique haeret, nullatenus sollicitus non solum de sententiis, sed etiam de verbis & verborum compositione Paulo vindicandis. At si verba & verborum compositio fuerint Clementis, profectò non fuerint inspirata divinitus; cum Clemens non fuerit author canonicus; & nihilominus, secundum Origenem, epistola ad Hebr. est scriptura divina. Ergo, secundum Origenem, ut aliqua scriptura sit divina, non requiritur ut verba & verborum compositio fuerint divinitus inspirata, sed sufficit inspiratio sententiarum. Ergo, secundum Origenem, nulla necessitas est asserendi, quod scripturae sacrae omnes fuerint divinitus inspiratae, non solum quoad sententias, sed etiam quoad verba & verborum compositionem. Porro si id asserendi nulla est necessitas, qua ratione probabitur omnia singula verba in sacris scripturis omnibus divinitus inspirata fuisse? Præterea, idem Origenes in Philocalia c. 4. probat scripturas sacras solecismis identidem sordescere. At quin solecismos Deo inspiranti impingere non verebatur?

Prob. 2. ex S. Hieronymo: nam pluribus locis aperte supponit nec verba, nec verborum constructionem à Deo inspirata fuisse scriptoribus sacris, ut v. g. in epistola ad Algasiam quaest. 10. ubi de Paulo Apostolo sic loquitur: *Illud quod crebro diximus:* Et si imperitus sermone, non tamen scientia; nequaquam Paulum de humilitate, sed de conscientia veritate dixisse, etiam nunc approbamus: profundos enim & reconditos sensus lingua non explicat; in alienas aures puro non potest transferre sermone, quem cum in vernacula lingua habeant disertissimum... se ipsum interpretari cupiens involvitur. Sic enim loquendo. Hieronymus manifestè significat, Paulum apostolum quoad voces & phrasim propriae industriae derelictum fuisse.

Prob. 3. ex S. Agobardo Lugdunensi episcopo in libro contra Fredegisum tom. 14. Bibl. Patr. edit. Lugd. ubi hæc habet: *Apparet etiam in his verbis vestris quod ita sentitis de prophetis & apostolis, ut non solum sensum predicationis, & modos vel argumenta dictionum Spiritus sanctus eis inspiraverit, sed etiam ipsa corporalia verba extrinsecus in illorum ipse formaverit.* Quod si ita sentitis, quanta absurditas sequetur, quis dinumerare poterit? Tum quod omnia & singula verba scriptoribus sacris à Spiritu sancto dictata non fuerint, probat multis argumentis, & praesertim ex styli diversitate.

Prob. 4. ratione. Quia ad hoc ut scripturae sacrae essent verè & propriè verbum Dei, adeoque summam & divinam haberent auctoritatem, necessaria non fuit omnium & singularum vocum inspiratio, & aliunde hanc inspirationem asserendi nulla sufficiens ratio asserri potest. Ergo, &c. Secunda pars ant. patebit ex objectionum solutione. *Prob. prima pars.* Ad hoc ut scripturae sacrae essent verbum Dei, necessarium tantum fuit, ut auctores sacri, tanquam

amanuenses Dei, seu moralia quædam illius organa, scriberent. Atqui ad hoc necessaria non fuit omnium & singularum vocum inspiratio; sed satis fuit, si auctores illis scriberent sub Deo eos impellente ad scribendum, eisque sensus omnes conscribendos inspirante, ex intentione mentem suam manifestandi hominibus, ut ex terminis manifestum apparet præsertim si Deus ipsis scriptoribus relinquendo delectum verborum, eorumque constructionem, specialiter invigilabat, ne voces adhiberent, quibus sensus ab inspiratis sensibus diversi, aut etiam illis contrarii redderentur; atque cum opus erat, voces ipse suggererebat, vel germanam earum significationem edocebat, necnon ad diligenter & sincere scribendum movebat efficaciter. Ergo, &c.

Confirm. 1. Vulgata nostra editio latina est verbum Dei, & summam ac divinam habet auctoritatem, & quidem præcisè, quia continet sensus olim à Deo scriptoribus sacris inspiratos: non enim editionis nostræ latinæ vocabula divinitus inspirata fuisse dici potest. Ergo scriptorum sacrorum autographa hoc ipso potuerunt esse & fuerunt verbum Dei, quod sensus divinitus inspiratos exprimerent; nec necesse fuit, ut constarent vocibus à Deo inspiratis. Ergo, &c.

2. Liber secundus Machabæorum est scriptura divina, & tamen non omnia & singula verba fuisse divinitus inspirata, manifestè colligitur ex cap. 2. ubi auctor asserit, se in componendo libro suo, non facilem laborem, non imò verò negotium plenum vigiliarum & sudoris assumpsisse. Manifestum enim est auctorem illum, scribentem sub Deo, non solum sensus omnes conscribendos, sed etiam omnia & singula verba, quibus sensus illi exprimendi essent, inspirante, aut nullum, aut certe levem tantum in scribendo laborem experturum fuisse.

3. Epistola secunda ad Timoth. tota est scriptura sacra; & tamen qua ratione probari poterit, Apostolum hæc, *Penulam quam reliqui Troade, apud Carpum veniens, asser tecum, & libros, maxime autem membranas, scripsisse*, Deo non solum impellente ad scribendum, sed etiam omnes & singulas voces, earumque inter se dispositionem inspirante? Possunt autem alia quamplurima scripturæ sacræ loca proferri, in quibus necessaria magis non fuit vocabulorum eorumque compositionis inspiratio, nec magis potest probari.

4. denique, Moyses duobus locis, nempe Exodi c. 20. & Deuteronomii c. 5. Decalogum scripsit, & scribendo diversis vocabulis, & diversa vocabulorum constructione usus est; adeoque Moysi tunc accidit, quod accidere solet aliis hominibus, qui rem eandem diversis temporibus scribentes, iisdem vocabulis & eadem vocabulorum ordinatione nunquam serè utuntur. Ergo Moyses in scribendo Decalogo, quoad vocabulorum delectum & ordinationem, propriæ industriæ relictus est: neque enim probabiliter dici potest, Spiritum sanctum volentem in Exodo & Deuteronomio scribi Decalogum, noluisse iisdem vocabulis & eodem vocabulorum ordine in utroque loco scribi, atque ita non eadem vocabula, nec eundem vocabulorum ordinem in utroque loco inspirasse.

Obj. 1. Patres videntur in ea fuisse sententia, quod scripturæ sacræ non solum quoad sensus omnes, sed etiam quoad omnia & singula verba, divinitus fuerint inspirata. Nam I. S. Basilii in proemio libri de Spiritu sancto sic Amphilochem alloquitur: *Supra modum delector ista instantia vigilantiaque mentis tue, qui putas nullam vocem ex his que per universam scripturam de Deo predicantur, oportere indiscussam relinquere.... Nam haud oscitanter audire sermonem de rebus divinis differentem, sed conari quid in quaque dilectione, quid in quaque syllaba recondit sensus lateat perscrutari, non est eorum qui segnes sunt ad pietatem, sed qui intelligunt scopum nostræ vocationis.... Si ex lege nec unum iota, nec apex unus præteribit, quomodo nobis tutum fuerit vel minutissima transilisse?*

2. S. Chrysostomus homil. 18. in cap. 4. Genes. sic

loquitur: *Auscultemus diligenter dictis, & videamus quid de Cain narret scriptura, & quid de Abel... nihil enim temerè vel fortuito loquitur divina scriptura, sed & syllaba & apiculus unicus reconditum habet thesaurum: nam in hunc modum se habent spiritualia omnia.*

3. S. Augustinus in tract. 120. de cap. 19. Joannis, ad hæc verba, *Unus militum lancea latus ejus aperuit*, sic disserit: *Vigilanti verbo Evangelista usus est, ut non diceret, latus ejus percussit, aut vulneravit, aut quid aliud: sed aperuit; ut illic quodam modo vite osium panderetur, unde sacramenta Ecclesie manaverunt, sine quibus ad vitam: que vera vita est, non intratur.*

4. S. Gregorius in præfat. in expositionem libri Job c. 1. propositis circa hujus libri auctorem diversis sententiis, sic prosequitur: *Sed quis hæc scripserit, valde supervacue queritur: cum tamen auctor libri Spiritus sanctus fideliter credatur. Ipse igitur hæc scripsit, qui hæc scribenda dictavit. Ipse scripsit, qui & illius inspirator extitit, & perscribentis vocem imitanda ad nos ejus facta transmisit.*

5. S. Bernardus serm. 72. super Cantica, in hæc verba, *Donec aspiet dies*, hæc habet: *Ego enim, ut verum fatear, jam olim mihi persuasi in sacri pretiosique eloquii textu, nec modicam vacare particulam, Solemus autem hac voce (aspire) uti, cum vehementer aliquid desideramus... Designatus itaque per hoc verbum (aspiret) mira affutura affluentia vehementique spiritus die illo, &c.*

R. neg. obj. Ad 1. prob. R. S. Basilium loqui non de omnibus vocibus, quibus scripturæ divinæ constant, sed de iis tantum, quibus aliquid de Deo prædicatur, easque diligenter ac maturè ponderandas asserere. Has autem voces inspiratas divinitus fuisse, concedere possumus: nec inde sequetur, omnes & singulas voces, quibus constant scripturæ divinæ, à Deo fuisse inspiratas. Addo nihil cogere nos, ut concedamus voces illas omnes, quibus aliquid de Deo prædicatur; inspiratas fuisse divinitus: nam Basilio satisficit, si dicatur Spiritum sanctum invigilasse, ne scriptores sacri, voces quibus sensus circa Deum inspirati non integrè exprimerentur, usurparent, & quoadque voces idoneas, cum opus fuit inspirasse.

Ad 2. prob. R. ad hoc ut scripturæ sacræ nihil temerè fortuito loquerentur, necesse non fuisse ut omnia & singula verba sacris scriptoribus inspirarentur, sed fuisse satis, si scriptores sacri inspirarentur quoad omnes sententias conscribendas, & specialiter illis Spiritus sanctus assisteret, nec quid præter sententias illas conscriberent, easque accuratè verbis suis omnes exprimerent. Cum addit S. Chrysostomus, unam syllabam, & apiculum unicum reconditum habere thesaurum, restrictè loquitur, & sensus ejus est, quod syllaba una, & apiculus unicus, habere possit, & habeat quandoque sensum reconditum, adeoque omnia scripturæ verba diligenter esse expendenda.

Ad 3. prob. R. Cum S. Augustinus dicit Evangelistam vigilanti verbo usum esse, non inspirationem divinam, sed diligentiam ac industriam scriptoris laudare videtur, præsertim cum ad scribendum aperuit, potius quam percussit aut vulneravit, scriptor sacer non eguerit vocis illius inspiratione, sed ei suffecerit mysterii per apertionem lateris Christi significari revelatio. Præterea, esto quod S. Doctor leniter verbum aperuit, à Deo scriptori sacro inspiratum fuisse, hoc tamen nobis non obest. Nam aliqua, imò multa vocabula à Deo sacris scriptoribus inspirata fuisse, facillè concedimus, & solum, quod omnia & singula divinitus inspirata fuerint, negamus. Ab hac autem omnium & singulorum vocabulorum inspiratione alieum se satis probat S. Augustinus, cum de nimium scrupulosus vocum observatoribus sic loquitur lib. 2. de consensu Evangelistarum cap. 28. *Neque miseri aucupes vocum, apicibus quodam modo litterarum putent ligandam esse veritatem; cum utique non in verbis tantum, sed etiam in cæteris omnibus signis animorum, non sit nisi ipse animus requirendus.*

Ad 4.

Ad 4. prob. R. ad hoc ut libri Job, sicut aliarum scripturarum divinarum, author verè sit Spiritus sanctus, & id fideliter credamus, sufficere quòd Spiritus sanctus omnes omnino sensus conscribendos inspiraverit, & ad conscribendos specialiter moverit, ad hoc invigilando ut scriptores non nisi idoneis vocibus uterentur, & cum opus erat, ipsa vocabula suggerendo; his enim præcisè positis, Spiritus sanctus librum Job per authorem sacrum, quicumque ille fuerit, velut morale instrumentum & amanuensem suum conscripsit.

Ad 5. prob. R. ex S. Bernardi verbis ad summum sequi, quòd aliqua vocabula scriptoribus sacris inspirata fuisse senserit; & cum dicit in scripturæ sacre textu nec modicam vacare particulam, non in rigore mathematico, sed in sensu morali loquitur, nec aliud vult, quàm nullas in divinis scripturis voces inutiles esse; ad cuius rei veritatem satis est, si scriptores sacri à Deo quoad omnes sensus conscribendos inspirati, scriperunt sub Deo invigilante ne voces superfluas minime ad sensum inspiratorum expressionem idoneas adhiberent, & voces ipsas, cum opus esset inspirante.

Obi. 2. Illi etiam quoad omnia & singula verba inspirati fuerunt, qui sic inter scribendum agebantur à Spiritu sancto, ut eis liberum non esset aliis verbis scribere. Atqui scriptores sacri omnes inter scribendum sic agebantur à Spiritu sancto, ut liberum eis non esset aliis verbis scribere. Ergo, &c. *Neg. min. Probabis.* Nam Spiritus sanctus ad condendas scripturas sacras scriptoribus usus est tanquam calamo. Nam dicitur Psal. 44. *Lingua mea calamus scribe velociter scribens.* Tanquam organo seu instrumento, ut Patres docent communiter; tanquam amanuensibus, qui verba ex ore dictantis excipiunt, ut verba Davidis modò laudata aperte significant. Ergo, &c.

R. neg. confeg. Nam scriptores sacri fuerunt quidem organa & instrumenta, quibus Spiritus sanctus ad sacras litteras conscribendas usus est; at non fuerunt organa & instrumenta merè passiva & mortua, sed fuerunt organa & instrumenta viva, & propriæ industriæ propriæque libertatis usum habentia. Item fuerunt quidem amanuenses Spiritus sancti, at non quales omnia & singula verba ex ore dictantis excepta scribunt, sed quales sententias ex ore loquentis exceptas, delectu compositione verborum sibi relictis, exprimunt proprio ingenio, & liberè. Hinc factum est, ut Evangelistæ v.g. eadem Christi dicta vel facta, non iidem planè verbis, sed ex parte diversis, quibus tamen idem sensus redditur, expresserint. Sic Marcus & Matthæus scribunt Christum, cum calicem discipulis porrigeret, dixisse: *Hic est sanguis meus novi Testamenti.* Lucas verò scribit Christum tunc dixisse: *Hic est calix novum Testamentum in sanguine meo.* Christus autem non utroque modo locutus est, sed alterutro: at quia uterque modus loquendi eundem sensum reddit, alterutrum, ad referendum id quod Christus dixerat, pro arbitrio adhibere potuerunt scriptores sacri.

Potè Patres dicunt quidem scriptores sacros in conscribendis sacris litteris fuisse instrumenta & organa Spiritus sancti; at non volunt eo modo fuisse, quo dicuntur in objectione; ita ut nullum propriæ industriæ & libertatis in scribendo usum habuerint. Eatenus igitur fuerunt instrumenta & organa Spiritus sancti, quatenus scriperunt sub Spiritu sancto impellente ad scribendum, inspirante sensus omnes conscribendos, quandoque suggerente ipsa vocabula, sed ut plurimum, illorum delectum compositionem scriptoribus relincente; simul tamen specialiter invigilante, ne circa delectum illum, aut compositionem illam, sensus inspiratos minus rectè exprimendo delinquerent.

Obi. 3. Philonem Judæum in libro qui inscribitur: *Qui verum divinarum heres sit*, ubi hæc habet: *Propheta nihil ex se proloquitur, sed omnia submonente Simonnet Theol. Tom. II.*

alio... Quando quidem hic solus est instrumentum Dei resonans, ab eo contactum, & pulsatum invisibiliter. R. 1. Philonem intelligi posse de sola inspiratione rerum & sententiarum. R. 2. parvi hic referre, quid Philo, & alii cum eo Judæi, post Christi tempora senserint.

ARTICULUS XI.

Quotuplex sit Scriptura sacra sensus.

Resp. Scripturæ sacre sensus alius est literalis, seu historicus, & alius spiritualis, seu mysticus. Sensus literalis est ille, quem verba proximè significant, sive sint verba propria, sive metaphorica. Sensus mysticus est ille qui significatur proximè, non per verba, sed per rem quam verba significant. Sensus mysticus subdividitur in allegoricum, anagogicum & tropologicum. Sensus allegoricus est is qui est de re pertinente ad fidem, vel Ecclesiam militantem. Anagogicus is est qui est de re pertinente ad vitam æternam, seu Ecclesiam triumphantem. Tropologicus denique est de re ad mores pertinente. Quatuor igitur sunt Scripturæ sacre sensus, literalis scilicet, allegoricus, anagogicus & tropologicus, qui omnes in hac una voce *Hierusalem* ostendi possunt: nam hæc vox literaliter urbem Palestinæ, allegoricè Ecclesiam militantem, anagogicè patriam cœlestem, seu Ecclesiam triumphantem, tropologicè animam hominis in sacra Scriptura significat.

Potè præter sensus illos, à Spiritu sancto intentos, alius est qui accommodatius dicitur, & describitur sic: Sensus qui Scripturæ sacre verbis neque immediatè, neque mediatè significatur tamen illis attribuitur, ea ad aliquid præter authoris sacri mentem applicando & accommodando, propter quandam analogiam & similitudinem. Ut autem sensus ille licitè usurpetur, requiruntur aliquæ conditiones.

1. Requiritur ut sensus accommodatius sit pius, seu ut verba scripturæ non nisi ad res pias & religiosas accommodentur. Patet ex Synodo Tridentina sess. 4. ubi sic loquitur: *Post hæc temeritatem illam reprimere volens (Synodus) qua ad prophana quaque convertuntur & torquentur verba & sententia sacra Scripturæ, ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, divinationes, sortes, libellos etiam famosos; mandat & precipit, ad tollendam huiusmodi irreverentiam & contemptum, ne de cetero quisquam quomodolibet verba Scripturæ sacra ad hæc & similia audeat usurpare; ut omnes huius generis homines, res meratores & violatores verbi Dei, juris & arbitrii pœnis per Episcopos coercentur.*

2. Requiritur ut non tradatur sensus accommodatius pro literalis, nec vicissim sensus literalis tradatur tanquam accommodatius.

Requiritur denique, ut sensus accommodatius sit verus: sensum enim falsum verbis Scripturæ sacre etiam per accommodationem attribuere, nefas est. Sed

Queres 1. utrum unus & idem sacra Scripturæ locus plures sensus literales admittat?

R. admittere; quod probatur uno vel altero exemplo. Nam 1. illud Psal. 2. *Filius meus es tu: ego hodie genui te*, de æterna Christi generatione intelligitur, Hebr. cap. 1. his verbis: *Cui dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu; hodie genui te;* & de resurrectione Christi Act. c. 13. his verbis: *Hanc Deus (promissionem) adimplevit filiis nostris: resuscitans Jesum, sicut in Psal. 2. scriptum est: Filius meus es tu, &c.* 2. Illud Ilaiæ c. 55. *Generationem ejus quis enarrabit?* duplicem habet sensum litteralem, unum de æterna, alterum de temporaria Christi generatione, ut docet S. Leo serm. 3. de nativitate Domini. *Non enim, inquit, ad illud tantummodo sacramentum, quo Filius Dei consensu æternus est Patri, sed etiam ad hunc ortum, quo Verbum caro factum est, credimus pertinere, quod dictum est, Generationem ejus quia enarrabit.*

Quæres 2. utrum quilibet scripturæ locus admittat sensum litteralem?

R. Admittere: nam si non admittit, certè, ut volunt aliqui, in metaphoris & parabolis. Atqui hoc est falsum. Pro quo *nota 1.* Sensus litteralis est ille, quem proximè significant verba propriè vel metaphoricè sumpta. Unde si verba non propriè, sed metaphoricè sumuntur, sensus litteralis est ille qui proximè significatur per verba sumpta metaphoricè. Sic in hac Christi sententia: *Si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam*, to dextra manus non lumitur propriè pro certo corporis membro; alioqui sententiæ sensus esset falsus & absurdus, sed metaphoricè pro amico, vel proximo: quare sententiæ sensus litteralis est: Si amicus, vel proximus tuus scandalizat te, consortium ejus devita.

Nota 2. In parabolis duæ sunt partes, una videlicet quæ continet rem quæ in similitudinem affertur, & altera quæ applicationem continet. Exemplum sit parabola qua Christus utitur Matth. cap. 13. ad prædicandam Evangelii propagationem. *Simile est*, inquit, *regnum Cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina satis tribus, donec fermentatum est totum.* Hæc parabola duplicem habet partem. Prima continet mulieris factum, quod adducitur in similitudinem, & habet sensum litteralem, mulieris factum exprimentem; secunda verò applicationem, & habet quoque litteralem sensum qui hic est: Sicut modicum fermentum, in magnam farinæ massam immisum, eam multò, quàm erat, reddit majorem: ita Evangelium in Palæstina prædicatum, brevi tempore totum pervadet orbem, & sic Ecclesia in Palæstina primùm instituta, & principio parva, atque angustus terminis contenta, brevi tempore magna sumet incrementa, ac longè latèque propagabitur.

Nota 3. In scriptura Sacra triplicis generis sunt parabola: quedam enim rem gestam, quedam non rem gestam, sed possibilem, quedam non rem gestam, aut possibilem, sed impossibilem afferunt in similitudinem. Primi generis est parabola fermenti in farinæ massam immissi, Matth. c. 13. Secundi generis est parabola Patrisfamilias, qui exiit primo manè conducere operarios in vineam suam, Matth. cap. 20. Terti generis est parabola lignorum, quæ ierunt, ut ungerent super se regem, Judic. cap. 9. Omnes autem habent sensum litteralem & verum: nam ad veritatem parabolæ sufficit, si similitudo & applicatio bona est; res enim quæ in parabola adducitur in similitudinem, non adducitur, quasi re ipsa gesta sit, aut geri potuerit, sed sit res aliqua explicetur per talem similitudinem.

ARTICULUS XII.

Utrum sensus litteralis scripturæ Sacra sit obscurus.

RESPONSIO.

Sensus litteralis scripturæ Sacra obscurus est.

Prob. 1. ex Scriptura ipsa. Nam Psal. 118. dicitur: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Et Luc. c. ult. *Tunc aperuit (Christus) illis (discipulis) sensum, ut intelligerent scripturas.* Unde sic argumentor. Illud non est intellectu facile, sed difficile, ad quod intelligendum necessaria est illustratio divina. Atqui illustratio divina necessaria est ad intelligendas scripturas Sacras. Ergo, &c. Falsum igitur est quod dicunt hæretici, Sacras Scripturas omnes intellectu facilissimas esse, adeoque in Ecclesia necessarium non esse vivum Scripturæ Sacra interpretationem infallibilem.

Prob. 2. Ex unanimi Patrum consensu, apud Bel-larminum, & alios. Unus erit hic pro omnibus S. Augustinus in epistola ad Januarium cap. ult. ubi sic ait: *Tantum absum ab eo quod putasti, nihil me latere, ut nihil in epistola tua legerim trifidius, quia & apertissime falsum est, & miror quia hoc te la-*

ter, quod non solum in aliis innumerabilibus rebus multa me latent, sed etiam in ipsis sanctis scripturis multo nefciam plura, quàm sciam. Dilcant à tanto Doctore novatores non superbire, & suam in scripturis sanctis ignorantiam fideliter confiteri.

Prob. 3. experientia tot doctorum & piorum hominum, qui tot commentarios divinarum scripturarum ediderunt, & in illis interpretandis tantoperè defudarunt. Præterea, si Sacra Scripturæ omnes sunt facilissimæ & clarissimæ, ut volunt hæretici, quid opus fuit tot interpretibus totque commentariis? Quare Novatores ipsi à commentariis Scripturæ Sacra elucubrandis non abstinuerunt?

Denique, novatoribus obstruit os B. Petrus Apostolus epist. 2. c. 1. cum ait: *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris.* Certè si scriptura divina se habet ad modum lucernæ lucentis in caliginoso loco, non potest non habere multa obscura, & intellectu valde difficilia. Quod confirmatur ex eodem Apostolo eadem epist. cap. 3. ubi hæc scribit de Paulo Apostolo: *Charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis (epistolas) in quibus sunt quedam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem, ut videre est in novatoribus, contra quos hic pugnamus.*

Respondent 1. Scripturam esse quidem obscuram impiis, incredulis, & voluntariè cæcipientibus, at per se claram esse piis ac fidelibus. Sed contra est, quia Augustinus non fuit impius, nec incredulus, aut voluntariè cæcus, & tamen scriptura fuit illi obscura, & intellectu difficilis; neque ita sensum scripturæ etiam cum gratiæ adiutorio affecutus est, ut multa non ignoraverit, ut ipse ingenuè confitetur disertis verbis. Quod autem dico de Augustino, de aliis quoque Patribus possum asserere. Adde Eunuchum, qui nec impius, nec incredulus, nec voluntariè cæcus erat, & tamen Philippo interroganti, utrum intelligeret Isaiam prophetam, quem legebat, respondit, Act. c. 8. *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?*

Respondent 2. sensum scripturæ ex se clarissimum esse, sed obscurum quandoque apparere iis, qui ignorant linguæ originalis idiomatos, hebraicæ scilicet, vel græcæ. Sed contra est, quia David proprios loquendi modos linguæ hebraicæ non ignorabat, & tamen indigebat Spiritus sancti illustratione ad intelligendam Scripturam Sacram: unde orando dicebat: *Revela oculos meos, &c.*

Respondent 3. Scripturam alicui obscuram esse, sed alibi clarè se ipsam explicare. Sed contra est, quia 1. Patres, & alii scripturæ interpretes, non ignorarunt loca scripturæ inter se conferenda esse, ut alia ex aliis, obscuriora videlicet ex clarioribus lucem accipiunt: nec dubitare fas est, hanc ab eis collationem esse factam; & tamen cum hac collatione, ut contendunt ipsi hæretici, verum scripturæ sensum ubique assequi minimè potuerunt. 2. Controversiæ circa scripturæ sensum exortæ, sive inter Catholicos, sive inter ipsos hæreticos, perseverant, quantumvis fiat ejusmodi collatio, quæ proinde non sufficit ad dirimendas controversias circa sensum scripturæ exortas. Ad hoc autem non sufficit, quia non sufficit ad tollendam obscuritatem locorum, de quibus controvertitur.

Respondent denique 4. saltem nihil esse ad salutem necessarium, quod non continetur clarè in scriptura, nec possit ab unoquoque facile intelligi. Sed contra est, quia Eunuchus Reginæ Æthiopum legebat aliquid ad salutem necessarium, nec tamen potuit illud intelligere, nisi ab aliquo alio edoceretur. Adde quod multa sunt necessaria necessitate præcepti, quæ in scriptura non continentur clarè.

Obj. Deut. c. 30. dicitur: *Mandatum quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est.* Et Psal. 18. *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.* Et Matth. c. 5. *Vos estis lux mundi.* Et 2. Cor. cap. 4. *Quod si oper-*

rum: sed centies unusquisque Judæorum morietur, quam legi mosaica derogabit.

Porro moderni Judæi non minori observantia & religione prosequuntur scripturam divinam, cui ferè divinos deferunt honores, & jejunium publicum indicunt, si eam cadere in terram contigerit. Unde si veteres Judæi, testibus Josepho & Philone, pro sua in scripturam divinam observantia & religione nihil ei addere, vel ex ea detrudere, aut in ea transmutare unquam præsumperunt, eam à Judæis recentioribus de industria depravatam fuisse generaliter, verisimile non est.

Prob. 4. Si Judæi studiosè textum hebræum adulterarent, vel ante tempora Josephi & Philonis Judæorum, vel ante tempora Hieronymi & Augustini, vel post Hieronymi & Augustini tempora. Nihil horum dici potest. Non primum, ut patet ex prob. 3. Non secundum, ut patet ex prob. 1. & 2. Non denique tertium, ut multiplici argumento suaderi potest.

1. Ut dicit S. Augustinus loco laudato, quòd Judæi, ut nobis eriperent auctoritatem, sibi veritatem auferre voluerint, credibile non est.

2. Quòd scripturam, quam religione summa semper coluerunt, aliquando temerarie præsumperint, admitti non debet sine gravissimo ita judicandi fundamento, quale non habet opposita sententia.

3. Si Judæi studiosè falsarent textum hebræum, cerè hoc fecerunt in odium Christianorum. Atqui hoc dici non potest, Nam si in odium Christianorum scripturam suam falsavissent, præcipuas in eade Christo & ejus Ecclesia factas prædictiones sustulissent. At hoc non fecerunt: ut enim testantur Bellarminus, & alii linguae hebraicæ periti, ea, in quibus textus hebræus à græco & latino dissonat, sæpè nullius momenti sunt, quantum ad fidem & religionem attinet, & sæpè textus hebræus Judæos magis urget, quàm græcus & latinus.

4. Teste Bellarmino, interpretatio Psalmorum facta à S. Hieronymo, in omnibus consonat cum textu hebræo. Unde vel dicendum est S. Hieronymum Psalmos interpretatum esse, quomodo Judæi illos postea erant falsaturi, quod dictu absurdum est; vel fatendum Psalmos, de quorum tamen depravatione præcipue queruntur adversarii, à Judæis post Hieronymi tempora non fuisse depravatos.

5. Denique, si Judæi studiosè depravarunt textum hebræum, vel à tota Judæorum gente, vel ab aliquibus tantum è Judæis hoc factum est. Neutrum dici potest. Non primum: nam quòd Judæorum gens, tam longè latèq; diffusa, in talem depravationem uno consilio conspiraverit, moraliter saltem impossibile est. Non etiam secundum: nam si aliqui è Judæis hanc depravationem moliri essent, cæteri procul dubio Judæi reclamassent; vel saltem si non ab aliis Judæis, saltem à multis Christianis linguae hebraicæ peritis, quales nunquam in Ecclesia defuerunt, esset procul dubio reclamatum. Talis autem reclamationis nullum extat vestigium. Ergo, &c.

Confirm. Quia generalis veterum scripturarum depravatio à Judæis ex conditio facta, repugnat consilio Dei, & speciali ejus circa veram Christi Ecclesiam providentiæ, Ergo credibile non est, quòd Deus eam permiserit; imò quòd eam permittere noluerit, pro certo statuendum est. *Prob. ant.* Deus enim voluit Judæos per totum orbem terrarum dispergi, ut Judæis secum per totum terrarum orbem scripturas suas circumferentibus, Ecclesia ubique terrarum diffusa, veritatis suæ & dogmatum suorum testimonium accipere posset etiam ab insensissimis Christiani nominis hostibus, ad illos remittendo paganos, qui prædictiones de ipsa & ejus institutore Christo factas credere nollent, easque à Christianis confictas fuisse causarentur; quique prædictiones illas apud Judæos Christianis inexorabiles ubique legere possent, & sic vel inviti de illarum realitate tam luculento testimonio convinci. Atqui tam mirabilem providentiæ divinæ circa Ecclesiam Christi dispositionem prorsus inutilem

redderet generalis sacrarum scripturarum depravatio à Judæis studiosè facta. Ergo, &c. Minor patet.

Prob. maj. ex S. Augustino lib. 18. de Civit. c. 46. ubi hæc scribit: *Nobis quidem illa sufficiunt (prophetiæ) quæ de nostrorum inimicorum codicibus proferuntur, quos agnoscimus, propter hoc testimonium, quod nobis inviti perhibent eosdem codices habendo atque servando, per omnes gentes etiam ipsos esse dispersos, quaquaversum Christi Ecclesia dilatatur. Nam prophetia in Psalmis, quos etiam legunt, de hac re præmissa est, ubi scriptum est. . . . Ne occideris eos, ne quando obliviscantur legem tuam, disperse illos in virtute tua. . . . parum fuit ut diceret: Ne occideris eos, ne quando obliviscantur legem tuam: nisi etiam adderet: Disperse illos: quoniam si cum isto testimonio scripturarum in sua tantummodo terra, non ubique essent; Ecclesia, quæ ubique est, eos prophetiarum, quæ de Christo præmissa sunt, testes in omnibus gentibus habere non posset.*

Obj. 1. Hebræum textum à Judæis consultò adulteratum fuisse docent Patres multi, ut Justinus apud Eusebium lib. 4. hist. Eccles. c. 18. Chrysostomus homil. 5. in Matth. Origenes homil. 12. in Hieremiam, & Hieronymus epist. 89. ad Augustinum, & comment. in cap. 5. Michæ.

R. ad 1. Justinum non de hebræi textus, sed de interpretationis LXX. Seniorum depravatione loqui in dialogo illo cum Tryphone, quem citat Eusebius, & in quo sic ait S. Martyr: *Quòd illi (Judæi) multos & integros prorsus locos illarum (scripturarum) ex translatione eorum, quicquid Ptolomeo fuere Seniorum sustulerint, in quibus clarè hunc ipsum crucifixum, Deum & hominem esse, eumque in cruce pendere & mori prænuntiatur esse ostenditur, scire vos volo.*

R. ad 2. S. Chrysostomum loqui de Aquila, Simmacho & Theodotione, quos ait in suis de hebræo in græcum versionibus, in odium religionis Christianæ multa interpolasse, adeoque eorum versionibus longè anteposendam esse versionem LXX. Interpretum, qui, cum interpretationem annis plusquàm centum ante adventum Christi concinnarint, carent omni suspitione. *Primo quidem dicimus, inquit, illud; quoniam ad faciendam verè translationis fidem, omnibus aliis jure Septuaginta interpretes sint digniores. Siquidem alii post adventum Domini interpretati sunt, Judæi quidem permanentes, meritoque suspecti: quippe qui inimicis & subdolis multa corruerint, & data prorsus opera à prophetis mysteria prædicta celaverint. Septuaginta verò ante centum & aliquantò amplius Domini adventus annos, ad interpretandum tot ac pariter accedentes, ab omni suspitione hujusmodi vindicantur.*

R. ad 3. Origenem loqui de aliquo versionis LXX. interpretum nævo, sive hic nævus ipsis LXX. interpretibus, sive quibusdam aliis, qui versionem illam corrumpere præsumperint, sit attribuendus. Hæc sunt verba Origenis: *Quod ait primum, sive non intelligentes quidam quod scriptum est, abstulerunt, sive septuaginta Interpretes sicut & cætera, secundum dispensationem suam asserne voluerunt, Dominus viderit.*

R. ad 4. 1. S. Hieronymum in sua ad S. Augustinum epistola loqui de Aquila, Simmacho & Theodotione, eosque reos agere violati in suis interpretationibus textus hebræi, cujus puritatem & integritatem expressè commendat. *Ego enim, inquit, non tam vetera abolere conatus sum, quæ lingue meæ hominibus emendata de græco in latinum transtuli, quàm ea testimonia, quæ à Judæis prætermissa sunt, vel corrupta, proferre in medium: ut scirent nostri quid hebraica veritas contineret.*

2. In comment. in cap. 5. Michæ S. Hieronymus dubius est. *Legimus, inquit, juxta LXX. duntaxat Interpretes, in Jesuave. . . . quod nec in hebraico, nec apud alium invenitur interpretem: & sive de veteribus libris erasum sit malitia Judæorum, ne Christus de tribu Juda ortus videretur, sive à LXX. additum, nequaquam liquido cognoscens, certum quid novimus. At dubium suum postea deposuit S. Doctor: nam in suis*

luis in Isaiam commentariis, quos posterius scripsit, ut ipse admonet initio præfationis, irridet eos, qui dicerent textum hebræum à Judæis esse falsatum, ut patet ex prob. 1.

Obj. 2. In omnibus editionibus hebraicis defunt in Psalmo decimo tertio hi octo versiculi: *Sepulcrum patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebant: venenum aspidum sub labiis eorum: quorum os maledictione & amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem: contritio & infelicitas in viis eorum: & viam pacis non cognoverunt: non est timor Dei ante oculos eorum.* Atqui hoc non potuit fieri, nisi ex pura malicia Judæorum, qui hos versiculos è textu hebræo eraserunt, ut persuaderent, Apostolum scripturam divinam non citasse fideliter, cum Rom. c. 3. post hæc verba Psalmi 13. *Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum,* sic prolecutus est: *Sepulcrum patens est, &c.* citare pergens eundem illum Psalmum. Ergo, &c.

R. 1. S. Hieronymus, ut patet ex præfatione libri 16. in Isaiam, circa hos octo versiculos qui leguntur in Ecclesia tanquam partes Psalmi 13. & ulupantur ab Apostolo Rom. c. 3. nec tamen in hebræo habentur, aliquandiu laboravit, sollicitus, non de textu hebræi integritate, quod notandum est, sed de Apostoli scientia & probitate defendenda. *Capi,* inquit, *ta-citus astuare* (proposita difficultate) *& stuporem mentis vultu pallore signare.* Hebræus, inquam, ex hebræis, secundum legem phariseus, eruditusque ad pedes Gamalielis, aut ignoravit hæc, aut eorum qui lecturi erant abusus est ignorantia. Quorum alterum in-eruditi, alterum callidi est ad malitiam, nec ejus qui dixerit: Etsi imperitus sermone, non tamen scientia. Et iterum: In simplicitate & sinceritate annu-nciavi vobis verbum.

2. Omni scriptura mente perlustrata, animadvertit hos octo versiculos ab Apostolo de psalmis & Isaiæ esse contextos, & duos primos ad psalmum 5. tertium ad psal. 139. quartum ad psal. 9. quintum, sextum & septimum ad Isaiam, octavum denique ad psal. 35. pertinere. Addit eos, qui *artem contexendarum inter se scripturarum Apostoli* nesciebant, *quæsi* aptum locum, ubi assumptum ab eo ponerent testimonium, quod absque autoritate in scriptura positum non putabant. Denique omnes græci tractatores, qui eruditionis sua in psalmos commentarios reliquerunt, hos versiculos ve-ru annotare atque præterire; liquido consentientes in hebraico non haberi, nec esse in Septuaginta Interpre-ribus, sed in editione vulgata, quæ græcè *καὶ* dicitur, & in toto orbe dispersa est.

Vides non solum Hieronymo, cum suos in Isaiam commentarios elucubraret, verum etiam omnibus græcis scripturæ sacre interpretibus, qui ante ipsum scriperant, textus hebraici puritatem exploratam fuisse, neque de Judæis tanquam reis adulteratæ veteris Scripturæ hebraicæ postulandis cogitasse; sed illos pro certo habuisse, præfatos octo articulos psalmo 13. in vulgata editione græca à quibusdam parum peritis fuisse perperam insertos, ratis eos ad psalmum 13. pertinere, eò quod cum verbis hujus psalmi ab Apostolo citatis, aptè connecterentur, & aliunde eos scripturæ sacre partes esse, indubitatim esset propter autoritatem Apostoli, à quo ut sacra scriptura citantur.

Obj. 3. Judæi ipsi passim affirmant, multa à quibusdam Doctoribus suis mutata esse in libris sacris, quas mutationes vocant correctiones scribarum. Atqui hæc mutationes, seu præteritæ correctiones, sunt veræ depravationes. Ergo ex Judæorum ipsorum confessione habemus, à scribis eorum scripturas hebræas veteratoriè fuisse depravatas.

R. Cum Bellarmino lib. 2. de verbo Dei c. 2. hanc de librorum factorum correctione à scribis facta sententiam originem ducere ex Talmud libro fabulosissimo, adeoque ut falsam, vel saltem nullo sufficienti fundamento nixam, explodi posse. Quod si tamen hæc sententia ut vera supponitur, dico correctionem illam scribarum non fuisse depravationem, sed veram emendationem, factam post reditum è Babylonica captivi-

tate, ab Esdra & Synagoga magna, hoc est, concilio illo, quod Sanedrin appellabatur, quodque emendationem ab Esdra factam approbavit, & autoritate sua sancivit; vel Doctoribus aliis, qui se Esdræ operis socios adjunxerunt, eumque adjuverunt ad colligendos, & suæ integritati restituendos libros sacros, qui tempore captivitatis dispersi & adulterati fuerant.

Porro correctionem illam scribarum non esse textus corruptionem, sed veram emendationem demonstrat Bellarminus loco citato, per inductionem ostendendo loca illa, quæ dicuntur à scribis esse correctæ, in vulgata nostra editione ita haberi, ut ea correxisse dicantur scribæ. Unde si correctiones illæ sunt textus hebraici corruptiones, sequitur vulgatam nostram editionem esse corruptissimam, quam tamen ut authenticam versionem ab omnibus fidelibus suscipi vult Ecclesia. Ex dictis hæcenus habemus editionem hebraicam à Judæis studiosè depravatam non fuisse. Sed

Quæres, utrùm editio hebraica sit omninò pura & integra?

R. Cum Bellarmino loco citato, non esse omninò puram & integram, sed errores aliquos habere, qui irreperunt partim imperitiis vel negligentia librario-rum, præsertim cum ob magnam characterum similitudinem facile sit in hebræo errare; partim Rabbino-rum ignorantia, à quibus addita sunt puncta, quique in illis notandis facilè à vero aberrare potuerunt; cum verba hebræa, detractis punctis, variè legi possint, eaque proinde ante punctorum additionem variè potuerint legere; quin etiam potuerunt pro suo in Christianos odio interdum eam lectionem magis probare, quæ minùs faveret Christianis.

Observat ibidem Bellarminus errores illos, quos habet textus hebræus, non esse magni momenti, & nihilominus textum illum purum & integrum esse in iis, quæ ad fidem & mores pertinent, ac plerumque totam discrepantiam variarum lectionum in quibusdam dictionibus, quæ aut parum, aut nihil sensum mutant, positam esse. Addit denique, errores, qui additione punctorum acciderunt, nihil omninò veritati officere; cum extrinsecus addita sint, & ita non mutant textum. Unde possumus si volumus, illa detrahare, & aliter legere.

ARTICULUS II.

De Editionibus græcis veteris Testamenti.

QUÆRITUR 1. quot fuerint editiones græcæ veteris testamenti.

R. Novem numerantur communiter. Prima est ea, quam in Egypto ediderunt septuaginta seniores Judæi. Secunda est Aquilæ, Adriano regnante. Fuit autem Aquila primùm Gentilis, deinde Christianus, demùm Judæus. Tertia est Theodotionis, imperante Commodo. Hic Theodotio ex hæretico Marcionita factus est Judæus. Quartam edidit Symmachus sub Severo imperatore. Symmachus autem fuit primùm Ebionita, secundum aliquos; secundum alios, Samaritanus, deinde Judæus. Quinta est innominati authoris, in doliis apud urbem Palestinæ reperta sub Imperatore Antonino Caracalla. Sexta est etiam authoris innominati, inventa quoque in doliis apud Nicopolim, regnante Alexandro Severo. Septima Origenis est, qui versionem LXX. Seniorum emendavit, multis ex Theodotionis versione admixtis, & stellæ radiantis signo notatis, multis etiam obelo seu veru fixis. Hanc Origenis editionem in Ecclesia valde probatam fuisse colligitur ex Hieronymo, qui in epist. 89. ad Augustinum, omnes Christianorum bibliothecas replevisse, & in præf. in lib. 16. Isaiæ eam toto orbe dispersam esse, ac *καὶ*, hoc est, communem vocari solitam testatur. Octavam magno labore exaravit S. Lucianus presbyter, in Diocleriani & Maximiani persecutione coronatus martyrio. Hanc editionem propria martyris manu scriptam, Nicomediæ sub Constantino Magno apud Judæos in pariete inventam esse testatur Synopsis Athanasiana. Nona denique authorem habet Helychium, à quo versio LXX. interpretum iterum emendata est, & tradita Ecclesiis Egypti.

Quæ-

Queritur 2. quo tempore versionem suam ediderit septuaginta Interpretes.

R. Duplex est hac de re sententia. Prima sententia docet editisse sub Ptolomæo Lagi filio, & est S. Irenæi lib. 3. adversus hæreses c. 25. & Clementis Alexandrini lib. 1. Stromat. ad finem vergente. Secunda sententia docet editisse sub Ptolomæo Philadelpho, qui Ptolomæo Lagi filio proximè successit. Hanc alteri sententiam facile anteponimus, quia plures habet pro se patronos, Josephum scilicet lib. 12. antiquit. Jud. c. 2. Philonem lib. 2. de vita Moysis, Tertullianum in apol. c. 18. Epiphanius lib. de mens. & pond. &c. imò & testem oculatum, nempe Aristæum, qui hujus translationis historiam conscripsit. Hanc translationem anno Philadelphi tertio factam scribit Eusebius in chronico.

Queritur 3. quos libros interpretati fuerint septuaginta seniores.

R. Septuaginta seniores interpretati sunt non solum quinque libros Moysis, sed etiam reliquos omnes, quos hebræorum canon comprehendebat. *Pro respons.* ex eo quod Apostoli in citandis prophetarum testimoniis nisi sunt græca versione. Atqui tum temporis alia non erat sacrarum scripturarum græca versio præter versionem LXX. Seniorum. Ergo, &c.

Dices. Aristæus, Josephus & Philo solum dicunt legem translata fuisse à LXX. Senioribus. R. illos nomine legis intellexisse omnes libros sacros, hebræorum canone contentos; sicut postea intellexere Christus & Apostoli.

Dices. S. Hieronymus pluribus locis docet LXX. Seniores solum Pentateuchum vertisse: nam sic loquitur in proemio questionum hebraicarum: Josephus qui septuaginta Interpretem proponit historiam, quinque tantum ab eis libros Moysi translato refert. Et in cap. 5. Ezechiel. Quamquam & Aristæus, & Josephus, & omnis schola Judæorum quinque tantum libros Moysi à LXX. translato asserant. Et in cap. 2. Michæ: Interpretatio LXX. si tamen LXX. est: Josephus enim scribit, & Hebræi tradunt, quinque tantum libros Moysi ab eis esse translato. . . . tantum discordat, &c.

R. 1. S. Hieronymum his locis non asserendo, sed subdubitando loqui, & hanc LXX. Seniorum versionem in suis in Prophetas commentariis passim interpretari, eam ut genuinum eorum opus supponendo. 2. Aristæum & Josephum, ut jam dictum est, nomine legis intellexisse omnem scripturam sacram. 3. Parvi faciendam esse hac in re Hebræorum sententiam, propter pravum eorum erga Christianos affectum. 4. In nostra esse sententia S. Justinum martyrem in dialogo cum Triphone, ubi Judæos insinuat, quod de versione LXX. interpretum textus Eldæ, Hieremæ, & Psalmorum eraserint; & S. Irenæum lib. 3. adversus hæreses c. 25. ubi aperte significat LXX. Seniores eas omnes scripturas interpretatos esse, quas antea post captivitatem Babylonicam reparaverat Eldas; & S. Clementem Alex. lib. 1. Stromatum, ubi scribit Egypti Regem voluisse, ut Hierosolymitani eas, quæ apud se erant, prophetias in sermonem græcum interpretarentur. & S. Epiphanius lib. de mens. & pond. ubi expresse asserit, à LXX. Senioribus libros viginti-duos, juxta alphabeti apud Hebræos ordinem numeratos, conversos esse.

Queritur 4. quomodo facta sit LXX. Seniorum interpretatio.

R. Pro certo habetur LXX. Seniores hebræos, utriusque linguæ, hebraicæ scilicet & græcæ peritissimos, ab Eleazaro pontifice ad Regem Egypti Alexandriam missos, in Pharo insula; è regione Alexandria sita, septuaginta duorum dierum spatio scripturas sacras ex hebræo sermone in græcum transfuisse mirabili prorsus inter se consensione. At verò utrum singuli in singulis cellulis inclusi fuerint, & sic utrum singuli seorsim totam scripturam sacram ipsam planè verbis verterint, controversatur inter veteres & recentiores.

Partem affirmantem docet S. Justinus martyr, qui

in sua ad Græcos cohortatione narrat, Regem Egypti pari cum interpretibus numero domunculas extrui præcepisse, ut sigillatim pro se quisque interpretationem perficeret: illam quoque curam, qui operam eis dare iussi fuerant, mandatum, ut omnibus quidem modis ipsis intervirent, à congressu autem illos mutuo prohiberent; quo exquisita interpretationis veritas ex ipsorum etiam consensu cognosci posset; & cognito, septuaginta istos viros non solum eadem sententia, verum etiam eisdem esse verbis in translatione usos, ac ne una quidem dictione alium ab alio dissensisse. . . . admiratione attonitum (Ptolomæum) libros, ut par erat, exosculatum esse, &c.

Hac facta narratione, sic statim prosequitur: Hæc vobis, viri Græci, non ut fabulam, neque ut consiliam historiam renunciamus: sed qui ipsi Alexandria fuerimus, & vestigia domuncularum apud Pharum adhuc reliqua viderimus: ab incolis, qui res patrias à majoribus per manus sibi traditas acceperunt, audierimus, commemoramus. Justinum sequuntur Irenæus lib. 3. adversus hæreses c. 25. Clemens Alex. lib. 1. Stromatum; & Cyrillus Hierosol. catech. 4. nec ab illis dissentit Epiphanius, lib. de mens. & pond. nisi quod vult binos in singulis cellulis inclusos fuisse. Porro verisimilitudine non caret, quod à Justino dicitur, Ptolomæum, quod certior esset de sinceritate interpretationis, vel etiam, ut dicitur ab Irenæo, veritatem ne interpretes communi consilio veritatem occultarent, voluisse ut singuli seorsim opus molirentur.

Parti neganti præit S. Hieronymus in sua præfatione in Pentateuchum, ubi sic loquitur: Nescio quis primus author septuaginta cellulas Alexandria mendacio suo extraxerit, quibus divisi, eadem scripturarum: cum Aristæas. . . & multo post tempore Josephus, nihil tale retulerint: sed in una basilica congregatos, consilisse scribant, non prophetasse: aliud est enim ratem, aliud est esse interpretem: ibi spiritus ventura prædicat, hic eruditio & verborum copia, ea qua intelligit, transfert. Hieronymi sententia ut probabiliori suffragatur Bellarminus, cum aliis recentioribus eruditibus.

Huic sententiæ pondus magnum tribuit, 1. auctoritas Aristæi, qui negotio interfuit, illiusque LXX. interpretum translationis historiam conscripsit, quem virum probum & doctum Eleazarus Pontifex in sua ad Ptolomæum epistola nominat, & ob modestiam Regi acceperat fuisse asserit Josephus, quemque verisimile non est circumstantiam cellularum reticere, imò & mentiri voluisse; cum mendacio suo videret multum elevari translationem illam, quam tamen inter alios maximè promoverat, ut idem Josephus testatur.

2. Auctoritas Josephi: cellularum enim non meminit, sed potius contrarium scribit: nam ita narrat Illi vero non parcentes labori, quam poterant accuratissime interpretabantur, usque horam nonnam assidentes operi. . . . manè autem regiam ingressi, salutato Rege, in eundem locum ad institutum negotium se referabant. Quibus verbis aperte significat Josephus, interpretes in uno & eodem loco sedentes, simul interpretationi operam dedisse. Etenim, juxta Josephum, interpretes manè singulis diebus simul Alexandriam veniebant, & salutato Rege, simul redibant in eundem locum, ut ibi confidentes ad nonam usque horam operi incumberent.

Confirmatur ex verbis subsequentibus. *Versione autem legis*, pergit Josephus, *intra septuaginta duos dies absoluta*, Demetrius advocatis omnibus Judæis in locum, ubi versatus fuerat, presentibus etiam interpretibus, perlegit codicem, concio verò Seniorum interpretationem approbavit. Juxta Josephum itaque, absoluta versione, Demetrius regis bibliotheca præfectus, Judæos Alexandria degentes, & in librorum sacrorum lectione versatos, convocavit in basilicam illam, in qua facta fuerat translatio, & coram græcum codicem interpretum perlegit, quo audito, tota concio interpretationem comprobavit ut sinceram.

Nota. Unicus fuit, juxta Josephum, græcus codex Interpretum: at totidem fuissent quot erant interpretes,

pretes, si singuli in singulis cellulis seorsim interpretati fuissent. Item, juxta Josephum, Demetrius, versione absoluta, Judæos Alexandrinos convocavit, non ut cum illis conferret translationes à senioribus seorsim factas, sed ut coram eis legeret, & eorum examini subiceret translationem à senioribus communiter factam.

3. Autoritas Eusebii lib. 8. de præparatione Evangelica cap. 1. ubi ex professo agens de LXX. seniorum translatione, nullam cellularum mentionem facit, nec Aristæ circa cellulas silentium arguit, sed hæc illius, quibus cellulae referuntur, verba laudat: *Lectitata igitur, examinataque traductione* (omnes qui tunc aderant) *magna voce dixerunt: Quoniam probe ac sanctè divina scriptura traducta est, decens est, &c.* Cum autem dicitur, *Lecta, examinataque traductione*, non verò, lectis & inter se collatis traductionibus, manifestè supponitur unicam fuisse, & omnibus interpretibus communem interpretationem.

4. Autoritas S. Hieronymi; quia omnia, quæ aliquatenus ad scripturas divinas attinent, diligentissimè perscrutatus est. Ad ejus auctoritatem accedit ratio, qua motus est, nec immerito: nam LXX. seniores, Deo specialiter adjuvante, interpretatos esse negari non potest: quod enim tanta tum in eisdem sententiis, tum in eadem verba contentione tam brevi tempore scripturas divinas ex hebræo in græcum transulerint, sine speciali Dei adjutorio fieri non potuisse manifestum est. At quod etiam Deo inspirante interpretati fuerint, videtur dici non posse: nam fuerunt interpretes, non prophetae, seu scriptores sacri & inspirati. Atqui si vera est cellularum historia, necesse est LXX. seniores inspiratos fuisse etiam quoad omnia & singula verba, verborumque compositionem. Ergo, &c.

Pro hac etiam sententia citant Philonem recentiores: sed videtur nobis potius favere oppositæ sententiæ: Sic enim loquitur in lib. 2. de vita Mosi: *In eo secessu (LXX. seniores) cum consedisent solitarii, nemine interveniente arbitro... tanquam numine correpti prophetabant, non alia alii, sed omnes ad verbum eadem, quasi quopiam distante singulis invisibiliter.* Quibus verbis Philo videtur non obscure significare, LXX. Seniores fuisse etiam quoad singula verba à Deo inspiratos, & ita singulos, Deo inspirante, seorsim eandem & quoad sententias & quoad verba interpretationem scripsisse.

Denique Justino respondent, eum à Judæis, cellularum fabulæ fabricatoribus, deceptum, eique ruinas quasdam pro cellulis ostentatas: Irenæum verò, & veteres alios, qui Justinum secuti sunt, Justini bona fide errantis auctoritate ac testimonio persuasos, eum eo bona pariter fide errasse dicunt. Quantum autem attinet ad Epiphanium, qui in sua sententia singularis est, cum cæteri omnes vel nullas, vel septuaginta duas cellulas ponant; respondent eum vel non legisse Aristæum, sed aliis falsò referentibus credidisse; vel cum librum de mens. & pond. scriberet, Aristæum præ manibus non habuisse, & memoria lapsus esse; denique ut ut sit, cum solus sit, fidem non mereri, sed aut nullas, aut septuaginta duas cellulas esse ponendas.

Non omittam hic S. Augustinum in primam sententiam valdè propendere lib. 2. de doctrin. Christ. c. 15. ubi sic loquitur: *Septuaginta interpretum, quod ad verum testamentum attinet, excellit auctoritas: qui jam per omnes peritiores Ecclesias tanta presentia Spiritus sancti interpretati esse dicuntur, ut os unum tot hominum fuerit. Qui si, ut fertur, multique non indigni fide predicant, singuli cellis etiam singulis separati, cum interpretati essent, nihil in alicujus eorum codice inventum est quod non iisdem verbis eodemque verborum ordine inveniretur in cæteris: quis huic auctoritati conferre aliquid, nedum præferre audeat?* Sed lite sub iudice relicta, ad aliam properamus questionem.

Queritur ergo 5. utrum LXX. seniores in textu hebræo in græcum transferendo, aliqua in re erraverint?

R. LXX. Seniorum interpretatio fuit numeris omnibus absoluta, neque eos in re aliqua lapsos esse, certissimè tenendum est.

Prob. Nam ita sentiunt Aristæus apud Eusebium lib. 8. de præp. Evang. c. 1, Philo lib. 2. de vita Mosi, Josephus lib. 12. antiq. jud. c. 2. Justinus in cohortatione ad Græcos, Irenæus lib. 3. cap. 25. Clemens Alex. lib. 1. strom. Epiphanius lib. de mens. & pond. Cyrillus Hierol. catech. 4. quibus adjungi possunt Hilarius prologo in Psalmos num. 8. Chrysostomus hom. 5. in Matth. & potissimum Augustinus lib. 2. de doctr. Christ. c. 15. ubi post verba proximè laudata, sic prosequitur: *Si autem contulerunt (LXX. Seniores) ut una omnium communi tractatu judicioque vox fieret, nec sic quidem quinquam unum hominem qualibet peritia ad emendandum tot seniorum doctorumque consensum aspirare oportet, aut decet.* Ergo, &c.

Confirmatur. Quia tantum opus à tot hominibus tanta consensione tam brevi tempore perfici non potuit sine aliquo miraculo, & specialissima Spiritus sancti assistentia. Unde in memoriam tanti prodigii, in loco in quo interpretatio facta est, per multa sæcula festus dies singulis annis actus est; cum adhuc ageretur tempore Philonis, ut ipse testatur lib. 2. vitæ Mosi. *Quamobrem inquit, hodieque sollemnis celebritas renovatur in Pharo insula, ad quam non tantum Judæi, sed & alii plurimi trajiciunt, locum veneraturi in quo primum visa est hec interpretatio, & pro tanto beneficio quasi recente, acturi Deo gratias.* Atqui LXX. seniores cum tali Spiritus sancti assistentia, quam etiam in eis omnes quos citavimus agnoscunt, non potuisse non rectè ex omni parte transferre, manifestum est. Ergo, &c.

Obj. S. Hieronymus, cujus utpote in scripturis, earumque versionibus omnibus veratissimi, auctoritas & testimonium omni exceptione majora sunt, videtur esse in opposita sententia, atque sensisse quod LXX. Seniorum interpretatio, etiam qualis ab eis edita est, in multis textui hebræo difcors fuerit, ut

Prob. Nam 1. dicit LXX. Seniores, cum transferrent, propriæ industriae & eruditioni relictos fuisse. *Nescio quis primus auctor, inquit præfat. in Pentateuchum, septuaginta cellulas Alexandria mendacio suo extruxerit: quibus divisi eadem scripturarum: cum Aristæus... & multo post tempore Josephus, nihil tale retulerint: sed in una basilica congregatos contulisse scribant, non prophetasse.* Aliud est enim vatem, aliud esse interpretem: ibi spiritus ventura prædicat; hic eruditio & verborum copia, ea quæ intelligit transfert.

2. Et ita LXX. Seniores humanitè labi potuisse, & re ipsa identidem lapsos esse; nisi malimus dicere, quod alibi, Apostolos aliquando mentitos esse, aliqua citando testimonia ut Scripturam sacram, quæ non erant scriptura sacra. *Aut aliter, inquit ibidem, de eisdem libris per septuaginta interpretes, aliter per Apostolos Spiritus sanctus testimonia texuit: ut quæ illi tacuerunt, hi scriptum esse mentiti sint:* nam in Evangelistarum & Apostolorum libris multa de veteri testamento legimus, quæ in nostris codicibus (quibus LXX. seniorum interpretatio continetur) non habentur, ut est illud: *Ex Aegypto vocavi filium meum: &c.* Quoniam Nazareus vocabitur: &c. Videbunt in quem compunxerunt, &c. Præterea, ubicumque sacram aliquid scriptura testatur de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacuerunt. Adde quod, cum interpretati sint ante adventum Christi, quod nesciebant, dubiis protulere sententiis.

Verum quidem est S. Hieronymus prudenti LXX. seniorum æconomia tribuere, quod aliqua prætermiserint. Neque verò, inquit proem. in quæst. hebr. lib. Genes. septuaginta interpretum... errores arguimus... cum illi Ptolomeo Regi Alexandria mystica quedam in scripturis sanctis prodere noluerint, & maxime ea, quæ Christi adventum pollicebantur; ne viderentur Judæi & alterum Deum colere. At hoc non

tam

tam ex propria, quam Judæorum LXX. seniores ex-eusantium mente dicit, ut patet ex præfat. in Panta-teuchum, ubi sic loquitur: *Causas erroris non est meum exponere. Judæi prudenti factum dicunt esse consilio: ne Ptolomæus unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem divinitatem deprehenderet, &c.* Quare inferius dicit, eos fuisse puros interpretes, adeoque errori obnoxios, & quod nesciebant dubiis protulisse sententiis. Præterea, cum hac prudenti æconomi manet semper LXX. seniorum interpretationis dissonantia cum textu hebræo.

R. 1. Opponendo Hieronymo Aristæum, Philonem, Josephum, Justinum martyrem, Iræneum, &c. Unius Philonis verba hic exscribam. *Sive Chaldaei (Chaldaum ponit pro Hebræo, propter idiomatum affinitatem, nisi tamen hic sit error libractorum) græcam linguam, sive Græcos chaldaeam didicerit, in utraque scriptura tum chaldaica, tum ejus interpretatione, miratur germanitatem, imò rerum verborumque consonantiam adorari, non interpretes illos, sed initiatores & prophetas appellans, quibus datum est sincerissimas Moysi (& aliorum scriptorum sacrorum) cogitationes assequi spiritu purissimo.*

R. 2. Opponendo Hieronymum Hieronymo: nam sic ait præfat. 1. in lib. Paralip. *Si septuaginta interpretum pura, & ut ab eis in græcum versa est, editio permaneret, superflue me chromati . . . impelleres, ut hebræa volumina latino sermone transferrem . . .* Nunc vero cum pro varietate regionum diversa ferantur exemplaria (LXX. interpretum) & germana illa antiquaque translatio corrupta sit atque violata; nostri arbitrii putas, &c. Ecce S. Doctor agnoscit LXX. Seniorum interpretationem non puram; & ut ab eis in græcum versa fuerat, sed corruptam atque violatam suo tempore extitisse: Quare ergo errores, quos tunc habebat illa translatio, non corruptoribus atque violatoribus, sed illius authoribus impingit? An non corruptores & violatores hujus interpretationis eam corrumpere & violare potuerunt, eradendo alia, alia vero supplerendo?

Præfat. 2. in eundem librum loquens de hæbræis nominibus, quæ novem primis capitibus continentur, hæc habet: *Liberè vobis loquor: ita in græcis & latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, ut non tam hebræa, quam barbara quedam, & sarmatica nomina conjecta arbitrandum sit. Nec hoc septuaginta interpretibus, qui Spiritu sancto pleni, ea que vera fuerunt (nomina) transfulerant, sed scriptorum culpe ascribendum.* At si LXX. interpretes fuerint Spiritu sancto pleni ad hoc ut hebræa nomina, quod parum vel non multum intererat, rectè transferrent, qua verisimilitudine dici possunt non fuisse Spiritu sancto pleni ad alia, quæ majoris, imò maximi erant momenti, rectè fideliterque transferenda? E si supponuntur ad hoc etiam fuisse pleni Spiritu sancto, quo pacto factum est, ut nominibus hebræis rectè translatis, alia non rectè fideliterque transfulerint?

Præfat. 1. S. Doctor asserit LXX. interpretum translationem nascentis Ecclesiæ roborasse fidem, adeoque ad id idoneam fuisse. At quomodo ad id idonea fuit, si interpretes ea quæ ad Christi adventum & divinarum Personarum trinitatem attinent, & in hebræo habentur, consules suppresserant? Sed ex occasione data, sic adhuc argumentor. Hebræarum scripturarum translatio a LXX. interpretibus ante adventum Christi facta est divino consilio, nimirum ut per eam nascentis Ecclesiæ fides roborari posset. Ergo si LXX. interpretes pleni fuerint Spiritu sancto maxime ad rectè fideliterque transferenda ea quæ attinebant ad divinarum Personarum trinitatem, & Christi adventum, divinitatem, aliaque ejus mysteria, & quorum suppressio consilio divino repugnabat. Hinc

R. 3. Septuaginta seniores fuisse quidem interpretes, non vates, adeoque non fuisse inspiratos quomodo inspirati fuerunt omnes sacri scriptores: alioqui non puram scripturæ sacræ interpretationem, sed scripturam sacram condidissent, quod est falsum. At habuerunt specialem, imò specialissimam Spiritus sancti

ad rectè fideliterque interpretandum assistentiam; cum pleni Spiritu sancto interpretati fuerint, ut dicit ipsemet Hieronymus. Cum tali autem Spiritus sancti assistentia rectè fideliterque omnia interpretatos esse negari non potest, propter autoritatem Hieronymi, quæ certè nec evidenti rationi, nec longè antiquiorum scriptorum, Aristæi scilicet, Philonis, Josephi, Justinii, Iræni, Clementis Alex. &c. auctoritati prævalere non debet.

Neque verò ex eo quòd LXX. seniores dicuntur rectè fideliterque interpretati esse omnia, sequitur Apostolos mentitos esse, cum aliqua testimonia citantur ut scripturam sacram, quæ tamen non legebantur in editione LXX. seniorum tempore Hieronymi: nam testimonia illa habentur in hebræo, ut ostendit S. Hieronymus in sua in Pentateuchum præfatione; nec mirum est quòd non legerentur in editione LXX. seniorum, qualis tempore Hieronymi extabat; cum tunc non esset pura, & ut ab eis in græcum versa est, sed corrupta atque violata, ut dixerat Hieronymus asserit in prima præfat. in lib. Paralip. & præfat. in Esdras, ubi sic loquitur: *Si quis septuaginta vobis opposuerit interpretes, quorum exemplaria veritas ipsa lacerata & universa demonstrat; nec potest utique verum asseri, quod diversum est; mittite eum ad Evangelia, in quibus multa ponuntur quasi de veteri testamento, quæ apud septuaginta interpretes non habentur.* Quis autem hoc jussit mirabitur, vel ipsis imputabit interpretibus; cum exemplaria omnia tunc temporis lacerata essent & inversa, ut ipsa varietas illorum exemplarium demonstrabat?

At inquit. Testimonia illa, de quibus loquitur Hieronymus, in nullis exemplaribus LXX. interpretum legebantur Hieronymi tempore. Ergo quòd abfuerint, ipsis interpretibus, non eorum editionis corruptoribus ascribendum est. R. 1. Quòd testimonia illa in nullis exemplaribus LXX. interpretum legerentur, quis scit? Certè hoc nescivit, nec scire potuit Hieronymus; cum omnium quæ tunc extabant exemplarium, copiam nec habuerit, nec habere potuerit. 2. Supposito quòd in omnibus tunc temporis exemplaribus editionis LXX. interpretum deessent illa testimonia, dico id factum esse vel negligentia aut imperitia exscriptorum, vel potius malitia Judæorum, qui in odium Christi & religionis christianæ jam ante medium secundi sæculi ex LXX. interpretum versione multa, quibus Christi divinitas aliaque ejus mysteria probari poterant, loca eraserant, ut testis est omni exceptione major Justinus martyr in suo cum Tryphone dialogo; vel denique partim oscitantia aut ignorantia exscriptorum, partim Judæorum malitia.

Queritur 6. utrum etiam nunc habeamus germanam LXX. interpretum translationem.

R. Triplex est hac de sententia. Prima est eorum qui tenent versionem LXX. interpretum penitus interivisse. Sed hæc sententia est omnino improbabilis: nam prorsus incredibile est quòd versio quæ ab exordio christianæ religionis ad usque tempora Hieronymi & Augustini & celeberrima communissima fuit in tota Ecclesiâ, tota exciderit, & alia ejus loco conservata sit: imò hæc sententia est evidenter falsa; cum multa testimonia ex LXX. interpretum versione a veteribus citata, eadem in nostris codicibus græcis inveniantur.

Secunda sententia extrema est, & contendit versionem LXX. interpretum etiam nunc puram esse atque integram, si tamen excipias primorum Patriarchatum chronologiam, & aliqua alia quæ parvi momenti sunt. Duplici autem potissimum ratione ducitur. 1. Ecclesiâ græca ab Apostolorum tempore hæc usque hæc versione utitur, eamque semper summa cura summoque studio ut germanam scripturam conservavit. Ergo vel etiam nunc versio LXX. interpretum pura est & integra, vel celeberrima Ecclesiâ, quæ tot doctissimos Ecclesiæ Patres peperit, sanam & integram scripturam non habet amplius. 2. Sixtus V. versionem LXX. interpretum studio Cardinalis Carafæ Apostolici Bibliothecarii anno 1582. ex antiquissimo Bibliothecæ Vati-

Vaticanæ codicis editam, solemniter approbavit, Ergo, &c.

Tertia sententia media est, quam tenet Bellarminus lib. 2. de verbo Dei cap. 6. ubi docet versionem LXX. interpretum adhuc extare, sed valde viciatam in pluribus locis: ita ut jam tutum non sit hebraicos vel Latinos textus emendare ex codicibus Græcis. Hoc autem potissimum probat, 1. ex eo quod hæc versio, cujus absolutissima fuit cum textu hebræo consonantia, ut testantur Aristæus, Philo, & alii antiquissimi scriptores fide digni, nunc pluribus locis ab hebræo dissentiat, multa non habeat quæ sunt in textu hebræo, multa habeat quæ non habet textus hebræus; quod norunt omnes utriusque linguæ, hebraicæ & Græcæ periti, & in utriusque textus lectione versati; alii verò discere possunt à Hieronymo. 2. Ex eo quod hæc versio multas habeat sententias quæ cum veritate coherere non possunt, ut ostendit inductio.

Ad 1. autem secundæ sententiæ argumentum respondetur, si Ecclesia Græca nunc putam & integram habet scripturæ interpretationem, Ecclesiam Latinam non habere, nisi valde corruptam: nam si versio LXX. interpretum, qualis nunc extat, pura & integra est, paucis exceptis, quæ parvis sunt momenti, textus hebræus corruptissimus est, & ita corruptissima est vulgata nostra editio, quæ, excepto Platerio, cum hebræo magis convenit, quam cum Græco. Videant igitur, utrum malint apud Ecclesiam Græcam, quæ tota ferè in schisma & hæresim prolapsa est, an apud Ecclesiam Latinam quæ apud se habet summum Pontificem, & longè maxima pars est veræ Ecclesiæ, esse putam & integram scripturæ sacre interpretationem?

Præterea, cum illo Ecclesiæ Græcæ in versione LXX. interpretum servanda studio, hæc versio etiam in rebus magni momenti depravata fuit primis Ecclesiæ sæculis, ut constat ex Justino martyre, & ex eo quod tunc sæpius emendata fuit: non enim emendatione indiget, nisi quod depravatum est. Item ad nique Hieronymi artem pervenire non potuit, nisi corrupta, violata, lacerata, inverba, ut testatur ipse Hieronymus; quis scit illam pristina puritati & integritati restitutam esse? Quis credet illam ab eo tempore per mille & trecentos annos puram & integram permanere potuisse, quantacumque in ea servanda Ecclesiæ Græcæ cura fuisse supponatur?

Ad secundum argumentum responderetur, falsum esse, quod Sixtus V. hanc versionem ut puram & integram sanctione sua approbavit: solum enim editionem Cardinalis Carafa curam factam approbavit, ut utilem ad Latinæ vulgatæ editionis & veterum Patrum intelligentiam, simulque prohibuit, ne quis privata autoritate eam ulterius annos puram & integram permanere potuisse, quantacumque in ea servanda Ecclesiæ Græcæ cura fuisse supponatur?

Veritas hujus nostræ responsionis confirmatur ex dedicatoria Cardinalis Carafa ad Sixtum V. epistola, in qua editionem promittit, non quæ pura sit & integra LXX. seniorum interpretatio, sed solum quæ ad Septuaginta interpretationem, si non toto libro, majori certe ex parte, quam proximè accedat. Talis autem editio potest adhuc à puritate & integritate versionis LXX. interpretum multum abesse; neque eam approbare Sixtus V. dici potest, nisi ut ad Septuaginta interpretationem juxta correctorum judicium, si non toto libro, majori certe ex parte quam proximè accedentem, atque hoc pacto ad intelligentiam vulgatæ nostræ editionis Latinæ & veterum sanctorum Patrum utilem futuram.

Quæritur 7. quo primùm sermone conscripti fuerint libri deuterocanonici veteris testamenti.

R. 1. Probabile est Ecclesiasticum hebraico, & librum Sapientiæ Græco sermone à scriptore sacro conscriptos fuisse: de illis enim sic loquitur Hieronymus præfat. in libros Salomonis: *Fertur & Panaretos Jesu filii Sirach liber, & alius pseudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inscribitur. Quorum priorem hebraicum reperi. . . secundus apud hebræos nusquam est, quin & ipse stylus Græcam eloquentiam redolet.* 2. Libri Tobie & Judith conscripti fuerunt caldeo sermone, ut expressè Hieronymus affirmat de primo in sua præfat. in librum Tobie, & de secundo in præfat. in librum Judith. 3. Probabile est librum primum Machabæorum conscriptum fuisse hebraicè; secundus verò Græcè conscriptus fuit: de utroque enim sic loquitur Hieronymus in Prologo galeato: *Machabæorum primum librum hebraicum reperi. Secundus Græcus est, quod ex ipsa quoque phrasi probari potest.*

ARTICULUS III.

De Editione Græca novi Testamenti.

Quæritur 1. qua lingua libri novi Testamenti à suis authoribus conscripti fuerint?

R. 1. Matthæus Apostolus hebraicè composuit Evangelium suum pro Hebræis, ut tradit S. Irenæus lib. 3. adversus hæreses c. 1. *Matthæus, inquit, in Hebræis ipsorum lingua scripturam edidit Evangelii, cum Petrus & Paulus Romæ evangelizarent, & fundarent Ecclesiam.* Et post eum Hieronymus in catal. script. eccl. in Matthæo, ubi hæc habet: *Matthæus qui & Levi ex Publicano Apostolus, primus in Judea propter eos qui ex circumcisione crediderant, Evangelium Christi hebraicis litteris verbisque composuit, quod quis postea in Græcum transfulerit, non satis certum est.* Translatum fuisse à Jacobo Apostolo qui frater Domini dictus, & primus Hierosolymorum Episcopus ab Apostolis constitutus, dicitur in synopsi Athanasiana.

2. Reliquas novi Testamenti partes ab Apostolis Evangelistis quorum nomina in fronte gerunt, Græco sermone conscriptas fuisse exploratum est, exceptis tamen Evangelio Marci, & Epistola ad Hebræos. Nam 1. aliquo moderni scripserunt Evangelium Marci à Marco primùm Romæ scriptum esse Latino sermone, & postea ab eodem Aquilejæ in Græcum esse translatum. 2. Epistolam ad Hebræos hebraicè à Paulo scriptam fuisse, ut probabilius, insinuat Hieronymus in catal. in Paulo: *Scripserat autem, inquit, ut Hebræus Hebræis hebraicè, id est, suo eloquio disertissimè, ut ea quæ eloquenter scripta fuerant in hebræo, eloquentius verterentur in Græcum, & hanc causam esse quod à cæteris Pauli Epistolis discrepare videatur.*

Quæritur 2. utrum editio Græca novi Testamenti sit pura & integra.

R. Non est omnino pura, sed in eam errores aliqui saltem librorum negligentia irreperunt: ita ut tutum non sit semper Latina ex Græcis corrigere. Ita tenet Bellarminus lib. 2. de verbo Dei cap. 7. & aliquot exemplorum inductio probat. Addit plurimis Græcis codicibus multas veræ scripturæ partes deesse, ut initium capitis 8. Evangelii Joannis, ultimum caput Marci, versiculum 7. cap. 5. Epist. 1. Joannis, *Tres sunt qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum & Spiritus sanctus.* Item quadam esse in omnibus codicibus Græcis, quæ non sunt partes veræ scripturæ; ut illud, *Quia nunc est regnum & potentia, & gloria in sæcula*, quod additur orationi Dominicæ Marth. cap. 6.

ARTICULUS IV.

De Latinis Editionibus Scripture sacre, & Vulgatæ nostræ auctore.

Quæritur 1. quot olim fuerint Latinæ editiones scripturæ sacre.

R. Ver-

R. Versiones scripturæ sacræ è græco in latinum penè innumerabiles olim fuerunt. *Prob. 1.* ex S. Hieronymo præfat. in Josue. *Cum apud Latinos*, inquit, *tot sint exemplaria, quot codices: & unusquisque pro arbitrio suo vel addiderit, vel subtraxerit, quod ei visum est.* 2. Ex S. Augustino lib. 2. de doctrina christiana. c. 11. ubi hæc habent: *Qui scripturas ex hebræa lingua in græcam verterunt linguam, numerari possunt, latini autem interpretes nullo modo. Ut enim cuique primis fidei temporibus in manus venit codex græcus, & aliquantulum facultatis sibi utriusque lingue habere videbatur, ausus est interpretari.*

Porro inter illas penè innumerabiles editiones latinas, fuit una communior, quia & cæteris omnibus præstantior, quam S. Hieronymus nominat *Vulgatam editionem* in comment. in cap. 14. Isaia; S. Augustinus *Italiam* lib. 2. de doctrina christi. cap. 15, ubi sic de ea loquitur: *In ipsis autem interpretationibus, Italia cæteris præferatur: nam est verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ; & Gregorius magnus veterem translationem in sua ad Leandrum Episcopum epistola in expositionem libri Job.*

Quæritur 2. utrum S. Hieronymus libros proto-canonicos veteris Testamenti in latinum sermonem converterit, & quoties.

R. S. Hieronymus bis in latinum convertit libros proto-canonicos veteris Testamenti, primum scilicet ex græco lxx. interpretum, & iterum ex hebræo.

Prob. 1. pars ex apolog. 2. Hieronymi adversus Rufinum, ubi sic ait: *Translationem (lxx. interpretum) diligentissime emendatam, olim mea lingua hominibus dedi (utique latino sermone, ut significant hæc verba, mea lingua.)* Et ex prima ejusdem præfatione in Job, in fine, ubi hæc habet: *Utraque autem editio, & septuaginta juxta græcos, & mea juxta hebræos, in latinum meo labore translata est, eligat unusquisque quod vult.* Et ex prima ejusd. præfat. in lib. Paralip. *Cæterum, inquit, memini editionem septuaginta translatorum olim de græco emendatam, tribuisse me nostris (Latinis, adeoque latino sermone.)* 2. *Pars prob.* ex Hieronymi catalogo script. eccl. extremo, ubi ita de se ipso loquitur: *Novum Testamentum græce fidei reddidi; veteris juxta hebræicam transuli.* Et ex omnibus illius in libros illos præfationibus.

Quæritur 3. utrum S. Hieronymus etiam in latinum verterit libros deuterocanonicos veteris Testamenti.

R. S. Hieronymus libros Tobie & Judith è chaldæo in latinum vertit sermonem, ut patet ex ejus in libros illos præfationibus. Quod reliquos spectat, librum scilicet Sapientie, Ecclesiasticum, & Machabæorum primum & secundum, omnino dicendum videtur, eos ab Hieronymo in latinum nunquam fuisse translatos. Nam 1. nullibi asserit, aut etiam innuit se libros illos transulisse. 2. Nulla illius in libros illos extant præfationes, & tamen libris omnibus quos transulit, præposuit præfationes, ut ipse testatur in epistola 89. ad Augustinum, quæ est inter Augustinianas undecima, & in qua sic loquitur: *Quod genus interpretationis in scripturis sanctis sequendum sit ... omnes præfationes divinarum voluminum quas editioni nostræ præposuimus, explicant.*

Confirmari potest responsio nostra ex præfationibus in libros Tobie & Judith, ex quibus constat Hieronymum penè invitum, nec nisi ut duorum Episcoporum à quibus enixe rogatus fuerat, desiderio satisfaceret, primum librum transulisse; neque ad secundum transferendum adduci potuisse, nisi quia hunc librum Synodus Nicæna in numero sanctarum scripturarum legitur computasse. Alios igitur, cum translationis eorum tanquam ab eo factæ nullum extet vestigium, velut apocryphos, & quorum proinde, ut verbis ejus utar præfat. in lib. Judith, *authoritas ad roboranda illa quæ (circa fidem) in contentionem veniunt, minus idonea judicabatur, prætermisisse credendus est.* Quod adhuc.

Confirmatur ex eo quod libros illos Cyprianus Hieronymo longè antiquior, tantum non de verbo ad

verbum citet, quales nunc habemus in vulgata nostra editione, librum quidem Sapientie in lib. de exhortatione martyrii, & alibi; Ecclesiasticum in lib. de mortalitate, & alibi; primum & secundum Machab. in libro tertio ad Quirinum. Non ergo librorum illorum translationem, qualis extat in vulgata nostra editione, Hieronymo attribuere possumus. Sed nec quod liberos illos ipse quoque transulit, ejusque translatio exciderit, unde possumus conjicere, non habemus. Ergo, &c.

Quæritur 4. utrum S. Hieronymus è græco in latinum verterit novum Testamentum.

R. 1. Hieronymus quatuor Evangelia latina codicum græcorum collatione emendavit. Patet ex ejus in Evangelistas præfatione, in qua hæc scribit: *Hæc præfatiuncula pollicetur quatuor tantum Evangelia, quorum ordo est iste, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes, codicum græcorum emendata collatione, sed veterum; quæ ne multum à lectionis latine consuetudine discrepant, ita calamo temperavimus, ut his tantum, quæ sensum videbantur mutare, correctis, reliqua manere pateremur ut fuerant.*

2. Hieronymus præter quatuor Evangelia, reliquam etiam omnem scripturam novam, tam deuterocanonica, quam proto-canonica, quæ canone nostro continetur, græcorum codicum collatione emendasse dicendus est. Nam reliquam omnem illam scripturam novam tanquam sacram & divinam suscepit, ut patet ex catalogo script. eccl. & in eod. catal. de se ipso dicit: *Novum Testamentum græce fidei reddidi; & epist. 89. ad Augustinum, cum sic alloquitur: Si me, ut dicis, in novi Testamenti emendatione suscipis, quia plurimi, &c.* Unde sic argumentor. Novi testamenti nomine comprehenduntur non solum quatuor Evangelia, sed etiam omnes aliæ scripturæ novæ partes canonice. Ergo Hieronymus non solum quatuor Evangelia emendavit, sed etiam omnem reliquam scripturam novam quam ipse ut canonicam suscipiebat. Atqui ut canonicam suscipiebat omnem illam scripturam novam quæ canone nostro continetur. Ergo, &c.

3. Emendatio novi Testamenti facta ab Hieronymo, talis & tanta fuit, ut pro nova translatione habita fuerit. Patet ex Augustino, qui in sua ad Hieronymum epistola numero decima, sic eum alloquitur: *Non parvas Deo gratias agimus de opere tuo, quod Evangelium ex græco interpretatus es, quia penè in omnibus nulla offensio est, cum scripturam græcam contulerimus.*

Porro quanta emendatione indigeret novum Testamentum latinum, cum illud emendandum suscepit Hieronymus, certò conjicere licet ex ejus ad Damasum in Evangelistas præfatione, in qua sic ait: *Tot sunt exemplaria penè, quot codices... Cur non ad græcam originem revertentes, ea quæ vel à vitiosis interpretibus male reddita, vel à presumptoribus imperitis emendata perversius, vel à librariis dormitantibus aut addita sunt, aut mutata, corrigimus? Et inferius: Magnus hic in nostris codicibus error inolevit, dum quod in eadem re alius Evangelista plus dixit, in alio quia minus putaverint, addiderunt; vel dum eundem sensum alius aliter expresse, ille qui unum è quatuor primum legerat, ad ejus exemplum ceteros quoque existimaverit emendandos. Unde accidit ut apud nos mixta sint omnia, & in Marco plura Luca & Matthei; rursum in Matthæo plura Joannis & Marci, & in cæteris reliquorum quæ aliis propria sunt, inveniantur.*

ARTICULUS V.

Quis sit author vulgata nostra editionis latine.

Responso prima. In nostra Vulgata habemus omnes novi Testamenti partes ex versione quam emendavit S. Hieronymus.

Prob. Nam S. Hieronymus jussu Damasii Pontificis emendavit latinam novi Testamenti versionem anti-

antiquam, Italiam profectò, quæ cæteris communi-
nior & præstantior erat, sed quam librorum oscitan-
tia, & scilorum temeritas variis in locis corru-
perat. Patet ex S. Doctoris in Evangelistas ad Da-
masum præfatione. *Novum opus, inquit, me face-
re cogis ex veteri: ut post exemplaria scripturarum
toto orbe dispersa, quasi quidam arbitri sedeant: &
quia inter se variant, quæ sint illa quæ cum græca
consentiant veritate decernam.*

Præter hæc Hieronymiana emendatio, ubi pri-
mum in lucem prodit, ab utriusque linguæ, græcæ
& latinæ peritis, facta illius cum græcis collatione,
comprobata est, & à Catholicis cum plausu suscepta,
ut colligitur ex Augustini epistola decima quæ est
ad Hieronymum, & ejus verba jam superius citavi-
mus. Ergo dubium esse non potest latinam novi Te-
stamenti versionem, qualis emendata est ab Hierony-
mo, tunc temporis, promotore Damaso Pontifice,
obtinuisse in tota Ecclesia latina. Quod autem pos-
tea rejecta fuerit, & alia ejus loco substituta, nec
apparet, nec credibile est. Ergo, &c.

Confirm. Quia multa loca, quæ variis locis repre-
hendit S. Hieronymus, nunc in nostra vulgata edi-
tione habemus ita correctæ, ut ipse dicit esse corri-
genda, ut facta inductione probat Bellarminus lib. 2.
de verbo Dei cap. 9. Ergo signum est, nos in vulgata
nostra editione latinam novi Testamenti versionem
habere, quam & qualem correxit Hieronymus.

Dices. At sunt etiam multa alia loca, quæ in Vul-
gata nostra non sunt correctæ, ut Hieronymus affirmat
esse corrigenda. R. Hieronymum in latina novi testa-
menti versione non correxisse omnia, quæ judicavit
esse corrigenda. Patet ex præfatione ad Damasum.
*Ita, inquit, calamo temperavimus, ut his tantum quæ
sensum videbantur mutare correctis, reliqua manere
pateremur ut fuerant.* Addi potest Hieronymum ex
locis illis, quæ, antequam latinæ novi testamenti ver-
sionis emendationem aggrediretur, judicaverat esse
mutanda, aliqua mutanda non esse postea judicasse,
cum huic emendationi operam dedit.

R. secunda. Libros Sapientiæ, Ecclesiastici, &
primum ac secundum Machabæorum in vulgata no-
stra editione habemus non ex Hieronymi, sed ex
antiquissima ignoti authoris versione. Patet ex Cy-
priano, qui versionem hanc citat locis a nobis in-
pra indicatis. Præterea, libros illos ab Hieronymo
non fuisse translatos probavimus.

Nota pro sequenti responsione. Circa Psalterium
multoties laboravit Hieronymus. 1. enim transtulit
illud ex pura versione LXX. Interpretum, qualis scilicet
extabat in Hexaplis Origenis. Patet ex ejus ad Su-
niam & Fratellam epistola, ubi loquens de LXX. Inter-
pretum editione, qualis in Hexaplis reperiebatur, sic
ait: *A nobis in latinum sermonem fideliter versa est.*

2. Transtulit illud ex hebræo. Patet ex ejus epistola
ad Sophronium, quicquid ad Psalterii ex hebræo trans-
lationem invitat, & cui sic respondet: *Impulsus à te,
cui & quæ possum debeo, & quæ non possum, rursum
me obsecratorum latratibus tradidi, maluique te vires
potius meas, quam voluntatem in amicitia requirere.*

3. Illud ab antiquo autore ex communi & vulgata
editione græca translatus, bis emendavit, semel qui-
dem Romæ, & semel in Palestina. Patet ejus in Plal-
terium ad Paulam & Eustochium præfatione, ubi sic
loquitur: *Psalterium Roma dudum possumus emendare
... quod quia rursum videtis ... scriptorum vitio
depravatum, plusque antiquum errorem, quam novam
emendationem valere: me cogitis, &c.* Tum iterum
hanc Psalterii translationem, quam bis emendavit,
non esse ex pura LXX. interpretum editione, adeoque
ex communi & vulgata editione græca esse, aperte
significat, cum ait, eam aliqua habere, quæ non
habentur, & aliqua non habere quæ habentur apud
LXX. interpretes. Pro quò.

Nota iterum. Confundenda non est editio græca,
quæ communis & vulgata, & Luciana vocabatur,
cum editione LXX. interpretum, quæ reperiebatur in
Hexaplis Origenis. Scias, inquit Hieronymus, epist.

ad Sun. & Fratell. *aliam esse editionem, quam Ori-
genes, & Cæsariensis Eusebius, omnesque Græci tra-
ctatores novum, id est, communem appellant, atque
vulgatam, & à plerisque nunc Asiaticam dicitur, (sane
quia à S. Luciano martyre emendata fuerat) aliam
septuaginta interpretum, quæ & in Ægypto reperitur,
& à nobis in latinum sermonem versa est, & Hiero-
solyma atque in Orientis Ecclesiis decantatur.*

Utriusque autem editionis discrimen exponit pau-
lò inferius his verbis: *novum autem ista, hoc est, com-
munis editio, ipsa est, quæ & septuaginta. Sed hoc
interest inter utramque, quod novum pro locis, & tem-
poribus, & pro voluntate scriptorum veterum corrupta
editio est. Ea autem quæ habetur in Ægypto, & quam
nos verimus, ipsa est, quæ in eruditiorum libris in-
corrupta & immaculata, septuaginta interpretum trans-
latio reservatur.* Cum igitur Hieronymus in sua ad
Paulam & Eustochium præfatione dicit, in Plal-
terio, quod bis emendavit, aliquando plus, aliquan-
do verò minus haberi, quam in septuaginta transla-
toribus, illud non ex septuaginta translatorum, sed
ex communi & vulgata græca editione esse transla-
tum, aperte dicit. His suppositis sit

R. tertia. In vulgata nostra editione habemus
Psalterium ex antiqua translatione, cujus author
ignoratur, & quam emendavit S. Hieronymus.

Prob. ex epistola ad Suniam & Fratellam. Nam in
hac epistola, 1. agitur de Plalterio, quod commune
erat in omnibus Ecclesiis latinis, & in toto Occiden-
te decantabatur, ut aperte colligitur ex his verbis:
*Queritis à me rem magni operis, & majoris invidiæ:
in qua scribentis non ingenium, sed eruditio comprobe-
tur: ut dum ipse cupio de cæteris judicare, judicandum
me omnibus prebeam: & in opere Psalterii ... ubi-
cumque inter Latinos, Græcosque contentio est, quid ma-
gis Hebræis conveniant, significem.* Certè Psalterium, cu-
jus causa Latinos omnes attingebat, non poterat non esse
psalterium apud omnes Latinos receptum & usitatum.

2. Agitur de Psalterio non recens, sed antiquius
translatò, & ab Hieronymo emendato: nam v. g. ad
hunc versiculum psalmi 49. *Sacrificium laudis hono-
rificabit me;* pro quo in græco scribitur ... *Glorifi-
cabit me:* sic ait S. Doctor: *Nolumus immutare,
quod ab antiquis legebatur: quia idem sensus erat.*
Et ad istum psalmi 104. *Edidit terra eorum ranas,*
ubi juxta græcum dicendum esset: *Ebullivit terra
eorum ranas,* hæc habet: *In hoc nulla est in sensu
mutatio: & nos antiquam interpretationem sequentes,
quod non nocebat, mutare nolumus.*

3. Agitur de Psalterio non ex LXX. interpretum,
sed ex communi & vulgata editione græca transla-
to: agitur enim de antiqua psalterii translatione,
quam emendavit Hieronymus. Atqui antiqua psal-
terii translatio, quam emendavit Hieronymus, facta
est non ex pura LXX. interpretum, sed ex commu-
ni & vulgata editione græca, quam sub finem ter-
tii sæculi emendavit Lucianus martyr, & idcirco
quarto sæculo Luciana cæpit nuncupari, ut colligi-
mus ex ejus in Psalterium ad Paulam & Eusto-
chium præfatione. Ergo, &c. Ex his autem

Sic argumentor breviter. In epistola Hieronymi ad
Suniam, & Fratell. agitur de antiqua Psalterii trans-
latione, quam Hieronymus emendaverat. Atqui in
vulgata nostra editione habemus illam psalterii transla-
tionem, de qua agitur in dicta epistola: nam in ea
citantur ex omnibus psalmis, paucis exceptis, versu-
culi translationis illius, qui in vulgata nostra editio-
ne sunt omnes, aut fere omnes, ut citantur, vel e-
mendantur a S. Hieronymo. Ergo, &c. Habemus
igitur in vulgata nostra editione psalterium, non il-
lud quod ex hebræo, aut illud, quod ex græco LXX.
interpretum transtulit Hieronymus, sed illud, quod
olim ex communi & vulgata editione græca ab igno-
to autore translatus, bis à se emendatum testatur
in sua ad Paulam & Eustochium in psalterium præfa-
tiuncula. Porro psalterium, quod ex græco LXX. in-
terpretum Hieronymus verterat, excidit: illud verò,
quod vertit ex hebræo, extat adhuc inter ejus o-
pera,

pera, & quidem ferè ubique, saltem quoad verba, a vulgata nostra psalterio diversum.

R. quarto. Reliquas omnes veteris testamenti partes in vulgata nostra editione latina habemus ex translatione ab Hieronymo ex hebræo facta.

Prob. Ex S. Gregorio, qui lib. 22. expositionis moralis in Job c. 23. interpretans hæc verba, *Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tue adversaris mihi*, hæc scribit; *Longè ab hac sententia vetusta translatio dissonat, quia quod in ea de Deo dicitur, hoc in illa de adversariis ac persecutoribus memoratur. Sed tamen quia hæc nova translatio ex hebræo nobis arabicoque eloquio cuncta verius transfundisse perhibetur, credendum est quidquid in ea dicitur: & oportet, ut verba illius nostra expositio subtiliter rimetur.* De hac utraque translatione sic locutus fuerat in sua ad Leandrum episcopum præfatione c. 5. *Novam translationem dissero, sed ut comprobationis causa exigit: nunc novam, nunc veterem per testimonia assumo: ut quia sedes Apostolica, cui auctore Deo præsidet, utraque utitur, mei quoque labor studii ex utraque fulciatur.*

Magni igitur Gregorii tempore, Ecclesia Romana duplici veteris testamenti translatione utebatur, quarum una erat ex hebræo, & vocabatur nova: altera verò erat ex græco, & vetus, ex eo quod alia longè antiquior esset, nuncupabatur. Utraque autem sic utebatur Ecclesia Romana, ut novam veteri longè anteponebat, eò quod cuncta verius transfundisse constanter perhiberetur. Ergo prius incredibile est, quod nova post Gregorii tempora neglecta fuerit, & vetus hæc servata; sed firmissimè tenendum est, veterem neglectam fuisse, & tandem excidisse; novam verò retentam & servatam. Unde

Sic breviter argumentor. In vulgata nostra editione habemus novam illam veteris testamenti ex hebræo translationem, qua Gregorii Magni tempore utebatur Ecclesia Romana, & quæ alteri quæ dicebatur vetus, longè anteponebatur, eo quod perhiberetur cuncta verius transfundisse. Atqui nova illa veteris Testamenti ex hebræo translatio alia esse non potest, quàm Hieronymiana. Ergo, &c. Prob. min. Nam 1. S. Hieronymus vetus Testamentum transtulit ex hebræo in latinum. 2. Nullum id post eum tentasse, in confesso est apud omnes. 3. Quod etiam nullus ante eum id fecerit, aperte colligitur ex ejus in veteris Testamenti libros præfationibus, ex quibus liquet ei ab æmulis crimini datum esse, quod vetus Testamentum ex hebræo in latinum sermonem vertendum suscepisset: quod facere ausi profecto non essent, si alius ei in scripturis ex hebræo in latinum transferendis prævisisset.

Præterea contra obrectatores suos, eum publicè lacerantes, quasi lxx. interpretes damnaret, ejusque interpretationem ut illorum reprehensionem criminantes, numquam se defendit factò alterius, qui hebræum textum latinum reddiderit, sed exemplo Origenis, præf. in libros regum, qui in editione Septuaginta, Theodotionis editionem miscuit, astericis designans, quæ minus fuerant, & virgulis quæ ex superfluo videbantur appposita. Sic enim statim prosequitur: *Si igitur aliis licuit non tenere quod semel susceperunt, & post septuaginta cellulas, quæ vulgo sine auctore jactantur, singulas cellulas aperuere, hocque in Ecclesiis legitur, quod Septuaginta nescierunt; cur me non suscipiant latini mei, qui inviolata editione veteri, ita novam condidi ut laborem meum Hebrais, quod his majus est, Apostolis auctoribus comprobem?*

Item defendit se exemplo Aquilæ, Symmachi & Theodotionis, qui hebræum textum græcum fecerunt, nec tamen idcirco reprehenduntur, sed e contra recipiuntur, & leguntur à Græcis. Quod si apud Græcos, inquit præf. 1. in lib. Job. post Septuaginta editionem, jam Christi Evangelio coruscante, Judæus Aquila, & Symmachus ac Theodotio judæizantes hæretici, sunt recepti, qui multa mysteria Salvatoris subdola interpretatione celarunt, & tamen in ecclesiis habentur apud Ecclesias, & explanantur ab ecclesi-

asticis viris: quanto magis ergo christianus, & de parentibus christianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portans... vel à fastidiosis, vel à malignis lektoribus non debeo reprobari. Cum autem sic semper ad Græcos, nunquam ad Latinos recurrit, ut excuset quod post græcam lxx. interpretum versionem, ipse latinam ausus sit aggredi, manifestè significat ante ipsum ex Latinis neminem fuisse, qui idem molitus fuerit. Sed

Confirmatur resp. 1. In codicibus nostris habemus præfationes omnes, ab Hieronymo libris, quos ex hebræo in latinum vertit, præfixas. Ergo habemus etiam ipsos libros ex hebræo in latinum ab Hieronymo versos: quod enim hæcenus permanferint præfatiuncula, quas editioni suæ ex hebræo præfixit Hieronymus; ipsa verò editio exciderit; adeoque quod neglecto opere, præfatiuncula studiosè hæcenus conservatæ fuerint, credibile non est.

2. Hieronymus in sua ad Pammachium de optimo genere interpretandi epistola, loca multa asserta se aliter, quàm à lxx. interpretibus translata, quæ in nostra vulgata habemus, ut ille transtulit. Item in traditionibus hebraicis in Genesim loca quæ aliter, quàm à lxx. interpretibus translata fuerunt, transferri debuisse notat, in vulgata nostra editione sunt, ut ea docet esse transferenda. Item loca multa, quæ præf. in Pentateuchum dicit esse in hebræo, & à se in editione sua translata, sed in lxx. interpretum editione, & ejus latina versione non haberi, vulgata nostra legimus iis in libris, in quibus ea ponit. Item in libris Hester & Danielis, quos habemus in vulgata nostra, sunt annotatiuncula Hieronymi asserentis se plena fide expressisse eaque in hebræo habentur; & admonentis modò, reliqua se scripta reperisse in editione vulgata, quæ græcum lingua & litteris continetur; modò, reliqua se Theodotionis editione transtulisse.

3. In vulgata nostra editione habemus libros omnium Prophetarum ex hebræo, quos exposuit S. Hieronymus, adeoque quos ipse ex hebræo vertit: quod enim versionem alterius, quàm propriam, maluerit exponere, dici non potest. Præterea satis superque constat, neminem ante eum scripturas ex hebræo transtulisse. Item in vulgata nostra habemus Hieronymianam Ecclesiastis versionem ex hebræo: habemus enim Ecclesiastis versionem, quam Hieronymus in suo in librum hunc commentario in sinistra columna descripsit. Hanc autem interpretationem à Septuaginta diversam, ex hebræo & ab Hieronymo factam esse aperte colligitur ex eo quod eam in commentario suo descripsit, & in præfatiuncula commentario præfixa, Ecclesiastis librum à se ex hebræo admonere esse translatum. At si in vulgata nostra habemus libros illos omnes ex editione ab Hieronymo facta ex hebræo, alios quoque ex eadem editione nos habere, cui dubium esse potest?

ARTICULUS VI.

Utrum aliquid ex iis que ad rectè interpretandas scripturas, earumve interpretationes emendandas, necessaria sunt, de sacratum sit in S. Hieronymo.

RESPONSIO.

IN S. Hieronymo eximio fuere ea omnia, quæ ad scripturas in rectè interpretandas, earumve interpretationes emendandas necessaria sunt.

Prob. Nam 1. habuit exemplaria tum hebraica tum græca emendatissima. 2. Peritissimus fuit trium linguarum, hebraicæ, græcæ & latinæ. 3. Maximam tum in vertendo, tum in emendando diligentiam, maximumque laborem adhibuit. 4. Tanta, quanta desiderari poterat, tum in vertendo, tum in emendando, fidelitate usus est. 5. Ingenio præstantissimus, & scientiis tam divinis, quàm humanis, instructissimus fuit. Ergo, &c.

Prob. 1. pars ant. authoritate S. Augustini, & ipsiusmet S. Hieronymi. Sic enim loquitur S. Augustinus lib. 2.

lib. 2. de doctrin. christ. c. 15. *Libros novi Testamenti, si quid in latinis varietatibus titubet, græcis cedere oportere non dubium est, & maxime qui apud Ecclesias doctiores & diligentiores reperitur.* Et c. 11. *Latine quidem lingua homines... duabus aliis ad scripturarum divinarum cognitionem opus habent, hebraea scilicet & græca, ut ad exemplaria præcedentia recurratur, si quam dubitationem attulerit latinorum interpretum infinita varietas.*

Similia scribit S. Hieronymus in sua ad Suniam & Frethellam epistola. Sicut autem, inquit, in novo Testamento, si quando apud Latinos quaestio exoritur, & est inter exemplaria varietas, recurrimus ad fontem græci sermonis, quo novum scriptum est instrumentum: ita in veteri Testamento, si quando inter Græcos Latinosque diversitas est, ad hebraicam recurrimus veritatem, ut quicquid de fonte proficiatur, hoc quaramus in rivulis. Cum autem Hieronymus & Augustinus simpliciter dicunt, in dubiis consulendos esse ipsos fontes hebræos & græcos, manifestè supponunt & significant tunc temporis copiam fuisse exemplarium hebræorum veteris, & græcorum novi Testamenti, quæ pura essent atque integra: non enim dicerent esse recurrendum ad exemplaria, quæ vel leviter suspicarentur esse corrupta & adulterata.

Prob. 2. pars ant. ex S. Augustino lib. 18. de civ. c. 43. ubi sic ait: *Quamvis non desuerit temporibus nostris presbyter Hieronymus homo doctissimus, & omnium trium linguarum peritus, qui non ex græco, sed ex hebræo in latinum eloquium easdem scripturas converterit. Sed ejus tantum literarum laborem quamvis Judæi fateantur esse veracem; septuaginta vero interpretes in multis errasse contendunt: tamen, &c.* Et ex S. Isidoro, lib. 6. originum, cap. 4. Presbyter, quæque Hieronymus, inquit, trium linguarum peritus, ex hebræo in latinum eloquium easdem scripturas converterit, eloquenterque transpudit, ejus interpretatio merito cæteris antefertur: nam est & verborum tenacior, & perspicuitate sententiæ clarior.

Præterea quanta fuerit in Hieronymo peritia linguæ hebraicæ, probat eorum ipsi Judæorum judicium, qui illius, quamvis hominis christiani, interpretatio nem ex hebræo, lxx. interpretum versioni unanimiter anteposuerunt, ut patet ex Augustino loco citato. Quanta fuerit in Hieronymo peritia linguæ græcæ, probat plausus, quo statim in Ecclesia latina recepta fuit correctio novi Testamenti, ab eo facta ex fontium græcorum collatione. Quanta denique in Hieronymo peritia fuerit linguæ latinæ, probat in scriptis ejus omnibus eloquii puritas & elegantia. Unde singularis admodum modestia est, quod de se ipso ait præfat. in Eldam: *Hebrææ lingue saltem parvam habemus scientiam, & latinus nobis utitur, quæ sermo non deest.*

Prob. 3. pars ant. I. ex S. Augustino epist. 19. ad Hieronymum, ubi sic eum alloquitur: *Majus aliquid expeto à benignitate virium tuarum prudentiaque tam docta, & otiosa, annosa, studiosa, ingeniosa diligentia.* Quibus verbis mirum in modum commendat Hieronymi, non modò prudentiam & doctrinam, sed etiam diligentiam, & laboris tolerantiam. Vocat autem diligentiam ejus otiosam, hoc est, minime impeditam per curas, quibus solent distrahi in sæculo, qui rebus temporalibus addicti sunt, aut in Ecclesia, qui aliis præfunt.

2. Ex ipomet Hieronymo epist. 4. quæ est ad Rusticum monachum, & in qua quantis sudoribus linguam hebraicam didicerit, eleganter describit his verbis: *Cuidam fratri, qui ex Hebræis crediderat, me in disciplinam dedi; ut post Quintiliani acmina, Ciceronis fluxus, gravitatemque Frontonis, & lenitatem Plinii, alphabetum discerem, & stridentia anhelantiaque verba meditarer. Quid ibi laboris insumpserim, quid sustinuerim difficultatis, quoties desperaverim, quotiesque cessaverim, & contentione discendi rursus inceperim; testis est conscientia mea, qui passus sum, quam eorum qui mecum duxerunt vitam.* At si tantum laboris ac diligentia tam

Simonnet Theol. Tom. II.

constanter insumpsit in addiscenda lingua hebraica, quis ambiget eum fuisse diligentissimum, nullique labori pepercisse in interpretandis scripturis hebraicis, præsertim cum ad summam diligentiam eum extimularent rei gravitas, verbi divini reverentia, christianæ religionis utilitas, & æmulatorum atque invidorum caninis eum, ut ipse ait, dentibus rodentium rabies? Solent enim invidorum dicteria hominis studium accendere, eumque ad ea quæ facit, attentius diligentiusque facienda urgere atque compellere.

Prob. 4. pars ant. Nam maximam ejus in interpretando, interpretatione vel emendando fidem & probitatem probat sanctitas eximia, ob quam ab Ecclesia univèrsa in Beatorum, quibus cultum publicum exhibet, catalogum relatus est; veritatis ac religionis amor, quem spirant ejus opera; doctrinæ sinceritas, cum nullius unquam erroris suspitione laboraverit, sed semper hæreticorum capitalis extiterit hostis; & securitas quædam, qua in versionis suæ ex hebræo veritate probanda, non semel ad Rabbinos, Christiani nominis hostes infensissimos, provocavit, quod certum fuit bonæ conscientia testimonium. Adde, quod magnum est non modò diligentia, sed etiam sinceritatis argumentum, aliqua quæ in versione sua poluerat, reprehendit postea, atque emendavit.

Quintam denique partem ant. evidenter probant sancti Doctoris opera, in quibus & eximia vis ingenii, & summa eruditio, atque rerum pene omnium, tum prophanarum, tum divinarum noticia elucet. Sed Erasimum, in S. Hieronymi operibus veratissimum, cujus testimonium novatoribus suspectum esse non debet, audiamus de S. Doctoris laudibus differentem in sua ad Guillelmum Cantuariensem nuncupatoria epistola.

Cæterorum quidem, inquit, alios alia commendant doctores. In hoc uno eximium fuit, quicquid in aliis per partes miramur. Et cum in singulis egregium esse, magnum sit & rarum; sic excellit in omnibus, ut longè præcurrat in singulis, si illum cum cæteris conferas; sin ipsum secum componas, in nullo præmineat: tanta est rerum omnium summarum temperatura! Et enim si nature felicitatem expendas, quid illius ingenio, vel ardentius ad discendum, vel acius ad judicandum, vel fecundius ad inveniendum?

Sin doctrinam exigas, quæso te, quem habet eruditissima Græcia sic absolutum in omni doctrina genere, ut cum Hieronymo sic committendus? Quis unquam pari felicitate omnes toties eruditionis partes conjunxit & absolvit? Quis unquam in tot linguis antecelluit unus? Cui tanta historiarum, tanta Geographia, tanta Antiquitatis noticia contigit unquam? Quis unquam sacrarum ac prophanarum omnium litterarum & paræm & absolutam scientiam est assecutus.

Sin memoriam examines, quis author seu vetus seu novus, quem ille non in promptu habuerit? Quis angulus divine scripture, quid tam abditum, quid tam varium, quod ille non velut in momento habuerit?

Sin industriam, quis unquam tantum aut evoluit, aut scripsit voluminum? Quis sic universam divinam scripturam edidit, imbibit, concoxit, versavit, meditatus est? Quis æquè sudavit in omni doctrina genere?

Jam si morum sanctitatem spectes, quis Christum spirat vividius? Quis docuit ardentius? Denique quis eum vita magis expressit? Poterat hic unus pro cunctis sufficere. Latinis, vel ad vita pietatem, vel ad theologicæ rei cognitionem, si modo integer & incolumis extaret. Hoc autem B. Hieronymi encomio, quod ex Erasmi ca'mo expressit veritas, doctores ad absolutissimum interpretem sufficientissimas, comprehendendi nemo non videt.

Obj. 1. Si tantam trium linguarum, hebraicæ, græcæ, & latinæ peritiam habuit Hieronymus, quare tot solæca, barbara, impolita, illatina reperiuntur in vulgata nostra editione, cujus Hieronymus partim author, partim emendator fuit? Quod plurima ejusmodi menda sint in vulgata nostra editione, observarunt & probarunt novatores multi.

X

R. I.

R.1. Novatores imitari gentiles, qui, ut Patres restantur, libros nostros sacros irridebant, eò quòd in illis sermo incultus esset & impolitus, imò & solæcismis arque barbarismis inquinatus esset, eoque nomine christianos contemnebant.

R.2. Multa in vulgata nostra editione tanquam solæcismos & barbarismos perperam reprehendi ab aliquibus novatoribus; cum sint optima & maximè latina. Quòd si qui tamen in vulgata nostra editione sunt solæcismi & barbarismi, immeritò imputantur B. Hieronymo; sed vel irreperunt negligentia, aut imperitia librariorum: vel in libris quos emendavit B. Hieronymus, ab eo manere permitti sunt graves ob causas, ob quas etiam post B. Hieronymi tempora illos manere permittit Ecclesia.

Addo solæcismos & barbarismos illos, si qui reperiuntur in vulgata nostra editione, non obstate, quin summa in suo genere eloquentia polleat, & mirabilem ad permovendos animos habeat energiam. Compertam atque calamitratam sermonis novitatem præoptent novatores, sectentur dictionum flores & lenocinia: orationis gravitas, perspicuitas, simplicitas, & quadam cum majestate conjuncta antiquitas, inculta licet, ut videtur novatoribus, & impolita, quas dotes in vulgata nostra editione agnoscit, quisquis æquus rerum æstimator est, nobis sufficiunt.

Obj.2. Si tantam hebraicæ linguæ peritiam habuit, quare vulgata nostra editio tam sæpe dissentit ab hebræo textu?

R.1. Vulgatam nostram editionem in aliquibus specierentis dissentire, hoc est, quibusdam videri quòd dissentiat ab hebræo; vel quia, un observat Serrarius noster, sæpe hebræarum vocum significatio multiplex est, & unus unam significationem eligit, alius verò aliam; vel quia interdum unius vocis hebraicæ significationes omnes unus aliquis locus admittit, vel quia vis & usus vocis latinæ non sunt satis perspecta, & ita malè putatur vocem latinam non satis assequi & exprimere vim vocis hebraicæ; vel quia hebraicarum vocum vis non est satis cognita, eò quòd de illa consuluntur recentiores hebræi, seu hebræoli, eorumque judicio, dictionariis, & commentariis fides habetur. Hebræis autem recentioribus plurimarum vocum hebraicarum significationem obscuram aut etiam ignotam esse docent eruditi multi. Multis igitur & variis de causis fieri potest, ut quibusdam Hieronymi translatio videatur ab hebræo discrepare in aliquibus, in quibus re ipsa non discrepat, sed cum illo consentit.

R.2. Cum utriusque linguæ peritis, vulgatam nostram editionem in aliquibus ab hebræo dissentire, nec inde sequi, quòd Hieronymus aliquando malè vertit; Ratio est, quia textus hebraus, qualis nunc extat, non est purus & integer: quare dico textum hebræum iis in locis, in quibus ab eo dissentit vulgata nostra corruptum esse, & Hieronymum habuisse meliora & correctiora exemplaria, quibus planè consona fuit ejus interpretatio, quæ proinde iis etiam in locis, in quibus à textu hebræo, qualem nunc habemus, discrepat, originali scripturæ concors est.

Porro textus hebraus in aliquibus locis vitiatum est, vel oscitantia aut incitia librariorum: quod facile contingere potuit propter maximam plurimarum litterarum hebraicarum in figura similitudinem; unde maximè pronum est unam litteram pro altera, & ita unam vocem pro altera voce exscribere; nec in libris hebraicis exscribendis errata omnia vitari possunt sine magna diligentia & linguæ peritia; vel imperitia, aut malitia Massoretharum; si verum est, quòd multi docent eruditi, Massorethas textui hebræo puncta & interpunctiones non nisi post Hieronymi mortem addidisse: nam sine absolutissima linguæ hebraicæ scientia, facile potuerunt aliquando in punctis & interpunctionibus addendis errare, non bene legendo; & cum absolutissima linguæ hebraicæ scientia, potuerunt ex pluribus ejusdem loci lectionibus eam antepone, quæ falsis eorum præjudiciis magis faveret.

XX

DISPUTATIO III.

De authentia veteris & vulgate editionis latine.

NOta. Authentia græcè idem est, quod authoritas latinè. Unde editionem aliquam authenticam esse, & authoritatem habere, unum & idem sunt; & quia editio aliqua eætenus authoritatem habet, quatenus fidem meretur; unum & idem sunt editionem aliquam authenticam esse, & fidem mereri.

Nota iterum. Authentia editionis seu versionis (editionis enim nomine hic versionem alicujus scripturæ originalis intelligimus) duplex distinguenda est, intrinseca scilicet & extrinseca. Authentia intrinseca est versionis conformitas cum scriptura originali quoad res & sententias ab hujus scripturæ autore expressas. Authentia extrinseca, qualem hic intelligimus, est legitima & infallibilis declaratio conformitatis, quam habet versio cum scriptura originali.

Nota 3. Authentia intrinseca potest esse sine extrinseca, & non vicissim; nam versio aliqua potest esse conformis scripturæ originali, nec tamen ut talis declarari per legitimam & infallibilem authoritatem. At declaratio conformitatis cum scriptura originali, facta per authoritatem infallibilem, cadere non potest nisi in versionem verè conformem cum originali scriptura, cujus est interpretatio.

Nota 4. Authentia intrinseca est ab interprete, qui rectè & fideliter scripturam originalem transfert: extrinseca verò non potest esse nisi ab Ecclesia, quæ sola legitimam simul & infallibilem habet authoritatem declarandi versionum conformitatem vel diffinitivam cum scriptura originali. Denique per authentiam intrinsecam versio est authentica quoad se, vel, si vis, simpliciter authentica est, seu apta ad fidem faciendam; per extrinsecam verò est authentica quoad nos, hoc est, certò & infallibiliter nobis innoteat ut scripturæ originali conformis, adeoque fide digna, & authentica.

Nota 5. Vulgatam nostram editionem latinam pro authentica habendam non esse, in eaque innumerabiles errore deprehendi, magno consensu tenent novatores, Lutherani scilicet, Zuingliani, Anabaptistæ & Calvinistæ, cum aliquo tamen inter se dissensu; nam Lutherani volunt Lutheri versionem, & quidem solam, habendam esse pro authentica; reliqui verò nullam esse versionem authenticam, nec ad unam aliquam versionem Ecclesiam esse alligandam contendunt. Sed contra illos vulgatam nostram editionem ut infallibiliter authenticam defendunt Doctores catholici omnes; quamvis de ejus authenticæ latitudine non omnino inter se consentiant.

ARTICULUS I.

Utrum vulgata nostra editio latina habeat authentiam, tum intrinsecam, tum extrinsecam.

RESPONSIO I.

Vulgata nostra editio latina habet authentiam intrinsecam.

Prob. Illa versio est intrinsecè authentica, quæ scripturæ originali conformis est quoad res & sententias à scriptore sacro expressas. Atqui vulgata nostra editio scripturæ originali, cujus est interpretatio, conformis est quoad res & sententias à scriptoribus sacris expressas. Ergo, &c. Major patet ex 2. notabili.

Prob. min. 1. De libris veteris Testamenti, ex hebræo translatis ab Hieronymo, authoritate Gregorii magni, lib. 20. expos. mor. in Job. c. 23. ubi Hieronymi ex hebræo translationem, quam novam vocat, veteri seu Italæ translationi antepone, eò quòd tunc temporis eam cuncta melius transfudisse, constans esset

esset omnium sententia; disertique verbis asserit credendum esse quicquid in ea dicitur.

Authoritate S. Isidori, lib. 6. originum, cap. 4. ubi scribit Hieronymi ex hebræo translationem ceteris omnibus, adeoque etiam illi, quæ tunc vetus & Vulgata vocabatur, anteferi, eò quod longè excellat ceteris omnibus: quanti tamen versio Italæ, antequam suam ex hebræo edidisset Hieronymus, fieret in Ecclesia latina, facile colligitur ex verbis Augustini, lib. 2. de doct. christ. cap. 15. ubi affirmat eum ceteris omnibus, quæ tunc temporis infinito penè numero circumferebantur, anteposendam esse quod præstaret illis omnibus.

Suffragio Judæorum, qui eadem ætate qua Hieronymus, vixerunt, & suo calculo comprobantur ejus ex hebræo translationem, consensum illam esse veracem, hoc est, archetypo consonam; cum simul, quod observandum est, ipsos lxx. interpretes, in multis errasse contenderent; ut patet ex Augustino, lib. 18. de civit. cap. 43. Quare Judæi illi Hieronymianam versionem lxx. interpretum versione meliorem esse ingenue agnoscebant.

Conscientia ipsius interpretis, qui non semel in suis præfatiunculis ad ipsos Hebræos, insensibilis Christiani nominis hostes, provocare non veretur. Nam sic ait in præfat. in Pentat. *Quid livore torqueris? Quid imperitorum animos contra me concitas? scibi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos; diversarum urbium magistros consule.* Et in præfat. in lib. Reg. *Si incredulus es, lege grecos codices & latinos, & confer cum his opusculis quæ nuper emendavimus, & ubicumque inter se discrepare videris, interroga quemlibet Hebræorum, cui magis accomodare debeas fidem.* Et præfat. in lib. Paralip. *Si quis in hac interpretatione, voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos & tunc nostro labori, si poterit, adhaereat.* At quis tantæ sanctitatis ac modestiæ vitium nimie confidentiæ reum postulavit. Quis crederet hominem singulari prudentia præditum, sese incerta Judæorum fidei commissurum fuisse, nisi veritatem translationis suæ exploratissimam habuisset? Judæi interpretationem Hieronymi examinarunt diligenter, & cum textu hebræo collatam falsi sunt veracem esse, imò & lxx. seniorum interpretatione meliorem. Dicunturne Hieronymi famæ plus studuisse, quam veritati, & homini extraneo, atque vel ob solum Christiani nomen sibi in viso maxime, plus quam suis, prodita veritate indulgisse?

Ex casis obreptatorum Hieronymi conatibus: nam ad detrahendum ejus interpretationi, eamque apud omnes infamandam, nihil non moliti sunt; & tamen statim cum plausu excepta fuit in Ecclesia latina, atque primum Italæ, quæ tunc sub nomine veteris vulgatæ circumferebatur, & manibus omnium terebatur, æquiparata; tum postea ita prælara, ut sola incolumis permanserit, æmula prorsus neglecta, & vermibus tradita.

Ex dotibus denique interpretis: nam concurrerunt in Hieronymo omnia ad puram & veram translationem necessaria, & aperte colligitur ex dictis disp. 2. art. ultim. & adhuc breviter ostenditur. Ad puram & veram translationem tria sufficiunt, nempe incorrupta exemplaria scripturæ interpretandæ, utriusque linguæ, hoc est, & illius ex qua, & alterius, in quam sit translatio, perfectissima notitia; & industria atque studium, quantis opus fuit, posita. Atqui Hieronymus 1. habuit integerrima textus hebræi exemplaria, ut ex eodem Hieronymo & Augustino aliis ostendimus, & facile concedunt eruditi, qui magno inter se consensu tenent, non nisi post Hieronymi & Augustini tempora depravatum fuisse textum hebræum. 2. Habuit absolutissimam utriusque linguæ, hebræicæ scilicet & latinæ notitiam, ut à nobis suo loco probatum est, & adhuc probari posset ex catholicorum Doctorum unanimi consensu. Pro omnibus hic unus sit Salmeron proleg. 3. de can. script. ubi sic de Hieronymo loquitur: *Quem Deus singulari rerum divinarum atque humanarum doctrina instruxit, & linguarum trium*

Simonnet Theol. Tom. II.

(hebræicæ, græcæ & latinæ) peritiam ad miraculum usque ornavit. Addo ex heterodoxorum castris Davidem Chytræum in onomastico hæc de Hieronymo scribentem: *Hieronymus hebræo simul, & græco latineque venustus eloquio, morum exemplar, mundique magister.* 3. Denique ab Hieronymo tantum industria, tantumque studii in transferendo positum esse, quantum poni humanitatis ambigere non sinunt ejus religio eximia, summa verbi divini reverentia, tanta ad studium & meditationem, quanta non fuit major unquam, propensio, & nunquam exhausta laboris patientia.

Prob. min. 2. De libris novi Testamenti, ab Hieronymo emendatis, ex facto Damasi summi Pontificis, doctrina pariter & sanctitate celebris, qui Hieronymo latinæ novi Testamenti editionis emendanda onus imposuit: non enim tantum Pontificem tanti momenti provinciam, nisi viro ad id exequendum maxime idoneo demandaturum fuisse, omnino credendum est.

Ex Augustini testimonio: nam epist. 10. ad Hieronymum sic cum alloquitur: *Non parvas Deo gratias agimus de opere tuo, quod Evangelium ex græco interpretatus es, quia pene in omnibus nulla offensus est, cum scripturam græcam contulerimus.* Illud autem, *pene in omnibus nulla offensus est*, innuit, non Hieronymum aliquando in emendatione sua à vero aberrasse, sed, quod aliud est, aliquid Augustino circa emendationis illius veritatem superfuisse difficultatis, quod hominis veteris, qualis eatenus extiterat, editionis lectioni afuero contigisse, quis mirabitur?

Ex omnibus ad bonam emendationem in eo qui illud in se onus suscipit, requisitis, quorum nihil Hieronymo defuit. Nam 1. Hieronymus habuit integra græci textus exemplaria. 2. Utriusque linguæ, græcæ scilicet & latinæ peritissimus fuit. 3. Tantam ab eo diligentiam, quanta ad rectam emendationem opus fuit, adhibitam fuisse, probant ejus probitas, fides, religio. Ergo, &c.

Prob. min. 3. De tota Vulgata. Translatio illa scripturæ originali conformis est, quam ut talem universa recipit Ecclesia: nam si in re tanti momenti errare potest Ecclesia, malè dicitur ab Apostolo 1. ad Timoth. cap. 3. *Columna & firmamentum veritatis*; & falsa est illa Christi promissio, Matth. cap. 16. *Porte inferi non prævalent adversus eam.* Atqui universa Ecclesia, solis heterodoxis reclamantibus, vulgatam nostram editionem ut germanam originalem scripturæ interpretationem recipit, de quo nemo dubitat. Ergo, &c.

Amplius. Ecclesia à Gregorii magni tempore hæcenus vulgatam nostram editionem, rejectis aut saltem neglectis omnibus aliis versionibus, ut germanam scripturæ originalem interpretationem habuit. Ergo vel vulgata nostra editio scripturæ originali conformis est, vel Ecclesia hæcenus per mille annos & amplius caruit germanæ scripturæ originalem translatione, gravissimèque erravit, spuriam & falsam scripturæ originalem interpretationem pro vera & germana habendo. Secundum repugnat evidenter Apostolo, Ecclesiam vocanti *columnam & firmamentum veritatis*, atque ipsimet Christo promittenti portas inferi adversus eam nunquam esse prævalituras, seque ei defuturum nunquam, cum ait Matth. cap. ult. *Ece ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.* Ergo, &c.

Prob. ant. hujus argumenti ex Patribus & Doctoribus, qui à Gregorii magni tempore floruerunt in Ecclesia, Isidoro scilicet, Beda, Rabano Mauro, Anselmo, Bernardo, Hugone Victorino, Thoma Aquinate, &c. Nam Beda sæculo octavo, Rabanus nono, Anselmus undecimo, Bernardus & Hugo duodecimo, & Thomas decimo tertio, aliquos vel omnes vulgatæ nostræ libros exposuerunt. Ante illos autem sæculo septimo scripserat Isidorus lib. 1. de officiis c. 12. Hieronymi ex hebræo editione, quam certè vulgata nostra editio ut majorem sui partem complectitur, generatim omnes Ecclesias usquequaque uti.

RESPONSIO II.

Vulgata nostra editio habet etiam authenticam extrinsecam.

Prob. Editio illa habet authenticam extrinsecam, cuius conformitas cum scriptura originali declarata est per legitimam & infallibilem auctoritatem, ut patet ex secundo not. Atqui vulgata nostra editionis conformitas cum Scriptura originali per legitimam & infallibilem auctoritatem declarata est, ut patet ex sess. 4. Synodi Tridentinae, ubi dicitur: *Insuper eadem sacrosancta Synodus considerans, non parum utilitatis accedere posse Ecclesiae Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quae circumferuntur, sacrorum librorum, quanam pro authentica habenda sit, innotescat, statuit & declarat, ut haec ipsa vetus & vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, predicationibus & expositionibus pro authentica habeatur, & ut nemo illam reicere, quovis praetextu, audeat vel presumat.* Ergo, &c.

Porro contra hoc Synodi Tridentinae decretum ferociter grunniunt Kemnitius pro Lutheranis, & pro Zuvinglianis Calvinus, quia nimirum si valet hoc decretum, de Lutheranis & Zuvinglianis actum est; cum eos aperte damnet vulgata nostra; quod agnosce Kemnitius, cum ait, Tridentinum Concilium ideo voluisse vulgatam editionem esse authenticam, quia tota transformata est ad dogmata pontificia, sed ut illis obstruatur os, sit

ARTICULUS II.

Respondetur iis quae contra secundam nostram assertionem obijciuntur.

Objicies cum haereticis. Hoc Tridentini Concilii decretum nullius est auctoritatis. Ergo, &c. *R. neg. ant.* quod intolerabilem continet errorem. Nam 1. hoc decretum legitimum est; sicut enim veras scripturae originalis interpretationes à falsis discernere, ita & quamquam pro veris & germanis habenda sunt statuere, pertinet ad Ecclesiam. 2. Hoc decretum errori obnoxium esse non potest: alioquin Ecclesia non est columna & firmamentum veritatis, & porta inferi adversus eam prevalere possunt.

Prob. tamen ant. 1. Hoc decretum est inutile: quid enim utilitatis sperari potuit ex eo, quod vulgata editio ceteris omnibus anteponebatur, & praeter ceteris omnibus authentica declararetur? 2. Est imprudens: nam nulla potuit esse ratio sufficiens vulgatam editionem ceteris omnibus anteponendi, illamque praeter ceteris omnibus authenticam declarandi; cum innumerabiles errores habeat, saepissime à principigenio textu diffideat, multa obscure interpretatur, quaedam praetermittat, quaedam adiciat. 3. Est absurdum: cum enim approbat vulgatam editionem, simul infinita, quibus scateret, menda probat. 4. Est iniquum: nam meram interpretationem ipsis fontibus hebraeis & graecis anteponebat. Ergo, &c. *R. neg. ant.* quoad omnes partes.

Ad primam autem dico, quod una aliqua versio praeter ceteris omnibus certam habeat auctoritatem in Ecclesia, perutile esse, imò & necessarium, ad quietandos animos, & lites quibus fides in periculum adducitur, impediendas, aut saltem dirimendas: nam ex multitudine versionum aequalis aut penè aequalis auctoritatis, facile oriuntur controversiae fidei periculosa; & cum illa versionum aequalis aut penè aequalis auctoritatis multitudine, orta controversiae dirimi non possent, unis unam, & aliis aliam versionem obtendentibus; aut certe non possent, nisi ad fontes hebraeos vel graecos recurrendo, quod molestissimum esset, imò & vix possibile; cum ii, quorum est fidei controversias decidere, nulli aut fere nulli sint, qui linguam hebraicam, & pauci qui graecam calleant.

Haec in re suffragantur nobis etiam inter novatores plurimi, qui versionum multitudinem improbant, & ab illa fidei periculum imminere agnoscunt, atque

fateri coguntur de re Ecclesiae esse, unam aliquam versionem praeter ceteris auctoritatem habere, cui omnes acquiescere teneantur. Unum pro omnibus audiamus Beza in praefat. novi Testamenti. *Quam necessarium sit, inquit, in Ecclesia Dei extra emendatam sacrarum nostrarum tabularum latinam interpretationem (quae scilicet ab omnibus recipiatur, & auctoritatem sola obtineat) non est, quod pluribus conemur ostendere, cum de eo nemo possit dubitare, quin sese pietati ac religioni christiana inimicum esse profiteatur.* Hinc in eadem praefat. vult Reges ac Principes nihil habere antiquius, quam ut utriusque Testamenti interpretatio semel ederetur, cuius, quoad fieri posset, sacra & inviolata esset auctoritas.

Porro quod Beza volebat à Regibus & Principibus fieri, nec tamen ab eis factum est, imò nec fieri potuit, cum negotium hoc, non saeculari, sed soli ecclesiastico foro obnoxium esse possit; legitima & suprema, velint nolint heterodoxi, auctoritate praestitit Synodus Tridentina, non quidem novam versionem, quali minime opus fuit, procudendo, sed antiquissimam ab auctore praestantissimo elaboratam partim, partim emendatam, à Patribus, aliisque doctis ac sanctis viris, quorum post Gregorii magni tempora floruerunt, expositam vel laudatam, à Conciliis generalibus in rebus fidei citaram, longo tot saeculorum usu in Ecclesia Dei probatam, novatoribus, eo tantum nomine, quod eorum errores aperte damnaverent, invisam, pro authentica habendam esse; irretractabili judicio decernendo, simulque praecipiendo, ut à librorum mendis accuratissime expurgaretur, quod procurantibus summis Pontificibus, executioni mandatum est à viris omni eruditionis genere instructissimis, in urbem accitis.

Ad secundam partem dico, Tridentinae Synodo vulgatam nostram editionem ceteris omnibus anteponendi, eamque praeter ceteris omnibus authenticam declarandi rationem sufficientissimam fuisse eam quam assert in suo decreto, nempe quod haec editio longo plurimorum saeculorum usu in Ecclesia probata esset, ut germana originalis scripturae interpretatio, quod ejus cum originali scripturae conformitatis certissimum erat argumentum.

Ad id quod ibidem ex heterodoxis additur, vulgatam nostram editionem innumerabilibus scaterere erroribus, adeoque immerito declaratam esse authenticam, dico hoc esse putidissimum mendacium Calvinii, & aliquorum aliorum ejusdem farinae hominum, quorum adversus hanc nostram editionem calumnias omnes plane diluunt Doctores catholici, ut Bellarminus, lib. 2. de verbo Dei, cap. 12. 13. 14. & Gretzerus in horum Bellarmini capitulum defensione, ubi omnia quae vulgata nostra per fas & nefas obiectant novatores, accuratè dissolvit, eamque ab omnibus, quos ei partim ex imperitiis, partim ex malitia impingunt, erroribus vindicat.

Ad tertiam partem dico, Synodum ita authenticam declarasse vulgatam nostram editionem, ut simul errata particularium exemplarium, quam fieri posset accuratissime, emendari jufferit. Sic enim eadem, sess. 4. loquitur: *Decernit & statuit (Synodus) ut posthac sacra scriptura, potissimum vero haec ipsa vetus & vulgata editio quam emendatissime imprimatur.* Synodus igitur errata, quae in particularibus exemplaribus habebat vulgata nostra, non approbavit, sed improbavit, & ab illis vulgatam nostram expurgari voluit.

At inquit. Synodus authenticam simpliciter declarando, & ita simpliciter approbando vulgatam editionem, particularia illius, qualia tunc extabant, exemplaria simpliciter approbavit. Atqui particularia exemplaria vulgatae editionis, qualia tunc extabant, variis in locis mendosa erant & vitiosa. Ergo Synodus authenticam simpliciter declarando, & ita simpliciter approbando vulgatam editionem, simul & indivisibiliter menda & vitia, quibus haec editio scatebat in suis exemplaribus, approbavit. Ad solutionem

Nota. Menda sunt duplicis generis: alia enim possunt

fuit esse menda interpretis; & alia menda librarium. Menda interpretis in eo consistunt, quod interpretis sermonis quem in alium sermonem transfert, sensum non bene reddat, vel ex imperitia, vel ex negligentia, vel ex malitia, vel alia quacunque de causa. Menda librarii in eo consistunt, quod similiter vel ex negligentia, vel ex imperitia, vel ex malitia, interpretis autographum, vel aliud correctum exemplar non accuratè exscribat. Menda interpretis in omnibus exemplaribus eadem sunt: menda verò librarium non eadem sunt in omnibus exemplaribus; sed in aliis pauciora, in aliis plura, & varia in variis, saltem regulariter. Menda interpretis sunt intrinseca versioni; menda verò librarium extrinseca & adventitia. Menda interpretis possunt esse sine mendis librarium; & vicissim menda librarium possunt esse sine mendis interpretis. Ex his

Nota iterum. Versio aliqua potest esse mendosa dupliciter. Nam 1. potest esse mendosa in se, & secundum se. 2. Potest esse mendosa in exemplaribus tantum. Est mendosa primo modo, cum habet menda interpretis. Est mendosa secundo modo, cum habet menda librarium tantum. Nostra autem vulgata editio non est mendosa primo modo; quia ut intra probabitur, nulla habet menda interpretis; adeoque in se & secundum se pura est & integra. Sed fuit mendosa secundo modo tempore Concilii Tridentini: tunc enim habebat multa menda librarium, & depravata erat in suis exemplaribus: quoniam hac depravatio non esset eadem & aequalis in omnibus, sed in aliis major, in aliis minor, & diversa in diversis.

Nota 3. Versio aliqua potest simpliciter approbari duplici modo. 1. Præcisè ut est in se & secundum se, 2. Non solum ut est in se, sed etiam ut est in exemplaribus. Qui primo modo versionem simpliciter approbat, declarat tantum interpretem bene vertisse. Qui secundo modo simpliciter approbat versionem, declarat non solum interpretem bene vertisse, sed etiam correctæ esse versionis exemplaria. Qui primo modo versionem simpliciter approbat, nulla menda approbat, & versio sit in se pura & integra, licet sit corrupta, ut est in exemplaribus. Nam 1. non approbat menda interpretis, quia nulla sunt. 2. Non approbat menda librarium, quia non approbat versionem, ut est in exemplaribus, seu, quod idem est, non approbat exemplaria. His præsuppositis.

Ad instantiam R. falsum esse, quod Synodus exemplaria vulgatæ nostræ, qualia tunc extabant, approbavit. potuit enim vulgatam nostram approbare, ut est in se & secundum se, non approbando eam, ut tunc temporis erat in exemplaribus suis; cum aliud sit, versionem aliquam, ut est in se & secundum se, & aliud, ut etiam est in suis exemplaribus approbare. Præterea quod vulgatam nostram sic approbat, hoc est, ut est in se & secundum se, nullatenus verò ut erat tunc temporis in suis exemplaribus, patet ex eo quod eam simpliciter declarando authenticam, simul jubeat, ut *quam emendatissime imprimatur*: hoc enim jubendo, manifestè illius, quæ tunc temporis circumferebantur, exemplaria reprobant quatenus erant mendosa, & vultque, illis suppressis, alia nova exemplaria, à mendis expurgata, excudi, quibus versionis authenticæ affigi possit.

Synodus igitur authenticam simpliciter declarando, & ita simpliciter approbando vulgatam nostram, nulla menda approbavit. 1. Enim non approbavit menda interpretis, quia ejusmodi menda non habet vulgata nostra: unde in se & secundum se pura est & integra. 2. Non approbavit menda librarium, quia vulgatam nostram approbavit præcisè ut est in se & secundum se. Vulgatæ autem nostræ sic consideratæ menda librarium extranea sunt: unde cum vulgata nostra sub hac tantum consideratione approbata est, librarium menda minime censeri possunt fuisse approbata. Præterea cum expressè statuerit, ut vulgata nostra quam emendatissime imprimeretur, menda librarium non modo non approbavit: sed è contra positivè reprobavit, ut jam observatum est.

Simonet Theol. Tom. II.

Ad quartam denique partem dico, Synodum in suo decreto nullam fontium hebræorum vel græcorum mentionem facere, neque vulgatam nostram cum fontibus hebræis vel græcis, sed cum solis versionibus latinis, quæ tunc temporis circumferebantur, comparare, atque illis solis antepone, ut patet ex tenore decreti, in quo dicitur: *Sacrosancta Synodus considerans non parum utilitatis accedere posse Ecclesie Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quæ circumferuntur sacrorum librorum, quamam pro authentica habenda sit, innotescat, statuit, &c.* Tunc igitur in Synodo quaestio fuit de solis versionibus latinis, quæ magno numero circumferebantur, quamam scilicet pro authentica habenda esset; & pro vulgata nostra, cæteris omnibus posthabitis, conclusum est.

Hoc expressè Alphonsus Salmero, qui sessioni interfuit, testatur in prolegomeno tertio de canonica scriptura, ubi sic loquitur: *Nihil ibi (in Synodo) de exemplaribus, aut græcis, aut hebraicis agebatur; tantum inter tot editiones latinas, quæ nostra secula parturierant, quamam ex illis præstaret, sermo erat: & rejectis reliquis latinis, unam hanc vulgatam reliquis tanquam veriorum, puriorum, dilucidiorum, ac suis fontibus: unde orta est, magis consentientem pronuntiavit; atque huic soli, ut commentariis & scholiis illustraretur, contulit, ut illam ad conciones, lectiones, & publicas disputationes adhibeamus: atque adeo ut nullus sibi tantum arroget, aut tantum audeat, ut eam rejiciat, aut contemnat.*

Hoc etiam suadet Synodi scopus: scopus enim Synodi fuit, ut patet ex verbis decreti, paci & utilitati Ecclesiæ consulere, impediendo scilicet, ne ex tot editionibus latinis, quæ tunc circumferebantur, in publicis concionibus lectionibus, disputationibus, unus unam, alius aliam citaret: unde non potuissent non oriri jurgia, perturbationes & scandala inter fideles, quorum sic plurimi in subversionis discrimen adducti fuissent. Ut autem his malis occurreretur, omnino sufficiebat vulgatam nostram editionem omnium latinarum editionum quæ tunc extabant, declarari optimam, & in omnibus, sed præsertim in iis quæ ad fidei dogmata & mores pertinent, quoad sententias & res expressas consonam ipsis fontibus, ex quibus orta est, adeoque pro authentica habendam, & solam in concionibus, lectionibus & disputationibus usurpandam.

Igitur post Synodi decretum, fontes hebræi & græci eundem autoritatis gradum obtinent, quem obtinebant antea: unde postea plurimum prodesse potuerunt ad corrigendos errores qui vulgatæ nostræ exemplaria librarium imperitia vel ostantia irrepleverant, & etiamnum possunt plurimum prodesse ad sentium ambiguum verborum investigandum, meliusque assequendam verborum quorumcumque vim & energiam. Hoc dicit Salmero loco citato: nam post verba laudata sic statim prosequitur: *Liberum reliquit (Synodus) omnibus qui scripturas profundius meditantur, fontes græcos aut hebræos, quatenus opus sit, consulere, quo nostram (vulgatam) vitio librarium, vel temporum injuria corruptam emendare valeant* (hæc scribebat ante absolutam vulgatæ nostræ à librarium mendis expurgationem;) *quo etiam eam dilucidius explicare, atque illustrare possint: non tamen ut eam falso interpretatam, præsertim in rebus ad fidem, vel bonos mores spectantibus, vel errorem intolerabilem continentem condemnent, ut heretici frequenter impudentissime faciunt.*

Dices. Concilium in decreto suo videtur hoc ipso fontibus hebræis & græcis antepone vulgatam nostram quod de ea dicit: *Nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, presumat*: nisi enim majorem autoritatem habeat, quam ipsi fontes, quales nunc extant, poterit interdum aliquo prætextu rejici, quia interdum probari poterit eam aut nullatenus assequi, aut minus bene assequi scripturam originalem.

R. Synodum prohibendo ne quovis prætextu vulgata nostra rejiciatur, vulgatam nostram ut est in se & secundum se indirectè & consecutivè antepone

X 3 font-

fontibus quatenus corrupti sunt & violati; quod faciendū Synodus, vulgatam nostram antepōnit, non ipsi fontibus propriè loquendo, sed mendis qui in fontes illos irrepperunt vitio librariorum, vel etiam Massoretharum, cum de hebræo textu agitur; neque fontes Synodus lædit ullatenus, vel auctoritatem eorum minuit: cum enim constet eos variis in locis esse depravatos, ante decretum Synodi, tantæ non erant auctoritatis, ut eorum lectio retinenda esset ubique, adeoque etiam ubi evidenter pugnat cum lectione vulgatæ nostræ, & lectio vulgatæ nostræ melior est, aut saltem bona, atque cum antecedentibus & consequentibus consentiens, nec aliunde sufficiens adest ratio iudicandi locum esse mendosum vitio librariorum.

Nota. Vulgata nostra, ut est in se & secundum se, ad fontes, quales extant in suis exemplaribus, se habet ut excedens & excessum: excedit enim à fontibus, quia non habet omnem claritatem, omnem vim & energiam, omnes alludendi concinnitates, omnem sensuum fecunditatem, quas habent fontes; & excedit, quia ubique essentialē habet perfectionem interpretationis, ubique verax est, ubique quoad sententias & res expressas conformis scripturæ originali, spectatæ secundum se: unde fontes, quales extant in suis exemplaribus, non habent eam puritatem & integritatem quam habet vulgata nostra, ut est in se & secundum se. Quare sicut fontes, etiam quales extant in suis exemplaribus, ad menda quæ in vulgatam nostram irrepperant, corrigenda, plurimum prodesse potuerunt: ita & vulgata nostra plurimum prodesse potest ad corrigenda menda quæ irrepperant in exemplaria fontium.

Nota. Ad hoc, quod prohibet Synodus, ne quis scilicet quovis prætextu vulgatam nostram rejicere audeat vel præsumat, requiritur & sufficit ut vulgata nostra ut est in se & secundum se, ubique essentialē habeat perfectionem interpretationis, hoc est, ut ubique sit verax: nam, hoc posito, nullo prætextu rejici potest, ubi non apparet sufficienter eam vitio librariorum mendosam esse: ubicumque enim à libris vitata non est, ibi sincera est scripturæ originalis expressio: adeoque nec rejici potest si prætextu obscuritatis; nam si obscura est, fons clarior, per fontem explicanda est, non propter illum rejicienda: si prætextu diversitatis, quia scilicet alium vulgata, alium verò fons præ se fert sensum; nam tunc, si fons ibi corruptus non est, duplicem sensum intendit Spiritus Sanctus, & sufficit quod unum è duobus reddiderit interpret noster: si prætextu contradictionis; nam cum lectio vulgatæ, fontis videtur contradicere lectioni, vel lectiones illæ conciliari possunt, vel non possunt. Si possunt, conciliantur; si non possunt, fons ibi depravatus est, adeoque lectio vulgatæ nostræ retinenda.

Quæres 1. quibus editionibus latinis vulgatam nostram anteposuerit Synodus?

R. anteposuisse illis tantum, quæ tunc existerant, ut patet ex his decreti verbis, *quæ circumferuntur*. Unde 1. Synodus vulgatam nostram non anteposuit aliis versionibus latinis, quæ jam existerant ante S. Hieronymum, & à multis sæculis exciderant tempore Synodi: quia hoc necessarium non fuit. 2. Nec anteposuit aliis versionibus latinis quæ in posterum fieri possent; quia si aliquæ futuræ essent, divinare nec potuit, nec debuit. Præterea cum editio nostra non sit omnium editionum possibilium optima, postea, Deo volente & procurante, in posterum fieri alia melior, cui proinde Ecclesia tunc temporis posset æqualem aut etiam majorem auctoritatem attribueret, propter majorem ejus cum originali scriptura conformitatem, vel claritatem, aliasve doctores quibus una versio alteri præstare potest.

Quæres 2. quot præter vulgatam nostram editionem fuerint aliæ editiones latinæ tempore Synodi Tridentinæ.

R. his, quæ ex hæreticorum officinis certò prodierant, prætermisiss, fuerunt potissimum quatuor. Prima est Sanctis Pagnini è Dominicana familia. Secun-

da Isidori Clarii Brixiani. Tertia Arriæ Montani. Quarta præfert nomen Vatabli professoris Parisini. De prima, quæ Doctorem judicio omnium post vulgatam editionem optima est, sic loquitur Genebrardus in epistola ad Carolum IX. nuncupatoria operum Originis: *Sanctis Pagnini secundum eam* (vulgatam editionem) *omnium optima: sed, ut libere dicam, minus diligens, nimis ambitiosa, nimis curiosa, nimis grammatica, nimium Rabbinicarum minutiarum emula, quæque recentium præceptionum subtilitate, noxam sinceritati & sententiarum & rerum sapiusculè afferat: unde nec satis interdum coheret cum veterum Hebræorum doctrina, nec cum fidei catholica mysteriis, &c.*

Quartam non esse Vatabli, sed alterius, vel aliorum sub ejus nomine, ibidem testatur his verbis: *Nec opus est commemorare Vatabli, quæ circumfertur, interpretationem. Nam illa Vatabli non est, viri, uti accepimus ... doctissimi, & quod multi pluris faciendum est, christianissimi ... quod mihi ex eo sit probatum, quia à bonis & doctis ejus discipulis ... intellexi illum ea supposititia editione sin fuisse offensum, ut proinus Robertum Stephanum typographum, jam apostasiam illam suam meditantem & accelerantem ad se accersitum gravissimè obiurgaret, & falsi criminis, quod non nisi fuga diluere poterat, postularet.* Hujus autem editionis auctorem asserit, vel ignorissimum fuisse hebraica lingue, vel malitiosissimum: quippe quam pessimè potuit, maximam partem & potiorem scripturæ convertit, velut de industria littera & sensu discedens, & data opera aberrationem à veritate hebraica appetens.

De cæteris quæ tempore illo ex hæreticorum tabernis prodierant, hæc ibidem scribit vir doctissimus, & peritissimus linguarum: *Ceteræ versiones quas nobis novatores pepererunt, ineptæ sunt, indoctæ, barbæræ, falsæ, fidei sæpè & pietati noxiæ, corruptæ multis additionibus, detractionibus, distortionibus ... Genevensis (editio) est rapsodia assuta è variis Sanctis, Munsteri, Vatabli, & reliquorum centonibus & pannis.*

Longè aliter sensit de vulgata editione: nam de ea hæc superius scripserat: *Fere mentem & sententiam assequitur, etiam illis locis quibus videtur ab hebraica vel græca veritate discedere, & minus sæpè aberrat à suo archetypo, & cum id facit, res momenti est levioris, quam ut inde hæresis, vel absurda opinio efformari possit.* Porro sic loquebatur de vulgata nostra, qualis tunc temporis exatbat in suis exemplaribus, adeoque de vulgata nostra plurimis librariorum mendis inquinata. Quid igitur de ea postquam emendatissime impressa est, nunc diceret?

ARTICULUS III.

In quo sensu vulgata editio sit intrinsecè authentica.

Nota, vulgatam editionem intrinsecè authenticam esse saltem eo sensu, quod scripturæ originali quoad sententias & res expressas vel semper conformis sit, vel si quando difformis est, non sit nisi in rebus levioris momenti, & quæ ad fidei dogmata ac bonos mores non pertinent, tanquam certum & catholicis omnibus exploratum supponimus: omni enim homini benè catholico indubitanum est, hanc saltem originali scriptura conformitatem non posse non habere versionem illam, quæ Ecclesia universa latina, omnibus aliis rejectis vel neglectis, tanquam germana verbi divini interpretatione usa est per mille annos & amplius in instruendis fidelibus, & fidei dogmatis confirmandis, tam in Conciliis, quam extra Concilia. Solum ergo hic quaeritur, an vulgata editio authenticam intrinsecam habeat in sensu ampliore. Huic quaestioni ut satisfaciat, sit

RESPONSIO.

Vulgata editio est intrinsecè authentica, etiam in eo sensu, quod scriptorum sacrorum authographis ubique consentiat quoad sententias & res expressas; atque ita ne in levissima quidem circumstantia à veritate

veritate scripturæ originalis aberret: licet omnem claritatem, omnem vim, omnem elegantiam, omnes sensus originalis scripturæ non assequatur.

Prob. 1. Deus non minus liberalis, nec minus providus fuit erga Ecclesiam latinam, quam erga græcam, quæ præter ipsos fontes puros novi Testamenti, habuit etiam puram & integram interpretationem veteris, nempe versionem lxx. interpretum. Ergo Deus providit Ecclesiæ latinæ suæ linguæ puram & integram librorum factorum translationem. Consequentia patet: ant. verò, nempe quod Deus non minus erga Ecclesiam latinam, quam erga græcam providus fuerit, evidenter suadet ex eo quod Ecclesia latina apud se supremam habeat sedem, & perpetuam fidem, Ecclesia græca tota, vel saltem ex maxima parte, in apostasiam lapsa, conservata erat.

Prob. 2. Quia error vel levissimus circa sensum scripturæ originalis imputari non potest vulgaræ nostræ sine gravi & urgente aliqua causa; alioqui gratis & temerè elevaretur vulgaræ nostræ auctoritas. Atqui nulla est hujusmodi causa; quia nihil contra vulgaræ nostræ veracitatem obijci potest, quod resolvi non possit, etiam plausibiliter. Ergo, &c.

Confirmatur 1. quia convenientissimum fuit, ut in Ecclesiâ, in qua fides pura & integra perpetuè mansura erat, verbum quoque à Deo olim scriptoribus sacris inspiratum, perpetuè maneret purum & integrum. Ergo convenientissimum fuit, ut Deus, qui prævidebat sacros fontes partim malicia aut falsis præjudicii christianæ religionis inimicorum, partim negligentia & inscitia librariorum, partim injuria temporum depravatum iri; ita ut illis nunc in omnibus fidem habere minimè tutum sit; ante hanc depravationem procuraret Ecclesiæ latinæ suæ linguæ interpretationem veracem, & ubique conformem originali scripturæ saltem quoad sententias & res expressas: ita ut ne vel in aliqua levissima circumstantia scripturæ originali discors esset: quamvis noluerit ei procurare talem, quæ omnem claritatem, vim, elegantiam, &c. scripturæ originalis assequeretur: quod nec necessarium fuit, nec fortasse, supposita tali idiomatum indole ac diversitate, fieri potuit.

Confirmatur 2. ex doctibus S. Hieronymi, qui vulgaræ nostræ partim author, partim emendator fuit: tales enim ac tantæ fuerunt, ut prudentissimum & fundatissimum præjudicium ferant pro sententia nostra. Nam omnia ad scripturas divinas bene interpretandas necessaria, ingenium scilicet, eruditionem, linguarum peritiam, probitatem, diligentiam, cum exemplaribus integris, in eximio quodam gradu concurrere in Hieronymo, à nobis suo loco demonstratum est.

Confirmatur 3. quia B. Hieronymus, scripturas sacras interpretando, aut earum interpretationem emendando, non magis dici potest identidem errasse in rebus levissimis, quam nunquam errasse in rebus alicujus momenti. Ergo si dicitur identidem errasse in rebus levissimis, dici quoque debet identidem errasse in rebus alicujus momenti. Dici autem non potest errasse aliquando in rebus alicujus momenti. Ergo nec dici potest errasse aliquando in rebus levissimis.

Prob. ant. Quia si B. Hieronymus dicitur identidem errasse in rebus levissimis, nulla videtur ratio probabilis asserri posse, cur dicitur nunquam errasse in rebus alicujus momenti. Nam si identidem erravit in rebus levissimis; sic tamen ut in rebus alicujus momenti nunquam erravit, vel quia quamlibet vir pius, quamlibet eruditus, homo fuit, & ita falli potuit & fallere; vel quia accepit à Spiritu sancto auxilium, speciale ad vitanda errata quæ essent alicujus momenti, non verò ad vitanda levissima, quorum immunitatem reliquit hominis industria; vel quia paulò negligentior; & labori pepercit in iis quæ parvi erant momenti; vel quia sufficientem non habuit peritiam ad omnes omnino lapsus etiam in rebus levissimis cavendos; vel quia majori opus fuit diligentia ad vitanda omnia errata, quam ad vitanda aliqua tantum; unde factum est, ut diligentiam adhibuerit ad

Simonnet Theol. Tom. II.

vitanda multa sufficientem, insufficientem verò ad vitanda omnia; vel denique, quia humanum non fuit, in tanto & tam arduo opere nunquam offendere, & omnes omnino lapsus etiam levissimos effugere. Atqui nihil horum dici potest probabiliter.

Non primum: nam quod Hieronymus fuerit homo, & omnis homo falli possit & fallere, est ratio generalis, & tam valet pro gravioribus, quam pro levioribus erratis: unde hac ratione conantur probare novatores, Hieronymum aliquando, imò sæpe lapsum esse etiam graviter.

Non secundum: nam quare Spiritus sanctus dicitur, Hieronymum specialiter adjuvisse, ne erraret in rebus alicujus momenti, & non adjuvisse specialiter, ne unquam erraret, & ut ubique sensum scripturæ originalis bene redderet? An Spiritui sancto arduum fuit, sic adjuvare S. Hieronymum? Invidine Spiritus Sanctus Ecclesiæ latinæ verbi divini interpretationem suæ linguæ talem, hoc est, ubique etiam in levissimis circumstantiis veram & germanam, qualem Ecclesiæ græcæ suæ linguæ non inviderat, sed procuraverat? Num aliquid utilitatis Ecclesiæ latinæ perceptura erat ex eo quod interpret es ejus in rebus saltem levibus identidem impigisset, in reddendo scripturæ divinæ sensu, & sic ejus interpretatio minorem & diminutam haberet auctoritatem?

Non tertium, aut quartum, quorum neutrum nisi improbabiler, imò & injustè asseri potest de S. Hieronymo, ut patet ex dictis hactenus de doctibus ejus.

Non quintum: nam ex eo quod majori diligentia opus sit ad vitanda omnia errata, quam ad aliqua tantum vitanda, facile quidem intelligitur B. Hieronymum diligentiam adhibere potuisse ad aliqua, imò & multa errata vitanda sufficientem, quæ sufficiens non esset ad vitanda omnia: at non probatur, ea præcisè usum esse diligentia, quacum nunquam labi posset, nisi in rebus levissimis.

Non denique sextum: nam ex illa morali impossibilitate vitandi errores omnes in tanto & tam arduo opere, quæ asseritur, sequitur quidem quod Hieronymus morali quadam necessitate identidem lapsus sit, modò in uno loco, modò in alio, modò in rebus majoris, modò in rebus levioris momenti, quamvis fortasse frequentius in istis, & rarius in illis: at quod sæpe in rebus levioris, & nunquam in rebus gravioris momenti lapsus sit, certè non probatur.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. S. Hieronymus, sive in interpretandis Scripturis, sive in emendandis Scripturarum interpretationibus non fuit infallibilis, adeoque errare potuit. Ergo gratis negaretur identidem errasse saltem in rebus levioris momenti.

R. 1. inter Doctores Catholicos non deesse, qui negent Hieronymum, sive in interpretandis Scripturis, sive in Scripturarum interpretationibus emendandis, errare potuisse. Vide Melchiorum Cano lib. 2. de locis Theologicis c. 14.

R. 2. Admisso ant. neg. conseq. Nam non magis fuit infallibilis circa res graviores, quam circa res levioris momenti. Unde si ex eo quod non fuerit infallibilis, rectè concluditur eum identidem errasse in rebus levioris momenti, rectè pariter concludetur, eum identidem errasse in rebus gravioris momenti, quod certè non concedent ii, contra quos hic disputamus, & multum elevarer, aut etiam tolleretur auctoritas vulgaræ nostræ, valdeque injuriosum esset Ecclesiæ, quæ à tot sæculis editionem hanc, cæteris omnibus neglectis, vel etiam rejectis, tanti facit, & ut veram ac germanam scripturæ divinæ interpretationem consulti.

Itaque quamvis S. Hieronymus non fuerit infallibilis, sive in interpretandis Sacris Scripturis, sive in earum interpretationibus emendandis; nullum tamen in opere suo, postquam ei manum extremam imposuit,

X 4 posuit,

posuit, relinquit errorem contra sensum Scripturæ originalis quam partim transtulit, partim ab aliis translaram emendavit: ad quod, si opus fuit, præter dotes naturales eximias, partim innatas, partim proprio labore paratas, accepit speciale Spiritus Sancti auxilium, quocum adhuc errare poterat, sed tamen infallibiliter non erat erraturus: sicut qui habet gratiam efficacem ad non peccandum, potest adhuc peccare, sed infallibiliter non peccat.

Porro quod S. Hieronymus, cum Scripturas sacras interpretatus est, aut earum interpretationem emendavit, non fuerit humanæ industriæ relictus, sed à Spiritu sancto specialiter adjutus fuerit, sufficienter suadet ex eo quod à Spiritu sancto ad id operis specialiter excitatus fuerit, ut dicitur in præf. ad Biblia jussu Clementis VIII. impressa. *Non immerito Catholica Ecclesia S. Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas divinitus excitatum, ita celebrat, ut jam difficile non sit illorum omnium damnare iudicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certe paria præstare se posse confidunt.* Præterea, quod S. Hieronymus ad id operis specialiter excitatus fuerit à Spiritu sancto, ambigere non finit eventus, ex quo manifestè apparet Deum voluisse per Hieronymum Ecclesiæ suæ divinarum Scripturarum editionem procurare, quæ una ei sufficere posset, quam ut veram & germanam verbi olim à Deo inspirati interpretationem adoperaret, & tandem solam, cæteris vel neglectis vel rejectis, pro authentica haberet.

Dices. S. Augustinus S. Hieronymum divinitus excitatum, & à Spiritu sancto specialiter adjutum fuisse ad Scripturas ex hebræo interpretandas, minimè agnovit, ut patet ex ejus ad eundem epistola numero decima, ubi cum erroris in translatione libri Job ex hebræo admissi non obscure insinuat, & ab aliis veteris testamenti libris ex hebræo transferendis, quantum potest, deterrit.

R. nihil inde sequi: nam facilè potuit S. Augustinus aliqua circa S. Hieronymum, & ejus ex hebræo interpretationem ignorare, quæ nos nunc post tot sæcula cerè scimus, aut saltem probabilissimè conjicimus; non enim vidit unanimum omnium Ecclesiarum particularium in Hieronymiana interpretatione suscipienda conspersionem: non vidit auctoritatem, quæ interpretatio illa pollet ab annis mille & amplius in tota Ecclesia latina: non vidit propter illam interpretationem omnes alias antiquiores repudiatas aut neglectas, penitus excidisse; illamque solam, post Gregorii Magni tempora, à Patribus laudatam, commentariis illustratam, in publicis concionibus adhibitam, & à Conciliis generalibus citatam; denique non vidit decretum æcumenicæ synodi, quo hæc interpretatio sola ex omnibus latinis editionibus pro authentica habenda esse declaratur. Ex quibus omnibus nos, quia ea videmus, B. Hieronymum ad Scripturas ex hebræo interpretandas & divinitus excitatum, & speciali Spiritus sancti auxilio adjutum fuisse, cerè conjici non dubitamus.

Ad id quod dictum est, S. Augustinus in citata epistola S. Hieronymum erroris in translatione libri Job ex hebræo admissi non obscure insinulare, consilium ejus de Scripturis ex hebræo interpretandis improbare, eumque à tali proposito pro viribus avocare. R. S. Augustinum postea mutasse sententiam, & longè aliud sensisse lib. 18. de civ. c. 43. ubi sic ait: *Quamvis non defuerit temporibus nostris presbyter Hieronymus, homo doctissimus, & omnium trium linguarum peritus, qui non ex græco, sed ex hebræo in latinum eloquium easdem Scripturas converterit: Sed ejus tantum litterarum laborem, quamvis Judæi fateantur esse veracem, Septuaginta verò interpretes in multis errasse contendunt.* Hic autem interpretationi LXX. Seniorum, quam defendit, Hieronymi ex hebræo interpretationem anteposendam negat, non quia hanc non ubique veracem, & originali Scripturæ concordem esse credit, aut suspicatur, sed quia putat LXX. in-

terpretes fuisse prophetas, seu ex divina inspiratione interpretatos esse, adeoque quæ hebræo addiderunt, addidisse; quæ ex eo detraxerunt, detraxisse; & si quando diversum, quamvis non oppositum, sensum reddiderunt, reddidisse ex inspiratione divina.

Audiamus S. Doctorem: *Cum verò tantum in eis (LXX. interpretibus) signum divinitatis apparuit, profecto quisquis alius illarum Scripturarum ex hebræo in quamlibet aliam linguam interpretis est verax (qualis esse perhibetur Hieronymus etiam ab ipsis Judæis, utriusque linguae, hebraicæ scilicet & latinæ peritis) aut congruit illis septuaginta interpretibus, aut si congruere non videtur, altitudo ibi prophetica esse credenda est (& non idcirco damnandi sunt LXX. interpretes, & uni illi alteri interpreti postponendi) Spiritus enim qui in prophetis erat, quando illa dixerunt (& hebræam Scripturam condiderunt) idem ipse erat etiam in septuaginta viris, quando illa (seu hebræam scripturam) interpretati sunt. Qui profecto auctoritate divina & aliud dicere potuit tanquam Prophetæ ille utrumque diceret, quia utrumque idem Spiritus diceret... & aliquid prætermittere, & aliquid addere, &c.*

Ex verbis S. Doctoris observa, quod cum illa scriberet, nec multò post Hieronymi mortem, jam multi ipsius Hieronymi versionem versionem LXX. interpretum præferrent, tanquam hebræo textui magis consentientem. Augustinus autem ut LXX. interpretum defendat editionem, non impugnat puritatem & integritatem versionis Hieronymi; quippe quæ tunc temporis jam ita esset explorata, ut non posset prudenter impugnari: sed recurrit ad spiritum propheticum, quo vult afflatos fuisse septuaginta interpretes, eosque proinde quæ addiderunt, detraxerunt, aliter venterunt, addidisse, detraxisse, aliter vertisse auctoritate divina.

Dices. Hieronymus ipse nunquam agnovit, se à Deo specialiter adjutum fuisse ad Scripturas interpretandas: imò contrarium de se & aliis sensit. R. omnino fieri posse, ut aliquis specialiter adjuvetur à Spiritu sancto ad aliquid, & hoc tamen ignoret. Sic author libri 2. Mach. libros Jasonis Cyrenæi, Dea specialiter adjuvante, imò & inspirante, brevavit, neiciens se ad id à Deo specialiter adjuvari & inspirari. Quod si inter Scriptores sacros aliqui ignorarunt, se ex impulsu Spiritus sancti & ejus inspiratione scribere, quidni potuit Hieronymus divinas Scripturas, Spiritu sancto ipsi ad id specialiter assistente, interpretari, & tamen sibi specialis hujus Spiritus sancti assistentiæ conscius non esse?

Dices. Hieronymus ipse, cum interpretationem suam relegeret, aliquos in ea errores deprehendit, & ingenuè confessus est, ut patet ex ejus commentario in cap. 19. Isaïæ, ubi sic ait: *Melius reor etiam proprium errorem reprehendere, quam dum erubescere imperitiam confiteri, in errore persistere.* R. inde tantum sequi, quod Hieronymus tam copiosum, & tam efficacem Spiritus sancti adiutorium non habuerit, ut statim omnia bene interpretaretur, & ita necesse fuerit eum verba sua expendere, lituras quandoque facere, & opus absolutum recognoscere; atque adeo interpretatio ejus non fuerit erroris omnis experta, nisi postquam illi manum extremam imposuit, illam sive cum commentariis, sive absque commentariis accuratissimè examinando & recensendo.

Dices. Aliquos errores in sua versione agnovit Hieronymus, qui adhuc in ea supersunt. Sic in capite 19. Isaïæ vers. 15. primum viderat: *Et incurvantem, & refranantem;* sed postea, cum hoc caput exponeret, advertit vertendum esse. *Incurvantem & lascivientem.* In eo quoque, inquit, quod nos transulimus incurvantem & refranantem, possumus dicere, incurvum & lascivientem, ut intelligamus senex & puerum. Primum tamen habemus in vulgata nostra, non secundum. R. Ecclesiæ Hieronymi correctiones quandoque admisisse, quandoque non admisisse. Sic in præf. cap. Isaïæ v. 17. primum viderat: *Et erit terra Juda & Egypto in festivitatem;* sed postea in hujus

hujus capitis commentatio agnovit vertendum esse: *Ei erit terra Juda Egypto in pavorem*. Hanc autem correctionem admisit Ecclesia: nam vulgata nostra habet *in pavorem*: priorem verò non admisit, quia proculdubio necessariam non esse, & primam versionem retineri posse, non sine causa judicavit.

Dices. Nullum igitur fuit discrimen inter auctores, qui libros sacros conscripserunt, & Hieronymum, qui libros illos interpretatus est, contra illud quod ipse Hieronymus dicit in præfat. in Pentat. *Aliud est vatem, aliud est esse interpretem*. Ex quo discrimine colligit, lxx. Interpretes humanæ industriæ relictos fuisse, adeoque mirum non esse, quod labi potuerint, & re ipsa multoties lapsi sint in Scripturis transferendis.

Resp. neg. inf. Magnū igitur fuit discrimen inter scriptores sacros & Hieronymum: nam scriptores sacri scripserunt, Spiritu Sancto dictante ea, quæ erant scribenda. Unde sicut Spiritus sanctus errare non poterat dictando, ita nec scriptores sacri errare poterant scribendo. At Hieronymus (idem dic de lxx. Interpretibus) interpretatus est, Spiritu sancto non dictante interpretationem, sed solum specialiter adjuvante, ne male interpretaretur. Unde Hieronymus errare potuit interpretando; licet eum ita rexerit & adjuverit Spiritus Sanctus, ut nulum in sua interpretatione absolutam, & perfectam erratum contra originalis Scripturæ sensum reliquerit.

Obj. 2. Ante correctionem Bibliorum, summorum Pontificum jussu factam, errores quamplurimi etiam contra originalis Scripturæ sensum fuerunt in vulgata nostra editione, quos omnes emendatos esse, asserere quis audeat? *Resp.* Plurima quidem fuisse ante Bibliorum correctionem menda in vulgata nostra editione, at quæ non interpretis, sed librarium vitio irreperant; unde menda fuerunt, non vulgatæ secundum se, sed particularium exemplorum; quod manifestè probatur ex eo, quod non eadem in omnibus exemplis, sed varia in variis fuerint. Quare si superiunt adhuc aliqua contra sensum Scripturæ originalis, quod impunè negari potest, cum non possit positivè demonstrari; menda sunt, non vulgatæ secundum se, sed particularium exemplarium; adeoque illis non obstantibus, vulgata, ut est in se & secundum se, Scripturæ originali quoad sententias & res expressas ubique conformis esse, à nobis meritò asseritur.

Dices. Omnia exemplaria ante Bibliorum correctionem fuerunt corrupta. *Resp.* dist. Omnia exemplaria ante Bibliorum correctionem fuerunt corrupta, sed hæc in his, & illa in illis locis, transeat: nam quod omnia omnino exemplaria fuerint etiam in hoc tantum sensu depravata, quis probare potest? quis enim v. gr. tempore Concilii Tridentini vidit omnia exemplaria, quæ tunc extabant, tam typis impressa, quam manu scripta, & hic dicere possumus cum Valentia lib. 8. anal. c. 5. puncto 4. ad 1. *Libros (Bibliorum) aliquos errare posse; sed ut omnes omnino errarent, fieri nequaquam potuisse, divina nimirum providentia propter Ecclesiæ bonum id prohibente*. Omnia exemplaria ante Bibliorum correctionem fuerunt corrupta in iisdem planè locis, N. Unde etiam ante Bibliorum correctionem, vulgata secundum se, vel, si vis, vulgatæ species, moraliter loquendo, erat pura & integra; quamvis fortasse omnia editionis singularia, hoc est, omnia exemplaria depravationem aliquam haberent, hæc scilicet hæc, & illa illam.

Dices. Bibliorum jussu Clementis VIII. impressorum, correctores in sua præfatione non audent asserere, vulgatam ab omnibus mendis esse expurgatam, adeoque Scripturæ originali ubique conformem esse: *Accipe igitur, christiane lector, inquit is qui nomine omnium loquitur, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana typographia veterem ac vulgatam S. Scripturæ editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam; quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbe-*

cillitate affirmare difficile est, ita ceteris omnibus; quæ ad hanc usque diem prodierunt, emendatiorem purioremque esse, minime dubitandum.

Resp. Si correctores his verbis pro sua modestia significant, à se fortasse vulgatam nostram mendis omnibus non esse expurgatam, loquuntur tantum de mendis librarium; loquuntur enim tantum de mendis, quæ corrigenda susceperant; & corrigenda susceperant menda librarium tantum cum pravis correctionibus: nam sic loquitur præfationis author: *S. Congregationi amplissimorum Cardinalium, aliisque eruditissimis viris, ad hoc opus à Sede Apostolica delectis propositum non fuit novam aliquam editionem cudere, vel antiquum interpretem ulla ex parte corrigere, vel emendare, sed ipsam veterem ac vulgatam editionem latinam à mendis veterum librarium, necnon pravarum emendationum erroribus expurgatam, suæ pristinae integritati ac puritati, quoad fieri potuit, restituere.*

Dices. Loca aliqua, ut expressè dicitur in præfatione, immutata relicta sunt, quæ tamen mutanda videbantur correctoribus, quia scilicet fontibus hebrais & græcis non congruebant: *In hac, inquit author præfationis, per vulgatam lectionem, sicut nonnulla consilio mutata; ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consilio immutata relicta sunt: tum quod ita faciendum esse, ad offensionem populorum vitandam, S. Hieronymus non semel admonuit; tum quod facile fieri posse credendum est, ut majores nostri, qui ex hebrais & græcis latina fecerunt, copiam meliorum & emendatiorum librorum habuerunt, quam ii, qui post illorum ætatem ad nos pervenerunt; qui fortasse tam longo tempore identidem describendo, minus puri atque integri evaserunt: tum denique quia S. Congregationi, &c. ut superius.*

Resp. Ex verbis citatis nihil aliud haberi, quàm quod Correctores nonnulla loca mutarunt, quæ fontibus non consentiebant, quia certò judicaverunt illa à librariis vel imperitis correctoribus fuisse depravata: alia verò nonnulla, quæ propter suam cum fontibus, quales nunc extant, dissonantiam, mutanda videbantur, immutata reliquerunt: quia illa ab interprete, ut legebantur, judicaverunt esse translata, nec propositum illis fuit, interpretem ulla ex parte corrigere vel emendare; & aliunde credendum est facile fieri posse, ut interpretes habuerint copiam meliorum & emendatiorum exemplarium. Dicere potuerunt interpretem meliora & emendatiora exemplaria certo certius habuisse; cum fontes post Hieronymi mortem variè corruptos & violatos fuisse certo certius sit. Hinc

Dicimus, intrepidè præsumendum esse in favorem nostri Interpretis contra fontes hebræos & græcos, quales nunc extant, quoties cum illis conciliari non potest; nec est sufficiens ratio judicandi interpretationem ejus à librariis, vel imperitis correctoribus fuisse violatam, firmiterque tenendum esse, quod iis in lectionibus, in quibus ab hebræis vel græcis fontibus discordat, meliora habuerit & emendatiora exemplaria, & consequenter scriptorum sacrorum autographa bene & fideliter transfulerit: donec contrarium efficaciter probetur, quod tamen nunquam fiet.

Obj. 3. Recentiores Hebræi Hieronymi interpretationem reprehendunt variis in locis, ut hebraico textui discordem.

Resp. 1. Recentiores illi Hebræi Hieronymi interpretationem reprehendunt, vel quia legunt, ut legunt Masorethæ; & dico Hieronymum melius quàm Masorethas legisse: vel quia, supposito quòd legant ut legit Hieronymus, aliam esse vocum significationem putant; & dico Hieronymum melius quàm recentiores illos hebræolos significationem vocum caluisse. 2. Hebræolis illis Hieronymi interpretationi oblatrantibus, oppono unum Eliam Rabbīnum, qui sæculo xvi. floruit, quo Judæi hactenus in lingua hebraica doctiores habuerunt neminem, quique, teste Coclejo in libello de novis interpretationibus, affirmabat posse se Hieronymi interpretationem con-

tra omnes illius impugnatores, siue iudei essent, siue christiani, ex hebraeo ita defendere, ut à nullo iustè impugnata videri possit: quanquam exterorum non indigemus patrocinio, cum contra omnes suos adversarios unus sibi sufficiat Hieronymus, in quo, quod in alio nemine haecenus, eximia ad rectè & accuratè interpretandum fuere omnia, linguarum peritia, ingenii vis, iudicii maturitas, eruditio, memoria, diligentia, probitas, constantia, cum exemplaribus optimis & emendatissimis.

Obj. 4. Non potest verisimiliter dici, quòd omnes & singulas voces aptè verterit; item quòd singulorum arborum, plantarum, gemmarum & animalium nomina ita expresserit, ut nihil in eis exprimendis humani lapsus admiserit. Ergo sine sufficienti fundamento asseritur ne in levissima quidem circumstantia ab originalis Scripturae sensu aberrasse, Neg. ant. quoad omnes partes.

Probabis ant. Quoad omnes partes. 1. Eandem vocem variè vertit in variis locis: quam enim in uno loco vertit dracones, in alio cere; lamias in alio, in alio sirenes transferret. 2. Eandem vocem lectam cum iisdem vocalibus, quibuscum eam legunt LXX. Interpretes, putà hanc *Mikkeden*, Genes. cap. 2. vers. 8. vertit *A principio*; cum LXX. Interpretes vertant *Ab oriente*. 3. Eandem vocem cum aliis vocalibus legit, quàm Septuaginta: nam v. g. Genes. cap. 47. vers. ult. legit *mitta*, quod lectum significat, & Septuaginta legerant *matte*, quod significat virgam. 4. Denique, hanc vocem *kikaion*, quæ habetur Jonæ cap. 4. vertit *hederam*, & Septuaginta verterant *cucurbitam*.

Resp. ad 1. Cum Bonifacio proloq. c. 16. sect. 6. hebræos satis pauca habere plantarum, arborum, gemmarum, & animalium nomina, ad unam aliquam speciem determinata, sed huiusmodi nomina apud illos ut plurimum generica esse, & multas sub se species complectentia, vel etiamquivoca. Exemplum sit in hoc vocabulo *tannin*, quod, ut in instantia dicitur, tam variè vertit Hieronymus, & ante Hieronymum tam variè verterant Septuaginta: nam hæc vox instituta fuit, non ad significandum unam tantum certam speciem animantis, sed ad significandum quidquid in omni genere animalium monstruosum est ad visendum, præsertim à magnitudine: unde in Scriptura usurpatur modò ad significandam belluam terrestrem, deserta loca incolentem; modò ad significandam belluam marinam, modò ad significandum inter aves struthio-camelum, quod intelligitur ex subjecta materia.

Mirum igitur non est, quòd Septuaginta, & S. Hieronymus, variè variis in locis vocem hanc *tannin* pro subjecta materia reddant, illamque modò draconem, modò cere marinum, modò sirenes vel faunos, modò struthionem interpretentur. Ad hanc autem vocem sic variè variis in locis pro subjecta materia rectè interpretandam vel satis fuit humana industria, quam sanè in Hieronymo sufficientissimam fuisse, gratis negaretur: vel præter humanam industriam opus fuit speciali Spiritus sancti assistentia. Sicut autem hanc assistentiam Septuaginta interpretibus non defuisse, tenent Doctores communiter; ita nec Hieronymo defuisse, summiter tenendum est.

Porro quod de voce *tannin*, de ista alia *elon seu ela*, dicendum est: habet enim significationem valde generalem & confusam, & secundum se præcisè significat arborem glandiferam, vel quid glandibus aliquo modo simile proferentem: unde Hieronymus cum Septuaginta, illam modò quercum, modò terebinthum vertit, vel quia ad quercum in uno loco, & terebinthum in alio significandam assumitur, quod ex adjunctis dignosci potest: vel quia assumitur ad significandam arborem, quercui vel terebintho in aliquo affinem, & quæ neque in latina, neque in græca lingua nomen proprium habet: vel denique quia assumitur ad significandam præcisè arborem, glandes, aut quid glandibus aliquo modo

simile ferentem; & tunc cum neque græca, neque latina lingua habeat vocem tam generalem, & tot species sub se comprehendentem, species aliqua ex iis, quæ per vocem illam sæpius significantur, pro genere per synecdochen ponitur; quod in tali suppositione, & aliis quamplurimis similibus ab Interpretibus convenientissimè factum est, ne passim aut lacuna relinquerentur, aut voces barbaræ, & omnino ignotæ, versionis infererentur; quod quam molestum esset & ingratum, quis non videt?

Resp. ad 2. Cum eodem ibidem, vocem hanc *mikkeden*, utramque significationem habere, & utramque à Spiritu sancto intentam fuisse, addeoque & Hieronymum & Septuaginta bene vertisse. Porro sapienter observat Bonifacius Spiritum S. ad condendas Scripturas S. elegisse linguam hebraicam, in qua una & eadem vox varias habet significationes, ut unà & eadem voce posset plura significare. Unde fit, ut una versione non possit exhaustiri significatio vocis hebraicæ, à Spiritu S. intentæ; & ejusdem vocis hebraicæ versiones diversæ, sint bonæ, & originali Scripturae conformes. In hac autem ejusdem vocis hebraicæ significationum à Spiritu S. intentarum veritate consistit magna ex parte profunditas divinarum Scripturarum, quam nemo facile potest exhaustire.

Resp. ad 3. Cum eodem ibidem, hanc esse proprietatem linguæ hebraicæ, & ad ejus fecunditatem pertinere, quòd una & eadem dictio cum diversis vocalibus diversè legi possit, & diversè lecta, diversas habeat significationes, quæ certè simul intendi possunt à Spiritu S. & re ipsa intenduntur in casu proposito: unde Hieronymus rectè legit *mitta*, quamvis Septuaginta legissent *matte*.

Resp. ad 4. Cum eodem ibidem, *kikaion* neque cucurbitam esse, neque hederam; sed esse arbutulam quandam, quæ extra Syriam & Judæam non nascitur, unde neque græcum, neque latinum nomen habet proprium; & ita cum translatio facta est sive in græcam sive in latinam linguam, vel lacuna relinquenda fuit, vel vox barbaræ, & omnino ignota, versionis fuit inferenda, aut periphrasticè exponenda; vel frutex aliquis cum arbutula illa affinis, & communem aliquam cum ea proprietatem habens, assumendus; quod ultimum elegerunt Septuaginta & Hieronymus. Porro cum Septuaginta non errarint vertendo *cucurbitam*, nec erravit Hieronymus vertendo *hederam*.

Hic adhuc ad pleniorē difficultatē solutionem observo cum eodem, hanc vocem *schitta*, vel *schittim*, quæ significatur arbor, quæ in Arabia tantum solitudine nascitur, unde nec in græca, nec in latina lingua nomen proprium habet; hanc, inquam, vocem ab Hieronymo verti *spinam*, quia arbor illa spinæ albæ colore & foliis similis est: à Septuaginta verò verti *buxum* & *lentiscum*, quia buxi incorruptionem, & lentisci levitatem imitatur, aut proprietatem aliam cum ea communem habet.

ARTICULUS V.

In quo sensu vulgata editio sit extrinsecè authentica, seu in quo sensu authenticam esse vulgatam editionem declaraverit Synodus Tridentina.

1. Synodus Tridentina, cum vulgatam editionem declarat authenticam, ei omnem claritatem, omnem vim seu energiam, omnem elegantiam, omnem sensum fecunditatem, omnes alludendi concinnitates, quæ Scripturae originali insunt, non tribuere, facile contentiunt catholici Doctores: doctores enim illæ ad absolutissimam quidem versionis perfectionem requiruntur, minimè verò ad ejus authenticam, ad quam sufficit versionis cum Scriptura originali conformitas: nam hac conformitate supposita, versio fidem meretur, quod est eam esse authenticam.

2. Hac

2. Hac voce, *authentica*, cum Synodus Tridentina Vulgatam declarat authenticam, tria importari, facile etiam agnoscunt plerique Doctores catholici, & inter alios Bonferrius prolog. cap. 15. sect. 3. cuius hic verba exhibimus. Primum est, quod Vulgata anteponatur omnibus quae hactenus prodierunt versionibus, ut quae fidelius, verius, peritius, maiore verborum energia sententiam Scripturae, mentemque Spiritus S. exprimat, quam ulla quae hactenus prodierit versio latina.

Secundum est, Vulgatam non tantum esse fidelio-rem & sincerio-rem quavis alia versione, facta cum illis comparatione; sed etiam absolute & simpliciter esse fideliorem & sinceram, quantum moraliter & humano modo fieri potest; hoc est, ut nihil contineat subdole & fraudulentè additum, detractum, immutatum, obscure vel ambigue versum ad fidei mysteria occultanda.

Tertium est, nihil in ea versione contineri, quod fidei repugnet, vel bonis moribus, vel ex quo perniciosus aliquis error nasci possit. His autem tribus, quae ut minimum importantur hac voce, *authentica*, cum Synodus vulgatam declarat authenticam, quantum addendum esse existimat Bonferrius: nam sic pauld inferius prosequitur: *Addo tamen ego, videri hoc nomen authentica importare etiam aliquid amplius, quam ut nihil sit, quod fidei vel bonis moribus repugnet; verum etiam nihil in ea esse, quod aperte falsitatis vel contradictionis alicuius possit revinci, etiamsi ad fidem vel mores nihil pertineat.*

Bonferrius aperte suffragatur Palavicinus lib. 6. histor. Concil. Trid. cap. 17. ubi ait Synodum prohibendo, ne quovis praetextu Vulgata rejiciatur, statuere, ipsi (Vulgatae) errores non inesse, ad fidem moresque pertinentes; ac praeterea in eadem nec fraudem, nec apertam discrepantiam, ne minimam quidem à divina scriptura, nec ullam secum ipsa repugnantiam contineri; in quibus illa si deficeret, nec authentica esset, nec digna, quae ab Ecclesia reciperetur. Sed quaeritur, utrum aliquid adhuc amplius Concilium suo decreto Vulgatae nostrae attribueret censendum sit? Pro quo fit

RESPONSIO.

Videtur Concilium decreto suo Vulgatam declarare authenticam, eo sensu, quod sit Scripturae originali ubique quoad sententias & res expressas omnino conformis: ita ut ne vel in levissima aliqua circumstantia ab originali Scripturae sensu aberrer. Ita sentiunt Suarez, Valentia, Serarius, &c.

Prob. 1. Concilium decreto suo Vulgatam nostram (supple semper, ut est in se & secundum se: sic enim eam sumit Synodus, & nos cum Synodo sumimus), declarat authenticam simpliciter, & sine addito diminutive vel restringente. Atqui versio simpliciter & sine addito diminutive vel restringente authentica, est versio ubique saltem quoad sententias & res expressas, Scripturae originali plane conformis. Ergo, &c.

Minor pater ex terminis: & verò versio authentica simpliciter, & sine addito diminutive vel restringente, ea omnis & sola dici potest, quae ubique fide digna est. Ad hoc autem ut versio aliqua sit ubique fide digna, manifestè requiritur, ut sit ubique germana Scripturae originalis translatio, adeoque ubique sit originali Scripturae saltem quoad sententias & res expressas plane conformis.

Prob. maj. Ex verbis decreti, quae haec sunt: *Statuit & declarat* (Synodus) *ut haec ipsa vetus & vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, predicationibus, & expositionibus pro authentica habeatur, & ut nemo illam rejicere quovis praetextu audeat vel presumat.* Vides, hic ne litteram quidem apponi, qua videatur minui vel restringi authentica Vulgatae nostrae.

Dices. Nulla quidem in decreto Synodi expressè

apponitur modificatio vel restrictio, sed aliqua necessario subintelligitur. Resp. Hoc dicis, hoc proba.

Dices. Synodus, quando Vulgatam declaravit authenticam, sciebat eam esse mendosam. Ergo nec voluit, nec potuit eam declarare authenticam, nisi cum aliqua restrictione saltem tacita. Resp. Synodus tunc sciebat Vulgatam, non ut est in se, sed ut erat in exemplaribus, mendosam esse. Sciebat Vulgatam habere menda librariorum; at simul sciebat illam non habere menda Interpretis contra sensum scilicet Scripturae originalis. Sciebat exemplaria vulgatae esse mendosa, licet non omnia in iisdem plane locis & aequaliter: unde iussit vulgatam quam emendatissime imprimi: at simul sciebat ipsam Vulgatam speciem puram & integram esse: unde ipsam Vulgatam speciem declaravit authenticam simpliciter, & sine addito diminutive vel restringente.

Dices. Certum est auctores Vulgatae nostrae errare potuisse contra sensum Scripturae originalis. Unde ergo Synodus certo scire potuit, quod nunquam erraverint? Resp. Hoc sufficientissime colligere potuit ex longo tot saeculorum usu, quo Vulgata nostra in Ecclesia Dei probata fuerat, tanquam vera & germana Scripturae divinae interpretatio, aliisque omnibus, quae ante illam edita fuerant, etiam ipsi LXX. Interpretum editioni praefata.

Prob. 2. Synodus decreto suo simpliciter statuit, ut Vulgata nostra pro authentica habeatur in publicis lectionibus, disputationibus, praedicationibus, & expositionibus, ut patet ex tenore decreti: unde sic argumentor. Qui simpliciter statuit, ut Vulgata nostra pro authentica habeatur in publicis lectionibus, disputationibus, &c. statuit, ut Vulgata nostra pro authentica habeatur; quotiescumque citabitur in publicis lectionibus, disputationibus, &c. & qui statuit, ut Vulgata nostra pro authentica habeatur, quotiescumque citabitur in publicis lectionibus, disputationibus, &c. statuit, ut Vulgata nostra pro authentica habeatur secundum omnes partes, secundum quas citari potest & solet in publicis lectionibus, disputationibus, &c. Atqui Vulgata nostra in publicis lectionibus, disputationibus, &c. citari potest secundum omnes partes suas, distributive sumptas, non solum eas quae ad fidei dogmata & mores pertinent, sed etiam eas quae spectant ad res pure historicas: citari, inquam, potest secundum omnes omnino partes suas, distributive sumptas, nulla excepta. Ergo Synodus decreto suo statuit, ut Vulgata nostra pro authentica habeatur in omnibus omnino partibus suis, distributive sumptis, nulla excepta. Ergo declarat Vulgatam nostram esse intrinsece authenticam in omnibus omnino partibus suis, nulla excepta, adeoque Scripturae originali, saltem quoad sententias & res expressas, plane conformem ubique.

Prob. 3. Cum Synodus addit, & ut nemo illam rejicere quovis praetextu audeat vel presumat, (supple, in publicis lectionibus, disputationibus, &c.) manifestè loquitur de Vulgata, non solum sumpta collectivè, sed etiam distributive sumpta secundum omnes partes suas, secundum quas citari potest in publicis lectionibus, disputationibus: loquitur enim de Vulgata secundum quod solent homines ejus auctoritatem adhibere in publicis lectionibus, disputationibus, &c. & homines in publicis lectionibus, disputationibus, &c. auctoritatem ejus adhibent, modò hunc, modò illum, modò alium ejus textum, modò unam, modò aliam ejus partem proferendo; nec solum partes seu textus dogmaticos vel morales, sed etiam pure historicos proferunt. Ergo Synodus prohibet non solum ne Vulgata tota, sed etiam ne vel una aliqua illius pars rejiciatur quovis praetextu. Sed id, cuius auctoritas nullo praetextu rejici potest, proculdubio fide dignum est. Ergo ex Synodo nulla pars est Vulgatae nostrae, quae non sit fide digna. Ergo ex Synodo, nulla pars est Vulgatae nostrae, quae ab originali Scripturae sensu aberrer; quamvis non omnis sensum illum exprimat ea claritate, energia, & elegantia, quam habet Scriptura originalis.

Confir.

Confirmatur. Ex his Synodi verbis: *Decernit & statuit* (Synodus) *ut posthac Sacra Scriptura, potissimum verò hæc ipsa vetus & vulgata editio quam emendatissime imprimatur.* Hoc autem decrevit & statuit Synodus, velut necessarium ad executionem decreti de Vulgatæ authenticâ, ut constât ex Legatorum Pontificiorum, qui tunc Synodo præsidebant, litteris ad Farnesium Cardinalem, in quibus, ut refert Palavicinus lib. 6. hist. Conc. Trid. cap. 17. n. 16. *Addebant Tridenti quoque animadversa fuisse Vulgatæ menda; se tamen noluisse idcirco illam universè pronunciare mendosam; arbitratos & honorificentius & conducibilius esse, si re ipsa remedium adhiberetur, exemplo, ad exequendum decretum, mendis purgato in lucem edito.* Ex his autem

Sic argumentor. Si concilium decreto suo Vulgatam nostram declaravit authenticam in sensu restricto tantum, putâ in hoc tantum sensu, quod nihil habeat fidei dogmatis & bonis moribus contrarium; certè ad executionem decreti de Vulgatæ authenticâ opus non fuit nova Vulgatæ impressione, & multò minus opus fuit nova illius impressione, quæ esset emendatissima, & quàm emendatissima: nam in Vulgatâ nostrâ, qualis tunc extabat in suis exemplaribus, nihil planè erat fidei dogmatis & bonis moribus adversum. Atqui tamen Synodus novam Vulgatâ nostrâ impressionem, eamque emendatissimam, & quàm emendatissimam, ad executionem decreti sui de illius authenticâ necessariam iudicavit. Ergo falsum est, quod Synodus Vulgatam nostram declaraverit authenticam in sensu restricto, sed authenticam declaravit in sensu quodam amplissimo, authenticæ scilicet intrinseco, hoc est, in eo sensu, quod ut est in se & secundum se, sit in omnibus suis partibus pura & germana Scripturæ originalis quoad sententias & res expressas interpretationi; quamvis non sit omnium interpretationum possibilem optima, quod ad authenticam intrinsecam minimè requiritur.

Confirmatur iterum. Ex eo quod Palavicinus cap. citato num. 15. refert de aulicis degentibus Romæ, quod decretum ante evulgationem nullum fuerat à Synodo. Narrat autem aulicos illos, *cum mentem variis oppositionibus, sæpius auditis seu lectis, adversus varios vulgatæ versionis locos occupatam gererent, hoc decretum acriter initio damnasse, obicientes multa Vulgatæ menda nec amanuensibus neque typo adscribi posse: ac certè debuisse in decreto denunciari, eam esse recognoscendam & emendandam.* Addit Palavicinus, *tantum ea de re obmurmuratum esse, ut deliberatum fuerit de impressione illius decreti tantisper retardanda, donec nonnulli adjectis reconcinnaretur.*

Aulici igitur illi, rebus nondum ea qua par erat, maturitate expensis, decretum damnarunt acriter, quia mentem variis oppositionibus adversus varios Vulgatæ locos occupatam gerebant, & putabant multa Vulgatæ inesse menda, quæ nec amanuensibus nec typographis possent adscribi, adeoque essent ipsius Interpretis. Ergo decretum acriter damnarunt, quia putarunt illud cadere non posse, nisi in versionem, mendorum Interpretis prorsus expertem, adeoque nonnisi in versionem ubique putam & integram, ubique Scripturæ originali quoad sententias & res expressas omninò conformem. Ergo intellexerunt decretum in eodem planè sensu, in quo nos intelligimus.

Porro sic decretum intelligendo hallucinati esse, & aliter quàm Synodus ipsa intellexerit, intellexisse, dici minimè possunt; nam Synodi Præsides, ut eorum querimoniis satisfacerent, non rescripserunt decretum tam amplè sumendum non esse, in eo subintelligi restrictionem aliquam; illic nomine versionis authenticæ intelligi versionem, cum Scripturæ originali in iis omnibus, quæ ad fidei dogmata & bonos mores attinent, conformem; non versionem, quæ nunquam ab originalis Scripturæ sensu aberrat.

Quid igitur responderunt? Videri quidem vulgatam editionem aliquibus in locis *ab hebraica locutione discerepare, humilique serpere stylo, nec extra barbarissimum aliquem, aut solecissimum. Sed cum satis liqueat,*

ab hebrais atque hereticis multa fuisse loca in sacris paginis depravata, haud apparere, quò tutius consuegendum sit, quàm ad observationem illius Ecclesiæ, quæ præterquam quòd caput est Christianæ Reipublicæ, peculiari Dei privilegio ac beneficio semper persistit absque hereseos labe, cum perpetua & nunquam interrupta successione Pontificum, quæque à tot sæculis vulgatam editionem, & quidem solam, ut puram & germanam Scripturæ originalis interpretationem recipit & probat. Quo tam firmo nixa fundamento iudicavit Synodus vulgatam editionem declarandam esse authenticam, absque omni addito diminutione vel restringente ejus authenticam, adeoque nulla qualicumque, quæ exemplaribus ejus inerant, mendorum facta mentione; arbitrata & honorificentius & conducibilius esse, si re ipsa remedium adhiberetur, exemplo, ad exequendum decretum, mendis purgato in lucem edito.

Synodi igitur Præsides cum ipsa Synodo, & aulici Romæ degentes, decretum cum eadem amplitudine intellexerunt: unde & Synodi Præsides cum ipsa Synodo, & aulici Romæ degentes, vulgatam editionem ab omnibus erratis repurgandam esse iudicaverunt; cum hoc tamen discrimine, quod aulici Romæ degentes arbitrarerent vulgatæ editioni multa etiam interpretis menda inesse: unde obiciebant debuisse in decreto denunciari, eam esse recognoscendam & emendandam. At verò Synodus sensit eam non habere nisi menda librarium: unde statuit & decrevit, non ut recognosceretur & emendaretur, sed, quod longè aliud est, ut quàm emendatissime imprimeretur. Quod confirmatur ex eo quod Bibliorum correctores, qui sanè Synodi sensum probè norant, eique se conformarunt, expressè affirmant, sibi propositum non fuisse, antiquum Interpretem ulla ex parte corrigere vel emendare, sed ipsam veterem ac vulgatam editionem latinam à mendis veterum librarium, necnon pravatum emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinae integritati ac puritati, quoad ejus fieri potuit, restituere, eaque restituta, ut quàm emendatissime imprimeretur, juxta Concilii athenici decretum, pro viribus operam dare. Ex his

Confirmatur adhuc resp. Synodus statuendo ut Vulgatâ nostrâ in publicis lectionibus, disputationibus, &c. pro authentica habeatur, illam declaravit authenticam in sensu nostro, si eam, ut est in se & secundum se, puram omninò & integram Scripturæ originalis versionem esse sensit. Atqui talem esse sensit Synodus: nam sensit eam non habere menda interpretis, ut probatum est, & adhuc probari potest ex eo quod Synodi Præsides in suis ad aulicos Romæ degentes litteris addebant, nempe *aliâ rem esse exemplarium depravationem, aliâ codicis in se ipso: hanc ad speciem, (& eandem in omnibus exemplaribus inventi,) illam ad singula particularia pertinere; & in variis exemplaribus esse variam & inaequalem:* nam quò hæc spectant, nisi ad insinuandum, quæ Tridenti quoque animadversa fuerant Vulgatæ menda, cum variæ essent & inæqualia in variis exemplaribus, non interpreti, sed librariis jure meritò imputata fuisse, & quantumvis exemplaria essent mendosa, ipsum codicem in se & secundum se, seu ipsam Vulgatæ speciem puram ac integram in omnibus suis partibus iudicatam?

Dices. Synodo minimè exploratum fuit, Vulgatam nulla habere menda Interpretis: nam Synodi Præsides in suis litteris, post verba proximè laudata, subiciebant: *Utrumque se res haberet, neque necessarium erat, neque conducibile, disertis verbis à Concilio affirmari, inesse quidquam labis, quamvis ex accidente, ac minimum in exemplis omnibus, & universa specie interpretationis Vulgatæ, ne argumentum porrigeretur cavillationibus, quas inde deducerent heretici, &c. Resp.* Hæc ex abundantii subiecit Synodi Præsides, ut aulicorum Romæ degentium querelis plenissimè satisfacerent, & perinde esse, ac si dixisset: Dato, non concessio, quod nonnulla, eaque levissima menda Interpretis Vulgatæ in essent,

sent, neque necessarium fuisse, neque conducibile, &c.

Porro nonnullorum Interpretis errorum suspicio moveri potuisset ex eo quod videbatur Vulgata in aliquibus locis ab hebraica locutione discrepare: sed omnem ejusmodi suspicionem penitus amovebant duo; nempe quod satis liqueret ab hebraeis atque hereticis multa fuisse loca in sacris paginis depravata, & Ecclesia illa, quae caput est Christianae Reipublicae, atque peculiari Dei privilegio ac beneficio, semper persistit absque herefese lae, cum perpetua & nunquam interrupta successione Pontificum. Vulgatam à tot saeculis ut puram & germanam in omnibus suis partibus Scripturae originalis interpretationem recipere & probare.

Obj. Andreas Vega, qui interfuit huic sessioni quartae, in qua decretum de Vulgatae authenticitate editum est, lib. 15. de justificatione cap. 9. nobis aperit adfertur: nam ibi sic Calvinum alloquitur: *Sed ne erres; ut facis, circa approbationem vulgatae editionis, factam in sess. 4. nec frustra labores in ostendendis vitiis vulgatae editionis.... Synodus non approbavit menda, quae linguarum periti, & in sacris litteris mediocriter versati, in ea deprehendunt.... eatenus voluit eam authenticam haberi, ut certum omnibus esset, nullo eam defodari errore, ex quo perniciosum aliquod dogma in fide, & moribus colligi posset, atque ideo adjecit, ne quis illam quovis praetextu rescire auderet.*

Hanc autem fuisse Synodi sententiam ut probet, sic prosequitur: *Et hanc fuisse mentem Synodi, nec quicquam amplius statuisse voluisse, ex verbis ipsis & ex aliis consuetis approbationibus Concilii potes colligere. Et ne dubites de his, verissime possum tibi allegare pro his amplissimum & observantissimum Dominum Sanctae Crucis Cardinalem, de pietate, & de litteris, & studiosis omnibus optime meritum, qui illi sessioni, & aliis omnibus praesuit, ac pridie quidem quam illud decretum firmaretur, & postea, non opinor semel, mihi testatus est, nihil amplius voluisse Patres firmare.*

Resp. Vegam hic non esse audiendum: nam ex ejus assertionem non pauca sequuntur satis absurda. Etenim si res ita habet, ut asserit Vega, 1. Synodus non aliter approbavit Vulgatam nostram, quam Doctores solent approbare libros, de quibus testantur, quod nihil fidei dogmatis, vel bonis moribus contrarium contineant. Hinc 2. qui nunc auderet asserere, quod Vulgata nostra innumeris contra originalis Scripturae sensum erroribus scateat, ex quibus tamen nullum colligi possit perniciosum dogma in fide vel moribus, quantumvis veritati, at Synodi decreto non contradiceret. 3. Imò quantumvis supponatur Vulgata nostra, innumeris ejusmodi erroribus esse defodari, adhuc habebit totam authenticam, quam ei Synodus attribuit. Hinc inter Doctores nonnulli Vegam ut inconsideratè hac in re locutum infimulant.

Præterea, quid opus erat decreto, ut omnibus certum esset, nullo Vulgatam defodari errore, ex quo perniciosum aliquod dogma in fide & moribus colligi posset, cum hoc in Ecclesia Dei jam esset exploratissimum, & vel sola auctoritas demonstraret evidenter? Item, si Concilium Vulgatam eo tantum sensu authenticam declarare voluit, quid opus fuit ad executionem decreti, ut Vulgata emendatissime & quam emendatissime imprimeretur? quandoquidem, qualis tunc extabat in suis exemplaribus, nullo defodari erat errore, ex quo perniciosum dogma in fide & moribus colligi posset. Item quod dicit Vega, ex verbis decreti colligi posse, quod Concilium nihil amplius statuere voluerit, est evidenter falsum, & contrarium superius ostendimus.

At inquit. A Cardinali Sanctae Crucis, qui praefuit omnibus Synodi sessionibus, Vega non semel audivit, nihil amplius voluisse Patres firmare, scilicet quam Vulgatam nullo defodari errore, ex quo perniciosum dogma in fide & moribus colligi posset.

Resp. 1. Vegae testimonio evidenter contradicere verba decreti, adeoque testimonium illud nullius esse momenti. *Resp. 2.* Vegam Cardinalis mentem non attigisse: ut enim manifestè colligitur ex his, quae à nobis ex Palavicino relata sunt, non aliud ab eo audire potuit, quam Vulgatam, etiam à mendis librorum repurgatam, approbatam tantum fuisse à Synodo ut bonam, non verò ut omnium possibilem optimam Scripturae originalis interpretationem. Unde, ut ibidem observat Vega, Synodus decreto suo nec cohibuit, nec cohibere voluit, studiosorum linguarum industriam, qui aliquando docent, melius potuisse aliqua verti, & uno eodemque verbo vel plures nobis suggessisse Spiritum Sanctum sensus, vel certe alios commodiores, quam è vulgata editione possent haberi.

Obj. Palavicinum, sic cap. citato, n. 10. loquentem: *Quod vulgata translatio exemplari primævo per omnes leviores minutasque particulas conformetur, nec ab illo declinaverit, vel in certa arbore, vel in certa animante (adde, vel in certa gemma) pro aliis alias exponendo, pia est aliquorum sententia, quam quidem qui respuat, non damnatur ab Ecclesia.* Ergo falsum est, quod Synodus decreto suo Vulgatam declaraverit intrinsecè authenticam, seu Scripturae originali conformem in amplo illo sensu, quem nos asserimus. *Resp.* Vulgatam à Synodo authenticam declarari simpliciter, & absque omni addito diminutive vel restringente, adeoque declarari Scripturae originali, saltem quoad sententias & res expressas, ubique conformem; qualis non esset, si in certa arbore, vel animante, aut gemma, ab exemplari primævo declinaret, aliam pro alia exponendo. Fateamur tamen eos, qui non tam acutè intelligunt decretum Synodi, non damnari ab Ecclesia: unde tantum sequitur, sententiam nostram non esse de fide, & oppositam aliquam habere verisimilitudinem saltem ab extrinseco, hoc est, ab auctoritate Doctorum, qui eam tuerentur.

DISPUTATIO IV.

De Traditione.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit Traditio, & quomplex sit.

1. **T**raditionis nomen dupliciter sumitur, latè scilicet & stricte. Traditio latè & generaliter sumpta, est omnis doctrina, ab uno alteri communicata, sive scripto, sive viva voce communicetur. Pater ex Apostolo ad Thessalonicenses 2. cap. 2. ubi sic loquitur: *Tenere traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram.* Traditio verò stricte sumpta, & prout à Patribus & Theologis communiter accipitur, est doctrina, quæ ab uno alteri communicatur, non scripto, sed viva voce tantum. De Traditione in hac acceptione agitur in hac Disputatione. Traditio igitur, ut hic sumitur, est doctrina, non scripto, sed viva voce tradita à primo auctore, sive postea ab aliis scripto mandata fuerit, sive non. Sic v. gr. quod infantes sint baptizandi, scriptum invenimus in veterum Patrum libris, nihilominus dicitur, & est Traditio Apostolica; quia parvulos esse baptizandos, primis fidelibus non scripto, sed viva voce tradiderunt Apostoli: in nullo enim libro Apostolico scriptum invenitur, & tamen est de fide, adeoque à Deo revelatum per Apostolos, & per eos primis fidelibus viva voce traditum.

2. Traditiones dividuntur in divinas & humanas. Traditiones divinae sunt illae, quae Deum habent auctorem; humanae verò, quae auctores habent homines. Traditiones divinae aliae dicuntur legis naturae, aliae legis Moisaicae, & aliae legis Evangelicae. Traditiones

tiones legis naturæ, sunt illæ, quas homines, qui sub illa lege fuerunt, acceperunt à Deo per Adamum, Noë, Abrahamum, aliosve Patriarchas. Traditiones legis Mosaicæ sunt illæ, quas Israelitæ à Deo per Moysen, aliosve Prophetas acceperunt, nec in veteri testamento inveniuntur scriptæ. Traditiones legis Evangelicæ sunt illæ, quas Ecclesia accepit à Deo per Apostolos, nec scriptæ reperiuntur in novo Testamento.

Porro ex traditionibus legis Evangelicæ alias ex ore Christi exceperunt, alias verò à Spiritu S. revelante acceperunt Apostoli. Primi generis sunt illæ omnes, quæ ad materiam & formam Sacramentorum pertinent, nec in libro aliquo canonico scriptæ sunt: solus enim Christus essentiam, adeoque materiam & formam Sacramentorum instituit potuit. Omnes tamen legis Evangelicæ traditiones Apostolicæ dicuntur, quia omnes per Apostolos accepit Ecclesia.

3. Traditiones humanæ aliæ sunt purè humanæ, aliæ verò Ecclesiasticæ. Purè humanæ sunt illæ, quæ authores habent homines sibi relictos: Ecclesiasticæ verò, quæ Ecclesiam à Spiritu S. rectam habent auctorem. Primi generis fuerunt olim apud Judæos Traditiones pharisæicæ, sic dictæ, quia à Phariseis vel inventæ fuerunt, vel saltem plurimum commendatæ: ut quod manus lavandæ essent ante cibi sumptionem, & hæc lotio sæpius inter comedendum iteranda; quod rerum etiam minutissimarum decimæ Deo offerendæ essent; quod filii parentibus suis in necessitate subvenire non tenerentur, & satis esset, si Deo munus aliquod offerrent, &c. Quarum traditionum aliæ erant bonæ ex genere suo, aliæ malæ, aliæ denique indifferentes & inutiles.

4. Traditiones Apostolicæ aliæ sunt speculativæ, & aliæ practicæ. Speculativæ, quæ etiam dicuntur traditiones de fide, sunt illæ, quæ speculativam veritatem continent, ut quod nec plura sint nec pauciora, quam septem Sacramenta: practicæ verò, quæ etiam dicuntur traditiones de moribus, sunt illæ, quæ continent aliquam veritatem practicam, & ad mores seu ritus Ecclesiæ pertinentem, ut quod aqua in Missæ sacrificio sit vino miscenda in calice; quod Festum Paschæ celebrandum sit die dominica, lunam Martii 14. proximè subsequente, &c.

5. Traditiones practicæ aliæ sunt perpetuæ, & aliæ temporales; item aliæ universales, & aliæ particulares; item aliæ necessariæ, & aliæ liberæ. Perpetuæ sunt illæ, quæ institutæ sunt in perpetuum, hoc est, ut in Ecclesia serventur usque ad finem Mundi, ut mixtio aquæ cum vino in calice; celebratio Paschæ die Dominica, proximè subsequente lunam quartam decimam mensis Martii: temporales verò, quæ ad certum tempus tantum institutæ fuerunt, ut legalium aliquarum caeremoniarum observatio, nempe abstinentia à suffocato & sanguine, servanda usque ad plenam Evangelii promulgationem.

Traditiones universales sunt, quæ institutæ fuerunt pro universa Ecclesia, ut celebratio Festorum Paschæ & Pentecostes, jejunium quadragesimale, jejunium quatuor temporum: particulares verò, quæ institutæ fuerunt pro una, vel pluribus Ecclesiis particularibus; quale adhuc erat tempore S. Augustini jejunium sabbati, à Petro Apostolo traditum Ecclesiæ Romanæ, quod cum Ecclesiæ Romana aliæque aliæ particulares Ecclesiæ servabant.

Traditiones denique necessariæ sunt illæ, quæ institutæ fuerunt per modum præcepti, adeoque obligant in conscientia; ut jejunium quadragesimale, jejunium quatuor temporum, celebratio Festorum Paschæ & Pentecostes, &c. Traditiones verò liberæ dicuntur, quæ institutæ sunt ad modum concilii tantum: unde non obligant in conscientia ad sui observationem; ut adorare versus Orientem, signare se signo Crucis, aqua benedicta alpergere, &c.

6. Similiter traditiones Ecclesiasticæ aliæ sunt speculativæ, & aliæ practicæ. Speculativæ veritatem aliquam speculativam continent, ut quod Concilium Nicænum fuerit œcumenicum; quod Gregorius Ma-

gnus fuerit legitimus Pontifex, &c. Practicæ verò continent veritatem aliquam practicam, ut quod celebrandum sit festum Sancti Laurentii martyris; quod celebranda sit B. Virginis Nativitas, &c. Porro speculativæ sunt, veritatum speculativarum, & practicæ veritatum practicarum, in Scriptura Sacra vel Apostolicis traditionibus contentarum, ad quædam particularia sub illis contenta, applicationes vel extensiones, ab Ecclesia, à Spiritu sancto acta & gubernata, factæ.

Traditiones ecclesiasticæ practicæ subdividi possunt in perpetuas, & non perpetuas; item in universales, & particulares; item in necessarias, & liberæ: nam vel sunt institutæ ut semper serventur, ut sunt perpetuæ, vel sunt institutæ ad certum tempus tantum, & temporales sunt. Item vel sunt receptæ in universa Ecclesia, & sunt universales, vel sunt usitate tantum in aliquibus Ecclesiis particularibus, & particulares sunt. Denique vel vim habent obligandi in conscientia, & sunt necessariæ; vel se habent per modum consilii tantum, & liberæ dicuntur.

ARTICULUS II.

Utrum extiterint aliquæ traditiones divine in lege Naturæ & lege Mosaicæ.

RESPONSIO I.

Extiterunt aliquæ traditiones divine in lege naturæ.

Probat. Quia in lege naturæ potuit esse, & fuit fides divina. Ergo in lege naturæ fuerunt aliquæ revelationes divine. Consequens patet: nam fides divina est actus, quo credimus Deo aliquid revelanti credibiliter. Atqui revelationes illæ non fuerunt à sacro aliquo authore scriptæ: primus enim omnium auctorum sanctorum fuit Moyses. Ergo revelationes illæ viva tantum voce traditæ, & conservatæ fuerunt. Ergo, &c.

Porro quod in lege naturæ potuerit esse & fuerit fides divina, patet ex eo, quod, 1. in illa lege aliqui, imò multi iusti fuerunt & Deo grati. At nemo potuit unquam iustus esse & Deo gratus sine fide divina, juxta illud Apostoli ad Hebr. cap. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo.* 2. In illa lege potuerunt peccatores ad Deum converti. At nemo unquam ad Deum converti potuit sine fide divina, juxta illud ejusdem Apostoli eodem loco: *Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* In illa lege homines erant in statu elevationis, adeoque poterant & debebant tendere ad beatitudinem supernaturalem. At ad supernaturalem beatitudinem non tenditur, nisi per actus supernaturales fidei, spei, charitatis, & virtutum moralium, prælucente fide divina, ex imperio charitatis operantium.

Confirmatur Resp. Nam Deus Adamo multa revelavit ante lapsum ejus, ut existentiam suam, mysterium sanctissimæ Trinitatis, immortalitatem animæ, supplicium æternum impiis, & æternam beatitudinem iustis preparatam in altera vita. Item multa etiam ei revelavit post ejus lapsum, ut venturum Messiam Deum in hominem, passionem ejus & resurrectionem, genus humanum ejus morte redimendum, remedium parvulis adhibendum ad delendum peccatum originale. His adde multa alia circa cultum externum, quem sibi exhiberi volebat Deus; circa ritus sacrificiorum Deo offerendorum, atque imprimis per sacrificia illa præfigurandam mortem & passionem Redemptoris. Hæc autem omnia, & alia fortasse plura, sibi à Deo revelata, Adamus non scripto, sed viva voce tradidit filiis & nepotibus suis, qui ea similiter filios ac nepotes suos viva voce docuerunt.

Præterea, non solum Adamo locutus est Deus, sed etiam Patriarchis aliis, ut Setho, Enos, Enoch,

cho, Noëmo & Abrahamo, quibus vel eadem quæ Adamo, vel etiam aliqua alia revelavit. Hi autem veritates sibi à Deo revelatas, non calamo, sed ore tradiderunt filiis suis, qui parentes imitati, quæ ab illis audierant, filiis suis similiter, non calamo, sed ore tradiderunt.

RESPONSIO II.

In lege Mosaica, præter Scripturam sacram, extiterunt aliquæ traditiones divinæ.

Prob. Quia Judæi fide divina credebant explicitè plurimas veritates, quarum tamen in veteri Testamento nullibi reperitur expressa mentio, quales sunt immortalitas animæ, mortuorum omnium resurrectio in fine Mundi; in statu peccati morientium æterna damnatio, & beatitudo æterna morientium in statu gratiæ; pœna temporaria, pro peccatis remissis debita, ab animabus iustorum in purgatorio persolvenda; peccati originalis condonatio pro masculis octavo die circumcisis; & pro fœminis, ac masculis ante diem octavum morientibus, certo alio ritu externo adhibito. Ergo Judæi plurimas illas veritates credebant propter traditionem divinam: nam credebant illas propter expressam revelationem divinam. Siquidem credebant illas explicitè; nec expressam illarum revelationem divinam habebant in Scriptura; siquidem illarum mentio expressa nullibi fit in veteri Testamento. Superest igitur ut illas crederent propter expressam illarum revelationem divinam viva voce traditam. Ergo, &c.

Confirmatur. Quia vera legis scriptæ intelligentia, quam Moyses tradidit sacerdotibus, ut ea ad controversias circa sensum legis exortas, quæ ad illos ex ipsius legis præcepto deferendæ erant, dirimendas juvarentur, fuit vera traditio divina: nam fuit nova revelatio, per Moysen à Deo, non scripto, sed ore tenus facta sacerdotibus. Ergo Judæi, præter Scripturam sacram, habuerunt etiam divinam traditionem, Scripturæ S. interpretem.

Obj. 1. Deuteron. cap. 4. damnantur traditiones, eum dicitur: *Non additis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo.* Resp. Hoc esse falsum: hoc enim loco Deus tantum prohibet, ne mandata quæ tradit, falsa interpretatione depraventur, & præcipit ut integrè servantur, qualia imponuntur, nihil addendo vel minuendo, ut patet ex verbis subsequentibus: *Custodite mandata Domini Dei vestri, quæ ego præcipio vobis.* Unde hoc loco non aliud dicit, quàm quod cap. 12. cum ait: *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam nec minuas.*

Obj. 2. Christus Matth. cap. 15. indiscriminatum damnat traditiones Judæorum: ait enim illis: *Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.* Ergo Judæi non habuerunt traditiones divinas. Resp. neg. ant. Nam Christus hoc loco damnat tantum traditiones merè humanas, quarum aliæ inutiliter erant, aliæ verò etiam malæ, & scripturis repugnantes, ut patet ex verbis subsequentibus: *Sine causa colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.* Sed

Nota. Apud Judæos traditiones fuerunt duplicis generis, aliæ scilicet antiquæ, quas acceperant à Moie & aliis Prophetis, aliæ verò recentiores, quas acceperant à recentioribus magistris, quos fuisse Rabbinos Akiba, Simeon, & Hille, scribit Hieronymus in sua ad Algasiam epistola quæst. 10. Has damnarunt Christus & Apostoli, non illas. De secundis sic loquitur Hieronymus loco citato: *Quanta traditiones phariseorum sint, quas hodie vocant & streptos, & quam aniles fabule, evolvere nequeo: neque enim libri patitur magnitudo; & pleraque tam turpia sunt, ut erubescam dicere.*

Traditiones Judæorum paulò aliter dividit S. Epiphanius in Protiomaitarum hæresi num. 90. ubi sic loquitur: *Seniorum traditiones & streptos à Judæis vocantur. Quatuor autem illarum sunt genera. Primum*

est, quod sub nomine Moysi circumferunt. Secundum est, quod Rabbi Akiba tribuunt. Tertium Adde, sive Jude. Quartum ad Assamonai filios refertur. Mosaicæ autem traditiones verè divinas fuisse, & à Christo probatas, paulò inferius asserit his verbis: Ceterum quæ à Moysè sancita sunt, à Deo minime sunt aliena, à quo, Moysè sequestre & interprete, tradita sunt: quod & ipsum Salvatoris iudicium evidenter approbat. Scribit idem Epiphanius in Marcionitarum hæresi, traditionem Akibæ paulò ante captivitatem Babylonicam; traditionem, quæ Davidis inscribitur, post reditum à Babylonia, & traditionem Assamonæorum Alexandri & Antiochi temporibus, annis ante Christum 190. initium habuisse.

ARTICULUS III.

Utrum præter Scripturam veteris & novi Testamenti, existant traditiones divinæ in lege Evangelica.

Traditiones divinas olim repudiavere antiquissimi hæretici, Basilidiani scilicet, Cerinthiani, Valentiani, & Marcionitæ, de quibus hæc scribit Sanctus Irenæus lib. 3. adversus hæreses cap. 2. *Cum ex Scripturis arguantur, in accusationem convertuntur ipsarum Scripturarum, quasi non rectè habeant, neque sint ex auctoritate, & quia variè sint dictæ, & quia non possit ex his inveniri veritas ab his, qui nesciant traditionem.* Cum autem ad eam iterum traditionem, quæ est ab Apostolis, quæ per successiones presbyterorum in Ecclesiis custoditur, provocamus eos; adversantur traditioni. Evenit itaque neque Scripturis jam, neque traditioni consentire eos. Itaque hæretici illi, cum urgebantur Scripturarum testimonio, provocabant ad traditiones; & cum urgebantur traditionibus Apostolicis, illas velut traditiones merè humanas aspernabantur: sic impii in circuitu ambulant.

Veteres illos hæreticos in rejiciendis traditionibus divinis imitati sunt alii posteriores hæretici, Donatistæ scilicet, Ariani, Eunomiani, Nestoriani, Eutychiani, Aeriani, &c. quos sæculo duodecimo Apostolici, decimo quarto Vvicleffus, decimo sexto Lutherus & Calvinus secuti sunt, quorum hic hæc habet lib. 4. instit. cap. 8. §. 8. *Esto igitur hoc firmum axioma, non aliud habendum esse Dei verbum, cui datur in Ecclesia locus, quam quod lege primum & Prophetis, deinde scriptis apostolicis continetur: nec aliud esse ritè docendi in Ecclesia modum, nisi ex ejus verbis (scripti) præscripto & norma.* Ille verò ita loquitur in commentar. cap. 1. ad Galatas: *Neque aliq. doctrina in Ecclesia tradi & audiri debet, quàm purum Verbum Dei, hoc est, sancta Scriptura.* Doctores vel auditores alii cum sua doctrina, anathema sunt. Sed contra illos omnes fit

RESPONSIO.

Præter Scripturam Sacram, existunt etiam traditiones divinæ in lege Evangelica.

Prob. 1. Ex Scriptura: nam sic loquitur Apostolus 1. Cor. cap. 11. *Lando vos, fratres, quòd per omnia mei memores estis: & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.* Et 2. Thessal. cap. 2. *Itaque fratres, stete (firmi in fide), & tenete traditiones, quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam nostram.* In quæ verba sic habet S. Basilii lib. de Spiritu Sancto cap. 29. *Arbitror apostolicum esse, etiam non scriptis traditionibus inherere. Laudo, inquit, vos, quòd omnia mea meministis, & quemadmodum tradidi vobis, traditiones obinetis, quas accepistis, sive per sermonem, sive per epistolam.* Et S. Damascenus lib. 4. orthod. fid. cap. 17. *Quòd autem Apostoli quamplurima, nullo Scripturæ Sacre loco prodita, nobis tradiderint, his verbis testatur ille Gentium Apostolus Paulus: Stete igitur, &c.* Et ad Corinthios scribens: *Lando*

Laudo vos, fratres, quod per omnia mei memores estis, & sicut tradidi vobis, traditiones tenetis. Vulgata nostra habet praecepta mea, quod diversum non est: loquitur enim Apostolus de praeceptis, non scriptis, sed viva voce traditis.

Prob. 2. Ex Patribus Graecis, ex quibus hic sufficient nobis Ignatius martyr, de quo haec refert Euseb. lib. 3. hist. Eccl. c. 36. Cum per Asiam sub custodia navigaret, singulas quasque digrediens civitates, Ecclesiae populos Evangelicis cohortationibus edocebat in fide persistere... & ut diligentius ac tenacius Apostolorum traditionibus inhaerent, quas traditiones cautele gratia, & ne quid apud posteros remaneret incerti, etiam scriptas se asserit reliquisse. Ignatius igitur adhortabatur Ecclesiae populos, ut inhaerent Apostolorum traditionibus, quas ipsi non scripserant; quando quidem illas, ne exciderent, aut in dubium aliquando revocarentur, ipse scripserat.

Irenaeus lib. 3. cap. 2. verbis jam relatis, & cap. 3. ubi ait: Haec ordinatione & successione (Pontificum) ea quae est ab Apostolis in Ecclesia traditio, & veritatis praecognitio pervenit usque ad nos. Et cap. 4. ubi haec habet: Quid autem si neque Apostoli quidem Scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Ecclesias? Ecce aperte supponit, praeter divinas Scripturas, esse in Ecclesia traditiones Apostolicas, easque per ordinationem & successionem Pontificum conservari asserit.

Clemens Alexandrinus, de quo Eusebius lib. 6. hist. Eccl. cap. 11. haec inter alia narrat: In libello, quem scripsit de Pascha, confitetur extorqueri sibi a fratribus, ut ea quae a presbyteris, idest a successoribus Apostolorum voce sibi sola tradita sunt, describeret in libris, ac posteris traderet. Hic manifeste loquitur Clemens de traditionibus Apostolicis: loquitur enim de iis quae audierat a successoribus Apostolorum, adeoque de iis quae ipsi Apostolorum successores audierant ab Apostolis, qui ea non scripto, sed voce sola tradiderant: unde a fratribus enixe rogatus erat Clemens, ut illa describeret in libris, & posteris scripto traderet.

Origen. hom. 5. in lib. Numeror. ubi multas traditiones apostolicas de moribus seu ritibus ecclesiasticis enumerat, & dicit illarum rationem non esse notam omnibus: licet omnes eas servare teneantur.

Euseb. lib. 1. demonstr. Evang. c. 8. ubi sic loquitur de Apostolis: Quaecunque iis convenire arbitrabantur qui animas adhuc affectibus obnoxias gererent, curationisque indigentes, ea ipsi ad imbecillitatem multorum se demittentes, partim literis, partim sine literis, quasi iure quodam non scripto servanda, commendaverunt. Non omnia igitur scripserunt Apostoli, sed aliqua scripto, & aliqua viva voce tantum primis fidelibus tradiderunt servanda.

Basilii lib. de Spiritu S. cap. 27. ubi longa inductione probat traditiones apostolicas: Ut signo crucis, inquit, eos qui spem collocaverunt in Christum, signemus, quis scripto docuit? Ut ad orientem versi precemur, quae nos docuit Scriptura? Invocationis verba, cum ostenditur panis Eucharistiae, & poculum benedictionis, quis Sanctorum in scripto nobis reliquit? Consecramus aquam baptismatis, & oleum unctionis, praeterea ipsum qui baptismum accipit, ex quibus scriptis? Nonne a tacita secretaque traditione, &c.

Prob. 3. Autoritate Patrum Latinorum, pro quibus omnibus sint Tertullianus & Augustinus, quorum ille sic loquitur in lib. de corona militis cap. 3. Ergo quaramus an & traditio non scripta non debeat recipi? Plane negabimus recipiendam, si nulla exempla praedictae aliarum observationum, quas sine ulius Scripturae instrumento, solius traditionis titulo, exinde consuetudinis patrocinio vindicamus. Tum variis Ecclesiae observationibus enumeratis, sic profectur c. 4. Harum & aliarum ejusmodi disciplinarum si legem exposuimus scripturarum, nullam invenies: traditio tibi praetenditur auctor, &c.

Augustinus verò haec habet lib. 5. de bapt. contra Donatistas c. 23. Apostoli nihil quidem exinde praeperunt: sed consuetudo illa, quae opponebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium sumpsisse credenda est: sicut sunt multa, quae universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis praecepta bene creduntur, quanquam scripta non reperiuntur. Lib. 4. c. 24. dixerat: Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate apostolica traditum, rectissime creditur.

Prob. 4. Autoritate Concilii Tridentini sess. 4. in decreto de canonicis scripturis, ubi dicitur: Perspicuus (Synodus) hanc veritatem & disciplinam contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionibus, quae ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu S. dictante, quasi per manus traditae, ad nos usque pervenerunt, &c. Et inferius: Si quis traditiones praedictas sciens & prudens contempserit, anathema sit.

Prob. 5. Ratione: nam multa sunt de fide, quae tamen nullibi in Scriptura reperiuntur scripta, ut quod B. Virgo etiam post partum virgo perpetuo manerit; quod baptismus parvulorum valeat, nec expectandus sit usus rationis, ut valide baptizentur; quod baptismus collatus ab haereticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, sit ratus, & quod hi qui sic ab haereticis baptizati sunt, non sint rebaptizandi; quod septem sint Sacramenta, non plura, nec pauciora, & quod omnia a Christo instituta fuerint; quod Baptismus, Confirmatio & Ordo, characterem imprimant, nec possint iterari: haec, inquam, & alia multa sunt de fide, & quidem independentes ab omni revelationum divinarum determinatione, extensione, vel applicatione facta ab Ecclesia. Ergo fuerunt in se & secundum se revelata. Ergo multa, quae nullibi in Scriptura reperiuntur scripta, fuerunt in se & secundum se revelata. Ergo plurimae extant revelationes divinae, a nullo auctore canonico scriptae, sed solum ab Apostolis viva voce traditae Ecclesiae, propter quas possumus, vel etiam debemus plurimas veritates fide divina credere. Ergo, &c.

Confirm. Quia Apostoli episcopis, quos particulatim Ecclesiis praefecerunt, multa, puta ad essentiam & administrationem Sacramentorum, atque ad veram Scripturarum intelligentiam pertinentia, commendaverunt, & viva voce tradiderunt, non scripto, & quidem propter rationem multiplicem: ea enim noluerunt scribere, 1. ne libri sacri in immentum crescerent. 2. Ne si scripta inciderent in manus gentium, ab illis iraderentur mysteria religionis nostrae. 3. Ut essent in Ecclesia qui instruerent, & qui instruerentur, ac sic arctius esset Ecclesiae membrorum unio. 4. Ut fideles de Scripturarum intelligentia, aliisque rebus ad fidem pertinentibus, Ecclesiam ejusque praelatos consulere cogerentur, & sic magis commendaretur Ecclesiae & praelatorum ejus auctoritas. 5. Quia expediebat aliqua plebem latere, & innotescere solis praelatis, ad majorem illis apud plebem conciliandam reverentiam. Ergo in Ecclesia, praeter doctrinam ab auctoribus sacris scriptam, est & alia doctrina sola voce ab Apostolis olim tradita, & commendata praelatis Ecclesiae, & per continuam praelatorum Ecclesiae ordinationem & successionem hactenus conservata, & usque ad Mundi consummationem conservanda.

De hac doctrina ab Apostolis sola voce praelatis Ecclesiae tradita & commendata, certo certius loquitur Paulus 1. ad Timoth. cap. ultim. cum ait: O Timothee, depositum custodi. Et 2. ad eund. cap. 1. cum dicit: Formam habes sanorum verborum, quae a me audisti in fide & in dilectione in Christo Jesu. Bonum depositum custodi per Spiritum Sanctum, qui habitat in nobis. Et cap. 2. cum ait: Tu ergo, filii mei, confortare in gratia, quae est in Christo Jesu; & quae audisti a me per multos testes, haec commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Nam per depositum illud, de quo servando tantum

ram præfere sollicitudinem, aliud intelligere non potest, quam doctrinam viva voce traditam Timotheo, quem ordinaverat episcopum: unde doctrinam illam vult à Timotheo, non in scrinio, sed in pectore diligenter asservari: unde jubet Timotheo, non ut plura illius exemplaria describi curet, sed ut illam, sicut ab ore loquentis exceperit, ita oretenus commendat hominibus ad docendum idoneis: unde denique non dicit: Verba quæ scripsi tibi, sed, verba quæ à me audisti, multis aliis tecum audientibus.

ARTICULUS IV.

Solvuntur objectiones.

Obi. 1. Apostolus ad Galatas cap. 1. dicit: *Licet nos aut angelus de Cælo evangelizet vobis, præter quàm quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Et Joannes Apocal. cap. 22. *Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto.* Et iterum Apostolus Paulus 2. ad Timoth. c. 3. *Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad corripiendum, &c.*

Resp. ad 1. Ibi Apostolus invehitur adversus pseudo-apostolos, qui Galatas docebant, eos salutem consequi non posse nisi circumciderentur, aliasque ceremonias Mosaicæ servarent, contra quod eos ipse docuerat, Mosaicam legem abrogatam esse, neminemque justificationis gratiam, adeoque nec salutem consequi posse, nisi per fidem Jesu Christi, & hanc fidem, cum aliis operibus salutaribus quæ ex illa sunt, ad salutem sufficere sine observatione ceremoniarum legalium. Sed quid hoc ad traditiones?

Resp. ad 2. His verbis tantum prohibetur, ne prophetiæ in Apocalypsi descriptæ corrumpantur, ad illas apponendo aliquid tanquam earum partem, quod tamen non sit earum pars.

Resp. ad 3. Aliud esse, quod Scriptura sit utilis ad docendum, ad corripiendum, &c. & aliud, quod sufficiat: sic potius ad nutritionem utilis est, nec tamen sufficit. Dicimus igitur Scripturam utilem esse ad docendum, ad arguendum, &c. At negamus ea sola veritates omnes revelatas contineri.

Obi. 2. Scriptura est regula fidei. Ergo nulla sunt dogmata fidei, præter ea quæ ab authoribus canonicis scripta sunt. Atqui si darentur præter Scripturam traditiones divini non scriptæ, essent aliqua fidei dogmata, præter ea quæ scripta sunt ab authoribus canonicis. Ergo, &c. **Resp.** neg. conseq. Ratio negandi est, quia Scriptura non est totalis, sed partialis tantum regula fidei, etiam in ea linea, in qua est fidei regula: totalis enim regula fidei, in ea linea in qua Scriptura est fidei regula, consistit in Verbo Dei. Verbum autem Dei duplex est, scriptum scilicet & non scriptum, quorum illud libris sacris comprehenditur, hoc verò traditionibus apostolicis Ecclesiæ viva voce traditis: unde regula totalis, de qua agitur, nec sola Scriptura, nec solis traditionibus apostolicis, sed scriptura & traditionibus apostolicis continetur. Licet igitur omnia quæ sunt in Scriptura, sint de fide, non omnia quæ sunt de fide, sunt in Scriptura, sed aliqua sunt in sola traditione apostolica. Falsum igitur est, quod nulla sint dogmata fidei, præter ea quæ ab authoribus sacris conscripta fuerunt.

Obi. 3. Qui dicit, quod sint aliqua fidei dogmata, quæ non inveniuntur scripta in libris sacris, portam aperit innumeris erroribus: nam inde sumi potest occasio multa falsa dogmata commiscendi, & in Ecclesiam introducendi sub nomine traditionis apostolicæ. Ergo, &c. **Resp.** neg. ant. Habemus enim in Ecclesia viam infallibilem veras traditiones à falsis discernendi: sicut viam infallibilem habemus discernendi veras Scripturas à falsis. Hæc autem via est iudicium Ecclesiæ, quæ ob specialem Spiritus S. assistentiam, in tali discretionem errare non potest. Sicut igitur Ecclesia nunquam recepit aut recipiet falsas scripturas

Simonne Theol. Tom. II.

pro veris, ita falsas traditiones pro veris nunquam recepit, aut receptura est.

Obi. 4. Dato quod in primitiva Ecclesia fuerint aliquæ traditiones apostolicæ non scriptæ, impossibile fuit eas per tot sæcula conservari: cum huic conservationi obstiterint tot impedimenta: oblivio scilicet hominum imperitia, negligentia, & malitia. Ergo, &c. **Resp.** neg. ant. *Ad prob. Resp.* Impedimenta illa, vel etiam majora, facile superari potuisse per specialem Dei providentiam, Ecclesiæ promissam, eique hæcenus exhibitam, & usque ad finem Mundi exhibendam. Sicut igitur Deus specialiter providendo Ecclesiæ suæ, veras scripturas hæcenus conservavit, & usque ad finem Mundi conservaturus est; ita hæcenus conservavit, & usque ad finem Mundi conservaturus est veras traditiones.

Quatuor media, quibus divina providentia ad conservandas hæcenus traditiones apostolicas ula est, enumerat Bellarminus lib. 4. de Verbo Dei cap. 2. videlicet scripta Patrum & Doctorum Ecclesiæ, in quibus extant traditiones apostolicæ; usum continuum, quo pleræque traditiones apostolicæ sunt in continua observatione, ut ritus sacramentorum, dies festi, & jejuniorum tempora; monumenta quædam, quæ ad longissimum tempus durant, ut templa, sacri fontes, memoriæ martyrum; cruces, & imagines; hæreses, quibus Deus hæcenus mirabiliter usus est ad conservandam Ecclesiæ doctrinam: nam quia singulis ætatibus exorti sunt novi hæretici, singulis ætatibus extiterunt viri sancti & docti, qui doctrinam Ecclesiæ diligenter investigarunt, eamque defenderunt scriptis, ac posteritati commendarunt.

Quatuor his mediis alia quatuor addi possunt, nempe integram, & continuam successionem Episcoporum ab Apostolis, quæ pluribus sæculis fuit in tribus primariis Ecclesiis, Romana scilicet, Alexandrina, & Antiochena, & adhuc perseverat, semperque perseveratura est in Ecclesia Romana; Symbolum ab Apostolis viva voce traditum primis fidelibus, & ab illis ad nos usque viva voce transmissum, atque à prælati Ecclesiæ eorumque ministris explanatum; acta & decreta Conciliorum, quæ singulis ætatibus celebrata sunt; praxim Ecclesiæ, quæ semper germanum Scripturarum sensum quaesivit in doctrina ab Apostolis viva voce tradita, & ad damnandas hæreses semper ad traditiones apostolicas confugit: cum enim Scriptura sæpè sit obscura, adeoque in varios sensus apparenter trahi possit, & ex ea errores suos stabilire niterentur hæretici, necesse fuit, ut Ecclesia ad doctrinam ab Apostolis viva voce traditam, utpotè claram & apertam, & sic nullum hæreticis elabendi locum relinquentem, confugeret.

Hæc Ecclesiæ praxis patet ex omnibus Conciliis generalibus: in illis enim priusquam aliquid definiretur, apostolica traditio in sanctorum Patrum libris investigata est, tum ex ea sic planè explorata hæreses damnata. His omnibus mediis adde nonum, nempe ipsa scripta eorum, quos Ecclesia olim damnaverat, & extra ejus communionem obierant: nam scripta illa conferebantur cum orthodoxorum scriptis, & illorum cum eis oppositione in materia de qua erat controversia, argumentum sumebatur inferendi apostolicam doctrinam illam esse, quam qui vixerant & obierant in communione Ecclesiæ, scripto reliquerant.

Obi. Patres bene multi, præter Verbum Dei scriptum, nullum verè divinum agnoverunt, ut Irenæus lib. 3. cap. 1. ubi sic ait: *Non enim per alios dispositionem salutis nostræ cognovimus, quam per eos per quos Evangelium pervenit ad nos, quod quidem tunc præconaverunt, postea verò per Dei voluntatem in Scripturis nobis tradiderunt, fundamentum & columnam fidei nostræ futurum.*

Tertullianus in lib. adversus Hermogenem cap. 22. ubi hæc habet: *Adoro Scripturæ plenitudinem, quæ mihi & factorem manifestat & facta An autem*

X de

de aliqua subjacenti materia facta sint omnia, nusquam adhuc legi. Scriptum esse doceat Hermogenis officina. Si non est scriptum, timeat ut illud adjicientibus aut detrahentibus destinatum.

Cyprianus in epist. ad Pompej. adversus Stephan. ubi ita loquitur: Unde est ista traditio (quam nobis opponit Stephanus) utrumne de dominica & evangelica auctoritate descendens, an de Apostolorum mandatis atque epistolis veniens? ea enim facienda esse, quae scripta sunt, Deus testatur & proponit.... Si ergo aut in Evangelio praecipitur, aut in Apostolorum Epistolis, aut in Actibus continetur.... observetur divina haec & sancta traditio.

Basiliius epist. 80. ad Eustathium medicum, ubi haec scribit: Non putamus aequum esse, ut quae apud ipsos obtinuit loquendi consuetudo, pro lege ac canone habeatur rectae doctrinae. Si enim ad probandam doctrinam rectam valet consuetudo, licet & nobis omnia haec in re illos imitari. Stemus itaque arbitrati inspirata à Deo Scripturae, & apud quos inveniuntur dogmata divinis oraculis consona, illis omnino veritatis adjudicetur sententia.

Epiphanius, qui ut citat Kemnitius, haer. 61. dicit: Nos uniuscujusque quaestiones inventionem non ex propriis ratiocinationibus dicere possumus, sed ex Scripturarum consequentia.

Hieronymus, qui sic loquitur in comment. in c. 1. Aggaei: Quae absque auctoritate & testimoniis scripturarum quasi traditione apostolica sponte reperiunt, atque fingunt, percutit gladius Dei. Et in Psal. 86. Videre quid dicat, qui fuerunt, non qui sunt, ut exceptis Apostolis, quicquid postea aliud dicitur, abscondatur, & non habeat auctoritatem.

Cyrillus lib. de recta fide ad Reginas, ubi sic ait: Necessarium nobis est, divinas sequi litteras, & in nullo ab earum praescripto aberrare.

August. lib. 2. de doct. Christ. c. 9. ubi dicit: In his quae aperte posita sunt in Scriptura, inveniuntur illa omnia, quae continent fidem moreque vivendi. Et lib. de bono viduitatis c. 1. Sancta Scriptura nostrae doctrinae regulam figit, ne audeamus sapere plus quam oportet. Et lib. 2. de pecc. mer. & rem. c. 36. Ubi de re obscurissima disputatur, non adjuvantibus divinarum Scripturarum certis clarisque documentis, cohibere se debet humana praesumptio, nihil faciens, in alteram partem declinando.

Resp. neg. obj. Ad 1. prob. R. Irenaeum hic tantum dicere, eosdem Evangelium populis praedicasse primum, deinde scripto tradidisse, quod ait sine praedicio apostolicarum traditionum, quas contra haereticos illas repudiantes, ex professo defendit & commendat c. 2. & seqq. ita ut mirari satis non possimus novatorum impudentiam, qui illum tanquam apostolicis traditionibus adversantem prodere non verentur. Cum autem ait Irenaeus Evangelium scriptum, esse fundamentum & columnam fidei nostrae, hoc ait sine exclusionem traditionum apostolicarum: sicut cum Apostolus dicit Ecclesiam esse columnam, & firmamentum veritatis, hoc dicit sine exclusionem Scripturarum.

Ad 2. prob. Resp. Hic Scripturis contentum fuisse Tertullianum, non quoddam prae verbum Dei scriptum, aliud nullum agnosceret; hoc enim falsum est; cum aliis locis traditiones non scriptas commendat, & ad eas contra haereticos recurrendum esse doceat; sed quia habebat in Scripturis testimonia, quibus Hermogenis mundum ex materia ab aeterno praexistente, & improducta conditum à Deo fuisse asserentis, error evidenter refellebatur. Unde ad solas Scripturas adversarium provocabat Tertullianus. Hermogeni vero, cum neque Scripturas pro se citare posset, neque confugere ad traditiones non scriptas, quae Scripturis contrariae esse non possunt, nihil aliud superesse poterat, quam ut illud, quod destinatum est iis, qui de suo capite adjiciunt aliquid Scripturis, quod eis contrarium est.

Ad 3. Resp. Hic S. Cyprianum errare, & pro mo-

re errantium malam causam male defendere, ad solam Scripturam, quam in alienum sensum detorquebat, provocando, & rejiciendo traditionem apostolicam, quam ejus de haereticis, qui ad Ecclesiam veniunt, rebaptizandis errori opponebat Stephanus Pontifex. Sed hoc causam novatorum minime juvat: non enim Cyprianus traditionem hanc rejiciebat, quod nullas traditiones divinas non scriptas agnosceret; sed quia traditionem hanc non veram, sed fictitiam putabat esse traditionem. Quod autem prae verbum Dei scriptum, aliud non scriptum admittendum esse agnovit, evidenter ostenditur ex ejus epist. 68. ad Caccilius, ubi sic loquitur: Admonitos autem nos scias, ut in calice offerendo dominica traditio servetur, neque aliud fiat à nobis, quam quod pro nobis Dominus prior fecit: ut calix qui in commemoratione ejus offertur, mixtus vino offeratur. At ubi in sacris litteris scriptum est, aquam esse vino miscendam in calice? Nul- libi sanè. Ergo, &c.

Ad 4. Resp. Basilium inter, & eos contra quos scribit, controvertebatur, utrum dicendum esset, in Deo esse tres hypostases, & unam naturam. Affirmabat Basiliius; illi vero negabant, & regionis suae consuetudine causam suam defendebant: sed & Basiliius pro se quoque asserere poterat regionis suae consuetudinem: quare in concursu quarum consuetudinum particularium, ex quibus nihil certi colligi poterat, cum essent sibi invicem contrariae, & ita se mutuo eliderent, sentiebat ad Scripturas recurrendum esse, & standum earum testimonio. Hic igitur Basiliius repudiat, non traditiones apostolicas non scriptas, sed consuetudinem particularem, cui suam quoque consuetudinem particularem opponere poterat, & quam judicabat contrariam esse Scripturis divinis, ad quas proinde adversarios suos traducit.

Ad 5. Resp. Hoc loco verba illa satis obscura, quae objicit Kemnitius, me non legere, sed ista, quibus sycophantia novatoris proditur: Sed, & traditione opus est, neque enim ex scripturis peti possunt omnia: idcirco alia scripto, traditione alia sanctissimi Apostoli reliquerunt, quod ipsum ita Paulus affirmat. Quemadmodum tradidi vobis: Item alio loco. Ita doceo, & ita tradidi in Ecclesiis.

Ad 6. Resp. Hieronymum in primo loco de illis loqui, non qui traditiones apostolicas prae Scripturam admittunt, sed qui cerebri sui figmenta tanquam apostolicas traditiones venditant: in altero vero nihil aliud dicere, quam prae veterem Scripturam, & novam ab Apostolis eorumque discipulis conscriptam, nullam aliam tanquam divinam recipiendam esse. Rejicit igitur Hieronymus falsas Scripturas, & Apostolis suppositas, non vero traditiones apostolicas. Porro objiciunt nobis & aliqua alia ejusdem Doctoris loca, sed depravata. Vide Bellarmin. lib. 4. de verbo Dei cap. 11.

Ad 7. Resp. 1. Illum in omnibus sequi divinas litteras, & in nullo ab earum praescripto aberrare, qui nihil eis contrarium admittit, adeoque falsas, & repugnantes Scripturis traditiones rejicit. Nos autem falsas & Scripturis contrarias traditiones non admittimus, sed rejicimus. Resp. 2. Novatores hoc testimonio, quod inconsiderate nobis objiciunt, jugulari: nam sic breviter argumentor. In omnibus sequi debemus sacras litteras, & nunquam ab earum praescripto aberrare. Atqui sacrae litterae commendant traditiones non scriptas, jubentque eas recipi. Ergo graviter culpandi sunt novatores, quod traditiones non scriptas rejiciant: eas enim rejiciendo, convincuntur non sequi in omnibus sacras litteras, & ab earum praescripto aberrare.

Ad 8. R. Augustinum in primo loco loqui tantum de iis, quorum fides explicita omnibus simpliciter necessaria est ad salutem consequendam, qualia sunt illa, quae in Apostolorum Symbolo, & Decalogo continentur. At etiam alia sunt, quae non sunt sic necessaria omnibus, & quae Apostoli viva voce tradiderunt praelatis Ecclesiae, puta de ratione gubernandi Eccle-

Ecclesiam, de Sacramentorum natura & administratione, de modo profigandi hæreses, de intelligentia Scripturarum, &c.

In secundo loco non aliud dicit S. Doctor, quam se doceri ab Apostolo, Rom. cap. 12. *Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Sed quid inde?

At inquit. Ibidem sic loquitur Augustinus: *Quid ergo amplius te doceam, quam id quod apud Apostolum legimus? ... Non sit ergo mihi aliud te docere, nisi verba tibi Doctoris exponere.* Resp. Augustinum sic loquendo, non magis traditiones Apostolicas rejicere, quam reliquas partes Scripturæ. Dicentque illum nullam aliam præter epistolam Pauli Scripturam S. agnovisse? Nugæ. Augustinus igitur hic tantum dicit in hoc libro de bono viduitatis, se non aliud expositurum esse, quam verba Apostoli, quia quæ in hac materia scriptæ sunt Apostolo, ad viduarum christianarum institutionem abundè sufficiunt. In tertio denique loco sanctus Doctor loquitur de questione, nempe de origine animæ, cujus solutionem aliunde haberi non posse, quam ex Scriptura divina, cum existimaret; mirum non est quod dicat tenendam non esse aliam viam, deficientibus certis clarisque Scripturæ documentis.

ARTICULUS V.

Quantam auctoritatem habeant traditiones divinae.

RESPONSIO.

Traditiones divinae summam habent auctoritatem.

Prob. 1. Ex Script. Nam Apostolus 2. ad Thes. cap. 2. sic loquitur: *Itaque, fratres, state (firmi scilicet, & constantes in fide,) & tenete traditiones, quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam nostram.* Thessalonicenses igitur adhortatur Apostolus, ut stent firmi in fide, & ad hanc finem constanter & æqualiter adhæreant, non solum scriptis traditionibus, sed etiam non scriptis, nullum planè quoad hoc ponendo discrimen inter Verbum Dei scriptum & non scriptum. Ergo ex Apostolo, traditiones Apostolicæ non scriptæ parem habent auctoritatem cum Scriptura Sacra. Atqui Scriptura S. summam habet auctoritatem. Ergo, &c.

Prob. 2. Ex Patribus. Nam sic loquitur Basilii lib. de Spiritu S. cap. 27. *Dogmata quæ in Ecclesia prædicantur, quædam habemus à doctrina scriptorum prodita, quædam rursus ex Apostolorum traditione, in mysterio, idest, in occulto tradita recepimus. Quorum utraque parem vim habent ad pietatem.* At si parem habent vim ad pietatem, pari reverentia suscipienda sunt: & si pari reverentia suscipienda sunt, motiva quibus fides eorum nititur, paræ sunt auctoritatis. Ergo, &c. Chrysostomus verba Apostoli laudat exponens homil. 4. in epistol. 2. Thes. sic ait: *Hinc est perspicuum, quod non omnia tradiderunt (Apostoli) per epistolam, sed multa etiam sine scriptis: & ea quoque sunt fide digna (sicut fide digna sunt ea, quæ per epistolam tradiderunt) est traditio: nihil quæras amplius.* Ubi enim summa est auctoritas testificantis, ibi intellectum captivare nolle nefas est. Et Joannes Damascenus in orat. 1. de imaginibus, verba Basilii à nobis citata exscribit & adoptat.

His præmitti potuit Irenæus lib. 3. cap. 4. ubi hæc scribit: *Quid autem si neque Apostoli quidem Scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt iis quibus committebant Ecclesias? Cui ordinationi assentiant multe gentes barbarorum, quorum qui in Christum credunt, sine charta & aramento scriptam habentes per spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes, in unum Deum creden-*

Simonnet Theol. Tom. II.

tes fabricatorem Cæli & terre ... hæc fidem qui sine litteris crediderunt, quantum ad sermonem nostrum barbari sunt: quantum autem ad sententiam, & consuetudinem, & conversationem, propter fidem, perquam sapientissimi sunt, & placent Deo, conversantes in omni iustitia, & castitate, & sapientia. Ex his autem

Sic argumentor breviter. Ex Irenæo, sine Scriptura Sacra cum solis traditionibus non scriptis potest esse christiana fides, ea scilicet fides, quacum actus virtutum omnium christianarum exercere, veram iustitiam assequi, & Deo placere possumus. Ergo possumus assentiri prudenter assensu super omnia firmo propter traditiones non scriptas: fides enim christiana est assensus prudens super omnia firmus. Atqui non possumus assentiri prudenter assensu super omnia firmo, nisi propter motivum summæ auctoritatis, ut patet ex terminis. Ergo ex Irenæo, traditiones non scriptæ summam pollent auctoritate.

Prob. 3. Auctoritate Concilii Tridentini sess. 4. in decreto de canonicis Scripturis, ubi hæc habet: *Orthodoxorum Patrum exempla secuta (Synodus) omnes libros tam veteris quam novi Testamenti, cum utriusque unus Deus sit author, necnon traditiones ipsas, tum ad fidem tum ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus à Christo, vel à Spiritu Sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas, pari pietatis affectu ac reverentia suscipit & veneratur.* Quibus verbis Synodus manifestè traditiones non scriptas, utpotè à Christo vel à Spiritu S. dictatas, exæquat libris divinis, adedque parem illis auctoritatem attribuit. Atqui libri divini summam habent auctoritatem. Ergo, &c.

Prob. 4. Ratione à priori; quia traditiones apostolicæ tam sunt verbum Dei, quam Scriptura Sacra, cum fuerint partim ore tenus à Christo, partim à Spiritu S. dictatæ Apostolis. Atqui verbum Dei, sive scriptum sit ab autore sacro, sive non, æqualem habet auctoritatem, summam scilicet & summè infallibilem, & æqualiter dignum est ut ei assentiamur assensu super omnia firmo: non enim auctoritatem habet, quia scriptum est, sed quia est verbum Dei, qui summam habet veracitatem. Ergo, &c.

Quæres 1. Utrum Scriptura Sacra ita sit necessaria, ut sine illa sufficere non possent traditiones divinae non scriptæ?

Resp. Negativè. Nam 1. tempore B. Irenæi, ut ipse testis est lib. 3. cap. 4. multe gentes barbaræ, ab Apostolis olim ad Christum conversæ, nullam habebant Scripturam S. & cum solis traditionibus non scriptis, quas diligenter custodiebant, fidem christianam habebant; & placebant Deo, conversantes in omni iustitia, & castitate, & sapientia. In hac autem pia conversatione perseverantes, proculdubio salutem æternam consequébantur. Ergo, &c.

2. Si Scriptura S. esset absolute & simpliciter necessaria, Christus præcepisset Apostolis, ut doctrinam Evangelicam scripto traderent populis: at hoc eis non præcipit, sed solum ut docerent, juxta illud Matth. cap. ultim. *Euntes ergo docete omnes gentes.* Nec die Christum his verbis præcepisse Apostolis, ut docerent scripto: ex Apostolis enim plurimi nihil omnino scripserunt, & gentibus ad quas missi fuerant, viva tantum voce prædicarunt. Eos autem præceptum Domini in re præsertim gravissimi momenti transgressos esse, quis crederet?

Item Apostoli doctrinam Evangelicam totam vel singuli pro singulis regionibus sibi commissis, vel saltem simul congregati, pro universo Orbe communiter ante discessum suum edidissent; sicut communiter ediderunt Symbolum fidei, quod tamen non scripserunt, sed solum viva voce tradiderunt. Atqui neutrum fecerunt: nam nec scripserunt omnes, & ex iis qui scripserunt, aliqui pauca, nulli omnia scripserunt.

Item Apostoli, & Apostolorum discipuli, qui scripserunt doctrinam Evangelicam, ex primaria intentione scripserunt, & non ex occasione aliqua tantum.

Y 2 At

At non ex primaria intentione, sed solum ex occasione aliqua scripserunt. Sic Marcus Evangelium scripsit, ad id precibus Romanorum compulsus; Lucas, quia viderat multos, ea quæ non perfectè noverant, ausos esse litteris mandare; Joannes, rogatus ab Asianis Episcopis, ex occasione tunc exorientis Ebionitarum hæresis; & Matthæus, ut aliquod doctrinæ suæ memoriale Hebræis à se ad fidem recens conversis relinqueret.

3. Denique à tempore prædicationis Apostolorum ad tempus usque quo scribebat Irenæus, hoc est, per tria fere sæcula, ut patet ex loco Irenæi supra citato fidei puritas & integritas conservata est apud multas gentes barbaras abique omni Scriptura Sacra, & cum solis traditionibus non scriptis. Ergo similiter abique omni Scriptura Sacra hæcenus conservari potuit, & usque ad Mundi consummationem conservari posset in tota Ecclesia: sicut enim Ecclesiæ illæ particulares apud barbaras gentes de quibus loquitur Irenæus, ab Apostolis fundatæ, doctrinam evangelicam totam, licet non scriptam, diligenter custodierunt per plura sæcula, Deo specialiter ad hoc eis providente: ita & tota Ecclesia eandem doctrinam totam, licet non scriptam, Deo specialiter ad hoc ei providente, hæcenus custodire potuit, & usque ad Mundi consummationem custodire posset diligenter.

Quæres 2. Utrum saltem Scriptura Sacra sufficere possit sine traditionibus apostolicis?

Resp. Præter Scripturam sacram, necessarias esse traditiones apostolicas. Nam 1. multa sunt fide tenenda, ut quod B. Virgo semper fuerit virgo, quod sit Purgatorium, quod baptismus parvulorum sit ratus, quod festum Paschæ celebrandum sit die dominico, quod septem sint Sacramenta, nec plura nec pauciora, &c. Atqui hæc & alia similia nullibi in Scriptura S. inveniuntur scripta. Ergo superest, ut credi possint & debeant propter traditionem apostolicam. Ergo, &c.

2. Quod omnes libri veteris testamenti, qui sunt in canone nostro, sint verè sacri & divini, nonnisi ex traditione apostolica scire potuit Ecclesia: quod enim sint omnes sacri & divini, nullibi in novo testamento scriptum est. Propter eandem rationem, multò minù aliunde quàm ex traditione apostolica, scire potuit Ecclesia libros illos omnes cum omnibus suis partibus sacros esse & divinos. Item quod Evangelium Marci & Evangelium Lucæ sint Scriptura S., Ecclesia discere non potuit, nisi ex traditione apostolica: nam Marcus & Lucas non fuerunt Apostoli, nec in aliqua alia scriptura apostolica legitur illos, assente Spiritu S. scripsisse.

3. Et maxime, quia Scriptura S. sine traditionibus apostolicis sufficere non potest ad profligandas omnes hæreses: sæpe enim novatores Scripturam appellant, & ex ea erroribus suis patrocinium quarunt, eam in alienum sensum detorquentes, ac ejus obscuritate sese involventes. Tunc autem in veritatis catholice subsidium necessariò vocandæ sunt apostolicæ traditiones, ex eisque investigandus germanus Scripturæ sensus. Sic in Nicæna Synodo cum Ariani episcopi blasphemix suæ Scripturatum auctoritatem obtenderent, & Consubstantialis vocabulum tanquam illis contrarium flagellarent, contra illos non solum Scripturis pugnatum est, sed etiam traditione, cuius inter alios uterque Dionysius, Romanus scilicet & Alexandrinus, testes locupletissimi fuerunt. Vide Theodoret. lib. 1. hist. Eccl. cap. 8.

Amplius. Scriptura pluribus in locis obscura est, & in varios sensus trahi potest, & aliquando trahitur. Tunc autem ad dirimendam controversiam, & certò assequendam veram Scripturæ intelligentiam, neque recurri potest ad novam revelationem, nam Spiritus S. nihil de novo revelat Ecclesiæ, nec eam regit per novas revelationes, sed per eas, quæ olim per Prophetas & Apostolos factæ sunt: neque saltem semper recurri potest ad aliam Scripturæ locum clariorem: raro enim suppetent alia Scripturæ loca

ita clara, ut nullum cavillandi locum relinquant protervis. Ergo saltem aliquando, imò sæpè opus est traditione apostolica, clarè Scripturam explicante, & nullum prudens dubium circa germanum illius sensum relinquire.

ARTICULUS VI.

Quibus regulis discerni possint veræ traditiones à falsis.

Quætionem hanc absolutissimè resolvit Bellarminus lib. 4. de Verbo Dei cap. 9. ubi ad hunc finem quinque regulas proponit, quas hic cum eo exponimus.

I. regula. Quod Ecclesia universa tenet tanquam dogma fidei, nec tamen reperitur in S. Scriptura, habetur ex traditione apostolica.

Ratio est, quia quidquid Ecclesia universa credit esse de fide, reverà tale est: non enim potest Ecclesia universa errare in fide, sive credendo esse de fide quod non est de fide, sive non credendo esse de fide, quod est de fide, ut suo loco probabitur. Atqui nihil est de fide, quod non fuerit olim à Deo per Prophetas vel Apostolos aliquo modo revelatum: nihil enim potest esse de fide sine revelatione aliqua divina, & revelationes divinas alias non habet Ecclesia, præter illas quæ antiquitus factæ fuerunt per Prophetas & Apostolos: unde Ecclesia Ephes. c. 2. dicitur superædificata super fundamentum Apostolorum & Prophetarum. Ergo quidquid Ecclesia universa credit esse de fide, fuit olim à Deo per Prophetas vel Apostolos aliquo modo revelatum, adeoque vel in Scriptura S. vel in traditionibus apostolicis continetur. Ergo si non habetur ex Scriptura S., habetur ex traditione apostolica. Juxta hanc regulam, quod B. Virgo semper fuerit virgo, ab Apostolis viva voce traditum esse dicimus.

II. regula. Quod à solo Deo constitui potuit, & tamen servatur ab universa Ecclesia, quamvis nunquam reperitur scriptum in libris canonicis, à Deo per Apostolos Ecclesiæ viva voce traditum esse, pro certo statuendum est.

Ratio est, quia Ecclesia universa non magis errare potest circa cultum divinum & ritus sacros, quàm circa fidem. Ergo nihil ex iis quæ sine institutione divina observari non possunt, observat, quod re ipsa non fuerit institutum à Deo, proindeque ipsi à Deo per Apostolos, vel scripto, vel viva voce traditum. Ergo si quid hujusmodi observat, nec in libris sacris scriptum est, procubiduo de traditione apostolica venit. Juxta hanc regulam, quia Ecclesia universa baptizat parvulos, & hæreticos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizatos non rebaptizat, ab Apostolis Ecclesiæ, quod baptismus parvulorum sit ratus, & quod hæretici baptizantes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, validè baptizent, viva voce traditum esse certò colligimus.

III. regula. Quod ab universa Ecclesia semper observatum fuit, meritò creditur ab Apostolis institutum, licet ab ipsamet Ecclesia institui poterit.

Hanc regulam tradit S. Augustinus lib. 4. de bapt. cap. 24. Juxta hanc regulam, certò tenemus jejunium quadragesimale esse ex traditione apostolica, seu, quod idem est, præceptum jejunandi quadraginta diebus ante festum Paschæ, ab Apostolis impositum, & viva voce traditum fuisse Ecclesiæ: quamvis enim tale præceptum imponere potuisset Ecclesia ipsa, ab ea tamen non esse impositum, sed ab Apostolis, rectè colligimus ex eo quod jejunium quadragesimale semper in Ecclesia servatum fuerit, ut testis est Irenæus in sua ad Victorem Pontificem epistola, apud Eusebium lib. 5. histor. Eccl. cap. 24. & ante eum Ignatius Martyr in sua ad Philippenes epistola, quam docti ut genuinam recipiunt, licet in manus Eusebii non venerit, & sic nullam illius faciat mentionem.

Juxta

Juxta hanc eandem regulam, inter apostolicas traditiones merito computamus festum Paschæ, festum Nativitatis & Ascensionis Christi, festum Pentecostes, caeremonias in baptismo adhiberi solitas, &c. Licet enim hæc & alia multa, si non essent instituta ab Apostolis, ab Ecclesia institui potuerint, tamen ex eo quod semper servata fuerint in universa Ecclesia, ab Apostolis profecta, & viva voce primitivæ Ecclesiæ tradita, rectissime creduntur.

IV. regula. Si quando Patres omnes, seorsim scribentes, communi consensu docent aliquid de traditione apostolica descendere, velut ab Apostolis viva voce traditum, indubitate tenendum est.

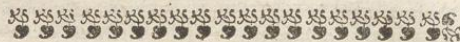
Ratio est, quia idem sentit universalis Ecclesia, quod sic Patres omnes, etiam seorsim scribentes, communi consensu docent. Sed quod universalis Ecclesia sentit de traditione apostolica descendere, certo certius ex ea descendit; alioquin universalis Ecclesia errare potest in materia fidei, quod absque hæresi dici non potest. Ergo, &c.

Potest recte addit Bellarminus sufficere, si aliquot ex antiquioribus & magni nominis Patribus asserant aliquid traditum esse ab Apostolis, & ceteri ejusdem rei meminerint, nec contradicant: tunc enim sententia veterum illorum Patrum merito censetur esse omnium aliorum, adeoque & ipsius universalis Ecclesiæ sententia. Ratio est, quia quando aliquis veterum Patrum graviter erravit in materia fidei, nunquam non fuerunt multi alii, qui contradicerent.

V. regula. Illud certo tenere debemus venire de apostolica traditione, quod pro tali habetur ab Ecclesia apostolica, in qua integra & continuata est successio Episcoporum ab Apostolis, hoc est, in qua ascendendo per Episcopos sibi invicem succedentes, pervenitur ad Apostolum a quo fundata est, nec probari potest quod ab aliquo ex illis Episcopis nova doctrina introducta fuerit.

Ratio est, quia tunc sufficienter constat, in tali Ecclesia puras & integras conservari traditiones Apostolicas. Hanc regulam tradit S. Irenæus lib. 3. cap. 3. & post eum Tertullianus in libro de præscript. c. 21. ubi hæc scribit: *Quid (Apostoli) prædicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, & hic præscribam, non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam viva, quod ajunt, voce, quam per epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, que cum illis Ecclesiis apostolicis, matricibus & originalibus fidei conspirat, veritati deputandam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepit.*

Potest cum in nullis Ecclesiis apostolicis, excepta Romana, integra & certo continuata successio ab Apostolis invenitur jam à multis sæculis, jam à multis sæculis hæc quinta regula quadrat in solam Ecclesiam Romanam, in qua certa est successio, quamque nulla unquam novitatis labes infecit: quapropter ex ea sola certum haberi potest argumentum ad probandas traditiones apostolicas, atque de ea etiam nunc jure merito cum Irenæo, loco proxime citato, dicimus: *Maxime & antiquissima, & omnibus cognita, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Rome fundata & constituta Ecclesia, eam quam habet ab Apostolis traditionem, & annuntiatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos, indicantes; confundimus omnes eos, qui quoquomodo per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cecitatem & malam sententiam, præterquam oportet, colligunt.* Hactenus de regulis, quæ assignari possunt præter Concilium generale, & definitiones summorum Pontificum, ab Ecclesia receptas, de quibus aliàs suo loco. Nunc sit

DISPUTATIO V.

De Constitutivo Ecclesiæ.

Ecclesia, quæ græcè idem est, ac evocatio vel convocatio latine, variè in Scriptura accipitur. Et 1. quidem, pro societate impiorum, ut Plal. 25. ubi dicit David: *Odium Ecclesiam malignantium.* 2. Pro cætu hominum ethnicorum, ut Act. cap. 19. ubi de populo Ephesino dicitur: *Erat enim Ecclesia confusa.* 3. Pro cætu fidelium, ut Act. cap. 12. ubi legitur: *Oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo.* 4. Pro locis sacris, & templis, in quibus fideles conveniunt, ut 1. Corinth. cap. 11. ubi sic ait Apostolus: *Convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos.* 5. Pro iis qui præsumunt fidelibus, seu pro Episcopis; ut Matth. cap. 18. ubi sic loquitur Christus: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* 6. Pro cætu fidelium omnium, ut Matth. cap. 16. ubi Christus ait Petro: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* 7. Pro cætu aliquorum tantum fidelium, ut 1. Cor. c. 1. ubi his suam epistolam exorditur verbis Apostolus: *Paulus... Ecclesia Dei, quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Jesu, &c.*

Ecclesiam catholici Doctores solent dividere in Ecclesiam triumphantem & militantem. Ecclesia triumphans est cætus beatorum, qui cum Christo regnant, & æternum regnaturi sunt in patria. Ecclesia militans est cætus hominum in via profitentium fidem Christi, & sub vexillis ejus militantium. De Ecclesia militante hic perpetuo agitur, & subdividitur in universalem & particularem. Ecclesia particularis est cætus hominum fidem Christi profitentium sub uno vel pluribus Episcopis, ut Ecclesia Tullenis, Ecclesia Gallicana, &c. Ecclesia universalis est cætus universus hominum fidem Christi profitentium sub Episcopis, & summo in terris Christi Vicario Romano Pontifice. Hoc secundo sensu semper Ecclesia sumitur, quotiescumque simpliciter nominatur Ecclesia.

Dari veram Christi Ecclesiam fide certum est, & apertè docent Scripturæ, Symbolum Apostolorum, & Symbolum Constantinopolitanum, nec diffidentur hæretici, contra quos hic disputabimus. Contra ethnicos verò probatur omnibus argumentis, quibus suo loco demonstrata est religionis christianæ veritas. Supposita igitur veræ Christi Ecclesiæ existentia, quaeritur quænam sit vera ejus definitio. Sed antequam resolvì possit hæc quaestio, duo alia quaerenda sunt, nempe quinam sint, & quinam non sint de Ecclesia?

Non esse in vera Dei Ecclesia infideles non baptizatos, & diversam à christiana religione sectam proficientes, apertè docet Apostolus 1. Corinth. c. 5. cum ait: *Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, judicare?* Major est difficultas de catechumenis, schismaticis, hæreticis, apostatis & excommunicatis, de quibus seorsim agendum est sequentibus Articulis.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Catechumeni sint de Ecclesia.

RESPONSIO.

Catechumeni non sunt in Ecclesia. *Prob. 1.* Ex Script. Nam Act. cap. 2. dicitur: *Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt, & appositæ sunt in die illa anime circiter tria millia.* Ex quibus verbis apparet eos, qui crediderunt, non fuisse in Ecclesia, nisi postquam baptizati fuerunt.

Prob. 2. Ex Patribus. Nam sic loquitur Gregorius Nazian.

Nazianz, orat. in sanctum baptisma: *Quandiu in catechumenorum es numero, in vestibulo pietatis es: introgendum tibi est, pertransendum atrium, sancta inquenda, &c.* Et S. Chrysost. hom. 24. in Joan. *Alienus est catechumenus à fidei; non habet idem principium, non eandem civitatem, non eundem parentem, non vultum, non vestitum, non mensam, non castrum, non domum, nihil commune.* At si catechumenus est tantum in vestibulo, si non habet eandem civitatem, eandem domum cum fidei, si nihil est utrique commune, cum fidei sit in Ecclesia, ipsum foris esse necesse est.

Prob. 3. Ex Eugenio Papa in instructione Armenorum, ubi sic loquitur: *Primum omnium sacramentorum locum tenet sanctum baptisma, quod vite spiritualis janua est; per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficitur Ecclesia.* Ergo catechumeni, cum baptizantur, incipiunt esse membra Christi & de corpore Ecclesiae, adeoque non sunt de corpore Ecclesiae ante baptismum.

Obj. Nemo salvari potest, nisi sit in Ecclesia. At qui catechumeni salvari possunt sine baptismo in re suscepto. Ergo catechumeni ante baptismum in re susceptum sunt in Ecclesia. Minorem disertè asserit S. Ambrosius in oratione de obitu Valentiani junioris, qui cum adhuc esset catechumenus, interfectus est; & ratio convincit, quia catechumenus justificari potest cum voto baptismi. Major verò probatur ex Conc. Lateranen. IV. cap. *Firmiter*, ubi dicitur: *Una est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur.* Idem magno consensu docent Patres.

Resp. dist. maj. Nemo salvari potest, nisi in Ecclesia sit vel in re vel saltem in voto, C. maj. In re, N. maj. & concessa min. dist. cons. Ergo catechumeni ante baptismum in re susceptum, in Ecclesia sunt in voto, C. cons. In re, N. cons. Itaque ex eo quod catechumeni salvari possunt sine baptismo in re suscepto, non sequitur, quod sint actu in Ecclesia ante baptismum, quia ad justificationem, adeoque ad salutem, modò alia non desint conditiones ad id requisita, votum suscipiendi baptismum, proindeque votum ingrediendi Ecclesiam sufficere illis potest.

Dices. S. Augustinus tract. 4. dicit catechumenos esse in Ecclesia. R. dist. Dicit catechumenos esse actu in Ecclesia. N. Esse potentia, C. Huius responsionis bonitas probatur ex lib. 2. de Symbolo ad Catechumenos, ubi sic eos alloquitur: *Nondum quidem adhuc per sacrum baptismum renati estis, sed per crucis signum in utero sanctae matris Ecclesiae jam concepti estis.* Agat itaque hac mater congruis alimentis prius pascere quos portat, ut post partum lateat se tales suscepisse, quos spiritualiter nutriat. Catechumeni igitur, juxta S. Augustinum, se habent ad Ecclesiam, sicut homines tantum concepti, & nondum nati, se habent ad rempublicam. Tales autem non sunt actu, sed potentia tantum partes & membra reipublicae; nec incipiunt esse actu partes & membra reipublicae, nisi cum nascuntur. Ergo, juxta S. Augustinum, catechumeni sunt potentia tantum partes & membra Ecclesiae, nec incipiunt esse actu partes & membra Ecclesiae, nisi cum renascuntur per baptismum.

ARTICULUS II.

Utrum Schismatici sint de Ecclesia.

RESPONSIO.

Schismatici non sunt in Ecclesia.

Prob. 1. Ex praxi universalis Ecclesiae, quae in die Parasceves orat pro schismaticis, ut eos Deus ad Ecclesiam catholicam revocare dignetur. At hoc certe non oraret, si non sentiret eos esse extra Ecclesiam.

Prob. 2. Ex Pelagio Pontifice 24. I. can. *Schisma*, ubi inter alia haec habet: *Noli ergo, quasi nulla schismaticorum atque Ecclesiae differentia sit, velle indifferenter utrorumque sacrificiis sociari ... unam ... que*

Christi corpus est, constat esse Ecclesiam, quae in duo vel plura dividi non potest. Simul enim cum ab ea quisque recesserit, esse desistit Ecclesia (apud eum scilicet, ut addit Glossa,)

Prob. 3. Ex Patribus, Cypriano, Hieronymo, Augustino, & Fulgentio. Cyprianus sic loquitur in epistol. 66. ad Florentinum Puppian. *Scire debes Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo; & si qui cum Episcopo non sint, in Ecclesia non esse.* Ratio, juxta S. Doctorem, ibidem est, quia Ecclesia est plebs sacerdoti adunata, & pastori suo grex adhaerens. At certe schismatici non sunt cum Episcopo. Ergo, &c.

Hieronymus in c. 1. Amos haec scribit: *In filiis Ammon ... schismaticos accipimus: qui separant quidem deceptam multitudinem ab Ecclesia Dei, & rudes animas quae nuper Christi concepere sermonem, abrumpunt & dividunt, tamen hoc non faciunt crudelitate, quae haeretici deceptos quousque trucidant, sed in eadem regula fidei permanentes, dilatare cupiunt terminos suos, & nomen gloriae in posteros mittere.* Igitur puri schismatici, juxta S. Doctorem, in aliquo differunt ab haeticis, & in aliquo cum illis conveniunt. Differunt in eo, quod regulam fidei servant, haeretici verò corrumpant, sicque trucidant animas, fidem eis eripiendo. In eo conveniunt, quod, sicut haeretici ab Ecclesia Dei deceptam multitudinem separent, vanaque gloriae astro perciti, terminos suos dilatare cupiant, & augere studeant numerum profelytorum suorum, quos secum abrumpunt & dividunt ab Ecclesia Dei.

Hieronymo planè consonat Augustin. lib. de fide & symbolo c. 10. *Haeretici de Deo falsa sentiendo, ipsam fidem violant; schismatici autem discissionibus iniquis à fraterna charitate dissiliunt, quamvis ea credant quae credimus.* Quapropter nec haeticus pertinet ad Ecclesiam, quae diligit Deum & quia diligit Deum, de eo nonnisi vera sentit nec schismaticus, quoniam (Ecclesia) diligit proximum, & ideo peccatis proximi facile ignoscit, quod non faciunt schismatici, qui ex illis occasionem sumunt separandi se, & conventus suos seorsim agendi.

Fulgentius denique lib. de fide ad Petrum diaconum sic ait, cap. 38. *Firmissimè tene ... haeticos atque schismaticos, qui extra Ecclesiam catholicam praesentem finunt vitam, in ignem eternum ituros.* Et c. 39. *Firmissimè tene ... quemlibet haeticum sive schismaticum etiam in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizatum, si Ecclesia catholica non fuerit aggregatus ... nullatenus posse salvari.*

Prob. 3. Schismatici hoc ipso praecise quod sunt schismatici, nec habent, nec habere possunt jurisdictionem Ecclesiasticam. Ergo hoc ipso praecise quod sunt schismatici, non sunt amplius de Ecclesia. Cons. patet: nam v. gr. quare Episcopus schismaticus per schisma amittit omnem jurisdictionem episcopalem, nisi quia per schisma desinit esse in Ecclesia, & ab eo, qui est extra Ecclesiam, jurisdictione episcopalis exerceri non potest; sive, quod idem est, nisi quia, hoc ipso praecise quod schismaticus est, foris est, & ab iis, qui foris sunt, jus Ecclesiasticum sive in Ecclesia, sive etiam extra Ecclesiam dici, etiam jure divino repugnat.

Prob. Itaque ant. 1. ex 7. 1. cap. *Novatianus*; ubi dicitur: *Qui ergo nec unitatem spiritus, nec conjunctionem pacis observat, & se ab Ecclesia vinculo, atque à sacerdotum collegio separat, Episcopi nec potestatem potest habere, nec honorem, qui episcopatus nec unitatem voluit tenere, nec pacem.* Quae verba Cypriani sunt in epistol. 58. ad Antonianum. 2. Ex S. Thoma 2. 2. quest. 39. art. 3. in O. ubi haec habet: *Potestas (jurisdictionalis) non immobiliter adheret: unde in schismaticis & haeticis non remanet: unde non possunt nec absolvere, nec excommunicare, nec indulgentias facere, aut aliquid hujusmodi: quod si fecerint, nihil est actum.*

Prob. 4. A priori. Quia Ecclesia est unum corpus, politicum scilicet & morale, juxta illud Apostoli Rom. cap. 12. *Multi unum corpus sumus in Christo*: adeoque sicut corpus physicum est unum totum physicum, resul-

resultans ex unione physica membrorum physicorum inter se & cum capite physico; ita Ecclesia est unum totum morale, resultans ex unione morali membrorum moralium inter se & cum capite morali. Atqui hæc unio moralis consistit in communicatione membrorum inter se & cum capite. Ergo Ecclesia est unum totum morale, resultans ex communicatione membrorum inter se & cum capite. Ergo Ecclesia est unum totum morale, constans membris inter se & cum capite communicantibus. Ergo qui vel cum capite, vel cum membris cum capite communicantibus communicare renuit, non est de Ecclesia. Sed schismatici vel cum capite, vel cum membris cum capite communicantibus communicare renuunt: nam vel nolunt subesse capiti, & ab eo dependere, vel à membris communicantibus cum capite separant se, in publicis scilicet religionis actibus, hoc est, in divinorum celebratione & participatione sacramentorum. Ergo schismatici non sunt de Ecclesia.

Amplius. Ecclesia est una; est enim unum corpus, juxta illud Apostoli 1. Corinth. cap. 10. *Unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus;* Item est unum ovile, juxta illud Christi, Joan. cap. 10. *Fiet unum ovile & unus pastor.* Ergo qui non est de unitate Ecclesie, non est de Ecclesia: sicut quia corpus humanum unum est, quod non est de unitate corporis humani, non est de corpore humano. Atqui schismatici non sunt de unitate Ecclesie. Ergo, &c.

Prob. subs. Nam unitas Ecclesie consistit indivisibiliter in morali colligatione membrorum Ecclesie inter se & cum capite; & hæc moralis colligatio indivisibiliter consistit in tribus, nempe in externa professione ejusdem fidei, externa participatione eorumdem religionis actuum, quorum præcipuus est sacrificii celebratio; & debita subordinatione ac subjectione ad caput Ecclesie. Ergo qui vel in aliquo ex his tribus deficit, Ecclesie unitatem non participat. Atqui schismatici, licet exterius eandem profiteantur fidem, quam profitentur membra capiti subiecta, vel capiti subesse, vel publicis religionis actibus cum membris capiti subiectis participare, vel etiam utrumque renuunt. Ergo non sunt de unitate, sed ab illa se ipsi separant, & abscedunt; unde schismatici vocantur; nam schisma græcè idem est ac scissio latine. Vide S. Thomam 2. 2. q. 39. art. 1. in O.

Obj. Quandiu quis eandem fidem tenet & profitemur, quam tenet & profitemur universalis Ecclesia, tandiu membrum est universalis Ecclesie. Atqui schismaticus eandem fidem tenet & profitemur, quam tenet & profitemur universalis Ecclesia. Ergo, &c. *R. neg. maj.* cujus falsitas patet ex modò dictis. *Prob. tamen maj.* Ecclesia est præcisè societas fidelium. Ergo, &c. *Prob. ant. 1.* Ex Nicolao Papa de consecrat. dist. 1. can. *Ecclesia*, ubi sic ait: *Ecclesia, idest, Catholicorum collectio, quomodo sine Apostolica Sedis instituetur muti?* 2. Ex Conc. Later. IV. c. *Firmiter*, ubi sic loquitur: *Una est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur.*

Resp. neg. ant. Ad 1. prob. Resp. Nicolaum Papam per to *Catholicorum*, homines intelligere non solum unam & eandem veram fidem profitentes, sed etiam inter se communionem conjunctos, cum debita subjectione & ordine ad caput Ecclesie. *R. Ad 2. prob.* Concilium post verbum hoc, *fidelium*, hæc alia subintelligere, inter se communionem conjunctorum, & uni capiti Romano Pontifici subjectionem: sumit enim hic Synodus vocabulum *Fidelis* secundum vulgarem ejus acceptionem, juxta quam fidelis dicitur is, qui non solum eandem fidem profitemur, quam profitemur universalis Ecclesia, sed etiam ejus capiti subiectus est, ejusque membris cæteris communicat. Ex dictis hæcenus,

1. Qui subesse Romano Pontifici, vel membris Ecclesie illi subiectis communicare renuit, non est de Ecclesia: talis enim schismaticus est: *Schismaticus*

Simonnet Theol. Tom. II.

ci dicuntur, inquit S. Thomas 2. 2. quæst. 39. art. 1. in O. *qui subesse renuunt Summo Pontifici, & qui membris Ecclesie ei subiectis communicare recusant.* Ratio est, quia tales abscedunt se ab unitate Ecclesie, quæ ut ibidem dicit S. Doctor, in duobus consistit, scilicet in connexionione membrorum Ecclesie ad invicem seu communicatione, & in ordine omnium membrorum Ecclesie ad unum caput... quod est ipse Christus, cujus vicem in Ecclesia gerit Summus Pontifex.

Dices. Schismaticus, qui Romano Pontifici subesse renuit, vult subesse Christo, supremo Capiti Ecclesie. Ergo adhuc est de Ecclesia. *Resp. neg. ant.* Nam nec vult, nec velle potest subesse Christo, qui contra eum rebellat. At contra Christum rebellat, qui non vult subesse Romano Pontifici: cum enim Christus suum in terris Vicarium constituerit Romanum Pontificem, sicut qui hunc audit, Christum audit; ita qui hunc spernit, Christum spernit, juxta illud ipsius Christi, Luc. cap. 10. *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.*

Dices. Meletius Antiochenus non fuit extra Ecclesiam. Atqui tamen non communicavit cum Romano Pontifice. Ergo, &c. *Prob. maj.* Nam numeratur inter Episcopos, qui Synodo generali Constantinopolitana I. interfuerunt, ipsiusque ante Synodi clausulam vita defuncti, exequias celebrare cæteri, qui tunc aderant, Episcopi, S. Gregorio Nyss. illum oratione funebri prolequente, in qua de eo sic loquitur: *Auxit nobis numerum Apostolorum novus Apostolus, qui cooperatus est in ordinem Apostolorum.* Traxerunt enim Sancti ad se moribus consimilem: athletam athleta: coronatum coronati: animo castum, corde purum: præconem sermonis ministri sermonis, &c. Præterea, ut sanctus ab Ecclesia colitur: quæ certè in hominem, qui ab unitate Ecclesie abscessus vixerit & obierit, cadere non possunt.

Resp. Conced. maj. dist. min. Meletius Antiochenus non communicavit cum Romano Pontifice ea communicatione, quæ essentialis est unitati Ecclesiæ. *Neg. min.* Ea communicatione, quæ unitati Ecclesiæ accidentaliter est, Subdist. Non communicavit affectu & in præparatione animi, N. iterum min. Non communicavit actu, sed absque ulla sua culpa, C. min.

Nota. Duplex hic distinguenda est communicatio cum Romano Pontifice; una scilicet quæ essentialis est unitati Ecclesiæ, quia sine illa unitas Ecclesie esse non potest; altera verò, quæ unitati Ecclesiæ accidentaliter est, quia non ad esse, sed solum ad bene esse unitatis Ecclesie necessaria esse potest.

Primo modo cum Romano Pontifice communicavit Meletius: nam semper Romanum Pontificem ut universalis Ecclesie caput agnovit, & ut tali debitam reverentiam & obedientiam exhibere semper paratus fuit. Secundo modo non actu quidem, sed affectu, & in animi præparatione communicavit Meletius cum Romano Pontifice: non enim ut Episcopus litteras pacificas ad Romanum Pontificem scripsit, nec ab eo recepit; sed ejusmodi litteras, quibus inter se communicant Episcopi, & ad Romanum Pontificem dare, & ab eo vicissim cum debita reverentia recipere, semper paratus fuit: unde si nec dedit, nec recepit, hoc ita factum est, non quia ipse Romani Pontificis communionem aut rejecit, aut neglexit, sed quia Romanus Pontifex cum eo ut Episcopo communicare noluit, eò quòd cum Ariani ab arianæ factionis fautore Constantio postulaverant ad episcopatum Antiochenum; cum tamen orthodoxi, quotquot aderant, Episcopi in ejus electionem consensissent, eamque nervis omnibus promovissent: quod cum ignoraret Romanus Pontifex, errore facti episcopalem cum Meletio communionem inire renuit.

Meletius igitur Antiochenus non fuit extra Ecclesiam, quia non recusavit subesse Rom. Pontifici, ut capiti universalis Ecclesie; sed nec recusavit communicare cum membris Ecclesie Romano Pontifici subiectis. Nam 1. non recusavit communicare cum Ecclesiis orientalibus, cum Rom. Pontifice communionem

Y 4 junctis;

junctis; adfuit enim secundæ Synodo œcumenicæ, ut jam observatum est, adeoque cum omnibus Episcopis, à quibus celebrata est, communicavit. 2. Non recu-
lavit communicare cum occidentalibus Ecclesiis, sed cum illis communionem etiam episcopalem habere & fovere, dando & recipiendo litteras pacificas, paratissimus fuit; quominus enim talem communionem cum Occidentalibus Ecclesiis habuerit & foverit, non per ipsam stetit, sed per Occidentales Episcopos, qui, ut ait Basilius epistol. 349. *ex ignorantia veritatis episcopatu abdicabant virum Dei, admirabilem Meletium.*

2. Qui non vult subesse Episcopo suo particulari, nec vult communicare cum Ecclesia particulari, quæ Episcopo illi subest, nisi tamen ab eis separet se, quia in hæresim vel schisma inciderunt, non est amplius de Ecclesia. Hoc expressè docet S. Cyprianus in epist. 66. ad Puppianum: *Scire debes, inquit, Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo, & si qui cum Episcopo non sint, in Ecclesia non esse; & frustra sibi blandiri eos qui pacem cum sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latenter apud quosdam communicare se credunt, quando Ecclesia, quæ Catholica una est, scissa non sit, neque divisa, sed sit utique connexa, & coherentium sibi invicem Sacerdotum glutino copulata.*

Ratio est, quia omnes Episcopi inter se communione conjuncti, & subiecti Romano Pontifici ut capiti, sunt unus moraliter sacerdos, vel, si vis, sunt unum corpus morale; sicut membra humana inter se physice conjuncta, sunt unum corpus humanum. Unde sicut manus v. g. cum separatur à brachio, eo ipso separatur à toto corpore humano; ita qui separatur se à suo pastore, eo ipso separatur se à toto corpore pastorum. Sed qui separatur se à toto corpore pastorum, abscindit se ab unitate Ecclesiæ, & ita de Ecclesia esse desinat necesse est. Similiter cum omnes particulares Ecclesiæ inter se communione conjunctæ, & subiectæ Romano Pontifici, sint una moraliter Ecclesia, unum corpus morale; qui separatur ab una, hoc ipso ab omnibus aliis separatur.

Dices. Qui non vult subesse Episcopo suo particulari, aut non vult communicare cum Ecclesia particulari, huic Episcopo subiecta, non est schismaticus. *Resp. neg. Probabis.* Ut supponi potest, & supponitur, vult adhuc subesse Romano Pontifici, ut capiti universalis Ecclesiæ, & vult adhuc communicare cum universalis. Ergo, &c. *Resp. neg. ant.* quoad utramque partem. Nam 1. qui separatur se à particulari suo Episcopo, separatur se à toto corpore pastorum: & qui separatur se à toto corpore pastorum, separatur se à Romano Pontifice, ut capite corporis illius. At qui separatur se à Romano Pontifice, ut capite corporis pastoralis, profectò non vult subesse Romano Pontifici, ut capiti universalis Ecclesiæ; aut certe non tantum vult, quantum ad vitandum schisma, & unitatem Ecclesiæ servandam requiritur.

2. Similiter qui non vult communicare cum Ecclesia particulari in casu proposito, separatur se ab illa, & ita separatur se ab omnibus aliis Ecclesiis particularibus, ex quibus & illa constatur una moraliter Ecclesia, quæ dicitur & est Ecclesia universalis, adeoque separatur se ab Ecclesia universalis. At qui separatur se ab Ecclesia universalis, quomodo serid velle potest cum illa communicare? Aut si aliquo modo potest, certe non potest tantum, quantum ad servandam unitatem Ecclesiæ, ac proinde quantum ad schisma vitandum velle oportet. Pro quo

Nota. Unitas Ecclesiæ resultat ex morali membrorum ejus inter se unione, non qualicumque, sed tali, ut vi illius omnia membra Ecclesiæ non quidem per corporalem, quod fieri non potest, sed per affectivam, ut ita loquar, præsentiam immediatè inter se communicent: unitas enim Ecclesiæ talis est, ut nullam membrorum ejus scissionem compari possit. Ergo qui renuit communicare cum aliquibus membris Ecclesiæ, quantumvis velit communicare cum cæteris, deficit ab illa morali unione, ex qua resultat unitas Ecclesiæ.

Ergo quantum in se est, scindit hanc unitatem, eamque violat. Ergo schismaticus est.

Dices. Si ita est, Meletius Antiochenus, de quo jam supra, fuit schismaticus. *Resp. neg. Probabis.* Nam 1. renuit subesse Paulino legitimo Antiochiæ Episcopo. 2. Imò contra illum sedem episcopalem Antiochiæ erexit. 3. Saltem renuit communicare cum Paulino & Antiochenis ei adherentibus, & cum Pontifice Romano totoque Occidente communicantibus.

Resp. ad 1. & 2. Non Paulinum Meletii, sed potius Meletium Paulini Episcopum fuisse, nec Meletium contra Paulinum, sed potius Paulinum contra Meletium sedisse; Meletius enim ante Paulinum ordinatus fuit Antiochenus Episcopus; cum Meletius vivente adhuc Constantio, Paulinus verò nonnisi post ejus obitum ordinatus fuerit; & Meletium legitime ordinatum fuisse constet ex eo quòd orthodoxi Episcopi, qui tunc Antiochiæ aderant, in ejus ordinationem consenserunt, eamque pro viribus promoverint, ut testatur Theodoretus lib. 2. histor. Eccl. c. 31. *Apostolicorum, inquit, dogmatum defensores, quibus magni Meletii & sanitas doctrine, & vite sanctitas, & virtutum copia probè cognita erat, consensum præbuerunt; summoque studio curarunt, ut decretum ea de re præscriberetur, & cunctorum subscriptionibus firmaretur.*

Resp. ad 2. Hoc esse falsum, ut patet ex Theodor. lib. 5. hist. Eccl. c. 3. *Meletius, inquit, vir omnium mortalium mitissimus, amanter simul ac leniter Paulinum his verbis compellavit: Quandoquidem & mihi harum ovium Dominus ipse curam commisit, & tu aliarum curam suscepisti, ovesque inter se in religione consentiunt, jungamus greges, o amice, & conventionem de primatu deponamus: gregemque in commune pascentes, communem iis curam ex æquo impendamus.* Meletius igitur paratissimus fuit ad communicandum etiam cum Paulino & Antiochenis eum sequentibus.

Dices. Ergo Paulinus fuit schismaticus, sicut fuerunt Novatianus & Meletius Ægyptius. *R. neg.* Tum quia nonnulla fuit contra Meletii ordinationem præsumptio, ex eo quòd ab hæreticis postulatus fuerat ad Episcopatum Antiochenum: unde facile fieri potuit, ut Paulinus inculpabiliter crederet eum non fuisse legitime promotum: tum quia Paulinus episcopalem dignitatem non invasit, imò nec ambivit, sed etiam rogatus à Lucifero, Episcopo tunc apprime catholico, & confessore, pacis orthodoxo inter Antiochenos conciliandæ studio suscepit. At Novatianus contra Cornelium, de cuius legitima ordinatione dubium nullum esse poterat, Romanam Sedem occupavit. Et Meletius Ægyptius, ut testatur S. Athanasius in Apolog. 2. à Petro Alexandrino de variis criminibus in Synodo convictus & damnatus, contra Perrum ipsum, & successores ejus Achyllam & Alexandrum, circa controversiam omnem, legitimos Alexandrinæ Sedis præfules rebellavit.

ARTICULUS III.

Utrum hæretici sint de Ecclesia.

RESPONSIO.

NOtarii hæretici non sunt de Ecclesia.

Prob. 1. Ex Script. Nam Joannes Apostolus de manifestis quibusdam hæreticis sic loquitur ep. 1. cap. 2. *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permanissent utique nobiscum.* Illi igitur hæretici, de quibus loquitur Joannes, non permanserunt in Ecclesia, sed ex ea foras prodierunt per manifestam hæresim. Atqui eadem ratio est pro omnibus aliis hæreticis, qui ut tales manifesti sunt. Ergo, &c.

Prob. 2. Ex Conc. Later. IV. c. Firmiter, ubi dicitur unam esse fidelium universalem Ecclesiam, hoc est, unam esse universalem Ecclesiam constantem ex fide-

ex fidelibus. Atqui Synodus hic per fidem intelligit faltem eos, qui exterius veram fidem profitentur. Ergo ex Synodo, ii non sunt de Ecclesia, qui non veram fidem, sed falsum aliquod dogma exterius profitentur. Tales sunt haeretici omnes manifesti. Ergo, &c.

Prob. 3. ex Parribus. Pro omnibus sit Hieronymus, qui sic ait in dialogo adversus Luciferianos: *Sicubi audieris eos, qui dicuntur Christi, non à Domino Jesu Christo, sed à quoquam alio nuncupari* (quales sunt omnes, qui haeresim aliquam exterius profitentur) ut puta Marcionitas, Valentinianos, Montenses (Lutheranos, Calvinistas, Janfenistas) scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse synagogam. Et cum Hieronymo Augustinus lib. contra Petilianum de unico bapt. cap. 3. ubi sic ait: *Cum ad nos venerit schismaticus vel haereticus ut catholicus fiat, schisma ejus & haeresim (quibuscum catholicus esse non potest) dissuadendo & destruendo rescindimus.* Et cap. 6. ubi dicit: *Nihil prodest haereticis ad salutem, quod extra Ecclesiam verum baptismum per ignorantiam & irradunt & tenent.* Et lib. de unit. Ecclesiae, cap. 4. hæc habet: *Qui non credunt Christum in carne venisse de Virgine Maria ex semine David & manifesti sunt, etiamsi per omnes terras inveniantur, per quos est Ecclesia, non utique sunt in Ecclesia, quia ipsam caput Ecclesie non tenent, quod est Christus Jesus, nec in aliqua divinarum Scripturarum obscuritate falluntur, sed notissimis & apertissimis earum testimoniis contradicunt, adeoque aperte contradicunt auctoritati Dei credibiliter revelantis.* Atqui eadem est ratio pro omnibus haereticis manifestis. Ergo, &c.

Prob. 4. Notorii haeretici per notorietatem hæresis amittunt omnem jurisdictionem ecclesiasticam in utroque foro, interno scilicet & externo. Non nisi quia per notorietatem hæresis separantur ab Ecclesia. Ergo revera haeretici per notoriam hæresim separantur ab Ecclesia, adeoque haeretici notorii de Ecclesia esse non possunt.

Prob. 1. maj. ex 24. q. 1. cap. 3. 1. ubi sic loquitur Cyprianus: *Didicimus (ex apostolica scilicet traditione) omnes omnino haereticos (manifestos, de talibus enim loquitur) & schismaticos nihil habere potestatis ac juris.* Et ex c. 36. ibidem, ubi Nicolaus Papa I. dicit: *Aperte Sedis nostre sanxit auctoritas, nullum sive Episcopum, sive clericum, seu professione aliqua christianum, qui à Nestorio vel ejus similibus, ex quibus talia predicare coeperunt (adeoque hæresim publicè professi sunt) vel loco suo, vel communione dejecti sunt, vel dejectum, vel excommunicatum videri: sed hi omnes in nostra communione & fuerunt, & hucusque perdurant: quia neminem vel deicere vel removere poterat, qui predicans talia titubabat.*

Prob. 2. min. ex 24. q. 1. c. 31. jam citato, ubi Cyprianus sic ait: *Si foris cuncti haeretici (manifesti) & schismatici non habent Spiritum sanctum, & ideo apud nos eis manus imponitur, ut hic accipiantur, quod ille nec esse nec dari potest: manifestum est nec remissionem peccatorum dari per eos posse, quos constat Spiritum sanctum non habere.* Ex Cypriano igitur haeretici non habent jurisdictionem in foro interno, quia non habent Spiritum sanctum: & non habent Spiritum sanctum, quia foris sunt, hoc est, quia non sunt in Ecclesia. Ergo non habent jurisdictionem in foro interno, quia foris sunt, seu quia non sunt in Ecclesia. Ergo si jurisdictionem ecclesiasticam amittunt per notorietatem hæresis, amittunt, quia per notorietatem hæresis foras exeunt, & in Ecclesia esse desinunt.

Confirmari potest à pari. Nam schismatici hoc ipso præcisè quod sunt schismatici, ac proinde per suum schisma, incapaces sunt omnis jurisdictionis ecclesiasticæ, ut patet ex C. Novatianus 7. qu. 1. verbis jam supra citatis. Eatenus autem schismatici incapaces sunt omnis jurisdictionis ecclesiasticæ per suum schisma, quatenus propter illud non sunt amplius de Ecclesia, ut probatur ex Cypriano epist. 70. ad Jubaja-

num, ubi hæc scribit: *Novatianus simiarum more, quæcum homines non sint, humana tamen imitantur, vult Ecclesie catholica auctoritatem sibi & veritatem vindicare, quando ipse in Ecclesia non sit.* Juxta Cyprianum, Novatianus schismaticus, quantum ad jurisdictionem episcopalem, non magis erat Episcopus, quam simia est homo, proindeque non magis jurisdictionales actus exercebat, cum munia episcopalia obire tentabat, quam simia exerceat actus humanos, cum humana imitatur. Quare autem hoc? Quia Novatianus schisma fecerat, & schisma faciendo, in Ecclesia esse desierat. Ergo similiter, &c.

Prob. 4. Assertio nostra à priori: quia Ecclesia est corpus morale, constans membris, subiectis Romano Pontifici ut capiti, & inter se connexis per communicationem, seu communionem, quæ consistit ex parte in externa professione veræ fidei. Ergo Ecclesia est corpus morale, constans membris, tenentibus, aut saltem exterius profitentibus veram fidem. Ergo qui non tenet, aut non saltem exterius profitetur veram fidem, non est membrum Ecclesiæ. Atqui haeretici manifesti non veram fidem, sed unum, aut plura dogmata, veræ fidei contraria profitentur. Ergo haeretici manifesti non sunt membra Ecclesiæ, adeoque non sunt de Ecclesia.

Confirm. ex S. Cypriano lib. de unit. Eccl. paulò ante finem, ubi hæc verba leguntur: *Unus Deus est, & Christus unus, & una Ecclesia ejus, fides una* (adeoque externa unius fidei professio) *& plebs in solidam corporis unitatem concordie glutino copulata.* Ecclesia igitur una est, non solum quia unus est Deus auctor illius, & Christus unus, supremum illius caput; sed etiam quia in ea est externa professio unius & ejusdem veræ fidei, quam omnes non solum ore confiteri, sed etiam animo tenere debent. Et ratio, juxta S. Martyrem, est, quia Ecclesia est *plebs* (seu hominum multitudo) *in solidam corporis unitatem concordie glutino copulata;* quæ concordia esse non potest sine externa unius & ejusdem veræ fidei professione; proindeque Ecclesia multitudo hominum est, in solidam corporis unitatem unus & ejusdem veræ fidei professionis externæ glutino copulata. Ergo qui unam & eandem illam veram fidem non profitentur exterius, non sunt de illa hominum multitudine, quæ constituit Ecclesiam, adeoque non sunt de Ecclesia. Ergo haeretici manifesti, &c.

Obj. Christus Matth. cap. 13. in parabola zizaniarum, dicit in agro tria inveniri, granum scilicet, paleas, & zizania. At ibi granum bonos christianos, malos christianos paleas, zizania haereticos, & ager Ecclesiam significat. Item epist. 2. ad Timoth. cap. 2. Apostolus ait: *In magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia.* Per magnam autem illam domum Ecclesiam, & per vasa lignea & fictilia haereticos intelligit Apostolus. Item Ecclesia haereticos punire potest, & non potest punire eos, qui foris sunt. Item haeretici habent characterem baptismalem.

R. ad 1. Per agrum non Ecclesiam, sed mundum à Christo intelligi, ut patet ex eod. cap. ubi Christus hanc parabolam explicans, ait: *Ager autem est mundus.* *R. ad 2.* Apostolum per *vasa lignea & fictilia* intelligere fideles infirmos in fide & charitate. *R. ad 3.* Ecclesiam punire non posse eos, qui foris sunt, nec pertinent ad illam ut oves ad ovile, ex quo exerrant. Haeretici autem sic pertinent ad Ecclesiam, propter characterem baptismalem. *R. ad 4.* etiam damnatos qui baptizati fuerunt, habere characterem, & tamen non esse in Ecclesia. Ex eo quod haeretici characterem baptismalem habeant, sequitur tantum quoddam ad Ecclesiam pertineant, & in eos Ecclesia xim coactivam exercere possit.

ARTICULUS IV.

Utrum excommunicati sint de Ecclesia.

RESPONSIO.

Nominatim excommunicati non sunt de Ecclesia. Prob. 1. ex Matth. c. 18. ubi dicitur: *Si Ecclesiam non audierit* (is qui de crimine aliquo apud illam accusatus est) *sit tibi sicut ethnicus & publicanus*, hoc est, propter contumaciam excommunicetur: quod enim ibi Christus agit de potestate excommunicandi & de excommunicatione; patet ex verbis proximè subsequen- tibus: *Amen dico vobis, quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in caelo*. Ergo nominatim excommunicati se habent ad Ecclesiam ut ethnici. Atqui ethnici non sunt de Ecclesia. Ergo, &c.

Prob. 2. ex Eusebio lib. 5. hist. eccl. c. 24. ubi de S. Irenæo hæc refert: *Vitorem tamen arguit, quod non rectè fecerit, abscindere à corporis unitate tot & tantas Ecclesias Dei, quæ morem sibi antiquitus traditum custodirent*. At Victor illas Asiæ Ecclesias ab unitate corporis non abscidit (si tamen revera abscidit) nisi illas excommunicando, eò quod pertinaciter renue- rent aliarum omnium Ecclesiarum in celebrando Pas- chate die dominico morem sequi. Ergo qui excom- municatur, ab unitate Ecclesiæ abscinditur. Sed qui ab unitate Ecclesiæ abscinditur, hoc ipso definit esse de Ecclesia. Ergo, &c.

Prob. 3. ex S. Augustino, lib. de unitate Ecclesiæ cap. 20. & ult. *Tunc*, inquit, *quisque praecliditur (à corpore Ecclesiæ) cum visibiliter excommunicatur*. Et lib. de vera relig. cap. 6. ubi sic ait: *Alios invitât (Ecclesia Catholica) alios (per excommuni- cationem) excludit. . . . Excludi autem aut pœnitendo redeunt (ad Ecclesiam) aut in nequitiam male liberi defluunt*.

Prob. 4. ex II. q. 3. cap. 107. ubi dicitur: *Canonica instituta, & sanctorum Patrum exempla sequen- tes, Ecclesiarum Dei violatores auctoritate Dei & iudicio sancti Spiritus à gremio sanctæ matris Eccle- siæ, & consortio totius christianitatis eliminamus*. Quibus verbis continetur formula excommunicatio- nis ferendæ. His omnibus adde, quod in for- mula, qua excommunicati absolvuntur, dicitur: *Restituo te unitati Ecclesiæ, & membrum participa- tioni*; quod certè non nisi ludicrè diceretur, si ii qui excommunicantur, non abscinderentur ab Ec- clesiæ unitate.

Obj. Excommunicatus salvari potest etiam si moria- tur antequam absolvi possit ab excommunicatione: potest enim perfectè conteri, & sic reconciliari Deo. Ergo excommunicatus est in Ecclesia: nemo enim salvatur, nisi sit in Ecclesia. R. excommuni- catum perfectè contritum, esse animo & deside- rio in Ecclesia, antequam absolvatur, quod ei ad salutem sufficit; sicut sufficit catechumeno Deum per- fectè diligenti, & de peccatis personalibus perfectè contrito, si moriatur antequam possit baptizari.

Obj. S. Augustinum lib. contra Donatistas post col- lationem cap. 20. ubi sic loquitur: *Neque enim à po- pulo Dei separamus, quos vel degradando vel excom- municando ad humiliorem pœnitendi locum redigimus*. R. Hunc locum esse corruptum meritò suspicatur Bel- larminus lib. 3. de Eccl. militante cap. 6. & legendum esse: *Neque enim à populo Dei non separamus, &c.* imò veram esse hanc conjecturam sufficienter probat contextus: sic enim legitur immediatè ante: *Nec ideo tamen dormit Ecclesiastica disciplina, ut corripiat inquietos*. Quod ut probet, subjicit verba, quæ hic nobis obijciuntur. Quare planè videtur legen- dum esse; *Neque enim à populo Dei non separamus, &c.* Quod confirmatur ex verbis subsequen- tibus: nam sic statim prolequitur: *Et ubi hoc facere pacis & tranquillitatis Ecclesiæ gratia non permittimus*, (hoc est, & ubi magnos peccatores sic à populo Dei se- parare non possumus, salva pace & tranquillitate Ec-

clesiæ, atque idcirco non separamus) *non tamen ideo Ecclesiam negligimus, sed toleramus quæ nolumus, ut perveniamus quo volumus, utentes cautela præce- pti dominici, ne cum voluerimus ante tempus collige- re zizania* (eque extra Ecclesiæ agrum projicere,) *simul eradicemus & triticum*.

ARTICULUS V.

Utrum etiam reprobi inveniantur in vera Christi Ecclesia.

RESPONSIO.

Non solum prædestinati, sed etiam reprobi in- veniuntur in vera Christi Ecclesia.

Prob. 1. ex Script. Nam Matth. cap. 3. dicitur: *Ipse vos baptizabit (Christus) in Spiritu sancto; cujus ventilabrum in manu sua: & permundabit aream suam: & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili*. Hic procul- dubio per aream vera Christi Ecclesia significatur; per triticum verò electi; & per paleas, quæ combu- rentur igni inextinguibili, reprobi intelliguntur.

Matth. c. 13. sic loquitur Christus: *Simile est regnum celorum sagena missa in mare, & ex omni genere piscium congreganti. Quam, cum impleta es- set, educentes, & secus litus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione sæculi: exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis*. Hic manifestè Christus per regnum celorum intelligit veram suam Ecclesiam, quam comparat sa- genæ, quæ in mare mittitur ad capiendos pisces. Si- cut ergo ex mari in sagena congregantur pisces bo- ni & mali; ita in vera Christi Ecclesia ex mundo congregantur boni & mali homines. Item sicut ex piscibus in sagena congregatis, boni in vasa, mali verò foras mittuntur; ita ex hominibus in vera Chri- sti Ecclesia congregatis, qui perseveranter boni fue- rint, hoc est, electi in cælum; qui verò perseve- ranter fuerint mali, hoc est, reprobi in caminum ignis mittentur.

Denique sic ait Apostolus 2. ad Timoth. cap. 2. *In magna autem domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia; & quedam quid- em in honorem, quedam autem in contumeliam*. Hic per magnam domum significat Apostolus veram Christi Ecclesiam, quam meritò vocat magnam do- mum; cum jam videret eam tam longè latèque dif- fusam, & certò præciseret toto terrarum orbe disfun- dendam. Præterea, per vasa in honorem, electos, & reprobos per vasa in contumeliam certò certius in- telligit. Ergo, &c.

Prob. 2. ex S. Cypriano in epist. 58. ad Anton. ubi hæc scribit: *Quantus arrogantia timor est... ut quis audeat, aut facere posse credat, quod nec Apostolis concessit Dominus, ut zizania à frumento putet se posse discernere, aut quasi ipsi palam ferre, & aream purgare concessum sit, paleas à tritico conerur sepa- rare? Cumque Apostolus dicat: In domo autem magna non solum vasa aurea sunt & argentea, sed & lignea & fictilia: aurea & argentea vasa videatur eligere, li- gnea verò & fictilia contemnere, abjicere, damnare? quando non nisi die Domini vasa lignea divini ardo- ris incendio concrementur, & fictilia ab eo, cui data est ferrea virga, frangantur*. Hic 1. S. Martyr per zizania, paleas, & vasa lignea atque fictilia, mani- festè intelligit reprobos, sicut electos intelligit per fru- mentum, triticum, & vasa aurea atque argentea. 2. Et ita gravissimè reprehendit Novatianum, quod pu- taret se posse electos discernere à reprobis, holque velle ab Ecclesia separare, & sic in ea solos electos relinquere: cum tamen illam electorum à reprobis discretionem sibi Dominus reservavit, ita ut nequi- dem Apostolis suis hos ab illis discernendi concesserit virtutem; adeoque stultum sit velle electos à repro- bis discernere, & his rejectis ac separatis, ex illis solis

solis veram Dei Ecclesiam componere. Igitur ex S. Marryre, non solum, electi, etiam reprobi sunt in vera Dei Ecclesia.

Prob. 3. ratione; nam si vera Dei Ecclesia constaret ex solis electis; cum nemini datum sit, ut recte ait S. Cyprianus loco proxime citato, electos à reprobis in hac vita certo discernere; nemo posset certo cognoscere veram Dei Ecclesiam. Fallum & absurdum conf. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam si nemo posset certo cognoscere veram Dei Ecclesiam; nemo posset certo scire, quamnam sint vera Scriptura, idem dic de veris Sacramentis & vera fide; quamnam enim sint vera Scriptura, certo sciri non potest sine testimonio vera Dei Ecclesiae certo cognita. Unde S. Augustinus alicubi ait, se non crediturum Evangelio, supple tanquam Scriptura verè divina, nisi ad credendum commoveret eum autoritas Ecclesiae, verè scilicet; non enim aliam intelligit, aut etiam intelligere potest, Ergo, &c.

Obj. Vera Dei Ecclesia, cum sit Christi ovile, constare non potest nisi ex Christi ovibus. Atqui soli praedestinati sunt oves Christi. Ergo, &c. *R. neg. min. Probabis min.* ex S. Aug. tract. 45. in Joannem, ubi dicit solos praedestinos esse oves, & reprobos, etiam fideles & iustos, oves non esse, sed lupos. Postquam enim dicit: *Secundum ergo istam praesentiam Dei & praedestinationem, quam multa oves foris! multi lupi intus!* sic se ipsum explicat: *Quid est quod dixi quam multa oves foris! quam multi modo luxuriantur, casti futuri! quam multi blasphemant Christum, credituri in Christum! ... & hi oves sunt: veruntamen modo vocem alienam audiunt, alienos sequuntur. Item quam multi intus laudant, blasphemantur! casti sunt, fornicantur! ... stant, casti! & non sunt oves (de praedestinis enim loquimur: de his loquimur, quos novit Dominus, qui sunt ejus) & tamen ipsi quamdiu recte sapiunt, Christi vocem audiunt.* Ad solutionem.

Nota. Homo dici potest ovis duplici modo, secundum praedestinationem scilicet, & secundum praesentem iustitiam. Qui ovis est secundum praedestinationem tantum, est ovis potentia tantum, & actu lupus: tales sunt ii omnes, qui inter paganos vel haereticos nati & educati, aliquando tandem convertentur ad veram fidem, & Ecclesiam ingredientur, in eaque iustificari per gratiam Christi, vocem ejus perseveranter audient, adeoque perseverabunt in statu iustitiae. Qui ovis est secundum praesentem iustitiam tantum, est tantum potentia lupus, & ovis actu: tales sunt ii omnes, qui actu fideles sunt & iusti, atque ita actu Christi vocem audiunt, sed non perseveranter audient, quia aut ex ovili fugient, & deserent Ecclesiam, aut usque in finem in ovili manentes, in statu iustitiae usque in finem non perseverabunt. His praesuppositis,

R. Itaque cum Augustinus dicit, *Quam multa oves foris*, loquitur de iis, qui oves sunt secundum praedestinationem tantum; qui oves sunt potentia, non actu; qui nondum sunt oves, sed erunt; qui nondum vocem pastoris audiunt, sed audient, & perseveranter audient. Cum dicit, *Quam multi lupi intus*, loquitur de iis, qui sunt oves secundum praesentem iustitiam tantum; qui non actu, sed potentia sunt lupi; qui nondum lupi sunt, sed erunt; qui pastorem audiunt & sequuntur, sed desinent audire & sequi, ut audiant & sequantur alienos.

Juxta Augustinum, qui foris sunt per infidelitatem, vel mores corruptos, si praedestinati sunt, sunt oves, quatenus infirmitabiliter pertinent ad numerum eorum, qui vocem pastoris audient, & perseveranter audient; unde infirmitabiliter futurum est, ut vocem pastoris audiant, & perseveranter audiant. Juxta eundem, qui intus sunt per fidem & charitatem, si praedestinati non sunt, sunt lupi, quatenus infirmitabiliter pertinent ad numerum eorum, qui aut omnino non audiunt, aut certe non perseveranter audiunt vocem pastoris: unde infirmitabiliter futurum est, ut aliquando pastoris vocem audire

desinant; ut alienum sequantur, & alienum sequendo, male vitam finiant.

Juxta Augustinum, praedestinati omnes, etiam ii qui nondum pastoris vocem audiunt, oves sunt; nulli verò reprobi, etiam ii qui audiunt vocem pastoris, sunt oves, ovium nomine intelligendo eos omnes & solos, qui Christum dicentem, *Qui perseveravit usque in finem; salvus erit*, sic tandem audiunt, ut in accepta iustitia perseverent finaliter; adeoque oves sumendo eo sensu, quo sumit Christus ipse, cum ait Joan. c. 10. *Oves meae vocem meam audiunt; & ego cognosco eas, & sequuntur me: & ego vitam aeternam do eis: & non peribunt in aeternum: & non rapiet eas quisquam de manu mea.* Vide locum Augustini citatum.

Porro quia praeter hanc ovium acceptionem, secundum quam dixerit S. Augustinus, est alia etiam propria, pro iis scilicet, qui pastorem audiunt & sequuntur, sive in audiendo & sequendo pastore finaliter perseveraturi sint, sive non, & hoc nullibi negat S. Doctor; nullibi negat reprobos in vero aliquo & proprio sensu esse oves Christi, cum & quamdiu fideles sunt ac iusti, adeoque cum & quamdiu Christum pastorem audiunt & sequuntur. Sic cum negat reprobos, etiam fideles ac iustos, esse verè filios Dei, filium Dei strictissime sumit pro eo omni & solo, qui in filiorum Dei adoptione perseveraturus est finaliter, proindeque aeternam hereditatem consecuturus: nec differtur illos esse Dei filios in alio vero ac proprio sensu, quatenus scilicet secundum praesentem statum iustitiae in quo sunt, verum jus habent ad hereditatem aeternam, eam re ipsa consecuturi, si, ut possunt, in iustitia statu usque in finem permanerent. Vide Bellarm. lib. 3. de Eccl. milit. c. 7.

ARTICULUS VI.

Utrum etiam imperfecti inveniantur in vera Christi Ecclesia.

RESPONSIO.

Non solum perfecti, sed etiam imperfecti, hoc est, qui in venialia labuntur peccata, inveniuntur in vera Christi Ecclesia.

Prob. Nam si tales non possent esse de vera Christi Ecclesia, nulla posset esse in terris vera Christi Ecclesia. Absurdum conseq. Ergo, &c. *Prob. conseq.* Nam praeter ipsum Christum sanctissimam ejus Matrem, nulli sunt, vel fuerunt, aut erunt, qui omnino peccato, etiam levi & veniali careant. Ergo, &c.

Prob. ant. 1. Ex Script. Nam dicitur Jacob. cap. 3. *In multis offendimus omnes.* Et 1. Joan. c. 1. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Hinc Matth. c. 6. omnes nullo excepto, jubentur dicere. *Dimitte nobis debita nostra.* 2. Ex unanimi Patrum consensu; pro quibus omnibus sit S. Augustinus lib. de spir. & litt. c. 36. & ult. ubi postquam allegavit textus à nobis allegatos, sic statim prosequitur: *Sed quoniam haec falsa esse non possunt, illud esse consequens video, ut quamlibet vel quantamlibet in hac vita potuerimus definire iustitiam, nullus in ea sit hominum, qui nullum habeat omnino peccatum; omnique homini sit necessarium ... dimittere, ut dimittatur illi.*

Obj. Ephel. c. 5. dicitur Christus dilexisse Ecclesiam, & se ipsum tradidisse pro ea, ut exhiberet ipsi sibi gloriam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi; sed ut sit sancta & immaculata. *R.* Ecclesia ab Apostolo talem describi propter iustos, qui in ea magno numero semper fuerint, sunt, & erunt. Porro iusti dicuntur hic primò non habere rugam, quæ est signum vetustatis, quia in baptismo veterem hominem exuerunt, & induerunt novum. 2. Non habere maculam, propter quam scilicet sine ingrati Deo & odibiles, quia nullum habent peccatum mortale. 3. Esse gloriosi, tum quia habent gratiam sanctificantem, qua decori sunt, & gra-

& grati Deo; tum quia exercent opera salutaria, & Deo accepta; tum quia sunt amici Dei, & filii ejus adoptivi ac heredes.

ARTICULUS VII.

Utrum etiam magni peccatores inveniuntur in vera Christi Ecclesia.

RESPONSIO.

Etiam magni peccatores inveniuntur in vera Christi Ecclesia.

Prob. 1. ex Script. Nam Matth. cap. 18. sic ait Christus: Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum... Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos... Quod si non audierit eos, dic Ecclesia: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Hic Christus loquitur de Ecclesia sua, & aperte supponit in ea fore peccatores, privatum primum, deinde, si corrigantur, coram testibus corripiendos, adeoque graves peccatores manifestos, qui nequidem Ecclesiae correptioni obtemperabunt, nec tamen desinent esse de Ecclesia, nisi cum ipsius Ecclesiae iudicio ob contumaciam abscedantur.

Item 1. Cor. c. 5. legitur: Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut quis uxorem patris sui habeat. At incestuosus ille Corinthius certe gravissimus erat peccator, & quidem notorius, & tamen adhuc erat in Ecclesia, cum epistolam suam scribebat Apostolus, ut patet 1. ex verbis subsequentibus: Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit. 2. Ex eo quod Apostolus jubet incestuosum illum per excommunicationem abscindi. Judicavi ut praesens, inquit, cum qui sic operatus est, in nomine Domini Jesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Jesu tradere huiusmodi Satanae, in interitum carnis. Et inferius: Auferte malum ex vobis ipsis.

Prob. 2. autoritate Patrum, Cypriani scilicet epist. 30. quae est ad Maximum, ubi haec habet: Et videntur in Ecclesia esse zizania, non tamen impediri debet aut fides, aut charitas nostra, ut quoniam zizania esse in Ecclesia semper cernimus, ipsi de Ecclesia recedamus. Nobis tantummodo laborandum est, ut frumentum esse possimus... Nos operamur demus, & quantum possumus laboremus, ut vas aureum vel argenteum simus. Caterum fictilia vasa confringere Domino soli concessum est, cui virga ferrea data est... Nec quisquam sibi quod soli filio Pater tribuit, vindicare se putet universa zizania humano iudicio segregare. Superba est ista obstinatio, & sacrilega praesumptio, quam sibi furor pravus adsumit. Atqui per zizania illa, quae in Ecclesia reperiuntur, quaque universa velle ab Ecclesia segregare, superbae oblationis & sacrilegae praesumptionis esse dicit S. Martyr, intelligit graves peccatores, & quidem manifestos. Ergo, &c.

Chrysostomi hom. 1. in Psal. 39. ubi haec Psalms regii verba, Quoniam comprehenderunt me mala, quorum non est numerus: Comprehenderunt me iniquitates meae, & non potui ut viderem: Multiplicata sunt super capillos capitis mei, & cor meum dereliquit me; ponit in ore Ecclesiae, & sic loquitur: Hic quoque Dei Ecclesia vehementibus impiorum (haereticorum scilicet, vel gentilium) fluctibus agitata, non se jactat, & magnifice circumspicit, ut qua deceret: sed quae sunt, peccatis & delictis suis attribuit... alioqui nec ex perfectis quidem universa constaret Dei Ecclesia, sed habet eos etiam, qui otio & socordia se dedunt, mollemque & dissolutam vitam amplectuntur, & libenter servant voluptatibus; & quoniam est unum corpus, tanquam ex una persona & hac illa pronuntiatur. Juxta Chrysostomum Ecclesia est moraliter corpus, & quidem constans ex bonis & malis, ex iustis & peccatoribus etiam gravissimis, quorum pro-

indeque peccata ut sua deplorat, & propter ea iuste affligi se, humiliter confitetur.

Hieronymi in dialogo contra Luciferianos, ubi sic ait: *Area Noe Ecclesia typus fuit... ut in illa omnium animalium genera, ita & in hac universarum & gentium, & morum homines sunt: ut ibi pardus, & hedi, & lupus, & agni; ita & hic iusti, & peccatores, id est, vasa aurea & argentea, cum ligneis & fictilibus commorantur. Et inferius: Non solum in Ecclesia morantur oves, nec munda tantum aves volitant: sed frumentum in agro seritur, & inter nitentia culta lappaque, & tribuli, & steriles dominantur avena... Venit ergo dies, quando thesauro Ecclesiae aperto, proferet Dominus vasa ira sua, quibus exeuntibus, Sancti dicent: Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis (secundum praedestinationem.) Si enim (ita) fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum... si iam mundata est Ecclesia, quid Domino reservamus? Ecce agnoscit Hieronymus, esse in Ecclesia cum iustis & sanctis graves peccatores, etiam reprobos, & quidem multo plures numero, quos separabit Christus in die iudicii.*

Gregorii Magni hom. 38. in Evang. ubi sic ait: *Per has regis nuptias praesens Ecclesia designatur, in qua cum bonis & mali conveniunt: permixta quippe est diversitate filiorum; quia sic omnes ad fidem generat, ut tamen omnes per immutationem vitae ad libertatem spiritualis gratiae, culpis exigentibus, non perducatur... Boni soli nusquam sunt, nisi in celo: & mali soli nusquam sunt, nisi in inferno. Haec autem vita, quae inter caelum & infernum sita est, in utrarumque partium cives communiter recipit; quostamen Sancta Ecclesia & nunc indiscrete suscipit, & postmodum in egressione discernit... In hac ergo Ecclesia nec mali sine bonis, nec boni sine malis esse possunt... Terrere autem vos non debet, quod in Ecclesia & multi mali, & pauci sunt boni.*

Prob. 3. ratione: quia si mali non possunt esse in Ecclesia, Ecclesiae praelati, hoc ipso quod mali sunt, labendo in aliquod peccatum mortale, de Ecclesia esse desinunt, adeoque desinunt esse praelati Ecclesiae. Falsum & absurdum consequens: nam si ita esset, Ecclesiae praelati in aliquod mortale lapsi, nullum jurisdictionis actum exercere possent amplius, & sic non possent amplius ligare aut solvere; neque fideles tenerentur amplius illis obedire: unde saepe orirentur in Ecclesia perturbationes maximae. Hinc merito Constantiensis Synodus hanc Joannis Huls propositionem XXX. Nullus est dominus civilis, nullus est Prelatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali, damnavit sess. 15.

Obj. 1. Ecclesia in Symbolo Apostolico dicitur Sancta. Ergo non nisi ex iustis & sanctis constat. R. neg. conseq. Itaque Ecclesia dicitur sancta, non quia ex solis iustis & sanctis constet, sed quia, 1. baptizamus, & alia Ecclesiae sacramenta omnia sancta sunt. 2. Sancta est fidei christianae ac morum christianorum professio; cum nulla alia professio, ethnicorum scilicet, Judaeorum, Mahumetanorum, & haereticorum, sit sancta. 3. Sancta est membrorum Ecclesiae inter se & cum capite connexio, non solum interna, qualis reperitur in omnibus iustis, & quam fides, spes, & charitas faciunt, sed etiam externa, quae reperitur in omnibus Ecclesiae membris, quaque in ejusdem fidei professione & communicatione eorumdem sacramentorum consistit. 4. Supremum Ecclesiae caput est Christus, qui Sanctus sanctorum est. 5. Ecclesia habet homines verè iustos & sanctos, & extra Ecclesiam nulli planè inveniuntur homines verè sancti ac iusti.

Dices. Ergo si non solum iusti & sancti, sed etiam iniusti & impii sunt in Ecclesia, Ecclesia pariter poterit dici iniusta & impia, ut facile probatur. Nam si propter minorem partem, quae iustorum & sanctorum est, rectè dicitur iusta & sancta, à fortiori rectè dici poterit iniusta & impia propter maiorem partem, quae iniustorum & impiorum est. R. neg. inst. & prob. ejus: quia denominatio Ecclesiae sumi debet, 1. A

me-

meliori & potiori parte illius. Melior autem & potior pars Ecclesiae, licet minor numero, sunt iusti & sancti. 2. Ex eo quod Ecclesiae proprium est, non ex eo quod est illi commune cum omnibus aliis societatibus. Injustos autem & impios habere, Ecclesiae cum aliis societatibus omnibus commune est: è contra Ecclesiae proprium est quarto modo habere iustos & sanctos; cum nulla alia hominum congregatio iustos & sanctos habeat, aut etiam habere possit.

Obj. 2. S. Cyprianus epist. 75. ad Magnum, ubi sic ait: *In Ecclesia Dei ... non nisi concordantes atque unanimiter habitant, loquente in psalmis Spiritu sancto, & dicente: Deus qui inhabitare facit unanimes in domo.* Ergo, juxta S. Cyprianum, rixatores, adeoque & alii graves peccatores, non sunt in Ecclesia. R. neg. conseq. Verbis enim laudatis Cyprianus eos tantum excludit ab Ecclesia, qui pacem ecclesiasticam violant, & schisma faciunt, legitimis Ecclesiae pastoribus subesse nolendo, & contra illos rebellando. Audiamus S. Martyrem: *Pastor haberi quomodo potest, qui (manente vero Pastore, & in Ecclesia Dei ordinatione succedanea presidente) nemini succedens, & à se ipso incipiens, alienus sit & prophanus, dominica pacis ac divinae unitatis inimicus, non habitans in domo Dei, id est, in Ecclesia Dei, in qua non nisi concordantes, &c. ut supra.*

Obj. 3. S. Pacianus epist. 3. ad Sympronianum, ubi sic loquitur: *Ceterum peccator & poenitens non est Ecclesia macula; quia quamdiu peccat, & non poenitet, extra Ecclesiam constituitur est. Ut desinit peccare, jam sanus est.* R. hanc epistolam contra Novatianos scriptam fuisse, adeoque Pacianum loco citato, nomine peccatoris, non quemlibet mortalis peccati reum intelligere, sed qualem, etiam poenitentem, ab Ecclesia absolvi nec debere, nec posse contendebant Novatiani; ac proinde solum intelligere hominem notorie reum graviorum aliquorum criminum, & propter illa, quoniam annexa illis erat excommunicatiois poena, notorie excommunicatum.

Quòd autem non solum iustos, sed etiam peccatores esse in Ecclesia Dei senserit S. Pacianus, patet ex eadem epistola, ubi, proxime ante verba quae nobis obijciuntur, haec scribit: *Ecclesia est templum Dei, templum certe amplissimum, domus magna, habens quidem vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia ... Ecclesia est virgo sancta ... sponsa Christi: virgo, verum est, sed & mater ... Multus igitur huic virgini partus, & proles innumera, qua totus orbis impletur ... Magna in filios cura matris istius ... Honorantur boni, castigantur superbi, curantur aegroti, nullus perit (quantum est in illa matre) nemo despiciatur, securi foris sub indulgentia matris retinentur. At in prole illa innumera, qua totus orbis impletur, quot peccatores! Unde inter filios mater Ecclesia habet superbos, quos castiget, aegrotos quos curet, plurimos, quos absque indulgentia in sinu suo retinere non possit.*

Obj. 4. S. Chrysostomus hom. 3. in cap. 2. epist. 2. ad Tim. illud Apostoli, *In magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia*, sed interpretans, nomine domus dicit, non Ecclesiam, sed mundum intelligi debere, quia in Ecclesia non sunt nisi vasa aurea & argentea. R. hoc negando. Vult enim S. Chrysostomus, nomine magna domus, mundum, non Ecclesiam intelligi, non quòd in Ecclesia cum vasis aureis & argenteis nulla sint lignea & fictilia, sed quia necesse non est, ut sint. Audiamus illum: *Paulus: dum dicit, in magna domo esse vasa non modo argentea & aurea, sed etiam lignea & fictilia, perinde est ac si dicat: Quemadmodum in majori domo necessaria est magna differentia vasorum, ita & in orbe toto. Non enim eam similitudinem ad Ecclesiam refert, verum ad mundum universum. Quippe in Ecclesia nullum vult (id est, opat) esse vas ligneum, aut fictile, sed argentea omnia, & aurea. Ibi enim est corpus Christi, ibi virgo casta, non habens maculam neque rugam; hoc est, cum Ecclesia sit corpus Christi, & virgo casta, nec maculam aut rugam*

habens per se & ex intrinsecis: unde per accidens est, quòd in ea sint mali, quos per vasa lignea & fictilia significat Apostolus.

Obj. 5. S. Hieronymus comment. in cap. 5. epist. ad Ephes. hac habet: *Ecclesia Christi gloriosa est, non habens maculam neque rugam, aut quid istiusmodi. Qui ergo peccator est, & aliqua sorde maculatus, de Ecclesia Christi non potest appellari, nec Christo subiectus dici. Possibile autem est, ut ... peccator currat ad medicum ... & curentur vulnera ipsius, & fiat de Ecclesia, quae corpus est Christi.* R. S. Hieronymum hic quidem negare quòd peccatores de Ecclesia sint; at non negare eo sensu, quo nos asserimus eos esse de Ecclesia: nam alibi disertis verbis affirmat peccatores esse in Ecclesia. Mens S. Doctoris patebit amplius ex deinceps dicendis.

ARTICULUS VIII.

Solvitur Obiectio petita ab autoritate S. Augustini.

Obj. S. Augustinus negat peccatores esse in Ecclesia. R. hoc esse falsum. Nam è contra graves peccatores esse in Ecclesia probat 1. Autoritate Apostoli, lib. 7. de bapt. contra Donatistas, cap. 51. ubi sic ait: *Nam & istos (graves peccatores) esse in domo (id est in Ecclesia) negare non possumus, Paulo Apostolo dicente: In magna autem domo non solum aurea vasa sunt, vel argentea, sed & lignea & fictilia.* 2. Autoritate S. Cypriani, lib. contra Donatistas post collat. cap. 8. *Diu contenderunt, inquit, dicentes zizania, quae cum tritico simul crescere usque ad messem permissa sunt, non in Ecclesia, sed in mundo esse, contra intellectum Martyris Cypriani, qui dixit: Et si videntur in Ecclesia esse zizania, non tamen impediri debet aut fides, aut charitas nostra, ut quoniam zizania in Ecclesia esse cernimus, ipsi de Ecclesia recedamus.* 3. Scripturae textus, quibus ad excludendos ab Ecclesia peccatores abutuntur Donatistae, explicando de Ecclesia, non qualis nunc est, sed qualis erit in caelo. Nam v.g. sic loquitur, lib. proxime citato cap. 9. *Ecce manifestum est quod dicebatur à nobis, distinguenda esse tempora Ecclesiae; non jam nunc esse eam, qualis post resurrectionem futura est: nunc malos habere permixtos, tunc omnino non habituram: ad illam ejus puritatem, non ad huius temporis permixtionem illa divina testimonia pertinere, quibus eam Dominus praecepit ab omni malorum permixtione penitus alienam.* Ex similitudine saginae missae in mare lib. de unitate Ecclesiae contra Petilianum, c. 13. *Est, inquit, alia similitudo apertissima de commixtione malorum & bonorum intra eandem Sacramentorum communionem & connexionem, quam Dominus ipse & ponit & exponit. Simile est, inquit, regnum caelorum saginae missae in mari, qua congregat omnia genera piscium, &c.*

Dices. S. Doctor de gravibus peccatoribus sic loquitur, lib. 2. contra litteras Petilianae, cap. 108. *Nec ideo putandi sunt esse in Christi corpore, quod est Ecclesia, quia Sacramentorum ejus corporaliter participes sunt.* Et lib. 3. de bapt. contra Donatistas, cap. 18. *Sicut autem isti, qui intus cum gemitu tolerantur, quamvis ad eandem columba unitatem, & illam gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam, aut aliquid ejusmodi, non pertineant, &c.* Et lib. 6. cap. 3. *Quos non pertinere ad sanctam Ecclesiam Dei, quamvis intus esse videantur, ex hoc apertissime apparet: quia isti sunt avari, raptores, feneratores, invidi, malevoli, & cetera huiusmodi: illa autem columba unica, pudica & casta, sponsa sine macula & ruga ... Quod non intelligitur nisi in bonis & sanctis & iustis.*

R. dist. Ex S. Doctore, graves peccatores non sunt in corpore Christi, quod est in Ecclesia; non pertinent ad unitatem columbae, non pertinent ad Ecclesiam, ut partes constituentes, C. Ut partes adherentes tantum, N. Ut mentem S. Doctoris plenè attingas.

Nota. In corpore hominis viventis, & habentis mem-

membra aliqua arida, adeoque emortua, distingui possunt & debent partes duplicis generis, partes scilicet constituentes, & partes adhaerentes tantum. Partes constituentes sunt membra viva: viva enim membra omnia ad corporis vivi constitutionem pertinent. Partes vero adhaerentes tantum, sunt membra arida. Nam 1. membra, quantumvis arida, quamdiu non amputantur, sunt in aliquo vero sensu partes corporis vivi: tamdiu enim in aliquo vero sensu ad corporis vivi substantiam pertinent, propter continuitatem, seu physicam unionem, quam cum aliis membris habent. 2. Sunt partes adhaerentes tantum, quia hoc ipso quod arida sunt, desinunt pertinere ad constitutionem vivi corporis: nam vivum corpus non nisi ex vivis membris propriè constituitur.

Similiter, juxta mentem S. Augustini, duplicis generis partes distinguendae sunt in Ecclesia; nempe partes constituentes, & partes adhaerentes tantum. Partes constituentes sunt justi, quia ex justis Ecclesia, vivum scilicet corpus ex vivis membris constituitur. Partes adhaerentes tantum, sunt peccatores. Et 1. quidem peccatores sunt in aliquo vero sensu partes Ecclesiae, quia in aliquo vero sensu ad ejus substantiam pertinent, propter moralem, ut ita loquar, continuitatem & unionem, quam per externam ejusdem fidei professionem, & eorundem Sacramentorum participationem, habent cum justis Ecclesiam constituentibus. 2. Sunt partes adhaerentes tantum, quia cum sint membra mortua & arida, non possunt esse de constitutione Ecclesiae, quae est corpus Christi aeternum viventis, adeoque corpus vivum, quod non nisi ex vivis membris propriè constitui potest.

Hinc, juxta S. Doctorem, malus v. gr. Episcopus non pertinet quidem ad Ecclesiam ut pars constituens; at pertinet ut pars adhaerens, quamdiu non separatur corporaliter: quare tandiu, juxta S. Doctorem, est organum Ecclesiae, & tandiu Ecclesia per illum baptizat, absolvit, ligat, &c. ut dicit S. Doctor, lib. 6. de bapt. contra Donat. cap. 7. Præterea, juxta S. Doctorem, lib. 7. de bapt. contra Donat. c. 52. hoc inter malum Episcopum, & schismaticum vel haereticum discrimen interest, quod à malo Episcopo, quamdiu non abscinditur, etiam extra necessitatem; à schismatico vero vel haeretico non nisi in urgenti necessitate baptismus utiliter accipi possit. Quare autem hoc, nisi quia malus Episcopus, minister est Ecclesiae, quamdiu non abscinditur; schismaticus vero vel haereticus non est. Cujus rei ratio ulterior est ex S. Doctore ibidem, quia schismaticus vel haereticus Episcopus non solum spiritualiter, sed etiam corporaliter separatus est; unde non magis est in Ecclesia, quam ex Ecclesia, adeoque neque ut pars constituens, neque ut pars adhaerens, pertinet ad substantiam Ecclesiae, cujus proinde organum esse non potest amplius, malus vero, quamdiu non abscinditur, non corporaliter, sed tantum spiritualiter separatus est; unde est in Ecclesia, quamvis non sit ex Ecclesia; hoc est, non quidem ut pars constituens, sed ut pars adhaerens, pertinet ad substantiam Ecclesiae, cujus adeo potest esse, & est adhuc organum.

At inquit obiter. In corpore humano partes adhaerentes tantum, nec sunt, nec possunt esse organa, ut patet v. g. in manu arida. Ergo malus Episcopus nec est, nec potest esse organum Ecclesiae, si ad ejus substantiam non pertinet nisi ut pars adhaerens: & vel nec est, nec potest esse organum Ecclesiae, vel ad ejus substantiam ut pars constituens pertinet. R. neg. conseq. Ratio disparitatis est, quia anima vitales actiones exercere non potest, nisi per membra viva & animata: unde solae partes constituentes possunt esse organa in corpore humano. At Ecclesia functiones suas exequi potest per membra mortua & arida, seu per membra viva spirituali privata: nam ad functiones Ecclesiae valde exercendas, sufficit potestas ordinis, vel jurisdictionis, quarum utraque potest esse sine charitate, in qua spirituali vita consistit. Possunt igitur partes adhaerentes tantum

esse organa in Ecclesia. Sed ut ad propositum nostrum redeamus.

Nota iterum. Non solum membra viva, sed etiam arida sunt in corpore humano; cum hoc tamen discrimine, quod membra viva sint non tantum in, sed etiam ex, seu de corpore humano: membra vero arida ita sint in, ut non sint ex, seu de corpore humano, propriè & strictè loquendo: quia propriè & strictè loquendo, illa tantum sunt ex, seu de corpore vivo, quae pertinent ad ejus constitutionem; & sola membra viva ad corporis vivi constitutionem propriè pertinent: membra enim arida & mortua propriè pertinere ad constitutionem corporis vivi reputantur: unde homo habens v. g. manum aridam, dicitur habere corpus mancum, quia nimirum deest ei aliqua pars, nempe manus viva, ad integram vivi corporis constitutionem necessaria.

Dixi autem, propriè & strictè loquendo: nam membrum aridum, quamdiu non amputatur, & ita quamdiu corpori adheret, propter physicam continuitatem, quam habet cum aliis ejus membris, pertinet ad ejus substantiam, illudque non quidem in ratione corporis vivi, seu machinae ex variis organis ad certas operationes vitales exercendas idoneis compactae constituit, sed in ratione cujusdam præcisè continui physici cum aliis membris suo modo integrat. Unde membrum aridum rectè dici potest, licet minus propriè, minùsque strictè loquendo, non solum esse in, sed etiam esse ex, seu de corpore humano.

Similiter, juxta S. Doctorem, non solum boni, sed etiam mali sunt in Ecclesia, sed cum hoc discrimine, quod boni, quia sunt membra viva, sint non tantum in, sed etiam ex, seu de corpore Ecclesiae; mali vero, quia sunt membra mortua & arida, ita sint in, ut non sint ex, seu de corpore Ecclesiae, propriè & strictè loquendo: quia propriè & strictè loquendo, illi tantum sunt ex, seu de corpore Ecclesiae, qui pertinent ad constitutionem illius; nec ad illius, cum sit corpus vivum, constitutionem pertinere possunt, nisi qui sunt membra viva.

Audiamus S. Doctorem, ita loquentem lib. 7. de bapt. cap. 51. *Puto me non temere dicere alios (bonos) ita esse in domo Dei, ut ipsi etiam sint eadem domus Dei... Alios autem (malos) ita dici constat esse in domo, ut non pertineant ad compagem domus, nec ad societatem fructiferam pacificaeque iustitiae, sed sicut esse palea dicitur in frumentis: nam & istos esse in domo negare non possumus... Ex hoc (malorum) numero innumerabili... diruptis rebus, haereses & schismata existunt, in eis qui jam non magis ex domo, quam in domo esse dicendi sunt, de quibus dicitur: Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis: separationes enim sunt, jam corporaliter segregati, quam illi qui in terris carnaliter & animaliter vivunt, & spiritualiter separati sunt.*

Esse domum Dei & corpus Christi, unum & idem hic sunt S. Doctore, qui Ecclesiam modò domum Dei, modò corpus Christi nominat. Quare si boni, juxta S. Doctorem, ita sunt in domo Dei, ut etiam sint ex, seu de domo Dei, & collectivè sumpti, sint ipsa domus Dei, juxta eundem, ita sunt in corpore Christi, quod est Ecclesia, ut sint etiam ex, seu de corpore Christi; & collectivè sumpti, sint ipsum corpus Christi, quod est Ecclesia. Item si mali, juxta S. Doctorem, ita sunt in domo Dei, ut non sint ex, seu de hac domo; juxta eundem, ita sunt in corpore Christi, quod est Ecclesia, ut non sint ex, seu de hoc corpore, propriè & strictè loquendo: quia domus Dei non constituitur nisi ex vivis lapidibus, & corpus Christi propriè non nisi ex vivis membris constituitur.

Dixi, propriè & strictè loquendo: nam quòd mali, quamdiu non omnino separantur (quod semper suppleri debet) sint non solum in, sed etiam minus propriè minùsque strictè loquendo, ex, seu de corpore Ecclesiae, expressè docet S. Augustinus tract. 61. in Joan. ubi haec verba, *Unus ex vobis tradet me*, ita disserit: *Quid est ergo, Unus ex vobis tradet me* nisi

nisi unus ex vobis exierit, qui me tradet? quia & ille qui ait, Si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum; jam dixerat: Ex nobis exierunt: ac per hoc utrumque verum est, & ex nobis, & non ex nobis: secundum aliud, ex nobis, secundum aliud, non ex nobis: secundum communionem sacramentorum, ex nobis; secundum suorum proprietatem criminum, non ex nobis.

Itaque, juxta S. Doctorem, mali, quandiu non omnino segregantur per schisma, vel notoriam hæresim, vel quocumque alio modo, sunt & non sunt ex Ecclesia. Non sunt secundum suorum proprietatem criminum; sunt secundum communionem sacramentorum: non sunt secundum suorum proprietatem criminum, quia propter sua crimina sunt membra mortua & arida; sunt secundum communionem sacramentorum, quia propter eorum sacramentorum participationem, adde & externam christianæ fidei professionem, moralem habent unionem & continuitatem cum bonis corpus Ecclesiæ constituentibus; non sunt, si propriè & strictè loquimur, quia propriè & strictè loquendo, illa tantum membra sunt ex corpore Ecclesiæ, quæ ad Ecclesiam in esse vivi corporis, seu in esse corporis Christi constituendam concurrunt; & ad id mali, cum sint membra mortua & arida, non possunt concurrere: sunt, si minus propriè minùque strictè loquimur, quia minus propriè minùque strictè loquendo, illud omne est ex corpore Ecclesiæ, quod ei adheret, eique adherendo pertinet aliquo modo ad ejus substantiam: mali autem, per communionem sacramentorum & fidei christianæ professionem, adherent corpori Ecclesiæ, & sic adherendo, ad ejus substantiam aliquo modo pertinent: unde cum membris vivis, illud in esse corporis vivi constituentibus, illud in esse continui cujusdam seu totius moralis sensibilis suo modo constituunt: nam mali cum bonis, quibuscum sacramentorum communionem, & christianæ fidei professione colligati sunt, faciunt unum quoddam continuum, seu totum morale sensibile, quod est Ecclesia adæquate sumpta, hoc est, Ecclesia sumpta & secundum partes constituentes, & secundum partes adherentes tantum. Sed

Nota 3. In corpore humano membra duplicem habent unionem, unam ex qua resultat unum corpus, una machina constans certis organis ad vitales actiones exercendas idoneis; & alteram, ex qua præcisè resultat unum continuum physicum. Membrum autem arefcens, per ariditatem amittit primam unionem, quia propter ariditatem ad corporis in esse corporis constitutionem desinit concurrere cum reliquis membris, à quibus proinde in vero aliquo sensu, licet non totaliter, separatur; & quia sic separatur, desinit esse propriè ex corpore. Secundam verò unionem, quantumlibet aridum sit, retinet, quandiu non amputatur, quia quandiu non amputatur, pergit cum reliquis membris facere unum continuum physicum, siveque donec per amputationem totaliter separatur, pergit esse in corpore, & ad illius substantiam aliquo modo pertinere, illud in esse continui physici cum membris reliquis suo modo constituendo.

Quod si membrum aridum amputetur, secundam unionem, quam eatenus retinuerat, amittit per amputationem, & ita totaliter separatur à reliquis membris, proindeque desinit esse in corpore, ad cujus substantiam nullatenus pertinet amplius. Membrum igitur aridum, non amputatum, differt ab amputato, in eo quod non amputatum, partialiter tantum; & amputatum, totaliter sit separatum; arque aded non amputatum sit in corpore, licet propriè non sit amplius ex corpore; amputatum verò non magis sit in, quam ex corpore.

Similiter, juxta S. Doctorem, in Ecclesia duplex distinguenda est unio; una quæ consistit in spiritali fidei, spei, & præsertim charitatis vinculo, quo iusti inter se conjuncti, iidem Sacramentis participant, & eandem fidem profitentes, constituunt corpus Christi, quod est Ecclesia: unde propriè & strictè loquendo, omnes & soli iusti sunt ex corpore Ecclesiæ: altera verò, quæ in corporali seu sensibili communionis

sacramentorum & christianæ fidei professionis vinculo consistit, quo vinculo peccatores cum iustis corpus Ecclesiæ constituentibus, colligati, atque ita adherentes corpori Ecclesiæ, cum eo faciunt unum continuum morale sensibile, in quo peccatores velut in toto continentur. Quare cum hoc continuum sit domus Dei & corpus Christi, consequens est peccatores esse in domo Dei & corpore Christi: non sunt tamen ex hac domo, & hoc corpore, quia continuum illud, quæ domus Dei, constituitur, & qua corpus Christi, constituitur ex folijs iustis.

Porro (loquor semper ad mentem S. Doctoris) homo per peccatum mortale amittendo charitatem, desinit participare primam unionem, quæ spiritalis est, & ita spiritaliter separatur à iustis, quibuscum proinde ad corpus Christi, quod est Ecclesia, constitutionem concurrere desinit; quare per spiritalem hanc separationem desinit esse ex corpore Ecclesiæ, propriè & strictè loquendo: nihilominus tamen pergit esse in corpore Christi, sicut & in domo Dei, quandiu non separatur etiam corporaliter; quia quandiu non sic separatur, secundam unionem retinet, vi cujus pergit esse pars, adherens scilicet, moralis illius & sensibilis continui, quod est Ecclesia, adeoque corpus Christi, sicut & domus Dei.

Quod si peccator separatur etiam corporaliter, puta per schisma vel hæresim notoriam, secundam unionem, quam eatenus participaverat, participare desinit, atque ita totaliter separatur à corpore Ecclesiæ, nec ad ejus substantiam ullatenus pertinet amplius: unde jam non magis est in, quam ex corpore Christi, quod est Ecclesia; sicut non magis est in, quam ex domo Dei, quæ est Ecclesia. Hinc juxta S. Doctorem, inter peccatorem, & schismaticum vel hæreticum notorium, discrimen hoc interest, quod schismaticus vel hæreticus notorius non magis sit in, quam ex corpore Ecclesiæ, quia neutram Ecclesiæ unionem participat; cum non solum spiritaliter, sed etiam corporaliter, adeoque totaliter per schisma suum, vel notoriam suam hæresim, sit separatus; peccator verò non quidem ex, sed in corpore Ecclesiæ sit, quia non primam quidem, sed secundam Ecclesiæ unionem participat; cum per peccatum mortale spiritaliter tantum, adeoque tantum partialiter separatur à corpore Christi, quod est Ecclesia: unde adhuc ad substantiam illius pertinet, non quidem ut pars illud in esse suo cum aliis comparibus constituens, sed ut pars illud suo modo integrans in esse continui cujusdam moralis & sensibilis.

Nota 4. Membrum aridum in corpore humano, quamvis non sit amplius ex illo propriè loquendo, quia non est amplius pars illius constitutiva, tamen deturpat illud, quandiu non amputatur, quia quandiu non amputatur, est in illo, & aliquid illius, ut potè ad ejus substantiam aliquo modo pertinens. Similiter, juxta S. Doctorem, Ecclesia deformatur per malos, quandiu non separantur etiam corporaliter, quia tandiu sunt in illa, & aliquid illius; quamvis strictè loquendo, non sint ex illa, quia non sunt partes illius constitutivæ.

Audiamus S. Doctorem lib. 3. de doctr. christ. cap. 32. ubi de Ecclesia, qualis nunc est, loquens, sic ait: *Ad hoc pertinet in Canticis Canticorum: Fusca sum & speciosa, ut tabernacula Cedar, speciosa sum ut pelles Salomonis. Non enim ait: Fusca fui, ut tabernacula Cedar, & speciosa fui ut pelles Salomonis: sed utrumque se esse dixit, propter temporalem unitatem intra una retia piscium bonorum & malorum.*

Itaque, juxta S. Doctorem, Ecclesia simul est fusca, & speciosa, simul formosa & deformis; formosa propter bonos, deformis propter malos; formosa & deformis, quia in ea non solum boni, sed etiam mali sunt, propter unitatem moralem quam habent in hac vita mali cum bonis, per communionem sacramentorum, & externam fidei christianæ professionem. Nam mali in hac vita eadem sacramenta participando, & eandem fidem profitendo cum bonis, faciunt cum illis unum totum morale, unum corpus politicum, unam societatem, quæ societas est vera Christi Eccle-

Ecclesia; unde mali cum bonis communicantes in Sacramentis & professione fidei, sunt suo modo partes societatis, quæ est vera Christi Ecclesia, & sic mali cum bonis in vera Christi Ecclesia sunt, quamvis non eodem modo quo boni; qui boni sunt in Ecclesia Christi, ut partes illam constituentes, mali verò ut partes illi adhaerentes, & adhaerendo facientes cum illa unum corpus morale, sensibile & palpabile, quod est Ecclesia Christi, & quatenus est Ecclesia Christi, & corpus Christi, adeoque corpus vivum vita spiritali, quod proinde non nisi ex membris vita spiritali animatis constari potest.

Dices. Mali sunt partes constituentes societatem, quam faciunt boni & mali inter se communicantes, & quæ est Christi Ecclesia. Ergo mali sunt partes constituentes Ecclesiam Christi. *R. neg. ant. ad mentem S. Doctoris.* Nam societas illa, quam boni cum malis constant, est in recto sola Ecclesia Christi, & ita in recto dicit solos bonos, ex quibus Ecclesia Christi constituitur, malos verò in obliquo tantum; societas enim illa est Ecclesia Christi, sensibilibus & corporaliter cum malis colligata per communionem sacramentorum, & externam fidei christianæ professionem: vel, si vis, quod idem est, societas illa sunt boni inter se spiritali charitatis vinculo connexi, & sensibilibus ac corporaliter per sacramentorum communionem & externam professionem fidei christianæ colligati cum malis.

Mali igitur cum bonis constant corpus politicum, sensibile & palpabile, quod est Ecclesia Christi, non componendo cum bonis totum aliquod, quod sit in recto boni & mali; sicut homo v. g. est in recto corpus & anima rationalis; sed pure bonis adherendo sensibilibus & corporaliter per communionem sacramentorum; sicut in doctrina S. Thomæ, albedo facit album cum pariete, non componendo cum pariete totum, quod sit in recto paries & albedo, sed pure inhærendo parieti, unde album non est paries & albedo, sed paries habens albedinem; & sicut humanitas cum verbo facit Christum, non componendo cum verbo totum aliquod, quod sit verbum & humanitas in recto, sed pure incumbendo, vel, si vis, adhaerendo physice verbo, unde Christus est verbum habens humanitatem, verbum humanitate homo. Addo etiam, sicut in homine habente manum aridam, manus arida cum corpore facit unum continuum physicum, non componendo cum corpore totum, quod sit corpus & manus arida in recto, sed pure adhaerendo corpori, unde continuum illud est corpus habens manum aridam.

Mali igitur non sunt de Ecclesia Christi, etiam sumpta ut est corpus politicum, sensibile & palpabile, nisi minus proprie, secundum quid, & cum addito diminutive, ut partes pure adhaerentes, in obliquo: boni verò sunt de ea, proprie, simpliciter, ut partes constituentes, in recto, uno verbo, sunt ipsa Ecclesia Christi. Quando S. Augustinus negat malos esse de Ecclesia Christi, sumit Ecclesiam Christi secundum ea tantum, quæ dicit in recto. Quando dicit malos esse in, vel etiam esse aliquo modo & secundum quid de Ecclesia Christi, sumit Ecclesiam Christi secundum ea, quæ dicit tam in recto, quam in obliquo. Juxta S. Doctorem, boni non solum sunt in, sed etiam proprie & simpliciter de societate illa sensibili, quæ est Ecclesia Christi, quia sunt in ea ut partes constituentes: mali verò sic sunt in ea, ut non sunt proprie & simpliciter de ea, quia in ea sunt tantum ut partes partibus constituentibus adhaerentes.

Potro hæc hætenus paulò fusiùs disseruimus, ad exponendam mentem Augustini, & aliorum Patrum, quorum auctoritate abuti conantur hoc tempore hæretici, & alii novatores. Patribus autem asserentibus solos bonos esse de Ecclesia, non contradicunt Doctores catholici, cum non solum bonos, sed etiam malos esse in & de Ecclesia dicunt: sentiunt enim bonos esse in & de Ecclesia, ut membra viva; malos verò esse in & de Ecclesia, quomodo

in & de ea esse possunt membra mortua & arida, quod sufficit Augustino & aliis Patribus, sicut Doctoribus catholicis iussit, quod asserit Augustinus, malos per malam vitam spiritaliter tantum separatos à bonis, adeoque cum bonis corporaliter colligatos manere, donec omnino segregentur: hoc enim supposito, manifestum est malos cum bonis facere, quocumque tandem modo faciant, unum corpus politicum, sensibile & palpabile, quod est Ecclesia Christi; unde manifeste sequitur, malos esse aliquo verò modo de Christi Ecclesia.

E dictis hætenus apparet, quàm malè & perperam contendant novatores, à Clemente XI. in Constitutione, quæ incipit, *Unigenitus Dei Filius*, doctrinam S. Augustini & aliorum Patrum proscriptam fuisse in Quesnellii propositionibus 72. 73. 74. 75. 76. & 77. Nam cum S. Augustinus dicit ex bonis componi Ecclesiam Christi, non intendit malos ab ea excludere, quandoquidem malos in Ecclesia Christi esse, disertè asserit, inculcat, & variis argumentis demonstrat contra Donatistas, imò expressè agnoscit malos de Ecclesia esse ex parte, nempe secundum communionem sacramentorum, & externam, ut subintelligit, fidei christianæ professionem: Quesnellius verò in citatis propositionibus sic ex solis bonis Ecclesiam Christi componit, ut ab ea malos prius excludere intendat; ut

Facile demonstratur ex propositione 78. ad quam alia citata evidenter relative sunt, & quæ sic se habet in latinum fideliter versa: *Separatur quis à populo electo, cujus figura fuit populus Judaicus, & caput est Jesus Christus, tam non vivendo secundum Evangelium, quam non credendo Evangelio.* Juxta Quesnellium igitur, mali per malam vitam à bonis, qui Ecclesiam Christi, componunt, tam separantur, quàm separantur Pagani. Sed Pagani ita separantur à bonis, qui Ecclesiam Christi componunt, ut non magis in, quàm de Ecclesia Christi sint. Ergo similiter, juxta Quesnellium, mali per malam vitam, à bonis qui Ecclesiam Christi componunt, ita separantur, ut non magis sint in, quàm de Ecclesia Christi. Ergo Quesnellius ita ex bonis & sanctis componit Ecclesiam Christi, ut ab ea malos penitus excludat, & tam excludat, ut non magis velit illos ad eam pertinere, quàm ad eam pertinent Pagani, & a fortiori quàm ad eam pertinent schismatici & hæretici.

Juxta S. Doctorem, schismatici & hæretici, adeoque & quidem à fortiori, Pagani tam corporaliter quàm spiritaliter separati sunt; mali verò spiritaliter tantum, proindeque minus separati sunt, quàm Pagani: juxta Quesnellium mali per malam vitam tam separantur, quàm Pagani. Juxta S. Doctorem, mali, quantumvis mali, retinent cum bonis aliquam unitatem, vi cujus verè sunt in Ecclesia cum bonis: juxta Quesnellium, nullam ejusmodi unitatem retinent. Juxta S. Doctorem, mali per malam vitam non separantur totaliter: juxta Quesnellium, totaliter separantur. Doctrina igitur S. Augustini, & Quesnellii doctrina, ut affirmatio & negatio pugnant inter se.

ARTICULUS IX.

Utrum infideles occulti sint in vera Christi Ecclesia.

RESPONSIO.

In fideles occulti sunt in Ecclesia Christi.

Prob. Infideles occulti sunt ii, qui fidem non habent, & ita carent omni virtute christiana, sed tamen exteriùs fidem christianam profitentur, & eadem sacramenta participant cum fidelibus. Atqui tales sunt in vera Christi Ecclesia. Ergo, &c.

Prob. min. 1. ex Joanne Apostolo epist. 1. c. 2. ubi hæc leguntur: *Et nunc antichristi multi facti sunt. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis.* Hic Apostolus loquitur in persona totius Ecclesiæ, & per antichristos intelligit eos, qui in apertam hæresim erupe-

eruperunt. Dicit autem eos per notoriam hæresim exivisse ab Ecclesia. Ergo ante notoriam hæresim erant in Ecclesia, aliquem enim è loco, in quo non est, exire manifestam involvit repugnantiam. Ergo infideles, quandiu occulti sunt, adeoque quandiu fidem christianam exterius profitentur, & eadem sacramenta participant cum veris fidelibus, tandiu sunt in Ecclesia.

At inquit. Apostolus hic difertè asserit eos non fuisse de Ecclesia, etiam antequam in apertum schisma prorumperent. *Non erant, inquit, ex nobis.* Ergo etiam antequam prorumperent in apertum schisma, non fuerunt in Ecclesia, nam qui non est de Ecclesia, non est in Ecclesia, sicut qui non est in Ecclesia, de Ecclesia esse non potest.

R. 1. dist. ant. Apostolus hic difertè asserit eos non fuisse de Ecclesia, &c. tanquam membra viva, *C. ant.* Ne quidem tanquam membra mortua & arida, *N. ant. & dist. conf.* Ergo etiam antequam prorumperent in apertum schisma, non fuerunt in Ecclesia ut membra viva, *C. confeq.* Ut membra mortua & arida, *N. confeq.* Nam cum Apostolus dicit eos per apertum schisma in Ecclesia exivisse, hoc ipso dicit eos ante apertum schisma in Ecclesia fuisse: clarum autem est non fuisse ut membra viva, cum spiritali vita carerent. Ergo hoc ipso dicit eos ante apertum schisma, in Ecclesia fuisse ut membra mortua & arida, adeoque ante apertum schisma, de Ecclesia fuisse ut membra mortua & arida.

Juxta Apostolum igitur, hic hæretici, antequam in manifestam prorumpant hæresim, sunt & non sunt de Ecclesia: non sunt ut membra viva, sunt ut membra mortua. Unde juxta eundem, sunt & non sunt in Ecclesia; sunt ut membra mortua, non sunt ut membra viva: nam eodem modo sunt & non sunt in Ecclesia, quo sunt & non sunt de Ecclesia, sicut vicissim eodem modo sunt & non sunt de Ecclesia, quo sunt & non sunt in Ecclesia. Hinc apparet sensus Apostoli dicentis, Non erant ex nobis & tamen ex nobis prodierunt: perinde enim est, ac si diceret: Non erant ex nobis ut membra viva, & tamen ex nobis prodierunt, quia in nobis & de nobis erant ut membra mortua: erant autem in nobis & de nobis ut membra mortua tantum, quia non erant in nobis & de nobis animo & voluntate, & sic non erant in nobis & de nobis, quia ut non verè, sed apparenter tantum fideles erant: nam si verè fideles fuissent, & non apparenter tantum, in Ecclesia permanissent, perseverando scilicet in christianæ fidei professiones. Ex his

R. 2. dist. ant. ad mentem S. Augustini. Apostolus hic asserit hæreticos, etiam ante apertum schisma, non fuisse de Ecclesia, ut membra corpus Ecclesiæ cum bonis constituentia, *C. ant.* cum enim occulti hæretici sint membra mortua, & non possunt concurrere ad constitutionem corporis vivi, quale est corpus Ecclesiæ, quod est Christi corpus. Apostolus hic asserit hæreticos etiam ante apertum schisma non fuisse de Ecclesia, nequidem ut membra corpori Ecclesiæ purè adherentia, *N. ant.* Quandiu enim hæretici sunt, tandiu cum bonis sensibilem & corporalem habent unitatem, per externam fidei Christianæ professionem, adeoque tandiu adherent corpori Ecclesiæ, quod ex bonis componitur, & adherent, ut membra in vero aliquo sensu; cum tandiu possint habere & exercere jurisdictionem puta episcopalem, & ita tandiu esse moralia Ecclesiæ organa. Et dist. conf. Ergo hæretici, etiam ante apertum schisma, non fuerunt in Ecclesia, ut membra cum bonis constituentia corpus Ecclesiæ, *C. confeq.* Ut membra corpori Ecclesiæ purè adherentia, *N. confeq.*

Prob. min. 2. ex Celestino I. cujus verba recitat Nicolaus I. in sua ad Michaellem Imperatorem epistola de potestate & dignitate Sedis Apostolicæ. Nam Celestinus ad Orientales Episcopos & ad Clerum Constantinopolitanum scribens, dicit, Nestorium, postquam hæresim suam prædicare cœperat, actus jurisdictionis episcopalis, quales sunt excommunicare laicos, & clericos deponere, exercere non potuisse in Ecclesia Con-

Simonnet Theol. Tom. II.

stantinopolitana. Atqui hoc dicendo, Celestinus manifestè supponit Nestorium exercere potuisse jurisdictionem episcopalem, quandiu non fuit manifestus hæreticus. Ergo Nestorius quandiu non fuit manifestus hæreticus, tandiu fuit in Ecclesia: ab eo enim qui non est in Ecclesia, in Ecclesia jurisdictionem aliquam exerceri posse repugnat. Ergo, &c.

Prob. min. 3. autoritate Patrum, pro quibus omnibus sit Augustinus. Sic autem loquitur lib. 4. de bapt. c. 10. *Si zizania sola dicenda sunt, que usque in finem in maligno errore perdurant, & fortis multa frumenta sunt, & intus multa zizania* (hoc est, multi hæretici manifesti, qui proinde foris seu extra Ecclesiam sunt ad veram fidem convertentur, & in ea usque in finem perseverabunt; & multi infideles occulti, qui proinde intus seu in Ecclesia sunt nunquam convertentur ad veram fidem, sed in infidelitate permanebunt ulque in finem) *at enim peiores (inquit) sunt exteriores (manifesti hæretici) quam interiores mali (infideles occulti) magna quidem questio est, utrum peior fuerit Nicolaus exterior jam, quam Simon adhuc interior, quia ille hæreticus (manifestus) sic magnus (& infideles occultus).*

In lib. de catechizandis rudibus c. 17. sic ait: *Sunt qui propterea volunt esse christiani, ut aut promereantur homines, a quibus temporalia commoda expectant, aut quia offendere nolunt, quos timent (certè tales non sincere, sed fictè tantum christianam fidem amplectuntur, adeoque non verè, sed apparenter tantum fideles sunt.) Sed isti reprobi sunt; & si ad tempus eos portat Ecclesia, sicut arca usque ad tempus ventilationis paleam sustinet: si non se correxerint... in fine separabuntur. Nec sibi blandiantur quod in arca possunt esse cum frumento Dei, quia in horreo cum illo non erunt, sed igni debito destinabuntur.*

Juxta S. Doctorem igitur, qui fictè & apparenter tantum fideles sunt, sunt in Ecclesia cum verè fidelibus & justis; cum hoc tamen discrimine, quod hi sint in ea ut frumentum Dei, quia si in fide, quæ per charitatem operatur, perseveraverint, horreum Dei congregabuntur, hoc est, in cœlo potientur vita æterna: illi verò sint in ea ut paleæ, quia nisi ad veram fidem convertantur, tandem aliquando à supremo judice separabuntur, & projicientur ex arca, comburendi igne inextinguibili.

Prob. min. 4. ratione. Qui non est in Ecclesia, in Ecclesia nullam jurisdictionem habere potest, ut docent summi Pontifices, Celestinus I. & Nicolaus I. & cum illis SS. Patres communiter. Et verò, ut dicit S. Cyprianus epist. 58. ad Antonianum, *quisquis ille est, & qualiscumque est, christianus non est, qui in Christi Ecclesia non est.* At certè eum, qui christianus non est, aliquam in Ecclesia habere jurisdictionem repugnat. Ergo si infideles occulti non sunt in Ecclesia, nullam in Ecclesia jurisdictionem habere possunt; & ita hoc ipso quod aliquis v. g. Parochus incidit in occultam hæresim, amittit jurisdictionem in foro interno: item hoc ipso quod aliquis Episcopus incidit in occultam hæresim, amittit dignitatem episcopalem, & omnem tam in foro interno quàm in externo jurisdictionem; quamvislibet exterius fidem christianam profiteatur, & in eorumdem sacramentorum participatione communicet cum fidelibus. Atqui hæ consequentiæ admitti non possunt; tum quia alioquin omnes actus, qui tam in foro interno, quàm in externo sine jurisdictione exerceri non possunt, essent incerti; cum primum sit hominibus internam fidem amittere; tum quia, quod Episcopus, quantumvis animum gerat hæreticum, dignitate & jurisdictione episcopali non excidat, nisi aut se ipse, in apertum schisma prorumpendo, separet, aut de hæresi convictus separetur, communissima sententia est.

Obj. 1. S. Augustinum lib. 3. de bapt. cap. 19. ubi loquens de occultis hæreticis, sic ait: Hujus autem fraternæ charitatis inimici, sive aperte foris sint, sive intus esse videantur, pseudo-christiani sunt & antichristi. Invenitis enim occasionibus, foras

Z.

excitant

exiunt ... sed etiam si occasiones desint, cum intus videntur, ab illa invisibili charitatis compage separati sunt. Unde Joannes dicit: Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum. Ergo ex S. Augustino, hæretici occulti non sunt in Ecclesia, sed solum videntur esse in Ecclesia. Et ratio Doctoris est, quia occulti hæretici non sunt ex Ecclesia, quod probat ex verbis Joannis Apostoli.

R. Doctorem hic intelligere modum essendi intus, non qualemcumque, sed qui solis bonis convenire potest, nempe modum essendi intus per internum & spiritale charitatis vinculum, quo boni inter se colligati, corpus Christi, quod est Ecclesia, constituunt; unde sic sunt in Ecclesia, ut sint ipsum corpus Ecclesiae, & sic sunt in domo Dei, ut sint ipsa domus Dei. Occulti autem hæretici non sic sunt intus; cum fraternæ charitatis inimici sint, adeoque separati ab illa invisibili charitatis compage, vi cuius boni sunt unum Christi corpus, una domus Dei, una Ecclesia, quæ quia ex solis bonis constituunt, de illa dictum est, quod sit columba unica, pudica & casta sponsa sine macula & ruga, hortus conclusus, fons signatus, paradisus cum fructu pomorum, &c. quod non intelligitur nisi in bonis & sanctus & iustus, ut ait S. Doctor lib. 6. de bapt. c. 3.

Occulti igitur hæretici non sunt intus, sicut sunt boni, sed solum videntur esse quia fraternam, à qua animo & voluntate alieni sunt, charitatem simulant, quandiu desunt occasiones illam impunè violandi: unde tandiu videntur pertinere ad illam invisibilem charitatis compagem, qua boni eadem sacramenta participant, & eadem christianam fidem exterius profitentes, unam Christi Ecclesiam componant. Quamvis autem occulti hæretici non sint intus in hoc sensu, in aliquo alio vero sunt, ut apparet ex eo quod, ut ait S. Doctor, inventis occasionibus, in apertum schisma prorumpunt, & prorumpendo foras exeunt; non possent autem foras exire per apertum schisma, nisi ante apertum schisma intus essent.

Obj. 2. eundem tract. 3. in epist. Joan. ubi sic loquitur: Omnes hæretici, omnes schismatici ex nobis exierunt, id est, ex Ecclesia exeunt: sed non exierunt, si ex nobis essent. Antequam exirent ergo, non erant ex nobis. R. S. Doctorem ibidem expresse asserere, quod occulti hæretici sint in Ecclesia: sic enim prosequitur: Si antequam exirent, non erant ex nobis; multi intus sunt, non exierunt, & tamen antichristi sunt. Audeamus hoc dicere: Ut quid? nisi ut unusquisque, cum intus est, non sit antichristus.

Cum ergo S. Doctor dicat occultos hæreticos non esse ex nobis, tantum vult eos non esse in corpore Ecclesiae ut patres ipsum constituentes, & solum in eo esse ad eum prope modum, quo mali humores sunt in corpore humano: sic enim ibidem ait: Qui sunt intus (hæretici occulti) certe sunt in corpore Domini nostri Jesu Christi ... Sic sunt in corpore Christi, quomodo humores mali ... Dicit, quando eos evomit atque projicit corpus: Ex me exierunt humores isti, sed non erant ex me. Quid est, Non erant ex me? Non de carne mea præcisi sunt, sed pectus mihi premebant, cum inessent. Et inferius: De voluntate sua unusquisque aut antichristus, aut in Christo est; aut in membris sumus, aut in humoribus malis. Qui se in melius commutat, in corpore membrum est, qui autem in malitia permanet, humor malus est: & quando exierit, revelabuntur qui premebantur.

Dices. Saltem negat hic S. Augustinus, occultos hæreticos esse membra Ecclesiae in ullo vero sensu. R. neg. Nam S. Augustinus hic tantum negat occultos hæreticos esse membra componentia: loquitur enim hic non de membris quibuscumque, sed solum de componentibus & constituentibus corpus Ecclesiae, ut patet ex his verbis, quæ ibidem leguntur: Qui non est Christo contrarius, in corpore ipsius hæret (hoc est, permanet,) & membrum computatur. Nunquam sibi sunt membra contraria: corporis integritas universis membris constat. Negat autem S. Doctor occultos hæ-

reticos esse in corpore Ecclesiae ut membra componentia, quia corpus Ecclesiae est corpus vivum, quod proinde non nisi membris vivis constare potest. Porro occulti hæretici non sunt membra viva, sed mortua & arida.

Dices. Juxta S. Augustinum, occulti hæretici in corpore Ecclesiae tantum sunt, ut humores mali. R. neg. Nam S. Augustinus dicit quidem occultos hæreticos esse in corpore Ecclesiae ut humores malos, at non dicit esse tantum ut humores malos. Juxta S. Doctorem, occulti hæretici (idem de aliis peccatoribus quibuscumque) sunt in Ecclesia, 1. ut palea in arca, frumento permixta, à frumento per ventilabrum separanda, & in ignem projicienda. 2. Ut vasa lignea & fictilia in magna domo, ad usus inglorios destinata. 3. Ut humores mali in corpore humano, quibus corpus humanum premitur, quibusque vomitis sublevatur. 3. Ut membra purè adhaerentia; nam juxta S. Doctorem, mali, quandiu eadem sacramenta participant, & eandem fidem profitentur cum bonis corpus Ecclesiae constituentibus, tandiu cum illis unitatem habent corporalem, atque ita tandiu adherent corpori Ecclesiae; & sic adherent, ut possint esse moralia illius organa, & sint quandoque, ut patet v.g. ex Parochis, vel Episcopis, qui occultè hæretici sunt, aut aliter mali. Unde juxta S. Doctorem, mali possunt esse, & quandoque sunt instrumenta conjuncta corporis Ecclesiae. Instrumentum autem conjunctum corporis non potest non esse illius membrum, in aliquo vero sensu. Ergo juxta S. Doctorem, mali per sacramentorum communionem & fidei christianæ professionem corporaliter uniti cum bonis corpus Ecclesiae componentibus, sunt in aliquo verò sensu membra corporis Ecclesiae. Non sunt autem membra componentia: superest igitur, ut sint membra purè adhaerentia.

Obj. 3. Hæretici non sunt christiani. Ergo, &c. R. dist. ant. Hæretici manifesti non sunt christiani, C. ant. Hæretici occulti, N. ant. Nam nomen Christiani nomen est professionis: Christianus enim dicitur, qui veram Christi fidem profitemur: quod si corde non tenet, quod profitemur ore, malus christianus est, sed tamen christianus. Occulti igitur hæretici christiani sunt, quamvis mali christiani: unde in Ecclesia, & in aliquo vero sensu, de Ecclesia esse possunt, & sunt.

ARTICULUS X.

Quid sit Ecclesia.

R E S P O N S I O.

Ecclesia sufficienter describitur, Cætus hominum inter se conjunctorum ejusdem fidei christianæ professione, & eorundem sacramentorum communione, sub regimine legitimorum pastorum, & præsertim unius in terris Vicarii Christi Pontificis Romani.

Prob. Nam 1. hac descriptione includuntur omnes qui sunt in Ecclesia, & excluduntur omnes qui in Ecclesia non sunt. 2. Hac descriptio convenit soli Ecclesiae, eamque ab omni alia societate discernit. 3. Ex hac descriptione Ecclesia non potest non esse visibilis: nam si hoc ipso quod quis christianam fidem profitemur, & sacramenta participat sub regimine Romani Pontificis, vel, si vis sub regimine pastorum subditorum Romano Pontifici, hoc ipso, inquam, is est in Ecclesia, & de Ecclesia, vel ut membrum vivum, vel ut membrum mortuum seu, quod eodem redit, vel ut membrum mortuum, vel ut membrum adhaerens; Ecclesia tam sensibilis est & palpabilis, quam Imperium Romanum & Regnum Galliae. Ergo, &c.

Exponitur jam hæc descriptio. Ecclesia igitur dicitur, 1. Cætus hominum inter se conjunctorum: nam Ecclesia Christi est multitudo una, unus populus, corpus unum, morale scilicet & politicum, proinde resultat ex morali conjunctione multorum hominum inter se. Dicitur 2. Ejusdem fidei professio-

fessione; & per hoc excluduntur ab Ecclesia infideles omnes, qui nunquam in ea fuerunt, ut Judæi, Mahumetani, & Pagani, item manifesti hæretici, & apostatae. Dicitur 3. Communione eorum sacramentorum; & per hoc excluduntur ab Ecclesia catechumeni & excommunicati publicè ac nominatim: hi enim à sacramentorum participatione repulsi sunt, illi verò ad eam nondum admissi. Dicitur 4. Sub regimine legitimorum pastorum; & per hoc excluduntur ab Ecclesia schismatici, qui quidem veram fidem profitentur, & vera sacramenta participant, sed non subijciuntur legitimæ authoritati; unde non in Ecclesia, sed extra Ecclesiam veram fidem profitentur, & vera sacramenta participant.

Obi. Supposita hac descriptione Ecclesiæ ut bona, 1. homo non baptizatus potest esse in Ecclesia. 2. Excommunicatus, qui nimirum excommunicationem ipso facto incurrit, nec publicè ac nominatim denunciatus est, manet in Ecclesia. 3. Excommunicatus publicè ac nominatim, & manifestus hæreticus, possunt esse de Ecclesia. 4. Possunt etiam esse de Ecclesia Judæi, Mahumetani, & Pagani.

R. ad 1. hominem non baptizatum, de quo non constat quod non sit baptizatus, si fidem christianam profiteatur, & sacramenta participet cum debita subjectione ad prælatos Ecclesiæ, verè esse in Ecclesia, & de Ecclesia. Quod probatur ex Innocentio III. c. *Apostolicam*, extra de presbytero non baptizato; ubi interrogatur, qui sine unda baptismatis extremum diem clausurat, sic respondet, illum, quia in sanctæ Matris Ecclesiæ fide, & christiani nominis confessione perseveravit, ab originali peccato solutus, & celestis patriæ gaudium esse adeptum, asserimus incunctanter. Et in fine: *In Ecclesia tua iuges præces, hostiasque Deo offerri jubas pro presbytero memorato.* Ergo presbyter ille non baptizatus, in Ecclesia vixerat & decesserat: nemo enim salvari potest extra Ecclesiam, neque pro iis qui extra Ecclesiam moriuntur offerri possunt præces & hostiæ. Ergo, &c.

R. ad 2. eum, qui excommunicatione ipso facto incurrit, quandiu non denunciatur excommunicatus, esse in Ecclesia & de Ecclesia. Quod patet ex eo quod validè exerceat actus, ad quos iurisdic-tio requiritur, & quos proinde non posset validè exercere, si non esset in Ecclesia & de Ecclesia; nam qui extra Ecclesiam sunt, nullam in ea authoritatem & iurisdictionem habere possunt, ut probatum est. Excommunicatus igitur, sed non denunciatus, sicut ecclesiasticam iurisdictionem retinet de facto, non de jure: ita de facto, non de jure, in Ecclesia & de Ecclesia esse perseverat.

At inquit. Quem ergo in excommunicato non denunciato effectum habebit hæc excommunicandi formula, quæ habetur II. q. 3. *Canonica instituta, & sanctorum Patrum exempla sequentes, Ecclesiarum Dei violatores, auctoritate Dei & iudicio sancti Spiritus, à gremio sanctæ matris Ecclesiæ, & à consortio totius christianitatis eliminamus, quoadusque respiciant, & Ecclesiæ Dei satisfaciant.* *R. breviter,* hanc excommunicandi formulam privare excommunicatos non denunciatos, jure manendi in Ecclesia, & sacramenta participandi cum fidelibus, imò & cum illis etiam in civilibus præter casus exceptos communicandi.

R. ad 3. Hæreticum in uno loco manifestum, si alio in loco in quo ignotus est fidem catholicam profiteatur, & participet sacramenta sub regimine legitimorum pastorum, hoc ipso fore in Ecclesia. Idem planè dicendum de homine nominatim excommunicato in uno loco, si in alio in quo notus non est, similiter profiteatur catholicam fidem, &c. tunc enim in uno loco præcisus ab Ecclesia per sententiam excommunicationis, in alio iterum unitur Ecclesiæ per christianæ fidei professionem, & sacramentorum participationem, &c. & per hanc unionem iterum restituitur in Ecclesiam facto, non jure: non enim jure potest esse in Ecclesia, nisi à sententia excommunicationis absol-vatur: unde sententia excommunicationis in eum la-

Simonnet Theol. Tom. II.

ta in eum, quandiu non absolvitur, primum suum semper sortitur effectum.

R. ad 4. idem quod ad 3. *At inquit.* Si ita est, Ecclesia dici poterit cætus hypocritarum, paganorum, Turcarum, &c. *R. neg.* Nam ejusmodi homines si sunt in Ecclesia, in ea valde pauci sunt. 2. In Ecclesia semper magno numero sunt homines verè fideles, pii, sancti, & electi, à quibus denominanda est: cum denominatio sumenda sit à meliori parte, quando notabilis est. Denique dici potest, ad mentem S. Augustini, Judæos, paganos, &c. si qui sunt in Ecclesia propter fidei christianæ professionem, & communionem sacramentorum, &c. pertinere ad Ecclesiam in obliquo tantum, seu ut partes purè adherentes. Ex ejusmodi autem non aliter pertinentibus ad Ecclesiam, Ecclesia denominari non debet, sed ex solis iustis, qui ad eam pertinent in recto, & partes ipsam constituentes in esse corporis Christi, adeoque in esse verè Ecclesiæ. Pro quo

Nota. Ecclesia, ad mentem S. Doctoris, rectissime describi potest, Cætus iustorum, per internum fidei, spei & charitatis vinculum connexorum spiritaliter, atque insuper inter se & cum malis per christianæ fidei professionem & eorumdem sacramentorum participationem, sub legitimorum pastorum regimine corporaliter colligatorum. At pessimè sic describeretur. Cætus malorum inter se & cum iustis, per christianæ fidei professionem, & participationem eorumdem sacramentorum, sub legitimorum pastorum regimine corporaliter conjunctorum.

Ratio evidens est: quia Ecclesiæ, secundo modo descriptæ, male convenirent ea omnia, quæ de illa passim dicuntur in Scripturis, ut quod sit corpus Christi, domus Dei, columba unica, pudica & casta, sponsa sine macula & ruga, hortus conclusus, paradisus cum fructu pomorum; ut etiam illud Cant. c. 2. *Sicut lilium inter spinas; sic amica mea inter filias;* & illud c. 4. *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te, &c.* B contra verò hæc omnia Ecclesiæ, primo modo descriptæ, bene conveniunt.

DISPUTATIO VI.

De Ecclesiæ visibilitate, perpetuitate, & indefectibilitate à vera fide.

ARTICULUS I.

Utrum Ecclesia sit visibilis.

Ecclēsiā esse visibilem negat Lutherus lib. de abroganda Missa parte 1. ubi sic loquitur: *Quis Ecclesiam nobis monstrabit? cum sit occulta in spiritu, & solum credatur: credo Ecclesiam sanctam.* Idem negat Calvinus lib. 4. institut. c. 1. §. 7. *Nobis, inquit, invisibilem, solius Dei oculis conspicuam Ecclesiam (eam scilicet, quæ revera est coram Deo Ecclesia) credere necesse est.* Magdeburgenses cent. 1. lib. 1. cap. 4. duplicem fingunt Ecclesiam, unam falsam, & alteram veram. Falsam dicunt esse cætum numerosissimum; & veram, cætum plerumque exiguum, quia ad hanc illi soli pertinent, qui intrant per angustam portam, hoc est, qui veram pietatem colunt, adeoque Ecclesiam invisibilem constituunt. In hac autem duplici Ecclesiæ, quarum una vera est & invisibilis, distinctione, Magdeburgensibus prævit Calvinus loco citato. Sed contra novatores illos omnes cum omnibus catholicis sit

RESPONSIO.

Vera Christi Ecclesia visibilis est.
Prob. 1. ex Script. Nam legitur Act. c. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* Et 1. ad Timoth. c. 3. *Hæc tibi scribo... ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari,*

L. 2. que

que est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis. Et Hebr. cap. 13. Obedite prepositis vestris, & subjacete eis. Et Matth. c. 18. Dic Ecclesia; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Ex quibus textibus sic argumentor. In vera Christi Ecclesia pastores tenentur gubernare oves suas, eas docere, hortari & instruere, eis sacramenta administrare. Item vicissim tenentur oves pastores suos sequi, vocem eorum, audire, eis obtemperare, eos revereri. Item debet homo fratrem in se delinquentem, & à se correptum, atque resipiscere nolentem, deferre praelatis Ecclesiae, qui tenentur illum corripere, & contumacem à fidelium communione separare: unde delinquens ipse tenetur praelatos Ecclesiae audire, & illis morem gerere. Atqui manifestum est, nihil horum fieri posse in vera Christi Ecclesia, si non sit visibilis. Ergo, &c.

Et verò si vera Christi Ecclesia invisibilis est, certe quia ii qui in ea & de ea sunt, sunt invisibiles: nam si visibiles sunt, Ecclesiam visibilem esse manifestum est. At si ii qui in de vera Christi Ecclesia sunt, sunt invisibiles, se invicem non possunt agnoscere; atque ita in vera Christi Ecclesia neque pastores oves suas, neque oves pastores suos agnoscere possunt. At si pastores non agnoscunt oves suas, quomodo possunt eas ducere, regere, docere eisque sacramenta administrare? Item si oves non agnoscunt pastores suos, quomodo possunt eos sequi, eorum vocem discernere, eis obtemperare, eis debitam exhibere reverentiam? Clarum igitur est Scripturam locis citatis, veram Christi Ecclesiam visibilitatem supponere, & tam aperte supponere, ut nullum relinquat hæreticis tergiverlandi locum.

Prob. 2. ex Patribus pro quibus omnibus sit hic unus Augustinus, qui veram Christi Ecclesiam visibilitatem contra Donatistas variis locis luculenter defendit, ut epist. 106. sic loquitur, *In sole posuit tabernaculum suum. Ipsa est Ecclesia in Sole posita, hoc est, in manifestatione omnibus nota usque ad terminos terre.* Et tract. 1. in epist. Joan. ubi sic ait: *Nonne ille lapis (Ecclesia Christi) crevit, & factus est mons magnus, & implevit universum orbem terrarum? Numquid digito ostendimus istum montem? ... Nonne (Christi Ecclesia) aperta est? nonne obtinuit omnes gentes? ... Ecclesia, de qua dictum est: Non potest civitas abscondi super montem constituta? ... Erit in novissimis diebus (inquit Isaias) manifestus mons domus Domini, paratus in cacumine montium. Quid tam manifestum, quam mons? Sed sunt & montes ignoti, quia in una parte terrarum positi sunt ... ille autem mons non sic, quia implevit universam faciem terre ... Mon est super cacumina omnium montium.*

Porro quod de Donatistis subjicit, *In tenebris ambulant, & nesciunt quò eunt, quia tenebre excæcaverunt oculos eorum: montem non vident: nolo mireris; oculos non habent: Unde oculos non habent? Quia tenebre excæcaverunt eos, apprimè cadunt in Lutheranos & Calvinistas, qui voluntariè cæcutientes, videre nolum Ecclesiam quaquaversum conspicuam, & lucem desiderant sub meridiano sole.*

Prob. 3. ratione triplici. Nam 1. exta veram Christi Ecclesiam nemo salutem consequi potest, ut docent Patres, & inter alios Augustinus lib. 4. de bapt. c. 1. Ecclesia, inquit, *paradiso comparata, indicat nobis posse quidem ejus baptismum homines etiam foris accipere, sed salutem, beatitudinis extra eam neminem vel percipere vel tenere ... Baptismus Ecclesie potest esse extra Ecclesiam, munus autem beate vite non nisi intra Ecclesiam reperitur.* Ergo qui non sunt in vera Christi Ecclesia, tenentur ad illam ingredi, & qui in ea sunt, tenentur in ea usque in finem perseverare, membris ejus communicando, & praelatis ejus obediendo: tenentur enim omnes salutem suam procurare. Ergo qui non sunt in vera Christi Ecclesia, possunt in eam ingredi, & qui in ea sunt, possunt in ea perseverare, membris ejus communicando, & obediendo praelatis ejus. Atqui ad hoc utrumque manifestè requiritur visibilitas Ecclesiae, Ergo, &c.

2. Vera Christi Ecclesia (militans scilicet, de qua hic semper loquimur) est societas humana. Atqui omnis societas humana essentialiter visibilis est: societas enim humana sine locis non est, & loci nec sunt nec esse possunt, qui se invicem non agnoscunt: unde nulla societas inter homines perfici potest sine signis externis & sensibilibus; & ut ait S. Augustinus lib. 19. contra Faustum c. 11. *in nullo nomen religionis, seu verum seu falsum, coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum vel sacramentorum visibilium consortio colligentur:* quia nimirum in nullo nomen religionis, seu verum seu falsum, coagulari homines possunt, nisi aliquam conflando societatem. Ergo vera Christi Ecclesia non potest non esse visibilis; ita ut vel sit aliquid visibile & palpabile, vel non sit Ecclesia.

3. denique vera Christi Ecclesia est collectio hominum inter se colligatorum per externam fidei christianæ professionem, & eorumdem Sacramentorum participationem sub legitimorum pastorum externo regimine. Atqui collectio hominum sic inter se colligatorum non potest non esse visibilis & conspicua; cum sit collectio hominum inter se colligatorum signis externis & sensibilibus. Ergo, &c.

Obj. 1. Ex S. Augustino; vera Christi Ecclesia est invisibilis: nam juxta illum, vera Christi Ecclesia componitur ex solis justis, Ergo, &c. R. neg. ant. quod intolerabiliter falsum est; cum passim veram Ecclesiam visibilitatem contra Donatistas probet & inculcet S. Doctor. Ad prob. R. juxta S. Doctorem, Ecclesiam Christi, propriè & strictè loquendo, componi ex solis justis, non solum per internum charitatis vinculum connexis spiritaliter, sed insuper per ejusdem fidei professionem & eorumdem sacramentorum participationem sub legitimorum pastorum regimine corporaliter conjunctis inter se, & cum multis malis quibuscum hac corporali conjunctione faciunt unum corpus morale & politicum, sensibile & palpabile, quod est Ecclesia Christi, quæ proinde sensibilis est & palpabilis; quamvis non omnes moralis illius & politici corporis, quod boni cum malis per corporalem cum illis conjunctionem faciunt, partes non pertineant ad Ecclesiam, ut membra componentia; sed alia, nempe boni, ad eam pertineant ut membra componentia; alia verò, nempe mali, ut membra purè adhaerentia: atque ita non omnes moralis illius corporis, &c. partes pertineant ad Ecclesiam in recto, sed alia, nempe boni, in recto pertineant. alia verò, nempe mali, in obliquo tantum.

Amplius. Juxta S. Doctorem, soli justii propriè componunt Ecclesiam. At simul, juxta eundem, ii omnes sunt in & de Ecclesia, alii quidem, ut membra viva, si sunt boni, alii verò ut membra mortua & arida, si mali sunt, qui per externam ejusdem fidei christianæ professionem, & eorumdem sacramentorum participationem sub externo legitimorum pastorum regimine, inter se colligati sunt. Ergo, juxta S. Doctorem, collectio hominum sic sensibiliter & corporaliter inter se colligatorum, complectitur omnia veræ Ecclesiae membra, tam viva quam mortua, tam componentia quam purè adhaerentia. Ergo, quod idem est, juxta S. Doctorem, talis hominum collectio est; vera Christi Ecclesia cum suis membris mortuis & purè adhaerentibus, est aliquid sensibile & palpabile; cum talis hominum collectio sit sensibilis & palpabilis; & qui ingreditur hanc collectionem, ingreditur veram Ecclesiam. Qui manet in hac collectione, manet in vera Ecclesia. Qui separat se, aut separatur ab hac collectione, à vera Ecclesia separatur se, aut separatur. Denique qui hanc collectionem digito monstrat, digito monstrat veram Christi Ecclesiam.

At inquit. Qui digito monstrat hanc collectionem, non monstrat justos, ex quibus componitur vera Christi Ecclesia. Ergo non monstrat veram Christi Ecclesiam. R. dist. ant. Non monstrat justos distinctè, & separatim à malis, qui etiam sunt in & de vera Christi Ecclesia, C. ant. Non monstrat justos confusè, & si-

& simul cum malis, &c. N. ant. vel, si vis, dist. sic. Non monstrat iustos solos, C. ant. Non monstrat iustos simul & malos, cum iustis corporaliter colligatos per externam ejusdem fidei professionem, &c. N. ant. & dist. conf. Ergo non monstrat veram Christi Ecclesiam separatim à membris ejus mortuis & purè adhaerentibus, C. conseq. Non monstrat veram Christi Ecclesiam conjunctim cum membris ejus mortuis, & purè adhaerentibus, N. conseq.

Obj. 2. cum hæreticis, varios Scripturæ textus, quibus invisibilem esse veram Ecclesiam probare conantur; ut illud Hier. c. 31. *Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.* Et illud Luc. c. 17. *Regnum Dei intra vos est.* Et illud Joan. c. 4. *Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Et illud Hebr. cap. 12. *Non enim accessistis ad tractabilem montem, & accessibilem ignem . . . sed accessistis ad Sion montem, civitatem Dei viventis, celestem Jerusalem.* Et illud 1. Petri c. 2. *Et ipsi tanquam lapides vivi superedificamini (lapidi vivo, qui Christus est) domus spiritualis . . . vos autem genus electum (à Deo) regale sacerdotium, gens sancta.*

R. ad 1. ibi prænnunciari abundantiam gratiarum christianis dandam, & eximiam eorum, licet non omnium, sanctitatem futuram. Ad 2. ibi per regnum Dei intelligi gratiam, vel ipsum Christum auctorem gratiæ; & tunc sensum esse: Christus jam advenit, & præfatus est. Ad 3. Christum ibi nihil aliud significare vellet, quam christianos Deum esse culturos, non cultu merè externo, ut faciebant Judæi, sed cultu interno, & cum sincero affectu ei placendi.

R. ad 4. ab Apostolo montem Sinai appellari montem tractabilem seu corporeum, Ecclesiam verò Christi montem Sion, seu montem spiritualem; quia in lege Mosaica servantibus illam proposita fuit merces temporalis & terrena; in Ecclesia verò Christi, legem novam servantibus aeterna & spiritualis merces proponitur. Item ab Apostolo Ecclesiam Christi vocari civitatem Dei viventis, quia non ab homine mortali, sed à Deo vivo & vero mirabiliter condita, mirabiliter gubernatur & conservatur. Item ab Apostolo Ecclesiam Christi nominari celestem Jerusalem, quia non solum homines viatores, sed etiam comprehensores cum beatis Angelis complectitur, ut patet ex contextu.

R. ad 5. Apostolum alloqui Christianos, supponendo eos & exterius & interius tales esse, quales exigit christiana professio, adeoque iustos esse & sanctos. Iustus autem & sanctis convenire ea omnia, quæ hic christianis attribuit Apostolus clarum est. Sed quid inde? Nam præter eos, qui in Ecclesia Christi velut lapides vivi superedificantur Christo lapidi vivo, & sic quandam domum spiritualem constituunt, cujus fundamentum est Christus; sunt & alii, injusti scilicet & peccatores, cum iusti & sancti per ejusdem fidei professionem, & eorundem sacramentorum participationem corporaliter uniti, qui in Ecclesia Christi sunt, & de ea sunt. Unde cum ad hoc, ut quis in & de Ecclesia Christi sit, non requiratur iustitia & sanctitas, aut quid aliud merè internum & insensibile, sed sufficientia signa quædam externa & sensibilia; Ecclesiam Christi visibilem esse & sensibilem negare stultum est.

Porro ad duos posteriores textus, in quibus videtur esse major difficultas, & alios similes, si qui sunt, responderi potest breviter, ad mentem S. Augustini, ex illis aliud non posse colligi, quam solos iustos pertinere ad Ecclesiam Christi, ut membra componentia. Unde sequitur tantum Ecclesiam Christi, sumptam præcisè secundum membra sua viva & componentia, non esse visibilem: quoniam enim sunt verè iusti & sancti, videre non possumus. At verò, quod sufficit, si sumitur totaliter, hoc est secundum membra sua, tam mortua quam viva, tam purè adhaerentia, quam componentia, planè visibilis est: quia ut quis in ea & de ea, hoc modo sumpta, sit, satis est

Simonnes Theol. Tom. II.

externa christianæ fidei professio; cum communione sacramentorum sub regimine legitimorum pastorum, quæ omnia sensibilia & visibilia sunt.

Obj. 3. cum Lutero, illud Symboli apostolici, *Credo sanctam Ecclesiam.* R. nos videre & credere. Videmus hanc hominum multitudinem, quæ est sancta Ecclesia, & eam esse sanctam Ecclesiam, 1. cognoscimus evidenter per motiva credibilitatis, saltem collectivè sumpta, quibus totidem, characteribus insignitur, & à quibus, saltem collectivè sumptis, habet evidentiam magnam moralem, imò & evidentiam physicæ æquivalentem, quod sit sancta Ecclesia. 2. Eam esse sanctam Ecclesiam, fide divina credimus propter divinam revelationem nobis credibiliter propositam. Sic Deum existere cognoscimur evidenter per creaturas, saltem collectivè sumptas, & credimus fide divina, quia ipse nobis existentiam suam revelavit credibiliter.

ARTICULUS II.

Utrum Ecclesia visibilis sit perpetua.

Sensus questionis est, utrum Ecclesia visibilis à tempore Christi & Apostolorum, aliquando defecerit, aut defectura sit. Ecclesiam visibilem deficere posse, & aliquando deficere, docet Calvinus in sua præfat. institut. ad Regem Gall. *Nos contra, inquit, asserimus . . . Ecclesiam nulla apparente forma constare posse . . . Fremunt nisi Ecclesia digito semper ostendatur.* Et inferius: *Permittamus hoc Domino, ut quando ipse solus novit qui sui sint, interdum etiam Ecclesia sua exteriorem notitiam ab hominum aspectu auferat . . . Alti tenebris immergi passus est (homines,) ut nulla vera Ecclesia facies extaret.* Quibus verbis aperte significat, si Ecclesia visibilis deficiat, siue non, manere semper invisibilem Ecclesiam, quam à visibili distinguit, & solam verè esse Ecclesiam Dei vult.

Idem cum Calvino tenent alii ejusdem ætatis hæretici; nec mirare: nam si vera Dei Ecclesia perpetuò visibilis est, illis actum est: hoc ipso enim convincuntur à vera Dei Ecclesia recessisse, adeoque non fideles esse & christiani, sed veri Apostata: Ecclesiam enim Dei, quæ à tempore Apostolorum usque ad Lutheri & Calvinii tempora visibilis perduravit, aliam præter Romanam Ecclesiam assignare non possunt.

Hæc posteriorum temporum hæreticis præverant Donatista in Africa, qui, ut refert S. Augustinus lib. de hæ. num. 69. contendebant *Ecclesiam Christi* (visibilem scilicet) propter crimina *Cacilianii*, seu vera, seu quod magis iudicibus apparuit falsa, de toto terrarum orbe periisse, ubi futura promissa est, atque in Africa Donati parte remansisse, in aliis terrarum partibus quasi contagione communionis extinctam. Quo pacto, ut notat ibidem S. Doctor, cum primum propter *Cacilianum*, contra suam voluntatem ordinatum *Ecclesia Carthaginiensis Episcopum schisma fecissent, obijcientes ei crimina non probata, & maxime quod à traditoribus divinarum Scripturarum fuisset ordinatus*; postea causa cum eo dicta atque finita, *falsitatis rei deprehensi, pertinaci dissensione firmata, in hæresim schisma verterunt.*

RESPONSIO.

Vera Christi Ecclesia perpetuò visibilis est: ita ut esse visibilis nunquam desierit, aut desitura sit usque ad finem mundi.

Prob. ex veteri testamento. Nam *Isaia c. 61. legitur: Fœdus perpetuum feriam eis . . . germen eorum in medio populorum: omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.* 1. Caput citatum totum est de Ecclesia à Christo instituenda, ut manifestum est ex c. 4. Lucæ, ubi capitis citati initium de adventu suo interpretatur Christus. 2. In capite citato agitur de Ecclesia visibili, ut patet ex his verbis: *Omnes qui viderint eos, cognoscent illos, &c.* quæ verba cadere non possunt in

Ecclesiam invisibilem. 3. Ecclesie de qua ibi agitur, promittitur perpetuitas. Ergo in citato Isaie capite perpetuitas promittitur Ecclesie Christi visibilis. Quod autem Ecclesie de qua ibi agitur, perpetuitas promittitur, ex his verbis liquet: *Fœdus perpetuum feriam eis.* Ergo, &c.

Præterea Danielis c. 2. legitur: *In diebus autem regnorum illorum, suscitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur: comminuet autem & consumet universa regna hæc: & ipsum stabit æternum.* Hic autem Daniel loquitur, 1. de regno usque mundi consummationem perduraturum, ut ex ejus verbis manifestum est. 2. Per regnum illud sic perduraturum, intelligit regnum Christi in terris, ut est extra omnem controversiam; & per regnum Christi in terris, Ecclesiam ejus; non enim aliud est in terris Christi regnum præter ejus Ecclesiam. 3. Per regnum illud intelligit Ecclesiam Christi, non invisibilem, sed visibilem: nam Ecclesia invisibilis non est regnum: regnum enim est corpus morale & politicum, sensibile & palpabile; est multitudo hominum se invicem agnoscens, certis legibus externis inter se sub unius principis æterno regimine colligatorum; & dicere quod ex aliquot hominibus dispersis, & sibi invicem ignotis, constari possit regnum, insanite est. Ergo loco Danielis citato, Ecclesie Christi visibilis perpetua usque ad mundi consummationem duratio prænunciatur.

Prob. ex novo testamento. Nam Matth. c. 16. dicit Christus Apostolorum Principi: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & porte inferi non prævalent adversus eam.* Ibi Christus loquitur, 1. de Ecclesia sua: *Ædificabo Ecclesiam meam.* 2. Loquitur de Ecclesia sua visibili; loquitur enim de Ecclesia, cujus caput visibile a se constitutum in Petrum promittit. 3. Expresse asserit adversus hanc suam Ecclesiam, portas inferi nunquam esse prævalituras. At prævalerent, si aliquando deficeret. Ergo nec defecit, nec defectura est unquam. Eodem pertinet illud ejusdem Matth. c. ult. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Quibus verbis Christus promittit se absque ulla intermissione usque ad finem mundi adfuturum Ecclesie visibili. Ergo Ecclesia visibilis subsistet absque ulla intermissione usque ad finem mundi: hoc enim vel promittunt, vel saltem aperte supponitur verba Christi.

Nec dic, verba illa Christi dirigi ad Ecclesiam invisibilem, non ad visibilem: nam verbis illis Christus alloquitur Apostolos, & alios discipulos suos, qui visibilem constituiebant Ecclesiam; & quia non erant permansuri usque ad finem mundi, in eorum quoque persona alloquitur successores eorum, qui visibiliter eis succedentes usque ad finem visibilem Ecclesiam erant continuaturi.

Præterea sic loquitur Apostolus Ephes. c. 4. *Et ipse (Christus) dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fide, & agnitionis Filii Dei.* Hic Apostolus dicit à Christo instituta esse ministeria pastorum & doctorum, in Ecclesia permanura, donec electorum numerus impleatur. At ministeria pastorum & doctorum manere non possunt, nisi maneat Ecclesia visibilis: non enim ejusmodi ministeria permanenter esse possunt, nisi semper sint pastores & oves, se invicem agnoscens, nec possunt esse pastores, & oves se invicem agnoscens, nisi in Ecclesia visibili; adeoque ut semper sint pastores & oves, & semper se invicem agnoscant, necesse est ut semper maneat Ecclesia visibilis. Ergo Ecclesia visibilis permanura est, donec impleatur numerus electorum, proindeque usque ad mundi consummationem.

Prob. auctoritate S. Augustini enarratione 2. in psal. 101. ubi contra Donatistas sic loquitur: *Sed illa Ecclesia, quæ fuit omnium gentium, jam non est, perit. Hoc dicunt qui in illa non sunt. O impudentem*

vocem! Illa non est, quia tu in illa non es: Vide ne tu ideo non sis: nam illa erit, etsi tu non sis: Hanc vocem abominabilem & detestabilem . . . prævidet spiritus Dei, & tanquam contra illos cum annunciarer unitatem, in conveniendo (inquit) populos in unum & regna, ut serviant Domino. His autem postremis verbis, In conveniendo, &c. Scripturam prænunciare Ecclesiam visibilem, manifestum est: hæc enim postrema verba in Ecclesiam invisibilem cadere non possent, quis non videt: Unde manifestum est, S. Augustinum hic pro perpetuitate Ecclesie visibilis pugnare contra Donatistas, qui impudenter asserbant eam de toto terrarum orbe periisse excepta Africa in parte Donati.

Ibidem, ad hæc psalmi verba, *Exiguitatem dierum meorum annuncia mihi*, sic Ecclesiam contra Donatistas loquentem inducit: *Quid est quod perdidit me perisse contendunt; Certe hoc dicunt, quia fui, & non sum, annuncia mihi exiguitatem dierum meorum . . . quandiu ero in isto sæculo annuncia mihi, propter illos qui dicunt, Fui, & jam non est . . . Quid est hoc, Exiguitatem dierum meorum annuncia mihi? Et annunciat, nec vacua fuit vox ista. Quis annunciat mihi nisi ipsa via? Quomodo annunciat? Ecce ego vobiscum sum usque in consummationem sæculi.* Tum post multa, sic concludit S. Doctor: *Ego usque in finem sæculi Ecclesia in omnibus gentibus, & ipsa est exiguitas dierum, quia exiguum est omne quod finitur, ut jam in æternitatem ab ista exiguitate transeat.*

Nec dic iterum, S. Doctorem hic pugnare pro Ecclesia invisibili. Nam 1. pugnat pro Ecclesia, cui dictum est: *Ecce ego vobiscum sum*, &c. At hoc dictum est Ecclesie visibili, non invisibili, ut supra ostendimus.

2. Pugnat pro Ecclesia, quæ congregavit populos in unum, & regna, ut serviant Domino: hæc enim ibidem habet S. Doctor: *Audite (Donatistæ) quid dicat Ecclesia. Quæ Ecclesia? Quæ congregavit populos in unum. Quæ Ecclesia? Quæ congregavit regna ut serviant Domino. Mota vocibus vestris, & falsis opinionibus vestris, querit à Deo, ut exiguitatem dierum suorum annunciet sibi & invenit Dominum dixisse: Ecce ego vobiscum sum usque in consummationem sæculi.* At non invisibilis, sed visibilis Ecclesia congregavit populos in unum, & regna ut serviant Domino.

3. Pugnat pro Ecclesia, quam epist. 146. contra Donatistas dicit esse Ecclesiam in sole positam, hoc est, in manifestatione omnibus notam usque ad terminos terre. Item tract. 1. in epist. Joannis, esse montem illum magnum, qui implevit universum orbem terrarum; montem quem digito ostendimus montem paratam in cacumine montium; montem super cacumina omnium montium existentem; montem quem non vident Donatistæ, quia videre nolunt; civitatem, quæ non potest abscondi, quia supra montem constituta est. Pugnat ergo S. Doctor pro Ecclesia maxime visibili.

4. denique pugnat pro Ecclesia, quam Donatistæ aiebant de toto terrarum orbe periisse contagione communionis cum Cæciliano initæ & retentæ, seu quia Cæcilianum, quamvis, ut ipsi volebant, gravissimum criminum reum innocentem pronunciarat. At non invisibilis, sed visibilis Ecclesia absolvit Cæcilianum: Pontifex enim & Episcopi, qui Cæcilianum absolverunt, cum reliquis fidelibus eis adherentibus, eorumque judicio acquiescentibus, profecto non invisibilem, sed visibilem, constituebant Ecclesiam. Ergo Sanctus Doctor pugnat hic pro perpetuitate visibilis Ecclesie, & hanc perpetuitatem negantium vocem appellat impudentem, abominabilem, detestabilem, presumptionis & falsitatis plenam, nulla veritate suffultam, nulla sapientia illuminatam, nullo sale conditam, vanam, temerariam, precipitem, perniciosam, addere potuit, & hæreticam: nam ut ipse ait in lib. de hæc. Donatistæ schisma in hæresim verterunt, asserendo Ecclesiam visibilem de toto terrarum orbe periisse.

Prob.

Prob. ratione, visibilis Ecclesia Christi petire potest, certe quia potest deficere à vera fide: quandiu enim in verâ fidei professione perseverabit, tandiu non poterit non esse vera Christi Ecclesia. Unde multo ante Lutheri & Calvini tempora, Ecclesiam Christi visibilem defuisse volunt, quia volunt eam multo ante tempora illa à vera fide aberrasse. Atqui visibilis Ecclesia Christi non potest à vera fide deficere, neque ex toto, neque ex parte aliquod falsum dogma tenendo ut verum, aut verum aliquod dogma rejiciendo ut falsum. Ergo, &c. Minor probabitur duobus sequentibus articulis, pro quibus

Nota. Cum quaeritur, utrum Ecclesia visibilis errare possit in fide, quaestio non proponitur de aliqua parte Ecclesiae: Certe enim est aliquam Ecclesiae partem errare non posse in fide, ut patet ex Ario, Macedonio, Nestorio, & aliis tum anterioribus, tum posterioribus haesiarchis, iisque omnibus, qui cum illis defecerunt. Proponitur itaque quaestio de universa Ecclesia visibili, quo nomine universae Ecclesiae intelligi potest duplex universitas nempe universitas fidelium, hoc est, tota christianorum collectio, ex pastoribus & ovibus constans, & universitas pastorum, hoc est, tota episcoporum multitudo, quae dicitur universa Ecclesia repraesentativè. De hac igitur utraque universitate duobus sequentibus articulis quaeremus, utrum possit errare in rebus ad fidem pertinentibus.

ARTICULUS III.

Utrum universitas fidelium errare possit in rebus ad fidem pertinentibus.

RESPONSIO.

Universitas fidelium errare non potest in rebus ad fidem pertinentibus, siue earum fides sit absolute ad salutem necessaria, siue non; siue in Scripturis expressè contineantur, siue non: ita ut quicquid fideles tanquam de fide tenent, non possit non esse verum, & de fide.

Prob. 1. ex Script. Nam Isaia cap. 54. legitur: Non li timere, quia non confunderis, neque erubescas. Dominabitur tui, qui fecit te. Et Matth. c. 16. Portae inferi non prevalebunt adversus eam. Et ejusd. cap. ult. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Et Ephes. cap. 1. Ipsum (Christum) dedit caput supra omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsius. Et eadem epist. c. 4. Unum corpus & unus spiritus. Et 1. ad Timoth. c. 3. Ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.

In his omnibus textibus agitur de Ecclesia visibili. Nam 1. Isaia manifestè loquitur de Ecclesia à Messia Christo instituenda. At Christus non invisibilem, sed visibilem Ecclesiam instituit. Item loquitur de Ecclesia, ad quam convertendi erant gentiles: sic enim ibidem Ecclesiam alloquitur Propheta: Dilata locum tentorii tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende. Ad dexteram enim ad sinistram penetrabis, & semen tuum gentes hereditabit. Et inferius: Ecce accola veniet, quia non erat mecum, advena quondam tuus adjungetur tibi. At gentiles conversi sunt non ad visibilem Ecclesiam, sed ad invisibilem. 2. Christum apud Matthaeum primo loco de Ecclesia visibili loqui, & secundo eam alloqui, supra ostensum est. 3. Quod Apostolus Ecclesiam visibilem intelligat locis citatis, satis liquet ex ultimo: de eadem enim illa Ecclesia ubique loquitur, in qua conversari poterat Timotheus. Timotheus autem conversari non poterat nisi in Ecclesia visibili: non enim poterat conversari in Ecclesia, nisi eam nosset, nec eam nosse poterat, nisi esset visibilis & conspicua. His praesuppositis,

Jam sic argumentor. In laudatis Scripturae textibus agitur de Ecclesia visibili. Ergo, quod negari non potest, de Ecclesia visibili, sumpta saltem pro universitate fidelium, sumpta saltem pro universitate fidelium, errare non potest in rebus ad fidem pertinentibus.

Simonet Theol. Tom. II.

stare fidelium. Ergo Ecclesia visibilis, sumpta pro universitate fidelium, nunquam potest errare in fide. Nam si quando in fide erraret, vel falsum dogma ut verum amplectendo, vel verum dogma ut falsum repudiando, confunderetur & erubesceret, nec Deus semper ei specialiter assisteret, quod est contra primum textum. Item portae inferi praevalerent adversus eam, nec Christus esset cum ea omnibus diebus usque ad consummationem saeculi, quod est contra secundum & tertium. Item, quod est contra quartum & quintum, erga illam nec Christus officio capitis, nec Spiritus officio rectoris fungeretur: ad hoc enim utrumque officium ritè fungendum requiritur, ut saltem Ecclesiam non permittatur Deum falso cultu colere: at Deum falso cultu coleret, si coleret eum falsa fide. Item, quod est contra ultimum, non esset columna & firmamentum veritatis: nam è contra ipsa in errorem lapsa, in errorem induceret: imò cum ejus autoritate superior, aut etiam par in terris nulla alia possit esse autoritas, cum ea errante non posset non errare, quicumque prudenter sese gerere veller.

Prob. 2. autoritate S. Augustini lib. 1. de Symbolo c. 5. Ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica, contra omnes haereses pugnans: pugnare potest, expugnari non potest. Haereses omnes de illa exierunt, tanquam sarmenta inutilia, de vite praecisa: ipsa autem manet in radice sua, in vite sua, in charitate sua. Portae inferorum non vident eam. Hic S. Doctor loquitur, 1. de Ecclesia visibili: loquitur enim de Ecclesia, ex qua exierunt omnes haereses. Omnes autem haereses exierunt de Ecclesia visibili, non de visibili, ut docent ipsimet novatores. 2. de Ecclesia visibili, sumpta pro universitate fidelium: nam loquitur de Ecclesia catholica, adeoque de tota multitudine Christianorum, ex pastoribus & ovibus coalescente.

Dicit igitur S. Doctor, Ecclesiam visibilem, sumptam pro universitate fidelium, esse Ecclesiam sanctam; contra omnes haereses pugnare expugnari non posse; immobiliter manere in radice sua, & portas inferorum non posse eam vincere. Ergo juxta S. Doctorem, Ecclesia visibilis, sumpta universitate fidelium, non potest errare in fide.

Prob. conseq. Nam si posset errare in fide, posset non esse sancta: hac enim sanctitas potissimum consistit in professione dogmatum, quae nihil non sanctum continet, hoc est, nihil non verum quoad doctrinam, sicut & nihil non justum quoad praecepta: unde Symbola dicendo Ecclesiam sanctam, dicunt eam à recta fide nullatenus deficere posse. Item posset non pugnare contra omnes haereses, quia posset non pugnare contra omnes errores. Item expugnari posset, quia posset in errorem induci. Item posset divelli à radice sua, hac enim radix est fides recta. Item posset eam vincere inferorum portae, ut per se patet. Ergo, &c.

Libro 1. contra Cresconium c. 33. sic ait S. Doctor: Proinde quavis hujus rei certè de Scripturis canonicis non proferatur exemplum, earundem tamen Scripturarum etiam in hac re à nobis tenetur veritas, cum hoc facimus, quod universe jam placuit Ecclesiae, quam ipsarum Scripturarum commendat autoritas, ut quoniam sancta Scriptura fallere non potest, quisquis falsi metuit hujus obscuritate quaestione, eandem Ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta Scriptura demonstrat. Hic S. Doctor manifestè loquitur de Ecclesia visibili: nam loquitur de Ecclesia, quam consulere possumus, & Ecclesia illa, quam consulere possumus, visibilis est & conspicua. Praeterea loquitur de Ecclesia visibili, sumpta saltem pro universitate fidelium: ut patet ex his verbis: Cum hoc facimus quod universe jam placuit Ecclesiae. Ergo, juxta S. Doctorem, Ecclesia visibilis, sumpta saltem pro universitate fidelium, errare non potest in rebus ad fidem pertinentibus.

Prob. conseq. Nam sensus verborum Sancti Doctoris est: Quavis haereticos baptizatos ab haereticis,

cum ad Ecclesiam veniunt, non esset rebaptizandos, probare non possumus ex Scripturis sacris; nihilominus Scripturarum sacrarum tenemus veritatem, eos non rebaptizando; quia in hoc sequimur sensum & praxim universae Ecclesiae, cujus auctoritatem commendat Scriptura sacra, expressè asserendo eam in rebus ejusmodi errare non posse. Quoniam igitur Scriptura sacra fallere non potest, qui hujus de baptismo ab haereticis collato quaestioni ambiguitate falli meruit, consulat hanc Ecclesiam, quam sine ulla ambiguitate demonstrat, & cujus proinde auctoritatem commendat sacra Scriptura: hujus enim Ecclesiae sensum & praxim sequendo, falli non poterit, quia in rebus ad fidem pertinentibus falli non potest haec Ecclesia, quam clarè demonstrat, & cujus auctoritatem commendat Scriptura, quae fallere non potest.

Libro contra epist. fundamenti c. 5, dicit: *Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Ecclesia catholica commoveret auctoritas*. Ibi loquitur Augustinus de Ecclesia visibili; cum loquatur de Ecclesia, cujus auctoritate commovebatur. Nemo autem commoveri potest auctoritate Ecclesiae, quam non videt. Item loquitur de Ecclesia visibili, sumpta saltem pro universitate fidelium, ut patet ex terminis. Augustinus igitur firmissimè quidem & absque ulla planè hesitatione credebatur vera esse omnia, quae in Evangelio continentur; & sic credebatur, quia ad sic credendum promovebatur auctoritate universalis Ecclesiae, tenentis tot libros cum tot capitulis & versiculis, esse verbum Dei scriptum. Ergo firmissimè credebatur, hac in re, utpotè ad fidem pertinente, errare non posse universam Ecclesiam, seu universam fidelium multitudinem, cujus alioquin auctoritate minimè permoveri potuisset.

Epist. 118. ad Januarium, Januario ipsum consulenti duplici sacrificio, feria quinta majoris hebdomadae offerendo, his responderet verbis: *Ad haec itaque ita respondeo, ut quid horum sit faciendum, si divina Scriptura praescribit auctoritas, non sit dubitandum quin ita facere debeamus ut legimus... Similiter etiam si quid horum tota per orbem frequentat Ecclesia (hoc est, universa fidelium multitudo) nam hoc quin ita faciendum sit disputare insolentissima insania est*. Si quid hac in re, de qua me interrogas, inquit S. Doctor, divina Scriptura praescribit, quin ita faciendum sit, ut legimus, dubitandum non est. Similiter si quid in hac eadem re frequentat universitas fidelium quin ita faciendum sit, ut videmus ab ea frequentari, dubitandum non est: quia contra sensum & praxim universitatis fidelium disputare velle insolentissima insania est. Sicut enim divina Scriptura fallere non potest, ita nec falli potest universitas fidelium in re ad fidem pertinente. Hic manifestè S. Doctor universitatis fidelium in rebus ad fidem pertinentibus auctoritatem aequiparat auctoritati divinae Scripturae, & rectè quidem quia utraque divina est, vel, si vis, quia auctoritas universitatis fidelium fundatur in auctoritate divinae Scripturae, à qua ut à vera fide indefectibilis fidelium universitas commendatur.

Denique sic loquitur S. Doctor lib. de utilitate c. 17. *Dubitemus nos ejus Ecclesiae condere gremio quae... frustra haereticis circumlatrantibus... culmen auctoritatis obtinuit: cui nolle primas dare, vel summa profecto impieratis est, vel praecipitis arrogantia*. Haec autem Ecclesia, cujus gremio nos condere debemus, proculdubio universalis Ecclesia, seu universitas fidelium, quae visibilis & conspicua est, quam cum dicit Augustinus culmen auctoritatis obtinere, & nolle primas ei dare, vel summae impieratis esse, vel praecipitis arrogantiae, manifestè significat eam talem esse, ut in materia fidei & morum, falli non possit, adeoque nec fallere.

Prob. 3. ratione. Si universitas fidelium posset errare in fide, fieri posset ut sensum fides ejus omnino corrumperetur; & sic fieri posset, ut tandem aliquando falsam ex omni parte fidem profiteretur, adeoque falso ex omni parte cultu Deum coleret. Atqui hoc manifestè repugnat Symbolis, Ecclesiam, seu fidelium uni-

versitatem vocantibus Sanctam: cum enim eam vocant Sanctam, sanctitatem ei attribuant non qualicumque modo, sed attribuant ut proprietatem ab ea prorsus inseparabilem. Ergo, &c.

Nec dic cum Calvino, universitatem fidelium non posse quidem errare in rebus, quarum fides necessaria est ad salutem, sed posse in aliis omnibus, quarum fides ad salutem non requiritur. Nam cum ex rebus à Deo revelatis paucae sint, quarum fides explicata ad salutem necessaria sit, saltem fieri posset, ut sensum Ecclesiae fides maxima ex parte corrumpere-tur, quod sanctitati ejus manifestè repugnat. Præterea, hæc responsio evidenter contradicit Scripturis à nobis supra allegatis, quae universitatem fidelium nulla in re ad fidem pertinenter, errare posse, apertè significant. Contradicit etiam Augustino: nam dicit v.g. universitatem fidelium errare posse circa validitatem baptismi ab haereticis collati, & tamen explicite credere validum esse baptismum ab haereticis collatum necessarium non est ad salutem, ut patet B. Cypriano, qui non credit esse validum, imò validum non esse, positivè asseruit.

Præterea, sic argumentor contra Calvinum. Positivè credere, quod extent aliqua Scriptura divina, adeoque positivè credere, quod libri veteris & novi testamenti sint Scriptura divina, non est absolute necessarium ad salutem: nam etiam tempore S. Irenaei apud barbaras nationes multae particulares Ecclesiae Scripturas divinas ignorabant, solisque traditionibus utebantur, & tamen quoddam idcirco in illis Ecclesiis nemo salvari potuerit dicere absurdissimum esset. Ergo si universitas fidelium errare potest in rebus, quarum positiva fides ad salutem necessaria non est, errare potest circa existentiam Scripturarum divinarum, credendo aliquas extare, etiam dato, quod nullae extent; credendo libros veteris & novi testamenti esse Scripturam divinam, etiam dato quod non sint Scriptura divina. Ergo si universitas fidelium errare potest in rebus, quarum positiva fides ad salutem necessaria non est, incerti sumus utrum extent aliqua Scriptura divina, utrum libri veteris & novi testamenti sint Scriptura divina, non enim habemus aliam auctoritatem universitatis fidelium auctoritate majorem, quâ certificari possumus de existentia Scripturarum divinarum, & divinitate librorum veteris & novi testamenti. At incertum esse, quod extent aliqua Scriptura divina, quod libri veteris & novi testamenti sint Scriptura divina, ne Calvinus ipse admittebat. Ergo, &c.

Obj. Synagoga Judaeorum saepe defecit à fide. Ergo etiam ipsa Christi Ecclesia visibilis deficere potest. R. 1. Esto ant. neg. conseq. Nam à synagoga Judaeorum non valet ad Ecclesiam Christi visibilem: Judaeorum enim synagoga non erat universalis Ecclesia, sed solum illius pars: unde errante & deficiente Judaeorum synagoga, non idcirco errasset & defecisset universalis Ecclesia. At Christi Ecclesia visibilis est universalis Ecclesia: unde ea errante & deficiente, erraret & deficeret Ecclesia universalis, & nulla amplius esset in terris Ecclesia Dei, quod saltem, suppositis Dei promissionibus, contingere nullatenus potest. Præterea, Christi Ecclesia visibilis habet expressas de sua infallibilitate & stabilitate promissiones, quales nunquam habuit synagoga Judaeorum: ubi enim de synagoga Judaeorum dictum est v.g. *Porta inferi non praevalent adversus eam*. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi? Sed ad abundantiam, R. 2. neg. ant.

Probabis. Tota Synagoga ante adventum Messiae defecit, 1. Tempore Moysis, quando Aaron cum toto populo adoravit vitulum aureum. 2. Tempore Eliae, quando præter eum nullus alius remansit fidelis, ut ipse testatur lib. 3. Reg. c. 19, ubi ait: *Derelictus sum ego solus*. 3. Tempore Isaiae, ut ipse apertè significat cap. 1. v. 4. 5. & 6. Idem dic de tempore Hieremiae, ut colligitur ex c. 2. v. 13. Ergo, &c.

R. neg. ant. quoad omnes partes. 1. itaque non defecit tota synagoga tempore Moysis, quando Isra-

lita,

litæ, Aaron dace, vitulum consilientem adoraverunt; tunc enim synagoga nec in capite, nec in toto populo defecit: nam non defecit Moyses, qui tunc solus erat caput synagoga, qui Aaron frater ejus nondum ad summum sacerdotium evectus erat: neque defecerunt Levitæ, ut patet ex cap. 32. Exodi, ubi hæc leguntur: *Stans (Moses) in porta castrorum, ait: Si quis est Domini, jungatur mihi. Congregatique sunt ad eum omnes filii Levi.* Nullus igitur ex Levitis, qui erant vigintiduo millia, vitulum adoraverat.

2. Fallum etiam est, quod tota synagoga defecerit tempore Eliæ: cum enim Elias dicit: *Derelinquerunt pactum tuum filii Israel: altaria tua destruxerunt, propheta tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus;* loquitur de decem tribubus, quæ suberant Regi Samariæ, & vocabantur Israel; præter quas erant aliæ duæ, quæ parebant Regi Hierusalem, & vocabantur Juda. In his autem duabus tribubus, tempore Eliæ, veram religionem stetit dubium esse non potest: cum tempore Eliæ regnarent in Hierusalem Asa & filius ejus Josaphat, ambo religiosi principes, ut liquet ex lib. 3. Reg. cap. 22. ubi de Josaphat dicitur, *Et ambulavit in omni via Asa patris sui, & non declinavit ex ea: secitque quod rectum erat in conspectu Domini.*

Præterea, quod dicit Elias, *Derelictus sum ego solus,* non in rigore metaphysico, sed moraliter accipiendum est, ut patet ex eodem cap. ubi dicitur: *Derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal, & omne os quod non adoravit eum osculans manus.* Non exigua ergo pars decem tribuum Israel cum duabus aliis tribubus veram religionem profitebatur tempore Eliæ. Similiter, quæ ab Isaia & Juda dicuntur locis citatis, moraliter tunc debent, nec aliud significare volunt, quam suo tempore mores hominum valde depravatos fuisse, & magnam tunc in synagoga pravorum hominum multitudinem. Ex his patet falsitas tertiæ partis.

Dices. Lib. 2. Paralip. c. 15. dicitur: *Transibunt autem multi dies in Israel absque Deo vero, absque sacerdote, doctore, & absque lege.* R. verba intelligenda esse, vel de regno Israel, non de regno Juda; vel potius de tempore post Messiam adventum futuro: jam enim à multis sæculis Judæi sunt sine Deo, sine sacerdote, sine doctore, & sine lege. Nam à multis sæculis Deum non colunt nisi falso & superstitioso cultu; sacerdotium Aaronicum abolum est, & abrogata lex Moisaica; nec doctores habent, sed impostores.

Dices. Saltem post adventum Messie tota synagoga defecit: nam tota cum suis cæremoniis expiravit. R. totam quidem post sufficientem Evangelii promulgationem & evulgationem defecisse, at non ita defecisse, quod veram fidem, quam antea profitebatur, dereliquerit, sed quia cum omnibus suis cæremoniis & sacrificiis repudiata est ut ancilla, & in ejus locum successit Christi Ecclesia ut sponsa, nunquam dimittenda, juxta illud Osee c. 2. *Sponsabo te mihi in sempiternum.* Hæc enim verba ad Christi Ecclesiam dirigi, patet ex contextu, & docent Concilia.

At inquit. Tota synagoga à fide defecit in passione Christi, quando judicavit esse reum mortis, & clamavit, *Crucifige eum.* R. falsum esse, quod tota synagoga Christum esse mortis reum judicavit, & clamaverit: *Crucifige eum;* non enim Judæi omnes sacerdotibus & senioribus populi consenserunt. Nam 1. multis Judæis, qui tunc versabantur Hierosolymis, graviter displicuit factum sacerdotum & seniorum populi. 2. Longè plures alii Judæi, tum in tota Judæa, tum in variis aliis orbis partibus degentes, quid tunc temporis circa Christum Hierosolymis ageretur, prorsus ignorabant, quique proinde cum sacerdotibus & senioribus populi de Christo interficiendo conjurare non poterant, & sic proculdubio permanebant in vera fide & religione.

Obj. 2. Tota Ecclesia visibilis à vera fide defecit tempore Antichristi, juxta illud Danielis cap. 9. *Deficiet hostia in sacrificium: & erit in templo abomi-*

natio desolationis; & usque ad consummationem & finem perseverabit desolatio. Et illud Christi Luc. cap. 18. *Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?* Et illud Apostoli 2. ad Thessal. cap. 2. *Nisi venerit discessio primum: & revelatus fuerit homo peccati, &c.* Ergo, &c.

R. neg. ant. Nam tempore Antichristi multi quidem deficient à recta fide, at non omnes deficient. Ad 1. autem prob. R. Daniele loqui de cessatione sacrificii Judæorum, & desolatione templi Hierosolymitani. Ad 2. R. vel Christum loqui non de fide simpliciter, sed de eximia quadam fide, qualis in paucis reperitur, & invenietur in paucissimis tempore Antichristi; vel solum velle paucos fore fideles Antichristi tempore; non tamen ita paucos, ut non sufficiant ad conflandam Ecclesiam. Ad 3. R. Apostolum ad summum intelligere defectionem plurimorum à fide non defectionem omnium.

Obj. 3. cum Calvino in præfat. Instit. Concilium Basileense generale deposuit Eugenium Papam IV. tanquam hæreticum, qui post solutionem Concilii iterum irrepsit in Sedem Romanam sine canonica electione; & ab hoc Eugenio nati sunt, quotquot postea fuerunt Papæ Cardinales, & Episcopi. Ergo saltem ab hoc tempore Ecclesia Romana desinit esse vera Ecclesia; atque ita cum nulla alia fuerit Ecclesia visibilis, saltem ab eo tempore desinit vera Ecclesia visibilis.

R. Calvino hic pro suo more naviter mentienti, Concilium Basileense, cum ausu nefario sententiam depositionis contra Eugenium protulit non fuisse generale Synodum, sed particularem. Nam tunc temporis, 1. nullus aderat Basileæ Legatus Pontificius: cum tamen Eugenius esset unicus & legitimus Pontifex, & ut talis receptus ab universa Ecclesia. 2. Aderant tantum Episcopi septem, quorum unus erat Cardinalis Ludovicus Arelensis Archiepiscopus. At legitimus Pontifex, & ut talem ab universa Ecclesia receptum, deponi non potuisse à particulari Synodo, ea præsertim quæ septem tantum Episcopis constaret, extra omnem controversiam est. Certe, juxta canonem *Si quis* 15. q. 7. particularis Episcopus damnari non potest nisi in Concilio duodecim Episcoporum; & potuit summus Pontifex in septem Episcoporum Concilio? Nugæ.

Præterea: quod Concilium Basileense tunc temporis nec fuit, nec potuerit esse generale Concilium, demonstratur ex eo quod Concilium generale celebrari non possit sine autoritate summi Pontificis ut patet v.g. ex Chalcedonensi Synodo act. 1. ubi Dioscorus Alexandrinus Patriarcha inter Episcopos sedere prohibitus est, quia, ut ibidem ait Lucentius unus è legatis Apostolicæ Sedis, *cum personam judicandi non haberet præsumpsit, & Synodum ausus est facere sine autoritate Sedis apostolicæ, quod nunquam licuit, nunquam factum est.* Quare in medio residere justus est Dioscorus. Eugenius autem de Cardinalium, qui magno numero ei assisteant, consilio: antequam Basileenses ipsius depositionem molirentur, Basileensem conventum dissolvit, & Synodum Basileæ Ferrariam transtulit de plenitudine potestatis, legitimas ob causas, quarum una, eaque per se sola ad id sufficientissima, fuit Ecclesiæ latinæ cum Græca unio procuranda. Hac ergo translatione legitime facta, & quam legitime factum declaravit Ferrariensis Synodus sess. 1. non potuit postea Ludovicus Arelensis cum suis sex Episcopis nisi illegitimam & schismaticam Basileæ agitare particularem Synodum.

Confirmatur. Anno 1439. quo Basileenses, adversus Eugenium rebelles, suam in eum meditati sunt & protulerunt sententiam, Synodus Ferrariensis ob pestem Ferrariæ grassantem translata est Florentiam, & ibi continuata atque absoluta, unde Florentinæ Synodi nomen accepit. Jam verò sic dico. Vel Synodus Florentina fuit generalis, vel non. Si Florentina Synodus fuit Concilium generale, Basileensis conventus nec fuit, nec potuit esse generale Concilium: alioqui possunt in Ecclesia simul esse duo Concilia generalia, locis diffisa, & sibi invicem contraria, quod est absurdum.

Quod

Quod si dicitur Synodus Florentina non fuisse Concilium generale, multo minus fuit, aut potuit esse conventus Basileensis. Nam si Florentina Synodus etiam in puncto unionis non fuit generale Concilium, quamvis in ea praesederit summus Pontifex, & adfuerint ex parte Latinorum Cardinales octo, Gradenfis Patriarcha, Hierosolymitanus Patriarcha latinus, Archiepiscopi sex, cum aliis supra quadraginta novem Episcopis; ex parte vero Graecorum septemdecim Metropolitae, quorum tres trium sedium Patriarchatum, Alexandrinæ scilicet, Antiochenæ, & Hierosolymitanæ vices agebant, & Constantinopolitanus Patriarcha, quamquam ante Synodi exitum defunctus est; quomodo unus Cardinalis cum aliis sex Episcopis, reluctante legitimis ob causas summo Pontifice, generale Concilium constare potuit?

Porro hic praeferendum non est, Amedæum Sabaudiae Ducem, quem Basileenses Antipapam sub Felicio V. nomine creaverant, aliquot post annis, adhortante Carolo Francorum rege, abdicato praetense pontificatu, se submisisse Nicolao V. qui Eugenio successerat. Habemus igitur etiam hic certam legitimorum Pontificum successionem: Nam Eugenius IV. Martino V. Eugenio vero Nicolaus V. canonicè successit.

ARTICULUS IV.

Utrum Ecclesia visibilis, repræsentative sumpta, hoc est, universitas Pastorum seu Episcoporum, errare possit in fide.

RESPONSIO.

Universitas Pastorum seu Episcoporum non potest errare in fide: ita ut quidquid universitas Episcoporum tenet ut pertinens ad fidem, non possit non esse verum & de fide.

Prob. 1. Matth. c. ult. legitur: Euntes ergo docete omnes gentes. . . docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Hæc autem verba Christus, ut ex terminis manifestum est, dirigit ad Apostolos, & in eorum persona ad Episcopos, qui eis in Ecclesia visibili usque ad mundi consummationem successuri sunt. His igitur verbis Christus Episcopis Apostolorum successoribus imponit munus docendi fideles in Ecclesia visibili usque ad mundi consummationem; & ut semper bene doceant, promittit se eis semper specialiter ad futurum usque ad consummationem mundi.

Jam vero hæc specialis Christi ad semper rectè docendum assistentia, vel Episcopis sumptis singillatim, vel saltem omnibus simul & collectim sumptis, sive: quod idem, vel omnibus Episcopis distributivè, vel omnibus Episcopis saltem collectivè sumptis promittitur. Quidlibet autem horum dicatur, cum Christus promissis suis deesse non possit, semper sequitur universitati Episcoporum specialem Christi ad rectè docendum assistentiam nunquam esse defuturam: nam si singulis Episcopis promissa est hæc assistentia, à fortiori promissa est toti Episcoporum collectioni; quod si, ut verum esse toties hæcenus demonstravit experientia, hæc assistentia promissa est singulis Episcopis, saltem promissa est omnibus Episcopis collectim sumptis: cum enim promissa fuerit Episcopis, vel singulis singillatim sumptis, vel omnibus sumptis collectim promissa fuit, ut patet ex terminis. Ergo vel Christus ipse fallitur assistendo universitati Episcoporum, quod repugnat; vel universitas Episcoporum nunquam potest malè docere. Ergo universitas Episcoporum nunquam potest errare in fide: nam si erraret in fide, malè doceret.

Dices. Hæc verba, Et ecce ego vobiscum sum, &c. ad eos diriguntur, ad quos diriguntur illa, Euntes ergo docete, &c. At qui verba illa, Euntes ergo docete, &c. diriguntur ad Episcopos singulos, singillatim sumptos. Ergo & alia, Ecce ego vobiscum

sum, &c. ad Episcopos singulos, singillatim sumptos, diriguntur. Ergo gratis Christus dicitur, per illa specialem ad semper rectè docendum, & nunquam in fide errandum, assistentiam promittere; cum multi Episcopi, ut Paulus Samosatenus, Phorinus, Macedonius, Nestorius, &c. in fide erraverint, & malè docuerint.

R. Verba illa, Euntes ergo, &c. Docete, &c. dirigitur ad Episcopos singulos, singillatim sumptos, tum ad omnes Episcopos, sumptos simul & collectim: non enim tantum singulis & singillatim sumptis, sed etiam omnibus simul & collectim sumptis Episcopis munus docendi impositum est. Quare verba illa, Ecce ego vobiscum sum, &c. diriguntur tum ad singulos & singillatim sumptos Episcopos, tum ad omnes sumptos simul, & collectim, sed magno cum discrimine: nam per illa, singulis Episcopis singillatim sumptis promittitur assistentia, qua cum poterunt non errare in fide, nec malè docere, non quacum in fide nunquam erraturi sunt, & malè docturi: Episcopis vero omnibus, simul & collectim sumptis, promittitur assistentia, quacum non modò poterunt non errare in fide, nec malè docere, sed etiam re ipsa in fide nunquam erraturi, & malè docturi sunt.

Ratio disparitatis est, quia errante Episcopo particulari & malè docente, 1. necesse non est universam Ecclesiam errare, ut per se patet. 2. Nequidem necesse est errare particularem illam Ecclesiam, cui praeest Episcopus ille: nam Ecclesia illa particularis adhuc habet corpus pastorum, cui potest & tenetur adhaerere; & cui adherendo, etiam deviante Episcopo suo particulari, in recta fide permanebit. At si Episcoporum universitas erraret, & malè doceret, necesse esset universos fideles errare: nam praefer universitatem Episcoporum non sunt alii pastores, quos audire & sequi possint fideles. Errante igitur Episcoporum universitate, necessarîo erraret universa Ecclesia visibilis, & sic universa Ecclesia visibilis deficeret, quod est contra expressam Christi promissionem, his contentam verbis: *Porta inferi non prevalebunt adversus eam.*

Prob. 2. Joan. c. 14. Christus sic loquitur: Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, spiritum veritatis. Et inferius: Paraclitus autem Spiritus Sanctus . . . vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia. Hic autem Christus non solum Apostolis suis, sed etiam Episcopis, eorum successoribus, ut patet ex his verbis, ut maneat vobiscum in aeternum, promittit Spiritum sanctum, atque ita Spiritum sanctum promittit Episcopis saltem simul & collectim sumptis, ut maneat cum eis in aeternum, hoc est, usque ad consummationem mundi, & usque ad consummationem mundi doceat illos omnia, & suggerat illis omnia quæ ad veram fidem pertinent, sicque eos ab omni contra fidem errore defendat usque ad mundi consummationem. Ergo nunquam universitas Episcoporum erratura est in fide: nam si quando erraret, vel quia non maneret cum ea Spiritus sanctus, vel quia aliqua ei non suggereret, quod utrumque adversatur promissioni Christi; vel denique quia ei etiam fallum quid suggereret, quod est impossibile: nam Spiritus Sanctus spiritus veritatis est, & spiritum veritatis docere fallum, manifestam involvit repugnantiam.

Prob. 3. 1. ad Timoth. c. 6. sic ait Apostolus: O Timothee, depositum custodi, devitas prophanas vocum novitates. Et 2. ad eundem c. 1. Formam habes sanctorum verborum, quæ à me audisti. . . Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis. Ergo Christus Episcopos instituit custodes depositi fidei, adeoque eatenus integrum manet illud depositum, quatenus custodiunt illud Episcopi. Illud autem Episcopi custodiunt rectè docendo, ut patet ex Apostolo. Ergo si omnes Episcopi errarent in fide, & malè docerent, hoc ipso periret illud depositum. Ergo si Episcoporum universitas à vera fide deficeret, & malè doceret, hoc ipso deficeret vera Christi Ecclesia: enim enim vera Christi Ecclesia sine vera fide

fide ejusque professione subsistere non possit, dissipato veræ fidei deposito, hoc ipso veram Christi Ecclesiam deficere necesse esset. Stat igitur vera Christi Ecclesia, quia depositum fidei fideliter custodit universalitas pastorum; & stabit vera Christi Ecclesia usque in finem, juxta illud Christi: *Porta inferi non prævalebunt adversus eam*; quia usque in finem depositum fidei fideliter custodiet universalitas pastorum; illud autem custodiet fideliter usque in finem, quia usque in finem, ad illud fideliter custodiendum, specialem habitura est sancti Spiritus, in ea perpetuò, ut aperte significat Apostolus, habitantis, omnemque veritatem docentis, assistentiam.

Prob. 4. Universalis Ecclesia non potest malè docere, cum sit *columna & firmamentum veritatis*, ut dicit Apostolus. Atqui universalis Ecclesia non docet, nisi per universalitatem Episcoporum, sicut non nisi per eam decernit. Ergo universalitas Episcoporum non potest malè docere. Atqui si deficeret à recta fide, malè doceret. Ergo universalitas Episcoporum non potest à recta fide deficere. Vel sic: Fides universalis Ecclesiae non potest non esse recta fides, alioquin universalis Ecclesia non esset columna & firmamentum veritatis. Atqui fides universalitatis Episcoporum est fides universalis Ecclesiae: cum enim Episcopi sint Ecclesiae pastores & doctores, fides universorum Episcoporum non potest non censi universalis Ecclesiae fides. Ergo fides universalitatis Episcoporum non potest non esse recta fides, adeoque universalitatem Episcoporum à recta fide deficere, possibile non est.

Prob. 5. Concilium generale confirmatum a Romano Pontifice, potest errare in fide. Ergo multò minus potest universalitas Episcoporum. *Prob. consequ.* Nam non potest generale Concilium errare in fide, vel quia repræsentat universalitatem pastorum, vel quia repræsentat universalem Ecclesiam. Si primum, universalitas Episcoporum Concilio generali, quia ipsam repræsentat, tribuit infallibilitatem, & sic juxta vulgatum illud axioma, *propter quod unumquodque tale, & illud magis*, à fortiori eadem infallibilitatis prerogativa gaudere Episcoporum universalitatem necesse est.

Si secundum, sic argumentor. Concilium generale non potest errare in fide, vel quia repræsentat Pastorum universalitatem, vel quia repræsentat universalem Ecclesiam, quæ est *columna & firmamentum veritatis*, proindeque in fide errare non potest. Si primum: multò minus errare potest in fide ipsa Pastorum universalitas. Si secundum: cum ipsa universalitas Episcoporum multò melius & perfectius universalem Ecclesiam præsentet: sicut enim quilibet Episcopus particularem Ecclesiam, qui præest, repræsentat, ita omnes simul Episcopi perfectissimè repræsentant omnes simul Ecclesias particulares, ex quibus coalescit universalis Ecclesia. Ergo in fide errare multò minus potest Episcoporum universalitas.

Breviter. Si plenarii Concilii sententia est totius Ecclesiae consensus, ut dicit S. Augustinus lib. 1. de bapt. c. 18. & quia est totus Ecclesiae consensus, errori obnoxia esse non potest, & idcirco finalis est, eique reluctari nefas est, ut ibidem aperte supponit S. Doctor; quantò magis universalitatis pastorum sententia consensus est totius Ecclesiae, & sic quantò minus potest esse errori obnoxia.

Prob. denique 6. Si universalitas pastorum errare potest in fide, supponatur re ipsa errare in aliquo articulo. In hac suppositione, universalitas ovium vel sequeretur universalitatem pastorum, ei consentiendo; vel non sequeretur, ei dissentiendo. Si primum, universa Ecclesia errabit in aliquo articulo. Si secundum, universa Ecclesia secabitur in duas partes. Ergo si universalitas pastorum errare potest in fide, vera Christi Ecclesia potest deficere: quia universalitas pastorum errante in aliquo articulo, universa Ecclesia vel in aliquo articulo erraret, vel in duas partes scinderetur. & in utroque casu desineret esse vera Christi Ecclesia: Cum vera Christi Ecclesia sit collectio pastorum & ovium inter se per ejusdem & veræ fidei pro-

fessionem junctorum. Atqui vera Christi Ecclesia deficere non potest, ut superius demonstratum est. Ergo nec potest universalitas pastorum errare in fide.

Obj. In passione Domini summus sacerdos cum omnibus aliis sacerdotibus & senioribus populi defecit à vera fide. Item eodem tempore omnes Apostoli fidem amisserunt. *R. ad 1.* in lege scripta summum sacerdotem cum aliis sacerdotibus non habuisse privilegium non errandi circa fidem, nisi usque ad prædicationem Christi. Nam Christo præsentem & docente, illos in docendo populo errare non posse, necesse non fuit, parumque tunc obesse poterant illorum errores in fide. At quòd in lege nova universalitas pastorum nunquam in fide errandi, & semper bene docendi prerogativam acceperit, satis superque demonstratum est ex verbis ipsius Christi, & adhuc demonstrari potest ex discrimine Synagoga & Ecclesiae: nam illa ut ancilla repudianda erat: hæc verò ut sponsa nunquam est dimittenda, adeoque usque ad mundi consummationem permansura est; ad quod requiritur in universalitate pastorum privilegium infallibilitatis usque ad mundi consummationem.

R. ad 2. 1. tempore passionis Domini Apostolos fuisse episcopos non re, sed designatione tantum, & ita fuisse tantum partes materiales Ecclesiae, quæ errare possunt. Præterea non soli constituebant universalem Ecclesiam, sed solum erant pars illius exigua: unde etiam si omnes fidem amisissent, nihilominus steterit universalis Ecclesia; sicut adhuc steterit, tota contra fidem errante synagoga; quia synagoga non erat illa tota, sed tantum pars illius: tunc enim adhuc vigeat lex naturæ cum lege scripta, & utraque lex vigit usque ad diem Pentecostes; quo die, peccatis omnibus humanæ redemptionis mysteriis, Apostoli legem novam promulgarunt: Unde eò usque ex utriusque legis, Naturæ scilicet & Mosaicæ, cultoribus constitit universalis Ecclesia, quæ in die Pentecostes, abolitis & repudiatis illis legibus, constare cepit ex solis cultoribus legis gratiæ, hoc est, ex iis solis, qui veram Christi fidem profitentur, & Sacramenta ab eo instituta participant sub regimine legitimum pastorum. Hinc

Collige discrimen inter Apostolos pro tempore passionis Christi, & Episcopos eorum successores pro tempore promulgatæ legis Evangelicæ. Pro tempore passionis Christi potuerunt Apostoli omnes errare contra fidem, stante nihilominus universali Ecclesia, quæ tunc in eorum, qui veram fidem tam in lege naturæ, quam in lege scripta profitebantur, multitudine consistebat; à quibus Apostoli separando se per infidelitatem, sese ipsi abscidissent ab universali Ecclesia, non eam dissolvissent. At pro tempore promulgatæ legis Evangelicæ non possunt episcopi omnes à vera fide deficere, quin pereat universalis Ecclesia, ut à nobis demonstratum est. Quare cum Deus nunquam permissurus sit, ut pereat universalis Ecclesia, velique absolute, usque ad mundi consummationem universalem Ecclesiam permanere, juxta illud Christi, *Porta inferi non prævalebunt adversus eam*; nunquam permissurus est, ut Episcoporum universalitas à vera fide deficiat, sed cum ea usque ad consummationem mundi permansurus est, eique astiturus specialiter, ut semper rectè sentiat & doceat, juxta illud Christi: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

R. 2. gratis dici, quòd omnes Apostoli fidem amisserint in passione Domini: hoc enim nullibi invenitur, & solum in Scriptura reprehenduntur circa fidem resurrectionis Christi, quam tempore passionis ejus amittere non potuerunt, quia eam nondum habebant, ut patet ex Luc. c. 18. ubi postquam Christus Apostolis dixit, se à Judæis occidendum, & tertia die resurrecturum, statim subjicitur: *Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.* Et ex Jo. c. 20. ubi dicitur quòd Joannes ipse cum Petro crediderit, corpus Christi, quod in monumento non invenerunt, ab aliquo fuisse sublatum, ut

ante

ante eos crediderat Maria Magdalena. Et ratio cur sic crediderint, subjicitur his verbis: *Nondum enim sciebant Scripturam, quia oportebat eum à mortuis resurgere.* Crediderunt igitur Corpus Christi ab aliquo sublatum, quia nondum habuerant fidem resurrectionis ejus, quam fidem revera nonnisi aliquantò post habuerunt. Hinc Christus Marci cap. ult. jamjam in cælum ascensurus, non reprehendit Thomam, quòd ante passionem ejus non credidisset eum esse resurrecturum, sed quòd, aliis Apostolis ipsum a se visum testantibus, non credidisset eum resurrectisse. *Exprobat, inquit Marcus, utens numero plurali pro singulari, incredulitatem eorum, & duritiam cordis; quia is, qui viderant eum resurrectisse, non crediderunt.*

ARTICULUS V.

Utrum Romana Ecclesia particularis errare possit in fide.

RESPONSIO.

Romana Ecclesia particularis non potest errare in fide.

Prob. 1. ex Patribus S. Irenæus lib. 3. c. 3. sic loquitur: Quoniam valde longum est, in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maxime, & antiquissimæ, & omnibus cognita, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & constitutæ Ecclesia, eam quam habet ab Apostolis traditionem, & annuntiatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quomodo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cœcitatē & malam sententiam, præterquam oportet, colligunt. Juxta S. Martyrem, maximæ illius & antiquissimæ Ecclesiæ, quam Romæ fundarunt Petrus & Paulus, fides & traditio sufficit sola ad confundendas omnes hæreses; ad quod manifestè requiritur, ut hæc fides & traditio sit vera infallibiliter.

Prosequitur S. Martyr: *Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorē principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles, in qua semper ab his qui sunt undique, conservata est ea quæ est ab Apostolis traditio.* Certè si necesse est omnes alias Ecclesias particulares ea credere, quæ credit particularis Ecclesia Romana, vel particularis Ecclesia Romana nunquam potest à recta fide deficere, vel aliquando à recta fide deficere potest Ecclesia universa, quod apertè repugnat Christo dicenti: *Porta inferi non prævalēbunt adversus eam.*

Juxta S. Martyrem, fideles omnes ea omnia & sola tenere debent, quæ tenet particularis Ecclesia Romana. Ergo particularis Ecclesia Romana est regula fidei, quam necessariò debent sequi fideles omnes. Atqui regula fidei, quam fideles omnes necessariò debent sequi, non potest non esse infallibilis regula, ut per se manifestum est. Ergo particularis Ecclesia Romana & infallibilis regula fidei, adeoque non potest à vera fide deficere. Hinc, quod etiam dicit S. Martyr, qui doctrinam ejus hactenus tenuerunt, doctrinam ab Apostolis traditam tenuerunt. Similiter qui in posterum usque ad finem doctrinam ejus tenebunt, doctrinam ab Apostolis traditam tenebunt.

S. Cyprianus epist. 18. contra hæreticos ad Cornelium hæc habet: *Post ista adhuc insuper pseudo-episcopo sibi ab hæreticis constituto, navigare audent, & ad Petri Cathedram atque Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis & prophanis litteras ferre, nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides, & Apostolo predicante, laudata est, ad quos perfidia habere non possit accessum.* Juxta S. Cyprianum, particularis Ecclesia Romana, quia Ecclesia principalis est, & radix unitatis sacerdotalis, incapax est perfidiæ. At non est incapax perfidiæ, si potest à vera fide deficere; nam à vera fide deficiendo, perfidia esset. Ergo, &c.

Porro S. Cyprianus, quod apud Ecclesiam Roma-

nam particularem accessum habere non possit perfidia, jure optimo colligit ex eo, quòd sit Ecclesia principalis, & radix unitatis sacerdotalis. Nam 1. hoc ipso quòd est Ecclesia principalis, est omnibus aliis Ecclesiis particularibus regula fidei, qualis nec esset, nec esse posset, si apud eam perfidia habere posset accessum. 2. Quia est radix unitatis sacerdotalis, non potest non profiteri veram fidem: nam unitas sacerdotalis resultat ex unione morali, qua omnes Ecclesiæ, inter se per unius & ejusdem veræ fidei professionem colligatæ, sunt unum moraliter. Ergo eatenus particularis Ecclesia Romana est radix unitatis sacerdotalis, quatenus per eam & cum ea omnes aliæ Ecclesiæ unam & eandem veram profitentur fidem, hoc est, quatenus ipsa talem fidem profitetur, quæ vera est, & quia profitetur profitentur etiam omnes aliæ Ecclesiæ. Ergo sicut ex institutione Christi particularis Ecclesia Romana non potest non esse radix unitatis sacerdotalis, ita non potest non tenere & profiteri veram fidem.

S. Gregorius Nazianzenus sic ait in carmine de vita sua: *Natura binos haud quidem dedit soles, dedit ipsa binas attamen, mundi faces, Roma, vetustam scilicet, ac novam.... Fides vetusta recta erat jam antiquitus, & recta præstat nunc item, nexu pio, quodcumque labens sol videt, devincies: ut universi præsidem mundi decet, totam colit que numinis concordiam.* Juxta S. Doctorem, fides Ecclesiæ particularis Romana est nexus, quo inter se devincuntur fideles omnes, & devincti constituunt universalem Christi Ecclesiam. Unde fides Ecclesiæ particularis Romæ semper fuit, & nunc est, adde, & semper erit recta fides, quia fideles omnes non possunt inter se devinci, & devincti universalem Christi Ecclesiam constituere, nisi per veræ fidei professionem.

Præterea, juxta S. Doctorem, ad Ecclesiam particularem Romanam, quia præsidet omnibus aliis Ecclesiis particularibus, pertinet servare concordiam inter fideles omnes, eos scilicet in vera fide continendo. Pertinet igitur ad Ecclesiam particularem Romanam continere fideles omnes in vera fide; ad quod manifestè requiritur, ut non possit ipsa à vera fide deficere: nam si ipsa aliquando à vera fide deficeret, quomodo alios in vera fide contineret?

S. Hieronymus lib. 3. apologiæ adversus Rufinum sic loquitur: *Attamen scito, Romanam fidem, Apostolica voce laudatam, istiusmodi prestigias non recipere, etiamsi Angelus aliter annunciet, quam semel predicatum est, Pauli auctoritate munitam non posse mutari.* Ecce apertè profitetur S. Doctor particularem Ecclesiam Romanam non posse in errore induci, & verò si hæc Ecclesia doctrinæ sibi ab Apostolis traditæ sic addicta est, ut Angelo aliter prædicanti, quam prædicaverint Apostoli, non crederet quis hominum unquam potuit, aut unquam poterit eam ad aliter credendum, quam initio crediderit, inducere? Nulla igitur arte humana vel etiam diabolica mutari potest Romana fides, Apostolica voce olim laudata, quippe quæ munitur Pauli auctoritate, cui innitentes Romani novitates omnes hactenus averfati sunt, & in posterum usque in finem averfabuntur.

Prob. 2. Auctoritate summorum Pontificum, qui veras Ecclesiæ suæ particularis prerogativas ignorasse, aut falsas ei attribuisse voluisse, nonnisi iniquissimè judicarentur. Pro omnibus sit Gelasius I. dist. 21. can. 3. ubi decreti ab eo in Concilio septuaginta Episcoporum editi hæc referuntur verba: *Quamvis universæ per orbem Catholica Ecclesiæ unus thalamus Christi sit, sancta tamen Romana Catholica & Apostolica Ecclesiæ, nullis synodicis constitutis cæteris Ecclesiis præclara est, sed Evangelica voce Domini & Salvatoris nostri, primum obtinuit, Tu es Petrus, inquit, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalēbunt adversus eam. Et inferius sic prosequitur S. Pontifex: Est ergo prima Petri Apostoli Sedes, Romana Ecclesiæ, non habens maculam, neque rugam, neque aliquid hujusmodi.*

Juxta Gelasium, & ejus Concilium, hæc Christi verba: *Tu es Petrus, & super hanc petram, &c.* non

non solum pertinent ad universalem Ecclesiam, sed etiam ad particularem Romanam. Quare porta inferi, sicut propter expressam Christi promissionem nunquam pravelebunt adversus universalem Ecclesiam, quia nunquam deficiet à recta fide, ita propter eandem promissionem Christi nunquam pravelebunt tant adversus particularem Ecclesiam Romanam, quia nunquam à recta fide defectura est, neque solum universali Ecclesiae, sed etiam particulari Romanae Christus nunquam non assistet, ut rectam semper fidem profiteantur. Unde sicut Apostolus universalem Ecclesiam vocat Ecclesiam sine macula & ruga, quia nulla unquam sedabitur erroris nota: ita iure optimo Gelasius cum suo concilio Ecclesiam particularem Romanam vocat Ecclesiam sine macula & ruga, quia similiter nulla unquam erroris nota maculabitur.

Prob. 3. Ex concilio œcumenico Lugdunensi II. can. 1. ubi dicitur: *Fideli ac devota professione fitemur, quod Spiritus sanctus æternaliter ex Patre & Filio non tanquam ex duobus principis, sed tanquam ex uno principio, non duabus spirationibus, sed unica spiratione procedit. Hoc professi est hætenus, prædicavit, & docuit; hoc firmiter tenet, prædicat, & docet, & profitemur sancta Romana Ecclesia, mater omnium fidelium, & magistra:* unde sic argumentor. Ecclesia particularis Romana est mater & magistra omnium fidelium. Atqui mater & magistra omnium fidelium non potest errare in fide: nam si posset errare in fide, posset fideles omnes in errorem inducere; cum teneantur fideles omnes eam docentem audire, & ejus doctrinam sequi; sique possit universæ Ecclesiae fidem corrumpere. Ergo, &c.

Dices. Si Ecclesia particularis Romana erraret in aliquo articulo, fideles non tenerentur quoad hoc sequi doctrinam ejus. R. Itaque: sed in hac suppositione, Ecclesia particularis Romana non magis esset fidelium omnium magistra, quam quælibet alia particularis Ecclesia: careret enim infallibilitatis privilegio, sine quo repugnat eam esse fidelium omnium magistram, & hypothesi quod absolute nolit Deus universæ Ecclesiae fidem corrumpi posse, adeoque absolute nolit in errorem induci posse fideles omnes. Ex hac enim hypothesi Deus non potest particularem aliquam fidelium hominum magistram constituere, quin eam simul donec infallibilitatis prærogativa: quia hoc ipso quod particularem aliquam Ecclesiam fidelium omnium magistram constituit, hoc ipso, inquam, fidelibus omnibus eam docentem audiendi, ejusque doctrinam sequendi obligationem imponit.

Prob. 4. Hoc ratiocinio. Si particularis Ecclesia Romana potest errare in fide, supponatur errare in uno aliquo articulo. In hac suppositione, vel omnes aliae Ecclesiae particulares ei consentient, vel non, sed dissentient. In utroque autem casu nulla amplius erit vera Christi Ecclesia in terris. In primo quidem, quia omnes omnino particulares Ecclesiae, ex quibus coalescit universalis, falsam fidem profitebuntur, & vera Christi Ecclesia esse non potest sine professione veræ fidei. In secundo verò, quia dissolvitur unitas, sine qua esse non potest vera Christi Ecclesia: hæc enim unitas in eo consistit, quod per Ecclesiam particularem Romanam tanquam per principalem Ecclesiam omnes aliae particulares Ecclesiae inter se & cum ea colligentur professione unius & ejusdem fidei, seu, quod idem est, profitendo unam & eandem illam fidem, quam ipsa proficitur, & quia proficitur: unde dicitur & est certum unitatis, vi cuius ex ea & omnibus aliis Ecclesiis particularibus fit una vera Christi Ecclesia. Ergo ad hanc unitatem requiritur, ut una sit fides Ecclesiae particularis Romanae, & omnium aliarum Ecclesiarum particularium. Atqui non esset una fides Ecclesiae particularis Romanae, & omnium aliarum Ecclesiarum particularium; quandoquidem, ut supponitur, in uno quodam articulo omnes aliae particulares Ecclesiae à particulari Romana dissentirent. Ergo non solum in primo casu, sed etiam in secundo desineret esse vera Christi Ecclesia. Ex his

Argumentor adhuc sic. Universalis Ecclesia est corpus politicum, resultans ex omnibus Ecclesiis particularibus concurrentibus ad particularem Ecclesiam Romanam, & per hunc concursum unum totum morale cum ea constituentibus; unde Ecclesia particularis Romana dicitur & est centrum unitatis, ex qua resultat corpus politicum, quod est universalis Ecclesia. Atqui omnes particulares Ecclesiae eatenus concurrunt ad particularem Ecclesiam Romanam, & ad eam sic concurrente, cum ea constituunt unum illud totum morale, quod est universalis Ecclesia, quatenus fidem eandem cum illa profitentur, & eadem cum illa participant sacramenta sub regimine Episcopi ejus, tanquam supremi Pastoris. Ergo omnes particulares Ecclesiae cum Ecclesia particulari Romana constituunt universalem Ecclesiam, quatenus sub regimine Romani Episcopi, tanquam Pastoris supremi, fidem profitentur, quam profiteretur, & sacramenta participant, quæ participat Ecclesia particularis Romana. Ergo fides Ecclesiae particularis Romanae est fides universalis Ecclesiae. Ergo vel fides Ecclesiae particularis Romanae corrumpi non potest, vel corrumpi potest fides universalis Ecclesiae. Fidem autem universalis Ecclesiae corrumpi non posse, supra demonstratum est, & est indubitatum apud omnes catholicos. Ergo, &c.

Confirmatur ex Ecclesiae Gallicanae sensu, cujus testis est saeculo octavo author librorum Carolinorum lib. 1. c. 6. ubi sic loquitur: *Qualiter Romana Ecclesia ceteris Ecclesiis à Domino prelatam, & à fidelibus consulenda sit, prosequamur, praesertim cum non ab aliis scripturis, nisi ab his quas illa inter canonicas recipit, testimonia sint sumenda: nec ab illorum doctorum, nisi eorum qui à Gelasio, vel aliis illius sanctae Sedis Pontificibus suscepti sunt, dogmata sint amplectenda..... Hæc sanctae fidei spiritualibus munita armis, & à fonte lucis & origine bonitatis salutaribus sariata fluentis, & horrendis atrocibusque obstitit haesum monstris, & mellisina predicationis pocula catholicis per orbem ministrat Ecclesia..... unde datur intelligi sanctos & eruditos viros per diversus mundi partes predicationis & scientiae lampade coruscantes, non solum à sancta Romana Ecclesia non recessisse, sed etiam tempore necessitatis ob fidei corroboracionem ab ea adiutorium implorasse. Quod regulariter... omnes catholice debent observare Ecclesiae, ut ab ea post Christum ad munendam fidem adiutorium petat, quæ non habens maculam, nec rugam, & portentuosam haesum capita calcet, & fidelium mentes in fide corroborat.*

Hic Ecclesiae particulari Romanae manifestè attribuitur infallibilitas in fide. Et verò Ecclesia, quam fideles omnes debent consulere, cujus est scripturas canonicas à non canonicis, & auctores orthodoxos à non orthodoxis discernere, cujus est omnes fideles docere, à qua post Christum omnes catholice Ecclesiae ad munendam fidem adiutorium debent petere, cujus est fidelium mentes in fide corroborare, hæc, inquam, Ecclesia à vera fide deficere non potest, eique ut nunquam à vera fide deficiat, specialiter assistit Christus, vel ceterè Christus dicendus est veræ fidei incolumitati insufficienter providisse, obligando scilicet fideles omnes & omnes catholicas Ecclesias ad consulendam & audiendam Ecclesiam, quæ errando fideles omnes & omnes catholicas Ecclesias in errorem possit inducere.

Igitur laudatur author cum dicit Ecclesiam particularem Romanam, sanctæ fidei spiritualibus munitam armis, haesum monstris semper obstitisse; non habentem maculam neque rugam, haesum capita calcare, arque fidelium mentes in fide corroborare; manifestè intendit commendare ipsius in fide infallibilitatem: quam infallibilitatem agnoverunt sancti & eruditi viri per diversas mundi partes scientiae lampade coruscantes, tempore necessitatis ab Ecclesia particulari Romana ad fidem suam corroborandam adiutorium implorando.

Nono saeculo Hincmarus lib. de prædest. c. 4. ubi sic

ubi sic ait: *Piis, devotis, atque catholicis hoc debet sufficere, quod omnium Ecclesiarum mater, sancta, catholica, atque apostolica docet Romana Ecclesia.* At qui dicit id, quod docet Romana Ecclesia, catholicis satis esse debere, dicit Romanam Ecclesiam non posse non recte docere; & qui dicit Romanam Ecclesiam non posse non recte docere, dicit Romanam Ecclesiam non posse à vera fide deficere. Hujus indefectibilitatis rationem reddit Hincmarus, cum Ecclesiam Romanam vocat omnium Ecclesiarum matrem; & verò hoc ipso quod Christus Ecclesiam Romanam omnium aliarum Ecclesiarum matrem esse voluit, & hoc volendo, Ecclesiam Romanam omnes alias Ecclesias orthodoxa doctrina lacte nutriendi munus imposuit, non potest non velle Christus providere efficaciter, ut nihil unquam nisi sanum & orthodoxum teneat Ecclesia Romana, ne ipsa erroris veneno infecta, omnes alias Ecclesias venenato lacte aliquando inficiat, & sic corrumpatur fides universae Ecclesiae.

De hac Ecclesiae Romanae infallibilitatis prerogativa certus Hincmarus ibidem, ut se certo probet orthodoxum Episcopum, sic adhuc loquitur: *Sequitur qua catholica & apostolica nos docet sancta Romana Ecclesia, qua nos in fide genuit, catholico lacte aluit, uberibus caelo plenis ad solidum cibum nutrit, disciplina orthodoxa ad perfectum virum perduxit, & ad alias instruendum sua probatione instituit.* Porro quantam hac Hincmari verba ad probandum ejus orthodoxiam vim habeant, supposito in Ecclesia Romana infallibilitatis privilegio, & eo sublato, quantum hac vis imminuatur, nemo est qui non sentiat.

Saeculo duodecimo S. Bernardus epist. 190. ad Innocentium II. oportet, inquit, ad vestrum referri Apostolatum pericula quaeque & scandala emergentia in regno Dei, ea praesertim quae de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum reserari damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum. Hec quippe hujus prerogativa sedis. Hujus autem sedis nomine Ecclesiam Romanam cum dignitate Pontificia intelligendam esse, patet ex Gelasio loco supra laudato.

Saeculo decimo quarto Petrus de Alliaco apolog. facult. Ad primam Sedem Apostolicam, inquit, pertinet auctoritate judiciali suprema circa ea, quae sunt fidei, judicialiter definire... quia ad illius tanquam ad supremi iudicis auctoritatem pertinet in fine judicialiter definire, cuius fides nunquam deficit (fides autem primae Sedis Apostolicae, quae est Ecclesia particularis Romana, nunquam deficit) quia de hac sancta Sede, in persona Petri Apostoli eam praesidentis, dictum est Petro: Rogavi pro te ut non deficiat fides tua.

Saeculo decimo sexto Clerus Gallicanus in comitiis Meloduni habitis anno 1579. ubi declaravit, fideles omnes credere & profiteri debere ea omnia, quae credit & proficitur sancta Ecclesia Romana, quae est magistra, columna, & firmamentum veritatis: quia cum hac Ecclesia propter ejus principalitatem, omnem aliam Ecclesiam in rebus ad fidem pertinentibus idem sentire oportet. His porro verbis, quia cum hac Ecclesia, &c. manifestè alluditur ad Irenaei verba à nobis supra laudata. Hic autem Clerus Gallicanus fidelibus Ecclesiam Romanam proponit ut fidei regulam, & quidem infallibilem; cum dicat eam esse magistratam, columnam, & firmamentum veritatis; & iisdem verbis utatur Apostolus, ad asserendam infallibilitatem universalis Ecclesiae.

Saeculo decimo septimo doctissimus Bossuetus, Meldorum Episcopus, in concione quam habuit in comitiis Cleri Gallicani celebratis anno 1682. ubi sic ait: *Roma, quia predestinata fuit ut esset caput religionis & Ecclesiae, fieri debuit propria & particularis B. Petri Ecclesia: quapropter erecta fuit & fixa Romana Cathedra aeterna; Hac est Ecclesia Romana, quae à B. Petro & successoribus ejus edacta, nullam admittit haeresim.... Hoc pacto Ecclesia Romana virgo semper est. Fides Romana semper est fides universae Ecclesiae: idcirco quod creditum est hactenus, etiam nunc*

creditur, & in posterum creditur super: eadem etenim vox aeternum personat ubique, Petrusque in successoribus suis aeternum manet fidelium fundamentum. Hoc dixit Christus ipse: Prius autem caelum ac terra dissolventur, quam verbum ejus inane abeat.

His Meldorum Episcopi verbis, quae etiam Cleri Gallicani verba censeri jure merito possunt; cum concilio illa, ex qua sunt deprompta, comitorum, in quibus habita fuit, iusto typis mandata fuerit & divulgata; his, inquam, Meldorum Episcopi verbis clare dicitur Ecclesia particularis Romana non posse à recta fide deficere, & idcirco, quod notandum est, non posse, quia sic ei Christus semper ascriptus est, ut Pastor semper recte docturus sic oves, & oves Pastorem, recte docentem semper, semper audituræ sint.

Obj. Historia Ecclesiastica docent aliquos, imò multos in Ecclesia particulari Romana prolapsos esse in schisma & haeresim. Sic B. Irenaei tempore Florinus Ecclesiae Romanae Presbyter, adjuncto sibi Blasto, nefandam conflavit haeresim, & multorum in Ecclesia Romana fidem pervertit, ut tradit Eusebius lib. 5. hist. Eccl. c. 15. ubi sic ait: *In urbe Roma Florinus quidam gradu presbyteri de Ecclesia lapsus, una cum Blasto socio criminis & furoris, plurimos de Ecclesia in suum barathrum deducebant, nova adversum veritatem signenta machinantes.* Hi autem inter alia asserabant Deum esse auctorem peccatorum, ut patet ex eod. Euseb. eod. lib. c. 20.

R. Cum dicimus Ecclesiam particularem Romanam à vera fide deficere non posse, non negamus aliquos, imò multos in uno vel pluribus articulis errare posse, qui hoc ipso quod errant, & errorem suum profitebantur, desinent esse de illa Ecclesia. Solum itaque negamus, 1. omnia illius membra posse à vera fide deficere, 2. Tot posse à vera fide deficere, ut non supersint in sufficienti numero, qui cum Episcopo suo veram fidem teneant & profiteantur, atque Ecclesiam illam constituent, quae centrum est unitatis, caput religionis & universalis Ecclesiae, fidelium omnium mater & magistra, ad quam propter ejus principalitatem oportet omniem convenire Ecclesiam, &c.

At inquit. Quid si magna aliqua dissensio in materia fidei orietur in Ecclesia Romana; quae idcirco scinderetur in duas partes aequales? R. in hoc casu, cuius tamen possibilitas jure optimo negari posset, Ecclesiam Romanam fore in ea parte, quamvis supponatur minor altera, quae adhærebit Romano Episcopo, juxta illud S. Cypriani epist. 66. ad Puppianum: *Ecclesia à Christo non recedit: & illi sunt Ecclesia, & plebs sacerdoti adunata, & pastori suo grege adherens.* Unde scire debes Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo, & si qui cum Episcopo non sint, in Ecclesia non esse. Unde in casu proposito, quod pars adherens Pontifici ut fidei contrarium rejiceret, non posset non esse contrarium fidei, & ut tale ab omnibus fidelibus deberet rejici; quod vero teneret ut ad fidem pertinens, non posset non pertinere ad fidem, & ut tale à fidelibus omnibus recipi deberetur. Breviter, ad illam partem ut centrum unitatis omnes alias Ecclesias particulares convenire oportet, non ad alteram, quae non esset nisi multitudo non solum à particulari Romana, sed etiam ab universalis Ecclesia per schisma vel etiam haeresim separata.

At inquit. Verba Cypriani laudata intelligi debent cum hac tacita restrictione: Modò Episcopus neque haereticus neque schismaticus sit. R. hoc negando: nam v.g. tempore quo Cyprianus epistolam citatam scribebat, particularis Ecclesia Carthaginensis consistebat in multitudine adherente Cypriano, canonicè ad episcopatum promoti. Unde si tunc Cyprianus fuisset schismaticus aut etiam haereticus, particularis Ecclesia Carthaginensis fuisset schismatica aut etiam haeretica. Fideles verò Carthaginenses tunc non ad particularem Carthaginensem, sed ad universalem Ecclesiam ut membra illius pertinuerunt.

At inquit. Si ita est, in casu proposito posset Ecclesia Romana à vera fide deficere. R. neg. Probabilis.

Si

Si in casu proposito multitudo adherens Pontifici, hoc ipso præcisè quòd ei adhereret, esset Ecclesia Romana, & Pontifex erraret, certè Ecclesia Romana à vera fide deficeret. Ergo, &c. R. hoc argumentum non magis valere, quàm istud, quod fieri potest extra casum scissionis: Nunc tota Ecclesia Romana adheret Pontifici, & doctrinam ejus sequitur. Ergo si Pontifex errat in fide nunc, errat quoque in fide tota Ecclesia Romana. Ergo Ecclesia Romana potest à vera fide deficere. Non valet hæc secunda consequentia, & ex priore malè deducitur: quia fieri non potest ut Pontifex erraret in fide in sensu compositio totius Ecclesiæ Romanæ ipsi adherentis, & doctrinam ejus sequentis: saltem enim tam impossibile est Pontificem in fide errare in sensu composito totius Ecclesiæ Romanæ, &c. quàm impossibile est ipsam totam Ecclesiam Romanam à vera fide deficere.

Similiter non valet consequentia in priore syllogismo, quod sit pro casu scissionis proposito: cum enim in hoc casu necesse esset alterutram partem adherere Pontifici; & ejus doctrinam sequi, & eam partem, quæ Pontifici adhereret, esse Romanam Ecclesiam, fieri non posset in hoc casu, ut Pontifex erraret in fide: nam tunc Pontificem errare in fide, tam, esset impossibile, quàm est impossibile Ecclesiam Romanam à vera fide deficere. Ex his

Collige I. Quod Pontifex extra casum scissionis, adeoque cum tota Ecclesia Romana damnatur ut heterodoxum, non posse non esse tale, & ut tale à fidelibus omnibus esse rejiciendum; quod verò ut orthodoxum approbat, non posse non esse orthodoxum, & ut tale à fidelibus omnibus approbandum esse. 2. Quod Pontifex in casu scissionis proposito cum parte sibi adherente, altera quantumvis reclamante & contradicente, damnaret ut heterodoxum, fore infallibiliter tale, adeoque ut tale rejiciendum ab omnibus fidelibus; quod verò ut orthodoxum approbaret, fore infallibiliter orthodoxum, adeoque ut tale ab omnibus fidelibus recipiendum. 3. Et ita prætermissa personali infirmitate Pontificis ex cathedra loquentis, quam hic non defendimus, quod Pontifex cum notabili parte Ecclesiæ suæ vel damnatur ut repugnans fidei, vel approbat ut ad fidem pertinens, illud esse infallibiliter tale, quale damnatur vel approbatur à Pontifice & à notabili parte ei adherente: tunc enim unus & idem est in materia fidei sensus Pontificis & Romanæ Ecclesiæ; etiam si altera pars non accedat, sed apertè contradicat; nam hoc ipso fit schismatica, & definit esse de Romana Ecclesia.

At inquit. Quid si pars non accedens, sed apertè contradicens, major sit alia Pontifici acquiescente? R. hoc nihil obesse: cum enim alia pars supponatur notabilis, adeoque facere multitudinem, sufficit ad constituendam Ecclesiam Romanam, & adherens Pontifici, re ipsa constituit; cum ibi sit Ecclesia, ubi est Episcopus cum multitudine sibi adherente: nam, ut ait Cyprianus verbis supra citatis, Ecclesia est plebs sacerdoti suo adunata plebs adherens pastori suo: unde Ecclesia est in Episcopo, & Episcopus in Ecclesia.

Confirm. In hoc casu vel nulla ampliùs est Ecclesia Romana; vel consistit adhuc in duplici parte; vel consistit in sola majori parte Pontifici contradicente; vel denique consistit in sola parte minori acquiescente Pontifici. Non primum: nam Ecclesia Romana deficere non potest. Non secundum: alioqui non erit una & eadem fides Ecclesiæ Romanæ, quod est absurdum. Non tertium: nam hæc major pars non est cum Episcopo; cum ab eo dissentiat in materia fidei, atque ita non unam & eandem cum illo profiteatur fidem. Multitudo autem quæ non est cum Episcopo, non est in Ecclesia, & multò minùs est Ecclesia. Ergo superest, ut Ecclesia Romana consistat in sola parte minore Pontifici acquiescente, quæ cum ita minor sit altera, ut sit tamen notabilis, & faciat multitudinem, apta est ad constituendam cum Episcopo suo Ecclesiam particularem, illam scilicet, cujus iure divino particularis Episcopus est Romanus Pontifex.

Unde ulterius sequitur, ex hac parte, quæ acquiescit Pontifici, stare veritatem, errorem verò ex altera parte, quamvis majore.

ARTICULUS VI.

Solvitur obiectio petita ex iis, quæ circa Pelagium & Celestium ejus discipulum Roma gesta sunt sub Zozimo.

*O*bj. Zozimus cum Ecclesia Romana Pelagium & Celestium hæreticos vel potius hæresiarchas judicavit esse orthodoxos. Patet ex ipsius Zozimi epist. 3. & 4. ad Africanos præfules. In secunda sic loquitur Zozimus: *Sit vobis gaudium, eos quos falsi iudices criminabantur, agnoscere à nostro corpore & catholica veritate nunquam fuisse divulsos. Certe hoc quòd nostra expectatio desiderabat, eluxit; ut damnanda damnarent.* R. revera Zozimum cum Ecclesia Romana aliquandiu delusum fuisse malis artibus Pelagii & Celestii, quos proinde ex errore facti Zozimus cum Ecclesia Romana orthodoxos præjudicavit. Dico, præjudicavit: noluit enim eos absolvere, & in communionem admittere, donec ea de re litteras daret ad præfules Africanos, & ab illis vicissim reciperet, ut apertè colligitur ex prima ejus ad illos epistola, ubi sic ait: *Quare intra secundum mensem aut veniant, qui presentem redarguant aliter sentire, quàm libellis & confessione contexit, aut nihil, post hæc tam aperta & manifesta quæ protulit, dubii sanitas vestra resedisse cognoscat.* Sic igitur Zozimus cum Ecclesia Romana Pelagium & Celestium judicavit orthodoxos, ut eorum absolutionem distulerit ad duos menses, intra quos possent Africani præfules responsa dare, & inde venire qui Pelagium & Celestium accusarent.

Patet etiam ex Mario Mercatore in commonitorio super nomine Celestii, Pelagii, &c. ubi ea, quæ consecuta sunt, sic enarrat: *Episcopis vero ex Africa rescribentibus, omnemque causam, quæ apud eos facta fuerat, exponentibus, missis etiam gestis exinde, quæ fuerant tunc cum illo, vel de illo (Celestio) confecta, vocatur ad audientiam pleniorē ut quæ promiserat festinaret implere, id est ut damnatis predictis Capitulis (de quibus à Paulino diacono accusatus fuerat Carthagine) sententia Afrorum Pontificum, quæ fuerat communionē privatus, absolveretur; non solum non adfuit, sed etiam ex memorata Romana urbe profugit, atque ob hoc à beate memoriæ predicto Zozimo Episcopo scriptis amplissimis, vel longissimis perdamnatus est.*

Porro Zozimus cum Ecclesia Romana Pelagium & Celestium aliquandiu judicavit orthodoxos, non eorum errores approbando ut dogmata catholica, ut ampliùs declarabitur, sed eos ab erroribus illis alienos, vel saltem ad illos sincerè deponendos paratos esse, inculpatè existimando: unde Zozimus cum Ecclesia Romana Pelagium & Celestium aliquandiu susceperunt non ex affectu hæresis, aut ex errore sive culpabili, sive inculpabili juris, sed ex errore inculpabili facti purè personalis, putando eos sincerè agere, non subdolè. Pontificem autem & Ecclesiam Romanam in factis purè personalibus, sed sine ullo veræ fidei dispendio, errare posse, faciliè conceditur.

Dices. Zozimus cum Ecclesia Romana ut catholicum approbavit libellum fidei, quem Pelagius ad Innocentium Zozimi decessorem direxerat. Patet ex altera ad Africanos præfules Zozimi epistola, ubi narrat Pelagii libellum publicè recitatum esse, omnibus, qui aderant, gaudentibus & admirantibus, imò & quibuscumque illacrimantibus præ gaudio. Ergo Zozimus cum Ecclesia Romana erravit etiam errore juris in causa Pelagii. R. neg. conseq. Nam libellus Pelagii est planè catholicus in sensu obvio: & hæc clausula, *in qua (fidei professione) si minus peritè, aut parum cautè aliquid fortè positum est, emendari cupimus à te, qui Petri & fidem tenes, quam subijcit Pelagius, est homi-*

hominis animi verè catholici speciem præ se ferentis. Quare Pelagii libellus ut catholicus à Zozimo & Ecclesia Romana approbari potuit absque ullo errore juris.

Pelagii igitur libellus fidei ut catholicus absque ullo errore juris approbatus est à Zozimo & Romana Ecclesia, quamvis non sine multiplici errore facti purè personalis. Nam 1. Pelagius libellum illum scripserat, & Romani miserat, non ex sincero verè fidei profitendæ affectu, sed ut se, cum erroribus suis, licet jam non semel damnatis, additissimus esset, catholicum simularet, & hac simulatione surriperet Sedis Apostolicæ approbationem, qua munitus posset impunè errores suos palam profiteri, eosque facilius disseminare.

2. Multa in libello suo in sensu obvio catholica, in alieno & pravo sensu intelligebat: sic dicendo *nos semper Dei indigere auxilio* ad bonum operandum, per Dei auxilium intelligebat tantum gratiam legis & doctrinæ, quam volebat nobis sufficere. Item dicendo *hominem semper peccare & non peccare posse*, intelligebat hominem cum sola gratia legis & doctrinæ omni omnino peccato carere posse; & sic dicendo *mandata Dei à singulis servari posse*, intelligebat omnia omnino mandata Dei à quolibet homine absque alio, quam legis & doctrinæ, adjutorio, toto vitæ decursu posse servari: imò intelligebat legis & doctrinæ auxilio nos non indigere semper, nisi ad facilius posse. Quæ omnia ignorare potuerunt Zozimus & Ecclesia Romana; & ea ignorando, circa facta purè personalia errarunt.

Dices. Zozimus cum Ecclesia Romana catholicum declaravit oblatum à Celestio fidei libellum, ut constat ex S. Augustino lib. 2. contra duas epistolas Pelagianorum c. 3. At Celestius in hoc libello apertè negabat peccatum originale: nam ut refert S. Augustinus lib. 2. de gratia & pecc. orig. Celestius in libello suo postquam dixit: *Infantes autem debere baptizari in remissionem peccatorum secundum regulam universalis Ecclesie, & secundum Evangelii sententiam* constitemur; quia Dominus statuit regnum celorum non nisi baptizatis posse conferri; quod quia vires nature non habent, conferre necesse est per gratiæ libertatem: hæc subiungit: *In remissionem autem peccatorum baptizandos infantes non idcirco diximus, ut peccatum ex traduce firmare videamur, quod longè à catholico sensu alienum est; quia peccatum non cum homine nascitur, quod postmodum exercetur ab homine, quia non nature delictum, sed voluntatis esse demonstratur, & illud ergo confiteri (quod infantes baptizentur in remissionem peccatorum) congruum, ne diversa baptismatis genera facere videamur, & hoc præmunire (declarando in quo sensu non intelligantur infantes baptizari in remissionem peccatorum) ne per mysterii occasionem ad creatoris injuriam malum antequam fiat ab homine, tradi dicatur homini per naturam.* Ergo Zozimus cum Ecclesia Romana hæreticum fidei libellum approbavit ut catholicum. Ergo Zozimus cum Ecclesia Romana erravit contra fidem. Ad solutionem.

Observa. Celestius in suo fidei libello postquam suam circa articulos symbolo contentos fidem fusè exposuerat, continuò, adeoque antequam de baptismo infantium & originali peccato sententiam suam exponeret, hæc subiciebat verba: *Si quæ verò præter fidem quæstiones notæ sunt, de quibus esset inter plebsque contentio, non ego quasi author alicujus dogmatis definita hoc autoritate statui: sed ea quæ de Prophetarum & Apostolorum fonte suscepi, vestri apostolatus offerimus probanda esse iudicio, ut si forte ut hominibus qui piæ ignorantie error obreperit, vestra scientia corrigatur.* Patet ex S. Augustino libro proximè citato cap. 23. ubi sic ait S. Doctor de Celestio: *Item in libello, quem Roma dedit, cum fidem suam à Trinitate unius Deitatis usque ad resurrectionem qualis futura est mortuorum, de quibus eum nullus interrogaverat, & unde illi nulla quæstio movebatur, quantum dicere libuit explicasset, ubi ad id quod ageba-*

tur, ejus sermo pervenit: Si quæ verò, inquit, præter fidem, &c. ut superius. Celestius igitur in suo fidei libello suam de infantium baptismo & peccato originali opinionem Zozimi & Ecclesie Romanæ correctioni submisit. Ex his.

Ad infantiam R. dist. Libellum fidei à Celestio oblatum Zozimus cum Ecclesia Romana ut catholicum approbavit, sumptum adæquatè secundum se, seu sumptum secundum omnes sententias in eo expressas, N. Sumptum partim secundum se, hoc est, secundum Symboli articulos in eo expositos, & quorum expositio longè maxima pars erat libelli; partim, quantum ad baptismum infantium & peccatum originale, secundum sinceram, ut præsumebatur, animi præparationem auctoris, ea quæ de illis exponebat, submittentis censuræ Sedis apostolicæ, cujus iudicio sese obtemperatur profitebatur, C. Itaque libellus Celestii catholicus declaratus est à Zozimo, & Ecclesia Romana, non eo sensu quod nihil fidei repugnans, nihil non orthodoxum exprimeret, sed eo tantum sensu quod sententia in eo expressa, maxima ex parte esset catholica, reliqua verò, quæ adversabantur fidei, non asseveranter, sed dubitanter & animo ad correctionem comparato, in eo proposita essent, Libellus Celestii catholicus declaratus est à Zozimo & Ecclesia Romana, non eo sensu quod ex omni parte catholice esset, sed eo tantum sensu quod animo verè catholico conscriptus fuisset, nihilque in eo expressum fuisset affectu hæretico.

Hanc responsionem manifestè suggerit S. Augustinus lib. 2. contra duas epist. Pelag. c. 3. ubi sic ait: *Cum hoc (nempe se non idcirco dixisse infantes in remissionem peccatorum esse baptizandos, ut peccatum ex traduce firmare videretur, &c.) Celestius in suo libello posuisset inter illa duntaxat, de quibus se adhuc dubitare & instrui velle confessus est, in homine acerrimi ingenii, qui profecto si corrigeretur, plurimis profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est. Et propterea libellus ejus catholicus dictus est, quia & hoc catholica mentis est: si quæ forte aliter sapit, quam veritas exigit, non ea certissime definire, sed detecta ac demonstrata respondere. Non enim hereticis, sed catholicis Apostolus loquebatur, ubi ait: Quotquot ergo perfecti hoc sapiamus, ut si quid aliter sapitis, id quoque Deus vobis revelabit. Hoc in illo factum esse putabant (Romani) quando se literis beate memorie Pape Innocentii, quibus de hac re dubitatio tota sublata est, consentire respondit. Et hoc ut plenius & manifestius in illo fieret, expectabatur venturis ex Africa literis.*

Itaque, juxta S. Doctorem, cum à Zozimo & Romanis approbatus est Celestii libellus, non ambiguitas dogmatis; ambiguitas enim suam circa peccatum originale sententiam exponebat Celestius; sed voluntas emendationis approbata est. Celestius suam de peccato originali doctrinam non asseveranter ut dogma fidei, sed dubitanter ut opinionem exponebat in suo libello, eam iudicio Sedis apostolicæ sub mittebat, instrui volebat; si quis in eam irrepsisset error, eum emendare paratus erat: recitator publicè libello, interrogatus num consentiret rescriptis Innocentii, quibus ea de re tota dubitatio sublata fuerat, respondit consentire, & sic respondendo, doctrinam de peccato originali à se in libello suo expositam damnavit, & retractavit, non quidem signatè, sed exercitè, quod satis tunc esse videri potuit Zozimo & Romanis, ratis utendum æconomia erga hominem acerrimi ingenii, qui si corrigeretur, plurimis profuturus erat.

Tunc itaque à Zozimo & Romanis libellus Celestii catholicus dictus est, non quod omnia in eo essent veritati catholice consona, & Zozimus cum Romanis Celestium de peccato originali, ut sententiam, sentire judicaret; sed quia Celestius in eo catholicam virtutem circa omnes Symboli articulos professus fuerat, nec nisi dubitanter proposuerat sententiam suam de peccato originali, & quidem ut corrigendam,

dam, si ita videretur Sedi apostolicæ, eamque re ipsa damnatæ & retractatæ, publicè respondendo consentire se Innocentii ad Africanos Episcopos rescriptis, unde sufficienter probasse videbatur Celestius se non affectu hæretico, sed animo catholico libellum suum conscripsisse. Nam & hoc catholica mentis est: si qua fortè aliter sapit, quàm veritas exigit, non ea certissime definire, sed detecta ac demonstrata respicere. Zozimus igitur cum Ecclesia Romana libellum Celestii non approbavit ut catholicum, ex hæresis affectu, aut ex aliquo errore juris, sed ex errore facti purè personalis, credendo scilicet Celestium sincere loqui & agere; cum tamen mentiretur, ipsumque Pontificem, & Ecclesiam Romanam conaretur ludificari.

Dices. Zozimus cum Ecclesia Romana errorem Celestii circa peccatum originale approbavit ut dogma catholicum. R. hoc esse falsum, ut prob. 1. ex eo quòd in toto Celestii causæ decursu Zozimus nunquam dixerit, nunquam scripserit homines nasci sine macula peccati originalis. Hoc argumento utitur S. Augustinus loco proximè citato, ubi sic ait: *Tot & tantis inter apostolicam Sedem & Afros Episcopos currentibus & recurrentibus scriptis Ecclesiasticis, etiam gestis de hac causa apud illam Sedem, Celestius presente & respondente confectis, quam tandem epistola veneranda memoria Pape Zozimi, quæ interlocutio reperitur, ubi præcepit credi oportere sine ullo vitio peccati originalis hominem nasci? Nusquam prorsus hoc dixit, nusquam omnino conscripsit.*

2. Ex eo quòd Celestium, accepto & recitato ejus libello, jussit damnare capitula ipsi aliàs à Paulino diacono Carthagine coram Aurelio Episcopo objecta, & consentire Innocentii ad Africanos Episcopos litteris, ut testis est S. Augustinus, lib. 2. de grat. & pecc. orig. cap. 7. *Hanc, inquit, ejus (Celestii) prælocutionem (qua doctrinam suam de peccato originali submittebat judicio & correctioni Sedis Apostolicæ) venerabilis Papa Zozimus tenens, egit cum homine, quem falsa doctrina ventus inflaverat, ut ea quæ illi à diacono Paulino fuerant objecta damnet, atque ut Sedis Apostolicæ litteris, quæ à sancta memoria suo predecessore manaverant, præberet assensum.* At in dictis capitulis, secundo scilicet & tertio, objectum fuerat Celestio, quòd diceret, peccatum Adæ ipsum solum lesisse; & infantes, qui nascuntur, in eo statu esse, in quo Adæ fuit ante prævaricationem. Item in litteris Innocentii ad Conc. Carth. dicitur, Christum per novæ regenerationis purificationem omne præteritum vitium sui baptismatis lavacro purgasse. Et in litteris ejusdem ad Milevitanum Concilium II. excommunicantur Pelagius & Celestius, quòd dicerent infantibus ad vitam æternam baptismum non esse necessarium; & hoc dicebant quia negabant infantes nasci peccatores. Ergo Zozimus jussit Celestium damnare doctrinam suam de peccato originali. Ergo non eam approbavit, ut dogma catholicum.

3. Cum Africani episcopi ad Zozimum rescriptissent, quoniam libellus Celestii publicè dictus fuerat catholicus, satis non esse; quòd Celestius generaliter, consentiendo scilicet Innocentii litteris, id quod in eo de peccato originali fidei dissonum posuerat, damnet, sed ad vitandum pusillorum scandalum, ab eo expressam doctrinam suam retractationem exigendam, probato consilio, annuit Zozimus. Quare cum se ad id quàm primùm à Zozimo evocandum rescivisset, aut suspicatus esset Celestius, clam, de sua causa desperans, fugam cepit. Minime igitur suæ de peccato originali doctrinæ, tanquam catholici dogmatis, approbatorem, sed è contra infensissimum adversarium habuit Zozimum cum Ecclesia Romana.

Prob. ant. ex S. Augustino, lib. 2. ad Bonifacium, c. 3. jam non semel laudato, ubi dicit Zozimum, ut Celestium à sententia excommunicationis in eum lata abolveret, expectasse donec eum catholicè sentire certior fieret venturis ex Africa litteris, in qua provincia ejus aliquantò calliditas evidentiùs innotuerat. Simonnet Theol. Tom. II.

& sic prosequitur: *Quæ Romanæ litteræ posteaquam venerunt, id continentes non sufficere hominibus tardioribus & sollicitioribus, quòd (Celestius) se generaliter Innocentii episcopi litteris consentire fatebatur, sed aperte eum debere anathematizare, quæ in suo libello prava posuerat, ne si id non fecisset, multi parum intelligentes, magis in libello ejus illa fidei venena à Sede Apostolica crederent approbata, propterea quòd ab illa dictum erat, eum libellum esse catholicum, quàm emendata, propter illud quòd se Pape Innocentii litteris consentire ipse responderat. Tunc ergo cum ejus præsentia posceretur, ut certis ac dilucidis responsionibus vel astutia hominis vel correctio diluisceret, & nulli ambigua remaneret, se subtraxit & negavit examini.*

4. Denique, cum Celestius fugiendo, lycophantiam suam prodidisset, Zozimus qui eatenus illum, utpotè ingenium, quamvis nefando errore perversum, non tamen contemptibile, aliquantè lenius, quàm severior postulabat Ecclesiæ disciplinam, tractaverat, eò quòd studiosè corrigendus potius, quàm facilè damnandus videretur, ut ait S. Augustinus loco citato; Zozimus, inquam, perspecta Celestii obfirmata perveritate, contra eum, & magistrum ejus Pelagium, ad omnes orbis christiani episcopos misit litteras, in quibus Celestii & Pelagii errores, & imprimis eorum de peccato originali doctrinam damnabat, ut patet ex commonitorio Marii Mercatoris à nobis laudato, & aliis veteribus monumentis. Quia autem fronte Zozimus doctrinam à se antea ut dogma catholicum approbatam, tanta postea solemnitate ut hæreticum dogma damnaasset?

Dices. Saltem S. Augustinus loco proximè citato satis aperte significat Ecclesiam Romanam in causa Pelagii & Celestii, errorem in fide ut dogma catholicum approbando, errare potuisse. Nam sic loquitur: *Sed si, quod absit, ita tunc fuisset de Celestio vel Pelagio in Romana Ecclesia judicatum, ut illa eorum dogmata, quæ in ipsis & cum ipsis Papa Innocentius damnaverant, approbando & tenenda pronunciarentur, ex eo potius esset prævaricationis nota Romanis Clericis inveniunda.*

R. neg. Itaque S. Augustinus sic loquendo non magis significat Ecclesiam Romanam errare posse in fide, quàm significet Apostolus à veritate apostatari posse bonos Angelos, cum ait Galat. cap. 1. *Sed licet nos aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Sicut ergo sensus Apostoli est, Si per impossibile etiam Angelus de cælo aliud vobis evangelizaret, quàm nos evangelizavimus, non audiendus, sed diris devovendus esset: ita S. Augustini sensus est: Si per impossibile Ecclesia Romana Pelagii & Celestii doctrinam, quam antea cum Innocentio ut heterodoxam conscripsit, postea ut orthodoxam approbandam & tenendam pronunciaret, ipsa in fide prævaricatrix habenda potius esset, quàm doctrina illa ut orthodoxa esset recipienda.

Amplius. S. Augustinus hoc loco Ecclesiæ Romanæ infallibilitatem in fide non modò non oppugnat, sed è contra vel asserit, vel certè aperte supponit. Nam juxta S. Doctorem, prævaricationis nota inveniunda fuisset Ecclesiæ Romanæ sub Zozimo, si tunc doctrinam Celestii approbandam & tenendam pronunciasset, quia ipsa cum Innocentio doctrinam illam damnarat ut fidei contrariam. Ergo juxta S. Doctorem, Ecclesia Romana doctrinam, quam semel damnavit ut contrariam fidei, non posset postea ut fidei consonam approbare sine nota prævaricationis. Ergo juxta S. Doctorem, quicquid Ecclesia Romana damnat ut contrarium fidei, non potest non esse fidei contrarium, & in eo damnando Ecclesia Romana falli non potest: nam si falli potest, quare non posset postea sine nota prævaricationis judicium suum recognoscere, illudque, si ita oporteret, emendare? Ergo juxta S. Doctorem, Ecclesia Romana falli non potest in rebus ad fidem pertinentibus. Sed

His quæ hoc articulo & superiore pro infallibilitate

Aa par-

particularis Ecclesiae Romanae à nobis dicta sunt, coronidem imponamus hoc ratiocinio. Universalis Ecclesia deficere non potest: hoc ut dogma fidei recipiant catholici omnes, Ergo non potest deficere centrum unitatis; nam Ecclesia universalis non potest subsistere sine unitate, nec unitas sine centro unitatis; adeoque si centrum unitatis potest deficere, potest deficere universalis Ecclesia. Ergo Ecclesia particularis Romana non potest à vera fide deficere: cum enim sit centrum unitatis, & in tantum sit, in quantum veram fidem tenet & profitetur; si potest à vera fide deficere, fieri potest ut desinat esse centrum unitatis, & sic fieri potest, ut centrum unitatis deficiat. Ergo particularis Ecclesia Romana nihil ut fidei contrarium respicere potest, quod sit fidei consonum; & nihil ut fidei consonum admittere potest, quod sit fidei contrarium; alioqui potest à vera fide deficere. Ergo quicquid particularis Ecclesia Romana damnat ut heterodoxum, infallibiliter heterodoxum est; & quicquid ut orthodoxum approbat, orthodoxum est infallibiliter. Ergo quicquid particularis Ecclesia Romana damnat ut heterodoxum, ut tale repudiari; & quicquid ut orthodoxum approbat, ut tale recipi debet à fidelibus omnibus. Ergo quicquid Episcopus Romanus, sive personalem habeat infallibilitatem, sive non, damnat vel approbat in materia fidei, conficia & consentiente Ecclesia particulari Romana, illud damnavit, vel approbare debent fideles omnes.

Porro qui hoc facere renuit, hoc ipso definit unam & eandem fidem tenere cum Ecclesia particulari Romana. Ergo hoc ipso separat se à centro unitatis. Ergo hoc ipso separat se ab universali Ecclesia. Nam definit esse membrum universalis Ecclesiae, qui definit participare unitatem, ex qua resultat corpus universalis Ecclesiae: & definit participare illam unitatem, qui ab illius unitatis centro divellitur. Et ab illius unitatis centro divellitur, qui definit unam & eandem illam fidem tenere & profiteri, quam tenet & profitetur particularis Ecclesia Romana. Et definit illam unam & eandem fidem tenere & profiteri, qui renuit damnavit vel approbare, quod in materia fidei damnavit vel approbat Ecclesia particularis Romana. Et renuit damnavit vel approbare, quod in materia fidei damnavit, &c. qui renuit damnavit vel approbare, quod in materia fidei, conficia & consentiente Ecclesia particulari Romana, damnavit vel approbat Romanus Episcopus.

DISPUTATIO VII.

De notis verae Christi Ecclesiae.

Notae verae Ecclesiae sunt verae Ecclesiae proprietates, non quaelibet, sed illae tantum, per quas homini Scripturas recipienti, & Christum, ejusque aliquam Ecclesiam existere credenti, evidenter evidenter magna morali & perfecta, atque ita absolute ac respectu cujuscumque intellectus sufficiente, demonstrari potest, quis inter omnes cœtus, qui se veram Christi, doctrinam sequi profitentur, sit vera Christi Ecclesia. Hinc

Ad veras Ecclesiae Christi notas multa requiruntur. Et 1. quidem requiritur, ut illi verè convenient: rem enim per signum, quo caret, cognosci repugnat. 2. Ut illi convenient evidenter; alioqui non poterit per illas evidenter demonstrari. 3. Et ita, ut ex Scripturis receptis evidenter deducantur; alioqui non convenient illi evidenter, seu, quod idem est, non evidenter cognoscuntur illi convenire: quia quod illi convenient, non aliter quam per revelationem divinam, ut talem receptam, evidenter cognosci potest. 4. Ut illi soli convenient: si enim inveniuntur etiam in alio cœtu, qui non est Ecclesia Christi, ab hoc cœtu discerni non potest Christi Ecclesia per notas illas: nam unum ab alio, per id quod utrique commune est, discerni repugnat. 5. Ut sint notiores illa: non

enim notius per minus notum, sed minus notum per notius agnoscitur. 6. Ut sint proportionatae omni hominum generi & conditioni: hic enim agitur de notis, quibus vera Christi Ecclesia demonstrari potest omnibus omnino hominibus, Scripturas divinas recipientibus, atque Christum, & ejus aliquam existere Ecclesiam credentibus. Et verò cum nemo nisi in vera Christi Ecclesia salvari possit, assignari debent notae, quibus omnes Ecclesiam illam discernere possint, ut possint in eam ingredi, qui in ea non sunt, & in ea uique ad finem vitae permanere, qui in ea sunt.

ARTICULUS I.

Unum vera Christi Ecclesia sit una, Sancta, Catholica, & Apostolica.

Has proprietates convenire verae Christi Ecclesiae fides docet in Symbolo Constantinopolitano, ubi dicitur: *Credo ... in unam, sanctam, catholicam, & apostolicam Ecclesiam*, & adhuc singillatim probabimus ex Scriptura & Patribus, sequentibus paragraphis.

§. I.

Vera Christi Ecclesia est una.

Prob. 1. ex Scriptura. Nam 1. Cor. cap. 10. dicitur: *Unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus*. Et c. 12. *Sicut enim corpus (naturale scilicet, puta corpus hominis) unum est, & membra habet multa; omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt: ita & Christus (hoc est, Christi Ecclesia) etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus.*

Prob. 2. ex Patribus, pro quibus omnibus sit S. Cyprianus, lib. de unitate Ecclesiae, ubi haec verba leguntur: *Ecclesia, Domini luce perfusa, per orbem totum radios suos porrigit, unum tamen lumen est, quod ubique diffunditur; nec unitas corporis separatur ramos suos in universam terram copia ubertatis extendit: profusenter & largiter rivos latius expandit, unum tamen caput est, & origo una, & una mater fecunditatis successibus copiosa ... Adulterari non potest Christi sponsa, incorrupta est & pudica. Unam domum novit, unius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit.*

Porro vera Christi Ecclesia multiplici modo una est, 1. enim una est unitate principii, hoc est, Dei vocantis & justificantis, juxta illud Apostoli Ephes. cap. 4. *Unus Deus & Pater omnium.*

2. Una est unitate finis ultimi; nam ad unam & eandem vitam aeternam vocati sumus, eamque speramus: juxta illud Apostoli ibidem: *Sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae.*

3. Una est unitate mediolorum, per quae possumus & debemus tendere ad vitam aeternam, fidei scilicet, legum, & sacramentorum, juxta illud Apostoli ibidem: *Unus Dominus, una fides, unum baptisma.*

4. Una est unitate sacrificii, juxta illud Malachiae cap. 1. *In omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: cum enim dicit, oblatio, non, oblationes, aperte unitatem sacrificii significat.*

5. Una est unitate cibi spiritualis, juxta illud Apostoli 1. Corinth. cap. 10. *Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.*

6. Una est unitate capitis tum invisibilis, tum visibilis, juxta illud Apostoli Ephes. cap. 1. *Ipsum (Christum) dedit (Pater) caput super omnem Ecclesiam, quae est corpus ipsum; & illud Christi ad Petrum & successores ejus, Joan. c. ult. *Pasce agnos meos, pasce oves meas.* Unde apud eundem cap. 10. dixerat Christus: *Fiet unum ovile, & unus pastor.**

7. Est una unitate spiritus, à quo tanquam ab externo & separato rectore gubernatur, juxta illud Apostoli 1. Corinth. cap. 12. *Divisiones gratiarum sunt: idem*

idem autem spiritus. Et inferius: *Hec autem omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus.*

8. Una est unitate corporis morales, juxta Apostolum verbis proximè laudatis; & illud ejusd. ead. epist. cap. 10. *Unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.*

§. II.

Vera Christi Ecclesia est sancta.

Prob. 1. ex Scriptura. Nam Ephes. c. 5. dicitur: *Christus dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aque in verbo vite, ut exiheret ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.* Et 1. Petri c. 2. *Vos autem genus electum (à Deo) regale sacerdotium (hoc est, spirituales precum aliorumque piorum operum hostias offerentes Deo); gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuncietis ejus (per morum sanctimoniam) qui de tenebris vocavit vos in admirabile lumen suum.*

Porro vera Christi Ecclesia sancta est, 1. Propter caput invisibile, nempe Christum, de quo sic loquitur Apostolus Hebr. c. 7. *Talis decebat ut nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus.*

2. Propter suos fundatores, Apostolos scilicet, qui omnes eximia sanctitate præditi fuerunt.

3. Quia tota cultui divino mancipata est: unde Apostolus Petrus epist. 1. c. 2. fideles vocat *Regale sacerdotium.*

4. Quia omnia ejus membra Deo specialiter consecrata sunt, juxta illud Apostoli 1. Corinth. c. 3. *Nescitis quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis? ... Templum Dei sanctum est, quod estis vos.*

5. Propter fidem suam, quæ ex omni parte vera est, & ab omni profluo errore immunis.

6. Sancta est propter doctrinam suam, quæ vitia omnia damnat, & commendat virtutes omnes. Unde quotquot ei se planè conformant, eximiam morum innocentiam & sanctimoniam vitæ assequuntur.

7. Propter christianas virtutes, fidem scilicet, spem, charitatem, &c. quibus præfulget, & quæ alibi non inveniuntur.

8. Propter finem, qui consistit in visione & amore Dei, aliisque actibus beatificis, in quibus consummata sanctitas sita est.

9. Propter Sacramenta, quibus anima à commissis peccatis expurgatur, à committendis præservatur, donis gratiæ ditatur, ad exercenda quælibet pietatis opera corroboratur.

10. Propter suos omnes ritus, quibus verè colitur Deus.

11. Propter justos, qui semper magno numero in ea sunt, & sunt præcipua ejus membra; quique omnis mortalis peccati expertes, & charitate aliisque virtutibus, ac donis supernaturalibus exornati, amicitia & adoptione divina potiuntur, adedque heredes sunt Dei, & coheredes Christi.

12. Propter conventus suos, in quibus, ut ait S. Augustinus, lib. 2. de civ. c. 28. *nihil iis qui adsunt, turpe ac flagitiosum spectandum imitandumque proponitur, ubi veri Dei aut præcepta insinuantur, aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia postulantur.*

§. III.

Vera Christi Ecclesia catholica est.

Prob. Nam 1. catholica est ratione temporis, quatenus à Christo ejus institutore hæc tunc sine ulla interruptione perseveravit, & usque ad consummationem mundi perseveratura est: nam Matth. c. 16. dicitur: *Porta inferi non prævalent adversus eam; & ejusd. cap. ult. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* At si vera Christi Ecclesia aliquando desit esse, portæ inferi prævaluerunt adversus eam; aut si ante finem mundi

Simonnet Theol. Tom. II.

desitura est, Christus non erit cum ea usque ad finem mundi.

2. Catholica est ratione personarum, quatenus personas omnium nationum & conditionum sinu suo complectitur, vel complexura est: nam dicitur Isaia, cap. 2. *Et erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevari super colles, & fluent ad eum omnes gentes; & ibunt populi multi, & dicent: Venite, & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis ejus: quia de Sion exibat lex, & verbum Domini de Hierusalem.* Quam prophetiam ad Ecclesiam Christi pertinere, manifestum est ex postremis verbis, *Quia de Sion, &c.* Item Matth. c. ult. dicit Christus: *Docete omnes gentes; & Marci c. ult. Prædicate Evangelium omni creature.*

3. Catholica est ratione locorum, quatenus non unius aut alterius provincie, vel etiam regni continetur finibus, sed sensim toto orbe noto & habituali propagata est, secundum Malachiæ prophetiam, c. 1. ubi legitur: *Ab ortu solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.*

§. IV.

Vera Christi Ecclesia Apostolica est.

Prob. Nam 1. ab Apostolis post Christum fundata est, juxta illud Marci, c. ult. *Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Et illud Apostoli Ephes. c. 2. ubi fideles sic alloquitur: *Estis cives sanctorum, & domestici Dei, superedificati super fundamentum Apostolorum ... ipso summo angulari lapide Christo Jesu, in quo omnis edificatio constructa crescit in templum sanctum, hoc est, in Ecclesiam.*

2. Doctrinam ab Apostolis tam scripto, quam viva voce traditam, hæc tunc puram & integram conservavit, & usque ad fidem mundi conservatura est, juxta varicinium Isa. c. 59. ubi dicitur: *Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus: spiritus meus, qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & ore seminis tui, & de ore seminis seminis tui, dicit Dominus, amodo & usque in sempiternum.* Et promissionem Christi Joan. c. 14. *Et ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, & spiritum veritatis Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia.* Hinc Apostolus 1. ad Timoth. c. 3. veram Christi Ecclesiam vocat *columnam & firmamentum veritatis.* Vide quæ superius dicta sunt de Ecclesiæ indefectibilitate à vera fide.

ARTICULUS II.

Quibus notis vera Christi Ecclesia ab omnibus aliis cæteris, qui se Ecclesiam Christi dicunt, possit nunc discerni.

Nota. Vera Christi Ecclesia notas aliquas habuit in sui exordio, quas nunc non habet. Nam in exordio Ecclesiæ Spiritus sanctus sensibilibiter descendebat super eos, quos Apostoli confirmabant impositione manuum, ut patet ex Actorum cap. 8. ubi dicitur: *Tunc imponebant (Petrus & Joannes Apostoli) manus super illos (Samaritanos baptizatos) & accipiebant (visibilibiter) spiritum sanctum.* Cum vidisset autem Simon (Magus) quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis (Petro & Joanni) pecuniam. At nunc Spiritus sanctus non sic descendit super eos, qui confirmantur ab Episcopis. Item in exordio Ecclesiæ non solum Apostoli, sed etiam alii fideles frequentissime edebant miracula, juxta promissionem Christi Marci c. ult. *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo demonia ejicient; linguis loquentur novis; serpentes tollent; & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit; super egros manus imponent, & bene habebunt.* At nunc patranda miracula rarior est. Cum igitur

Aa 2 tur

tur in illis signis & prodigiis clarè eluceret veritas & divinitas Ecclesiæ, clarum est nunc Ecclesiæ carere notis aliquibus, quas habuit in sui exordio.

Nota iterum. Vera Christi Ecclesia nunc habet notas aliquas, quibus in sui exordio caruit. Præcipuæ notæ sunt, quod sit orbe noto diffusa, & quod à Christo & Apostolis ad nos usque per visibilem & perpetuam legitimorum pastorum successionem sit continuata, quibus eam cum primùm fundaretur, prærogativis gaudere non potuisse, manifestum est. Ex his apparet sectarios perperam contendere, quod eadem semper esse debeant, & sint notæ veræ Ecclesiæ. Et verò quidni vera Ecclesia pro diversis statibus, quos habet, diversas habere notas possit? Illud igitur omne pro nota veræ Ecclesiæ præsentis assignari potest, per quod potest evidenter agnosci, & ab aliis omnibus sectis discerni; siue illud ab exordio habuerit, siue non: sicut olim potuit pro vera Ecclesiâ nascentis nota assignari id omne, per quod potuit evidenter agnosci, & discerni ab omni alia secta; siue illud semper habitura esset, siue non.

Porrò non omnes catholici eodem numero assignant notas veræ Ecclesiæ: nam S. Hieronymus in dialogo contra Luciferianos prope finem, ponit duas, S. Augustinus lib. contra epist. fundamenti, c. 4. sex enumerat, Vincentius Lirinensis in commonitorio tres assignat: inter recentiores verò alii plures; alii pauciores afferunt: quindecim recenset Bellarminus, nempe catholicæ & Christianorum nomen, antiquitatem, diuturnam nec unquam interruptam durationem, amplitudinem, siue multitudinem & varietatem credentium, successionem Episcoporum in Romana Ecclesia ab Apostolis deductam usque ad nos, conspirationem in doctrina cum antiqua Ecclesia, unionem membrorum inter se & cum capite, sanctitatem doctrinæ, efficaciam doctrinæ, sanctitatem vitæ auctorum seu primorum Patrum, gloriam miraculorum, lumen propheticum, confessionem adversariorum, infelicem exitum eorum qui impugnant Ecclesiam, & felicitatem temporalem, divinitus concessam iis, qui Ecclesiam defenderunt. Has omnes notas dicit Bellarminus aliquo modo revocari posse ad illas quatuor, quæ communiter afferuntur ex Symbolo Constantinopolitano, *unam, sanctam, catholicam, & apostolicam*, & quibus nos contenti erimus. Sit itaque

RESPONSIO.

Nota veræ Christi Ecclesiæ sunt unitas fidei cum principio huius unitatis, sanctitas, apostolica fundatio, ab Apostolis ad nos usque per visibilem & perpetuam pastorum successionem continuatio, & per totum orbem notum diffusio.

Probat. Quia hæ prærogativæ habent condiciones omnes requisitas ad hoc, ut per eas homini Scripturas divinas recipienti, & Christum, veramque aliquem ejus Ecclesiam existere credenti, evidenter ostendatur, quis hominum cætus sit vera Christi Ecclesia. Ergo, &c.

Probant. Nam 1. hæ prærogativæ omnes conveniunt veræ Christi Ecclesiæ, & ita conveniunt necessariò, ut si vel una ex illis careat cætus aliquis, nec sit, nec possit esse vera Christi Ecclesia. 2. Veræ Christi Ecclesiæ evidenter attribuuntur in Scripturis divinis, ut patet ex dictis superiore articulo. 3. Soli veræ Christi Ecclesiæ conveniunt, saltem simul & conjunctim sumptæ: nam si omnes convenirent alicui hominum multitudini, quæ non esset vera Christi Ecclesia, vera Christi Ecclesia non posset evidenter agnosci, & ab aliis sectis discerni; quod certè nunquam permittitur est Deus, qui ex una parte vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; & ex altera neminem voluit extra veram Christi Ecclesiam salvari, & ad agnitionem veritatis venire posse. 4. Sunt notiores vera Christi Ecclesia: sunt enim cognitui faciliores. Et verò si quis hanc duplicem questionem proponat, utrùm talis hominum multitudo sit vera Christi Ecclesia, utrùm talis hominum

multitudo habeat prærogativas omnes, de quibus hic agitur, quis non videat secundam questionem facilius resolutum iri, quàm priorem? 5. Denique sunt sufficienter proportionatæ omni hominum generi: nemo enim est, qui, supposita sufficienti instructione, cujus nullus non capax est, non possit illas omnes prærogativas, aut saltem pleraque sufficienter assequi ad hoc, ut per illas veram Christi Ecclesiam evidenter evidentiâ sibi proportionata, adedque certò certitudine sibi proportionata, agnoscat & discernat.

Confirmatur autoritate SS. Patrum, qui prærogativas illas docent esse veræ Ecclesiæ notas, per eas veram Ecclesiam indicant, & ab aliis sectis discernunt, eisque utuntur adversus hæreticos, ut probent illos veram Ecclesiam non habere apud se, & solam Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam. Primam contra Valentinianos & Marcionitas adhibet Tertullianus, lib. de præscript. cap. 42. ubi sic loquitur: *Mentior si non etiam à regulis suis variant inter se, dum unusquisque proinde suo arbitrio modulator quæ accepit, quemadmodum de suo arbitrio ea composuit ille qui tradidit. Agnoscit naturam suam, & originis sue morem profectus rei. Idem licuit Valentinianis quod Valentino, idem Marcionitis quod Marcioni, de arbitrio suo fidem innovare. Denique penitus inspecta hereses, omnes in multis cum authoribus suis dissentientes deprehenduntur.*

Tertiam & quartam assert Sanct. Hieronymus in dialogo contra Luciferianos in fine, ubi sic ait: *Brevem tibi apertamque animi mei sententiam proferam; in illa esse Ecclesiam permanendum, quæ ab Apostolis fundata, usque ad diem hanc durat. Ad eandem hæreticos provocat Tertullianus, lib. de præscript. c. 32. his verbis: Edant ergo origines Ecclesiarum suarum: evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverint, habuerit auctorem & antecessorem. Hoc enim modo Ecclesia Apostolica census suos defuerunt... Sicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum edit: proinde utique & cætera exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos, Apostolici seminis traduces habeant. Conspiciant tale aliquid hæretici.*

Quintam allegat S. Augustinus pluribus locis, ut lib. de unitate Ecclesiæ c. 3. ubi sic ait: *Ille singule (hæreses) in multis gentibus, ubi ista (vera Christi Ecclesia) est, non inveniuntur: hæc autem, quæ ubique est, etiam ubi illæ sunt, inveniuntur. Et lib. 4. de Symbolo, cap. ult. Omnes gentes, inquit, totus mundus est. Ecclesia totum possidet, quod à viro suo accepit in dote. Quæcumque congregatio cujuslibet hæresis in angulis sedet, concubina est, non matrona.*

Ex hac potissimum prærogativa, quam lib. de unit. Ecclesiæ, S. Augustinus fuscè probat convenire veræ Christi Ecclesiæ, vera Christi Ecclesia Catholica nomen accepit, quod nomen S. Doctori satis erat ad agnoscendam & discernendam illam à sectis aliis omnibus, ut patet ex lib. contra epist. fundamenti, c. 4. *Multa sunt, inquit, alia quæ in ejus (Ecclesiæ Romanæ tanquam veræ Christi Ecclesiæ) gremio me iustissimè teneant. Tenet consensus populorum atque gentium; tenet autoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata; tenet ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad presentem Episcopatum successio sacerdotum; tenet postremo ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut cum omnes hæretici se catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hæreticorum vel basilicam suam vel domum audeat ostendere.*

Nos igitur veram Christi Ecclesiam à temporum nostrorum hæresibus discernimus iidem notis, quibus eam Patres antiqui ab hæresibus suorum temporum dilexerunt; & iidem armis pro veræ Christi Eccle-

Ecclesie agnitione decernamus contra hereticos recentiores, quibus pro ea contra veteres hereticos Patres decernatur. Quare vel notæ illæ, quas ponimus, sunt notæ veræ Ecclesiæ, vel circa veræ Ecclesiæ notas Patres etiam antiquissimi decepti sunt, & alios deceperunt: unde aut non fuerant in vera Christi Ecclesia, aut non nisi fortuito & imprudenter in ea fuerunt; quorum neutrum sine manifesta absurditate dici potest. Fideliter ergo insistentes veterum Patrum vestigiis, secuti sumus: recentiores verò heretici, cum ab illis defleunt, ut nova & veteribus Patribus ignota incedant via, à vera Christi Ecclesia extranei esse, nec tam ut discernatur, quam ne discernatur vera Christi Ecclesia, labore convincuntur.

Porro in prima nota posuimus, cum principio unitatis: nam vera Christi Ecclesia agnosci non potest ex eo præcisè, quod ejus membra eandem fidei doctrinam teneant: hæc enim in doctrina consensus reperiri potest, & reperitur in omni secta hæretica, quandiu sequitur auctoritatis sui placita, nec in plures sectas per membrorum suorum dissensionem dividitur. Præcisè igitur tenere eandem fidei doctrinam non est aliquid soli veræ Ecclesiæ proprium, adeoque per hoc præcisè à sectis hæreticis discerni non potest; per hoc, inquam, præcisè quod omnia ejus membra, quandiu ejus membra sunt, teneant unam & eandem fidei doctrinam; sed cum unitate doctrinæ jungendum est principium hujus unitatis, quod principium in vera Christi Ecclesia inveniri necesse est, quia sine illo constanter teneri non potest doctrinæ unitas, & in sola vera Christi Ecclesia invenitur: nam sola vera Christi Ecclesia illud agnoscit, aut etiam agnoscere consequenter potest.

ARTICULUS III.

Utrum Ecclesia Romana, & soli Ecclesiæ Romanæ conveniant notæ veræ Christi Ecclesiæ.

Nota. Nomine Ecclesiæ Romanæ intelligimus hic, non Ecclesiam illam particularem, quæ olim fuit & nunc est Romæ, sed Ecclesiam, seu hominum multitudinem, toto orbe diffusam, quæ adhæret Romano Episcopo, tanquam capiti visibili, & supremo in terris Vicario Christi; vel, si vis, quæ adhæret Romano Episcopo, & ejus particulari Ecclesiæ, tanquam unitatis centro. Ecclesiam autem Romanam sic sumptam opponimus iis tantum sectis, quæ se Christianas profitentur, & nunc existunt: inutiliter enim opponerentur aliis hæreticorum sectis, quæ olim exortæ, jam interierunt, aut quæ nondum exortæ sunt, sed fortè exorientur aliquando: manifestum enim est, ex illis nullam esse veram Christi Ecclesiam; alioqui vera Christi Ecclesia aut nondum est, aut non est amplius, quorum utrumque evidenter falsum est & absurdum. His præmissis, propositam questionem resolvemus sequentibus paragraphis.

§. I.

Ecclesia Romana habet, & sola habet unitatem doctrinæ fidei cum principio hujus unitatis.

Prob. 1. pars. Nam 1. omnes qui sunt in Ecclesia Romana, quandiu in ea sunt, unam & eandem fidem profitentur: tenent enim omnes eadem fidei dogmata; & quicumque vel unum ex dogmatibus, quæ tenet Ecclesia Romana, repudiat, vel nunquam fuit membrum Ecclesiæ Romanæ, vel si aliquando fuit, desit esse, cum illud dogma repudiare cepit. 2. Omnes qui sunt in Ecclesia Romana, quandiu in ea sunt, agnoscunt regulam viventem, & supremum atque infallibilem controversiarum in materia fidei judicem, cujus sententiæ incunctanter ac firmissimè acquiescere tenetur unusquisque; quod est agnoscere principium ad perfectissimam in doctrina fidei consensionem habendam & constanter retinendam, accommodatissimum & sufficientissimum.

Dices. In Ecclesia Romana Doctores inter se dissident in multis, quæ videntur ad fidem pertinere, ut *Simonet Theol. Tom. II.*

patet v.g. ex schola Thomistica & Scotistica. R. Doctores in Ecclesia Romana inter se dissidere de rebus, quæ ad fidem non pertinent, & quæ proinde sine ullo fidei impendio affirmari vel negari possunt: dissident enim inter se de iis tantum rebus, quæ aut non satis clarè continentur in Scriptura, vel traditione divina, aut non satis clarè sunt definitæ ab Ecclesia, adeoque numerari non possunt inter articulos nostræ fidei. Præterea, parati sunt omnes, submittere se judicio Ecclesiæ, ubi primum placuerit ei controversiam dirimere, & quid tenendum sit statuere. Adde quod teneant omnes & credant, quod tenet & credit Ecclesia Romana, quæ prohibendo ne se invicem notent, & tanquam hereticos infament, illos in unitate fidei & pace continet.

Prob. 2. pars. Nam ex omnibus sectis aliis, quæ nunc existunt, & se profitentur Christianas, dato quod aliqua unitatem fidei habeant, nulla hujus unitatis habet principium. Ergo, &c. *Prob. ant.* Nam principium hujus unitatis consistit in eo, quod agnoscat regulam vivens & infallibilis, seu supremus & infallibilis judex vivens controversiarum omnium fidei, cujus proinde judicis sententiæ in rebus omnibus, quæ fidem spectant, acquiescere teneantur omnes: qui enim hoc dogma recipiunt, non possunt in sensu composito non consentire in doctrina fidei; & si tantum in doctrina fidei dissentiunt, qui non recipiunt hoc dogma, & ideo inter se in doctrina fidei dissentiunt, quia hoc dogma non recipiunt, juxta illud S. Cypriani epist. 18. ad Cornelium: *Neque enim aliunde hæreses oborte sunt, aut nata sunt schismata, quam inde quod Sacerdoti Dei non obtemperatur; nec unus in Ecclesia ad tempus sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi cogitur, cui secundum magisteria divina obtemperaret fraternitas universa...* nemo dissidio unitatis Christi Ecclesiam scinderet: nemo sibi placens ac tumens seorsum foris hæresim novam conderet. Atqui ex omnibus aliis sectis, quæ nunc existunt, & se Christi fidem sequi profitentur, nulla agnoscit supremum & infallibilem judicem viventem omnium fidei controversiarum, cujus proinde necessario acquiescendum sit judicio in rebus omnibus fidem spectantibus. Ergo, &c.

Prob. min. Supremus ille & infallibilis omnium fidei controversiarum judex vivens, cujus definitioni necessario adhærendum est, vel est aliquis pastor, nempe pastor supremus, vel aliqua pastorum multitudo: nomine enim sacerdotis alterutrum intelligit S. Cyprianus. Atqui ex omnibus aliis sectis, quæ nunc existunt, & se Christi fidem sequi profitentur, nulla unum aliquem pastorem, aut unam aliquam pastorum multitudinem, nulla unum aliquem hominem, aut unam aliquam multitudinem hominum agnoscit, cujus definitioni necessario adhærendum sit, tanquam judicio supremi & infallibilis in materia fidei judicis: omnes enim vel solam scripturam, vel scripturam spiritu privato interpretatam, tanquam supremum controversiarum judicem venditant. Ex quo

Sic confirmatur assertio nostra. Qui dicit solam Scripturam, vel Scripturam spiritu privato interpretatam, esse controversiarum fidei supremum judicem, non principium unitatis, sed divisionis principium asserit: is enim in re unumquemque facit supremum judicem controversiarum fidei; quo posito, necesse est tot ferè sensus esse in materia fidei, quot sunt capita. Atqui omnes alie sectæ, quæ nunc existunt, & se christianas esse profitentur, tenent solam Scripturam, vel Scripturam privato spiritu interpretatam, supremum esse controversiarum fidei judicem. Ergo omnes alie sectæ, quæ, &c. non unitatis principium, sed principium divisionis in doctrina fidei admittunt. Ergo sola Ecclesia Romana habet unitatem in doctrina fidei cum principio hujus unitatis.

Dices. Calvinistæ tenent Synodorum judicio standum esse in materia fidei, ut patet ex Synodo Dordrechtana, & ex iis, quæ acta sunt contra Remonstrantes seu Arminianos, qui sententiæ Synodi renuerunt acquiescere, & ideo gravissimè multati sunt.

Aa 3 R.Re-

A. Revera contra Remonstrantes seu Arminianos, Gomaristas ita sensisse in Dordrechtana Synodo: At 1. ita sentiendo, manifestè contradixerunt magistro suo Calvino: nam lib. 4. hist. instit. cap. 9. §. 8. conciliorum etiam maximè generalium definitiones in causa fidei subijcit examini privatorum hominum. *Quoties*, inquit, *conciliis alicujus (etiam generalis) decretum profertur, expendi primum diligenter velim, quo tempore habitum sit, qua de causa habitum, & quo consilio, quales homines interfuerint; deinde illud ipsum, de quo agitur, ad Scripturam amissum examinari: idque in eum modum, ut concilii definitio pondus suum habeat, sitque instar præjudicii: neque tamen examen, quod dixi, fiat.*

Calvino planè concilio Lutherus in quingentis articulis, à Cochleæ collectis, art. 115. ubi sic loquitur: *Capite hoc Evangelium, quia neque Papa, neque Concilium, neque ulli hominum commissum est, ut constituant, & concludant, quid sit fidei. Ideo debeo dicere: Papa, tu conclusisti cum Conciliis, nunc habeo ego iudicium, an acceptare queam, necne Res est infana, quod Concilia concludere & statuere volunt, quid credendum sit; cum saepe nullus vir sit ibi, qui divinum Spiritum vel modicum olfecerit.* Calviniani igitur, sicut & Lutherani, sentire & dicere non possunt, quòd Synodorum iudicio standum in materia fidei, nisi deferendo patriarchas suos, eosque capitalis erroris damnando; quid enim capitalius est, quàm negare id, sine quo unitas in doctrina fidei; adeoque & ipsa Ecclesia non possunt diu subsistere?

2. Cùm Gomaristæ in sua sententia synodica, non quidem expressis, sed æquivalentibus verbis dicunt, quòd in materia fidei standum sit iudicio Synodorum, manifestè se ipsos & suam sectam damnant: nam si in materia fidei acquiescendum est sententiæ Synodorum nationalium, qualem tantum fuisse Dordrechtanam Synodum dicunt ipsimet Gomaristæ, quantò magis in materia fidei acquiescendum est sententiæ Synodorum generalium, qualis profectò fuit Synodus Tridentina, utpotè ex toto orbe christiano convocata? Ergo debuit Calvinus, & debuerunt ac debent Calvinistæ Synodi Tridentinæ definitionibus acquiescere. Ergo debuit Calvinus doctrinam suam, & eandem illam doctrinam, utpotè à Synodo Tridentina proscripam, debuerunt ac debent Calvinistæ damnare & ejurare. Et verò nihil contra legitimam convocationem & celebrationem Synodi Tridentinæ opponere possunt Gomaristæ, quod contra legitimam convocationem & celebrationem Dordrechtanæ Synodi opponere non potuerint Arminiani, qui nihilominus pro damnatis habitis sunt, quique, quotquot Synodi decretis subscribere noluerunt, gravissimis penis affecti sunt.

Imprudenter igitur ex nimia in Remonstrantes zelotypia Gomaristæ in Dordrechtana Synodo laqueum sibi iniecerunt, non advertentes, quod ante eos adverterat Calvinus, & cum eo Lutherus, nimirum de se suaque doctrina actum esse, si dogma illud reciperent, Synodorum scilicet iudicio standum esse in materia fidei. Quare ut sibi suisque placitis qualicumque modo consulerent, Concilia omnia, etiam generalia, etiam ea quæ prioribus Ecclesiæ sæculis fuerunt celebrata, privati cujusque hominis examini subjecerunt. Porro secta, in qua aut omninò non potest, aut non nisi inconsequenter potest admitti qualemcumque principium unitatis in doctrina fidei, nec est, nec potest esse vera Christi Ecclesia, cui nihil magis proprium esse potest, quàm ut habeat accommodatissimum unitatis in doctrina fidei servandæ principium.

3. Denique Gomaristæ in Dordrechtana Synodo non asserunt nisi insufficiens principium unitatis; quia 1. non agnoscunt controversiarum fidei iudicem viventem, cui etiam extra Synodum sive nationalem, sive etiam generalem, ita causa fidei iudicium ferenti acquiescendum sit. 2. Non dicunt, in causa fidei Synodi nationalis sententiæ acquiescendum esse, tanquam iudicio infallibili, finali, & irrevocabili; nec

dicere possent sine manifesta falsitate & absurditate, quandonam enim in Ecclesiâ Dei auditum est, supremam & infallibilem auctoritatem ferendi sententiam in causis fidei competere Synodis nationalibus? Et si dicerent, hoc ipso non unitatis, sed divisionis principium admitterent: nam! quo jure Calvinistæ in Hollandia nationali suâ Synodo, eodem nationali suâ Synodo Calvinistæ v. gr. in Helvetia, auctoritatem illam attribuerent: unde, quod fieri posset, duabus illis Synodis in eadem fidei controversia contraria definitibus, in secta Calviniana necessariò fieret divisio in doctrina fidei.

Gomaristæ igitur in Dordrechtana Synodo non agnoscunt principium unitatis sufficiens: ad hoc enim ut agnoscat sufficiens principium unitatis, agnosci necesse est supremum aliquem & infallibilem etiam extra Concilium generale omnium fidei controversiarum iudicem viventem, cujus iudicio ut infallibili, finali & irrevocabili, omnes omninò ejusdem professionis homines non solum exterius, sed etiam interius acquiescere teneantur. Gomaristæ verò in sua Synodo non alium agnoscunt viventem controversiarum fidei iudicem, cujus standum sit iudicio, quàm Synodum nationalem; adeoque in sua Synodo solum agnoscunt viventem aliquem controversiarum fidei iudicem, cujus iudicio saltem exterius acquiescere teneantur unius & ejusdem nationis homines.

§. II.

Ecclesia Romana est, & sola est sancta.

Prob. 1. pars. Nam tota ipsius doctrina ed colligitur, ut homines à peccatis omnibus absterneant, sectenturque vitæ ac morum puritatem, integritatem, sanctimoniam. Et verò qui se huic doctrinæ conformare student, innocentia vitæ, & virtutum omnium exercitio clarescunt, ut patet ex tot utriusque sexus hominibus, eximia castitate, ardenti erga Deum amore, incredibili rerum mundanarum contemptu, singulari abstinentia, plenissima sui abnegatione, constanti erga solitudinem affectu, præceptorum omnium, imò & consiliorum evangelicorum observatione spectabilibus, quibus gloriatur Ecclesia Romana, quos sine suo foveat, sacramentis suis corroborat, legibus suis dirigit, ac doctrinæ suæ pabulo nutrit, & ad omne virtutum genus informat, atque promover.

Similiter morum probitate, sanctimonia vitæ, christianisque virtutibus omnibus in Ecclesia Romana clauerunt olim tot Episcopi, sacerdotes, martyres, confessores, anachoretæ, monachi, moniales, &c. quia se Ecclesiæ Romanæ doctrinæ planè conformare studuerunt. Porro multi quidem, qui sunt in Ecclesia Romana, malè vivunt; sed quòd malè vivant, ipsis, non Ecclesiæ Romanæ imputandum est; nam de suo mali sunt, non ex impulsu doctrinæ, quam Ecclesia Romana proficitur, & quæ vitia omnia damnat, neque vel levissimam hominibus peccandi præbet occasionem.

Prob. 2. pars. Quia omnes aliæ sectæ, quæ nunc existunt, & se profitentur christianas, multa tenent sanctitati contraria; ut quòd omnia hominum opera sint peccata; quòd præcepta divina etiam cum adiutorio gratiæ non possint observari; quòd liberum hominis arbitrium per Adami peccatum penitus extinctum sit; quòd peccata non sint aperienda in confessione, nec ulla satisfactione expianda; quòd fides sola ad peccatoris justificationem sufficiat; quòd scelera etiam gravissima non imputentur homini, firmiter credenti ea sibi propter Christum non imputari. Hæc autem ad morum corruptelam ducere, imò & flagitiis quibuscumque janua aperire, quis non videt? Quòd si qui inter sectarios vitam agunt moraliter laudabilem, hoc non doctrinæ quam profitentur tribuendum, sed bonæ indoli, quacumque nati sunt; & providentiæ Dei, bonam illam indolem protegentis, & impediens ne per falsam illam & perniciosam doctrinam corruptantur.

§. III.

§. III.

Ecclesia Romana fundata est, & sola fundata est Apostolis.

Prob. 1. pars 1. sic. Ecclesia Romana, ut hic sumitur, fundata est ab iis, qui fundarunt particularem Ecclesiam Romanam: cum enim hæc Ecclesia sit Ecclesia principalis, & caput omnium aliarum Ecclesiarum particularium, quæ ad eam velut ad centrum unitatis concurrentes, cum ea universalem Ecclesiam constituunt, non potest non habere unam & eandem cum illis originem, adeoque si fundata fuit ab Apostolis, aliæ quoque ab Apostolis fundatæ fuerunt. Atqui Ecclesiam particularem Romanam fundatam fuisse ab Apostolis expressè docent Patres antiqui, ut Irenæus, lib. 3. cap. 3. Tertullianus, lib. de præscript. cap. 32. Hieronymus in dial. contra Lucif. in fine, & Augustinus, lib. contra epist. fund. cap. 4. & alibi. Ergo, &c.

2. sic. Si Ecclesia Romana non fuit à Christo instituta, & fundata per Apostolos, certè post Christi & ejus Apostolorum tempora exorta est, sicut & exortæ sunt omnes aliæ hæreticorum sectæ, adeoque post Christi & Apostolorum ab ejus temporibus contigit insignis aliqua religionis mutatio, quæ Ecclesiam Romanam peperit. Atqui hoc dici non potest sine manifesta falsitate, & absurditate. Ergo, &c.

Prob. min. Nam nulla notabilis post Christi & Apostolorum tempora religionis mutatio facta est, de qua non possunt demonstrari sex, nempe quis fuerit ejus author, quod fuerit hujus authoris novum dogma, quo tempore cœperit, quo cœperit loco, quos haberit oppugnatores, quod initio paucorum fuerit; hæc enim omnia demonstrantur de antiquis hæresibus, Ariana, Nestoriana, Eutychiana; Pelagiana, &c. & de recentioribus, Lutherana, Calviniana, &c. Atqui nihil horum de Ecclesia Romana ab ejus adversariis ostensum est, vel ostendi potuit. Ergo, &c.

Prob. min. Nam 1. adversarii nostri particularem aliquem hominem, ut Ecclesiæ nostræ autorem, nobis objicere non potuerunt hæcenus: unde nos hæcenus à particulari aliquo homine non cognominarunt, quod tamen certo certius fecissent, si potuissent: quia autem aliud non possunt, cognominant nos Papistas, Romanos, Romanenses, quæ cognomina non sunt derivata ab aliquo particulari homine, qui novam aliquam sectam constaret; nec aliud significant, quam homines subiectos Romano Pontifici, ut supremo Christi in terris Vicario. Unde non minus, quam nos, Papistæ, Romani, Romanenses fuerunt Patres quinque priorum seculorum, Irenæus, Cyprianus, Dionysius Alexandrinus, Athanasius, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, &c. quos cum Romano Pontifice, ut universalis Ecclesiæ capite visibili, & supremo in terris Christi Vicario communicasse indubitatum est.

Papistarum igitur, Romanorum, Romanensium cognomen nobis, velint, nolint sectarii, cum antiquis Patribus commune est. Unde, velint, nolint sectarii, cum nos Papistas, Romanos, Romanenses vocitant, agnoscunt nos in eadem esse communione, in qua fuerunt Patres antiqui; adeoque vel negare debent antiquos Patres, Irenæum, Cyprianum, &c. fuisse in vera Ecclesia; vel nos in vera Ecclesia esse fateantur necesse est. Hoc probè intelligunt, nos tamen sic vocitant, quia si aliter nos appellare, & nos appellando intelligi voluerint, necessariò appellabunt Catholicos: non enim aliquod aliud cognomen hæcenus excogitari potuit, quo nos appellare, & sic appellando intelligi possent. At vel ipsum solum cognomen catholici est sufficientissima & certissima vera Ecclesiæ nota, ut observavit S. Augustinus, lib. contra epist. fund. cap. 4. & ante eum Cyrillus Hierosol. cat. 18. ubi sic ait: *Neque id tantum querat simpliciter, ubi sit Ecclesia: sed ubi Catholica Ecclesia: hoc enim proprium nomen est sanctæ hujus & matris omnium nostrum, quæ est sponsa Domini nostri Jesu*

Simonet Theol. Tom. II.

Christi. Et ante Cyrillum Pacianum epist. 1. ad Sympronianum de catholico nomine, ubi hæc scribit: *Certè non est ab homine mutatum, quod per sæcula tanta non cecidit, catholicum illud..... Christianus mihi nomen est, Catholicus verò cognomen. Illud me nuncupat: istud ostendit: Hoc probor, inde significor..... Catholicus Christianus est: quare ab hæretico nomine noster populus hac appellatione dividitur, cum catholicus nuncupatur.* Ex his autem

Argumentor obiter sic. Ecclesia Romana eo tempore quo Lutherus & Calvinus dogmatizare cœperunt (idem dic de aliis recentiorum sectarum authoribus) cognominabatur Catholica Ecclesia; unde & qui erant in Ecclesia Romana, cognominabantur Catholici. Ergo Ecclesia Romana, eo tempore quo Lutherus & Calvinus dogmatizare cœperunt, erat vera Ecclesia. Ergo Lutherus & Calvinus à vera Ecclesia defecerunt, cum defecerunt ab Ecclesia Romana: & cum Ecclesia Romana anathematizavit eos, eorumque dogmata, eos eorumque dogmata anathematizavit vera Ecclesia. Ergo tam Lutherus & Calvinus hæresiarchæ censendi sunt, quàm Marcion, Paulus Samozatenus, Apollinaris, Arius, &c. quos ut hæresiarchas execrantur Lutherani & Calvinistæ. Ergo tam Lutherani & Calvinistæ sunt hæretici, & à vera Ecclesia extorres, quàm olim fuerunt Marcionitæ, Paulianistæ, Apollinaristæ, Ariani, &c. quos tamen detestantur ut hæreticos, & à vera Ecclesia extraneos.

2. Hæcenus ostendere non potuerunt primam ab Apostolorum tempore originem nostrorum dogmarum, quæ ipsi ut heterodoxa impugnant. Imò Centuriatores dogmata illa, quæ in nobis reprehendunt, reprehendunt quoque in antiquis Patribus, ut videre est in centuriis 2. 3. & 4. cap. 4. parte 2. quod in re nihil est, quàm agnoscere dogmata illa, quæ nostras hæreses esse dicunt, fuisse dogmata priorum Ecclesiæ seculorum, adeoque tam antiqua esse, quàm antiqua est ipsa Ecclesia Christi: unde si sunt hæreses, totidem hæresibus scdæta sunt ab incunabulis Christi Ecclesia. Adde quòd Centuriatores singulis centuriis, cap. 5. hæreses cujusque seculi recensentes, nullam prorsus asserant hæresim, à Romanis Pontificibus fabricatam.

3. Non potuerunt assignare tempus & locum, quibus nostra defectio à vera Ecclesia cœpta sit. Dicunt sectam nostram post quingentos primos annos multum invalescere cœpisse: sed volumus dicant, quo tempore, quo loco determinatè cœperit. Præterea putide mentiuntur, cum ajunt sectam nostram cœpisse multum invalescere post quingentos primos annos: nam Gregorius Magnus, qui Sedem Romanam tenebat initio seculi septimi, cum toto orbe christiano communicabat, ut patet ex epistolis, quas misit ad omnes provincias, & quæ adhuc extant. Præterea, Synodus sexta generalis, quam ipsi sectarii recipiunt, multò post obitum Gregorii celebrata est anno 680. & in ea præsidēs fuerunt Legati Agathonis Pontificis Romani; unde liquet tunc temporis Ecclesias tum Orientales, tum Occidentales, omnes communicasse cum Romano Pontifice, ut capite visibili universalis Ecclesiæ.

At inquit. Non possunt designari tempus & locus, quibus cœpta est defectio Ecclesiæ Romanæ, quia non tot simul, sed paulatim facta est. Sed contra est, quia aliæ defectioes ab Ecclesia non totæ simul, sed paulatim factæ sunt, & tamen assignari possunt tempus & locus, quibus cœperunt. Sic defectio Lutheri paulatim facta est, non tota simul, & tamen assignamus tempus & locum, quibus cœpit Lutherus ab Ecclesia Romana deficere.

4. Non potuerunt ostendere, quinam Ecclesiam Romanam ut sectam recens exortam oppugnaverint, aut quænam Concilia contra eam coacta fuerint. Et verò Concilium Constantinopolitanum sub Copronymo habitum, à quo imagines, quas Ecclesia Romana defendebat, proscripse fuerunt, non fuit legitima Synodus, sed merum latrocinium; neque damnavit dogma aliquod recens exortum, sed antiquissimum,

At 4. finum,

simum, & in tota Ecclesia receptum: non enim statuit ne reciperentur imagines, sed ut è templis auferrentur.

5. Ostendere non poterunt, quòd Ecclesia Romana sese ab alia longè majore aliquando separavit: ita ut aliquando Romani paucissimi fuerint; ceteri verò christiani plures sine comparatione extiterint.

At inquirunt. Paulò post initium septimi sæculi particularis Ecclesia Romana cum Romano Pontifice separavit se à toto orbe christiano, & à vera religione defecit; tuncque Romani paucissimi fuerunt in comparatione cæterorum Christianorum. R. hoc esse falsissimum: ut enim jam à nobis observatum est, particularis Ecclesia Romana cum Romano Pontifice septimo sæculo non solum ineunte, sed etiam ad finem properante, communicabat cum omnibus Ecclesiis tum Orientalibus tum Occidentalibus, quæ Romanum Pontificem ut supremum Christi in terris Vicarium reverebantur, quod evidenter probat factum Synodi sextæ generalis.

Probabis tamen propositionem negatam. Bonifacius IV. Pontifex Romanus anno 607. vel aliquantò post, antichristus factus est. Ergo, &c. *Prob. ant.* Nam à Phoca Imperatore petiit & obtinuit, ut vocaretur Episcoporum Caput, & Pantheon aperiendo, falsorum deorum cultum restauravit. R. neg. ant. quod intolerabilem falsitatem & absurditatem continet. *Ad prob. R. 1.* non tunc primum Romanum Pontificem vocatum esse Caput Episcoporum, sic enim longè antea Leonem Magnum vocant Patres Chalcedonensis Synodi in sua ad eum epistola synodica, in qua sic loquuntur: *Rogamus igitur & tuis decretis nostrum honora judicium; & sicut nos Capiti in bonis adjecimus consonantiam, sic & summitas tua filiis quod decet adimpleat.* Ecce Episcopi Chalcedone congregati, agnoscunt Leonem ut caput Episcoporum; ut patrem, ut summum in Ecclesia locum tenentem: num ideo Leo mutatus est in Antichristum? Præterea, cum Romanus Pontifex sit caput, visibile scilicet, totius Ecclesiæ, non potest non esse Episcoporum caput; & id quod dicitur, Bonifacium IV. petiisse & impetrasse à Phoca ut Caput Episcoporum appellaretur, frigidissimum atque infanissimum est.

R. 2. Bonifacium IV. cum Phocam erga Sedem Apostolicam propensum adverteret, ab eo petiisse Pantheon, & obtentum statim ab idolis omnibus expurgasse, & Deo consecrasse in honorem B. Virginis, & omnium sanctorum Martyrum. Hoc autem faciendo, non magis in Antichristum mutatus est Bonifacius, quam ante eum mutatus fuerat Sylvester I. cum consecravit basilicas à Constantino Magno Romæ ædificatas in honorem B. Petri, B. Pauli, B. Agnetis, B. Laurentii martyris, &c. Quod autem dicitur, Bonifacium Pantheon, ut idolorum cultum instauraret, speruisse insignem & novatoribus dignam calumniam continet.

Prob. 2. pars. Nam omnes aliæ sectæ, quæ nunc existunt, & profitentur se Christi fidem sequi, multis post Apostolos sæculis natæ sunt, ex certissimis historiis constat. Certo certius novimus, qui fuerint earum authores, quas novitates invexerint, quo tempore & loco errores suos spargere cœperint; à quibus statim oppugnati fuerint, quàm paucos initio habuerint sectatores, & tunc temporis Christianos sine comparatione plures in toto orbe fuisse. Sic v.g. scimus Lutherana sectæ authorem fuisse Martinum Lutherum, presbyterum & monachum Ordinis S. Augustini; Lutherum in Saxonia dogmatizare cœpisse an. 1517. ab Eckio doctore theologo, & in Ingolstadtensi Academia Theologiæ Professore, anno 1518. oppugnatum fuisse; Leonem X. anno 1520. constitutionem contra illum edidisse; ejus postea errores proscriptos fuisse à Tridentina Synodo œcumenica: paucos initio sectatores habuisse, &c. Quod autem scimus & ostendimus de secta Lutherana, scimus & ostendere possumus de Calviniana, Sociniana, &c. Nam scimus Calvinianæ sectæ authorem fuisse Calvi-

num, Novioduni anno 1509. natum; hunc clam dogmatizare cœpisse Parisiis an. 1532. Geneva anno 1538. expulsum, eò revocatum fuisse anno 1541. ibique sectam suam instituisse, &c.

Respondent Calvinistæ, se originem à Valdensibus trahere. R. Etiam si concederemus Calvinistis hanc impudicissimam originem, hoc nihil eis prodesse posset: nam ceterò constat Valdenses originem suam non traxisse ab Apostolis: scimus enim Valdensium sectam exortam esse circa annum 1160. auctore Petro Valdo Lugdunensi cive & mercatore; hunc Lugduni dogmatizare cœpisse; errores ejus damnatos esse à Lucio III. circa annum 1182. &c. Præterea, si Calvinistæ originem suam ducere possunt à Valdensibus, vel quia ex toto, vel quia saltem ex parte eandem cum illis tenent doctrinam fidei. Non primum: nam realem Christi præsentiam in Eucharistia tenuerunt Valdenses, & eam negant Calvinistæ. Si secundum; Ergo Calvinistæ trahunt originem suam à Manichæis: nam cum illis negant liberum hominis arbitrium: vel etiam à Simone Mago: nam cum illo dicunt fidem sufficere, nec opera bona ad salutem esse necessaria; adeoque eandem se cum impurissimis hæreticis Gnosticis originem habere, gloriari possunt.

§. IV.

Ecclesia Romana ab Apostolis ad nos usque visibiliter & sine interruptione perduravit, & sola perduravit.

Prob. 1. pars. Ecclesia Romana existit tempore Apostolorum: Nam 1. illam fundarunt Apostoli, ut ostensum est §. 3. 2. Ab illo tempore visibiliter & sine interruptione hæcenus in cede Apostolica successerunt Romani Pontifices; quod novatores negare non audent, & demonstratur partim ex Irenæo, lib. 3. cap. 3. partim ex Eusebio in chronico, partim ex Epiphanio, hæc. 27. partim ex Augustino epist. 165. partim ex Hieronymo, Prospero Aquitanico, & Palmerio Florentino in continuatione chronici, aliisque certissimis monumentis. Præterea, particulares Ecclesiæ plurimæ Episcoporum suorum particularium successionem habent à viro aliquo Apostolico, seu à viro aliquo ab Apostolis misso & ordinato, ad hæc usque tempora sine interruptione continuatam, ut perhibent illarum historiæ & traditio. Ergo Ecclesia Romana, quod evidenter ex antecedente sequitur, visibiliter & sine interruptione perduravit ab Apostolis ad nos usque.

At inquirunt. Perduravit quidem, sed desit esse vera Ecclesia initio septimi sæculi. R. 1. hic nobis sufficere, quòd perduraverit. R. 2. Si ab Apostolis ad hæc usque tempora visibiliter & sine interruptione perduravit, non potest non esse vera Ecclesia; & si est vera Ecclesia, nunquam desit esse vera Ecclesia: ut enim suo loco demonstratum est, vera Ecclesia deficere non potest. R. 3. Quòd Ecclesia Romana aliquando desierit esse vera Ecclesia, dicunt quidem sectarii, sed nec probant, nec probare possunt, & evidentissimè falsum est.

Prob. secunda pars. Nulla enim ex omnibus aliis sectis, quæ se Christianas nuncupant, & adhuc superstitæ sunt, nulla dici potest ab Apostolis huc usque perdurasse; nam nulla nisi multis post Apostolos sæculis in lucem prodit. Sic secta Lutheri nata est anno 1517. & ea juniores sunt omnes aliæ, nempe secta Zuinglii, Anabaptistarum, Calvini, Socini, Anglicana, &c. Quantum verò attinet ad sectas Orientales, quæ adhuc in Oriente superant, & quibuscum hic superfluum esset congrui, nemo est qui nesciat eas natas esse quinto sæculo.

§. V.

Ecclesia Romana habet, & sola habet successionem Episcoporum, ab Apostolis ad hæc usque tempora visibiliter & sine interruptione continuatam.

Et 1. quidem quòd habeat, patet ex dictis §. 4. 2. Quòd sola habeat, demonstratur ex eo quòd nulla ex aliis horum temporum sectis habeat veros Episcopos.

At

*At inquit. Lutherus fuit Episcopus Vvitembergen-
sis, & Calvinus Episcopus Genevensis. Resp. Fuisse
Episcopos nominatenus; sicut etiam nunc sunt Epi-
scopi nominatenus in Anglicana secta. Verus enim
Episcopus esse non potest sine ordinatione, & Epi-
scopus ordinari non potest, nisi ab Episcopis. Lu-
therus autem (idem dic de Calvino) non fuit ab
Episcopis ordinatus episcopus Vvitembergen-
sis. Hinc Luthero & Calvino, aliique ejusmodi sectariorum
antesignanis apprimè convenit illud S. Cypriani lib.
de unitate Ecclesiae: *Sunt qui se ultro apud temera-
rios convenas sine divina dispositione prescunt, qui
se prepositos sine ulla ordinationis lege constituunt,
qui nemine episcopatum dante, Episcopi sibi nomen
adsumunt. Quos designat in psalmis Spiritus S. Se-
dentes in pestilentia cathedra, pestes & lues fidei,
serpentis ore fallentes, & corrumpenda veritatis ar-
ticipes, venena lethalia linguis pestiferis evomentes.**

Præterea, esto quòd Lutherani (idem de Calvi-
nistis, Zuvinglianis, &c.) habeant veros Episcopos:
at certe non habent Episcopos, qui antiquis Epi-
scopis successerint: quando enim Lutherus se fecit
Episcopum Vvitembergensem, Vvitemberga habebat
Episcopum catholicum, antiquorum Episcoporum
successorem, cui nec successit, nec succedere
potuit Lutherus: nam nemo succedere potest viven-
ti Episcopo, nisi legitime deponatur; nec Vvitem-
bergenfis Episcopus legitime deponi potuit à Luthera-
nis, qui in eum nullam habebant jurisdictionem;
sed econtra ipse in eos jurisdictionem habebat. Lu-
therani igitur (idem dic de aliis sectariis) non ha-
bent apud se ordinationem episcopalem; & dato
quòd habeant, saltem non habent episcopalem suc-
cessionem. In sola igitur Ecclesia Romana inven-
itur ordinatio, vel saltem cum ordinatione successio
episcopalis, & quidem, ut ostensum est, ab Apo-
stolis ad nos usque visibiliter & absque interrup-
tione continuata. Quod vel totum evidenter probat,
apud sectarios esse non posse veram Ecclesiam,
quam sine Episcopis nunquam fore manifestè de-
clarat Apostolus, Ephes. cap. 4. ubi ait: *Et ipse dedit
quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophe-
tas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores &
doctores ad consummationem sanctorum in edificatio-
nem corporis Christi, donec occurramus omnes in uni-
tatem fidei, &c.* Hic enim nomine pastorum & do-
ctorum, intelligit Apostolus Episcopos, quorum est
gregem sibi commissum docere, & sic pabulo sanæ
doctrinæ nutrire.

§. VI.

Ecclesia Romana toto Orbe diffusa est, & sic so-
la diffusa est.

Prob. 1. pars. Quæ non in rigore mathematico,
sed moraliter est accipienda. 1. Ecclesia Romana
floret in Gallia, Germania, Polonia, Italia, Hispania,
America, &c. 2. In reliquis mundi partibus,
ut in Hollandia, Anglia, regionibus Septentrionali-
bus, Græcia, Africa, &c. habet in magno numero
cultores suos. Præterea, Apostolicorum virorum zelo
& laboribus in dies propagatur in variis regioni-
bus infidelium, ut in America, apud Sinas, in India.
Quorum omnium tam constans est & explorata
veritas, ut à nemine sanæ mentis in dubium pos-
sit revocari.

Prob. 2. pars. Quia ex omnibus aliis sectis, quæ
nunc existunt, & se Christianas vocant, nulla est,
quæ non unius vel alterius regionis contineatur fi-
nibus, ut faciliè agnoscent ipsimet sectarii: unde
Catholica Ecclesia nomen sibi attribueri non au-
dent, nisi fortasse apud suos. Quando autem cum
extraneis loquuntur de nobis, aut non intelliguntur,
aut nos vocant Catholicos, nisi fortasse Papistas
vel Romanos vocient, quod tamen æquivalenter
est nos Catholicos vocitare: quòd enim hominum
multitudo, Romano Pontifici ut supremo capiti vi-
sibili subiecta, toto Orbe diffusa sit, Orbis ipse ocu-
latus testis est.

Porrò dixi, Ecclesiam Romanam nova in dies in-
crementa accipere apud Infideles; addendum est so-
lam accipere; & sicut olim soli Ecclesie Romanæ
cultores propagande apud Infideles fidei incubue-
runt, ita & solos in id nunc incumbere: qui pro-
culdubio animarum zelus, & tam constans in gen-
tilibus ad fidem & Christi cultum convertendis la-
bor certissimum indicium est veræ Ecclesie. Et verò
nulla hæreticorum secta legitur aliquam gentem
ad fidem Christi convertisse, nullaque gens nisi ope-
ra alumnorum Ecclesie Romanæ christianam reli-
gionem, relictis idolis, amplexa est, ut testantur
Ecclesiastica historia. Rectè igitur & verè dicit Ter-
tullianus lib. de præscript. cap. 42. hæreticos non ut
infideles ad fidem convertant, sed ut subvertant fi-
deles, operam dare: *De verbi autem, inquit, ad-
ministratione quid dicam; cum hoc sit negotium illis
(hæreticis) non ethnicos convertendi, sed nostros
evertendi? Hanc magis gloriam captant, si stantibus
ruinam, non si jacentibus elevationem operentur: quo-
niam & ipsum opus eorum non de suo proprio edi-
ficio venit, sed de veritatis destructione. Nostra suffo-
diunt, ut sua edificent ad hæc solummodo opera
humiles, & blandi, & summissi agunt.*

ARTICULUS IV.

Utrum Ecclesia Romana sit vera Christi Ecclesia.

RESPONSIO.

Ecclesia Romana est vera Christi Ecclesia.

Prob. Illa hominum societas ut vera Christi
Ecclesia agnoscenda est, cui conveniunt, & soli
conveniunt notæ omnes, quæ propriæ sunt veræ
Christi Ecclesie. Atqui notæ omnes, quæ propriæ
sunt veræ Christi Ecclesie, conveniunt Ecclesie Ro-
manæ, & soli conveniunt. Ergo, &c. Minor evi-
denter constat ex dictis Art. superiore. Major verò
per se manifesta est.

Præterea, si talis hominum societas non esset ve-
ra Christi Ecclesia, homines nunquam possent pru-
denter ingredi veram Ecclesiam, aut in ea manere,
quia quantacumque diligentia adhibita, nunquam
possent illam à falsa discernere: imò omnibus ma-
turè ponderatis, fallam Ecclesiam ingredi, & in ea
manere, non solum prudenter possent, sed etiam te-
nerentur sub pena damnationis æternæ: quilibet
enim non solum prudenter potest, sed etiam sub
gravi tenetur ingredi in Ecclesiam illam, & in Ec-
clesia illa manere, quam, omnibus maturè ponde-
ratis, judicat esse veram Ecclesiam. Nemo autem
non potest, omnibus maturè ponderatis, judicare
Ecclesiam illam esse veram Ecclesiam, cui conve-
niunt, & soli conveniunt notæ omnes, quæ pro-
priæ sunt veræ Ecclesie.

Confirmatur. Ecclesia Romana fuit aliquandiu ve-
ra Ecclesia, secundum Lutheranos & Calvinistas to-
tis quinque prioribus sæculis; secundum Socinianos
toto primo sæculo. Ergo etiam hæcenus fuit, &
usque ad Mundi consummationem erit: alioqui ve-
ra Ecclesia aliquando defecit, aut defectura est, quod
evidenter repugnat promissionibus divinis, in Scri-
ptura S. expressè contentis.

Præterea, quòd vera Ecclesia non possit defice-
re, adeoque nunquam defecerit, aut defectura sit,
& sic quòd Ecclesia Romana, quæ aliquando fuit
vera Ecclesia, hæcenus fuerit vera Ecclesia, & sem-
per futura sit.

*Demonstratur sic contra Lutheranos & Calvinis-
tas.* Quòd vera Ecclesia (visibilis scilicet, de ea
enim semper loquimur) non possit deficere, fuit
unum è fidei dogmatibus, quæ tenuit Ecclesia Ro-
mana intra quinque priora sæcula. Atqui omnia fi-
dei dogmata, quæ tenuit Ecclesia Rom. intra quin-
que priora sæcula, fuerunt dogmata vera, & verè
ab Apostolis tradita. Ergo quòd vera Ecclesia non
possit

possit deficere, est dogma fidei verum, & verè ab Apostolis traditum. Minorem negare non possunt Lutherani & Calvinistæ; cum fateantur in Ecclesia Romana doctrinam fidei fuisse ex omni parte puram & integram totis quinque prioribus sæculis.

Prob. itaque maj. Illud ut dogma fidei tenuit Ecclesia Romana intra quinque priora sæcula, quod tunc temporis negari non potuit sine hæreseos nota. Atqui tunc temporis, quod vera Ecclesia sit indefectibilis, negari non potuit sine nota hæreseos; & qui hanc veræ Ecclesiæ indefectibilitatem negarunt, hæretici habiti sunt ab Ecclesiæ Romanæ cultoribus. Ergo quod vera Ecclesia sit indefectibilis, fuit unum è fidei dogmatibus, quæ tenuit Ecclesia Romana intra quinque priora sæcula. Major pater ex terminis.

Prob. min. Ex S. Augustino lib. de hæres. hæres. 69. ubi ait Donatistas schisma in hæresim convertisse, asserendo Ecclesiam Christi de toto terrarum Orbe perierisse, seu, quod idem est, Ecclesiam toto Orbe diffusam, quæ erat vera Ecclesia, propter Cæciliani crimina desuisse esse veram Ecclesiam, adedque asserendo veram Ecclesiam deficere posse. Verba S. Doctoris sunt: *In hæresim schisma verum (Donatistæ) tanquam Ecclesia Christi propter crimina Cæciliani, de toto terrarum Orbe perierit, ubi suura promissa est, atque in Africa Donati parte remanserit, in aliis terrarum partibus quasi contagione communio- nis extincta.*

Confirm. 2. Si Ecclesia Romana non est vera Ecclesia, nulla nunc est vera Ecclesia visibilis in toto Mundo. Consequens evidenter repugnat promissionibus divinis, & doctrinæ sectariorum, qui volunt omnes, esse nunc aliquam veram Ecclesiam visibilem, eamque in sua secta constituunt. Ergo, &c.

Prob. seq. maj. Nam sola Ecclesia Romana habet notas veræ Ecclesiæ proprias, proindeque si non est vera Ecclesia, vel nulla nunc est vera Ecclesia visibilis, vel vera Ecclesia, quæ nunc est, non habet notas seu proprietates veræ Ecclesiæ proprias, & eas habet falsa Ecclesia; quod secundum dici non potest sine intolerabili absurditate. Ergo, &c.

Confirm. 3. Contra Lutheranos & Calvinistas, Ecclesia Romana nunc eandem omnino fidem habet, quam habuit quinque prioribus sæculis. Atqui quinque prioribus Ecclesiæ sæculis fidem habuit ex omni parte puram & integram, ut ipsi Lutherani & Calvinistæ fatentur. Ergo nunc Ecclesia Romana fidem habet ex omni parte puram & integram, adedque si- cut fuit quinque prioribus Ecclesiæ sæculis, ita nunc est vera Christi Ecclesia: nam si Ecclesia Romana post quinque priora sæcula desit esse vera Ecclesia, non desit, nisi quia post quinque priora sæcula fidem suam corrupit.

Prob. itaque major, in qua tota difficultas est. Si Ecclesia Romana non habet nunc eandem fidem, quam habuit quinque prioribus sæculis, certè quia nunc diversam habet in omnibus articulis sectarios inter & nos controversis, & ita generalis depravatio fidei facta est in tota Ecclesia Romana post quinque priora sæcula. Atqui hoc dici non potest. Ergo, &c.

Prob. min. Nam generalis hæc fidei depravatio, si facta est, vel facta est subito, & quasi in instanti, vel paulatim tantum. Neutrum dici potest. Non primum: quod enim omnia membra Ecclesiæ Romanæ, toto Orbe diffuse, eodem tempore, eadem hora in fide sua generaliter corrumpeunda conveniunt, prorsus incredibile est, imò & evidenter impossibile. Non etiam secundum: nam dato quod generalis fidei corruptio paulatim facta sit in Ecclesia Romana, & paulatim universam Ecclesiam Romanam invaserit, profectò cœpit certo tempore, & in certo loco; certum habuit authorem; certos habuit adversarios. Differant ergo nobis sectarii, tempus quo cœpit generalis illa fidei corruptio, si paulatim facta est; locum in quo cœpit, authorem à quo inducta est, adversarios à quibus impugnata. Nihil horum sectarii faciunt, aut etiam facere possunt; cum talis depravationis tali modo factæ, tali

tempore, tali loco, à tali authore, talibus adversariis cœptæ, nullum planè vestigium vel monumentum extet apud veteres.

Dicentne generalem illam fidei corruptelam in Ecclesia Romana factam esse, nemine advertente? At prorsus incredibile est, quod ex innumeris penè pastoribus & doctoribus, quos habebat Ecclesia Romana, nullus tantam fidei corruptelam advertit; imò hoc esse non potuisse, manifestum est. Dicentne pastores quidem & doctores Ecclesiæ generalem illam corruptelam grassantem advertisse, sed neminem reclamasse, omnesque mutò & hianti ore pestem hausisse? Sed hoc adhuc incredibilius est, quod pastores & doctores grassantem luem adverterint, & tamen nullus resistit, nullus reclamavit, sed omnes velut canes muti oblatum virum deglutiverint, & in intima viscera demiserint. Errores omnes particulares, quos in Ecclesiam ab ejus exordio hæcenus inducere tentarunt novatores, pastores & doctores Ecclesiæ adverterunt, & magno zelo oppugnaverunt; quomodo ergo pastores & doctores Ecclesiæ generalem illum errorem, in quem dicunt sectarii prolapsam esse universam Ecclesiam Romanam, aut non adverterunt, aut postquam adverterunt, non modò non oppugnaverunt, sed & in eum consenserunt ad unum omnes?

Dicent. Generalis illa fidei depravatio facta est sæculo septimo post mortem Gregorii I. *Resp.* Sed quærimus sub quo Pontifice facta sit.

Dicent. Facta est sub eo Pontifice, qui primus factus est Antichristus. *Resp.* Sed quærimus, quis sit ille Pontifex, qui primus factus est Antichristus.

Dicent. Pontifex, qui primus factus est Antichristus, is est quem Phocas Imperator appellavit Caput Episcoporum. *Resp.* Concilium Chalcedonenſe Leonem I. appellavit Caput Episcoporum, nec idèò Leo I. factus est Antichristus. Item fideles omnes lex priorum sæculorum Romanum Pontificem ut Caput visibile totius Ecclesiæ, adedque ut Caput Episcoporum agnoverunt, & venerati sunt, nec tamen idèò ullus Pontifex Romanus sex prioribus sæculis factus est Antichristus.

Dicent. Pontifex ille primus factus est Antichristus, qui Pantheon aperuit. *Resp.* Pontifex ille Pantheon aperuit, ut illud ab idolis expurgatum consecraret Deo in honorem Beatæ Virginis, & omnium Martyrum. Idem ante eum fecerat Silvester, Basilicas à Constantino ædificatas, Deo consecrando in honorem Sanctorum, nec tamen idèò mutatus fuerat in Antichristum.

Dicent. Pontifex ille primus factus est Antichristus, qui fidem generaliter depravavit. *Resp.* En quomodo impii in circuitu ambulant. Secundum sectarios, generalis fidei depravatio facta sub Pontifice, qui primus factus est Antichristus, & Pontifex ille primus factus est Antichristus, qui fidem generaliter depravavit, hoc est, generalis fidei depravatio facta est, quando facta est generalis fidei depravatio.

Dices. Probant ex Scriptura Papam sæculo septimo mutatum esse in Antichristum. *Resp.* Quomodo hoc probarent; cum nullibi in Scriptura legatur Papam mutandum esse in Antichristum sæculo septimo, aut quavis alia atate?

Dices. Saltem probant ex Scriptura, doctrinam Ecclesiæ Romanæ depravatam esse in omnibus articulis controversis. *R.* Nil minùs probant, aut probare possunt: ad hoc enim ut probent ex Scriptura, doctrinam nostram corruptam esse in omnibus articulis controversis, debent prius ostendere, sensum illum, quem attribuunt Scripturæ, esse germanum Scripturæ sensum. At ostendere non possunt ulla ratione. Non ex ipsa Scriptura: nam de ea illos inter & nos convertitur. Non ex sententia veræ Ecclesiæ: nam non sensum Scripturæ per veram Ecclesiam, sed veram Ecclesiam per sensum Scripturæ probant. Non ex veterum orthodoxorum testimonio: nam orthodoxos quinque priorum sæculorum nostros esse ostendunt doctores nostri, eosque nobis favere non

non possunt non agnoscere ipsimet sectarii, ut patet ex Magdeburgensibus in primis quinque centuriis cap. 4. part. 2. Non denique ex privato ipsorum iudicio: nam probare non possunt, privatum illud iudicium non esse erroneum; & cum dicunt privatum illud suum iudicium esse internam Spiritus sancti persuasionem, hoc perperam dicunt: nam nec probant, nec probare possunt: imò verò iudicium illud nihil minus esse quam internam Spiritus sancti persuasionem, evidenter demonstrant Doctores catholici. Sed de hoc suo loco.

Interea volumus, & pro jure nostro volumus, ut sectarii ex veterum scriptorum ejusdem vel supparis ætatis testimonio ostendant nobis, Papam mutatum esse in Antichristum, & generalem doctrinæ nostræ depravationem factam esse sæculo septimo, vel decimo, ut aliqui, vel duodecimo, ut alii volunt. Volumus, & pro jure nostro volumus, ut ex veterum ejusdem, vel supparis ætatis scriptorum testimonio ostendant nobis, quantas in Orbe turbas excitavit stupenda illa Papæ metamorphosis, & generalis illa doctrinæ catholica corruptela; quinam orthodoxi contra Antichristum illum insurrexerint, & generali illi corruptelæ resisterint; quod corruptela illa subito, non paulatim; vel econtra, quod paulatim, non subito, universam Ecclesiam occupavit; & ita quod hanc particularem Ecclesiam, vel has particulares Ecclesias primum infecerit, indeque pervaleret reliquas. Horum autem cum nihil præsent, aut præstare possint, hoc ipso atrocissimi & infamissimi mendacii manifestè deprehenduntur esse rei.

Porro quæ evadant sectarii, non habent: quod enim mutatio Papæ in Antichristum, & generalis doctrinæ corruptela nullas initio turbas excitavit, nullos adversarios habuerit; quod hoc utrumque tam insigne factum, si verum est, aut nullus ante Lutherum per tot annorum centurias adverterit, aut scriptores omnes Ecclesiastici, qui ante Lutherum fuerunt, vel ex negligentia, vel de industria silentio prætermiserint, hoc omnem superat fidem; præsertim cum videamus omnes particulares hæreses, ab exordio Ecclesiæ hæcenus excitatas, quas supra ducentas numeramus, earumque saltem plerasque circumstantias ab Ecclesiasticis scriptoribus posteritatis litteris proditas.

Papæ igitur mutatio in Antichristum, & generalis doctrinæ nostræ depravatio facta sæculo septimo; aut decimo, aut duodecimo, putidum mendacium est, & fabula à sectariis solidè conficta, atque ab omni sanæ mentis homine explodenda. Ergo Ecclesia Romana nunc eandem fidem proficitur, quam profitebatur quinque prioribus sæculis. Ergo nunc fidem proficitur ex omni parte puram & integram. Ergo nunc tam est vera Christi Ecclesia, quam quinque prioribus sæculis fuit. Simili autem modo resutari possunt Sociniani, qui volunt doctrinam Ecclesiæ Romanæ circa numerum personarum divinarum corruptam fuisse secundo & tertio sæculo; & hoc volendo, magis insaniunt, quam Lutherani & Calvinistæ. Sed contra hos omnes horum temporum sectarios,

Denique sic argumentor. Ecclesia Romana veram fidem profitebatur sæculo decimo sexto. Ergo falsum est quod fides Ecclesiæ Romanæ corrupta fuerit sive sæculo secundo & tertio, ut volunt Sociniani, sive sæculo septimo, vel decimo, vel duodecimo, ut volunt alii sectarii. *Prob. ant.* Illa fides est vera fides, ad cujus confirmationem facta sunt vera miracula. Atqui sæculo decimo sexto facta sunt vera miracula ad confirmandam fidem Ecclesiæ Romanæ. Ergo fides Ecclesiæ Romanæ sæculo decimo sexto fuit vera fides. Major negari non potest: nam verum miraculum est opus supernaturale ac divinum. Unde tam impossibile est verum miraculum fieri in confirmationem falsæ fidei, quam Deum mentiri, aut attestari falsum.

Prob. ergo minor, ex gestis Francisci Xaverii. Pro quo nota. 1. Franciscus Xaverius fuit vir Apostoli-

cus, sæculo decimo sexto missus à Romano Pontifice ad prædicandam in India fidem Ecclesiæ Romanæ. 2. Reipla prædicavit Indis fidem illam, & ad eam innumeros pene gentiles convertit, & convertendo, ab idolorum cultu ad cultum unius veri Dei traduxit. 3. Gentiles illos convertit ad fidem Romanam, veritatem ejus confirmando multis & magnis miraculis: nam morbos curavit, tempestates sedavit, mortuos suscitavit, &c. 4. Hæc omnia in Orbe nostro tam nota sunt & explorata, ut digito monstraretur, qui ea negaret. Ex quibus sic breviter argumentor, Franciscus Xaverius plurima & maxima miracula edidit sæculo decimo sexto in India ad confirmandam veritatem fidei, quam ibi prædicavit. Atqui ibi prædicavit fidem Ecclesiæ Romanæ. Ergo sæculo decimo sexto plurima & maxima miracula edita sunt ad confirmandam veritatem fidei, quam tunc profitebatur Ecclesia Romana. Ex his

Confirmatur 4. Et ultimò assertio nostra. Ecclesia Romana nunc eandem planè fidem proficitur, quam professæ est sæculo decimo sexto: nunc enim eandem illam fidem proficitur, quam professæ est in Synodo Tridentina. Atqui Ecclesia Romana sæculo decimo sexto professæ est fidem ex omni parte puram & integram, utpotè confirmatam per plurima & insignia miracula, quæ non potuerunt non esse indubitissima puritatis & integritatis illius indicia. Ergo Ecclesia Romana nunc fidem proficitur ex omni parte puram & integram. Ergo nunc est vera Christi Ecclesia. Hæc consequentia omnino valet contra sectarios, qui dicunt Ecclesiam Romanam defuisse esse veram Ecclesiam, quia contendunt eam à vera fide defecisse.

ARTICULUS V.

Utrum de fide sit hanc numero Ecclesiam Romanam, cui nunc præest Innocentius XIII. esse veram Christi Ecclesiam.

RESPONSIO I.

Possimus fide divina credere hanc numero Ecclesiam Romanam, &c. esse veram Christi Ecclesiam.

Prob. Possimus fide divina credere illud omne, cui possumus adherere assensu super omnia firmo, propter revelationem olim à Deo factam: omnis enim actus, quo alicui veritati adharemus super omnia propter divinam revelationem credibiliter propositam, est fides divina. Atqui huic veritati. Hæc numero Ecclesia Romana, &c. est vera Christi Ecclesia; adherere possumus assensu super omnia firmo propter revelationem olim à Deo factam. Ergo possumus fide divina credere hanc numero, &c.

Prob. min. Possimus propter revelationem olim à Deo factam adherere super omnia veritati cuiuslibet, necessariam & evidentem connexionem habenti cum illa revelatione: hoc enim habet motivum quodlibet, ut possit movere ad assensum sibi proportionatum veritatis cuiuslibet, evidenter, & necessario connexæ cum veritate illius. Atqui hæc veritas, Hæc numero Ecclesia Romana, &c. est vera Christi Ecclesia, necessariam & evidentem habet connexionem cum veritate revelationis olim à Deo factæ. Ergo huic veritati, Hæc numero Ecclesia, &c. adherere possumus assensu super omnia firmo propter revelationem olim à Deo factam.

Prob. min. Nam 1. Deus olim revelavit Ecclesiam Christi visibilem fore perpetuam. Atqui evidens est veritatem hujus revelationis necessario connexam esse cum hac veritate, Hæc numero Ecclesia, &c. Cum enim evidens sit, hanc numero Ecclesiam Romanam, cui præest Innocentius XIII. eamque solam ex omnibus sectis christianis, quæ nunc existunt, habere characteres omnes veræ Ecclesiæ, evidens est necesse esse, ut vel sit vera Christi Ecclesia, vel nulla sit nunc vera

vera Christi Ecclesia, & ita Deus falsum revelaverit, revelando Ecclesiam Christi visibilem fore perpetuam.

2. Deus olim revelavit Ecclesiam Christi visibilem, pro quocumque tempore existentem, eamque solam fore unam, sanctam, catholicam, & apostolicam. Atqui pariter evidens est veritatem hujus revelationis necessariò connexam esse cum hac veritate, Hæc numero Ecclesia Romana, &c. est vera Christi Ecclesia: cum enim evidens sit hanc numero Ecclesiam Romanam, quam regit Innocentius XIII. eamque solam, esse unam, sanctam, catholicam, & apostolicam; evidens est, aut eam esse veram Christi Ecclesiam, aut Deum falsum revelasse, revelando veram Christi Ecclesiam, pro quocumque tempore existentem, eamque solam, fore unam, sanctam, &c. Ergo, &c.

Dices. Quod Deus non revelavit, non potest credi fide divina. Sed Deus non revelavit hanc numero Ecclesiam Romanam, quæ subest Innocentio XIII. esse veram Christi Ecclesiam. Ergo fide divina credi non potest hanc numero Ecclesiam Romanam, &c. *Resp.* Deum non quidem revelasse formaliter & explicite hanc numero Ecclesiam Romanam, &c. esse veram Christi Ecclesiam, sed, quod ad actum fidei divinæ sufficit, revelasse æquivalenter: qui enim dixit Ecclesiam Christi visibilem fore perpetuam, eamque & quidem solam fore unam, sanctam, catholicam, & apostolicam, æquivalenter dixit, & hanc, & istam, & illam numero Ecclesiam Romanam pro ea temporis differentia pro qua existit, esse veram Christi Ecclesiam.

Amplius. Qui revelavit Ecclesiam Christi visibilem fore perpetuam, unam, sanctam, catholicam & apostolicam, hoc ipso æquivalenter revelavit pro omni differentia temporis eam Ecclesiam esse veram Christi Ecclesiam, quæ est una, sancta, catholica, & apostolica. Et qui æquivalenter revelavit pro omni differentia temporis eam Ecclesiam esse veram Christi Ecclesiam, quæ est, &c. hoc ipso æquivalenter revelavit, & hanc, & istam, & illam numero Ecclesiam, quæ est una, sancta, catholica, & apostolica, pro ea temporis differentia pro qua existit, æquivalenter, inquam, revelavit, pro ea temporis differentia, pro qua existit, veram Christi Ecclesiam esse. Deus igitur æquivalenter revelavit hanc numero Ecclesiam Romanam, quæ nunc regitur ab Innocentio XIII. & est una, sancta, catholica, & apostolica, esse veram Christi Ecclesiam.

RESPONSIO II.

Non solum possumus, sed etiam tenemur fide divina credere hanc numero Ecclesiam, quæ ab Innocentio XIII. regitur, esse veram Christi Ecclesiam.

Prob. 1. Patres censuerunt Ecclesiam illam, quam videbant habere suo tempore prerogativas illas, quas in nostra Ecclesia hoc tempore agnoscimus, fide divina tenendam esse ut veram Christi Ecclesiam; & eos qui eam ut talem agnoscere recusarunt, detestati sunt ut hæreticos. Ergo similiter Ecclesia nostra fide divina tenenda est ut vera Christi Ecclesia; & qui eam ut talem agnoscere recusant, ut hæretici habendi sunt: non enim potior est aliqua ratio pro Ecclesia illa, in qua vixerunt Patres, quam pro nostra; & nostra Ecclesia est una & eadem continuatione, seu est una & eadem moraliter Ecclesia cum illa. Ergo quod hæc numero Ecclesia quæ, &c. sit vera Ecclesia, est unus è nostris fidei articulis, adeoque de fide est non solum quoad potentiam, sed etiam quoad obligationem credendi.

Prob. 2. Tenemur fide divina positivè credere primarios fidei nostræ articulos. Atqui quod hæc numero Ecclesia, quam nunc regit Innocentius XIII. sit vera Christi Ecclesia, est unus è primariis fidei nostræ articulis: nam est unus ex articulis contentis in Symbolo, ubi dicitur: *Et in unam Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam*; quibus ver-

bis ad credendum ut veram Ecclesiam proponitur, non Ecclesia abstractè, confusè & generaliter, sed Ecclesia, quam ingredi, in qua manere, quam audire, cui obedire debemus, adeoque hæc numero Ecclesia, quam videmus, & quæ est una, sancta, catholica, & apostolica. Ergo, &c.

Obi. Si de fide est Romanam Ecclesiam esse veram Ecclesiam, de fide est aliquos, qui nunc sunt in Romana Ecclesia, habere fidem internam. Falsum conf. Ergo, &c.

Prob. seq. maj. Quia fieri non potest, ut omnia membra veræ Ecclesiæ careant fide interna. *Resp. neg. min.* Nam reverà de fide est, aliquos saltem ex iis, qui nunc sunt in Ecclesia Romana, habere fidem internam; quamvis de fide non sit, hos vel illos determinatè fidem internam habere: sicut de fide est, aliquos ex iis, qui nunc sunt in Ecclesia Romana, esse justos, item aliquos esse prædestinatos; quamvis non sit de fide, hos vel illos determinatè justos esse, hos vel illos determinatè esse prædestinatos.

Quæres. Utrum salus æterna obtineri possit extra Ecclesiam Romanam?

Resp. Non posse. Nam nemo salvari potest extra veram Ecclesiam. Atqui Ecclesia Romana, eaque sola, est vera Ecclesia. Ergo, &c. Minor superius demonstrata est. *Prob. maj.* Ex SS. Patribus, pro quibus omnibus fuit S. Cyprianus lib. de unit. Eccles. ubi sic loquitur: *Hæc (vera Ecclesia) nos Deo servat, hæc filios regno, quos generavit, adsignat. Quisquis ab Ecclesia segregatus, adulteræ jungitur, a promissis Ecclesiæ separatur: Nec perveniet ad Christi præmia, qui relinquit Ecclesiam Christi. Alienus est, prophanus est, hostis est. Habere jam non potest Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet matrem. Si potuit evadere, qui extra arcam Noe fuit, & qui extra Ecclesiam foris fuerit, evadit.* Et S. Augustinus lib. de unit. Eccles. contra Donatistas cap. 16. ubi sic ait: *Ad ipsam verò salutem ac vitam æternam nemo pervenit, nisi qui habet caput Christum. Habere autem caput Christum nemo poterit, nisi qui in ejus corpore fuerit, quod est Ecclesia.*

ARTICULUS VI.

De notis, quibus volunt sectarii discerni veram Christi Ecclesiam.

Nota. Septem notas veræ Ecclesiæ proponit Lutherus in libro de Conciliis & Ecclesia, videlicet veram & incorruptam prædicationem Evangelii, legitimam Baptismi administrationem, legitimum usum Eucharistiæ, legitimum usum clavium, legitimam electionem ministrorum, qui doceant, & sacramenta administrent, orationem publicam, psalmodiam & catechismum, sed lingua vulgari; mysterium Crucis, seu tribulationes intus & extra; ita ut intus sit castitas, foris paupertas, contemptus, & habeantur ab hæreticis hæretici, cæcædæmones, &c. Duas tantum ponunt Brentius & Calvinus, sed quibus quinque priores Lutheri continentur, nempe sinceram fidei doctrinam, & legitimum usum sacramentorum. His duabus notis duas alias annumerant Centuriatores, constantiam scilicet in confessione fidei, seu perseverantiam; & obedientiam erga ministros verbi quatenus verbum ipsum administrent.

Nota iterum. Apparet sectarios, ad discernendam veram Ecclesiam ex iis quæ in Symbolo Constantinopolitano habentur, notis, nullam recipere, adeoque nullam recipere ex iis notis, quibus potissimum vera Christi Ecclesia sese semper ab omnibus aliis sectis discrevit. Quo facto, velint, nolint, consentiunt, notarum illarum nullam sectæ suæ convenire, & ita convincuntur apud se nec habere, nec habere posse veram Christi Ecclesiam; nec tam de vera Christi Ecclesia discernenda, quam de ea qualicumque modo ad se trahenda laborare, ne scilicet appareant,

reant, quod revera sunt, haeretici, atque à corpore Christi, quod est Ecclesia, separati velut membra mortua & putrida. Sed contra illos sit

PROPOSITIO I.

Legitimus usus sacramentorum nec est, nec potest esse nota vera Ecclesia.

Prob. Ad notam verae Ecclesiae tria saltem requiruntur, videlicet ut sit propria vera Ecclesia, & illi soli conveniat; ut sit notior, & ad cognoscendum facilius, quam ipsa vera Ecclesia; ut talis sit, qualem sibi sectae aliae facile, & impunè non possint arrogare. Atqui legitimus usus sacramentorum non habet has conditiones, imò nullam ex eis habet. Ergo, &c.

Major facile ostenditur. Nam quod non est proprium verae Ecclesiae, nec illi soli convenit, ad eam ab aliis omnibus sectis discernendam valere non potest. Item quod obscurius, & ad discernendum difficilius est, quam vera Ecclesia, satis ineptè adhibetur ad cognoscendam veram Ecclesiam, nec ipsum veram Ecclesiam, sed potius vera Ecclesia ipsius nota dici debet. Item hoc ipso quòd aliquid tale est, ut illud sibi facile & impunè arrogare possint aliae sectae, hoc ipso, inquam, ad veram Ecclesiam probandam insufficiens esse manifestum est.

Prob. itaque min. per patres. Et 1. quidem, legitimus usus sacramentorum non est quid ita proprium verae Ecclesiae, ut illi soli conveniat. Non convenit puris schismaticis, qui tamen non sunt de vera Ecclesia. Item convenit aliquibus haeticis, iis scilicet, qui circa sacramentorum usum non errant. Tales fuerunt Pelagiani, qui etiam, secundum Lutheranos & Calvinistas, haeretici fuerunt, & tamen sincerè tractarunt omnia sacramenta: nihil enim in hac parte in eis unquam reprehenderunt Patres, Concilia, & Summi Pontifices. At haeretici omnes sunt extra veram Ecclesiam, adeoque extra veram Ecclesiam potest esse legitimus usus sacramentorum. E. contra in ipsa vera Ecclesia, non quidem totaliter, sed partialiter sumpta, potest esse usus aliquorum sacramentorum illegitimus, ut patet ex Africana Ecclesia, quae tempore S. Cypriani non purè & sincerè tractavit sacramentum Baptismi, nec tamen idcirco desit esse pars universalis Ecclesiae, quia nec idcirco se ipsam separavit, ut ex verbis S. Cypriani probat S. Augustinus lib. 6. de Baptismo c. 7. nec idcirco aliunde separata fuerit.

2. Usus legitimus sacramentorum non est notior, quam vera Ecclesia, sed econtrà vera Ecclesia notior est, quam legitimus usus sacramentorum. Imò quis sit usus sacramentorum legitimus, innotescere nobis non potest nisi per veram Ecclesiam. Unde vel oportet per notas alias à nobis prius & facilius veram Ecclesiam cognosci posse; vel possibile non est, à nobis certò cognosci quis sit legitimus sacramentorum usus. Et verò legitimum sacramentorum usum certò cognoscere non possumus, nisi per Scripturas divinas, & apostolicas traditiones, prius certò cognitās; & quamquam sint Scripturae verè divinae, & traditiones verè apostolicae, certò cognoscere non possumus, nisi per veram Ecclesiam.

3. Legitimum sacramentorum usum arrogant sibi haeretici omnes, & impunè sibi arrogant, nisi contra illos adhibeatur auctoritas verae Ecclesiae, prius aliunde certò cognita, per characteres scilicet illos, quibus eam Patres & Symbola discernunt, & à quibus tantoperè abhorrent Lutherani, & Calvinistae, quia per eos veram Ecclesiam apud se non habere, convincuntur. Hinc Anabaptistae, quos etiam Lutherani & Calvinistae execrantur ut haeticos, habere se legitimum sacramentorum usum mentientes, convinci nullatenus possunt à Lutheranis & Calvinistis. Et verò cum Lutherani & Calvinistae dicunt apud se, non apud Anabaptistas, esse veram Scripturam intelligentiam, adeoque apud se, non apud Anabaptistas, esse legitimum usum sacramentorum; pari

jure Anabaptistae dicunt apud se, non apud Lutheranos & Calvinistas, esse veram Scripturam intelligentiam, &c. Et cum Lutherani & Calvinistae ulterius Anabaptistis opponunt internam suam persuasionem, pari jure internam suam persuasionem Lutheranis & Calvinistis opponunt Anabaptistae.

PROPOSITIO II.

Sincera fidei doctrina nec est, nec potest esse nota vera Ecclesia.

Prob. Cum sectarii dicunt sinceram fidei doctrinam esse notam verae Ecclesiae, vel hoc intelligunt de sincera fidei doctrina, secundum aliquam sui partem tantum sumpta, vel hoc intelligunt de sincera fidei doctrina universa; hoc est, vel sinceram ex aliqua sui parte doctrinam fidei, vel saltem sinceram ex omni parte assignant, ut notam verae Ecclesiae. Atqui sincera fidei doctrina neque primo, neque secundo modo sumpta, est aut potest esse vera Ecclesia nota. Ergo, &c.

Prob. 1. part. min. Nempe quòd doctrina fidei ex aliqua sui tantum parte incorrupta, nec sit, nec possit esse nota vera Ecclesia. Illud nec est, nec potest esse nota vera Ecclesia, per quod vera Ecclesia discerni non potest ab aliis sectis. Atqui vera Ecclesia ab aliis sectis discerni non potest per doctrinam fidei ex aliqua sui parte incorruptam. Ergo, &c. Major patet ex terminis. *Prob. min.* Per illud vera Ecclesia ab aliis sectis discerni non potest, quod illi commune est cum sectis aliis omnibus. Atqui habere doctrinam fidei ex aliqua sui parte incorruptam, vera Ecclesia commune est cum sectis aliis omnibus. Ergo, &c. Major patet ex terminis. Minor est etiam evidens, ex eo quòd nulli sunt haeretici, qui non teneant aliqua vera fidei dogmata.

Confirmatur. Quia si habere doctrinam fidei ex aliqua sui parte sinceram, est nota vera Ecclesia, ubicumque est doctrina fidei ex aliqua sui parte sincera, ibi est vera Ecclesia, ut patet ex terminis; atque ita vera Ecclesia est apud omnes haeticos; cum nulli sint haeretici, apud quos non sit doctrina fidei ex aliqua sui parte sincera. Atqui secundum Scripturam & Patres, manifesti haeretici omnes sunt extra veram Ecclesiam. Audiamus hac de re unum Augustinum lib. 18. de Civit. cap. 51. *Qui*, inquit, *in Ecclesia Christi morbidum aliquid pravumque sapiunt, si corrupti ut sanum rectumque sapiant, resistunt contumaciter, suaeque pestifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt: haeretici sunt, & foras exeuntes, habentur in exercentibus inimici.* Juxta S. Doctorem igitur, haeretici omnes, etiam ii qui vel unicum perversum dogma tenent, sunt extra veram Christi Ecclesiam.

Prob. 2. pars. Nempe quòd doctrina fidei ex omni parte incorrupta, nec sit, nec possit esse nota vera Ecclesia. Nota vera Ecclesia debet esse accommodata omni generi & conditioni hominum. Atqui talis non est doctrina fidei ex omni parte incorrupta. Ergo, &c. Major certa est: cum enim omnes, ut salutem assequantur, teneantur ingredi veram Ecclesiam, si in ea nondum sunt, vel in ea permanere, si jam in ea sunt, debent omnes posse moraliter & humanitè attingere notas, quibus discernitur à sectis aliis omnibus, quae se christianas nuncupant, & apud se veram Christi Ecclesiam esse mentiuntur. Minor verò nonnisi inverecundè negari potest: quis enim, nisi omnes verecundiae fines praeiterit, dixerit omne genus hominum, rusticos scilicet, mulierculas, opifices, & illiteratos quosque, moraliter & humanitè posse discernere ubi sit doctrina fidei ex omni parte incorrupta, pervidendo scilicet omnes omnino sincere doctrinae fidei partes? Certè, ut satis docet experientia, sic omnes sincere doctrinae fidei partes pervidere, vix, ac ne vix quidem possunt doctores eximii, postquam totum ferme vitae tempus in doctrinae christianae studio posuerunt. Præterea, ut quis omnes sincere doctrinae

doctrinae fidei partes pervidere possit, debet saltem Scripturas omnes divinas à non divinis, omnesque omnium Scripturarum divinarum sensus genuinos ab adulterinis posse discernere. At quòd hoc moraliter & humanitèr possint rustici, opifices, mulierculæ, & illiterati, quique, asserere summæ impudentiæ est & insanix.

Confirm. 1. Si doctrina fidei ex omni parte incorrupta, est nota veræ Ecclesiæ, vera Ecclesia non potest certò cognosci, nisi per doctrinam fidei ex omni parte incorruptam, prius certò cognitam. Falsum & absurdum conf. Nam si vera Ecclesia non potest certò cognosci, nisi per doctrinam fidei, &c. vel non accepit munus docendi, quod apertè repugnat Scripturis divinis; vel planè inutiliter accepit: non enim potest docere nisi eos, à quibus certò cognoscitur, adeoque si non certò cognoscitur, nisi per doctrinam fidei, &c. non potest docere nisi eos, qui jam aliunde omnes omnino sinceræ doctrinæ fidei partes perviderunt, quique proinde ejus doctrina minimè indigent.

Confirm. 2. Nota veræ Ecclesiæ debet esse ad cognoscendum facilior, quàm vera Ecclesia: eatenus enim una res rectè dicitur esse nota alterius, quatenus facilius cognita nos ducit in notitiam alterius, quæ abstrusior est, & cognitu difficilior. Atqui doctrina fidei ex omni parte incorrupta, non facilior est, sed longè difficilior ad cognoscendum, quàm vera Ecclesia: longè enim facilius est illam hominum societatem, cui omnes veræ Ecclesiæ characteres in Scriptura expressi conveniunt, dignoscere, quàm omnes omnino sinceræ doctrinæ fidei partes pervidere, ut per se clarum est. Ergo doctrina fidei ex omni parte incorrupta, malè & ineptè assignatur pro nota veræ Ecclesiæ.

Confirm. 3. Illud malè & ineptè assignatur pro nota veræ Ecclesiæ, quod nobis certò innotescere non potest, nisi per veram Ecclesiam, aliunde certò cognitam, ut patet ex terminis. Atqui doctrina fidei sincera universa nonnisi per veram Ecclesiam nobis certò innotescere potest. Ergo, &c.

Prob. min. 1. Ex S. Irenæo lib. 3. cap. 4. ubi sic ait: *Non oportet querere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere, cum Apostoli, quasi in depositarium dives, plenissime in eam contulerint omnia quæ sint veritatis: uti omnis quicumque velit,umat ex ea potum vite ... Quid enim? & si quibus de aliqua modica questione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, & ab eis de præsentis questione sumere quod certum & reliquum est?* 2. Ex Tertull. lib. de præscript. c. 21. ubi sic loquitur: *Quid autem (Apostoli) prædicaverint ... & hic præscribam, non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam viva, quod ajunt, voce, quam per epistolâ postea.* Ex S. Augustino in Plal. 57. *In ventre, inquit, Ecclesia veritas manet. Quisquis ab hoc ventre Ecclesiæ separatus fuerit, necesse est ut falsa loquatur. Necesse est, inquam, ut falsa loquatur, qui aut concipi noluit, aut quem conceptum mater excussit.*

Igitur juxta S. Irenæum, vera Ecclesia est sinceræ doctrinæ fidei depositaria. At depositum nonnisi per depositarium ostendi potest. Item, juxta S. Augustinum, sincera fidei doctrina latet in sinu veræ Ecclesiæ recondita. At quod in sinu veræ Ecclesiæ reconditum latet, non potest nisi per veram Ecclesiam certò innotescere. Ergo, &c. Ratio à priori, quam suggerit Tertullianus loco citato, est quia sincera fidei doctrina non potest certò cognosci, nisi certò cognoscantur traditiones veræ, & veræ Scripturæ divinæ, cum suis veris sensibus. Atqui hæc omnia non possunt certò cognosci nisi per veram Ecclesiam, quæ idcirco dicitur magistra veritatis, columna & firmamentum veritatis, &c. Ergo, &c.

Porro non hic immorabimur in refellendis notis aliis, quibus veram Ecclesiam discerni posse volunt sectarii; quia vel in duabus refutatis comprehenduntur, vel veræ Ecclesiæ communes sunt cum omnibus aliis sectis, quæ se christianas nuncupant.

Obj. Tenere doctrinam fidei ex omni parte puram & integram, est prerogativa veræ Ecclesiæ. Ergo doctrina fidei ex omni parte pura & integra potest esse, & est nota veræ Ecclesiæ. *Resp. neg. conf.* Non enim aliquid esse est nota veræ Ecclesiæ hoc ipso præcisè quòd est veræ Ecclesiæ prerogativa; quia potest aliquid esse veræ Ecclesiæ prerogativa, & tamen non habere condiciones requisitas ad notam veræ Ecclesiæ. Una autem harum conditionum est, quòd prerogativa veræ Ecclesiæ sit ad cognoscendum facilior, quàm ipsa vera Ecclesia: nam si vera Ecclesia in ratione scilicet veræ Ecclesiæ, ad cognoscendum facilior est, quàm illa prerogativa, non illa prerogativa veræ Ecclesiæ, sed vera Ecclesia prerogativa illius nota est. At doctrina fidei ex omni parte pura & integra, non est ad cognoscendum facilior, sed longè difficilior, quàm vera Ecclesia in ratione veræ Ecclesiæ. Ergo vera Ecclesia doctrinæ fidei ex omni parte pura & integræ, non doctrina fidei ex omni parte pura & integræ veræ Ecclesiæ est nota.

Confirmatur & illustratur hæc doctrina. Quòd vera Ecclesia sit Ecclesia, extra quam nemo salvari potest, tam est proprietas illius quarto modo, quàm quòd sit Ecclesia, in qua tenetur & prædicatur doctrina fidei ex omni parte pura & integræ; & tamen vera Ecclesia in ratione Ecclesiæ, extra quam nemo salvatur, nec est, nec potest esse nota sui ipsius in ratione veræ Ecclesiæ. Ratio est, quia vera Ecclesia in ratione Ecclesiæ, extra quam nemo salvatur, non est notior, sed obscurior se ipsa in ratione veræ Ecclesiæ: unde non scimus hunc cætum hominum esse veram Ecclesiam, quia scimus illum esse Ecclesiam, extra quam nemo salvatur; sed scimus hunc cætum hominum esse Ecclesiam, extra quam nemo salvatur, quia scimus illum esse veram Ecclesiam; & profecò deciperet, qui quarenti quo certo indicio agnosci possit vera Ecclesia, responderet agnosci posse & debere ex eo quòd extra illam nemo salvetur.

Quod autem hic dicimus de vera Ecclesia sub ratione Ecclesiæ, extra quam nemo salvatur, pariter dicendum est de vera Ecclesia sub ratione tenentis & prædicantis doctrinam fidei ex omni parte puram & integram: cum non magis sub una ratione, quàm sub altera facilis sit ad cognoscendum, nec magis sub una ratione, quàm sub alia possit ducere in certam notitiam sui ut veræ Ecclesiæ.

Obj. SS. Patres pro nota veræ Ecclesiæ assignant Scripturas. Sed hoc est, pro nota veræ Ecclesiæ assignare doctrinam fidei ex omni parte integram. Ergo, &c. R. Omisssa minore, quæ falsò supponit universam fidei doctrinam in Scripturis divinis contineri, neg. maj. Nam si Patres pro nota veræ Ecclesiæ assignant Scripturas divinas, vel quia volunt eam ostendi posse per hoc quòd Scripturas omnes divinas recipit, vel quia volunt eam ostendi posse per hoc quòd Scripturas divinas ubique rectè interpretatur. Neutrum autem unquam probabitur.

Porro quamvis prerogativa sit veræ Ecclesiæ, quòd recipiat omnes Scripturas divinas, easque rectè interpretetur ubique, sub neutra tamen ratione potest esse nota sui ipsius sub ratione veræ Ecclesiæ. Ratio est, quia vera Ecclesia sub ratione veræ Ecclesiæ notior est se ipsa sub ratione recipientis omnes Scripturas divinas, & eas ubique rectè interpretantis. Imò vera Ecclesia non potest nobis innotescere sub ratione hac utraque, nisi prius nobis innotescat sub ratione veræ Ecclesiæ: nec certò scimus aut scire possumus hunc cætum hominum Scripturas omnes divinas recipere, easque ubique interpretari rectè, nisi quia certò scimus, aut scire possumus hunc cætum hominum esse veram Ecclesiam, cujus prerogativa est, quòd Scripturas omnes divinas recipiat, easque rectè interpretetur ubique.

Patres itaque non Scripturas divinas assignant pro nota veræ Ecclesiæ, sed de ea disputantes contra hæreticos, volunt eam esse ab omnibus aliis sectis discernendam per certos characteres ei soli convenientes, eaque notiores, putà per hoc quòd sit perpetua, una, sancta,

sancta, ubique diffusa, & ab Apostolis fundata. Qui veræ Ecclesiæ characteres clare exprimuntur in Scripturis illis, quas recipiunt hæretici, contra quos Patres disputant. Hanc veræ Ecclesiæ discernendæ viam, quam inierunt Patres, nos quoque inimus; & cum eam ingredi nolunt hæretici, se extra veram Ecclesiam vagari, manifestè ostendunt.

Obj. Notæ, quas assignant hæretici, si non separatim, saltem collectim sumptæ, sufficiunt ad ostendendam veram Ecclesiam. *Resp.* neg. Nam notæ illæ collectim sumptæ, faciunt totum partim ignotius ipsa vera Ecclesia, partim veræ Ecclesiæ commune cum aliis sectis. Talem autem collectionem ad ostendendam veram Ecclesiam prorsus ineptam esse nemo non videt.

DISPUTATIO VIII.

De Romano Pontifice, & Conciliis.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum Petrus à Christo primatum in universa Ecclesia acceperit.

NEgat Lutherus, & cum eo negant alii omnes sectarii, qui post eum adversus Ecclesiam insurrexere. Assumunt verò catholici doctores omnes, quibus præeunt Patres omnes tam græci, quam latini. Unde B. Petri primatus negari non potest sine manifesta, & eaque perniciosissima hæresi, quam refutabimus sequentibus paragraphis.

§. I.

Probatur B. Petri primatus ex verbis Christi Matth. cap. 16.

Matth. cap. 16. Christus Petrum divinitatem ejus aperte confessum, sic alloquitur: *Beatus es Simon Bar-jona: quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in celis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam.* Atqui Christus his verbis sub metaphora ædificii & fundamenti Petro in præmium confessionis ejus promittit primatum universæ Ecclesiæ: nam quod est fundamentum in ædificio, idest, caput in corpore, pater-familias in domo, rector in civitate, & rex in regno.

Confirm. Ex verbis Christi manifestum est, Ecclesiam incumbere Petro, sicut ædificium incumbit fundamento, seu Petrum prestare Ecclesiæ, quod fundamentum præstat ædificio. Atqui fundamentum regit & sustentat ædificium. Ergo Petrus regit & sustentat Ecclesiam. Sed, hoc est, habere Ecclesiæ primatum. Ergo, &c. Hoc argumentum suggerit Gregorius Magnus epistolarum lib. 4. c. 76. ubi sic ait: *Cunctis Evangelium scientibus liquet, quod voce dominica sancto & omnium Apostolorum Petro principi Apostolo totius Ecclesiæ cura commissæ est: ipsi quippe ... dicitur: Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam.*

Obj. Hoc loco per to petram malè intelligitur Petrus, sed intelligi debet Christus, vel fidei confessio, vel omnis homo fidelis. *Resp.* neg. Nam quod intelligendus sit Petrus, satis superque constat ex Patribus: cum omnes, unico fortasse excepto, Petrum intelligant, pro quo consuli possunt Bellarminus, & Valentinus. Nobis hic sufficit ex latinis Tertull. lib. de præscript. cap. 22. ubi dicit: *Latuit aliquid Petrum, edificande Ecclesiæ petram dictum?* Et ex græcis Gregorius Nazianz. orat. de moderatione in disputatione servanda, ubi hæc habet de Petro: *Vides quemadmodum ex Christi discipulis magnis utique omnibus & excelsis, atque electione dignis, hic Petra vocetur, atque Ecclesiæ fundamenta fidei sua credita habeat.*

Dices 1. Si Christus per petram Petrum intellexif-

set, non dixisset: *Tu es Petrus*, sed, *Tu es petra*. *Resp.* Christum, dixisse, *Tu es petra*, & super hanc petram, &c. Cum enim syriacè loqueretur, dixit, *Tu es cephas*, & super hoc cepha, &c. Cephas autem syriaca lingua significat rupem seu petram durissimam.

At inquit. Si ita est, quare latinus interpres non vertit, *Tu es petra*? *Resp.* Non vertisse, quia non vertit ex syriaco, sed ex græco codice, & græcus codex habet: *ὁ εἰ πέτρας, ὃ ἐστὶν ταύτην τὴν πέτραν*, &c. Sic autem vertit græcus interpres, quia græca lingua lapis æquè significatur per πέτρας & πέτρα, & interpreti commodius visum est homini nomen masculinum tribuere, & dicere, non *ὁ εἰ πέτρας*, sed *ὁ εἰ πέτρας*, noluit tamen vertere *ὃ ἐστὶν τὴν πέτραν*, sed vertit *ὃ ἐστὶν τὴν πέτραν* ad vitandam ambiguitatem. Hæc autem vox πέτρα, non aliud quàm lapidem durissimum significat; unde ambigua esse non potest.

Dicent. Origen. tract. 1. in Matth. exponens hæc verba, *Super hanc petram*, dicit petram esse eum omnem, qui Christi imitator est: *Nomen*, inquit, *ducunt à petra, quicumque sunt imitatores Christi, qui est petra spiritualis, comitans eos, qui salvi sunt, ut ex ea bibant potum spiritualem.* Superius dixerat: *Petra est quisquis Christi discipulus ... & super talem petram construitur omnis Ecclesiastica doctrina.* In unoquoque enim perfecto ... à Deo edificatur Ecclesia. Quod si super unum illum Petrum tantum existimas edificari totam Ecclesiam, quid diciturus es de Joanne filio tonitru, & Apostolorum unoquoque? R. Origenem hic illud, *Super hanc petram*, non litteraliter, sed allegoricè interpretari de iis, qui discipuli sunt & imitatores Christi, cujus doctrina & gratia in proposito ipsum sequendi, & piè sancteque vivendi confirmantur. At alibi, nempe hom. 5. in Exod. verba illa, *Super hanc petram*, litteraliter interpretans, ea de solo Petro intelligit: sic enim habet: *Vide magno illi Ecclesia fundamento, & petra solidissima, super quam Christus fundavit Ecclesiam, quid dicatur à Domino. Modica*, inquit, *si dei, quare dubitasti?*

Dices. S. Augustinus illud, *Super hanc petram*, censuit potius de Christo, quàm de Petro intelligendum esse, ut patet ex lib. 1. retract. cap. 21. ubi sic loquitur: *In hoc libro (quem contra epistolam Donati scripserat) dixi in quodam loco de Apostola Petro, quod in illo tanquam in petra fundata sit Ecclesia: qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus beatissimi Ambrosii, ubi de Gallo gallinaceo ait: Hoc ipsa petra, Ecclesia canente, culpam diluit. Sed scio me postea sepius sic exposuisse quod à Domino dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, ut super hunc intelligeretur, quem confessus est Petrus, dicens: Tu es Christus, Filius Dei vivi.*

Resp. 1. S. Augustinum primam interpretationem sic anteponebat alteri, ut hanc non contemnat, sed unicuique liberum relinquat alterutram assumere: nam paulò inferius sic prosequitur: *Harum autem duarum sententiarum quæ sit probabilior, eligat lector.*

2. S. Augustinum primam interpretationem alteri anteponebat ex ignorantia linguæ syriacæ & græcæ: nam reddens rationem majoris suæ in primam interpretationem propensionis, sic ait ibidem: *Non enim dictum est illi (Apostolo) Tu es petra, sed, Tu es Petrus; petra autem erat Christus, quem confessus Simon, sicut eum tota Ecclesia confitetur, dictus est Petrus. Nesciebat igitur Christum dixisse, Tu es cephas, aut saltem to cephas syriacè rupem seu lapidem significare. Item nesciebat rupem seu lapidem æquè significari per hæc vocabula πέτρας & πέτρα.*

3. Nihilominus S. Doctorem agnovisse primatum B. Petri, ut patet v.g. ex lib. 2. de bapt. c. 1. ubi hæc leguntur: *Ecce ubi commemorat Cyprianus ... Apostolum Petrum, in quo primatus Apostolorum tam excellenti gratia præminet, &c.* Et inferius ista: *Quis enim nescit illum Apostolatus (in Petro) principatum concili-*

cuiuslibet episcopatus praeferendum. His adde, quod si nunc viveret S. Doctor, & videret versiculum illum S. Ambrosii, cuius ipse meminit, non ore multorum tantum, sed ore omnium nunc cantari, proculdubio rejecta prima interpretatione, secundam incunctanter amplecteretur.

Dices. Nomine Petri hic intelligendam esse fidem, docent Patres; nam v.g. S. Chrysostomus homil. 55. in Matth. interpretans verba illa, *Et super hanc petram*, subiicit ista: *Idest, fidem atque confessionem.* Resp. Patres, cum docent nomine petrae hic intelligendam esse fidem & confessionem, fidem & confessionem sumunt non absolute, sed relate ad Petrum, cuius fides & confessio hic laudantur à Christo; vel, quod eodem redit, sumunt abstractum pro concreto: unde per inde est ac si dicerent, nomine petrae intelligendum esse, non Petrum precise, sed Petrum recte credentem, & fidem suam recte profitentem; neque Ecclesiam fundatam esse in Petro precise, sed in Petro recte credente, & recte fidem suam profitente; quod verum est, & nos cum Patribus dicimus: Petrus enim eatenus est fundamentum Ecclesiae, quatenus Ecclesiam sustentat; effectus enim fundamenti primarius est aedificium sustentare. Ecclesia autem sustentatur non à Petro precise, sed à Petro recte credente, & fidem suam recte profitente; & Petrus eatenus sustentat Ecclesiam, quatenus fratres suos seu fideles confirmat & continet in vera fide, quod facit recte credendo, & fidem suam recte profitendo.

§. II.

Primatus Petri probatur ex verbis Christi subsequentibus eod. c. 16. Matth.

Post verba §. 1. laudata, sic prosequitur Christus: *Et tibi dabo claves regni caelorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in caelis.* At nomine clavium intelligitur primatus, seu suprema potestas, ut patet 1. ex verbis subsequentibus. *Quodcumque ligaveris, &c.* 2. Ex Isaia c. 22. ubi futura Eliacim in summum sacerdotium promotio sic exprimitur: *Dabo claves domus David super humerum ejus: & aperiet, & non erit qui claudat: & claudet, & non erit, qui aperiat.* 3. Ex Apocal. c. 3. ubi sic quoque exprimitur suprema Christi potestas: *Hec dicit sanctus & verus, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit.* Porro verba Christi ad Petrum directa: *Tibi dabo claves regni caelorum, & Quodcumque ligaveris, &c.* manifeste equivalent istis, *Tibi dabo claves regni caelorum: claudes, & nemo aperiet: aperies, & nemo claudet; & in eo tantum ab illis discrepant, quod clariora sunt, quia in eis non continuatur, sed explicatur metaphorā clavium.*

Obj. 1. Hæc Christi verba: *Tibi dabo claves regni caelorum*, non diriguntur ad personam Petri, sed ad Ecclesiam. R. Hoc esse falsum, ut manifestum est ex contextu. Cum enim dicit Christus: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porte inferi non prevalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni caelorum, &c.* Nonne clarum est, hæc verba, *Tibi dabo claves, &c.* ad eum dirigi ad quem diriguntur illa, *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus.* Manifeste autem diriguntur ad personam Petri. Ergo, &c. Præterea, eidem dictum est: *Tibi dabo claves, &c.* cui paulo inferius dicitur: *Vade post me, satana.* Atqui non Ecclesiae, sed Petro in propria persona dicitur, *Vade, &c.* Ergo non Ecclesiae, sed Petro in propria persona dictum est, *Tibi dabo claves, &c.* Hoc argumentum suggerit S. Augustinus. lib. 2. contra Gaudent. c. 22. ubi ait: *Nunquid melior est Razias quam Petrus Apostolus, qui ubi dixit, Tu es Christus Filius Dei vivi, tam beatus à Domino appellatus est, ut claves regni caelorum accipere mereretur: nec tamen ideo creditur imitandus, ubi mox eodem momento reprehensus auditur: Vade post me satana. Et ante S. Augustinum S. Hilarius tract. in Psal. 131. n. 4. Tanta ei (Christo) reli-*

gio fuit pro humani generis salute patiendi, ut Petrum primum Filii Dei confessorem, Ecclesia fundamentum, caelestis regni janitorem, & in terreno iudicio iudicem caeli, Satanae convicii nuncuparet.

Dices. Quando Christus dixit Petro, *Tibi dabo claves regni caelorum*, Petrus representabat Ecclesiam, R. dist. Petrus representabat Ecclesiam, sicut legatus representat principem, cuius nomine, non suo, accipit claves civitatis, & accipiendo nihil sibi acquirit, sed acquirit soli principi, cuius gerit personam, & in cuius ditionem venit civitas, N. Petrus representabat Ecclesiam, ut princeps verbi grat. representat regnum, cui censetur promitti id, quod principi in publicam utilitatem, & regni administris communicandum promittitur, C.

Dices. Atqui tunc Petrum primo modo representasse Ecclesiam, docet S. Augustinus. tract. 50. in Joan. Nam ibi sic loquitur: *Si in Petro non esset Ecclesiae sacramentum, non ei diceret Dominus: Tibi dabo claves regni caelorum. Quaecumque solveris in terra, soluta erunt & in caelo; & quaecumque ligaveris in terra, ligata erunt & in caelo. Si hoc Petro tantum dictum est, non facit hoc Ecclesia. Si autem & in Ecclesia sit... Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit.* R. neg. Itaque, juxta S. Doctorem, quando Dominus dixit Petro, *Tibi dabo claves regni caelorum.* Petrus representabat quidem Ecclesiam, at non representabat illam ut Legatus vel Vicarius, sed ut supremus illius pastor, & rector generalis futurus, ut evidenter ostenditur. 1. Ex tract. 124. qui est ultimus in eund. Joan. ubi legitur: *Ecclesie Petrus Apostolus propter Apostolorum sui primatum gerebat figurata generalitate personam.* 2. Ex enarratione 1. in Psal. 108. ubi dicitur: *Cuius (Ecclesiae) ille (Petrus) agnoscitur in figura gestasse personam, propter primatum, quem in discipulos habuit.*

Obj. 2. Christus, per hæc verba, *Tibi dabo claves regni caelorum*, nihil promisit Petro, quod non promiserit cæteris Apostolis. Ergo Christus, per hæc verba, *Tibi dabo, &c.* primatum minime promisit. Neg. ant. Prob. Petrus, nomine omnium Apostolorum dixit, *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Ergo nomine omnium Apostolorum audit, *Tibi dabo claves, &c.* Non enim hoc audit, *Tibi dabo, &c.* Nisi quia illud dixit, *Tu es Christus, &c.* Nam Christus nonnisi ad remunerandam divinitatis suae confessionem, claves regni caelorum promisit. Ergo, &c. R. neg. ant. Et dico Petrum Christo Apostolos, quem eum esse dicerent, interroganti, respondisse suo nomine, nec accepta ab aliis respondendi provincia, & cum alii omnes adhuc ignorarent quid esset respondendum, neque ex humana deliberatione, sed ex revelatione & instinctu divino respondisse primum & solum. Petrus igitur in propria persona divinitatem Christi confessus est, & propter suam confessionem meruit à Christo in propria persona audire, *Tibi dabo claves*, atque ita in propria persona accepit promissionem clavium. Potest tamen aliquo sensu dici respondisse nomine omnium, quia caput erat & princeps cæterorum, & cæteri responsioni ejus silentio suo acquieverunt: quod non impedit, quominus in propria persona, primus & solus responderit.

Dices. Quod Christus promittit, Matth. c. 16. per hæc verba, *Tibi dabo claves, &c.* dat, ejusd. Matth. c. 18. per ista alia: *Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in caelo; & quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in caelo.* Atqui hic non soli Petro, sed omnibus Apostolis Christus dat potestatem ligandi & solvendi. Ergo illic, nempe Matth. c. 16. Christus non soli Petro, sed omnibus Apostolis in communi promittit potestatem illam; adeoque ipsi Petro nihil peculiare promittit. Resp. neg. maj. Nam Matth. c. 18. Christus nihil dat Apostolis, sed solum promittit illis, & eorum successoribus amplissimam ligandi, & solvendi potestatem. Quod autem tunc Christus Apostolis nihil dederit, manifestum est ex eo, quod post verba illa à Christo prolata, Apostoli manserint adhuc diu homines privati, & nullam habuerint eccle-

ecclesiasticam potestatem: non enim facti sunt sacerdotes, nisi in ultima cœna; nec facti sunt pastores & episcopi, nisi post resurrectionem Domini.

§. III.

Primatus Petri probatur ex cap. 21. Joannis.

Joan. cap. 21. legitur: *Dicit Simoni Petro Jesus: Simon Joannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Joannis, diligis me? At illi: Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon Joannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me? Et dixit ei: Domine, tu omnia nosti: tu scis quia amo te. Dixit ei: Pasce oves meas. Amen, amen, dico tibi, cum esses junior, cingebas te, &c. Atqui Christus per hæc verba: Pasce agnos meos, pasce oves meas, promittit Petro primatum & jurisdictionem in universam Ecclesiam. Ergo, &c.*

Prob. subs. 1. enim hæc verba: Pasce agnos meos, pasce oves meas, diriguntur ad personam Petri: diriguntur enim ad eum cui dicitur: Amas me? Diligis me plus his? Amen, amen dico tibi, cum esses junior, &c. Ista autem dici soli Petro, luce meridiana clarius est.

At inquit. Petrus ipse epist. 1. c. 5. hortatur conseniores ad pascendum gregem Dei. Ergo non soli Petro, sed omnibus Ecclesiæ praelatis dictum est: Pasce oves meas. Resp. Petrum conseniores hortari, ut pascant gregem Dei non universalem, sed particularem sibi commissum: *Pascite, inquit, qui in vobis est, gregem Dei.* Unde neg. conf.

At inquit iterum. S. Augustinus lib. de agone Christiano cap. 30. dicit expressè illud: *Amas me? Pasce oves meas*, non soli Petro, sed omnibus Ecclesiæ pastoribus dictum esse: *Non sine causa, inquit, inter omnes Apostolos hujus Ecclesiæ catholice personam sustinet Petrus: huic enim Ecclesiæ claves regni celorum date sunt, cum Petro date sunt; & cum ei dicitur, Amas me? Pasce oves meas.* Resp. juxta mentem S. Doctoris, Petrum Ecclesiæ personam sustinuisse, non ut legatum ejus, vel vicarium, sed ut principem illius, & supremum moderatorem, adeoque, juxta S. Doctorem, cum Petro dictum est, *Amas me? Pasce oves meas*, Petrum omnes alios Ecclesiæ pastores representasse, non ut eorum legatum vel vicarium, sed ut Ecclesiæ universæ principem & pastorem supremum, à quo in partem sollicitudinis vocari possent & deberent. Unde juxta S. Augustinum, illud, *Amas me? Pasce oves meas*, primò & principaliter dictum est Petro in propria persona, secundariò verò omnibus aliis Ecclesiæ pastoribus in persona Petri, tanquam principis & pastoris supremi illos representantis, & accipientis pascendi gregis Christi potestatem, non qua solus uti, sed quam aliis communicare posset & deberet.

2. Per to pascere, Christus intellexit præesse & regere. Cum enim Christus ait: *Pasce oves meas*, perinde est ac si diceret: Pastor esto ovium meorum. At pastoris est non solum ovibus pabula præbere, sed etiam eas ducere & reducere, eas rueri, & baculo castigare. Breviter, qui pastorem agit, ovibus præest, easque regit. Unde Evangelista ulus est voce quæ græca lingua significat pascere præsidendo: *ποιμαίνει* apostolus. Hoc igitur verbo, *Pasce*, Christus instituit principatum ecclesiasticum, & confert auctoritatem regendi Ecclesiam, simulque præcipit ei, cui auctoritatem illam confert, ut Ecclesiæ præsit; & quia præesse & subesse correlativa sunt, simul quoque & indivisibiliter præcipit Ecclesiæ, ut sub sit illi, cui præsidendi præceptum imponitur.

Dices. Pascere nihil aliud est, quam cibos ministrare, quod inferioris officium est, non superioris. Ergo Christus per hoc verbum, *Pasce*, nullam auctoritatem tribuit, adeoque per hoc verbum, *Pasce*, principatum ecclesiasticum instituisse, gratis dicitur. R. neg. ant. Itaque pascere, propriè loquendo, non est præcisè cibum ministrare: nam servi dominis suis ci-

Simonnet Theol. Tom. II.

bos ministrant, nec tamen propriè dicuntur pascere dominos suos: sed è contra à dominis suis pasci dicuntur, quia aluntur sumptibus dominorum suorum. Unde pascere, propriè loquendo, est cibum procurare & providere. Providere autem superioris est, non inferioris; adeoque pascere, propriè loquendo, non inferioris, sed superioris officium est.

3. Christus per illud, *oves meas*, significat universam Ecclesiam: cum enim Christus dicit Petro, *Pasce oves meas*, commendat illi oves omnes, ad quas extenditur pronomen *meas*. Extenditur autem ad omnes qui sunt in Ecclesia, nullo excepto: nam nullus omnino est in Ecclesia, qui ovem Christi se esse non gloriatur. Ergo cum Christus dicit Petro, *Pasce oves meas*, commendat illi omnes qui sunt in Ecclesia, nullo excepto. Ergo, quod idem est, commendat illi universam Ecclesiam, adeoque per illud, *oves meas*, universam Ecclesiam intelligit.

Dices. Jure divino jurisdictione ecclesiastica divisa fuit inter Petrum & Paulum, ut patet ex Galat. c. 2. ubi Paulus dicit: *Cum vidissent quod creditum est mihi Evangelium præputii, sicut & Petro circumcissionis, &c.* Ergo falsum est quòd Christus per illud, *Pasce oves meas*, Petro contulerit auctoritatem regendi universam Ecclesiam. Resp. neg. ant. Nam Paulus verbis laudatis nihil aliud significat, quam se principaliter destinatum esse ad prædicandum gentibus: sic Petrus principaliter destinatus erat ad prædicandum Judæis.

Nota. 1. Apostoli omnes omnibus hominibus prædicare jure divino potuerunt. Inter Apostolos tamen distributæ fuerunt provincie, ut sic Evangelium toto Orbe & facilius & celerius prædicaretur. 2. Et ita Paulus sic fuit principaliter destinatus ad prædicandum gentibus, ut etiam Judæis prædicare potuerit, quod re ipsa fecit, imò solebat Judæis prius prædicare, quam gentibus, nec ad gentes se convertere, nisi postquam repulsam passus erat à Judæis. Similiter Petrus ita ad prædicandum Judæis destinatus fuit principaliter, ut potuerit etiam gentibus prædicare, & ad id se destinatum fuisse, expressè dicit Act. c. 15. *Scitis, inquit, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire gentes verbum Evangelii, & credere.* Et quòd re ipsa gentilibus & quidem primus prædicaverit, constat ex Act. cap. 10. ubi narratur Cornelii Centurionis ad fidem conversio.

§. IV.

Primatus Petri probatur ex Patribus græcis & latinis.

Primatum universæ Ecclesiæ Petro datum esse, tenent magna inter se consensione Patres tum græci, tum latini. Brevitatis causa hic pro Græcis unus erit Chrysostomus. Hom. 55. ad hæc Christi verba: *Quicumque ligaveris super terram, &c.* sic ait: *Quæ Deus concedere solus potest, peccatorum scilicet remissionem, & ut Ecclesia tot tantisque fluctibus impetu irruentibus immobilis maneat, cujus pastor & caput piscator homo atque ignobilis, terrarum Orbe reluctante, adamantis naturam firmitate superet, hæc, inquam, omnia, quæ solius Dei sunt, se pollicetur (Christus) daturum.* Et pro Latinis unus Augustinus serm. 13. de verbis Domini. *Idem ergo, inquit, Petrus à petra, cognominatus Beatus, Ecclesiæ figuram portans, Apostolatus principatum tenens, continuo post, &c.*

Obj. S. Cyprianus lib. de unitat. Eccles. docet cæteros Apostolos Petro pares fuisse honore & potestate: *Hoc, inquit, erant utique & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis.* Ergo juxta S. Cyprianum, Petrus fuit tantum inter Apostolos ut primus inter pares, adeoque non accepit primatum Ecclesiæ cum certa scilicet præminencia, vi cujus cæteris Apostolis superior extiterit, eique ceteri Apostoli cum membris aliis omnibus Ecclesiæ subiecti fuerint.

Resp. 1. S. Cyprianum agnovisse in Petro primatum, quo superior extitit cæteris Apostolis, eique subiecti fuerint ceteri Apostoli cum aliis fidelibus omnibus,

Bb

ut pro.

ut probari potest multis ex locis, & hic probatur ex epist. ad Quintum, ubi sic loquitur S. Martyr: *Nec Petrus quem primum Dominus elegit, & super quem edificavit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de circumcisione disceptaret, postmodum vindicavit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit, ut diceret se primum tenere, & obtemperari a novellis & posteris sibi potius debere.* Quibus verbis expressè asserit Petrum esse fundamentum Ecclesiae. Petrum autem esse fundamentum Ecclesiae, aliud non est, quam Petrum esse Ecclesiae rectorem, & pastorem supremum. Et idcirco Petrum impensè commendat, quod Paulo ipsum reprehendenti, & verum dicenti, humiliter consenserit; quamvis ipse primum cum tanta super ceteros praeminentia tenebat, ut potè Ecclesiae universae pastor & rector supremus; neque illum suum primum obtendens, dixerit ab aliis se non corrigi, sed potius sibi obtemperari debere. Hanc fuisse S. Martyris mentem patet ex S. Augustino lib. 2. de bapt. cap. 1. ubi recitato hoc loco, sic ait: *Ecce ubi commemorat Cyprianus, quod etiam nos in Scripturis sanctis didicimus, Apostolum Petrum, in quo primatus Apostolorum tam excellenti gratia praeminet, aliter, &c.*

Resp. itaque 2. Juxta S. Cyprianum, & alios Patres, ceteros Apostolos honore & potestate pares fuisse Petro in aliquo sensu, sed simul impares & inferiores fuisse. Fuerunt quidem pares honore, quatenus tam immediate à Christo ad apostolorum promoti fuerunt, & ab eo tam immediate missionem suam acceperunt, quam ipse Petrus. Item fuerunt pares potestate, quia eandem ligandi & solvendi potestatem acceperunt, illamque non in una aut altera tantum Orbis parte, sed ubique terrarum cum omnibus aliis ecclesiasticis muniis legitime exercere potuerunt. At simul inferiores fuerunt quantum ad duo. Et 1. quidem, quia Petrus jurisdictionem in universam Ecclesiam accepit, ut ordinariam, & usque ad Mundi consummationem duraturam, adeoque ad omnes ejus successores usque ad finem Mundi transcurram: ceteri vero Apostoli jurisdictionem illam acceperunt tantum ut extraordinariam, & quasi delegatam: unde successores eorum Episcopi non habent eandem jurisdictionis amplitudinem; & jurisdictionem quam habent, exercere non possunt nisi in suis diocesibus. 2. Quia Petrus constitutus fuit à Christo, ut post ipsum esset fundamentum & caput Ecclesiae, atque ovilis dominici pastor. Unde sequitur Petrum fuisse fundamentum, caput, & pastorem ceterorum Apostolorum; cum tam fuerint de Ecclesia & de ovibus Christi, quam alii fideles.

§. V.

Solvuntur objectiones reliquae.

Obj. 1. Solus Christus dici potest Petra seu fundamentum Ecclesiae. Ergo, &c. *Probabis ant.* Ex Apostolo 1. Cor. cap. 3. *Fundamentum, inquit, aliud nemo potest ponere, prater id quod positum est, quod est Christus Jesus.* *Resp.* Duplex distinguenda est petra aedificium Ecclesiae sustentans; una scilicet primaria ac principalis, quae nulli alteri innititur, sed se ipsa subsistit, & cui omnia quae ad aedificium Ecclesiae pertinent, inniuntur, ab eaque sustentantur; altera vero secundaria, & minus principalis, sed post Christum praecipua, quae se ipsa non subsistit, sed sustentatur à Christo, cui innititur; sic tamen, ut reliqua omnia quae pertinent ad Ecclesiae aedificium, ac proinde & ipsos Apostolos sustentet. Solus Christus dici potest & est petra primo modo, & hoc dicit Apostolus loco laudato; quod non impedit, quominus Petrus dici possit & sit petra secundo modo, juxta promissionem Christi dicentis: *Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.*

Obj. 2. Ceteri Apostoli tam fuerunt fundamenta Ecclesiae, quam Petrus ipse, juxta illud Ephel. cap. 2. *Superaedificati super fundamentum Apostolorum.* *Resp.* Omnes quidem Apostolos fuisse fundamenta secundaria

Ecclesiae, sed non fuisse omnes ex aequo; nam inter fundamenta illa unum fuit praecipuum, & Christo proximum, quod à Christo velut fundamento totius aedificii Ecclesiae primario & principali sustentatur, reliqua omnia ad illud aedificium pertinentia, adeoque cetera illius fundamenta sustentabat. Hoc autem inter fundamenta Ecclesiae secundaria praecipuum & Christo proximum, fuit Petrus, & est in suis successoribus. Unde sicut Christus Ecclesiae fundamentum est modo praestantiori quam Petrus, quia ipsum Petrum sustentat, ipse à nemine sustentatus; ita Petrus fundamentum est Ecclesiae modo praestantiori quam ceteri Apostoli, quia non ceteri Apostoli ipsum sustentant, sed ipse sustentavit ceteros Apostolos. Item sicut Christus solus est in ratione fundamenti Ecclesiae primarii & principalis; ita Petrus solus est in ratione fundamenti secundarii Ecclesiae praecipui, & post Christum primi. Denique sicut Petrus non est Ecclesiae fundamentum nisi cum subordinatione ad Christum; ita nec ceteri Apostoli fuerunt Ecclesiae fundamenta, nisi cum subordinatione ad Petrum: sicut enim Christus est pastor, caput & fundamentum Petri; ita Petrus fuit pastor, caput & fundamentum ceterorum Apostolorum.

Dices. Ceteri Apostoli, tam à Christo immediate acceperunt, & scripto vel viva voce tradiderunt doctrinam, per quam conservatur Ecclesia, quam ipse Petrus. Item ceteri Apostoli tam fuerunt universae Ecclesiae pastores, & tam legitime exercere potuerunt munia omnia apostolica in toto terrarum Orbe, quam ipse Petrus. *R. ad 1.* Ita esse, & in hoc ceteros Apostolos Petro pares fuisse: sed quid inde? *R. ad 2.* Ceteros quidem Apostolos fuisse pastores universae Ecclesiae; sed non fuerunt eodem modo, quo fuit Petrus: Petrus enim fuit primus & ordinarius universae Ecclesiae pastor: ceteri vero Apostoli non fuerunt universae Ecclesiae pastores, nisi ut legati, & cum subordinatione ad Petrum, ut primum & ordinarium universae Ecclesiae pastorem; adeoque ipsorum caput: unde tam illos, quam ceteros fideles, cum autoritate poterat & debebat regere & docere, juxta illud Christi praeceptum Luc. cap. 22. *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos;* ubi per *fratres tuos*, ceteros Apostolos Christus potissimum intelligit, ut patet ex contextu.

Obj. 3. Claves regni caelorum non Petro, sed Ecclesiae à Christo datae fuerunt. Nego *Probabis.* Si non Ecclesiae, sed Petro datae fuerunt, moriente Petro perierunt, & sic post Petri mortem non remansit in Ecclesia ligandi & solvendi potestas. *R. neg. sequi.* Itaque moriente Petro non perierunt claves, quas à Christo acceperat, sed remanserunt post ejus mortem, & ad legitimos ejus successores haecenus transierunt, & transibunt usque ad finem Mundi. Claves autem illae ad legitimos Petri successores transeunt, non per novam traditionem, sed vi antiquae institutionis à Christo factae: Christus enim cum dicebat, Matth. cap. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam,* & Joan. cap. 21. *Pasce oves meas;* non solum Petrum ipsum, sed etiam omnes legitimos Petri successores alloquebatur: unde non solum ipsi Petro, sed etiam omnibus legitimis successoribus ejus promittebat, Matth. cap. 16. & dabat Joan. cap. 21. primum universae Ecclesiae.

Breviter. Christus promisit & dedit Petro universae Ecclesiae primum, & simul voluit, atque constituit, ut omnes ejus legitimi successores, hoc ipso praecise quod essent legitime electi, eundem illum primum acciperent & haberent. Unde primatus ille, quando sedes vacat, dici debet remanere in manibus Christi, è quibus transit ad Pontificem, hoc ipso quod legitime electus est, non quia eam de novo tradidit Christus, sed quia antiquitus constituit ut transiret; vel, si vis, constituit, ut esset Pontificis legitime electi, hoc ipso quod esset legitime electus. Sed ex data occasione sit adhuc

§. VI.

§. VI.

Primatus Petri in universam Ecclesiam transiit ad ejus successores.

Prob. 1. Ex verbis Christi Matth. cap. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam.* Quibus verbis Christus promittit duo, videlicet Ecclesiam fundatam in Petro, & hanc Ecclesiam, quae fundabitur in Petro, fore perpetuam: illud enim: *Et porta inferi, &c.* De perpetuitate Ecclesiae intellexere unanimiter omnium aetatum orthodoxi. Unde sic argumentor. Christus Matth. cap. 16. promittit Petrum fore fundamentum Ecclesiae, quam promittit fore perpetuam. Ergo promittit Petrum fore fundamentum Ecclesiae perpetuae. Ergo promittit Petrum fore fundamentum perpetuum: nam aedificii perpetui fundamentum perpetuum esse necesse est. Ergo Petrus vi promissionis Christi futurus fuit fundamentum perpetuum Ecclesiae, vel in propria persona, vel in persona successorum suorum. Atqui non potuit esse futurus fundamentum perpetuum Ecclesiae in propria persona; aliquando enim moriturus fuit, adeoque cessaturus ab officio fundamenti. Ergo futurus fuit fundamentum perpetuum Ecclesiae in persona successorum suorum. Ergo vi promissionis Christi, omnes Petri successores sunt fundamentum Ecclesiae. Ergo vi promissionis Christi omnes Petri successores habent primatum Ecclesiae: nam esse Ecclesiae fundamentum, & habere primatum Ecclesiae, sunt unum & idem, ut suo loco ostensum est.

Prob. 2. Ex verbis Christi Joan. cap. 21. *Pasce oves meas*, quibus, ut suo loco probatum est, Christus Petrum constituit supremum in terris pastorem & rectorem Ecclesiae suae. Constituit autem absque ulla temporis limitatione, & ex intentione providendi Ecclesiae suae pro omni tempore, pro quo duratura est. Ergo vi institutionis Christi Petrus est supremus in terris pastor & rector Ecclesiae usque ad finem Mundi; cum Ecclesia perpetua usque ad finem Mundi duratura sit. Atqui Petrus nec est, nec potest esse in propria persona supremus pastor, & rector Ecclesiae usque ad finem Mundi; cum jam à multis saeculis cessaret à munere pastoris & rectoris Ecclesiae. Ergo superest, ut Petrus sit in successoribus suis supremus Pastor, &c. Ergo, quod idem est, vi institutionis Christi, successores Petri sunt supremi in terris pastores & rectores Ecclesiae. Munus igitur supremi pastoris & rectoris Ecclesiae à Christo collatum Petro, non desit eo moriente, sed ad successores ejus haecenus transiit, & transiit usque ad finem.

Prob. 3. Ex traditione, cujus unicum testem brevitaris studio hic proferimus Leonem Magnum serm. 2. in annivers. die Assumpt. &c. ubi sic loquitur: *Soliditas illius fidei, quae in Apostolorum principe est laudata, perpetua est; & sicut permanet, quod in Christo Petrus credidit, ita permanet, quod in Petro Christus instituit.* *Manet ergo dispositio veritatis, & B. Petrus in accepta fortitudine petrae perseverans, suscepta Ecclesiae gubernacula non relinquit.* Tum inferius sic prosequitur: *Celebratur hodierna festivitas, ut in persona humilitatis meae ille intelligatur, ille honoretur, in quo & omnium pastorum sollicitudo cum commendatarum sibi ovium custodia perseverat, & cuius etiam dignitas in indigno herede non deficit.*

ARTICULUS II.

Utrum Episcopus Romanus succedat Petro in primatu universae Ecclesiae.

RESPONSIO.

Succedit. *Prob. 1.* Ex modò probatis. Episcopus aliquis succedit Petro in primatu universae Ecclesiae. Nonnisi Episcopus Romanus. Ergo, &c. *Prob. Simonnet Theol. Tom. II.*

min. Nam Petrus relicta Antiochia, Romae Sedem fixit, universae Ecclesiae primatum retinens; non enim nisi per mortem naturalem cessavit ab officio supremi pastoris. Item sedem, quam Romae fixerat, relicto particulari episcopatu Antiocheno, nunquam aliò ante mortem transtulit, sed particularis Ecclesiae Romanae Episcopus Romae defunctus est. Ergo moriendo eidem cessit locum quoad primatum universae Ecclesiae, cui cessit locum quoad particularem episcopatum Ecclesiae Romanae. Ergo qui succedit Petro in episcopatu particulari Ecclesiae Romanae, succedit ei in primatu universae Ecclesiae. Ergo non alius, quam Episcopus Romanus, &c.

Confirm. Quia si quis episcopus succedit Petro in primatu universae Ecclesiae, alius esse non potest, quam vel Antiochenus, vel Romanus Episcopus: Petrus enim alibi non fuit Episcopus, quam Antiochia & Romae; adeoque nullus alius, praeter Antiochenum & Romanum, Episcopus dici potest in particulari successor Petri. Atqui falsum est quòd Antiochenus Episcopus succedat Petro in primatu universae Ecclesiae: constat enim ex canon. 6. Niceni Concilii, Antiochenum Episcopum nunquam nisi tertium inter Patriarchas obtinuisse locum. Præterea, Petrus Antiochia discedens, ut Romae sedem in perpetuum sgeret, solum particularem episcopatum Antiochenum deseruit, & secum universae Ecclesiae primatum, quem nonnisi moriendo relinquere poterat, detulit: unde fit ut Antiochenus Episcopus non ei possit succedere, nisi in particulari episcopatu Antiochenae Ecclesiae. Ergo, &c.

Prob. 2. Ex Conciliis. 1. Patres Synodi Constantinopolitanae in sua ad Damasum epistola, propria se illius esse membra constituntur: *Quoniam vos, inquit, nos velut membra propria per Deo amatissimi Imperatoris litteras accessivistis.* Hoc autem confitendo, illum ut suum & totius Ecclesiae caput agnoscunt.

2. Patres Synodi Chalcedonenfis in sua pariter epistola ad Leonem sic ajunt: *Quibus (episcopis Chalcedone congregatis) tu quidem, sicut membris caput, praeras in his, qui tunc tenebant ordinem.* Et inferius: *Insuper & contra ipsum (Leonem) cui vinea (hoc est universalis Ecclesiae) custodia à Salvatore commissa est, extendit (Dioscorus) insaniam.*

3. Concilium Lateranense sub Innoc. III. c. 5. hæc habet de Ecclesia Romana: *Disponente Domino super omnes alias ordinario potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christi fidelium.*

4. Concilium Florentin. in litteris sanctae unionis sic loquitur: *Definimus S. Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem in universum Orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum successorem esse B. Petri principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae caput, & omnium Christianorum patrem ac doctorem existere, &c.*

5. Cap. 7. sess. 14. Concil. Trid. dicitur: *Unde merito Pontifices maximi pro suprema potestate sibi in universa Ecclesia tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare.*

Prob. 3. Ex facto & sententia Græcorum Patrum. 1. Sanctus Athanasius ab Eusebianis in Tyria Synodo injustè damnatus, vel appellavit Julium Pontificem Romanum, ut volunt multi, vel Julii litteris, ut pro se in judicio ipse responderet, vocatus, ut scribit Theodoretus lib. 2. histor. Ecclesiast. cap. 4. aut etiam antequam à Julio litteras acciperet, sponte Romam venit, ut ibi Julio & ejus Synodo se sisteret, contra Eusebianos, qui eum post Tyriam Synodum apud Julium per litteras & legatos accusarant, causam suam ipse defenderet. Atqui hoc facto ipse Alexandrinæ, hoc est, secundae Sedis Episcopus, Romanum Episcopum ut supremum totius Ecclesiae moderatorem & rectorem agnovit.

2. S. Chrysostomus Patriarcha Constantinopolitanus, à Theophilo Alexandrino Patriarcha in multorum Episcoporum Synodo exauctoratus, Innocentium Pontificem appellavit, ut constet ex ejus ad eundem Innocentium epistola, in qua sic loquitur: *Obsecro ut*

scribatis, quod hac tam iniquè facta, & absentibus nobis, & non declinantibus iudicium, non habeant robur, sicut neque sua natura habent: illi autem qui iniquè egerunt, poena Ecclesiasticarum legum subiaceant.

3. Theodoretus à Diocoro Alexandrino patriarcha depositus, per appellationem ad Leonem Pontificem confugit, ut docet ejus epistola ad eundem Leonem scripta, ubi sic ait: *Nos humiles & pusilli ad Apostolicam Sedem vestram accurrimus, ut Ecclesiarum ulceribus remedium à vobis accipiamus: vobis enim primas in omnibus tenere convenit. Et inferius: Ego Apostolica vestra Sedis expecto sententiam, & oro atque obsecro sanctitatem tuam, ut mihi rectum, ac iustum tribunal vestrum invocanti opem ferat.*

Censuit igitur S. Chrysostomus, & post eum Theodoretus, Episcopum Romanum, ea quæ perpetam acta erant in Synodis Orientalibus, etiam iis, in quibus præfederal Alexandrinus Patriarcha, autoritate sua rescindere posse. At Episcopus Romanus hoc non poterat ut Patriarcha Occidentis; manifestum enim est Episcopum Romanum, ut Occidentis Patriarcham, nihil jurisdictionis habere potuisse in Orientalem Ecclesiam. Ergo vel hoc non poterat, quod est contra mentem Chrysostomi & Theodoret, vel poterat ut supremus moderator universæ Ecclesiæ; adeoque Chrysostomus & Theodoretus Episcopum Romanum, ut supremum universæ Ecclesiæ moderatorem agnovisse dicendi sunt.

4. In eadem planè sententia fuerunt Cyrillus Patriarcha Alexandrinus & Basilus, ut de primo probatur ex ejus ad Celestinum Pontificem de Nestorio epistola, in qua sic eum alloquitur: *Non prius autem illius (Nestorii) communionem palam aperireque deserimus, quam hac ipsa pietati tue indicaremus. Dignetur proinde quid hic sentias præscribere; quo liquido nobis constet, communicare ne nos cum illo oporteat, an vero libere eidem denunciare, neminem cum eo communicare, qui ejusmodi erroneam doctrinam fovet ac prædicat.* De secundo vero ex ejus ad S. Athanasium epistola, num. 52. ubi hæc scribit: *Visum est autem mihi consentaneum, ut scribatur Episcopo Romæ, ut quæ hic geruntur consideret, deque consilium, & ... ipse sua autoritate usus, viros eligat ... ad hoc quoque accommodatos, ut mansuetudine & facilitate ingenii eos, qui distorti & obliqui apud nos sunt, corrigan* ... omniaque secum habentes necessaria ad solutionem eorum, quæ Arimini male gesta sunt. Quibus verbis aperte agnoscit Basilus Episcopo Romano, tanquam supremo pastori, omnium Ecclesiarum curam commissam esse, eumque ut supremum pastorem, ea quæ in Synodis etiam frequentissimis male fieri contingit, autoritate sua emendare posse.

Prob. denique ex Patribus Latinis. 1. S. Hieronymus in sua de vocabulo Hypostasis epistola ad Damasum Pontificem, sic ait: *Quoniam tui me terreat magnitudo, invitat tamen humanitas. A pastore præsidium ovīs peto. Cum successore piscatoris & discipulo crucis loquor. Ego nullum primum nisi Christum sequens, Beatitudini tue, id est, Cathedre Petri communionem confocio. Super illam petram edificatam Ecclesiam scio.* Hic S. Doctor Romanum Episcopum agnoscit esse successorem Petri. Tanquam ovīs confugit ad eum, velut pastorem non particularem (non enim Romanæ, sed Antiochenæ Ecclesiæ presbyter erat Hieronymus) sed universalem. Ei secundum à Christo in Ecclesia locum tribuit; adeoque eum ut summum Christi in terris Vicarium reveretur. Denique eum vice Petri, cujus successor est, Ecclesiæ fundamentum esse, proindeque ab eo Ecclesiæ universæ ædificium sustentari constituitur.

2. S. Augustinus cum Milevitana Synodo ad Innocentium Papam in sua ad eum epistola, quæ est 92. sic scribit: *Quia te Dominus gratia sua præcipue munere in Sede Apostolica collocavit ... magnis periculis infirmorum membrorum Christi pastorem diligentiam quæsumus adhibere digneris. Nova quippe heresis, & nimium perniciosa tempestas surgere inimicorum gratia Christi cepit. Inimici autem illi gra-*

tia Christi erant Pelagiani, qui Africam potissimum & Palæstinam erroribus suis inficiebant; nec tamen Augustinus, & cum eo alii præfules Africani confugiunt ad Antiochenum Patriarcham, vel Palæstinæ Metropolitani, & Africæ Primatem Carthaginensem Episcopum; sed confugiunt ad Romanum Pontificem, eumque enixè orant, ut contra novatores pastorem diligentiam adhibeat, & Africæ ac Palæstinæ fidelium fidei atque salutem, novos errores damnando, consulat. Quod certe non fecissent, ni eis exploratum penitus esset, Episcopo Romano, ut supremo pastori, Ecclesiarum omnium seu totius gregis Dominici curam incumbere.

Cum igitur ajunt: *Quia te Deus gratia sua, &c.* perinde est ac si dicerent: Quoniam te Deus ex gratuita benevolentia, eaque singulari, nec aliis Ecclesiæ prælatis tecum communi collocavit in Cathedra, quæ totius Ecclesiæ primum obtinet, & collocando constituit te caput & pastorem universæ Ecclesiæ, & constituendo imposuit onus universam Ecclesiam regendi, eamque contra novatorum pravitatem & molitiones defendendi; oramus ut ovibus nostris, quæ etiam tuæ sunt, pastorem, quam illis debes, curam exhibeas, & quod satis non possumus, autoritate quæ polles apostolica, illas in vera fide contineas, proscribendo recens excusa hæreticorum placita.

3. S. Bernardus lib. 2. de considerat. post medium, sic Eugenium Pontificem alloquitur: *Age indagemus adhuc diligentius qui sis, quam geras videlicet pro tempore personam in Ecclesia Dei? Quis es? Sacerdos magnus, Summus Pontifex. Tu princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel ... dignitate Aaron, autoritate Moyses ... potestate Petrus, unctione Christus. Tu es cui claves tradite, cui oves credite sunt. Sunt quidem & alii cæli janitores, & gregum pastores: sed tu tanto gloriosius, quanto & differentius utrumque præ cæteris nomen hereditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos: tibi universi credunt, uni (gregi) unus (pastor) nec modo ovium, sed & pastorum tu unus omnium pastor. Unde id probem queris? Ex verbo Domini, &c.*

ARTICULUS III.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. S. Irenæus, & cum eo plures alii Episcopi, Victorem Papam litteris ad eum datis graviter reprehenderunt, quod Asianos Episcopos, luna decima quarta cum Judæis Pascha celebrare solitos, quia hanc consuetudinem relinquere, & cum cæteris fidelibus die Dominica lunam decimam quartam proximè subsequente, festum illud agere volebant, excommunicasset. Atqui Irenæus cum aliis illis Episcopis non sic Victorem reprehendit, nisi quia judicavit illum non esse aliis Episcopis superiorem, neque illum alios Episcopos judicare & damnare posse. Ergo Irenæus, & alii cum eo Episcopi, qui Victorem litteris objurgarunt, in ea fuerunt sententia, quod Episcopus Romanus non habeat jurisdictionem in universam Ecclesiam, nec sit totius Ecclesiæ moderator & rector universalis.

Resp. 1. Victorem quidem ex occasione schismatis Blasti, qui, ut habetur apud Tertullian. lib. de præscript. c. 53. *Latenter judaismum volebat introducere. Pascha enim dicebat non aliter custodiendum esse, nisi secundum legem Moysi, xiv. mensis:* Asianis Episcopis excommunicationem minitatum esse, nisi Pascha non luna decima quarta, ut eatenus soliti erant, sed die Dominica proximè subsequente in posterum celebrarent: quod autem eos pertinaciter inobedientes re ipsa excommunicaret, non videtur satis exploratum, & multi negant.

Resp. 2. neg. min. Nam sive Victor Asianos Episcopos absciderit, sive ab illis abscindendis Irenæi & aliorum Episcoporum litteris deterritus fuerit, consilium ejus improbatum est ab Irenæo, & illis aliis Episcopis,

pis, non quod judicarent ab eo Episcopos abscindi non posse legitimis ob causas, sed quia judicabant tot Episcopos non sine gravi Ecclesiae damno abscisum iri, Victoremque paci & concordiae consultum melius esse, si decessores suos in tolerandis Asianis imitaretur. Vide Eusebium lib. 5. hist. Eccles. cap. 24. Ubi inter alia haec ad rem nostram leguntur: *Hoc* (quod meditabatur, aut agebat adversus Asianos Episcopos Victor) *non omnibus placebat Episcopis: quin potius è contrario, scribentes ei, jubebant ut magis quae pacis sunt ageret, & concordiae atque unanimitati studeat. Denique extant etiam ipsorum litterae, quibus asperius oburgant Victorem, velut inutiliter Ecclesiae commodis consulentem.*

Victorem igitur Asianis poenam excommunicationis intentantem, vel etiam, ut multi volunt, insipientem, alii Episcopi monent, non ut se intra potestatis sibi concessae limites contineat, sed ut paci, concordiae, atque unanimitati studeat; non cum oburgant, quasi male arrogantem sibi potestatem, quam à Christo non acceperit, sed velut commodis Ecclesiae non satis consulentem, dum abscindit, vel cogitat abscindere Asianos Episcopos. At profecto si Romanum Episcopum ut supremum & universalem totius Ecclesiae moderatorem & rectorem non agnovissent Irenaeus & alii Episcopi qui cum eo ad Victorem pro Asianis scripserunt, Victorem monuissent, ne praescriptos sibi fines excederet, neve quod non posset moliretur.

Obj. 2. S. Cyprianum lib. de unit. Eccles. ubi sic ait: *Episcopatus unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur.* Ergo, juxta S. Cyprianum, omnes Episcopi sunt inter se aequales, & unus, nempe Romanus Episcopus, non est aliorum rector & princeps.

R. Exponendo mentem S. Cypriani. Itaque juxta mentem S. Martyris, Episcopatus unus est, non unitate numerica, ut patet ex verbis subsequentibus, *cujus à singulis, &c.* Sed unitate originis à qua exordium sumit, radicis à qua veluti nutritur, capitis à quo regitur, fundamenti à quo sustentatur; sicut multi rivi ex eodem fonte profluunt, & multi radii à sole emitti, sunt unum unitate originis; sicut multi rami ejusdem arboris sunt unum unitate radicis; sicut multa membra corporis ejusdem sunt unum unitate capitis; sicut multi lapides cum lignis ejusdem aedificii sunt unum unitate fundamenti.

Patet ex contextu: nam sic loquitur S. Martyr: *Loquitur Dominus ad Petrum: Ego tibi dico, inquit, quia tu es Petrus, & super istam petram aedificabo Ecclesiam meam. Et eidem post resurrectionem suam dicit: Pascue oves meas. Et quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: Sicut misit me Pater... tamen ut unitatem manifestaret, unitatis originem ab uno (Petro velut capite & fundamento) incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio praediti & honoris & potestatis, sed exordium ab unitate (capitis & fundamenti) proficiscitur, ut Ecclesia Christi una monstraretur.... Episcopatus unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia una est... quomodo solis multi radii, sed lumen unum: & rami arboris multi, sed robur unum tenaci radice fundatum. Et cum de fonte uno rivi plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copia largitate, unitas tamen servatur in origine.*

Juxta S. Martyrem, episcopatus unus est, non quidem particularis; alioquin in Ecclesia unus episcopali dignitate & potestate polleret, quod est falsum; sed universalis, quatenus inter omnes episcopatus particulares, qui sunt in Ecclesia, unus, nempe Romanus, ceterorum omnium est origo, radix, caput & fundamentum. Juxta S. Martyrem, omnes episcopatus particulares, qui sunt in Ecclesia, ab episcopatu Romano, velut ab origine exordium sumentes, eique adherentes velut radici, cum eo constant unum morale corpus, cujus ipse caput est; cum eo constituunt unum aedificium morale, cujus ipse fundamentum est; *Simonet Theol. Tom. II.*

cum eo faciunt unum episcopatum universalem, cujus ipse principatum tenet: illius tamen singuli alii Episcopi in solidum partem tenent, quia non unus est numero episcopatus, sed collectio ex multis particularibus episcopatibus coalescens: sicut singuli homines in solidum tenent partem naturae humanae, quia natura humana non est unica numero natura, sed collectio constans ex multis naturis singularibus.

Dices. S. Cyprianus in actis Synodi Carthaginensis, quam ipse cum aliis 88. Episcopis celebravit, sic loquitur: *Neque quisquam nostrum Episcopum se esse episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit.* Atqui his verbis S. Cyprianus tacite suggillat Stephanum Papam, quod se Episcopum episcoporum faceret, & supremam in Ecclesia auctoritatem affectaret.

Resp. Divinare eos, qui sic S. Cypriani mentem interpretantur. Certè non ita Cyprianum intelligit S. Augustinus, lib. 3. de baptis. c. 3. ubi postquam haec Cypriani verba recitavit, sic statim prosequitur: *Quid mansuetius, quid humiliter?* Intellexit igitur Augustinus Cyprianum his verbis non alium praeteritum Stephanum carpere, sed solum significare voluisse, nolle se dominari sententiae collegarum suorum, & unicuique plane liberum esse, quid sentiret, palam aperire.

Resp. 2. Cyprianum, dato quod verbis citatis Stephanum tacite reprehendere velit, non sic eum reprehendere, praecise quia episcoporum Episcopum se faciebat, & supremam in Ecclesia sibi vindicabat auctoritatem: sciebat enim Cyprianus Episcopum Romanum esse caput & rectorem omnium aliorum episcoporum, atque totius Ecclesiae fundamentum, à quo illa sustentatur & regitur: sed quia, ut putabat ipse Cyprianus, suprema sua auctoritate abutebatur, tyrannico terrore collegas suos, Africanos scilicet praefules, ad obsequendi necessitatem adigere volendo, dum illis excommunicationis poenam minitabatur, non defererent suam de rebaptizandis haereticis sententiam, quam in Scripturis Sacris, & ipsa ratione fundatissimam esse existimabant; cum aliud illis nil ipse praeter Ecclesiae suae consuetudinem seu traditionem opponeret.

Dices. S. Cyprian. ibid. manifestè supponit omnes Episcopos inter se aequales esse: sic enim post verba citata prosequitur: *Quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis, & potestatis sua arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non possit, quam nec ipse potest alterum judicare. Sed expectemus universi iudicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus & solus habet potestatem & praeposendi nos in Ecclesia sua gubernatione, & de actu nostro judicandi.* Juxta S. Cyprianum igitur, Episcopi quilibet alium superiorem non habent praeter Christum, qui sicut solus potest eos praeposere in Ecclesiae suae gubernatione, ita solus potest de eorum actibus judicare. Unde inter Episcopos nullus est, qui aliorum iudex sit & rector.

Resp. Cyprianum non in ea fuisse sententia, quod omnes Episcopi inter se aequales sint, patet ex supra dictis, & adhuc ostendi potest ex ejus epistola 18. ad Cornelium Papam, ubi sic ait: *Navigare audent & ad Petri Cathedram atque Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est.* Juxta Cyprianum igitur, in omnibus Ecclesiis particularibus Ecclesia particularis Romana principatum tenet, adeoque, juxta Cyprianum, Episcopus Romanus aliorum omnium Episcoporum princeps est.

Verba autem, quae nobis obijciuntur, vel benignè interpretanda sunt, vel errores intolerabiles continent. Nam 1. certum est quod Episcopus Romanus possit Episcopos instituire, & novos episcopatus creare. 2. Certum est quod Episcopus Romanus possit alios Episcopos de crimine convictos judicare, excommunicare, deponere, quod multis exemplis probari potest, & hic breviter probatur ex ipsomet Cypriano epistola 42. ad Stephanum Papam, quem adhortatur, ut Martianum Arelatensem Episcopum, qui ad Novatiani castra transfugerat, excommunicet & deponat. *Dirigantur, inquit, in provinciam, & ad plebem* Bb 3 Are-

Arelate consistentem à se littera; quibus absento Mariano, alius in locum ejus substituatur. Quando igitur Cyprianus dicit Episcopos non nisi à Christo de actibus suis judicari posse, intelligendus est de actibus dubiis & occultis. Sic eum ferè interpretatur Augustinus, cum lib. 3. de bapt. cap. 3. verbis ejus subjicit: Opinor in his questionibus, quæ nondum aliquatissima perfectione discussæ sunt.

Obj. 3. S. Hieronymus epist. 85. ad Evagrium, docet omnes Episcopos inter se æquales esse: nam sic loquitur: Ubicumque fuerit Episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Regii, sive Alexandria, sive Tanis; ejusdem meriti, ejusdem est & sacerdotii, Potentia divitiarum, & paupertatis humilitas, vel sublimiorem, vel inferiorem Episcopum non facit. Resp. S. Hieronymum, cum dicit omnes Episcopos esse ejusdem meriti & sacerdotii, loqui de potestate ordinis, non jurisdictionis, velleque tantum ordinis potestatem eandem in omnibus Episcopis esse, sive divites sint, sive pauperes, non verò majorem in divitibus, & in pauperibus minorem. Certe si non de consecratione Episcoporum, sed de eorum jurisdictione loqueretur Hieronymus, verba ejus intolerabilem continerent falsitatem; cum verbi gr. Tanensis Episcopus uni tantum civitati præfuerit, Episcopus verò Alexandrinus præfuerit tribus provinciis, Ægypto scilicet, Lybiæ, & Pentapoli, ut patet ex can. 6. Nicænæ Synodi.

Obj. 4. Concilium Nicænum can. 6. declarat Romanum Pontificem unum ex Patriarchis, eique assignat certam regionem gubernandam, nempe suburbanas Ecclesias, vel etiam, si vis, totum Occidentem. Atqui hoc non faceret Synodus, si Romanus Episcopus haberet primatum totius Ecclesiæ. Ergo, &c. Prob. maj. Ex ipso canone, ejus, ut nunc extat in tomis Conciliorum, hic tenor est: Mos antiquus perduret in Ægypto, vel Lybia, & Pentapoli, ut Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem, quoniam quidem in Episcopo Romano parilis mos est.

Resp. neg. r. aj. Manifestum enim est, Synodum his verbis: Quoniam in Episcopo Rom. parilis mos est, nihil statuere circa Rom. Episcopum, sed ad summum significare eum, ut Occidentis patriarcham, habere specialem curam certarum regionum, quod non obstat quominus universæ Ecclesiæ primatum obtineat, ejusque sit moderator & rector universalis.

Resp. 2. Canonem 6. Nicænæ Synodi, qualis hic citatur, mutilum esse, & carere initio, ut probatur ex sess. 16. Concilii Chalcedonensis, in qua Paschasius Legatus Pontificius, dictum canonem, ex scriptis Ecclesiæ Romanæ depromptum, citavit, qualem ediderant Patres Nicæni. Sic autem habet canon ille, ut à Paschasio citatus est: Ecclesia Romana semper habuit primatum. Teneat autem & Ægyptus, ut Episcopus Alexandria omnium habeat potestatem, quoniam & Romano Episcopo hæc est consuetudo. Porro quamvis post Paschasium, Constantinus consistorii secretarius, canonem ex codice græco recitasset, ut habetur nunc in tomis Conciliorum, nihilominus græci magistratus, qui aderant nomine Imperatoris, lectioni Paschasini adhæserunt, dixeruntque: Perpendimus, omnium quidem primatum & honorem præcipuum secundum canones antiquæ Romæ Dei amantissimo Archiepiscopo conservari. Illud autem, secundum canones, officere non potest Episcopo Romano: nam si Episcopus Romanus, ut dicit Synodus Nicæna, primatum semper habuit, certe illum non ab hominibus, sed à Christo accepit.

Obj. 5. Episcopum Constantinopolitanum Romano patem dignitate & honore fecerunt multa Concilia generalia, nempe Constantinopolitanum I. canon. 2. Chalcedonense sess. 15. canon. 28. & ult. & Constantinopolitanum III. can. 36. Ergo, &c.

Resp. 1. Concilium Constantinopolitanum I. solum anteponebat Constantinopolitanum Episcopum Alexandrino & Antiocheno: sic enim loquitur can. 2. Constantinopolitana civitatis episcopum habere oportet pri-

matus honorem post Romanum Episcopum: propterea quod sit nova Roma.

Resp. 2. Canon. Chalcedonensem, in quo fabricator ejus Anatolius Constantinopolit. Episc. mentitur, cum ait Constantinopol. episcopo à centum quinquaginta Patribus concessa fuisse privilegia æqualia cum Rom. Pontifice, additum esse absentibus Legatis Pontificiis, ut constat ex sess. 16. Item ut constat ex ead. sess. Legatos Pontificios ei contradixisse. Item Leonem Pontificem eum reprobasse, ut patet ex litteris ab eo post Synodum scriptis ad Marcianum Augustum, ad Pulcheriam Augustam, & ad Patres Chalcedonenses. Item eum in Ecclesia nunquam receptum fuisse: quandonam enim ex toto Orbè Christiano ad Constantinopolitanum Episcopum appellatum est?

Resp. 3. Concilium Constantinopolitanum III. nullos canones edidisse, & canonem illum 36. fabricatum fuisse à Synodo, quæ quini-sexta dicitur, & post sextam Synodum celebrata fuit sub Justiniano Juniore Constantini Pogonati filio. Hujus autem Synodi nulla est in Ecclesia autoritas.

ARTICULUS IV.

Cujus sit convocare Concilia.

Nota. Concilium latinè, & græcè Synodus, significant congregationem episcoporum. Concilium aliud est generale, seu œcumenicum, aliud nationale, & aliud provinciale. Generale dicitur illud, cui interesse possunt & debent, secluso legitimo impedimento, episcopi totius Orbis Christiani: unde totius Orbis Christiani Concilium vocatur. Nationale dicitur illud, cui intereunt unius regni, vel nationis archiepiscopi & episcopi. Ejusmodi Concilia interdum generalia seu universalia, interdum provincialia vocantur, quamvis à generalibus & provincialibus, propriè loquendo differant. Provinciale denique dicitur, cui intereunt episcopi unius provincie. Præterea nomen Concilii seu Synodi solet extendi ad presbyterorum unius episcopatus conventum, cui præest episcopus.

Nota iterum. Concilium nationale à Patriarcha vel Primate, provinciale ab Archiepiscopo, & diocesanum ab Episcopo convocari debere tenent catholici omnes, nec contradicunt hæretici: sed maxima controversia est de Concilio generali catholicos inter & hæreticos: nam catholici munus illud congregandi pertinere volunt ad Romanum Pontificem: hæretici verò munus hoc attribuant Imperatori. Unde negant Concil. Tridentinum esse recipiendum, quia non ab Imperatore, sed à Rom. Pontifice convocatum fuit. Sed contra illos sit cum catholicis.

RESPONSIO.

Munus convocandi Concilium generale pertinet ad Romanum Pontificem.

Prob. 1. Ex Act. Concilii Chalcedonensis, in quo Lucentio Legato pontificio postulante ne Dioscorus Alexandrinus cum reliquis Episcopis federet, & dicente: Judiciis suis necesse est eum (Dioscorum) dare rationem, quia cum personam judicandi non haberet, præsumpsit & Synodum (generalem) ausus est facere sine auctoritate Sedis Apostolicæ, quod nunquam licuit, nunquam factum est; Nemo contradixit, & Dioscorus iudicii sui rationem redditurus, in medio à magistratibus, qui nomine Imperatoris aderant, sedere iussus est.

Prob. 2. Ex Synodo Romana III. in causâ Symmachii Papæ congregata, in qua Episcopis à Theodorico congregatis, dicentibus Symmachum ipsum debuisse Synodum convocare, propter Petri principatum, in quem succedunt Rom. Pontifices; Theodoricus ipsum quoque Papam in colligenda Synodo voluntatem suam litteris demonstrasse significavit; & cum Episc. Symmachii litteras sibi vellent exhiberi, has statim proferri Theodoricus imperavit, tumque ab ipso Symmacho

cho per Theodoricum convocatum fuisse Synodum constitit.

Prob. 3. Ex Pelagio 2. in epist. ad Joannem Constantinopolitanum, & Episcopos, quos ille ad Synodum generalem Constantinopolim convocaverat, ubi sic loquitur: *Relatum est ad Apostolicam Sedem: Joannem Constantinopolitanum Episcopum universalem se subscribere, vosque ex hac sua presumptione ad Synodum convocare generalem, cum generalium Synodorum convocandi auctoritas Apostolica Sedi B. Petri singulari privilegio sit tradita, & nulla unquam Synodus rata legatur, quae apostolica auctoritate non fuerit fulta. Quapropter quidquid in predicto vestra conventiculo statuis, ex auctoritate S. Petri Apostolorum principis precipio omnia quae ibi statuis, & vana & cassata esse.*

Prob. 4. Ratione Theologica. Quia illius est Concilia generalia convocare, cui Christus universae Ecclesiae commisit curam & providentiam; vel, si vis, quem supremum totius Ecclesiae pastorem & rectorem constituit. Atqui Christus universae Ecclesiae curam & providentiam commisit Romano Pontifici, quem supremum totius Ecclesiae pastorem & rectorem constituit. Ergo Romani Pontificis est, &c. Minor probatur ex verbis Christi Joan. cap. 21. *Pasce oves meas*: sic enim haec verba semper intellexere orthodoxi omnes. Major verò facile ostenditur: nam Concilia generalia convocantur ad providendum bono communi totius Ecclesiae, & ad ea convocantur Episcopi universi, sic ut debeant omnes adesse, nisi legitime impediuntur. Ergo illius est convocare Concilia generalia, cujus est providere bono communi totius Ecclesiae, quique supremam in tota Ecclesia auctoritatem obtinet. Atqui manifestè talis est ille, cui Christus, &c.

Obj. Prima generalia Concilia non à Pontificibus, sed ab Imperatoribus convocata fuere. Ergo, &c. *Prob. ant.* Nam Nicanum I. à Constantino Magno, Constantinopolitanum I. à Theodosio Seniore, Ephesinum I. à Theodosio Juniore, Chalcedonenſe à Marciano, Sardicenſe à Constantio & Constante convocatum fuit. *Resp. dist. ant.* Prima Concilia generalia ab Imperatoribus convocata fuere, Pontificibus convocationi consentientibus, aut saltem convocationem postea ratam habentibus & confirmantibus, C. ant. Secus, N. ant. & consequ. Igitur Romani Pontificis, utpotè supremi totius Ecclesiae pastoris & rectoris, est Concilia generalia convocare: ita tamen ut Concilium generale possit esse & sit legitimum, etiam si ab alio, puta ab Imperatore, convocetur, modò hoc fiat consilio Romano Pontifice, & convocationi consentiente, aut saltem convocationem, postquam facta est, ratam habente & confirmante: nam in hoc utroque casu perinde est in prudenti aestimatione, ac si Concilium generale ab ipso Pontifice Romano convocaretur.

Ad 1. part. prob. ant. Resp. Silvestrum Papam Nicæni Concilii convocationis, si non auctor fuit, saltem consensum fuisse, eique consensisse, aut certè ad minimum, factum à Constantino Magno ex consilio Episcoporum, qui in comitatu aderant, ratum habuisse & confirmasse. Quod evidenter demonstratur ex eo quòd duo Legati, Vito scilicet, & Vincentius, Roma Nicæam missi sunt, qui unà cum Oſio Cordubensi, nomine Silvestri, Synodo praesiderent.

Ad 2. part. Resp. Constantinopolitanum I. à Theodosio Seniore fuisse quidem convocatum incio Damaso, neque Damalum per se, aut per Legatos huic Concilio praesidisse. At Theodosius solos Orientis Episcopos convocavit, ut expresse testatur Theodoret. lib. 5. hist. Eccl. c. 7. Theodosius, inquit, Episcopos dumtaxat Imperii sui Constantinopolim jussit convenire erant autem centum & quinquaginta, &c. Unde Synodus Constantinopolitana, cum celebrata est, non erat generalis, sed nationalis tantum; vel, si vis, non totius Orbis, sed solius Orientis Synodus erat: neque oecumenicæ Synodi dignitatem & auctoritatem obtinuit, nisi cum illam Damasus ratam habuit, &

Simonnet Theol. Tom. II.

ipse cum Occidentis Synodo, Romæ celebrata, quæ circa fidem illa statuerat, assensu suo & auctoritate sua firmavit & sancivit.

Nota. Theodosius, anno 381. Orientis Episcopos convocavit Constantinopolim, ibique à convocatis Episcopis Synodus habita est. De iis, quæ in hac Synodo gesta fuerant, certior factus Damasus, totius Orbis Synodum Romæ indixit, annuentibus Grariano, & Theodosio Imperatoribus, per litteras & Legatos Romam missos apud Damasum excusarunt se Orientales Episcopi, & soli Occidentales convenerunt in Urbem, cum illis Synodum celebravit Damasus anno 382. & circa fidem eadem sancivit, quæ anno superiore sancita fuerant Constantinopoli, atque ita ex Orientis Synodo, & Synodo Occidentis, in fide consentientibus, unica moraliter conflata est totius Orbis Synodus, quæ hæcenus Constantinopolitana nuncupatur; vel, si vis, Constantinopolitana Synodus, quæ primum fuit Synodus solius Orientis, postmodum accedente Damaso cum Synodo Occidentis, totius Orbis, seu oecumenica Synodus evasit.

Ad 3. part. Resp. Convocatam quidem fuisse Synodum Ephesinam à Theodosio juniore, inconsulto Celestino Pontifice; sed Celestinum, quod sufficit, convocationem approbasse, eique consensisse, & Legatos suos, Arcadium scilicet, Projectum, & Philippum, qui cum Cyrillo Alexandrino nomine ipsius concilio praesent, misisse. Probatur partim ex ipsius Celestini ad Theodosium epist. 1. in qua sic ait: *Huic celesti curæ vel gloriæ unusquisque nostrum pro sacerdotali officio operam nostram, in quantum valeamus, impendimus: & huic Synodo, quam esse iussistis, nostram praesentiam in his quos misimus, exhibemus.* Partim ex relatione Synodi ad Theodosium post actionem 3. ubi hæc leguntur: *Misit autem (Celestinus) has litteras per Arcadium & Projectum sanctissimos Episcopos, & Philippum religiosissimum presbyterum magne Romæ, qui Celestini .. praesentiam supplevit.* Partim ex actione 1. ejusdem Synodi, ubi dicitur initio: *Consedentibus in sanctissima Ecclesia, quæ appellatur Maria, religiosissimis & sanctissimis Episcopis, Cyrillo Alexandrie, qui & Celestini quoque sanctissimi Ecclesie Romanæ Archiepiscopi locum obtinebat, &c.*

Ad 4. part. Resp. Marcianum quidem solam convocasse Synodum Chalcedonenſem. At 1. non convocavit, nisi prius expetito consensu Romani Pontificis, ut patet ex litteris ab ipso Marciano & Pulcheria Augusta ad S. Leonem datis. 2. S. Leo, quamquam Concilium in Occidente haberi, & ad aliquod tempus differri præoptaret, convocationi à Marciano factæ consensit. Patet ex ejus epist. 43. ad Marcianum: *Poposceram, inquit, à gloriosissima clementia vestra, ut Synodum, quam ad reparandam Orientalis Ecclesie pacem, à nobis etiam peritam, necessariam judicastis, aliquantisper differri ad tempus opportunius juberetis Sed quia pio studio humanis negotiis divina praeponitis ego etiam vestris dispositionibus non renitor.* Et ex ejus epist. 50. ad eundem: *Sanctum clementie vestrae studium, inquit, quo ad reparationem pacis Ecclesiastica Synodum haberi voluistis, adeo libenter accepi, ut quamvis eam fieri intra Italiam poposcissem, & aptius expectari tempus optassem ... mox tamen ut mihi pietatis vestra scripta sunt tradita, & Bonifacium de compresbyteris meis ab urbe direxerim, &c.* 3. Paschasius & Laurentius Episcopi cum Bonifacio presbytero, nomine S. Leonis, Synodo praesuerunt, ut constat ex actis Synodi, & Episcoporum subscriptionibus.

Ad 5. part. Resp. Re ipsa Constantem & Constantium Imperatores Sardicenſe Concilium convocasse, ut docet S. Athanasii ad solitarios epistola, ubi dicitur: *Misit igitur littera à Constante ad fratrem suum Constantium, ibique de amborum sententia placuit, ut Synodus (Sardicæ) celebraretur.* At Julius Pontifex Romanus consensit convocationi, & Archidamum ac Philoxenum Presbyt. Roma Sardicam misit, qui locum ejus tenerent in Synodo, quod & praestiterunt, ut constat ex S. Athanasii. Apol. 2. ubi legitur: *Eorum*

autem qui in Synodo (Sardicensi) subscripserunt, ceterorumque aliorum ista sunt nomina: Osius ab Hispania, Julius Roma per Archidamum & Philoxenum Presbyteros suos, &c. Imò Synodum, prius quam indiceretur, petitam fuisse à Julio, satis videtur colligi ex Sozom. lib. 3. hist. Eccl. c. 10. ubi sic loquitur: Cum literis, quas ad Orientis sacerdotes de Athanasio & Paulo scripserat (Julius) nihil proficeret, causam eorum ad Imperatorem Constantem detulit.

Dices. Romani Pontifices non modò non indicabant Concilia generalia, sed è contra rogabant Imperatores ut ea indicerent. Resp. Hoc aliquando factum esse à Romanis Pontificibus, non quòd Concilia generalia convocandi munus ad eos non pertineret, aut Concilia generalia non fuissent rata & legitima, nisi ab Imperatoribus convocata fuissent, sed alias ob causas, putà quia tunc in Conciliis generalibus transvehantur Episcopi sumptibus publicis; quia Imperatores Romani in toto terræ Orbe Christiano dominabantur, & sic Concilium generale fieri non poterat, nisi in aliqua Urbe, eorum imperio subiecta, in qua sine eorum licentia tot Episcopos convenire, æquum minimè fuisset; quia lex imperialis antiqua, ne fierent seditiones, prohibebat frequentes hominum conventus, quales semper sunt generales Synodi, factos sine auctoritate Principis, &c. Porro hanc potissimum ob causam Concilia generalia convocandi auctoritatem videntur aliquando sibi arrogasse Imperatores; quanquam hæc auctoritas soli Pontifici Romano competat jure divino; quod jus tunc Romanus Pontifex non opponebat Imperatoribus, nec utiliter opposuisset; unde tunc prudenti œconomia usus, aut rogabat Imperatorem, ut Concilium generale convocaret, aut convocatum ab Imperatore ratum habebat; quo pacto Synodi generalis convocatio erat vel fiebat legitima.

ARTICULUS V.

Cujus sit præsidere Concilio generali.

Concilio provinciali Archiepiscopus, & nationali Patriarcha vel Primas præsidet. Sed de Concilio generali difficultatem movent hæretici, & contendunt Imperatoris esse vel per se vel per legatos suos præsidere Concilio generali: quòd si neque per se, neque per legatos suos, Concilio generali præesse velit, ab ipsa Synodo sibi præsidem esse constituendum. Addunt, omnibus ferè antiquis Conciliis generalibus præfuisse Imperatorem, vel Legatos Imperatoris, vel Patriarcham antiquiorem, vel Episcopum civitatis, in qua fiebat Synodus. Contra novatores verò tenent catholici omnes præsentiam in Conciliis generalibus ad solum Pontificem Romanum pertinere: ita ut Concilium generale non possit legitime celebrari, nisi in illo præsit, omniaque moderetur Romanus Pontifex, vel per se, vel per legatos suos. Itaque cum catholicis omnibus sit

RESPONSIO.

Romani Pontificis munus est, vel per se, vel per Legatos suos Concilio generali præsidere.

Prob. 1. Ex perpetuo usu & praxi conciliorum. Nam 1. in concilio Apostolorum, quod Lucas commemorat Act. cap. 15. quodque norma & exemplar futurum erat aliorum conciliorum, præsertim generalium, præsidet Petrus: nam primus surrexit, primus controversiam decidit, primus dixit sententiam, quam cæteri Apostoli, & seniores omnes, qui aderant, secuti sunt, ut observat Hieronymus in sua ad Augustinum epistola, quæ est inter Augustinianas undecima, ubi inter alia dicit, Petrum decreti in hoc Concilio editi: Legem, scilicet, post Evangelium non esse servandam, principem fuisse.

2. In Nicæno I. præfedit Sylvester per Osum Cordubensem in Hispania Episcopum, & Vitonem, ac Vincentium Ecclesiæ Romanæ presbyteros, tanquam

Legatos suos, ut aliàs accuratè probatum est, & adhuc hic breviter probatur ex subscriptionibus. Nam Osius primo loco subscripsit, secundo Vito seu Vitus, & Vincentius, tertio Alexander Alexandrinus Episcopus, &c. At neque Osius, cum esset simplex & mediocris civitatis episcopus, neque Vitus & Vincentius, cum essent simplices presbyteri, subscripsissent ante Alexandrum Alexandriæ, Eustathium Antiochiæ, & Macarium Hierosolymorum Episcopos, nisi ut præfides Concilii subscripsissent.

Porro inter novatores, alii Imperatorem, alii Eustathium Antiochenum, alii Athanasium Synodo præfuisse dicunt. Sed faciliè refelluntur: nam 1. tunc temporis Imperator erat adhuc Catechumenus. Catechumenum autem Synodo generali præfuisse, & prorsus incredibile est, & dictu ineptissimum. 2. Si Eustathius Antiochenus Synodi præfuisse, profectò primus scripsisset. At ante eum subscripserunt non modò Osius Cordubensis, & Vitus ac Vincentius Romanæ Ecclesiæ Presbyteri, sed etiam Alexander Alexandrinus, & Macarius Hierosolymitanus. 3. Athanasius tunc tantum diaconus erat Alexandri Alexandrini: unde Athanasius non solum non præfedit in Synodo, sed nequidem inter Episcopos sedit: Diaconum enim inter Episcopos aliquando sedisse in Concilio, nisi Episcopi sui locum teneret, hæcenus auditum non fuit. Athanasius autem in Synodo Nicæna locum tenere non poterat Episcopi sui, cum Episcopus ille præfens adesset.

Dices. Sic legitur in subscript. Osius Episcopus Civitatis Cordubensis provincia Hispania dixit: Ita credo sicut superius scriptum est. Vitus & Vincentius Urbis Roma pro venerabili viro Papa & Episcopo nostro S. Sylvestro subscripsimus, ita credentes, &c. Ergo Osius præfedit quidem Synodo; at non præfedit ut Legatus Romani Pontificis, sed quia, vel ab Imperatore, vel ab ipsa Synodo præfides constitutus est. Ergo Sylvester habuit quidem Legatos, qui locum ejus tenuerunt in Synodo; at minimè per illos Synodo præfuit.

Resp. neg. Utramque conf. Nam sic breviter argumentor. Vitus & Vincentius, quia Sylvestri locum tenebant, subscripserunt ante Alexandrum, Macarium & Eustathium. Ergo à fortiori, propter eandem rationem subscripsissent ante Osum mediocris civitatis Episcopum, nisi ipse cum eis eadem legatione functus esset. Perperam autem dicitur Osum Synodi præfidentem constitutum esse vel ab Imperatore, vel ab ipsa Synodo. Nam 1. Imperator non magis potuit constituere Osum Synodi præfidentem, quam ipse potuit Synodi præfidentem agere. Præterea, cum in ipsa Synodo non Episcopos à se, sed se ab Episcopis judicari debere, seque episcopis subiectum esse, non præpositum, palam professus fuerit, quomodo aut eis præfesse, aut alium, qui eis præfesset, designare ausus esset? 2. Si Synodus dicitur sibi præfidentem constituisse, quare dicitur hanc dignitatem in Osum potiùs contulisse, quam in Alexandrum? cum Osius neque sanctitate, neque doctrina, neque bonis in Ecclesiam meritis præstaret Alexandro, qui & ætatis maturitate spectabilior, & de negotiis in Synodo tractandis instructior, & Sedis prærogativa longè superior erat; quem denique Patres Nicæni in sua ad Alexandrinam Ecclesiam epistola scribunt, gestorum in concilio non modò participem, sed etiam auctorem fuisse.

Dieendum igitur est Osum cum Vito & Vincentio Sylvestri vices egisse; & quia cum illis Sylvestri vices agebat, cum illis præfuisse Synodo, atque idcirco cum illis ante omnes alios Episcopos subscripsisse. Ipse autem ante Vitum & Vincentium subscripsit, quia Episcopus erat, illi verò tantum presbyteri. Neque expressè subscripsit ut legatus Sylvestri, sicut subscripserunt Vitus & Vincentius, quia cum Episcopus esset, etiam quæ talis præcisè, jus habebat suffragii, & poterat suo nomine subscribere. Vitus verò & Vincentius, cum essent presbyteri, jus suffragii habere non poterant, nisi quæ legati Pontificis: unde nonnisi quæ Legati Pontificis subscribere potuerunt, quare ut tales expressè subscripserunt.

3. Damasus quidem neque per se neque per legatos suos praefuit Constantinopolitano I. sed cum celebratum est, non fuit totius orbis, sed solius Orientalis Imperii Concilium, nec nisi ex postfacto evasit Concilium œcumenicum, Damasus scilicet illud postea ratum habente, & ad illud cum Synodo Occidentis, in iis quæ ad fidem pertinebant, accedente, ut jam observatum est.

4. Ephesino non praefuit, nec, ipsomet confitente, praesse potuit, siue per se, siue per legatos suos, Imperator Theodosius junior, ut patet ex sacra ab eo ad Synodum missa, ubi sic loquitur: *Candidianum sacerdotum domesticorum Comitem ad sacram vestram Synodum adire iussimus; sed ea lege & conditione, ut cum quaestionibus & controversiis, quæ circa fidei dogmata incident, nihil quidquam commune habeat: nefas est enim, qui Episcoporum catalogo adscriptus non est, illum Ecclesiasticis negotiis & consultationibus sese immiscere.* Audiant hoc novatores, & desinant in rebus Ecclesiasticis ad laicam potestatem confugere.

Huic autem Concilio praefuisse Celestinum Pontificem per legatos suos, Cyrillum scilicet Alexandrinum, Arcadium & Projectum Episcopos, & Philippum Ecclesiae Romanae presbyterum, facile probatur. Nam 1. hi omnes Celestini locum tenuerunt in Synodo, ut constat ex actis Synodi, & superius ostensum est, 2. Tenuerunt locum Celestini ut praesidis, ut ostendit tenor sententiae contra Nestorium à Synodo latae, *Coacti*, inquit Patres Ephesini, *per sacros canones, & epistolam sanctissimi Patris nostri & Communiis Celestini Romane Ecclesiae Episcopi ... ad lumbum hanc contra eum sententiam necessario venimus.* Cum enim Celestinum Patrem appellat, sequi per ejus epistolam ad exauctorandum Nestorium coactos esse dicunt, eum manifestè ut superiore agnoscunt; quod etiam aperte faciunt, cum Joannis Antiocheni depositionem ejus iudicio reservant in sua ad eum synodica epistola.

Praeterea, Celestinus ipse in sua ad Synodum epistola manifestè praesidem agit, cum ait: *Direximus ... Arcadium & Projectum Episcopos, & Philippum presbyterum nostrum, qui iis quæ aguntur, intersint, & quæ à nobis antea statuta sunt, exequantur.* Quibus praestandum à vestra sanctitate non dubitamus assensum, quando id quod agitur, videatur universalis Ecclesiae securitate decretum. Certè praesidem agit, & pliusquam praesidem Pontifex, cum ea quæ in sua Synodo decrevit, mittit ad Ephesinum Concilium, non examinanda, sed executioni tradenda; nec tamen reclamant Ephesini Patres, sed acclamant: *Hoc iustum iudicium, &c.* Ex his autem

Sic argumentor breviter. Illi praefuerunt Synodo, qui in Synodo tenuerunt locum illius, quem ut superiorem Synodus agnoscebat, quique in Synodo, ipsa acclamante & obsequente, per legatos suos praesidem agebat. Atqui Cyrillus, Arcadius, &c. in Synodo Ephesina locum tenuerunt Celestini, quem ut superiorem & patrem agnoscebat Synodus, quinque in ea, ipsa acclamante & obsequente, praesidem agebat per legatos suos. Ergo, &c. Porro in subscriptiones, quales nunc extant, & in quibus Juvenalis Hierosolymitanus ante aliquos, imò & omnes legatos Roma missos invenitur, vitium irrepsisse pro certo statuendum est.

5. Chalcedonensi praesedit S. Leo per suos legatos Paschasium & Lucentium episcopos, & Bonifacium Ecclesiae Romanae presbyterum, ut probatur 1. ex epist. S. Leonis ad ipsum Concilium. *In his fratribus, inquit, Paschasino & Lucentio episcopis, Bonifacio & Basilio presbyteris, qui ab Apostolica Sede directi sunt, me Synodo vestra fraternitas estimet praesidere.* 2. Ex ipsius concilii epist. ad S. Leonem, ubi sic loquuntur Patres: *Quibus ut quidem (episcopis, qui Chalcedone aderant) sicut membris caput praerat in his qui tum tenebant ordinem.* 3. Ex actione 3. Concilii, in qua Paschasius suo & aliorum legatorum nomine sic ait: *Nostram parvitatem huic sancto Con-*

cilio pro se praesidere (Apostolicus & Catholicus Papa Leo) praecepit. Et inferius cum aliis duobus, Lucentio & Bonifacio, adversus Dioscorum sententiam pronuntiat hoc tenore: *Sanctissimus & beatissimus Archiepiscopus magna & senioris Romae Leo, per nos & per praesentem sanctam Synodum, unà cum ... beato Petro Apostolo, qui est petra & crepido universae Ecclesiae, & rectae fidei fundamentum, nudavit eum (Dioscorum) tam Episcopatus dignitate, quam, &c.* 4. Ex eo quòd Paschasius, Lucentius & Bonifacius, in omnibus actionibus Concilii, primi nominantur, primi loquuntur & definiunt, primi subscribunt, excepta tamen actione 12. ubi de singulari Bassiani & Stephani episcoporum causa agebatur, de qua primus sententiam dixit Anatolius, hoc ei specialem aliquam ob rationem deferentibus legatis Pontificiis, sed sine praedicio juris, quo huic etiam actioni, sicut praefuerunt ceteris, praesse potuerunt.

Dices. Photius, lib. de 7. Synodis, inter Chalcedonensis Synodi praesides primum recenset Anatolium, eumque legatis Pontificiis anteponit. R. Photium hominem schismaticum, impotenti adversus Romanam Ecclesiam invidia, & infano erga Constantinopolitanam zelo accensum, hic contra omnium veterum monumentorum fidem mentiri, quod patet ex dictis, & adhuc breviter ostenditur ex actione 6. Synodi Chalcedonensis, ubi, praesente Imperatore, definitioni fidei ante Anatolium tres legati Pontificii, Paschasius, Lucentius & Bonifacius subscribunt; & primus omnium subscribit Paschasius in hunc modum: *Paschasius Episcopus, vicarius domini mei beatissimi atque apostolici universalis Ecclesiae Episcopi Papae urbis Romae Leonis, Synodo praesidens, statui & subscripsi.*

Potest tamen aliquo sensu dici Anatolius praesidisse Synodo, quatenus post legatos Pontificios proximè sedit, & sententiam dixit ante omnes alios patriarchas. Quòd autem etiam ante legatos Romani Pontificis federit, & suffragatus sit, planè falsum est, & falsum esse demonstrant acta Synodi.

Dices. Marcianus Imperator partim per se, partim per magistratus suos praesedit Synodo. R. non praesidisse, sed solum per magistratus suos interfuisse, ut servaretur iudiciorum ordo, ut impedirentur turbæ, & vis omnis amoveretur, ne quid scilicet ibi accideret simile iis, quæ non ita pridem contingerant in conciliabulo Ephesino. Quòd autem neque Imperator, neque magistratus ejus rebus Ecclesiasticis sese immiscuerint, nec siue condendis canonibus, siue dirimendæ fidei controversiæ praesse praesumpserint, ex actis Synodi manifestum est.

6. Constantinopolitano II. praefuit quidem Eutychius Constantinopolitanus patriarcha; at non praefuit, nisi quia Synodo adesse, eique praesidere recusavit Vigilius Papa, penes quem fuisse jus praesidendi Synodo generali agnoscit Eutychius ipse in sua ad eum epistola, qua eum suo & totius Synodi nomine invitat ad Synodum. *Petimus, inquit, presidente nobis vestra beatitudine, sub tranquillitate & sacerdotali mansuetudine, propositis sanctis Evangelii, communi tractatu eadem capitula in medio proponenda, & quæri & conservari, & finem questioni imponi Deo placitum, & convenientem his, quæ à sanctis quatuor Conciliis definita sunt.*

Porro quòd de Constantinopolitano I. dictum est, dici quoque debet de Constantinopolitano II. nempe quòd cum celebratum est, fuerit tantum Synodus Orientis, nec nisi ex postfacto totius orbis Synodus evaserit, quando scilicet ad eam Vigilius, tria Capitula similiter damnando, accessit post sex ab absoluta Synodo menses, decretali epistola ad Eutychium directæ, quæ habetur tom. 5. Conc. Labb. Sic autem Vigilius, tria Capitula damnando, hanc Synodum tandem confirmasse scribit Evagrius, lib. 4. histor. cap. 38. Porro, inquit, *Vigilius per litteras quidem consensit; Concilio tamen interesse noluit.* Et Photius, lib. de 7. Synodis: *Quamvis, inquit, ad sacri conventus promptus non esset (Vigilius,) com-*

muniret

munem tamen Patrum fidem libello comprobavit.

7. Constantinopolitano II. praesedit Agathio per legatos suos, Theodorum & Georgium presbyteros, & Joannem diaconum. Patet ex omnibus actionibus Synodi, in quibus hi ut legati Pontificis primi nominantur ante omnes Orientales Patriarchas, aut locum eorum tenentes, ante quos etiam omnes actione 18. definitioni fidei, sicut & sermoni acclamatorio primi subscribunt. Præterea, quod Agathonem, ut supremum Ecclesiae pastorem, adeoque ut iudicem Synodus agnovit, patet ex synodica ad Agathonem epistola, in qua sic loquitur: *Perlectis vera confessionis litteris a vestra paterna Beatitudine ad piissimum Imperatorem missis, quas ut a summo Apostolorum vertice divinae praescriptas agnoscimus, &c.*

Dices. A prima actione ad undecimam inclusive dicitur Imperator Synodo praesedis. R. Imperatorem praesedis ut Ecclesiae & Synodi defensores, vel, si vis, locotenens praesedis, quatenus sedit in honorificentissimo loco: quod enim non praesederit ut controversiarum fidei iudex, liquet ex actione 18. ubi definitionem fidei omnium postremus subscripsit, & ex eius verbis, quae refert Gregorius II. in sua ad Leonem Iaurum epistola, & quae haec sunt: *Neque cum illis (Synodi Patribus) tanquam Imperator sedebat, aut imperatorem loquar; sed tanquam unus ex illis, & prout statuerint Pontifices, exequar.*

8. Nicæno II. praefuit Adrianus I. per vicarios suos, Petrum archipresbyterum, & Petrum presbyterum ac S. Sabbae abbatem. Patet ex omnibus actionibus, in quibus primi nominantur, & ex actione 7. in qua primi definitionem fidei subscribunt ante Tarasium Patriarcham Constantinopolitanum. Unde audiendi non sunt Photius & alii graeci, qui contra actorem Synodi fidem non verentur asserere Tarasio Constantinopolitano totius Synodi praesidentiam, eumque vicariis Romani Pontificis antepone.

9. In Constantinopolitano IV. Adriani II. locum tenuerunt & praesederunt Donatus & Stephanus episcopi, & Marinus diaconus. Nam 1. in omnibus Synodi actionibus primi nominantur ante Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum. 2. Ante eundem actione 10. primi subscribunt, & se ut Synodi praesides subscribere disertis verbis asserunt. Haec est Donati subscriptio: *Ego Donatus gratia Dei Episcopus sanctae Osthensis Ecclesiae, locum obtinens domini mei Adriani summi Pontificis & universalis Papae, omnia quae superius leguntur, huic sanctae & universali Synodo praesidens, usque ad voluntatem ejusdem eximii Praesulis promulgavi, & manu propria subscripsi.* Eodem autem tenore subscribunt etiam alii duo Legati Pontificii. Ignatius verò subscribit tantum ut Synodum suscipiens, & omnibus quae ab ea judicata & scripta sunt, concordans & desinens. Quo etiam modo subscribunt trium aliorum Patriarcharum vicarii.

Dices. Basilii Imperator in actibus Concilii pluribus locis dicitur praesedis. R. Basilium in Concilio praesedis, ut defensorem ipsius Concilii, & locotenens, quia sedit in loco eminentissimo; at non praesedis ut rerum Ecclesiasticarum iudicem: quod patet ex actione 10. ubi cum duobus filiis, Constantino & Leone, octavo tantum loco subscribit post Legatos Pontificios, Ignatium, & vicarios trium aliorum Patriarcharum.

10. Concilio Sardicensi, quod omittebamur Julius non solum interfuit per Archidamum & Philoxenum Ecclesiae Romanae presbyteros, sed etiam per illos & Osum Cordubensem Episcopum praefuit. Nam 1. Osius praefuit Sardicensi Synodo, ut liquet ex S. Athanasio apolog. 2. ubi haec scribit: *Eorum autem qui in Synodo (Sardicensi) subscriperunt, ceterorumque aliorum ista sunt omnia: Osius ab Hispania, Julius Roma per Archidamum & Philoxenum presbyteros suos, Protogenes Sardica, &c.* Primus igitur, etiam ante Legatos à Pontificis Romani latere missos, subscripsit Osius in Synodo; quod certe non fecisset, si praes Synodi non fuisset. 2. Praefuit ut legatus Julii, seu ut locum ejus tenens, cum Archidamo &

Philoxeno: aliter enim sine gravi summi Pontificis injuria, praesentibus legatis ab ejus latere missis, Synodo praesidere, & primus subscribere non potuisset. Quod autem Synodi praesidentiam sibi arrogare voluerit, aut sibi delatam acceperit cum gravi Romani Pontificis injuria Osius Episcopus sanctissimus, & Sedi Apostolicae devotissimus, prorsus incredibile est.

Dicendum igitur est, Osum, sicut Concilio Nicæno praefuerat unà cum Vito & Vincentio presbyteris Ecclesiae Romanae, quia ab illis in partem legationis vocatus fuerat de mandato Sylvestri, ita Sardicensi Concilio postea praefuisse unà cum Archidamo & Philoxeno Ecclesiae Romanae presbyteris, quia ab illis de mandato Julii in partem legationis vocatus fuit. Nec dic eum in Synodo Sardicensi non subscribere ut legatum Julii, cum subscribendo nullam suae legationis mentionem faciat. Nam in Nicæna Synodo primus subscripserat ut legatus Sylvestri, & tamen subscribendo nullam fecerat mentionem suae legationis, quia de ea sufficienter aliunde constabat Synodo; & cum esset Episcopus, per se, & legatione seclusa, suffragandi jus habebat. Propter eandem rationem postea subscribendo in Sardicensi Synodo, legationis suae non meminit; quamvis ibi non subscripserit primus, nisi ut legatus Julii, & quia Julii legatus erat.

Bonitas hujus responsionis probatur exemplo Cyrilli Alexandrini, qui Ephesino Concilio praefuit ut legatus Celestini in actione 2. ut disertè asserit in principio actionis, atque adeo in eadem actione ut legatus Celestini sententiam depositionis à Synodo contra Nestorium latam subscribit, nulla suae legationis mentione facta. Cyrillus, inquit, *Episcopus Alexandria unà cum sancta Synodo decernens subscripsi.*

Porro Conciliis generalibus, quae post saeculum nonnum celebrata sunt, Pontifices Romanos vel per se, vel per legatos suos praefuisse non dissidentur haeretici; quare superfluum esset de illis hic agere. Habemus igitur ex perpetua Ecclesiae consuetudine munus praesidendi generalibus Synodis pertinere ad Romanos Pontifices. Quod etiam probat evidens ratio. Nam Romanus Pontifex est supremus & universalis Ecclesiae pastor, adeoque oves ejus fideles omnes, ex quibus sunt Reges & Imperatores christiani, cum episcopis. Pastoris autem est ovibus, non ovium pastori praesidere. Item Episcopi etiam in Conciliis generalibus congregati, sunt filii Romani Pontificis: tales enim sese profitentur Patres Chalcedonenses in synodica sua ad S. Leonem epistola; adeoque Romanus Pontifex pater est episcoporum etiam in Conciliis generalibus congregatorum. At patris est filiis, non filiorum patri praesidere.

Obijciunt haeretici Ephesinum II. cui praesedit Dioscorus Alexandrinus; Aquilejense, cui praesedit Valerianus Aquilejensis Episcopus; & Carthagenense VI. cui praesedit Aurelius Carthagenensis Episcopus, praesentibus legatis Romani Pontificis. Sed perperam obijciunt: Nam 1. Ephesinum II. ut illegitimum reprobatur fuit, & Dioscorus exauctoratus à Synodo Chalcedonensi. 2. Aquilejense non fuit generale Concilium, sed provinciale, cui interfuerunt triginta duo Episcopi. 3. Carthagenense VI. fuit ad summum nationale, in quo proinde praesidere debuit Carthagenensis Episcopus, ut primas Africanæ Ecclesiae. Legati autem Romani Pontificis adfuerunt, non ut praesiderent Synodo, sed ut canonum Nicænorum, vel potius Sardicensium observationem peterent.

ARTICULUS VI.

Quinam ad Concilium convocandi sint.

Nota. In Conciliis tam generalibus quam particularibus, varii variis de causis adesse possunt. Alii enim adesse possunt ut iudices, & habent suffragium

gium decisivum; alii ut consultores ad discutiendas controversias antequam deciderentur, & habent suffragium doctrinale seu consultivum; alii ut ministri, quales sunt notarii, & custodes; alii ut Synodi defensores, quorum scilicet munus est procurare ut servetur ordo iudiciorum, turbas compeicere, & vim omnem amovere. Hic autem agitur tantum de iis, qui vocandi sunt ut iudices, & habent suffragium decisivum. Ex omni hominum genere vocandos esse eos, qui docti sunt, & quidem ut iudices, illosque suffragium decisivum habere debere contendit Lutherus in libro de Conciliis. Contra Lutherum verò sentiunt catholici omnes, & tenent solos Episcopos in Synodis tam generalibus quam particularibus, jus suffragii decisivi habere ordinariè, & ex privilegio atque consuetudine Cardinales, Abbates, & ordinum Generales, quamvis non sint Episcopi, adeoque aliquos ex presbyteris & aliis minoribus clericis eruditos non vocari, nisi ad difficultates examinandas, & discutiendas controversias. Cum his sit

RESPONSIO.

Soli Episcopi ordinariè jus habent suffragii decisivi in Conciliis tam generalibus quam particularibus: unde Concilia tam generalia quam particularia, solum sunt Episcoporum, ut iudicum scilicet ordinariorum.

Prob. 1. Ex Conciliis omnibus, quæ hætenus habitæ fuerunt, & quorum decreta facta sunt à solis Episcopis, & Episcoporum locum tenentibus, ut manifestum est ex subscriptionibus: soli enim Episcopi, & locum tenentes Episcoporum, inveniuntur subscripsisse, exceptis tamen paucis, in quibus Imperatores, non definiendo ut Episcopi, sed præcisè consentiendo subscripserunt; & paucis etiam aliis, in quibus reperiuntur subscripsisse Abbates & ordinum Generales. Reliqui verò, nempe simplices presbyteri, & alii clerici minores, nisi ut alicujus Episcopi vicarii adessent, nunquam ad suffragandum admissi sunt, quantumvis sancti essent & docti. Unde nulli nisi nomine Episcopi alicujus, cujus scilicet vices agebant, unquam subscripsisse leguntur, excepto Basileensi Concilio, ubi aliquando, deficientibus Episcopis, simplices presbyteri ad suffragium decisivum admissi sunt, contradicente tota antiquitate, cui derogare non potuit hæc Synodus, quæ tunc temporis nullius fuit auctoritatis.

Prob. 2. Autoritate veterum, qui unanimiter censuerunt Concilia Episcoporum esse, & Episcoporum esse in Conciliis decernere. Osius in sua ad Constantium epistola, sic cum iudiciis Ecclesiasticis sese immiscentem alloquitur, apud Athan. epist. ad Solit. *Ne te misceas rebus Ecclesiasticis, neque nobis in hoc genere præcipe, sed potius ea à nobis disce. Tibi Deus imperium commisit, nobis (Episcopis) quæ sunt Ecclesiæ concedidit.*

S. Ambrosius epist. 32. ad Valentinianum sic ait: *Quis est, qui abnuat in causa fidei? Episcopus solere de Imperatoribus christianis, non imperatores de Episcopis judicare?* Et inferius: *Si conferendum de fide, sacerdotum debet esse ista collatio, sicut factum est sub Constantino ... qui ... libellum dedit iudicium sacerdotibus.*

S. Hieronymus apolog. 2. adversus Rufinum, his eum urgere verbis: *Responde queso, Synodus, à qua excommunicatus est, in qua urbe fuit? Dic Episcoporum vocabula, profer sententias subscriptionum, &c.* Et S. Augustinus epist. 119. hæc scribit: *Omnia talia, quæ neque sanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, nec in Concilio Episcoporum statuta inveniuntur, nec consuetudine universæ Ecclesiæ roborata sunt ... sine ulla dubitatione rescandæ existimo.*

Prob. 3. Ratione theologica. Illorum est in Conciliis decernere quæ scilicet credenda vel agenda sunt, quorum est pascere gregem Christi, & regere Ecclesiam Dei: quid enim hic est pascere & regere, nisi docere quæ credenda sunt, & quæ agenda sunt præscribere? Atqui Episcoporum est pascere gregem Chri-

sti, & regere Ecclesiam Dei, juxta illud 1. Petri c. 5. *Pascite qui in vobis est, gregem Dei*; & illud Act. cap. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos Ecclesiæ Dei.* Ergo, &c.

Obj. 1. Act. cap. 15. Lucas loquens de Concilio Apostolorum, ait: *Convenerunt Apostoli & seniores videre de verbo hoc.* Et inferius: *Tunc placuit Apostolis & senioribus cum omni Ecclesia.* R. Convenerunt Apostoli ut iudices, & ut controversiam autoritate sua deciderent. Convenerunt presbyteri cum Apostolis, ut consultores, & ut cum Apostolis discuterent controversiam, antequam ab illis decideretur. Item placuit Apostolis ut definientibus, presbyteris ut consentientibus, & plebi ut non reclamanti, sed acclamanti.

Obj. 2. Concilium generale repræsentat universam Ecclesiam. Ergo ad Concilium generale convenire debent non solum Episcopi, sed etiam alii clerici & laici in sufficienti numero. R. Generale Concilium repræsentare solum universam Ecclesiam docentem, hoc est, universitatem pastorum seu Episcoporum, adeoque Concilium generale constare debere ex solis Episcopis, & ad Concilium generale sufficere, si tot adsint Episcopi, quot in æstimatione morali requiruntur, ut Episcoporum universitatem repræsentent; atque ita ad Concilium generale necessarium non esse, ut cum Episcopis alii clerici & laici conveniant.

R. 2. neg. conseq. Cum enim universitas pastorum repræsentet universitatem ovium; quia particularis unusquisque Episcopus repræsentat suam particularem Ecclesiam, sicut princeps populum suum; hoc ipso quod universitas pastorum repræsentatur, repræsentatur etiam universitas ovium simul & indivisibiliter. Ergo hoc ipso quod aliqua multitudo Episcoporum sufficit ad repræsentandam universitatem pastorum, sufficit etiam ad repræsentandam universitatem ovium. Et hoc ipso quod aliqua Episcoporum multitudo repræsentat universitatem pastorum, simul & indivisibiliter repræsentant universitatem ovium. Ergo ad Concilium generale, quantumvis dicatur repræsentare universitatem ovium cum universitate pastorum, sufficit aliqua Episcoporum multitudo absque clericis aliis, & laicis, ea scilicet quæ ad repræsentandam pastorum universitatem sufficit.

Obj. 3. Causa communis communiter tractanda est. Atqui causa fidei communis est fidelibus omnibus. Ergo ex fidelibus omnibus, adeoque non solum ex Episcopis, sed etiam ex aliis clericis & laicis, adesse debent in Concilio, quando agitur de aliqua causa fidei. R. Causam communem communiter tractandam esse, quando eodem modo pertinet ad omnes, quibus communis est. At causa fidei non eodem modo pertinet ad omnes fideles: nam pertinet ad Episcopos ut doctores, & ad ceteros fideles ut discipulos. Unde Episcoporum est docere & definire quæ credenda sunt, cæterorum verò fidelium Episcopos audire, & ea quæ ab illis definita sunt, tenere & credere.

Quæres, quot Episcopi requirantur ad Concilium generale?

Resp. Ex consuetudine Ecclesiæ colligitur quatuor conditiones requiri & sufficere ad generale Concilium. Prima est, ut convocatio sit generalis, adeoque omnibus majoribus Ecclesiæ provinciis debet innotescere. Secunda est, ut nullus Episcopus, nisi sit excommunicatus, vel dubium sit utrum Episcopus sit, excludatur. Tertia est, ut saltem ex majori parte provinciarum Ecclesiæ adsint aliqui Episcopi. Olim tamen cum Concilium fiebat in Oriente, visum eo sufficere si ex omnibus provinciis Orientis convenirent Episcopi multi, cum aliquibus ex Occidente à Pontifice missis, qui ceteros repræsentarent. Similiter si tunc in Occidente factum fuisset Concilium, satis fuisset si ex omnibus provinciis Occidentis multi adfuissent Episcopi cum paucis aliis ex Oriente missis, & Orientales Ecclesias repræsentantibus. Quarta est, ut præter Romanum Pontificem per se vel per legatos

ros suos præsentem, per se vel per vicarios adfint alii Orientis Patriarchæ, modò hæretici non sint, vel schismatici. Hæc tamen conditio non absolute, sed solum ad bene esse necessaria videtur.

ARTICULUS VII.

Utrum Concilia generalia sint absolute & simpliciter necessaria.

Aliqua Concilia disjunctivè, hoc est, vel generalia, vel particularia, ad bonum Ecclesiæ, regimen necessaria esse negari non potest. Quod enim Concilium sit medium à Christo ad unionem membrorum Ecclesiæ, & ad fidei ac morum puritatem servandam institutum, probat 1. factum Apostolorum, qui controversiam de legalibus Antiochiæ exortam, non nisi in Concilio sibi decidendam esse judicarunt. 2. Perpetua consuetudo Ecclesiæ, quæ ad profligandas hæreses, extinguenda schismata, & abusus corrigendos, Episcoporum Conciliis semper usa est. 3. Praxis perpetua summorum Pontificum, qui nunquam hæreses vel schismata damnaverunt sine Concilio. Sed difficultas est de Conciliis generalibus determinatè, de quibus queritur hic utrum sint absolute necessaria, hoc est, utrum ita sint necessaria, ut sine illis Ecclesia non possit conservari.

RESPONSIO.

Quamvis Concilium generale possit esse, & sit aliquando valde utile, & necessarium secundum quid, hoc est, ut suavius, & promptius malo insurgenti remedium afferatur, nunquam tamen potest esse necessarium absolute, ita ut sine illo Ecclesia non possit subsistere.

Prob. Primis trecentis Ecclesiæ annis nec fuit, nec potuit esse Concilium generale, & tamen subsistit Ecclesia, quamvis intra spatium illud temporis hæreses multæ, multa schismata, & abusus multi adversus eam insurrexerint. Ergo potuit etiam Ecclesia trecentis aliis annis subsistere sine Concilio generali: nam si potuit primis trecentis, quidni potuit trecentis subsequentibus? Ergo Ecclesia potuit primis mille annis subsistere sine Concilio generali: nam si potuit primis sexcentis, potuisse etiam sexcentis subsequentibus, non nisi perperam negaretur. At si potuit Ecclesia sine Concilio generali per mille annos subsistere, potest etiam per alios mille, & sic deinceps usque in fidem mundi. Ergo, &c.

Confirmatur. Quia si hæcenus conservari non potuit sine Concilio generali, vel propter aliquos abusus, vel propter aliquam hæresim, vel propter aliquod schisma. Atqui nihil horum dici potest. Non primum: nulli enim hæcenus irrepsit abusus, qui emendari non potuerit autoritate summi Pontificis, cooperantibus Conciliis provincialibus, vel nationalibus. Non secundum: nulla enim assignari potest hæresis, quæ extingui non poterit absque Concilio generali; nam nulla fuit hæcenus, quæ extingui non potuerit autoritate Romani Pontificis, cooperantibus cæteris catholicis Episcopis, vel in Conciliis particularibus, vel etiam extra Concilia particularia. Et verò si quæ hæreses hoc pacto extingui non potuerunt, certè hæreses illæ, ad quas profligandas septem priora Concilia congregata fuerunt. Atqui hoc dici non potest: nam aliæ plusquam centum hæreses profligatæ fuerunt, ut observat Bellarminus, autoritate Sedis Apostolicæ, cæteris Episcopis catholicis extra Concilium generale concurrentibus: quidni ergo & illæ sex vel septem etiam sic profligari potuerunt? Sed de hoc adhuc modò. Non denique tertium: nam nullum similiter schisma potest assignari, quod absque Concilio generali tolli non potuerit. Et verò si quod fuit quod non potuerit sic tolli, certè magnum illud schisma, ad quod tollendum celebratum est Concilium Constantiense. Atqui hoc dici non potest: quamvis enim nullum fortè Concilio generali suavius, promptius, & efficacius reme-

dium afferri posset contra illud schisma, potuit tamen alia via tolli.

Confirmatur 2. pars min. Idem iudicium esto de Ariana hæresi, quæ à primo generali Concilio proscrip- ta est, & de aliis, quas proscribere sex subsequentia Concilia generalia. Atqui ad proscribendam Ariana hæresim non fuit absolute necessarium generale Concilium. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam si ad id absolute necessarium fuit Concilium generale, vel quia non poterat fieri sufficiens discussio controversiæ extra Concilium generale, vel quia extra Concilium generale controversia finire non poterat ob defectum sufficientis autoritatis; vel denique propter Episcopos, qui ab hujus hæresis exordio ei patrocinati sunt. Atqui nihil horum dici potest.

Non primum: nam hic nulla, aut penè nulla discussione opus fuit: divinitas enim verbi clara habebat pro se testimonia, tum in Scriptura, tum in traditione: imò jam erat ante Nicænum Concilium unus ex articulis nostræ fidei, & ita jam erat ante Nicænum Concilium ad credendum sufficienter propo- sita fidelibus.

Non secundum: nam in Ecclesia non deest suprema & infallibilis autoritas judicandi controversias fidei extra Concilium generale, adeoque non deest in Ecclesia extra Concilium generale autoritas sufficiens ad finiendas fidei controversias. Patet ex primis trecentis annis, quibus nullum celebratum est generale Concilium, & tamen multæ finaliter proscriptæ fuerunt hæreses. Patet in particulari ex hæresi Pauli Samosatani, quæ finaliter damnata fuit à particulari Concilio Antiocheno à Dionysio Romano, & ejus Synodo confirmato. Patet ex centum illis & amplius hæresibus, quas oppressit autoritas Sedis Apostolicæ, reliquis catholicis Episcopis, vel in Conciliis particularibus, vel extra Concilia particularia cooperantibus.

Non denique tertium: nam si Paulus tertius Sedis Episcopus redigi potuit in ordinem sub Imperatore ethnico à Synodis particularibus, Romana scilicet & Antiochena, ad id simul conspirantibus, quidni simili modo potuissent in ordinem redigi sub Imperatore christiano Episcopi illi, quos patronos habebat Ariana hæresis, ad id Sylvestro Romano Pontifici cooperantibus duarum primarum Sedium Orientis, Alexandrinæ scilicet & Antiochenæ antistitibus? quamquam Episcopi illi facilius opprimi potuerint, & oppressi fuerint autoritate Concilii generalis, quæ per motus Imperator & promptius & efficacius Ecclesiæ laboranti subvenit.

At inquires. Potest esse aliqua fidei controversia sic intricata, ut non possit fieri sufficiens illius discussio extra Concilium generale; adeoque potest esse aliqua fidei controversia, quæ extra Concilium generale dirimi non possit. *R.* hoc perperam dici; & dico quòd Romanus Pontifex semper poterit tot Episcopos & alios eruditos viros convocare, quot extra Concilium generale sufficient ad debitam controversiarum fidei discussionem; alioqui posset contingere, ut gravis aliqua fidei controversia finire non posset, sed cum magno animarum periculo & scandalo perduraret, atque ita longè latèque grassaretur novitas absque remedio, in iis scilicet circumstantiis, in quibus moraliter esset impossibile convocari Synodum generalem, extra quam tamen finire non posset controversia. Quod est contra expressam promissionem Christi dicentis: *Eccce ego vobiscum sum omnibus diebus*, ad servandum scilicet fidei depositum, & fideles confirmandos, proindeque ad finiendas quaslibet in materia fidei lites, & novitates qualibet exluflandas.

At inquires adhuc. Potest esse fidei controversia, quæ dirimi non possit, nisi investigata prius traditione universalis Ecclesiæ, adeoque omnium particularium Ecclesiarum, ex quibus constat universalis Ecclesia. Ergo potest esse fidei controversia, quæ non possit dirimi, nisi convocentur omnes Episcopi, quorum unusquisque testis est traditionis Ecclesiæ suæ.

R. I.

R. 1. neg. conseq. Potest enim sufficienter investigari omnium particularium Ecclesiarum traditio per Concilia particularia, ut factum legimus tempore & iussu Victoris Papæ in controversia de die quo celebrandum esset festum Paschatis.

R. 2. Ad investigandam traditionem universalis Ecclesiæ, necesse non esse ut consulantur omnes particulares Ecclesiæ. Cum enim divinas traditiones omnes puras & integras hæcenus conservaverit, & usque ad finem mundi conservatura sit Ecclesia particularis Romana, ut suis locis demonstratum est, traditio Ecclesiæ particularis Romanæ non potest non esse traditio Ecclesiæ universalis, adeoque hoc ipso quod constar de traditione particularis Ecclesiæ Romanæ, constar etiam de traditione universalis Ecclesiæ.

Semper igitur sufficit, si particularis Ecclesiæ Romanæ traditio investigetur, ad quod necesse non est alias Ecclesias consuli: cum enim particularis Ecclesia Romana sit mater & magistra omnium aliarum particularium Ecclesiarum, non illa ab his, sed hæ ab illa discere debent veras traditiones. Item cum Ecclesia particularis Romana sit unitatis centrum, ad quod omnem aliam Ecclesiam convenire oportet, recipiendo Scripturas & traditiones, quas recipit, non aliæ Ecclesiæ particulares particularis Ecclesiæ Romanæ, sed particularis Ecclesia Romana aliarum particularium Ecclesiarum regula esse debet in veris Scripturis & traditionibus, à falsis & adulterinis discernendis.

At inquit. Si Romano Pontifici cum particulari sua Synodo de aliqua fidei controversia iudicium ferenti non consentirent ceteri Episcopi, sed contra iudicium ejus, sive in Conciliis particularibus, sive extra particularia Concilia reclamarent, finalis circa controversiam illam sententia haberi non posset sine generali Synodo. Atqui suppositio facta possibilis est. Ergo, &c. R. neg. min. Non enim major pars Episcoporum magis supponi potest Pontifici in particulari suo Concilio aliquam fidei controversiam iudicanti dissentire extra Concilium generale, quam supponi potest ei in materia fidei dissentire in Concilio generali: possibilis enim suppositionis secundæ manifestè sequitur ex possibilitate primæ. Atqui supponi non potest pluralitas Episcoporum in Concilio generali dissentire à Pontifice in materia fidei. Ergo, &c.

Prob. subf. Nam hac suppositione facta, vel controversia finitur per iudicium Pontificis, & minoris partis Episcoporum ei adhaerentium, vel finitur per iudicium pluralitatis Episcoporum contradicentium Pontifici, vel possibilis est casus, in quo aliqua fidei controversia finiri non potest etiam in Concilio generali. Primum velut falsum respuunt ii, contra quos disputamus. Secundum tolerabiliter dici non potest. Et verò in pluralitate Episcoporum, nisi cum capite suo sententia conjuncti sint, sive extra Concilium generale, sive in Concilio generali residere non posse supremam & infallibilem auctoritatem, qualis ad finiendas fidei controversias requiritur, satis probat sensus universalis Ecclesiæ. Ergo tertium dicendum, quod tamen falsum est, & manifestè repugnat Christo dicenti: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus*, ad servandum scilicet depositum fidei, adeoque ad finiendas quaslibet fidei controversias: hoc enim ad depositi fidei conservationem absolute necessarium est. Ergo, &c.

Addo timendum non esse, ne unquam in posterum contingat pluritatem Episcoporum, sive in Concilio generali, sive extra Concilium generale, Pontifici in sua particulari Synodo de aliqua fidei controversia iudicium ferenti contradicere; cum id hæcenus per tot sæcula nunquam contigerit; sed e contra Synodi generales integram sententiam à Pontifice latam ambabus ulnis amplexæ sint, ut patet ex tertia, quarta, sexta, & septima Synodo; & quamvis Romani Pontifices de innumeris penè fidei controversiis sententiam tulerint extra Concilium generale,

ne semel quidem Episcoporum pluralitas Romano Pontifici resisterit, sed e contra vel expresse vel saltem tacito consensu semper adhæserit.

ARTICULUS VIII.

Solvitur obiectio petita ex facto duorum Pontificum Victoris & Stephani.

Obi. 1. Victori Papæ, Asianorum Episcoporum de celebratione Paschæ sententiam in Romana Synodo proferenti, resistere plerique Ecclesiæ Episcopi. R. hoc esse falsum: imò verò e contra cum Victor in sua particulari Synodo Blastum hæresiarcham, judaismum suscitare molientem, damnasset, & festum Paschæ die dominica lunam martii decimam-quartam proximè subsequente celebrandum esse definivisset, omnes orbis christiani Episcopi in conciliis particularibus, quæ loco generalis, quod tunc temporis fieri non poterat, diversis in locis celebrata fuerunt, iudicium Pontificis comprobarunt, exceptis Asianis, & aliquibus finitimis provinciis, quæ cum Asianis, non tamen improbata eorum, qui Paschæ festum die dominica celebrandum dicerent, sententia, antiquam Ecclesiarum suarum in celebrando Paschate luna decima-quarta consuetudinem sibi retinendam iudicant.

Probantur hæc omnia ex Eusebio sic loquente lib. 5. hist. Eccl. cap. 23. *Questio non minima exoritur (de die quo Pascha celebrandum est) ob quam causam conventus Episcoporum & Concilia per singulas quasque provincias convocantur: prorogatisque ad se invicem epistolis, de singulis quibusque locis unum omnes Ecclesiasticum dogma confirmant: ne liceat aliquando nisi in die dominica... Dominicum Pasche celebrare mysterium... Extat denique usque in hodiernum diem Concilii apud Casaream Palestine habiti decretum... habetur & in urbis Romæ Concilio (in causa Blastii celebrato) similiter decretum, cui presuisse Victor Episcopus indicatur, & Ponti provincia Palmeas. Gallorum quoque sacerdotalis conventus extat, Irenæum presulem scribens: Achaje verò Bathyllum Corinthiorum Ecclesiæ Episcopum. Qui omnes diversis e locis unam eandemque iudicii sui sententiam protulere. Sed Episcopi regionis Asiæ servandam magis à veteribus sibi traditam consuetudinem confirmant.* Vide etiam cap. 25.

Porro Victor accepto per Polycratis Asiæ primatis epistolam Asianorum decreto, acerbis ad eos litteras dedit, quibus privabat eos episcopali sua communione, simulque eis minabatur, ni consuetudinem suam desererent, totalem abscissionem, à qua tamen videretur fuisse deteritus litteris aliorum Episcoporum, præsertim Gallorum, qui licet ei consentirent, de die celebrandi Paschatis, graviter tamen ferebant, quod ab unitate corporis veller abscindere tot & tantas Ecclesias Dei, eò quod à reliquis dissentirent de re ad solam, ut putabant, disciplinam pertinentem.

Obi. 2. Stephano Pontifici baptismum ab hæreticis debita forma collatum, non esse iterandum definienti, resistit pluralitas Episcoporum. Et 1. quidem, quod hoc definierit, patet ex ejus ad Cyprianum rescripto, in quo sic loquitur: *Si quis ergo à quacunque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur ad penitentiam.* 2. Quod ei resisterit pluralitas Episcoporum, probatur ex numero Episcoporum, qui cum Cypriano in Africa, & Episcoporum, qui cum Firmiliano & Heleno in Oriente baptizatos à quibuscumque hæreticis, esse rebaptizandos, contra Stephani decretum pronuntiarunt in particularibus suis conciliis.

R. 1. Gratis dici, quod Stephanus exortam de baptismo ab hæreticis collato controversiam definierit: non enim satis apparet, rescriptum Stephani ad Cyprianum fuisse synodicum, seu Stephanum particula-

rem

rem aliquam Synodum convocasse, & ex ea ad Cyprianum rescripsisse. Pontifices autem nullam ejusmodi controversiam definierunt unquam, aut etiam definire potuerunt ut supremi Ecclesiæ pastores, nisi in aliqua saltem particulari Synodo.

Præterea, si ex particulari aliquo Concilio Stephanus ad Cyprianum rescripserit, siue non, quod controversiam noluerit definire, manifestum sit ex eo, quod in suo ad Cyprianum rescripto, eos, qui baptizatos ab hæreticis rebaptizandos esse, postmodum tenerent, & rebaptizarent, non excommunicavit, sed solum excommunicatione dignos esse dixerit, ut patet ex Cypriano in sua ad Pompejum epistola 74. sic loquente: *Dat honorem Deo, qui hæreticorum amicus, & inimicus christianorum, sacerdotes Dei, veritatem Christi & Ecclesiæ unitatem tuentes, abstinendos putat? Unde nihilominus postmodum cum Cypriano communicavit Stephanus, ut asserit S. Augustinus, lib. de unico bapt. cap. 14. Cum ergo, inquit, Stephanus non solum non rebaptizaret hæreticos, verum etiam hoc facientes, vel ut fieret decernentes, excommunicandos esse censeret, sicut aliorum Episcoporum, & ipsius Cypriani litteræ ostendunt, tamen cum eo Cyprianus in unitatis pace permansit.*

Porro audiendus non est Firmilianus in sua ad Cyprianum epistola, in qua christianæ moderationis & reverentiæ Summo Pontifici debita planè oblitus, adversus Stephanum impotenter invehitur, & exaggerans omnia adquerendam in adversarium invidiam, de intentata excommunicatione velut lata expostulat: nisi tamen quis malit Stephanum severiorem se ostendisse erga Firmilianum & Helenum, aliosque Orientales Episcopos, qui cum illis erant, eos scilicet Episcopali sua communione privando; de qua partiali excommunicatione fortasse intelligi potest Dionysius Alexandrinus, scribens ad Xistum Stephani successorem, & in epistola sua commemorans quod Stephanus a. scribens ad Firmilianum & Helenum, ceteroque illarum partium Episcopos, statuerit non communicandum esse his qui rebaptizant eos, qui ad Ecclesiam ab hæreticis transeunt.

Quidquid sit, Episcopos illos ab unitate corporis abscessos, seu à communione fidelium semotos non fuisse à Stephano, testes sunt Patres secundæ Synodi Antiochenæ in sua synodica ad Dionysium Pontificem epistola, in qua Firmilianum beatæ recordationis virum vocitant, quo nomine hominem à Sede Apostolica excommunicatum minimè decorassent. Testis etiam est Augustinus, lib. de unico bapt. c. 14. cum tantum ait, Stephanum Episcopos illos excommunicandos esse censuisse: sufficienter enim significat eum non ultra minas progressum esse.

R. 2. Falsum esse, quod Episcoporum pluralitas à Stephano disenserit: imò verò plures cum Stephano, quam cum Cypriano fuisse, expressè docet Augustinus, lib. de unico bapt. cap. 14. Stephanus, inquit, baptismum Christi in nullo iterandum esse censebat, & hoc facientibus graviter succensebat Cyprianus autem in hæresi vel schismate baptizatos, tanquam non habentes baptismum Christi, baptizandos in Ecclesia catholica existimabat. Multi cum illo (Stephano) quidam cum isto (Cypriano) etiam sentiebant, utrique cum eis in unitate consistentes. Qui autem dicit, multos cum Stephano, & quosdam cum Cypriano fuisse, longè plures cum Stephano, quam Cypriano fuisse manifestè dicit.

Quantò plures fuerint cum Stephano, quam cum Cypriano, apertè declarat S. Doctor, lib. 3. contra Cresconium, cap. 2. cum ait: Proinde si omnino jam credendum sit, quinquaginta Episcopis Orientalium id esse visum quod septuaginta Afris vel aliquantò etiam pluribus contra tot millia Episcoporum, quibus hic error in toto orbe displicuit, cur non potius, &c. Cyprianus igitur secum habuit centum & viginti Episcopos, cum Stephanus plura millia secum haberet.

At inquit. Si longè maxima pars Episcoporum Stephano consensit, quare tunc finita non est controversia? R. Quia Stephanus, prudenti cœconomia

usus, ne cogeretur abscondere tot Ecclesias, torque Episcopos, inter quos eminebat Cyprianus doctrina, sanctitate, & bonis in Sedem Apostolicam meritis (quippe qui Cornelio ad profligandum Novatianum schisma tantoperè profuerat) spectabilis; atque ut errantibus locum & tempus respiciendi daret, judicavit satis esse, si primum prohiberet, ne quid innovaretur, nisi quod traditum est, & innovantibus excommunicationem comminaretur, postea si in rem Ecclesiæ foret, definitiva sententiam sententiam rebaptizantium ut contrariam traditioni apostolicæ & hæreticam damnaturus, atque huic errori pertinaciter adherentes excommunicaturus, quod tamen non fecit, vel morte præoccupatus, vel impeditus difficultate temporum, aut aliquam aliam ob causam.

Dices. Illa de hæreticorum baptismo controversia tunc finita non est; quia finiri non potuit, nisi in generali totius orbis christiani Concilio, quod tunc temporis convocari non poterat. R. hoc esse falsum: nam si opus fuit generali Concilio ad finiendam illam controversiam, vel opus fuit ob defectum sufficientis authoritatis ad finiendam illam extra Concilium generale, vel opus fuit ob difficultatem & obscuritatem quæstionis: ita ut extra Concilium generale non posset discuti, quantum oportebat ad eam finali iudicio terminandam. Neutrum dici potest.

Non primum: nam quod datur in Ecclesia extra Concilium generale authoritas fidei controversias dirimendi suprema & infallibilis, invicta probatur vel ex eo solo, quod hæreses quamplurimæ finaliter proscriptæ fuerint sine Concilio generali. Non etiam secundum: nam ad finiendam illam de hæreticorum baptismo controversiam sufficere potuit consensu & perpetua consuetudo particularis Ecclesiæ Romanæ in accipiendo hæreticorum baptismo, præsertim cum eadem esset partis orbis christiani maximæ consuetudo. Et verò propter illam & quidem solam particularis Ecclesiæ Romanæ consuetudinem, omnium aliarum penè Ecclesiarum consuetudine firmatam, rebaptizantium error finaliter tandem condemnatus est.

Dices. S. Augustinus duo docet. 1. Controversiam illam finitam non esse, nisi in plenario totius orbis Concilio: nam sic loquitur lib. 1. de bapt. c. 7. *Quæstionis hujus obscuritas prioribus Ecclesiæ temporibus ante schisma Donati magnos viros & magna charitate præditos, patres episcopos ita inter se compulsi salva pace disceptare atque fluctuare, ut diu Conciliorum in suis quibusque regionibus diversa statuta mutaverint, donec plenario totius orbis Concilio, quod saluberrimè sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.* 2. Controversiam illam non nisi per plenarium totius orbis Concilium potuisse finiri: nam lib. 2. de bapt. cap. 18. sic ait: *Restat ut de baptismo piò credamus, quod universa Ecclesia à sacrilegio schismatis remota custodit: in qua tamen si aliud alii, & aliud alii adhuc de ista quæstione salva pace sentirent, donec universali Concilio unum aliquid eliquatum sincerumque placuisset, humane infirmitatis errorem cooperiret charitatis unitas.*

Ad primum. R. 1. Dato quod controversia illa finita non fuerit, nisi in plenario totius orbis Concilio, inde minimè sequi, quod extra illud finiri non potuerit; sicut extra illud finitæ sunt aliæ controversiæ non minùs obscuræ, qualis v. gr. postea fuit Pelagianorum cum Catholicis controversia de peccato originali, & necessitate interioris gratiæ ad omnes & singulos actus salutare, quam tamen controversiam non modò finiri potuisse, sed etiam finitam fuisse sine plenario totius orbis concilio, contra Pelagianos ad illud provocantes, illudque postulantem Augustinus ipse contendit lib. 4. contra duas epist. Pelagian. cap. 12. ubi his in eos verbis invehitur: *Istorum superbia... hanc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippe catholicum, quoniam Domino eis resistente, pervertere nequeunt, saltem commovere conantur, cum potius vigilantia & diligentia pastoralis, post factum illis competens sufficientque iudicium,*

*dicium, ubicumque isti lupi apparuerint, conterendi
sunt, &c. At si potuit competens sufficiensque judi-
cium fieri Pelagianis Concilio generali, quidni etiam
potuit & rebaptizantibus, qui solius antiquæ con-
suetudinis robore & vinci poterant, & tandem vi-
cti sunt?*

R. 2. Augustino Hieronymum apertè contradicere in dialogo adversus Luciferianos, ubi sic loquitur: *Beatus Cyprianus . . . haereticorum baptismum reprobens, ad Stephanum tunc Romanæ urbis Episcopum . . . super hac re Africanam Synodum direxit: sed conatus ejus frustra fuit. Denique illi ipsi Episcopi, qui rebaptizandos haereticos cum eo stauerant, ad antiquam consuetudinem revoluti, novum emiserè decretum. Tum continuò illos sic loquentes inducit: Quid facimus? ita & nobis majores nostri, & illis sui tradidere majores. Novum autem hoc decretum vel ante, vel saltem non multò post B. Cypriani mortem emiserè, ut faciliè intelligitur.*

Quod si quis velit Hieronymum loqui tantum de Africanis Episcopis, pro Orientalibus testem appellabimus ipsum Augustinum, lib.3. contra Cresconium, cap.2. ubi sic alloquitur Donatistas: *Majores vestri (primi Donatistæ) quibus tale testimonium perhibuistis, quod ab Orientalium propterea communione discreti sunt, quia illi suum judicium præciderunt, quo eis placuerat de ista baptismi questione Cypriano atque illi Africano Concilio consentire oportere, contra Cyprianum fecerunt. Primi autem Donatistæ longo tempore vixerunt ante Nicænum Concilium, quod fuit primum generale totius orbis Concilium: neque enim tale fuit Arelatense I. Nam nec ad illud Episcopi ex toto orbis convocati fuerunt, neque in eo per se aut legatos suos Romanus Pontifex præfedit. Unde ad summum vocari potest plenarium Occidentis Concilium.*

Africani igitur & Orientales Episcopi, Cyprianum errantem fecuti, cum multo ante Nicænam Synodum errorem suum deposuerint, sine plenario totius orbis Concilio ad antiquam non rebaptizandi hæreticos consuetudinem revoluti sunt. Illis autem ad antiquam illam consuetudinem revolutis, quid circa baptismum, ab hæreticis forma debita collatum, controversiæ vel dubitationis aut superfluit, aut superesse potuit in Ecclesia catholica?

Omnis igitur controversia, omnique dubitatio circa baptismum, ab hæreticis debita forma collatum, in Ecclesia catholica fufata est fine plenario totius orbis Concilio. Neque hæc obeffe nobis potest Concilii Arelatenfis l. canon.8. quo prohibetur ne rebaptizentur ii, qui apud hæreticos in nomine Parris, & Filii, & Spiritus sancti baptizati fuerunt; quia hic canon editus est contra Donatistas, qui facto schismate, controversiam in Ecclesia catholica jam dudum extinctam fulcitant, & baptizatos extra Ecclesiam iterum esse baptizandos contendebant, atque ita, cum crederent veram Ecclesia de toto orbe perisse, & in sola parte Donati remanisse, rebaptizabant eos, qui ab Ecclesia catholica ad illos transfugebant.

Ad secundum R. hoc est falsum : cum enim dicit S. Augustinus, *Si aliud alii, & aliud alii adhibe de ista questione, salva pace, sentirent, donec universalis Concilio unum aliquid eliquatur sincerumque placuisset*, loquitur tantum hypotheticè, hoc est, in ea tantum suppositione, in qua veritas catholica non eliquaretur ante Concilium generale ; sive potuerit eliquari sine illo & ante illud, sive non potuerit, de quo hic sollicitus non est ; sive eliquata fuerit sine illo & ante illud, ut nos tenemus, sive non fuerit, ut videtur tenuisse S. Doctor.

Bonitas nostræ responsionis patet ex eo, quòd ad scopum S. Doctoris sufficiat eum loqui in tali suppositione; vult enim tantum duo in Donatistis reprehendere, videlicet quòd & de baptismo hæreticorum disceptando non fervarent pacem, sed unitatem scinderent, separando se ab iis, qui illius baptismi validitatem defendebant, & hanc validitatem pergerint im-

pugnare, etiam post plenarium totius orbis Concilium, hoc est, post Nicœnam Synodum, canone 19. recipientem baptismum ab hæreticis forma debita collatum; quorum primum non fecit, secundum verò non fecisset Cyprianus, cujus tamen exemplo regere se nitebantur Donatistæ.

Dices. S. Augustinus, lib.4. contra duas epist. Pelag. cap. ult. docet aliques falem fidei controversias finiri non posse sine Concilio generali. Aut verò, inquit, congregatione Synodi (generalis) opus erat, ut aperta perniciès damnaretur : quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi (generalis) congregatione damnata sit : cum potius rarissima inveniantur, propter quas damandas necessitas talis existerit. R. S. Doctorem loqui non de necessitate absoluta, & propriè dicta, contra quam hic pugnamus, sed tantum de necessitate secundum quid & improprie dicta, fundata in magna aliqua difficultate hæreseos progressus, & fidelium eversionem impediendi, vitandi vel extinguendi magnum aliquod schisma, novitatis defensores & patronos opprimendi extra Concilium generale.

Bonitas reſponſionis patet ex eo, quòd per rariffimas hærefes, propter quas damnandas neceſſitatem congregandi Synodum generalem extitiffe dicunt, intelligat Ariam & Macedonianam. Quis autem negat hæ hærefes tam potiffe finaliter damnari ſine generali Concilio, quàm potuit damnari & re ipſa damnata eſt Pelagiana hæreſis, quæ & ab ingenoſiſ auctoriſ accerrime deſenſa fuit, & patronos habuit Epifcopos non paucos, ob doctrinam & apparentem morum ſanctimoniam minime contendendos, & tam profundi ſunt examiniſ, quàm Ariana hæreſis, quantumvis evidentiam ejus exaggeret S. Doctor.

Porro quandonam hac secunda necessitate necessarium sit Concilium generale, summi imprimis Pontificis est judicare (cujus utpotè Ecclesiæ rectoris & moderatoris universalis munus est bono Ecclesiæ providere) non novatorum, qui Concilia generalia perunt, non ut lites tandem aliquando, sed ut nunquam finiantur. *Hanc gloriam*, ut ait S. Doctor *ibid. captant, ut propter illos totius orbis Synodus congregetur, & quoniam, Domino eis resistenti, orbem catholicum pervertere nequeunt, saltem, commovere conantur.*

DISPUTATIO IX.

De Iudice Controversiarum.

ARTICULUS I.

*Utrum detur in Ecclesia iudex controversiarum
fidei, & qualis.*

R E S P O N S I O I.

Datur in Ecclesia aliquis iudex controversiarum in materia fidei. Est de fide.

Prob. Christus Ecclesiæ suæ (supple. semper visibili) contulit media omnia ad ejus conservationem necessaria: quod enim Christus voluisset Ecclesiam suam esse perpetuam, & tamen aliquid ei ad hanc perpetuitatem necessarium denegasset, sine blasphemia asseri non potest. Atqui iudex controversiarum in materia fidei est medium necessarium ad conservationem veræ Christi Ecclesiæ. Ergo, &c.

Prob. min. Nam vera Christi Ecclesia stare non
test sine unitate fidei ; ut constet ex dictis suo lo-
co de notis & characteribus veræ Christi Ecclesiæ.
Unitas autem fidei conservari non potest sine judi-
ce controversiarum in materia fidei; cum enim iden-
titem etiam graves in materia fidei suscitantur con-
troversię, vel ob rerum obscuritatem, vel ob dæ-
monum aut hominum malitiam, sine iudice, cujus
iudicio omnes possint & debeant acquiescere, cer-
to certius membra Ecclesię in diversas distraheren-
tur

tur partes in materia fidei, sicque in materia fidei aliis aliud, & aliis aliud tenentibus, fidei upitas tolleretur. Ergo, &c.

Dices. Ad conservandam unitatem fidei sufficiunt revelationes divinae, sufficienter propositae per motiva credibilitatis. Ergo non requiritur controversiarum iudex. Neg. ant. *Probabis.* Revelationes divinae per motiva credibilitatis sufficienter propositae, sufficiunt ad credenda ea omnia, quae fide divina credenda sunt. R. revelationes divinae, sic propositae, sufficere ad credenda ea, quae per eas clare exprimuntur, secus vero ad credenda ea, quae per eas exprimuntur, confusè tantum, aut ita per eas exprimuntur, ut locus relinquatur dubitationi & controversiae circa germanum sensum earum; tunc enim præter motiva credibilitatis, quibus revelationes divinae sufficienter proponuntur ut divinae, ad hoc ut omnes credant id quod fide divina credendum est, & ita ad hoc ut una & eadem sit omnium fides requiritur sententia iudicis controversiarum, qua tollatur dubitatio, & controversia finiatur: alioquin privatus quisque revelationes divinae, quantumvis ut divinae sufficienter sint propositae, suo modo interpretabitur in casu obscuritatis, vel controversiae circa legitimum illarum sensum, atque ita unus credit sic, alter autem sic, quo pacto tot ferè sensus erunt in materia fidei, quot capita,

RESPONSIO II.

Scriptura sacra non est iudex controversiarum in materia fidei.

Prob. 1. Nam si Scriptura est iudex controversiarum in materia fidei, vel sumpta secundum litteram, vel sumpta secundum sensum. Neutrum dici potest. Non primum: ut enim dicit Apostolus 2. Cor. c. 3. *Littera occidit*, & est hominibus propter eorum infirmitatem vel malitiam errandi occasio, ut hæcenus satis superque ostendit experientia, & probat exemplum omnium ferè hæreticorum, qui prava sua dogmata stabilire conati sunt Scripturæ divinae testimoniis. Atqui quod est hominibus occasio errandi, & ad stabilendos errores suos abutuntur hæretici, minime idoneum est ad dirimendas fidei controversias. Ergo Scriptura sacra, sumpta secundum litteram, nec est, nec potest esse iudex controversiarum in materia fidei.

Non etiam secundum: nam ad iudicem controversiarum requiritur, ut sententiam possit clare pronunciare, & clare pronuntiet, ita ut intelligatur, vel utraque litigantium parte, nullumque tergiversationi locum relinquat; alioquin frustra pronuntiaret sententiam. Atqui saltem sæpe aut omnino non potest, aut non nisi obscuram & ambiguum potest ferre sententiam Scriptura sacra secundum sensum considerata; cum germanus Scripturæ sensus sæpe obscurus sit & ambiguus. Unde sæpe fit, ut utraque litigantium pars eodem utatur Scripturæ testimonio, illudque ad sensum suum trahat.

At inquit. Quando sensus Scripturæ obscurus est in uno loco, in alio clarus est, atque ita Scriptura semper potest clare pronunciare, & semper clare pronuntiat sententiam. R. Si ita est, quare novatores, qui Scripturam sacram ut omnium fidei controversiarum iudicem agnoscunt, nullum altercandi finem faciunt, sed æternum inter se digladiantur circa plures articulos fidei? Quare, ut lites suas finiant, non recurrunt ad clara illa loca, quibus aiunt à Scriptura sacra clare pronuntiari posse sententiam?

R. 2. Gratis & falsò dici nullum esse Scripturæ locum obscurum, cui non respondeat alius locus clarus, quo Scriptura sacra sententiam clare pronuntiat, & pronuntiando, omnem alterius tollit obscuritatem: hoc enim evidenter repugnat experientiae, & contrarium probat perpetua Ecclesiæ praxis. Et verò quotiescumque extitit aliqua de legitimo alicujus Scripturæ sensu propter ejus obscuritatem controversia, Ecclesia semper ad traditionem confugit, ut legitimum illum sensum vel investigaret, vel

contra novatores defenderet, ut patet ex actis Conciliorum.

Prob. 2. Hic agitur de iudice controversiarum, qui possit omnes omnino controversias in materia fidei timere. Atqui hoc non potest Scriptura sacra. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam multae fuerunt, & sunt graves fidei controversiae, quarum nulla prorsus mentio fit in Scriptura sacra, utrum v.g. baptismus ab hæreticis collatus eum expressa sanctissimæ Trinitatis invocatione, validus sit; utrum valeat baptismus infantia receptus; utrum exorcismus & aliae ceremoniae, quibuscum baptismus confertur in Ecclesia, rectè adhibeantur; utrum Symbolum, quod Apostolorum dicitur, si verè Apostolicum; utrum sint plura, quam duo Sacramenta, utrum septem sint; utrum libri Tobiae, Judith, &c. sint Scriptura sacra; & aliae multae, quae proinde per Scripturam sacram decidi nullatenus possunt. Adde ab exordio Ecclesiæ hæcenus plurimas easque graves controversias exortas esse circa verum & legitimum sensum Scripturæ propter ejus obscuritatem, quas ex ipsa Scriptura dirimi non potuisse, & ad earum decisionem ad traditionem recurrendum fuisse docuit experientia.

RESPONSIO III.

Spiritus privatus non est iudex controversiarum in materia fidei.

Prob. Nam spiritus ille privatus, quem Lutherani & Calvinistae volunt esse iudicem controversiarum in materia fidei, vel est privatis cujusque judicium naturale, vel interna, ut aiunt, Spiritus sancti persuasio, qua verum à falsò discernitur in fidei controversiis. Neutrum dici potest.

Non primum: hominis enim judicium naturale in rebus præsertim ad fidem pertinentibus, errori maxime obnoxium est, ut constat experientia. Talem autem controversiarum in materia fidei iudicem Ecclesiæ suæ Christum dedisse, quis sanæ mentis dixerit? Præterea, pro controversiarum fidei iudice privati cujusque judicium naturale qui assignat, assignat pro controversiarum fidei iudice non unitatis, sed divisionis & dissensionis in fide principium (nam ut vulgò dicitur, quot capita, tot sensus, & quod uni naturaliter sapit, alteri insulsus est naturaliter) hoc autem rectè pugnat cum scopo Christi, qui in dando Ecclesiæ suæ controversiarum fidei iudice, unitati fidei providere voluit.

Non etiam secundum: nam vel omnes internam hanc Spiritus sancti persuasionem habent, vel aliqui tantum. Si primum, habent, illam Lutherani & Calvinistae, atque ita cum inter se dissenciant in materia fidei, putà circa præsentiam Christi in Eucharistia, Spiritus sanctus convincitur sibi contrarius esse, simulque verum ut falsum, & falsum ut verum docere, quod est blasphemum & impium. Si secundum, nec constat, nec constare potest sufficienter, quis ex duobus, Luthero v.g. & Calvino, de aliquo fidei articulo, putà de præsentia Christi in Eucharistia, litigantibus, internam illam Spiritus sancti persuasionem habeat; atque ita uterque impunè potest illam prætere, & dicere ab illa sibi causam adjudicari. Unde interna illa persuasio planè inutiliter sententiam fert, & post sententiam laram tam obscura & incerta est veritas fidei, quam ante. Talem autem iudicem, qui certò agnosci non possit ab utraque parte litigantium, quique proinde ut omnino non possit, aut non nisi planè inutiliter possit ferre sententiam, Ecclesiæ ad dirimendas fidei controversias datum dicere, insanire est.

RESPONSIO IV.

Principes sæculares non sunt iudices controversiarum in materia fidei. Est contra Anglicanos.

Prob. 1. Ex Apostolo Ephes. c. 4. ubi sic ait: *Et ipso (Christus) dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in adificationem corporis Christi: donec occurramus omnes in unitatem fidei...* ut non jam

jam simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrina, in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. Quibus verbis Apostolus, 1. dicit Christum instituisse regimen Ecclesiae duraturum usque ad finem mundi. Dicit Christum hoc regimen instituisse eo praeteritum sine, ut homines, qui sunt in Ecclesia, in vera fide confirmetur, & in ea cum autoritate contineantur, atque defendantur contra haereticorum fraudes & nequitiam. 3. Cum recenset eos quibus hoc regimen, adeoque fideles in vera fide stabilendi & continendi, atque novitates & novitatum fabricatores proscribendi manus commisit Christus, nullam prorsus principum saecularium mentionem facit. Ergo, &c.

Prob. 2. Autoritate Patrum, pro quibus omnibus hic nobis sufficient Ambrosius & Athanasius, quorum hic in sua ad solitariam vitam agentes epistola, his verbis Constantium Imperatorem exagitat: *Quis videns eum in decernendo principem se facere episcoporum, & praesidere iudiciis ecclesiasticis; non merito dicat eum illam ipsam abominationem desolationis esse, quae a Daniele praedicta est.* Ille vero in sua epistola 32. quae est ad Valentinianum Imperatorem, sic ait: *Si conferendum de fide, sacerdotum debet esse ista collatio.*

Prob. 3. ex perpetua praxi Ecclesiae, in qua controversiarum fidei iudicium ad principes saeculares nunquam delatum est, sed ad Pontificem Romanum, & alios Episcopos, qui tunc regebant Ecclesiam, ut probant historiae Ecclesiasticae, & acta Conciliorum tam particularium, quam generalium, quae variis temporibus ad extinguendas insurgentes haereseis celebrata fuerunt.

Confirmatur ex sensu & praxi religiosorum principum, ut Constantini magni, de quo sic loquitur Ambrosius epistola proxime citata: *Si conferendum de fide, sacerdotum debet esse ista collatio, factum est sub Constantino augusta memoria principe, qui nullas leges ante praemisit, sed liberum dedit iudicium sacerdotibus.*

Jovianus, qui non alios rectam fidem docere praesumpsit, sed ipse doceri voluit ab Athanasio, ut traditur in Athanasii vita, ubi de Joviano dicitur: *Scriptum est etiam Athanasio... petens ut ei rescriberet perfectam divinarum dogmatum disciplinam.*

Valentiniani senioris, quem Sozomenus, lib. 6. hist. Eccl. cap. 7. Hypatiano Episcopo, suo & aliorum Episcoporum nomine, congregandae ad corrigendam fidei doctrinam Synodi licentiam petenti, in hunc modum respondisse narrat: *Mihi quidem in laicorum ordine constituto, fas non est huiusmodi negotia curiosius scrutari. Sacerdotes vero, quibus id cura est, seorsum ubicumque voluerint conveniant; cuius responsi meminit Ambrosius in citata epistola.*

Theodosii junioris, qui in sua ad Ephesinam Synodum epistola sic loquitur: *Nefas est, qui sanctissimum Episcoporum catalogo adscriptus non est, illum ecclesiasticis negotiis & consultationibus sese immiscere.* Adde factum septem priorum Synodorum generalium, quas convocarunt Imperatores ad dirimendas fidei controversias: hoc enim facto causarum in materia fidei iudicium ad se non pertinere, palam professi sunt.

RESPONSIO V.

Populus christianus non est iudex controversiarum in materia fidei.

Prob. Ille non est iudex controversiarum fidei, cuius est non docere, sed doceri; non pascere, sed pasci; non regere, sed regi: talis enim est non praescribere, sed audire quid tenendum ut orthodoxum, quidve ut heterodoxum repudiandum sit. Atqui populi christiani est doceri, non docere; pasci, non pascere; regi, non regere: populus enim christianus grex est, cuius pastores sunt Romanus Pontifex, & alii Ecclesiae Episcopi. Gregis autem est pasci & regi, sicut pastorem est pascere & regere. Ergo, &c. Hoc argumentum suggerit S. Gregorius Nazianz. orat. 9. ubi sic

Simonnet Theol. Tom. II.

ait: *Oves, pastores ne pascite, nec supra fines vestros assurgite: satis enim vobis est, si recte pascimini. Iudices non iudicate, nec legislatoribus leges praescribite, non est enim confusions Deus, sed pacis & ordinis. Ne quis igitur caput sit, qui vix manus, aut pes, aut vilius quoddam aliud corporis membrum est.*

Praeterea, si Christus populo christiano controversiarum fidei iudicium commisit, certe voluit à populo christiano controversias fidei dirimi, vel per viam instinctus, seu internae persuasionis à Spiritu sancto profecta, vel per viam discussionis & examinis. Neutrum dici potest. Non primum: nam instinctus ille, & praesentia illa persuasio interna, à Spiritu sancto profecta ad dirimendas fidei controversias, nulli in Scriptura Sacra populo christiano invenitur promissa; nullum illius extat vestigium in traditione; ante Lutheri & Calvinii tempora audita non fuit in Ecclesia, seminarium est discordiarum & haereseum. Unde talem modum dicimendi controversias fidei à Deo esse institutum, impium est asserere: *Non est enim, ut ait Nazianzenus, confusions Deus, sed pacis & ordinis.*

Non etiam secundum: quod enim Christus populo christiano, cuius maxima pars rudium & idiotarum est, quaslibet fidei controversias etiam intricatissimas discutiendi & examinandi, atque ad hunc finem Scripturarum divinarum sensum legitimum perscrutandi, veras traditiones investigandi, Patrum orthodoxorum scripta, & Conciliorum symbola vel decreta expendendi, quantum ad ferendam sententiam opus est, munus contulerit, dicere & evidenter falsum, & stultissimum est.

Dices. In veteri Ecclesia non semel disputationes de causis fidei etiam à piis & sanctis viris institutae fuerunt coram populo christiano tanquam iudice. Ergo, &c.

Pro solutione nota. Duplex distingui potest & debet iudicium, unum scilicet publicum, & alterum privatum. Publicum est illud, quod publicus iudex profert cum auctoritate illud proferendi, & obligandi ceteros ad acquiescendum illi. Privatum iudicium est sententia, quam utraque parte litigantium audita, auditor quisque ut veram elegit, sed eligendo, neminem alium ad sic sentiendum obligat, aut obligare potest.

Ad obj. itaque R. Populo christiano iudicium publicum in causa fidei nunquam attributum esse à viris catholicis, sed solum aliquando ei delatum esse iudicium privatum, & quia tunc fieri nihil poterat, quod in illis utilitatem magis conduceret, publicas à viris catholicis in causa fidei initas esse cum haereticis disputationes coram illo, permittendo illi ut auditis & ponderatis utriusque partis rationibus, quam veller ut melius sentientem sequeretur, Quod recte & prudenter factum ita non diffitemur, quoties bonus disputationis exitus probabiliter sperabitur, nec alius periclitanti fidei subveniendi, & fidelium eversionem impediendi suppetet modus.

Dices. S. Ambrosius epist. 32. ad Valentinianum Imperatorem, iudicium publicum in causa fidei attribuit populo. R. hoc esse falsum. Itaque in hac epistola Ambrosius, 1. iudicium publicum in causa fidei attribuit solis Episcopis: sic enim loquitur: *Si conferendum de fide, sacerdotum debet esse ista collatio.* Superius dixerat: *Si vel Scripturarum seriem divinarum, vel vetera tempora revocemus, quis est qui abnuat in causa fidei Episcopos solere de Imperatoribus christianis (adeoque de christiano populo) non Imperatores) aut populum christianum) de Episcopis iudicare?*

2. Necessitate compulsus, tantum defert populo iudicium privatum in causa fidei: sic enim ait: *Veniant plane si qui sunt ad Ecclesiam, audiant cum populo, non ut quisquam iudex resideat, sed unusquisque de suo affectu habeat examen, eligat quem sequatur. Agitur de istius Ecclesiae sacerdote: si audierit illum populus, & putaverit melius disputare; sequatur.*

Cc

tur.

tur fidem ejus: non inuidebo. Dixi autem, necessitate compellus. Pro quo

Nota. Valentinianus junior, qui favebat Arianis, jussit Ambrosium cum Auxentio Ariano Episcopo de fide disputare in consistorio coram iudicibus laicis, ipso Imperatore, juvene & catechumeno, praeside & arbitrio. Ea qua decebat Episcopum constantia renuit Ambrosius, simulque, quod reliquum erat, ne videretur adversarium reformidare, & de causa sua bonitate diffidere, indeque poena canendi ansam Arianis fumerent, scripsit ad Imperatorem, paratum se ad congregandum cum Auxentio in Ecclesia coram populo, non ut ferret sententiam, qua stare tenerentur omnes, sed ut auditis hinc inde rationibus, quam vellet fidem amplecteretur; quam conditionem securè proponebat Ambrosius, utpotè qui populi Mediolanensis orthodoxiam, ejusque erga Nicenam Synodum devotionem exploratam habebat.

RESPONSIO VI.

Primi pastores seu Episcopi sunt iudices controversiarum in materia fidei.

Prob. 1. ex Apostolo Ephes. c. 4. dicente, Christum Ecclesiae dedisse apostolos, & pastores ac doctores, hoc est, episcopos, Apostolorum successores, quos vocat pastores & doctores, quia pascunt & docent; vel, si vis, quia docendo pascunt gregem Christi; Christum, inquam, Ecclesiae dedisse Apostolos, &c. *ut non sicut parvuli, fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.* Ergo ex Apostolo, Christus Apostolis, & Episcopis eorum successoribus munus imposuit, fideles in vera fide confirmandi & stabilendi, quae vera sunt docendo, quae falsa proscribendo; dubitationes, quae in materia fidei exoriuntur, resolvendo; lites, quae per hominum haereticorum nequitiam excitantur, decidendo; haereticos ipsos, qui fideles omni modo conantur circumvenire, & erroribus suis inficere, profigando: haec enim omnia necessaria sunt, *ut non sicut parvuli, fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinae.*

Prob. 2. ex constanti & perpetua consuetudine Ecclesiae: nam Ecclesia omnibus aetatibus exortas in materia fidei controversias detulit ad Episcopos, & per Episcopos deciderit. Sic primo saeculo exorta de legalibus controversia ad Apostolos delata fuit, & ab illis definita in Concilio Hierosolymitano. Secundo saeculo controversia de Paschatis celebratione judicata fuit a Victore in particulari Synodo Romana, & ab aliis particularibus Synodis tunc temporis in variis orbis christiani partibus celebratis. Tertio saeculo Novatianorum schismata & haeresim in Concilio Romano proscriptis Cornelius. Quarto saeculo Arianæ haeresis à Nicæno, & Macedonianæ à Constantinopolitano Concilio damnata est, &c.

Prob. 3. ratione. Nam illorum est controversia in materia fidei decidere, quorum est docere fideles, gregem Christi pascere, regere Ecclesiam Dei, bonum fidei depositum custodire: manifestum enim est, tales munus suum ritè obire non posse sine auctoritate dirimendi controversias fidei, de illisque ferendi sententiam, cui sese submittere teneatur populus Christianus. Atqui Episcoporum est docere fideles, juxta illud Matth. c. 28. *Docete omnes gentes*, dictum Apostolis, & in Apostolorum persona Episcopis, qui successores sunt Apostolorum. Item Episcoporum est pascere gregem Christi, juxta illud Joan. c. 21. *Pasco oves meas*, dictum Petro & successoribus ejus, & illud 1. Petri c. 5. dictum Episcopi in propria persona, *Pascite qui in vobis est gregem Dei*. Item Episcoporum est regere Ecclesiam Dei, juxta illud Act. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*. Item Episcoporum est, custodire depositum fidei, juxta illud 1. Timothei c. 6. *Depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates*; & illud 2. ad eund. c. 1. *Formam habet sanctorum verborum, bonum depositum custodi*. Quibus verbis cum Apostolus adhortatur Episcopum ad fide-

bus custodiendum fidei depositum, apertè supponit & significat, hujus depositi custodes à Christo constitutos fuisse Episcopos.

RESPONSIO VII.

Datur in Ecclesia aliquis Judex infallibilis controversiarum in materia fidei.

Prob. Quia datur in Ecclesia judex controversiarum fidei, cujus judicio fideles omnes tenentur acquiescere: alioquin nunquam finirentur controversiae in materia fidei, nunquam finaliter damari possent prava haereticorum dogmata, & post laram à iudice sententiam, adhuc unicuique liberum esset, quam vellet partem amplecti sicque deesset in Ecclesia medium efficax haereticorum contumaciam frangendi, dissidia, quae circa doctrinam in Ecclesia persaepe exoriuntur, compescendi, finales in unius fidei professione continendi: unde brevi destruerentur unitas fidei, & in fide confusio ac diversitas induceretur, sique periret vera Christi Ecclesia contra expressam Christi de perpetuitate Ecclesiae promissionem. Atqui judex, cujus judicio tenentur fideles omnes acquiescere in materia fidei, est in materia fidei infallibilis. Ergo, &c.

Prob. min. Nam si judex ille in materia fidei fallibilis est, fieri potest, ut ferat judicium falsum in materia fidei; adeoque fieri potest, ut fideles omnes teneantur acquiescere iudicio falso in materia fidei; & sic fieri potest ut Ecclesia universa erret in fide, quod expressis Christi promissionibus repugnat, & Apostolo affirmanti Ecclesiam esse columnam & firmamentum veritatis. Ergo, &c.

Præterea, datur in Ecclesia judex controversiarum, cujus judicio in materia fidei fideles omnes tenentur adherere assensu firmissimo, & omnem prorsus dubitationem excludente: tenentur enim actu firmissimo credere id quod definit esse de fide, & actu firmissimo discredere id quod definit esse contra fidem; alioquin in iis ferè omnibus, quae fidem spectant, fideles essent sicut parvuli, fluctuantes, & vacillare possent: unde facile contingeret eos circumferri omni vento doctrinae, in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris, quod est contra expressam ab Apostolo intentionem Christi. Atqui talem judicem necesse est infallibilem esse in materia fidei: nam si non esset in materia fidei infallibilis, iudicia ejus in materia fidei essent errori obnoxia. Et si iudicia ejus in materia fidei essent errori obnoxia, non possent rationabiliter fideles eis adherere assensu firmissimo, adeoque ad id teneri non possent: neminem enim teneri posse ad id, quod non potest rationabiliter, per se manifestum est.

RESPONSIO VIII.

Corpus pastorum, cujus caput est Romanus Pontifex, membra verò reliqui Episcopi toto orbe dispersi, est infallibilis judex controversiarum fidei.

Prob. Quia ibi saltem reperitur infallibilitas in decidendis fidei controversiis, ubi reperitur suprema auctoritas illas decidendi, ut per se manifestum est. Atqui suprema auctoritas decidendi controversias fidei reperitur in corpore illo, cujus caput est Romanus Pontifex, membra verò ceteri Episcopi toto orbe dispersi: nam 1. quod in illo corpore sit auctoritas decidendi controversias fidei, patet ex dictis Resp. 6. 2. Quod hæc auctoritas sit suprema, probatur ex eo quod nulla alia aut major, aut etiam aequalis possit assignari in terris. Nec dic majorem esse auctoritatem in ordine ad decidendas fidei controversias in universitate pastorum simul & ovium, quam in sola universitate pastorum: cum enim, ut constat ex dictis Resp. 5. in ordine ad decidendas controversias fidei, nulla sit auctoritas in ovibus seu simplicibus fidelibus, ex universitate ovium conjuncta cum universitate pastorum, non potest relucere aliquid majus in ratione auctoritatis in ordine ad decidendas controversias fidei. Ergo corpus pastorum, cujus caput est Romanus Pontifex, &c. est infallibilis judex

iudex controversiarum fidei. Corpus igitur pastorum, cujus, &c. est infallibilis aequè ac supremus controversiarum fidei iudex.

RESPONSIO IX.

Concilium perfectè œcumenicum est supremus & infallibilis iudex controversiarum fidei.

Prob. Nam Concilium perfectè œcumenicum & dicitur, quia repræsentat totum corpus pastorum in ordine ad statuenda ea, quæ ad fidem vel mores pertinent. Ergo in Concilio perfectè œcumenico residet tota auctoritas corporis pastorum in ordine ad statuenda ea quæ ad fidem vel mores pertinent. Ergo Concilium perfectè œcumenicum habet supremam & infallibilem auctoritatem statuendi ea quæ pertinent ad fidem, adeoque supremus est & infallibilis iudex controversiarum in materia fidei.

RESPONSIO X.

Extra Concilium generale, Romanus Pontifex saltem cum Episcoporum toto orbe dispersorum pluralitate ei consentiente, est supremus & infallibilis iudex controversiarum fidei.

Prob. 1. A pari. In Concilio œcumenico suprema & infallibilis auctoritas, quam habet corpus pastorum ad decidendas controversias fidei, exercetur per Romanum Pontificem, & Episcoporum ibi præsentium pluralitatem ei consentientem; atque ita in Concilio œcumenico Romanus Pontifex, cum Episcoporum ibi præsentium pluralitate ei consentiente, est supremus & infallibilis iudex controversiarum fidei. Ergo similiter extra Concilium œcumenicum suprema illa & infallibilis auctoritas exerceri potest, & exercetur per Romanum Pontificem, & Episcoporum toto orbe dispersorum pluralitatem ei consentientem; atque ita extra Concilium œcumenicum Romanus Pontifex, cum Episcoporum toto orbe dispersorum pluralitate ei consentiente, est supremus & infallibilis controversiarum fidei iudex.

Prob. consequ. Quia pro utroque similis est ratio: nam sicut in Concilio œcumenico, si ibi ad exercitium supremæ & infallibilis auctoritatis, quam habet corpus pastorum ad finiendas fidei controversias, requireretur Episcoporum ibi præsentium totalitas cum Romano Pontifice; vel unico cæteris contradicente Episcopo, nec controversia finire, nec hæresis, quantumvis perniciofa, finaliter damnari posset; & sic v.g. in Nicæna Synodo, in qua Episcopi aliqui Atrii blasphemiam damnare pertinaciter renuerunt, Ariana hæresis non esset damnata finaliter; quod est falsum & absurdum: ita extra Concilium œcumenicum, si ad exercitium illius ejusdem auctoritatis requireretur Episcoporum toto orbe dispersorum totalitas cum Pontifice Romano, vel unico invito Episcopo, controversia, quantumvis periculosa, finire, & perniciofa novitas, quæ vel unum Episcopum auctorem haberet vel patronum, finaliter proscribi non posset, etiam iis circumstantiis, in quibus Concilium œcumenicum convocari & celebrari, moraliter esset impossibile. Christum autem fidei christianæ incolumitati non aliter providisse quis catholicus crederet?

Adde inde etiam securum, quodd cum Episcopi non pauci pro Pelagii erroribus contumaciter steterint etiam post decretum Zozimi, nequidem per illud decretum, quamvis totius ferè orbis Episcoporum subscriptionibus firmatum, causa Pelagii finita fuerit, & ejus hæresis finaliter damnata, quod totius antiquitatis sensui certo certius repugnat.

At inquit. Extra Concilium œcumenicum ad exercitium supremæ illius & infallibilis auctoritatis, quam habet corpus pastorum ad finiendas controversias fidei, non requiritur quidem Episcoporum toto orbe dispersorum totalitas physica; ita ut si vel unus aut alter Romano Pontifici non consentiat, per iudicium à Romano Pontifice latum, cæteris omnibus consentientibus, non finiatur controversia, nec ju-

Simonnet Theol. Tom. II.

dicium illud censei possit iudicium corporis pastorum: at saltem requiritur præter Romanum Pontificem Episcoporum toto orbe dispersorum totalitas moralis.

R. Hoc gratis & perperam dici; unde hoc nego, & dico extra Concilium œcumenicum, Episcoporum toto orbe dispersorum pluralitatem sufficere cum capite: sicut gratis & perperam requireretur in Concilio œcumenico Episcoporum præsentium totalitas moralis, & pluralitas cum capite sufficit ad hoc ut finiatur controversia, & sententia quæ fertur, sit sententia Concilii, adeoque & corporis pastorum, quod Concilium repræsentat.

Ratio pro utroque casu est, quia 1. pluralitas iudicium cum præside sufficit ex natura rei, ut omnibus notum est, ad ferendam sententiam etiam definitivam, quodque Christus amplius quid requiri voluerit ad iudicia Ecclesiastica etiam in materia fidei ferenda, & irrefragabiliter ferenda, nulla prorsus ratione probari potest. 2. Hæc pluralitas est quid fixum & determinatum, omnibus facile obviū, nullum cavillandi aut tergiversandi locum litigantibus relinquens. Unde convenientissimum fuit Christum hac pluralitate capiti conjuncta contentum esse, ut sic promptius & facilius insurgentes novitates prosciberentur, fidelium everfio impediretur, novatoribus qui nullum altercandi finem facere volunt, opprimeretur os, atque hoc pacto communi Ecclesiæ bono melius & efficacius prospiceretur.

E contra cum totalitas moralis supra medietatem dicat excessum non qualemcumque, sed cum cujus tantitas non est ex natura rei certa & determinata, sed pender ab æstimatione morali, quæ diversa est in diversis, ad totalitatem illam moralem pauciores supra medietatem Episcopos alii, plures requirent; imò quorum mererit, plures & plures successivè exigent, donec ad ipsam totalitatem physicam tantum non perveniatur. Unde vix ac ne vix quidem constare poterit de morali illa totalitate, cujus necessitas inexhaustus erit altercationum fons, dum interea sub illa totalitatis moralis obscuritate impune pergent novatores errores suos defendere cum magno Ecclesiæ damno, pervertentque plurimos. Ut igitur aliquid certum & determinatum habeatur in hac materia, unum è duobus dicendum est, scilicet vel sufficere pluralitatem, sive cum notabili excessu conjuncta sit, sive non; vel requiri totalitatem physicam. Hoc autem secundum admitti non posse probatum est. Ergo, &c. Sed

Sic tamen adhuc argumentor. Si suprema & infallibilis auctoritas, quam habet corpus pastorum ad finiendas controversias fidei, extra Concilium œcumenicum non exercetur per Romanum Pontificem, & Episcoporum toto orbe dispersorum pluralitatem ei consentientem, sive conjuncta sit cum excessu notabili, sive non; vel quia extra Concilium œcumenicum exerceri non potest nisi per totalitatem physicam, vel quia non potest nisi per totalitatem saltem moralem. Neutrum dici potest. Non primum, ut jam probatum est. Non etiam secundum: nam 1. hæc totalitas non requiritur ex natura rei, & è contra ex natura rei sufficere potest cum capite pluralitas etiam absque notabili excessu. 2. Hujus totalitatis necessitatem à Christo impositam esse, nulla prorsus ratione ostendi potest. 3. Est quid nimis vagum, indeterminatum, & cavillationibus obnoxium, ejusque necessitas gravia tecum afferret incommoda, ut satis declaratum est. Ergo, &c.

Porro Pontifici extra Concilium generale, & in particulari sua Synodo iudicium ferenti de aliqua fidei controversia, pluralitas Episcoporum toto orbe dispersorum consentire potest dupliciter, expressè scilicet, & tacitè: expressè quidem, subscribendo, mandata publicando, vel suffragium suum quocumque alio modo, putà litteris exprimendo; tacitè verò, post evulgationem decreti Pontificii, contra illud non reclamando: cum enim Christus perpetuò assistat, & efficaciter assistat corpori pastorum, ut depositum fidei sibi commissum

Cc 2 fer.

servet integrum usque ad finem mundi, juxta hanc expressam ipsius promissionem Matth. c. ult. *Docete omnes gentes ... Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*; quovis tempore decretum in materia fidei à Pontifice in particulari sua Synodo editum, & postea evulgatum, procurante Christo, Episcoporum dispersorum saltem pluralitati innotescet, quantum opus est ut prudenter ei (dato quòd decretum in materia fidei à Pontifice in sua particulari Synodo editum errori obnoxium esse possit) consentiat vel dissentiat, prout orthodoxum vel heterodoxum videbitur, eique, si fuerit heterodoxum, eodem Christo procurante, illa saltem Episcoporum dispersorum pluralitas certo certius expressè dissensura est reclamando, ne pereat fidei depositum, & Ecclesia universa auctoritate summi Pontificis in errorem inducatur.

Post evulgationem igitur decreti pontificii in materia fidei, non-reclamatio pluralitatis Episcoporum dispersorum certissimum est indicium consensus illius, & quidem positivi, quo positivè decretum pontificium ut rectum, & fidei consonum recipit & approbat, atque sic illud positivè recipiendo & approbando facit iurum; quamvis consensum exterius non exprimat signo aliquo positivo aut solemni, aut saltem publico; unde dicitur decreto pontificio tacitè tantum, quamvis consensum exterius non consentit actu positivo, quo positivè approbet decretum, sed quia actum illum positivum, quo positivè decretum approbat & adoptat, non aliter exterius prodit, quam per non-reclamationem, quia iudicat taciturnitatem sufficere, aut consensum signo externo positivo & publico manifestatum non expetit summus Pontifex.

COROLLARIUM I.

Decretum fidei in Concilio generali editum à pluralitate Episcoporum ibi praesentium, & à Romano Pontifice confirmatum, finale iudicium est & irrefragabile.

Sequitur ex Resp. 9. & ratio est, quia decretum illud est iudicium Concilii perfectè œcumenici, seu Concilii corpus pastorum perfectè representantis, adeoque est iudicium, suprema & infallibili auctoritate latum. Atqui iudicium, quod suprema & infallibili auctoritate fertur, finale est & irrefragabile. Ergo, &c. Idem prorsus dicendum de decreto, in quo edendo Patres generalis Concilii sequuntur instructionem summi Pontificis, seu sententiam ejus ab ejus legatis in Synodo expositam; sive enim Patres Concilii idem iudicent quod praedixit Pontifex, sive Pontifex idem iudicat quod praedixit Patres Concilii, perinde est ad perfectam Concilii œcumenicitatem, ut per se manifestum est. Quæ contra obijcere possunt hæretici, vel mendacia sunt, vel frivola. Consule Bellarminum lib. 2. de Conciliorum auctoritate c. 6. & sequentibus.

COROLLARIUM II.

Decretum fidei extra Concilium œcumenicum à summo Pontifice in particulari sua Synodo editum, & ab Episcoporum toto orbe dispersorum pluralitate expresso consensu receptum, est definitiva & irrefragabilis sententia.

Sequitur ex Resp. 10. & ratio est, quia decretum illud iudicium est à supremo & infallibili iudice prolatum; vel, si vis, iudicium latum suprema & infallibili corporis pastoralis auctoritate, ad cujus exercitium extra Concilium œcumenicum sufficit Episcoporum toto orbe dispersorum pluralitas, expressè consentiens summo Pontifici, in particulari sua Synodo aliquid decernenti in materia ad fidem pertinente. Atqui iudicium aliquod suprema & infallibili auctoritate latum esse, & tamen non esse definitivum & irrefragabile iudicium, evidentem implicat contradictionem. Ergo, &c.

COROLLARIUM III.

Decretum fidei extra Concilium œcumenicum à summo Pontifice in particulari sua Synodo editum, & ab Episcoporum toto orbe dispersorum pluralitate tacito consensu receptum, est definitivum & irrefragabile iudicium.

Sequitur ex Corollario superiore: decretum enim pontificium tam fit decretum pluralitatis per tacitum consensum, quam per consensum expressum; nam consensus tacitus tam est actus positivus, quam expressus consensus, & tam per illum, quam per hunc, pluralitas decretum pontificium positivè approbat ut rectum, & fidei consonum, & sic approbando adoptat: neque consensus tacitus ab expresso aliter differt, quam quòd hic per signa quadam positiva, ille verò per solam non-reclamationem exterius manifestatur. Atqui decretum pontificium fit verè decretum pluralitatis expressè consentientis Pontifici. Ergo similiter decretum pontificium fit verè decretum pluralitatis, Pontifici tacitè consentientis. Ergo decretum fidei extra Concilium œcumenicum à summo Pontifice in particulari sua Synodo editum, & ab Episcoporum toto orbe dispersorum pluralitate tacito consensu receptum, sententia est iudicis supremi & infallibilis, seu sententia est, suprema & infallibili corporis pastoralis auctoritate lata. Ergo, &c.

Dices. Ad hoc ut decretum pontificium fiat decretum pluralitatis, non sufficit consensus internus, sed præter internum requiritur externus. Atqui tunc tantum pluralitas non solum interius, sed etiam exterius consentit, cum expressè consentit. Ergo tunc tantum decretum pontificium fit decretum pluralitatis, cum pluralitas expressè consentit Pontifici.

R. Concessa maj. neg. min. Itaque pluralitas non solum interius, sed etiam exterius consentit, cum tacitè consentit. 1. Consentit interius: nam habet actum internum positivum, quo positivè approbat decretum pontificium, illudque recipit ut verum, & fidei consonum. 2. Consentit exterius per non-reclamationem; hæc enim non-reclamatio est suo modo signum externum, & cum consensu interno connexum, adeoque est signum sensibile consensus interni, & tam est, quamvis non eodem modo, signum sensibile consensus interni, quam v.g. decreti subscriptio: unde non-reclamatio est verè suo modo consensus externus, sicut consensus externus est decreti subscriptio. Ergo decretum pontificium tam verè fit decretum pluralitatis per consensum tacitum, quam fit per expressum; proindeque decretum pontificium à pluralitate tacito consensu receptum, tam nititur suprema & infallibili auctoritate corporis pastoralis, quam si consensu expresso recipitur; & sic tam est iudicium finale & irrefragabile. Quod

Confirmatur ex sensu universæ Ecclesiæ: nam v.g. constitutiones Pii V. & Gregorii XIII. contra Bajum editæ, tacito tantum consensu ab Episcopis orbe dispersis receptæ fuerunt, & nihilominus Ecclesia universa eas reveretur ut iudicium finale & irrefragabile, adeoque iudicat illas esse sufficienter receptas, ut verè censcantur esse iudicium corporis pastoralis, hoc est, iudicis supremi & infallibilis controversiarum omnium in materia fidei. Porro ad effugium omne novatoribus ocludendum, hic utiliter quaeri potest, utrum iudicium in materia fidei à Summo Pontifice prolatum, possit esse finale iudicium & irrefragabile, præcisò consensu Episcoporum orbe dispersorum. Sit igitur pro hujus questionis resolutione

RESPONSIO XI.

Iudicium in materia fidei à Summo Pontifice prolatum, & à particulari Romana Ecclesia receptum, est hoc ipso, adeoque præcisò omni tam tacito, quam expresso Episcoporum orbe dispersorum consensu, iudicium finale & irrefragabile.

Prob. Iudicium infallibiliter rectum & verum pro finali & irrefragabili haberi debet: ad quid enim retractaretur, præsertim cum hic agatur de iudicio pro-

prolato à supremo Ecclesiæ pastore, cui à Christo munus fideles omnes in vera fide confirmandi collatum est; adeoque collata est novitates omnes pro scribendi auctoritas? Atqui iudicium in materia fidei à Summo Pontifice prolaturum, & à particulari Romana Ecclesiâ receptum, hoc ipso iudicium est infallibiliter verum & rectum. Ergo, &c.

Prob. min. Nam iudicium in materia fidei à Summo Pontifice prolaturum, & à particulari Romana Ecclesiâ receptum, non magis potest in sensu composito huius acceptationis falsum esse, & fidei dissonum, quam potest ipsa particularis Ecclesiâ Romana aliquid quod heterodoxum est recipere ut orthodoxum, vel aliquid quod orthodoxum, est repudiare ut heterodoxum. Atqui neutrum potest particularis Ecclesiâ Romana; cum enim sit unitatis centrum, ad quod omnes aliæ Ecclesiæ particulares, quæ cum ea universalem Ecclesiâ constituunt, convenire debent, profitendo scilicet eandem illam fidem, quam ipsa profiteretur, non potest à recta fide deficere, atque ita aliquid heterodoxum ut orthodoxum recipere, vel aliquid orthodoxum ut heterodoxum repudiare nullatenus potest. Sed de hoc jam alias suo loco fusè disputatum est. Ergo iudicium in materia fidei à Summo Pontifice prolaturum, & à particulari Romana Ecclesiâ receptum, nullatenus potest falsum esse, & fidei dissonum in sensu composito huius acceptationis, adeoque in sensu composito huius acceptationis, seu, quod idem est, hac supposita acceptatione, infallibiliter verum est, & fidei consonum, præciso omni consensu, &c.

Porro iudicium in materia fidei à Summo Pontifice prolaturum recipitur à particulari Romana Ecclesiâ, hoc ipso quod recipitur à Collegio Cardinalium Romæ degentium. Cardinales enim Romæ degentes particularem Ecclesiâ Romanam repræsentant in ordine ad acceptandum vel non acceptandum decretum pontificium. Hinc fit

COROLLARIUM I.

Iudicium in materia fidei, quod à Summo Pontifice profertur in frequenti conventu Cardinalium iudicio consentientium, est iudicium finale & irrevocabile.

Ratio est, quia est iudicium supremi pastoris, in ipsa sui prolatione ab ea Ecclesiâ, quæ centrum unitatis est, adeoque in rebus ad fidem pertinentibus falli non potest, receptum; ac proinde iudicium est supremi pastoris infallibiliter verum & rectum. Atqui iudicium supremi pastoris infallibiliter verum & rectum, non potest non esse finale, & irrevocabile iudicium. Ergo, &c.

Confirmatur. Omne in materia fidei iudicium Sedis Apostolicæ censeri debet finale & irrevocabile. Atqui iudicium in materia fidei prolaturum à Summo Pontifice in conventu frequenti Cardinalium huic iudicio consentientium, est iudicium Sedis Apostolicæ. Ergo censeri debet finale & irrevocabile. Consequens patet.

Prob. i. maj. Nam iudicium in materia fidei latum à primo controversiarum fidei tribunali, censeri debet finale & irrevocabile, si tribunal illud sit in fide infallibile. Pater ex terminis. Atqui Sedes Apostolica est primum controversiarum fidei tribunal, est enim prima Sedes, in qua Petrus in sui successoribus positum sibi à Christo fratres suos, hoc est, universos fideles in vera fide confirmandi munus exercere potest & debet, de insurgentibus fidei controversiis iudicium ferendo. Præterea, Sedem Apostolicam esse in fide infallibilem, satis probat unanimis Doctorum omnium Catholicorum consensus. Ergo, &c.

Prob. 2. min. ex vulgatissimo S. Augustini testimonio serm. 2. de verbis Apostoli; ubi ait: *Jam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt, causa finita est.* Nam iudicium illud, quod dicit S. Doctor finitam fuisse causam Pelagii, continebatur rescriptis Innocentii Pontificis ad præfules Africanos, ut patet ex his S. Do-

Simonnet Theol. Tom. II.

ctoris verbis: *Inde rescripta venerunt*; quibus scilicet causa finita est. Sed iudicium quod rescriptis illis continebatur, latum erat ab ipso Pontifice, ut ex rescriptorum lectione clarum est, nec latum erat à Pontifice, nisi post sufficientem consultationem, & diligens veritatis examen tum Clero Romano initum, adeoque à Pontifice, consilio & suffragante Clero Romano, latum erat. Ergo iudicium illud, quod dicit S. Doctor finitam fuisse causam Pelagii: iudicium erat à Romano Pontifice, consilio & suffragante Clero Romano, latum, adeoque S. Doctor per Sedis Apostolicæ iudicium, intellexit iudicium latum à Romano Pontifice, &c. Sed de hoc adhuc infra.

COROLLARIUM II.

Iudicium in materia fidei, quod à Summo Pontifice profertur in frequenti conventu Cardinalium huic iudicio suffragantium, & postea Episcoporum toto orbe dispersorum pluralitate expresse vel tacito consensu receptum, duplici nititur infallibilitate; infallibilitate scilicet particularis Ecclesiæ Romanæ, & infallibilitate corporis pastoralis.

Pater ex dictis hæcenus. Porro quamvis prima infallibilitas non videatur intendi per secundam, quia hoc ipso quod Christus voluit particularem Ecclesiâ Romanam esse unitatis centrum, sine quo rectam fidem tenente subsistere non potest universalis Ecclesiâ, quam idem Christus vult perpetuè durare usque ad consummationem sæculi; tam impossibile est particularem Ecclesiâ Romanam à recta fide deficere, quam perire universalem Ecclesiâ. Secunda tamen infallibilitas superflua dici non potest; plurimum enim non solum ad fideles in vera fide confirmandos, verum etiam ad frangendam novatorum contumaciam conducere potest & conducit tam in Concilio generali, quam extra illud.

ARTICULUS II.

Solvitur obiectio petita à lapsu Liberii, & gestis Synodorum Ariminensis & Seleuciensis.

Ob. 1. Malè dicitur infallibilitatem corpori pastoralis à Christo concessam, inveniri in pluralitate Episcoporum, sive in Concilio generali, sive extra illud. Ergo, &c. *Probabis ant.* Nam contingere potest, ut à recta fide deficiat pluralitas Episcoporum, & aliquando contigit, ut Episcoporum pluralitas à recta fide deficeret. R. nos infallibilitatem corpori pastoralis concessam non ponere in pluralitate Episcoporum præcisè sumpta, sed in pluralitate Episcoporum, Romano Pontifici corporis pastoralis capiti conjuncta, eique consentiente; dicimusque fieri non posse, ut pluralitas Episcoporum cum Romano Pontifice erret in fide, adeoque supremam & infallibilem in decidendis fidei controversiis auctoritatem corporis pastoralis exerceri posse, & re ipsa exerceri per Romanum Pontificem, & pluralitatem Episcoporum ei consentientem.

Ad 1. part. probationis R. dist. Contingere potest, ut à recta fide deficiat pluralitas Episcoporum, dissentiendo à Romano Pontifice; transeat. Dico, transeat, quia hoc gratis asseritur, nec ullatenus suaderi potest: imò verò contrarium, nempe contingere non posse, ut tanto schismate scindatur Ecclesiâ Christi, sufficientissime probatur ex his verbis, *Porta inferi non prevalebunt adversus eam*: & ex eo quod hæc Christi Ecclesiâ non possit non esse catholica. Contingere potest, ut à recta fide deficiat pluralitas Episcoporum, consentiendo Romano Pontifici, N. Hoc enim evidenter repugnat Christo dicenti: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*: supple, non solum ne totum corpus pastorale, sed etiam ne membrorum ejus major pars cum suo capite à recta fide deficiat: quia si contingeret corpus pastorale in suo capite & majori parte membrorum suorum à recta fide deficere, periret Ecclesiâ, quia desineret esse catholica. Præterea, à recta fide necessariò deficeret universi-

ras ovium: simplices enim fideles cum eis ocellula sit via discussionis & examinis in materia fidei, in rebus ad fidem pertinentibus majori auctoritati tenentur sese submittere; qualem esse pluralitatis Episcoporum Summo Pontifici adherentis auctoritatem, nemo catholicus ambigit.

Ad 2. part. prob. R. neg. Falsissimum enim est, quod aliquando contingerit, pluralitatem Episcoporum aut cum Romano Pontifice, aut etiam sine illo à recta fide deficere.

Dices. Imperante Constantio, & persequente Ecclesiam, Concilium Ariminense quadringentorum Episcoporum, & Seleuciense Episcoporum centum & sexaginta una cum Liberio Papa consenserunt in Arianismum. Ergo aliquando Episcoporum pluralitas una cum Romano Pontifice à recta fide defecit. R. in hac instantia confundi omnia, eamque mendacis scetere; nec tamen ex antecedente admissio quidquam contra nos secuturum.

Itaque quantum attinet ad Liberium, dico, 1. imperitè & calumniosè dici, quod in Arianismum consenserit. Lapsus quidem est Liberius ex impotentia recuperandæ Sedis desiderio, sed lapsus est, in Athanasii condemnationem consentiendo, & communicando cum Ursacio & Valente Arianis Episcopis, non verò Ariana impietati suffragando: primam enim Sirmensem formulam, quam in catholico sensu exponit Hilarius, non secundam, quæ Ariana est, & subscripsit: imò sub ipsius Constantii oculis eos qui Filium Patri secundum substantiam & per omnia similem esse non confiterentur, condemnavit, & condemnando damnavit Ariana hæresim; nec ullo pacto ab Imperatore, quamvis exilii radio fractus, adduci potuit, ut *omousii* vocabulum proferberet.

Dico 2. falsè asseri, vel supponi, quod Liberii lapsus eodem illo tempore contingerit, quo contigit lapsus Synodi Ariminensis: antequam enim ageretur hæc Synodus, jam ab aliquot mensibus Liberius reversus erat Romam, ibique, sed recuperata, statim pro Nicæna fide bellum Arianis indixerat; tantumque abest, ut cum Ariminensi Synodo nomen Arianae factioni dederit, ut è contra quæ perperam Arimini gesta fuerant, sine mora reprobaret & resciderit, atque Episcopos, qui per vim & dolum ad subscribendam Nicensem formulam fuerant inducti, ad palinodiam, imperata illis Nicæna formulæ subscriptione, coegerit. Vide tom. 2. pag. 139. & seq.

Quantum attinet ad Ariminense Concilium, 1. S. Athanasius in sua ad Africanos epistola scribit, Episcopos catholicos Ariminum convenisse numero ferme ducentos; nec plures adfuisse, validè confirmatur ex eo quod in eadem epistola S. Athanasius Ariminensi Synodo Nicænam opponens, hanc vocet magnam Synodum, & vim faciat in numero trecentorum & septemdecim Episcoporum, qui Nicænae adfuerant. 2. Falsum est, quod Ariminensis Synodi Patres in Arianismum consenserint: nam si consenserunt, vel quia Valentem & alios, qui aderant, Episcopos Arianos in communionem suam receperunt, vel quia subscripserunt Nicensem formulam, in qua Filius præcisè dicebatur similis Patri secundum Scripturas, & *usie* vocabulum proscribebatur. Neutrum dici potest.

Non primum: Arianos enim Episcopos in communionem suam recipere Patres Ariminenses, non quia ipsi facti erant Arianæ, sed quia Episcopos illos aut nunquam animo fuisse Arianos, aut certe ad veram fidem sincerè conversos esse existimabant. Non etiam secundum: nam formula Nicensis erat in sensu obvio catholica, quamvis facillè posset detorqueri in sensum hæreticum, præsertim postquam in ea repudiatum erat *usie* vocabulum: unde potuit quidem tam hæretico animo, quam catholico subscribi: at quod catholico animo, non hæretico, vel, si vis, quod in sensu catholico, non in hæretico scripta fuerit à Patribus Ariminensibus, manifestum sit ex iis quæ proximè ante subscriptionem gesta sunt in Synodo. Vide tom. 2. pag. 129.

At inquit. Patres Ariminenses cum Arianis Episcopis proscripserunt nomen *usie*, seu substantiæ. R. proscripsisse quidem, & in eo graviter peccasse, quod proscripserint; & proscribendo, Nicænam fidem abiecit, non sine gravi scandalo videri sua culpa potuerint hominibus, eorum quæ in Synodo gesta fuerant, ignaris. At non ex eodem affectu proscripserunt, ex quo Arianæ Episcopi: hi enim proscripserunt ex affectu hæresis Arianae, ad quam perimendam vel solum *omousii* vocabulum satis erat: illi verò ex affectu paucis & concordia Orientales inter & Occidentales Ecclesias conciliandæ, & quia aliunde judicabant, quod verum erat; veritatem catholicam, cui erant addictissimi, sine vocabulo *usie* teneri & defendi posse. Vide tom. 2. pag. 301. & seq.

Quantum ad Seleuciensem Synodum attinet, 1. ex centum & sexaginta Episcopis qui Seleuciam conveniunt, teste S. Hilario qui aderat, novemdecim tantum reperti sunt Arianæ, inter quos Antesignani locum obtinebat Acacius, quique Filium Patri dissimilem dixerint; reliqui verò partim *Omousiani*, partim *omousiani* erant; ei quidem centum & quinque, & illi proinde, qui omnes erant Egyptii, triginta sex. Porro *Omousiani*, qui reliquis numero superiores erant, quanquam Filium Patri *omousion* dicere renuerent, seu, quod idem est, respuerent *omousii* vocabulum, causas illud non nisi rebus corporeis & mutabilibus attribui posse, nihilominus rectè sentiebant de divinitate Filii: dicebant enim illum Patri *omousion*, quæ vox *omousio* æquivalet. Vide tom. 2. pag. 130. 184. 255. & seq.

2. Acacianis *omousion* pariter & *omousion* à Synodo damnari volentibus constanter resistere *Omousiani* Episcopi, qui formulam Antiochenam, in qua Filius dicebatur *Deitatis, substantiæ, voluntatis, potentie, & gloriæ Patris absque omni dissimilitudine imago immutabilis & inalterabilis*, recipere nolentibus, anathema dixere, formulam Ariana ab Acacio fabricatum explodere, unam Antiochenam formulam ratam esse debere, pronunciare, eamque subscribere omnes. Quo facto ita Nicænam Symbolum prætermiserunt, & tacitè respuerunt, ut tamen ab eorum, qui Filium creaturam dicebant, blasphemiam essent alienissimi. Ex his autem apparet, quàm falsè dicatur, in Seleuciensi Synodo centum & sexaginta, qui adfuerunt Episcopos, in Arianismum consensisse; cum è contra ex illis centum & quadraginta pro Verbi divinitate steterint. Vide tom. 2. pag. 130. & seq.

Denique permisso toto antecedente. R. neg. conseq. Nam ex eo quod quadringenti, vel etiam, ut volebant Julianus Pelagianus Episcopus, sexcenti Episcopi in Ariminensi Synodo, & in Seleuciensi centum & sexaginta, in Arianismum consensissent, minime sequeretur Episcoporum majorem numerum à recta fide defecisse sub Constantio; nam eo tempore plura erant in Ecclesia Episcoporum millia; imò jam ab eo tempore quo Donatistarum schisma exortum est, vel etiam ante tempus illud, plura millia Episcoporum numerabat Ecclesia, teste S. Augustino lib. 3. contra Cresconium cap. 3. ubi sic loquitur, & urget Donatistas: *Proinde si omnino jam credendum sit quinquaginta Episcopis Orientalium id esse visum quod septuaginta Afris vel aliquando etiam pluribus contra tot millia Episcoporum, quibus hic error in toto orbe displicuit, cur non potius, &c.* Quibus verbis aperte significat, plura fuisse tunc temporis, quàm duo Episcoporum millia; non enim duo tantum millia vocasset, aut etiam vocare potuisset tot millia.

Numerus igitur Episcoporum ab exordio Ecclesiæ ad exordium Ichismatis Donatistarum creverat ad tria saltem quatuorve millia, & hunc numerum sub Constantino Imperatore christianissimo, aut filio ejus Constantio, qui, quamvis ex errore faveret Arianis, humanus erat Princeps, & christiano nomini amicissimus, esse diminutum, credere stultum esset: imò verò multum crevisse, par est credere. Certe anno 431. hoc est, ab Ariminensi & Seleuciensi Synodis septuagesimo primo, seu Episcoporum millia numerabat S. Dalmatius: sic

sic enim pro Synodo Ephesina Imperatorem interpellans, eum alloquebatur, tom. 3. conc. pag. 754. *Sex millia ne Episcoporum audire mavis, an unum hominem, eumque impium?*

ARTICULUS III.

Solvitur obiectio petita à facto Honorii.

Obj. Honorio dogmata hæreticorum fidelibus proponenti ut verum fidei dogma, omnes ferme Episcopi tacite vel expresse consenserunt. Ergo male dicitur pluralitatem Episcoporum cum Romano Pontifice vera fide deficere non posse, etiam extra Concilium generale. *Probabis aut.* 1. Honorius, Heraclio imperante, ad Sergium Constantinopolitanum Patriarcham Monachelitam scripsit litteras, quibus Monachelitarum placita confirmabat, expresse asserendo unam Christi voluntatem, & prohibendo dictionem duarum in Christo voluntatum. 2. Nullus in Occidente Episcopus palam restitit litteris illis, quandiu vixit Honorius. 3. Litteras illas expresse consensu receperunt tres Orientis Patriarchatus, Constantinopolitanus scilicet, Alexandrinus, & Antiochenus. 4. denique, unus aut pene unus Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus, contra illas Honorii litteras aperte reclamavit.

R. neg. ant. in quo mala fide supponitur ab Honorio editum esse solemne aliquod decretum, Ecclesiae universae proponendum, quod insigniter falsum est: nam Honorii litteræ vel in Synodo Episcoporum, vel saltem consensu & suffragante Clero Romana, conscriptæ fuissent, si quid in illis pro universa Ecclesia decernere voluisset Honorius. At neutrum dici potest. Non primum, ut testis est Honorius ipse in sua epistola, ubi ait, neque unam neque duas in Christo operationes esse dicendas, quia utrum dicendum sit, nondum in aliqua Synodo examinatum est & definitum. *Non oportet*, inquit tom. 6. Conc. pag. 932. *ad dogmata hæc Ecclesiastica retorquere, quæ neque synodales apices super hoc examinauerunt, neque auctoritates canonice vise sunt examinasse, ut unam vel duas energias aliquis præsumat Christi Dei predicare.*

Non etiam secundum, ut probatur 1. ex epistola S. Maximi martyris ad Marinum presbyterum, ubi refert, tom. 5. CC. p. 1765. Anastasium Abbatem, cum primarios Ecclesiæ Romanæ viros percontaretur, *cujus rei gratia in Honorii ad Sergium epistola, vel qualiter inserta fuerit una voluntas, invenisse hesitantes in hoc*, quod manifestum indicium est, illos hujus epistolæ minime participes fuisse. 2. Ex eo quod Heraclii Ecthesim, unius vel duarum operationum dictiones prohibentem, ubi primum Romam delata est, reprobat Clerus Romanus, cujus principes eam ob causam in exilium pulsi sunt, & ab Imperatoris satellitibus graviter vexati. Quo facto satis superque ostenditur, Honorii ad Sergium epistolæ neminem Romæ, quoad Honorius superstes fuit, præter Honorium ipsum & Amanuensem ejus consensum fuisse, quod amplius adhuc confirmatur ex eo quod, publicata Honorii aliquantulum post ejus obitum epistola, à Joanne IV. mediato ejus successore solus Amanuensis ille iustus fuerit, quo sensu unam Christi voluntatem in dicta epistola scripsisset, exponere, ut colligitur ex disputatione S. Maximi cum Pyrrho, quæ extat in tom. 5. Conc. Vide pag. 1813. & 1616.

Ad primam partem prob. ant. R. Honorium in sua ad Sergium epistola posuisse unam Christi voluntatem, non ut Christo solam voluntatem divinam attribueret, sed ut à Christo excluderet duas voluntates humanas contrarias. Voluntatem in Christo dixit Honorius, non unam simpliciter, sed unam humanam, nempe voluntatem spiritus, & dixit contra eos, quos scripserat Sergius duas in Christo ponere voluntates humanas, invicem reluctantes, nempe voluntatem spiritus, & voluntatem carnis; hoc est, ut nos loquimur, contra eos, quos Sergius scrip-

Simonnet Theol. Tom. II.

serat Christo præter appetitum rationalem, concupiscentiæ fomitem attribuere.

Patet 1. ex Joanne Abbate qui hanc Honorii epistolam ex ipsius persona scripserat, quique totum Occidentem fide sua, aliisque virtutibus illustravit, ut testatur S. Maximus in sua cum Pyrrho disputatione, tom. 5. CC. p. 1813. Hic autem Joannes, olim apud Honorium Amanuensis, officio functus, & dicte epistolæ conscriptor, de ea ad Constantinum Imperatorem iussu Joannis Papæ IV. scribens, sic loquebatur, tom. 5. Conc. p. 1816. *Unam voluntatem diximus in Domino, non divinitatis ejus & humanitatis, sed humanitatis solius: cum enim Sergius scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent, diximus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis, inquam, & spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed unam tantum, quæ naturaliter humanitatem ejus signabat.*

Hic autem Joannem Abbatem non mentiri, & germanum exponere sensum epistolæ, ex ipsius epistolæ contextu facile demonstrari potest: sic enim habet, tom. 6. Conc. pag. 929. *Unde & unam voluntatem faciemur Domini nostri Jesu Christi, quia profecto à divinitate assumpta est nostra natura, non (originalis) culpa, illa profecto (natura) quæ ante peccatum creata est (in statu innocentie, in quo caro spiritui, sicut & spiritus Deo perfecte suberat) non quæ post (Adami) prævaricationem (qua Adamus se ipsum & posterum suum originalis integritatis dono spoliavit) vitiatæ per fomitem concupiscentiæ. Tale autem rationum ad hoc pertinere manifestum est, ut à Christo non voluntas spiritus, sed voluntas carnis, non appetitus rationalis, sed sola appetitus materialis rebellio excludatur, adeoque ab eo removeatur, non voluntas humana, sed voluntatum humanarum invicem reluctantium contrarietas, quæ effectus est culpæ originalis, quam non assumpsit divinitas.*

Patet 2. ex apologia, quam pro Honorio ad Constantinum Imperatorem Heraclii filium misit Joannes IV. Honorii post Severinum successor. In hac autem apologia expositionem nostram probans, sic ait, tom. 5. Conc. pp. 1760. & 1761. *Secundum hunc igitur modum jam dictus decessor noster (Honorius) prænominato Sergio patriarcha percontanti scripsisse dignoscitur, quia in Salvatore nostro duas voluntates contrarias, id est, in membris ipsius, penitus non consuevit, quoniam nihil vitii traxit ex prævaricatione primi hominis: Et inferius: Prædictus ergo decessor meus docens de mysterio incarnationis Christi, dicebat non fuisse in eo, sicut in nobis peccatoribus, mentis & carnis contrarias voluntates.*

Ad id quod additur, Honorium prohibere dictionem duarum operationum in Christo, *R. 1.* privatas fuisse Honorii ad Sergium litteras, ut ex supra dictis manifestum est. Quod autem Honorius privatis litteris aliquid pro universa Ecclesia præcipere vel prohibere intenderit, asserere satis ineptum est. Sergius privatis litteris Honorium (neque enim synodica fuit Sergii ad Honorium epistola) consuluit. Honorius vicissim privatis litteris Sergio respondit, exposuitque quid sibi privato videretur satis ad sedandas turbas illas, quas ex dictionibus unius operationis & duarum operationum in Oriente exortas esse scripserat Sergius, ab utraque videlicet dictione pariter abstinendum esse, donec aliud in aliqua Synodo statueretur; quoniam veritas catholica verbis duarum operationum dictioni æquivalentibus sufficienter exprimi & defendi poterat. Sed

Dato quod pro universa Ecclesia prohibuerit dictionem duarum operationum cum dictione unius operationis, *R. 2.* prohibuisse ex affectu pacis & concordie inter Orientales Ecclesias conciliandæ, non verò ex affectu stabiliendi Monothelismi: simul enim expresse voluit ut catholicum dogma verbis duarum operationum dictioni æquipollentibus exprimeretur atque defenderetur. Patet ex ejus epist. quam his concludit verbis, tom. 6. Conc. pag. 933. *Horantes vos, ut unius vel gemina novæ vocis inductum operationis vocabulum*

C c 4 *aliquis*

ausugientes, unum nobiscum Dominum Jesum Christum Filium Dei vivi, Deum verissimum, in duabus naturis operatum divinitus atque humanitus, fide orthodoxa, & unitate catholica predicetis. Quibus verbis proculdubio jugulatur Monothelismus. Qui enim dicit Christum in natura divina divinitus, & in humana humanitus operari, si non quoad vocem, certe quoad rem in Christo præter operationem naturæ divinæ propriam, agnoscit & operationem aliam propriam naturæ humanæ; sicque si non quoad vocem, certe quoad rem in Christo confiteretur geminam operationem, unam divinam, & humanam alteram.

Ad 2. part. prob. R. nullum in Occidente Episcopum palam reclamasse contra Honorii litteras quandiu superstes fuit Honorius; quia contra id quod penitus ignoratur, reclamari non potuit, & Honorii ad Sergium epistola, quoad superstes fuit Honorius, in toto Occidente penitus ignorata fuit. Sic autem fuit ignorata Honorii ad Sergium epistola, quia Sergius, ratus proculdubio epistolam hanc Monothelismo suo obfuturam potius, quam profuturam esse, si evulgaretur, noluit eam in lucem prodire, & in ejus locum Ecclésiæ à se fabricaram substituit, publicavitque sub Heraclii Imperatoris nomine.

Porro quod Sergius acceptam ab Honorio epistolam evulgare noluerit, aperte colligitur ex latrociniali Synodo, quam Constantinopoli coegit pro confirmanda Ecclésiæ, & in qua cum multa dicerentur ad stabilendam hujus Ecclésiæ præsentem orthodoxiam, ne vel levissima Honorii epistolæ injecta est mentio, aut ab ipso Sergio, aut ab aliquo alio ex iis qui Synodo intererant. Et verò si Sergius epistolam illam publici juris fecerat, quare in Synodo laudata non est? quare ab omnibus, qui aderant, non expressè recepta? quare non Episcoporum expresso consensu, vel etiam subscriptionibus firmata? quare non ejus auctoritate Ecclésiæ roborata?

Præterea, quod Honorii epistola post ejus & Sergii obitum, saltem in Occidente primum vulgata fuerit à Pyrrho, qui in Sergii sedem & hæresim successerat, invictè probatur ex Joanne IV. in apologia quam scripsit pro Honorio, & in qua sic loquitur: *Quantum ex diversis suggestionibus, quæ ad nos cateruatim venerunt, quin immo ex ipso quoque auditu didicimus, occidentales partes scandalizatae turbantur, fratre nostro Pyrrho Patriarcha per litteras suas huc atque illuc transmissas nova quadam & præter regulam fidei prædicante, & ad proprium sensum quasi sanctæ memoriæ Honorium Papam prædecessorem nostrum attrahere festinante, quod à mente catholici Patris erat penitus alienum.*

Quod autem Honorii epistolam non publicavit Pyrrhus, nisi postquam Constantinopoli cedere coactus est satis colligitur ex Synodo, quam egit pro Ecclésiæ, in qua ipse, & post eum, qui aderant, episcopi, Ecclésiæ subscripserunt, simulque decretum est, ut ab omnibus aliis absentibus subscripserunt, nulla prorsus litterarum Honorii ad Sergium facta mentione. Itaque omnino dicendum videtur, tunc primum à Pyrrho publicatam esse Honorii ad Sergium epistolam, postquam seditione populi, cujus ob hæresim suam gravem offensionem incurrerat, ex urbe regia pulsus in Africam navigavit, inde in alias omnes Occidentis partes transmittendo litteras, quibus adjunxit lacinias ex epistola Honorii decerptas, ut sic facilius Romani Pontificis auctoritate Occidentales Episcopos sibi conciliaret, omnesque, si fieri posset, pertraheret ad sua castra.

Vertipellem hæreticum fefellit spes, Ingens in toto Occidente scandalum pepererunt ejus litteræ. Totus Occidens turbatus est, vel ob id tantum, quod Romani Pontificis epistola hæreticæ pravitati favere videri potuerit. Reclamatum est, non ab uno vel altero, sed ab omnibus Episcopis Occidentalibus. Ex omnibus Occidentis partibus expostulatoriæ litteræ Romam cateruatim venerunt.

Ad 3. part. prob. R. perperam hoc dici de tribus illis Patriarchatibus Orientis, cum nequidem probari

possit de solo patriarchatu Constantinopolitano. Nam 1. quomodo ab hujus patriarchatus Episcopis recipi potuit sedente Sergio, aut ante successoris ejus Pyrrhi abdicacionem; cum neque à Sergio, neque à Pyrrho, antequam abdicaretur, publicata fuerit?

2. Si ab hujus patriarchatus Episcopis expressè recepta fuit Honorii epistola, certe & maxime in Synodis, quas ad stabilendam suam hæresim egerunt Sergius & Pyrrhus, At hoc dici non potest; cum in Synodis illis de epistola Honorii altum fuerit silentium.

3. Quomodo dici potest, supponendo epistola Honorii confirmari Monothelitarum errorem, vel saltem huic errori epistolam illam favere, quomodo, inquam, dici potest eam expressè aut etiam tacitè receptam fuisse à patriarchatu Constantinopolitano; cum ab omnibus fermè hujus patriarchatus Episcopis sub Sergio & Pyrrho rejecta fuerit Ecclésiæ, ed quod unicam, nempe divinam, in Christo voluntatem diceret, & unam vel duas operationes dici prohiberet?

At inquit, Quinimmo ab Episcopis patriarchatus Constantinopolitani Ecclésiæ recepta fuit, & subscripta in Synodis Sergii & Pyrrhi. Ad solutionem hujus instantiæ audiamus S. Maximum in sua ad Petrum illustrem epistola, de Synodis illis ita loquentem, tom. 5. Conc. pag. 1766. *Synodus latrociniales (egerunt) & concursus Episcoporum non voto convenientium, sed violentia contrahentium, non exhortatione properantium, sed ex fuga barbarorum peregrè proficiscentium.*

R. Igitur, in Synodis illis paucos adfuisse Episcopos Constantinopolitani patriarchatus, & quidem ad veniendum vi coactos, quibuscum etiam casu fortuito adfuerunt peregrini aliqui Episcopi. Unde à paucis Episcopis, partim vi, partim dolo recepta & subscripta est Ecclésiæ in Synodis illis. Quo pertinet illud, quod Theodorus Joannis IV. successor, in sua ad Paulum Constantinopolitanæ Sedis invalorem epistola dicit de Pyrrho, tom. 5. Conc. pag. 1779. *Furtivis surreptionibus quosdam sacerdotes apud se singularim prædictam chartam (Ecclésiæ) roborare coegit.* Quod si Pyrrhus aliquorum tantum Episcoporum subscriptionem surripere potuit, cum jam aliquantum saltem oportuit Monothelismum adolevisse, quantum Sergius furari potuerat subscriptionem, cum tunc vix natus esset Monothelismus, aut certe vagiret adhuc in incunabulis?

Præterea maximum in patriarchatu Constantinopolitano fuisse numerum Episcoporum illorum, qui Sergio & Pyrrho foriter restiterunt, & Ecclésiæ damnarunt, conjicere licet ex eo, quod S. Maximus loco proxime citato subjicit. *Deinde, inquit, iussiones & minas (excogitarunt) huc atque illuc adversus pios transmissas.* Nam per pios illos, adversus quos iussiones & minæ huc atque illuc transmittebantur, proculdubio intelligit Episcopos, qui Sergio & Pyrrho consentire, & Ecclésiæ subscribere renuebant.

Ex dictis apparet, quanta temeritate dicatur, quod tres patriarchatus Orientis, Constantinopolitanus, Alexandrinus, & Antiochenus, Ecclésiæ, & Honorii epistolæ in sensu Ecclésiæ intellectæ, expressè consenserint; cum hoc vel de uno Constantinopolitano, in quo tamen duo patriarchæ Monothelitarum antesignani, Heraclio illis in omnibus obsequente, totis viribus pro Monothelismo decertarunt, non nisi temerè & falsò asseri posset.

Ad 4. deusque part. prob. R. 1. neg. quod Sophronius reclamavit contra epistolam Honorii; cum enim Honorii epistola in latebris manserit apud Sergium, ad Sophronii notitiam venire non potuit; atque ita contra illam reclamare non potuit. Reclamavit quidem Sophronius, sed contra septimum Cyri Alexandrini capitulum, quo una tantum Christi asserabatur operatio, contra Ecclésiæ à Sergio sub Imperatoris nomine promulgatam; uno verbo, contra insurgentem Monothelitarum hæresim, ut patet ex libello, quem ex Sophronii mandato & persona Stephanus Dorentis Episcopus obtulit Martino Pontifici in Lateranen-

ranensi Concilio, ab eodem Pontifice in causa Monothelitarum convocato; obtulit, inquam, nulla prorsus Honorii mentione facta, contra Theodorum Pharanitanum, Cyrum Alexandrinum, Sergium Constantinopolitanum, & ejus successores, Pyrrhum & Paulum: quia *Apollinaris & Severi dogmata hereticorum renovare ausi sunt, per hoc quod predicaverunt unam voluntatem & operationem divinitatis & humanitatis Christi*, ut eorum scripta testantur.

Ex hoc autem aperte colligitur, aut Honorii ad Sergium epistolam à Sophronio, Stephano, aliisque Episcopis Palæstinis prorsus ignoratam fuisse, aut certe alienam à Monothelitarum hæresi ab illis fuisse judicatam. Quod confirmari potest, 1. ex Sophronii verbis ad Stephanum directis: *De finibus, inquit, terra ad terminos ejus deambula, donec ad Apostolicam Sedem, ubi orthodoxorum dogmatum fundamenta existunt, pervenias ... & non quiescas ... exorans eos, donec ex Apostolica prudentia ... noviter introductorum dogmatum perfectam faciant secundum canones destructionem*. Sicne, quælo, Sophronius loqueretur, postquam novissime contra Romanum aliquem Pontificem tanquam Monothelismi promotorem vel fauctorem reclamasset?

2. Ex verbis Stephani: *Ipse (Petrus) præcipue ac specialiter firmam præ omnibus habens in Dominum Deum nostrum & immutabilem fidem, convertere aliquando & confirmare consortes suos & spiritales meruit fratres*. Hic manifestè Stephanus in persona B. Petri successorum ejus Romanorum Pontificum commendat fidem, & prærogativam fideles omnes etiam difficillimis temporibus in vera fide confirmandi, eis à Christo collatam. At qua fronte hoc facit, si nuper adversus Honorium tanquam temerarie veritatis catholice reum reclamare eum aliis orthodoxis Episcopis coactus est?

Resp. 2. Dato quòd Honorius in sua ad Sergium epistola Monothelitarum hæresim docuerit, & quòd Sergius in toto Oriente vulgarit hanc epistolam, atque contra eam ut hæresim reclamavit Sophronius, dicere quòd solus in Oriente reclamavit, enorme mendacium est: nam iidem profectò in facta suppositione contra illam reclamaverunt, qui reclamaverunt contra Ecthesim, & insurgentem Monothelitarum hæresim. Atqui totus Oriens, imò totus Orbis Christianus, contra Ecthesim, & insurgentem Monothelitarum hæresim reclamavit, ut expressè testatur S. Maximus in sua ad Petrum illustrem epistola, ubi sic ait, to. 5. Conc. pag. 1767. *Quæ hos (Sergium & Pyrrhum) non rogavit Ecclesia? Quis pius & orthodoxus non supplicavit Antistes, cessare illos à propria hæresi, clamando & obtestando? ... Nonne Oriens totus & Occidens lacrymas, lamenta, obsecrationes, & deprecationes ex æquo tam Deo per orationes, quam his per epistolas afferebant?*

Idem testatur Martinus I. in sua ad Constantem Imperatorem epistola. Quocirca, inquit, tom. 6. Conc. pag. 7. *omnium ferè piorum sacerdotum & populorum contra eos (Syrum, Sergium, &c.) clamores Apostolica Sedes accipiens, orantium atque obtestantium ne usque in finem catholicam Ecclesiam ab ipsis in periculum adductam negligamus, sed exurgamus acriter, & immaculatam christianam fidem, &c.* Idem etiam testatur saltem pro toto Occidente Joannes IV. in apologia Honorii, verbis supra relatis.

Idem denique suaderi potest ex variis Synodis, quibus damnata est nascens hæresis, videlicet Hierosolymitana sub Sophronio, Cypria sub Sergio Insulæ metropolitæ, Aurelianensi in Gallia; tribus Romanis, sub Joanne IV. Theodoro, & Martino I. quatuor Africanis, Carthagenensi, Numidica, Mauritania, & Byzantena.

Dices. Nulla ex Synodis illis reclamavit contra Honorii epistolam, quam tamen saltem ex eis multa ignorare non potuerunt. R. quòd hic tantum intendimus, & quòd nobis sufficit, Synodos illas omnes contra unius voluntatis & operationis errorem reclamasse, eumque damnasse.

Proponitur obiectio contra II. propositionem, & solvitur.

Obj. Gratis & perperam dictum est, quòd iudicium in materia fidei à Romano Pontifice latum extra Concilium generale, possit esse finale & ir retractabile iudicium, independentè ab omni consensu pluralitatis Episcoporum orbe dispersorum. Ergo, &c. R. neg. ant. cujus falsitas, quanta fieri poterit brevitate, sequentibus propositionibus demonstrabitur.

PROPOSITIO I.

Sedes Apostolica in fide errare non potest.

Ita semper senserunt orthodoxi omnes. Hinc sæculo septimo Synodus Cypria sub Sergio metropolitæ, Theodorum Papam in sua ad eum synodica epistola sic alloquebatur: *Firmamentum à Deo fixum & immobile, atque tituli formam lucidissimam fidei vestram Apostolicam Sedem constituit, o sacer vertex, Christus Deus noster*. Præterea, hanc propositionem probant ea omnia, quæ à nobis suis locis allata pro infallibilitate particularis Ecclesiæ Romanæ.

PROPOSITIO II.

Sedes Apostolica est omnium fidei controversiarum iudex.

Probatur 1. ex perpetua & constanti Ecclesiæ praxi: omnibus enim retro sæculis lites in materia fidei exortæ, delatæ fuerunt ad Sedem Apostolicam, ut de illis sententiam proferret. 2. Ex cap. *Majores*, extra de bapt. ubi dicitur: *Majores Ecclesiæ causas, præsertim articulos fidei contingentes, ad Petri Sedem referendas intelligit, qui novit pro Domino exorasse, ne deficiat fides ejus*.

PROPOSITIO III.

Sedes Apostolica est omnium fidei controversiarum iudex infallibilis.

Prob. 1. Est iudex omnium fidei controversiarum (ex 2. Prop.) 2. Est infallibilis iudex: alioquin potest errare in fide. At non potest (ex 1. Prop.) Hinc S. Bernardus scribens ad Innocentium II. sic agebat: *Oportet ad vestrum referri apostolatum pericula quæque, & scandala regni Dei: ea præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror, ibi potissimum refarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum*.

PROPOSITIO IV.

Omne Sedis Apostolicæ iudicium in materia fidei est infallibiliter verum & rectum.

Prob. Omne iudicium, quod fertur à iudice infallibili, est infallibiliter verum & rectum, ut patet ex terminis. Atqui omne Sedis Apostolicæ iudicium in materia fidei fertur à iudice infallibili (ex 3. Prop.) Ergo, &c.

PROPOSITIO V.

Particularis Ecclesia Romana separatim à Romano Pontifice non est Sedes Apostolica adæquatè sumpta.

Prob. In Sede Apostolica adæquatè sumpta, reperitur & quidem jure divino auctoritas ferendi sententiam de controversiis fidei (ex 2. Prop.) & non reperitur in particulari Ecclesia Romana, sumpta separatim à Romano Pontifice: in qualibet enim particulari Ecclesia auctoritas ferendi sententiam fidei controversiis penes est solum Episcopum. Ergo, &c.

PROPOSITIO VI.

Particularis Ecclesia Romana cum Romano Pontifice est Sedes Apostolica adæquatè sumpta, seu, quòd idem est, est simpliciter Sedes Apostolica.

Prob. Nam Sedes Apostolica adæquatè sumpta, vel est particularis Ecclesia Romana separatim à Romano Pontifice, vel particulari Ecclesia Romana cum Romano Pontifice, ut patet ex terminis. Non primum (ex 5. Prop.) Ergo secundum. Quòd confirmatur ex

eo quòd quinegant personalem infallibilitatem Romani Pontificis, illud Christi, *Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua*, cadere velint in Sedem Apostolicam, quod esse non potest nisi Petri successores sint de Sede Apostolica, ut per se clarum est.

PROPOSITIO VII.

Judicium in materia fidei à Romano Pontifice latum, conscia & acquiescente Ecclesia particulari Romana, est judicium Sedis Apostolicæ.

Prob. Quia si judicium illud non est judicium Sedis Apostolicæ, vel quia non fertur ab aliquo, qui sit de Sede Apostolica. At hoc est falsum: nam Sedes Apostolica est corpus quoddam morale, cujus Romanus Pontifex præcipuum membrum est & caput ut apertè sequitur ex Prop. 6, vel quia fertur à Pontifice, & non ab aliquo alio. At hoc dici non potest: quia in Sede Apostolica non est alius qui possit judicium illud ferre, ut constat ex dictis in prob. Prop. 5. Vel denique quia deest aliquod ex parte reliquorum membrorum Sedis Apostolicæ, seu, quod idem est, ex parte particularis Ecclesiæ Romanæ. At neque hoc dici potest: cum enim in particulari Ecclesia Romana, præcisè à Romano Pontifice, nullus habeat jus ferendi sententiam de controversia fidei, ad hoc ut judicium quod de controversia fidei fertur à Romano Pontifice, Sedis Apostolicæ membro præcipuo & capite, & in quo solo jure divino residet auctoritas proferendi de fidei controversia sententiam, censetur judicium Sedis Apostolicæ, ex parte particularis Ecclesiæ Romanæ nihil aliud requiri posse manifestum est, quam ut ea conscia & consentiente, judicium illud feratur. Ergo, &c.

PROPOSITIO VIII.

Judicium in materia fidei lato à Romano Pontifice, consulto & consentiente collegio Cardinalium Romanæ degentium, est judicium Sedis Apostolicæ.

Prob. Judicium in materia fidei latum à Romano Pontifice, consulto & consentiente Ecclesia particulari Romana, est judicium Sedis Apostolicæ (ex 7. Prop.) Atqui Ecclesia particularis Romana in ordine ad judicia Ecclesiastica repræsentatur per collegium Cardinalium Romanæ degentium: sicut v. gr. universalis Ecclesia repræsentatur per Concilium generale. Ergo, &c.

PROPOSITIO IX.

Judicium in materia fidei latum à Romano Pontifice, consulto & consentiente collegio Cardinalium Romanæ degentium, est infallibiliter verum & rectum.

Prob. Nam hoc judicium est judicium Sedis Apostolicæ (ex 8. Prop.) Atqui omne Sedis Apostolicæ judicium in materia fidei est infallibiliter verum & rectum (ex 4. Prop.) Ergo, &c.

PROPOSITIO X.

Judicium in materia fidei latum à Romano Pontifice, consulto & consentiente collegio Cardinalium Romanæ degentium, est judicium finale & irrevocabile.

Prob. Nam hoc judicium est infallibiliter verum & rectum (ex 9. Prop.) item est judicium Sedis Apostolicæ (ex 8. Prop.) adeoque judicium primæ Sedis & Ecclesiæ principalis. Atqui judicium infallibiliter verum & rectum, à prima Sede & Ecclesia principali, quæ fidelium omnium mater est & magistra, latum, retractari, nefas esse nemo non videt. Ergo, &c.

ARTICULUS V.

Solvitur obiectio petita ex epistola S. Leonis ad Flavianum.

Obj. Si judicium Sedis Apostolicæ in materia fidei est infallibiliter verum & rectum, adeoque finale & irrevocabile, quare v. g. S. Leo tanto studio laboravit, ut ea, quam ad Flavianum Constantinopoli-

num scripserat, hoc est, ut judicium, quod de impio Eutychemis doctrina consulto, & consentiente Clero Romano, tulerat, ab omnibus tum Occidentalibus, tum Orientalibus Episcopis orthodoxis subscriberetur? R. S. Leonem ad id laborasse, ut auctoritati Sedis Apostolicæ accederet auctoritas corporis pastoralis, atque ita per utriusque auctoritatis concursum facilius frangeretur hæreticorum contumacia, pseudo-synodi Ephesinæ, à Dioscoro Alexandrino celebratæ, quæ à multis, ut generales venditabatur, existimata auctoritas elideretur, sicque fideles magis ac magis in recta fide confirmarentur.

Dices. Si jam finita erat causa Eutychemis per judicium Sedis Apostolicæ, quid opus fuit Episcopos toto Orbe dispersos subscribere? *Resp.* Ut subscriberent non quidem opus fuisse ad finiendam Eutychemis causam, cum jam esset finita, & irrevocabiliter finita, sed ad illud, quo sic finita erat, judicium Sedis Apostolicæ corporis pastoralis auctoritate firmandum, atque hoc pacto facilius obstruendum hos hæreticis, præsentiam lærocini Ephesini auctoritatem veritati catholicae opposentibus.

Dices. Si jam finita erat causa Eutychemis per judicium Sedis Apostolicæ, saltem opus non erat, Episcopos subscribere ut judices. *Resp.* Episcopos subscribere potuisse ut judices, cum Episcopi jure divino sint judices controversiarum in materia fidei, quo jure non privantur, nec privari possunt per Sedis Apostolicæ judicium, quantumvis per illud causa irrevocabiliter finiatur. *Resp.* 2. Episcopos, cum judicio Sedis Apostolicæ subscripserunt ut judices, non subscripserunt, ut judices orthodoxi ipsius judicii Apostolici, sed subscripserunt ut judices doctrinæ Eutychemis, de qua latum erat judicium Apostolicum. *Resp.* 3. Episcopos ut judices Sedis Apostolicæ judicio subscribere, ad id opus fuisse, ut Eutychemis impietas, sententia Sedis Apostolicæ damnata, damnaretur etiam sententia corporis pastoralis, sicque duplici judicio, quorum alterum seorsum ad finiendam causam sufficere poterat, veluti gladio duplici confossa mala illa bestia promptius & facilius enecaretur.

Dices. S. Leonis epistola examinata fuit, & retractata in Synodo Chalcedonensi. Ergo illic, antequam confirmaretur à Synodo, habita non fuit ut judicium infallibiliter verum & rectum. *Resp.* neg. ant. cujus falsitas ex ipsius Synodi actis faciliè demonstratur. Nam actione 2. judicibus, qui nomine Imperatoris aderant, postulantis, ut Episcopi novam fidei professionem concinnent, quæ ab omnibus recepta, lites omnes finiat, respondet Cæcropsius Episcopus his verbis: *Emerserunt quæ ad Eutychemem pertinebant; & super iis forma data est à sanctissimo Archiepiscopo Romane Urbis, & sequimur eum, & epistola omnes subscripsimus.* Tum Cæcropsio sic respondenti quotquot aderant Episcopi orthodoxi, concinnant in hunc modum: *Ista omnes dicimus. Sufficiunt quæ exposita sunt: alteram expositionem non licet fieri.* Cum autem nihilominus judices instarent petitioni suæ, *reverendissimi Episcopi (orthodoxi) clamaverunt: In scriptis expositionem non facimus. Regula est, quæ prædicat sufficere quæ sunt exposita Regula vult aliam expositionem non fieri: ea quæ sunt Patrum teneantur.*

Ex his porro apparet omnes Episcopos, qui aderant, & soli tunc Synodum constituebant, Leonis epistolam subscripserunt ante celebrationem Synodi. At quòd postquam subscriptione sua eam firmarant, eam retractari, & de ejus orthodoxia questionem institui voluerint, prorsus incredibile est, & Synodo injuriosum. Præterea, expressè declararunt nova fidei expositione, qua scilicet cum cæteris fidei articulis quid circa controversiam Flavianum inter & Eutychem exortam tenendum esset exponeretur, opus non esse, & Ecclesiæ sufficere duo Symbola, Nicanum & Constantinopolitanum, cum epistola Leonis, in qua de Eutychemis doctrina sententiam protulerat, & proferendo litem finierat Sedes Apostolica.

Jam igitur ante celebrationem Synodi, Episcopi omnes orthodoxi, qui aderant, ut certam & exploratam

tam tenebant orthodoxiam epistolæ Leonis: hanc epistolam eodem, quo duo Symbola, Nicænum & Constantinopolitanum, loco habebant; fideique in duobus Symbolis & hac epistola, sufficientissimam fidei suæ regulam habere iudicabant, æque superfluum esse novam Eutycheis causæ retractationem, postquam hæc causa finita erat irrefragabili iudicio à Sede Apostolica prolato, & Episcoporum subscriptionibus firmato. Quod autem nihilominus Leonis epistolam postea retractarint, & examini subjecerint, tam absurdè dicuntur, quam si dicerentur retractasse, & examini subiecisse duo Symbola, Nicænum scilicet & Constantinopolitanum.

At inquit: Nihilominus in Synodo relecta fuit Leonis epistola, R. non aliter nec alia intentione hanc epistolam in Synodo relectam fuisse, quam ibidem relecta fuerunt duo Symbola; Nicænum & Constantinopolitanum, ut patet ex Cecropii verbis: sic enim, omnibus audientibus, & silentio suo consentientibus, locutus est; *Fides bene disceptata est à trecentis decem & octo sanctis Patribus, & nunc iterum per sanctissimum Leonem: & precamur, ut ea qua sanctorum Patrum trecentorum decem & octo sunt, & qua sanctissimi Leonis, recitentur.*

Itaque ante celebrationem Synodi, Episcopis omnibus orthodoxis, qui aderant, tam explorata erat orthodoxia epistolæ Leonis, quam orthodoxia Symboli Nicæni: neque petiturum est, ut coram Synodo legeretur epistola Leonis ad explorandam ejus orthodoxiam: sicut nec petiturum est, ut Sybolum Nicænum legeretur ad ejus orthodoxiam explorandam. Item sicut in Synodo Nicænum Symbolum lectum est, ut orthodoxa fidei expositio, quam sequi fideles omnes tenerentur; ita & lecta est in Synodo epistola Leonis, ut orthodoxa fidei regula, quam sequi tenerentur fideles omnes. Unde omnes orthodoxi Episcopi eodem modo acclamaverunt Leonis epistolam, cum Symbolo Nicæno. Hoc lecto Symbolo, *Episcopi clamaverunt: Hæc catholicorum fides: huic omnes credimus.* Similiter lecta Leonis epistola, *Episcopi clamaverunt: Hæc Patrum fides, hæc Apostolorum fides omnes ita credimus, orthodoxi ita credunt; anathema ei, qui ita non credit.*

Amplius. Coram lecta sunt duo Symbola cum epistola Leonis, non examinandi gratia hanc epistolam, sicut nec Symbola illa; sed ut fidem in illis expositam palam profitentes Episcopi, publica sua professione veritatem catholicam confirmarent. Nec dicenda esse Symbola, ut cum illis conferretur Leonis epistola, & hac Leonis epistolæ cum Symbolis collatione ejus orthodoxia exploraretur: hoc enim falsum esse, aperte ostenditur ex eo quod lecto Symbolo Nicæno, & nondum lecta Leonis epistola, adeoque ante collationem hujus epistolæ cum Symbolo, *Episcopi clamaverunt: Hæc Catholicorum fides... hæc sempiterna fides: in hac baptizati sumus; in hac baptizamus: omnes sic credimus: Papa Leo sic credit... Papa Leo ita interpretatus est.* Episcopi igitur antequam Leonis epistola legeretur, ejus orthodoxiam palam laudaverunt, & attestati sunt, proindeque epistolam illam post Symbola lectam esse, ut cum illis conferretur, & hac collatione ejus orthodoxia, tanquam dubia adhuc & incerta, exploraretur, sine manifesta falsitate & absurditate dici non potest.

At inquit. Lecta in Synodo Leonis epistola, de ejus orthodoxia dubitarunt Illyriciani & Palæstini Episcopi; inducias dierum aliquot petierunt, ut loca illa epistolæ, quæ ipsis suspecta videbantur & ambigua, diligentius inspicerent, & expendere; quinque dierum inducias illis concessere iudices, quo toto tempore apud Anatolium Patriarcham convenerunt, nec epistolam receperunt ut ex omni parte orthodoxam, nisi postquam, adhibita diligenti inquisitione, omnem suam dubitationem deposuerunt. Ergo cum actione 2. lecta est Leonis epistola, nondum certa erat & indubitata ejus orthodoxia, adeoque eo sine post Symbola lecta est, ut cum illis conferretur, & ex hac collatione ejus orthodoxia vel heterodoxia innotesceret;

alioquin Episcopi illi, qui dubitarunt, non impune dubitassent, sed vel statim deposita omni dubitatione, ceteris acquiescissent, vel certe tanquam ichilmatici & hæretici rejecti fuissent à Synodo.

R. neg. conseq. cujus falsitas ostenditur ex sensu totius Synodi: Episcopis enim illis dubitantibus, & inducias ad instruendum sese sibi dari postulantes, omnes Episcopi clamaverunt: *Nos ita credimus; omnes ita credimus: sicut Leo, ita credimus: nostrum nullus dubitat: nos jam subscripsimus.* Nullus igitur ex orthodoxis Episcopis qui aderant, & ex quibus constabat Synodus, tunc dubitabat, nulli tunc ex illis perspecta non erat orthodoxia epistolæ Leonis, & jam dudum eam subscripserant omnes. Episcopi autem illi Illyriciani & Palæstini, qui dubitarunt, erant Dioscuro addicti, & ejusdem cum eo conjurationis. At ex eo quod hæretica factionis Episcopi de Leonis epistolæ orthodoxia dubitarint, eo præsertim tempore quo à catholicis Episcopis omnibus epistola illa jam erat suscepta, & subscriptione confirmata; ex eo, inquam quod hæretica factionis Episcopi tunc dubitarint de Leonis epistolæ orthodoxia, hanc adhuc dubiam fuisse & incertam, concludere velle & iniquum est & absurdum. His autem dubitantibus Episcopis, & ob dubitationem anathemate dignis, ex indulgentia & sapienti æconomia, paucorum dierum inducia concessæ sunt, ut si fieri posset, instructi ad saniores redirent mentem, & ad rectam fidem converterentur.

At inquit. Actione 4. Episcopi sententiam protulerunt de orthodoxia epistolæ Leonis, nec certe protulerunt, nisi præmissis sufficienti examine. Ergo dicendum est hanc epistolam actione 2. examinatam fuisse. R. 1. tunc Leonis epistolæ orthodoxiam minime controversam fuisse, sed certam & exploratam catholicis omnibus. Unde cum rogantibus iudicibus, quod jam constabat ante Synodum, Leonis videlicet epistolam duobus Symbolis consonam esse, declararunt, hoc declarando, de ejus orthodoxia sententiam tulisse, non magis dici possunt, quam si pariter rogati, Symbolum v. g. Nicænum, Scripturæ & Patrum traditioni consonum esse declarassent, dici possent de ejus orthodoxia tulisse sententiam.

R. 2. neg. conseq. Nam iidem Episcopi asserunt se subscripsisse epistolam propter ejus consonantiam cum duobus Symbolis. At subscripserant ante Synodum. Ergo jam ante Synodum consonantia epistolæ cum duobus Symbolis erat Episcopis illis exploratissima, adeoque perperam & absurdè dicuntur epistolæ orthodoxiam examini subiecisse in Synodo.

At inquit. Si tunc ita constans erat orthodoxia epistolæ Leonis, ut eam in dubium revocari nefas esset, ad quid utilis esse potuit illius declaratio facta ab Episcopis in Synodo? R. ad firmendam inter Episcopos in hoc puncto concordiam, ad convincendos eos, qui de infallibili in decidendis fidei controversiis auctoritate Sedis Apostolicæ pro more hæreticorum ambigerent: ad frangendam contumaciam Eutychanorum qui Sedis Apostolicæ iudicio sese submittere pertinaciter renuebant: cum enim Symbolo Nicæno sese adherere profiterentur, epistolæ Leonis consonantia cum hoc Symbolo à generali Synodo solemniter atque unanimiter declarata, quid expectare poterant amplius, ut suam deponerent hæresim? aut quo prætextu poterant iudicio Apostolico nolle acquiescere? Et verò dato quod post Sedis Apostolicæ sententiam, qua damnabatur eorum hæresis, expectare potuerint iudicium Synodi generalis, post Synodi generalis Sedi Apostolicæ consentientis iudicium, quodnam superfluit illis tribunal, ad quod possent confugere?

At inquit. Ipse Leo in sua ad Theodoretum epistola expressè agnoscit suam ad Flavianum epistolam retractari potuisse. Ergo, &c. *Prob. ant.* Nam sic loquitur: *Gloriamur in Domino... qui nullam nos in nostris fratribus detrimentum sustinere permisit: sed qua nostro prius ministerio definierat, universæ fraternitatis irrefragabili firmavit assensu.* R. neg. ant. *Ad prob. R. S. Leonem,* cum assensum epistolæ suæ à Chalcedo-

cedonensi Synodo datum, irrefractabilem vocat, non ad epistolam suam alludere, sed ad secundam pseudo-Synodum Ephesinam, in qua omnia per vim & contra Ecclesiae canonem gesta fuerant; unde ejus acta, quantumvis ipsa supponatur fuisse generalis, fuerunt retractationi obnoxia, jureque merito in Chalcedonensi Synodo retractata fuerunt atque rescissa. E contra verò cum omnia, quae ad fidem attinebant, in Synodo Chalcedonensi oecumenica conciliariter & secundum regulas Ecclesiasticas tractata fuerint, retractationi obnoxia esse non possunt, eaque retractari nefas esset. Rectè igitur S. Leo assensum epistolae suae à Chalcedonensi datum, vocat irrefractabilem.

Bonitas hujus responsionis patet ex contextu: cum enim S. Leo irrefractabilem vocat assensum Synodi Chalcedonensis, alludit proculdubio ad id, ad quod alludit, cum ait, Dominum non permisisse, ut detrimentum aliquod sustineret in fratribus. At cum hoc dicit, manifestè alludit ad pseudo-Synodum Ephesinam, in qua Sedi Apostolicae injuria gravis, eaque multiplex, illata est: ibi enim epistola Leonis rejecta fuit à Dioscuro, legati Apostolici Synodi praesentia frustrati, clam se subducere & fugere coacti sunt, ipsum denique Leonem ausu temerario & nunquam audito exautorare praesumpsit Dioscorus. E contra verò in Chalcedonensi Synodo Sedi Apostolicae honos omnis habitus est; praesuerunt, & Synodum rexerunt Legati Apostolici; Leonis epistola cum debita reverentia, & definitione fidei, *tamquam communis quaedam columna existens adversus perversè sentientes, ad confirmationem rectorum dogmatum suscepta fuit*, imò ipsius definitionis fidei normam fuisse, manifestè arguitur ex eo quòd, Legatis Apostolicis id procurantibus, haec fidei definitio ex illa reconcinnata fuerit, &c.

At inquit denique. Epistola Leonis actione 2. lecta fuit. Ergo examinata fuit & retractata. *Resp. neg.* conseq. Nam v. gr. ibi lectum fuit Symbolum Nicaenum, nec tamen idcirco dici potest examinatum & retractatum. Ratio est, quia in materia fidei non retractatur nisi id de cuius orthodoxia ambigitur, aut certè de cuius orthodoxia nondum planè constat. Quando autem lecta est Leonis epistola, tunc orthodoxis Episcopis, qui aderant, tam constabat de orthodoxia epistolae Leonis, quam de orthodoxia Symbolorum, de qua planè eis constituisse dubium esse non potest. Sicut itaque tunc lectum est Symbolum Nicaenum, nec tamen idcirco dici potest esse retractatum, quia lectum est ut indubitata fidei regula; ita pariter epistola Leonis lecta est, nec tamen idcirco dici potest esse retractata, quia lecta est ut fidei definitio indubitata vera, & prioribus fidei regulis indubitata consona.

Dices. Hic defenditur personalis infallibilitas Romani Pontificis. *Resp.* Hic neque defendere, neque impugnare intendimus hanc infallibilitatem: hic enim solum defendimus infallibilitatem Sedis Apostolicae, adeoque hic solum defendimus infallibilitatem, cujus subjectum est Sedes Apostolica: quare cum Sedes Apostolica, adeoque seu simpliciter sumpta, sit Romanus Pontifex cum particulari Ecclesia Romana, infallibilitas illa, quam hic defendimus, neque in Romano Pontifice separatim ab Ecclesia particulari Romana, neque in Ecclesia particulari Romana separatim à Romano Pontifice residet, sed in corpore seu toto morali, resultante ex Romano Pontifice, ut capite, & Ecclesia Romana particulari, tanquam membris capiti subjectis & unitis.

Hac porro infallibilitas fundatur in speciali, & supposita institutione Christi, infufragabili assistentia, qua Spiritus Sanctus ita assistit Romano Pontifici, & particulari Ecclesiae Romanae, ut ex Romani Pontificis definitis, & particularis Ecclesiae Romanae Pontifici definitis consentientis consensu, prodire non possit nisi iudicium in materia fidei Scripturae divinae & traditioni Apostolicae planè consonum, & cui proinde fideles omnes teneantur acquiescere.

ARTICULUS VI.

Utrum detur in Ecclesia infallibilis auctoritas decidendi controversias, quae de orthodoxia & heterodoxia textuum dogmaticorum exoriuntur.

Nota. Textus dogmaticus dicitur ille, qui dogma unum vel multiplex, sive verum sive falsum exprimit: unde dividitur in orthodoxum & heterodoxum. Orthodoxus dicitur ille, qui exprimit verum dogma: heterodoxus verò, qui falsum dogma exprimit. Primus veritatem fidei unam vel multiplicem affirmat, alter verò negat. Primus verbo Dei scripto vel non scripto consentaneus est, alter verò dissentaneus.

RESPONSIO I.

Datur in Ecclesia auctoritas decidendi controversias, quae circa textuum dogmaticorum orthodoxiam & heterodoxiam exoriuntur.

Prob. 1. Ex praxi Ecclesiae: nam Ecclesia saepenumero de textuum dogmaticorum orthodoxia & heterodoxia sententiam tulit, alios scilicet ut orthodoxos approbando, alios verò reprobando ut heterodoxos. Ergo vel datur in Ecclesia auctoritas decidendi, &c. vel Ecclesia saepenumero sibi falsè & temerè attribuit auctoritatem aliquam, quam à Christo non accepit. Hoc autem secundum dici non potest, certè dicit nemo, qui catholicus esse velit. Ergo ipsa datur in Ecclesia auctoritas decidendi, &c.

Prob. 2. Quia si non daretur in Ecclesia auctoritas decidendi, &c. Christus Ecclesiae malè providisset. Falsum & impium consequens. Ergo, &c. *Prob. seq. maj.* Nam controversiae, quae saepenumero circa textuum dogmaticorum orthodoxiam vel heterodoxiam exoriuntur, nunquam possent finire, & sic aeternum durarent cum ingenti fidelium perturbatione & scandalo. Pravi interea homines, & haeretici, vel occulti, vel etiam manifesti, impune libros orthodoxos tanquam heterodoxos traducerent; & e contra libros heterodoxos velut orthodoxos vendiderent, & spargerent in vulgus fidelium cum eminenti periculo everisionis quamplurimorum. Sensim sine sensu grassaretur lues per gregem, tandemque totus fortasse inficeretur sub oculis pastorem, qui tanti mali spectatores otiosi, illud impedire minime valerent.

RESPONSIO II.

Auctoritas decidendi controversias, quae exoriuntur circa textuum dogmaticorum orthodoxiam vel heterodoxiam, residet in pastoribus Ecclesiae.

Prob. Nam auctoritas decidendi, &c. residet in iis, quibus incumbit munus & obligatio regendi, & docendi fideles in iis quae ad fidem pertinent. Atqui munus hoc, haec obligatio incumbit pastoribus Ecclesiae. Ergo, &c. Minorem aliàs probavimus, & suadet ipsa vox pastoris: quamobrem enim Episcopi Ecclesiae pastores vocantur, nisi quia ad hoc Ecclesiae propositi sunt, ut fideles, qui sunt ovile Christi, pascant, illos regendo, & docendo in iis quae pertinent ad fidem & mores. Major videtur clara ex terminis: ad munus enim & obligationem regendi & docendi fideles in iis quae attinent ad fidem, manifestè pertinet textus orthodoxos ab heterodoxis discernere, heterodoxos quibus corrumpi potest legentium fides, proferbere, & à fidelium oculis submovere; orthodoxos verò, quibus legentium fides nutriri & confirmari potest, fidelibus proponere.

RESPONSIO III.

Datur in Ecclesia infallibilis auctoritas decidendi controversias, quae exoriuntur circa orthodoxiam & heterodoxiam textuum dogmaticorum; & haec infallibilis auctoritas residet saltem in corpore pastorali.

Prob. 1. Itaque corpus pastorale habet auctoritatem docendi fideles in iis quae ad fidem pertinent, juxta illud Christi Matth. cap. ult. *Docete omnes gentes*; quae verba Apostolis, & in persona Apostolorum corpori pasto-

pastorali dicta fuerunt. Atqui fideles, in iis quæ ad fidem pertinent, docendi munus est, textus orthodoxos ab heterodoxis discernere, heterodoxos reprobare, & approbare orthodoxos, ut jam dictum est; atque ita fideles, qui sunt oves Christi, à venenatis pascuis, ut sic loquar, arcere, & ad sana deducere. Ergo, &c. 2. Corpus pastorale habet infallibilem auctoritatem docendi fideles in iis quæ pertinent ad fidem. In quo videtur esse maior difficultas, & quod multiplici proinde argumento hic à nobis demonstrandum est.

Primum argumentum petitur ab illis Christi verbis Matth. cap. 28. *Docete omnes gentes Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*; Ex quibus verbis colligunt Doctores Catholici omnes, corpori pastorum promissam esse à Christo continuam & specialem assistentiam, vi cuius semper rectè docet, & impossibile est ut aliquando malè doceat fideles in rebus fidem spectantibus. Unde sic discuro, Si corpus pastorale potest falli decidendo contrariam aliquam de orthodoxia, vel heterodoxia textus dogmatici, potest malè docere in re fidem contingente. Atqui hoc non potest. Ergo, &c. Minor constat ex promissione Christi.

Prob. seq. maj. Nam si corpus pastorale re ipsa falleretur decidendo, &c. re ipsa malè doceret in re fidem contingente. Ergo si potest falli decidendo, &c. Conseq. patet. *Prob. ant.* Nam si corpus pastorale falleretur decidendo, &c. certè falleretur, quia vel textum orthodoxum reprobareret ut heterodoxum, vel textum heterodoxum reprobareret ut orthodoxum. Atqui per se manifestum est, quod alterutrum faciendo, malè doceret in re fidem contingente. Et verò textum orthodoxum reprobandum ut heterodoxum, exponeret fideles eminenti periculo verum dogma repudiandi ut dogma falsum; & textum heterodoxum approbandum ut orthodoxum, exponeret fideles eminenti periculo falsum dogma recipiendi ut dogma verum: imò in primo casu ad verum dogma rejiciendum, & in secundo casu ad falsum dogma suscipiendum fideles directè induceret. At nonnè hoc est malè, imò pessimè docere? Ergo, &c.

Secundum argumentum sumitur ex his principiis. Primum est: Corpus pastorale falli non potest in decidendis controversiis, quæ circa ipsa fidei dogmata exoriuntur. Est de fide, quòd ultro agnoscunt etiam novatores, contra quos hic disputamus.

Secundum est: Corpus pastorale falli non potest in investigandis traditionibus Apostolicis, seu, quod idem est, in discernendis veris traditionibus à falsis: nam si hoc falleretur aliquando, veram traditionem ut spuriam rejiciendo, aut spuriam traditionem ut veram suscipiendo, tunc falleretur quoque in decidenda controversia circa dogma fidei exorta; tunc enim pro falso dogmate recipiendo sententiam ferret, quod est contra primum principium.

Tertium est: Corpus pastorale falli non potest in interpretandis symbolis & canonibus Conciliorum, decretis Sedis Apostolicæ, & orthodoxorum Patrum scriptis: cum enim his omnibus textibus utatur corpus pastorale ad investigandas traditiones Apostolicas, seu ad veras traditiones discernendas à falsis, si falli potest in horum textuum interpretatione, falli quoque posse in traditionum Apostolicarum investigatione & discretionem manifestè convincitur contra secundum principium. His autem principiis præsuppositis,

Argumentor sic. Ut corpus pastorale infallibile sit in decidendis controversiis & orthodoxia & heterodoxia quorumlibet textuum dogmaticorum, requiritur & sufficit ut infallibile sit in interpretandis textibus dogmaticis quibuslibet. Atqui corpus pastorale infallibile est in interpretandis textibus dogmaticis quibuslibet. Ergo, &c. Major per se manifesta est. Minor verò sequitur ex tertio principio: nam si in recensitis textibus interpretandis infallibilitatem habet corpus pastorale, quidni etiam habeat in interpretandis aliis quibuscumque textibus dogmaticis tam

orthodoxorum, quam heterodoxorum scriptorum? Est enim eadem ratio pro omnibus: cum corpus pastorale textus quoscumque dogmaticos tam orthodoxorum, quam heterodoxorum scriptorum consulere possit, ubi agitur de investigatione, & discretionem traditionum Apostolicarum; huic enim investigationi & discretioni ex textibus quibuslibet dogmaticis tam orthodoxorum, quam heterodoxorum scriptorum modò hi, modò illi inservire possunt.

Tertium argument. Corpus pastorale errare non potest in approbandis vel reprobandis symbolis & expositionibus fidei: alioquin cum non alia sunt prerogativa corporis pastoralis, & Concilii generalis, quo corpus pastorale representatur, Concilium generale errare potest in approbandis, vel reprobandis symbolis & expositionibus fidei. Hoc autem dici non potest: alioquin Symbolum Nicænum non est infallibiliter orthodoxum; neque Chalcedonenis expositio est infallibiliter orthodoxa: Symbolum enim Nicænum non à tota Synodo compositum fuit, sed ab uno Osio concinnatum, à reliquis Patribus receptum est & subscriptum. Similiter Chalcedonenis expositio contexta fuit non ab omnibus Episcopis, sed ab aliquibus tantum, qui ad id operis electi fuerant, & deinde à tota Synodo recepta in actione 5. atque subscripta in actione 6.

Resumo. Corpus pastorale errare non potest in approbandis vel reprobandis symbolis & expositionibus fidei, quæ sunt textus dogmatici. Ergo neque in ullis aliis quibuscumque approbandis vel reprobandis errare potest. *Prob. conf.* Nam corpus pastorale errare non potest in approbandis vel reprobandis symbolis & expositionibus fidei, quia si erraret, aut approbando symbolum heterodoxum, vel heterodoxam expositionem fidei, aut reprobandum symbolum orthodoxum, vel orthodoxam expositionem fidei, fideles in errorem induceret. Atqui pariter in errorem fideles induceret, errando circa alium quemlibet textum dogmaticum. Et verò an non in errorem induceret fideles, approbando textum Pelagii, & reprobandum textum Augustini; approbando textum Calvinii vel Lutheri, & reprobandum textum v. gr. Belarmini Pighii, &c. Ergo, &c.

Quartum argumentum petitur à Synodo generali Ephesina. Quod enim de Synodo generali dicitur, dicitur de corpore pastoralis, quod sive in Synodo generali, sive extra Synodum generalem semper iisdem gaudet prerogativis. In prima autem sessione Ephesinæ Synodi, 1. legitur Symbolum Nicænum, ut regula definitionis faciendæ: legitur enim, *ut sententiis ad fidei doctrinam spectantibus, cum ea expositione collatis, consentientes quidem confirmentur, dissidentes autem rejiciantur.*

2. Lecto symbolo, legitur epistola Cyrilli ad Nestorium, cujus exordium est: *Intelligo quosdam, &c.* Lecta epistola, & Cyrillo Patres rogante, ut de ea exponant sententiam suam, omnes ad unum Episcopi Symbolo Nicæno in omnibus consentientem esse, & sese cum illa sentire declarant.

3. Legitur epistola Nestorii ad Cyrillum, cujus exordium est: *Admirabilium litterarum, &c.* & ea lecta, atque Cyrillo Patres rogante, num Symbolo consonam esse judicent, postquam multi singillatim sententiam suam aperuerunt, & epistolam Symbolo consonam esse pronuntiarunt, exclamant simul omnes: *Quicumque Nestorio communicat, anathema sit. Omnes Nestorii epistolam, & dogma anathematizamus, &c.*

4. Leguntur septemdecim variorum Patrum testimonia, magna ex parte prolata; & post illa, plurima etiam Nestorii loca, quibus perlectis, continuo profertur à Synodo adversus Nestorium sententia depositionis. Ex his autem omnibus apparet, decisionem controversiæ Cyrilli cum Nestorio, quæ erat controversia fidei, factam ab Ephesina Synodo, totam esse fundatam in collatione epistolarum Cyrilli & Nestorii cum Nicæno Symbolo; & Ephesinam Synodum non aliter controversiam hanc decidisse,

dise, quam interpretando utramque epistolam & unam, nempe epistolam Cyrilli, Symbolo consonam, & alteram, nempe epistolam Nestorii, eidem Symbolo dissonam pronuntiando. Ex his autem

Argumentor sic. Synodus Ephesina falli non potuit in decidenda controversia Nestorii cum Cyrillo: Synodus enim œcumenica falli non potest in decidenda fidei controversia. Ergo nec falli potuit in collatione epistolarum Cyrilli & Nestorii cum Symbolo Nicæno: cum enim Ephesina Synodus in hac collatione fundarit definitionem suam, & ædificium firmius esse repugnet, quam fundamentum quo nititur; si fallibilis fuit hæc collatio, definitionem quoque in ea fundatam, fallibilem fuisse necesse est. Ergo nec falli potuit in interpretatione epistolarum illarum, sicut nec potuit in interpretatione Symboli: cum enim collatio supponat interpretationem, si Synodus fallibilis fuit in interpretationibus epistolarum illarum & Symboli, vel si etiam fallibilis fuit tantum in interpretatione epistolarum illarum, non potuisse in collatione epistolarum illarum cum symbolo non esse fallibilis, manifestè convincitur. Hinc

Subsumo sic. Synodus Ephesina infallibilis fuit in interpretanda epistola Cyrilli, quamvis valde proluxa. At quod fuit relatè ad epistolam Cyrilli, fuit etiam relatè ad alium quemlibet textum orthodoxum: manifestum enim est, non esse potius rationem pro textu Cyrilli, quam pro textu alterius cujuscunque auctoris orthodoxi. Item Synodus Ephesina infallibilis fuit in interpretanda epistola Nestorii, quamvis valde longa. At quod fuit relatè ad epistolam Nestorii, fuit etiam relatè ad alium quemlibet textum heterodoxum: nam manifestum est non esse potius rationem pro textu Nestorii, quam pro textu alterius cujuscunque auctoris heterodoxi. Ergo Synodus Ephesina infallibilis fuit in interpretandis, adeoque & qualificandis quibuscunque textibus dogmaticis. At quod Synodus Ephesina fuit, hoc est Synodus qualibet œcumenica; & quod est Synodus qualibet œcumenica, hoc est à fortiori corpus pastorale. Ergo corpus pastorale infallibile est in interpretandis, adeoque & qualificandis textibus quibuscunque dogmaticis.

Hoc argumentum, quod palmare est, sic adhuc confirmatur ex supra dictis. Synodus Ephesina non aliter definivit controversiam, quæ erat controversia fidei, quam epistolam Cyrilli orthodoxam, & epistolam Nestorii heterodoxam declarando: non enim aliter definivit controversiam, quam declarando unam epistolam consentire, & alteram repugnare Nicæno Symbolo. Atqui Synodus Ephesina infallibiliter definivit controversiam. Ergo epistolam Cyrilli orthodoxam, & epistolam Nestorii heterodoxam esse infallibiliter declaravit. Sed quod potuit circa epistolam Cyrilli & epistolam Nestorii, potuit etiam circa alios quoslibet textus dogmaticos, tam orthodoxos quam heterodoxos: manifestum enim est, non esse potius rationem pro Cyrilli & Nestorii textibus, quam pro textibus aliis quibuscunque dogmaticis. Ergo Synodus Ephesina fuit, & post illam Synodus qualibet alia generalis est, in declaranda textuum quorumcumque orthodoxia vel heterodoxia infallibilis. Ergo, &c.

Quintum argumentum sumitur à quinta Synodo generali, quæ canonibus suis præluit his verbis: *In memoria tenentes promissiones de sancta Ecclesia factas; & qui dixit quod portæ inferi non prævalerunt adversus eam, id est, hereticorum mortifera lingua; recordantes autem & quæ per Oseam de ea prophetata sunt, in quibus dicit. Et sponsabo te mihi in fide, & cognosces Dominum.... Nos autem mandatum habentes per doctrinam rectam, exhortari populum... necessarium esse putavimus capitulis comprehendere & predicationem veritatis, & hereticorum, nec non eorum impietatis condemnationem.*

Hic Synodus manifestè dicit, 1. corpori pastorali, & concilio generali corpus pastorale representanti, à Christo impositum esse munus rectè docendi fideles. 2. Hujus numeris obligationem esse triplicem,

videlicet proponendi fidelibus veritates à Deo revelatas, damnandi errores veritatibus à Deo revelatis oppositos, & proscribendi novatorum scripta, quibus errores veritati catholice repugnantes exponuntur & defenduntur. 3. Ad hæc tria infallibiliter præstanda, corpori pastorali, & Concilio generali corpus pastorale representanti à Deo primum per Oseam Prophetam, & ab ipso postea Christo promissam esse specialem assistentiam. 4. Et ita corpus pastorale, & synodum generalem corpus pastorale representantem, non magis falli posse in proscribendis textibus heterodoxis, quam in proponendis veritatibus à Deo revelatis, & erroribus, veritatibus illis repugnantibus, damnandis. Ex his autem

Argumentor sic. Vel Synodus generalis erravit circa sensum scripturarum, & promissiones à Deo factas Ecclesiæ, vel corpus pastorale est prorsus infallibile in proscribendis textibus heterodoxis. Primum dici non potest sine hæresi. Ergo secundum dicendum est. Ergo corpus pastorale est prorsus infallibile in discernendis textibus heterodoxis ab orthodoxis: ad hoc enim ut infallibiliter proscribat textus heterodoxos, manifestè requiritur ut eos infallibiliter discernat ab orthodoxis. Ergo corpus pastorale est prorsus infallibile in interpretandis textibus quibuscunque dogmaticis: ut enim infallibiliter discernat textus heterodoxos ab orthodoxis, manifestè requiritur ut tam orthodoxos quam heterodoxos interpretetur infallibiliter. Ergo corpus pastorale est prorsus infallibile in approbandis textibus orthodoxis, sicut & prorsus infallibile in reprobandis heterodoxis.

Hic porro quod alia priores Synodi generales, Nicæna scilicet, Ephesina, & Chalcedonenfis, exercitè tantum sibi attribuerant, hoc sibi signatè & disertis verbis attribuit Synodus quinta, infallibilitatem videlicet non solum circa dogmata, sed etiam circa textus dogmaticos. Hac confisa infallibilitate, cujus promissionem legebat in Scripturis divinis, in quibus interpretandis falli non potuit, tria Capitula, hoc est, scripta Theodori Mopsuesteni, quibus Nestorianæ impietati præverat, scripta Theodoretæ contra S. Cyrillum & Ephesinam Synodum, & epistolam Iba ad Marim Persam, ut heterodoxa damnaret, eorumque defensores anathemati subjecit collat. 8. tribus suis posterioribus canonibus.

Nota. Huic Synodo, sicut & aliis prioribus, planè indubitatum fuit, 1. Ecclesiam Christi in veræ fidei professione usque ad sæculi consummationem permansturam, juxta illud Christi, *Portæ inferi non prævalerunt adversus eam.* 2. Sic permansturam ministro corporis pastoralis illam docentis, veritates à Deo revelatas proponendo, hæreses & hæresum auctores damnando, & quoties opus fuerit, textus orthodoxos approbando, aut reprobando heterodoxos. 3. Corpus pastorale hæc tria rectè semper præstiturum esse, atque si præstando, sacrum fidei depositum sibi à Christo concredidit, integrum & incolumen usque ad consummationem sæculi conservaturum. 4. Et ita ad hunc finem specialem corpori pastorali assistentiam esse promissam, quacum nec continget, nec contingere poterit unquam, ut corpus pastorale erret aut in proponendis veritatibus revelatis, aut in damnandis hæresibus, aut interpretandis & qualificandis textibus dogmaticis.

At inquit. Quare ergo tot Episcopi tandiu quintæ Synodo resisterunt, & ejus definitioni acquiescere renuerunt? R. Episcopos illos quintæ Synodo tandiu resistisse, quia putabant illam non esse Synodum generalem, sed particularem tantum, & textus illos, quos damnaverant, approbatos fuisse à Chalcedonenfi Synodo, cujus, cum fuerit œcumenica, & consequenter in interpretandis textibus quibuscunque dogmaticis infallibilis, judicium de trium Capitulorum orthodoxia ajebant retrahari non potuisse, necdum rescindi.

Hi itaque Episcopi partim rectè, partim malè sentiebant: malè quidem, putando Synodum Constantinopolitanam II. esse particularem tantum, aut etiam illegi-

illegitimam Synodum, tria capitula à Chalcedonensi approbata fuisse; rectè verò, credendo Chalcedonensem Synodum esse Synodum œcumenicam, & iudicia ab œcumenica Synodo de orthodoxia, vel heretodoxia textuum dogmaticorum quorumlibet lata, infallibiliter vera esse, adeoque irrefragabilia. Quintæ igitur Synodo tandiū resistere, non quod crederent Synodum etiam generalem errare posse circa textus dogmaticos, sed è contra quia errare non posse pro certo statuebant, & ex errore facti putabant, & Synodum quintam fuisse tantum particularem Synodum, & à generali Synodo Chalcedonensi tria Capitula ut orthodoxa fuisse suscepta: ex quo confirmatur assertio nostra, sicut & ex eo quod Episcopi illi in communione Ecclesiæ privati fuerint, & habiti fuerint ut schismatici, donec Synodum quintam, ut legitimam & generalem agnoscerent, ejusque iudicio sese submitterent.

ARTICULUS VII.

Solvitur obiectio proposita contra naturam, & certitudinem hujus infallibilitatis.

Obj. Dici non potest, quam infallibilitatem habeat Ecclesia circa textus dogmaticos. *R. neg.* & dico, 1. esse infallibilitatem promissam; quod patet ex supradictis. 2. Hanc infallibilitatem fundari in speciali assistentia Spiritus Sancti, media partim naturalia, partim supernaturalia subministrantis corpori pastorali, quibuscum corpus pastorale textus dogmaticos infallibiliter interpretatur & qualiscat. 3. Hanc infallibilitatem esse summam: suppositis enim promissionibus divinis, tam repugnat corpus pastorale falli in interpretandis & qualificandis textibus dogmaticis, quam repugnat Spiritus S. deficere in ordinandis, & subministrandis mediis, quibus corpus pastorale indiget ad hoc, ut semper textus dogmaticos rectè interpretetur, recteque de illis sententiam ferat. 4. Vi hujus infallibilitatis à Deo promissæ, corpus pastorale solum infallibile esse circa grammaticæ regulas, quantum opus est, ut rectè interpretetur textus dogmaticos. Unde non negamus Ecclesiam barbarissimos, solæcismos, & alia hujusmodi errata admittere posse.

Dices. Saltem dici non potest, quantum constet corpus pastorale sic esse infallibile circa textus dogmaticos. *Resp. neg.* & dico id esse certum certitudine fidei: hæc enim corporis pastoralis infallibilitas circa textus dogmaticos est de fide: *Sed contra instabis.* Illud non est de fide, quod neque ab aliquo Concilio generali, neque ab aliquo Pontifice extra Concilium generale expressè definitum fuit unquam. Atqui sic se habet corporis pastoralis circa textus dogmaticos infallibilitas. Ergo, &c. *Resp. neg. maj.* Nam corporis pastoralis infallibilitas circa ipsa fidei dogmata est de fide, quamvis neque ab aliquo Concilio generali, neque ab aliquo Pontifice extra Concilium generale unquam expressè definita fuerit.

Ratio à priori est, quia ut aliqua veritas sit de fide, sufficit, ut ab Ecclesia fidelibus proponatur sufficienter tanquam fidei dogma, ad quod non requiritur definitio Concilii generalis, aut Summi Pontificis extra Concilium generale. Sic v. gr. in Ecclesia semper de fide fuit, quod Verbum sit Deus, non creatura: quamvis hoc neque ab aliquo Concilio generali ante Arii tempora, neque ab aliquo Pontifice ante tempora Dionysii Alexandrini expressè fuerit definitum.

Itaque tamen neque aliquod Concilium generale, neque Summus Pontifex aliquis unquam expressè definit infallibilitatem corporis pastoralis circa textus dogmaticos, hæc nihilominus infallibilitas est de fide, quia illam ut fidei dogma aliunde sufficienter proponit Ecclesia: sicut tamen ejusdem corporis pastoralis infallibilitatem circa ipsa fidei dogmata, neque aliqua Synodus generalis, neque Romanus Pontifex aliquis expressè definit, hæc nihilominus in-

fallibilitas est de fide, quia ut dogma fidei aliunde ab Ecclesia sufficienter proponitur.

Dices. Non potest intelligi quomodo Ecclesia abique decreto Concilii generalis, vel Summi Pontificis extra Concilium generale, possit suam circa textus dogmaticos infallibilitatem sufficienter proponere ut dogma fidei. *Resp. neg.* Nam 1. sicut Ecclesia sufficienter proponit ut dogma fidei suam infallibilitatem circa ipsa fidei dogmata, sufficienter proponendo ut canonicas & divinas, scripturas illas, quibus expressè continetur hæc infallibilitas: ita quoque sufficienter proponit ut dogma fidei suam infallibilitatem circa textus dogmaticos, sufficienter proponendo, ut canonicas & divinas, scripturas illas, quibus hæc infallibilitas expressè continetur.

Porro cum hoc primo modo Ecclesia sufficienter proponit ad credendum suam infallibilitatem circa ipsa fidei dogmata, simul & indivisibiliter ad credendum sufficienter proponit suam circa textus dogmaticos infallibilitatem. Ratio est, quia iisdem illis Scripturis, quas ut canonicas & divinas sufficienter proponit Ecclesia, eadem claritate continetur & exprimitur utraque infallibilitas. Sic v. gr. his Christi verbis Matth. cap. ult. *Docere omnes gentes Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, quæ verba certò canonica sunt & divina, tam clarè continetur & exprimitur infallibilitas circa textus dogmaticos, quam infallibilitas circa ipsa fidei dogmata: in illis enim verbis clarè continetur, & exprimitur omnis infallibilitas ad semper rectè docendum necessaria, qualis evidenter est infallibilitas in interpretandis & qualificandis quibuslibet dogmaticis textibus.

2. Sicut corpus pastorale sufficienter ad credendum proposuit hactenus infallibilitatem suam circa dogmata per usum illius, vera scilicet dogmata proponendo vel confirmando, & falsa damnando, verorum dogmatum oppugnatores, & defensores falsorum anathematizando in Conciliorum generalium symbolis & canonibus, & extra Concilia generalia in definitionibus Summorum Pontificum, ab Episcoporum dispersorum saltem pluralitate receptis: ita quoque ad credendum sufficienter suam circa textus dogmaticos infallibilitatem proposuit partim per Concilia generalia, partim per summos Pontifices utendo illa, cum traditiones Apostolicas in SS. Patrum scriptis investigavit, symbola à privatis hominibus composita approbavit, & fidelibus proposuit ut regulam fidei, epistolæ dogmaticas ut orthodoxas recepit, vel rejecit ut heterodoxas, tria Capitula & eorum defensores diris devovit, libros integros ut hæretica tæbe infectos proscripsit, &c. Sed

Nota. Hactenus Ecclesia non sese clariùs & expressius circa fidei dogmata, quam circa textus dogmaticos usu suo professæ est infallibilem. Etenim in Nicæno Concilio, in quo damnavit Arii dogma, Symbolum ab Osio concinnatum approbavit, & fidelibus omnibus ut regulam fidei proposuit: in Constantinopolitano I. ubi proscripsit dogma Macedonii, Symbolum Nicænum confirmavit, & aliud paulò explicatius eadem auctoritate munivit: in Ephesino non aliter Nestorii dogma confixit, quam epistolam Cyrilli Nicæno Symbolo consentientem, Nestorii verò epistolam dissentientem esse pronuntiando: in Chalcedonensi, in quo Eutychetis dogma profligavit, expositionem fidei à paucis Episcopis contextam recepit & subscripsit: in Constantinopolitano II. hæresibus, quas priores synodi damnaverant, denuò damnatis, textus dogmaticos Theodori, Theodoret, & Ibae, cum suis defensoribus anathematizavit, &c. Hinc autem

Argumentor sic. Ex praxi Ecclesiæ circa textus dogmaticos tam colligitur ejus circa textus dogmaticos infallibilitas, quam ex ejus praxi circa fidei dogmata colligitur ejus infallibilitas circa fidei dogmata. Atqui ex praxi Ecclesiæ circa fidei dogmata ejus infallibilitas certò colligitur, de quo nemo catholicus ambigit. Ergo similiter ex praxi Ecclesiæ circa textus dogmaticos, ejus circa textus dogmaticos infallibi-

libilitas certò colligitur. Et sicut ex praxi Ecclesiæ circa dogmata fidei eam circa illa infallibilem esse, sufficientissimè colligitur in ordine ad obligationem credendi, quod nemo catholicus negabit: ita pariter ex praxi Ecclesiæ circa textus dogmaticos, in ordine ad obligationem credendi sufficientissimè colligitur eam circa textus illos esse infallibilem.

At inquit. Ecclesia non definit expressè suam circa textus dogmaticos infallibilitatem; cum tamen hæc infallibilitas à multis impugnetur. Ergo signum est Ecclesiam ipsam de hac infallibilitate minimè certam esse, adeoque fallum est hanc infallibilitatem esse de fide. *R. neg. conseq.* Nam infallibilitas Ecclesiæ circa fidei dogmata à multis impugnatur, & tamen Ecclesia non eam definit expressè; quamvis de ea minimè sit dubia. Malè igitur ex eo, quòd Ecclesia suam circa textus dogmaticos infallibilitatem, à multis novatoribus impugnatur, non definit expressè, malè, inquam, ex eo arguitur Ecclesiam de hac sua infallibilitate incertam esse, adeoque infallibilitatem hanc de fide esse non posse.

Itaque sicut Ecclesia, quamvis de sua circa fidei dogmata infallibilitate certissima, noluit hætenus eam expressè definire, eamque solo illius usu & exercitio contra hereticos, à quibus impugnatur, propugnandam esse iudicavit: ita pariter de sua circa textus dogmaticos infallibilitate certissima, eam tamen expressè definire hætenus noluit, & solo usu & exercitio illius defendendam esse iudicavit contra eos à quibus impugnatur.

Item sicut Ecclesia hætenus noluit expressè definire suam circa fidei dogmata infallibilitatem, non quòd de illa hætenus dubitaret, sed quia iudicavit constantem illius ulum existentiam illius & Apostolicæ de illa traditionis invictissimum esse argumentum, adeoque æquivalere expressæ definitioni, qua seipsam circa fidei dogmata infallibilem disertis verbis assereret: ita suam circa textus dogmaticos infallibilitatem expressè definire noluit hætenus, non quòd dubitaret hætenus de hac sua infallibilitate, sed quia illam & Apostolicam de illa traditionem invictissimè demonstrari iudicavit per constantem illius usum, qui proinde ulus est virtualis & interpretativa definitio, & æquivaleret formali & expressæ definitioni, qua Ecclesia seipsam circa textus dogmaticos infallibilem expressis verbis declararet.

Item Ecclesia non expressè definit suam infallibilitatem circa dogmata fidei, quia tali definitione opus non est ad hoc, ut hæc infallibilitas credi possit & debeat fide divina. Similiter non definit expressè suam infallibilitatem circa textus dogmaticos, quia hæc infallibilitas potest & debet credi fide divina sine tali definitione. Breviter, Ecclesia neutram infallibilitatem expressè definit, quia suum de utraque infallibilitate sensum exprimit per praxim suam circa dogmata fidei & textus dogmaticos. Hinc sicut, licet Ecclesia non definiat expressè infallibilitatem suam circa fidei dogmata, hæreticum tamen est negare hanc infallibilitatem, quia negatur contra sensum Ecclesiæ sufficientissimè expressum per praxim Ecclesiæ circa fidei dogmata: ita licet Ecclesia non definiat expressè infallibilitatem suam circa textus dogmaticos, hanc tamen infallibilitatem qui negat, contra fidem negat, quia negat contra sensum Ecclesiæ, quem Ecclesia per suam circa textus dogmaticos praxim sufficientissimè exprimit.

Dices. Ecclesia infallibilitatem suam circa fidei dogmata expressè definiit in Tridentina Synodo sess. 13. in proemio, ubi sic loquitur: *Sacrosancta Synodus sanam & sinceram illam de venerabili hoc & divino Eucharistia Sacramento doctrinam tradens, quam semper catholica Ecclesia, ab ipso Jesu Christo Domino nostro, & ejus Apostolis erudita, atque à Spiritu Sancto, illi omnem veritatem in dies suggerente, edocta, retinuit, & usque ad finem seculi conservabit, omnibus Christi fidelibus, &c.* Ergo mirum non est, infallibilitatem corporis pastoralis circa fidei dogmata statuenda, esse de fide, neque ab

hac infallibilitate concludi potest ad infallibilitatem circa textus dogmaticos interpretandos & qualificandos.

R. 1. neg. ant. Nam verbis citatis exprimitur tantum universitatis tam pastorum quam ovium indefectibilitas à recta fide, ex qua indefectibilitate per illationem tantum habemus infallibilitatem corporis pastoralis circa fidei dogmata statuenda: nec magis habemus hanc infallibilitatem corporis pastoralis circa fidei dogmata statuenda, quam infallibilitatem ejusdem corporis circa textus dogmaticos interpretandos & qualificandos: ex illa enim indefectibilitate per illationem habemus, promissam esse corpori pastoralis omnem infallibilitatem ad rectè docendum necessariam, qualis proculdubio est infallibilitas circa textus, &c.

R. 2. Dato quòd Synodus Tridentina verbis citatis expressè definiverit infallibilitatem corporis pastoralis circa fidei dogmata statuenda, à fortiori dicendum esse, quòd Synodus quinta infallibilitatem ejusdem corporis circa textus dogmaticos interpretandos & qualificandos, expressè definiverit verbis, quæ canonibus suis præmittit, & quæ citavimus Articulo superiore: in illis enim directè duo significat, videlicet omnem infallibilitatem ad rectè docendum necessariam, promissam esse corpori pastoralis, & ad rectè docendum requiri in corpore pastoralis non solum ut vera dogmata statuatur, & damnet falsa, sed etiam ut proscribat textus, quibus falsa dogmata continentur & defenduntur; adeoque directè significat, corpori pastoralis promissam esse non solum circa fidei dogmata statuenda, sed etiam circa textus dogmaticos interpretandos infallibilitatem.

ARTICULUS VIII.

Solvitur obiectio petita ex Bellarmino.

Dices. Corporis pastoralis infallibilitas circa textus dogmaticos interpretandos in dubium revocatur, imò & negatur à multis Doctoribus catholicis. *R. neg.* Quis enim Doctor catholicus hætenus docuit Nicenam Synodum falli potuisse in interpretando Symbolo, quod fidelibus omnibus ut regulam fidei proposuit, & ejus nomine Nicænam appellatur? Ephesinam Synodum falli potuisse in interpretandis epistolis dogmaticis Cyrilli & Nestorii, quarum unam consonam, & alteram dissonam Symbolo Nicæno pronunciavit? Chalcedonensem Synodum falli potuisse in interpretanda fidei expositione, quam recepit & subscripsit? Quintam Synodum falli potuisse in interpretandis tribus Capitalis, quæ cum suis defensoribus execrata est? Quis Doctor catholicus hætenus docuit, Concilia œcumenica falli posse in interpretandis SS. Patrum scriptis, in quibus investigant traditiones Apostolicas, & ex quibus veras traditiones à falsis discernunt? Aut saltem quis horum aliquid docere potuit sine errore in fide?

Probabis tamen propositionem negatam. Sit unus pro omnibus Bellarmino lib. 4. de Romano Pontifice c. 11. ubi Honorii causam agens, sic loquitur: *Quod si aliquis adhuc non possit adduci, ut credat corruptam esse VI. Synodum; is accipiat alteram solutionem, quæ est Joannis à Turre-cremata lib. 2. de Ecclesia c. 93. qui docet Patres VI. Synodi damnasse quidem Honorium, sed ex falsa informatione, ac proinde in eo iudicio errasse. Quamvis enim generale Concilium legitimum non possit errare, ut neque erravit hoc sextum in dogmatibus fidei definiendis, tamen errare potest in questionibus de facto. Itaque tuto dicere possumus, hos Patres deceptos ex falsis rumoribus; & non intellectis Honorii epistolis, immerito cum hereticis connumerasse Honorium. Ex quibus verbis*

Sic argumentaberis. Illud non est de fide, quòd tuto negari potest. Atqui ex Bellarmino, tuto negare possumus Concilium generale legitimum falli non posse in interpretandis textibus dogmaticis, & tuto dicere possumus, sextum Concilium, quamvis generale & le-

& legitimum, errare potuisse, & re ipsa errasse in interpretandis epistolis dogmaticis Honorii. Ergo ex Bellarmino, non est de fide, quod Concilium generale legitimum sit in interpretandis textibus dogmaticis infallibile, & consequenter corporis pastoralis, quod Concilium generale legitimum repræsentat, infallibilitas in interpretandis textibus dogmaticis non est de fide. Ad solutionem

Nota. Honorii epistolæ (idem dic de quolibet alio textu dogmatico) possunt considerari dupliciter. 1. Absolutè & secundum se. 2. Relativè ad suum auctorem. Primo modo considerantur, cum sumuntur secundum sensum, quem verba ex institutione ab omnibus recepta expriment. Considerantur secundo modo, cum sumuntur relativè ad sensum, quem auctor earum habuit in mente, vel, si vis, cum sumuntur relativè ad intentionem, ex qua ab auctore suo scriptæ fuerunt. His præsuppositis,

R. 1. Cum didicimus esse de fide, quod Ecclesia sit infallibilis in interpretandis textibus dogmaticis, semper loquimur de textibus dogmaticis, sumptis absolutè & secundum se; nunquam de illis sumptis relativè ad auctorem illorum. Quare nobis non contradicit hic Bellarminus, quia de Honorii epistolis non primo, sed secundo modo consideratis loquitur. Itaque cum Bellarminus ait, tutò dici posse Honorii epistolas male à sexta Synodo interpretatas fuisse, loquitur de epistolis Honorii sumptis non absolutè & secundum se, sed relativè ad ipsum Honorium, quem sexta Synodus Monothelitam, aut saltem Monothelitarum fautorem fuisse credidit: nec aliud vult Bellarminus, quam tutò dici posse, quod sexta Synodus errare potuerit, & re ipsa erraverit circa Honorii epistolas relativè ad ipsum Honorium sumptas; quod faciliè concedimus, nec officit ullatenus doctrinæ nostræ.

Sexta Synodus errare potuit circa Honorii epistolas, sumptas relativè ad ipsum Honorium, quia Ecclesia non est infallibilis circa textus dogmaticos, relativè sumptos ad suos auctores; & non est infallibilis, quia hæc infallibilitas ad bene docendum, & servandum fidei depositum, necessaria non est. Sexta Synodus re ipsa erravit circa Honorii epistolas, relativè sumptas ad ipsum Honorium, quia falsò iudicavit aut ab Honorio fuisse scriptas animo hæretico, vel saltem ex intentione favendi hæreticis: & hoc iudicavit, quia ex falsa informatione decepta, credidit Honorium fuisse Monothelitam, vel saltem propensum in Monothelitas, adeoque malo animo, & non ex quadam æconomia, ac sincero pacis inter Orientales Ecclesias conciliandæ studio, unius & duarum in Christo operationum vocabula supprimenda censuisse.

Sexta Synodus errare potuit errore facti purè personalis, quia Ecclesia circa facta purè personalia non est infallibilis; & non est infallibilis, quia hæc infallibilitas necessaria non est ad veræ fidei conservationem. Quare sexta Synodus errare potuit circa epistolas Honorii sumptas relativè ad ipsum Honorium, quia errare circa illas sic sumptas, non est nisi facti purè personalis error: quod enim Honorius epistolas suas tali mente, vel tali intentione scripserit, est factum purè personale; atque ita errare, iudicando quod eas scripserit tali mente, vel tali intentione, est error facti purè personalis: quæ omnia vera sunt, nec juvant adversarios: nobis enim sufficit Bellarminum non intellexisse, quod sexta Synodus erraverit circa Honorii epistolas sumptas etiam absolutè & secundum se, hoc est, secundum sensum, quem verba ex institutione communiter recepta expriment, independentè à sensu quem auctor illarum habuit in mente, & intentione qua ad scribendas illas promotus est.

At inquit. Violenta videtur hæc interpretatio mentis Bellarmini, & supposita veritate actorum Synodi, ut hic supponit Bellarminus, manifestum videtur, quod Synodus Honorii epistolas eodem modo consideraverit, quo epistolas Sergii. Sic enim legitur act. 3. tom. 6. Conc. pag. 944. *Retrañentes dogmaticas epistolas, que tanquam à Sergio ... scripte sunt, tam ad Cyrum ... quam ad Honorium ... similiter autem & Simonet Theol. Tom. II.*

epistolam ab illo, id est, Honorio rescriptam ad eundem Sergium, hæcque invenientes omnino alienas existere ab Apostolicis dogmatibus, & à definitionibus sanctorum Conciliorum, & cunctorum probabilium Patrum, sequi vero falsas doctrinas hæreticorum, eas omnino abjicimus, & tanquam animæ noxias execramur.

Itaque vel dicendum est epistolas Honorii à Synodo consideratas fuisse absolutè & secundum se; vel dicendum quoque à Synodo Sergii epistolas non fuisse absolutè & secundum se consideratas, adeoque à Synodo damnatas non fuisse, nisi relativè ad mentem & intentionem Sergii, quod pariter dicendum erit de omnibus aliorum Monothelitarum textibus à Synodo damnatis, quod certè absurdum est. Præterea, quod & Sergii & Honorii epistolas absolutè secundum se consideraverit Synodus demonstrari videtur ex eo, quod Synodus eas execretur tanquam noxias animæ, legentium scilicet, quos in errorem inducere possunt; at si legentibus noxiæ esse non possunt, quantumvis animo & intentione hæretica scriptæ supponantur, nisi sensum quoque hæreticum verba per se expriment. Secundum sensum igitur, quem verba per se expriment, Sergii & Honorii epistolæ à Synodo considerantur.

Propter hanc instantiam, quamvis in prima responsione nostra solutione non careat, libenter admittimus. Honorii epistolas absolutè & secundum se à sexta Synodo consideratas fuisse; & quod Bellarminus, cum ait tutò dici posse, epistolas illas intellectas non esse à sexta Synodo, de epistolis illis etiam absolutè & secundum se consideratis loquitur, libenter supponimus, & eò libentius, quod adhuc noster est Bellarminus, hac suppositione facta. Itaque

R. 2. Bellarminum in hac suppositione non magis dubitare de infallibilitate Ecclesiæ circa textus dogmaticos, cum ait sextam Synodum errare potuisse in interpretandis Honorii epistolis, quam dubitat de infallibilitate Ecclesiæ circa fidei dogmata, cum ait Concilium generale separatim à Pontifice errare posse in definiendis fidei dogmatibus. Juxta Bellarminum, Concilium generale, separatim à Pontifice, errare potest in definiendo fidei dogmate, non quia Ecclesia non est infallibilis in definiendis fidei dogmatibus, sed quia Concilium generale, sine Pontifice idem viva voce vel scripto definiente, non repræsentat sufficienter Ecclesiam in ordine ad actuale exercitium infallibilis illius auctoritatis, quam habet in Ecclesia ad dogmata fidei definienda.

Similiter, juxta Bellarminum, Concilium generale, separatim à Pontifice, errare potest in interpretando aliquo textu dogmatico, non quia Ecclesia non est infallibilis in interpretandis textibus dogmaticis, sed quia Concilium generale, sine Pontifice eodem modo viva voce vel scripto interpretante, non repræsentat sufficienter Ecclesiam in ordine ad actuale exercitium infallibilis illius auctoritatis, quam habet Ecclesia ad interpretandos textus dogmaticos, eoque qualificandos.

Porro cum hoc loco qui nobis opponitur, Bellarminus ait, Concilium generale legitimum errare non posse in dogmatibus fidei definiendis, certo certius loquitur de Concilio generali conjuncto cum Romano Pontifice idem definiente; sive, quod idem est, de Concilio generali vel definiente secundum præjudicium Romani Pontificis: vel confirmato à Romano Pontifice: quia tunc tantum Concilium generale perfectè œcumenicum est, adeoque tunc infallibile in definiendo fidei dogmate. Pater ex lib. 2. de Conc. auctoritate cap. 11. ubi ex professo probat, *Concilia generalia ante confirmationem Summi Pontificis, errare posse, nisi Patres in definiendo sequantur Pontificis instructionem.*

Propterea igitur intacta infallibilitate Ecclesiæ circa textus dogmaticos, quam asserimus & dicimus esse de fide, potest in Bellarmini doctrina tutò dici sextam Synodum errare potuisse, & re ipsa errasse in interpretandis Honorii epistolis, etiam spectatis absolutè, & secundum sensum quem verba per se & ex

D d insti-

institutione sua expriment: quia sexta Synodus epistolam illam interpretata est sine Pontifice, eas eodem modo interpretante: nam neque in illis epistolis interpretandis secuta est instructionem Agathonis; imò potius contradixit, juxta Bellarminum, & rei veritatem; quia Agatho in sua ad Imperatorem epistola 1. epistolas Honorii orthodoxas sufficienter declaravit, dicendo: *Quoniam Dominus & Salvator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam promissit, confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices, mea exiguitatis predecessores, fecisse semper, cunctis est agnium*; neque epistolarum illarum interpretationem ab ea factam confirmavit Leo II. in sua ad Constantinum epistola Concilii confirmatoria, in qua anathematizat Honorium, quia *Apostolicam Ecclesiam non Apostolica traditionis doctrinalustravit, sed prophana prodicione fidem immaculatam maculari permisit*. Nam 1. Bellarminus contendit hic à Græcis corruptam fuisse Leonis epistolam. 2. Supponendo hæc verba esse Leonis, illis non confirmatur, sed manifestè corrigitur sententia Concilii, quantum attinet ad Honorii epistolas: manifestè enim verbis illis Honorius damnatur tantum eò quòd Apostolico vigore Monothelitis non restiterit, nec monitum in incunabulis suffocavit.

Quæres, utra ex duabus responsionibus pro Bellarmino allatis sit alteri præferenda?

R. 1. Idem prius dicendum est de infallibilitate Concilii generalis circa textus dogmaticos, quod dicitur de ejus infallibilitate circa fidei dogmata; nam cum dogmata fidei nec definiantur, nec definiiri possint à Concilio generali interpretatione & collatione textuum dogmaticorum, ut constat ex praxi omnium Conciliorum generalium, Concilii generalis infallibilitas circa fidei dogmata separari non potest ab ejus infallibilitate circa textus dogmaticos.

2. De Concilii generalis infallibilitate circa dogmata fidei duplex est sententia. Prima est Bellarmini, docentis Concilium generale separatim à Pontifice non esse circa fidei dogmata infallibile, adeoque in dogmatibus fidei definiendis errare posse ante Pontificis confirmationem, nisi Patres ejus instructionem sequantur. Secunda sententia est aliorum Theologorum, qui tenent Concilium generale, etiam separatim à Pontifice, esse circa fidei dogmata infallibile, adeoque etiam ante Romani Pontificis confirmationem in dogmatibus fidei definiendis errori obnoxium esse non posse. Hanc autem Doctorum catholicorum controversiam hic non suscipimus dirimendam.

3. Juxta primam sententiam, dicendum est Concilium generale separatim à Pontifice, non esse in textibus dogmaticis interpretandis infallibile, adeoque ante Pontificis confirmationem in eorum orthodoxia, vel heterodoxia declaranda falli posse, nisi tamen Patres in hac sua declaratione sequantur præjudicium Pontificis. Juxta secundam verò sententiam dici debet, Concilium generale, etiam separatim à Pontifice, habere in textibus dogmaticis interpretandis infallibilitatem, adeoque in eorum orthodoxia, vel heterodoxia declaranda falli non posse etiam ante Pontificis confirmationem, etiamsi Pontifex orthodoxiam, vel heterodoxiam illam non præjudicavit.

4. Qui primam sententiam tenent, sine præjudicio infallibilitatis Ecclesiæ circa textus dogmaticos, intrepidè dicere possunt sextam Synodum circa Honorium in duplicem prolapsam esse errorem; errorem scilicet facti purè personalis, Honorium ex falsa informatione connumerando hæreticis; & errorem juris, vel, si vis, facti ad fidem pertinentis, Honorii epistolas etiam secundum sensum litteralem sumptas malè interpretando, & ut heterodoxas abjiciendo.

In secunda verò sententia, cum, ut hic supponimus, & alias sufficienter ostendimus, probabiliter dici non possit epistolas Honorii, secundum sensum quem verba per se expriment, spectatas, dogmati

catholico adversari, vel dicendum est acta sextæ Synodi à Græcis falsatoribus fuisse corrupta, quantum ad Honorium attinet, quod parum probabile videtur, vel dicendum potius, sextam Synodum epistolas Honorii non considerasse nisi relatè ad mentem & intentionem ejus, adeoque errasse circa illas errore tantum facti purè personalis, abjiciendo illas ut scriptas mente hæretica, vel saltem ex intentione favendi hæreticis, ipsumque Honorium ex falsa præsumptione anathematizando ut hæreticum, vel saltem ut fautorem hæreticorum.

Porro sicut alterutrum sententiæ de infallibilitate Concilii generalis circa dogmata fidei & textus dogmaticos, ita & alterutrum responsionis ad difficultatem petitam ex factis sextæ Synodi circa Honorium, liberam lectori opinionem relinquitur: quia utravis eligatur responsio, manet indubitata Ecclesiæ infallibilitas in interpretandis & qualificandis textibus dogmaticis; quam infallibilitatem Concilium generale separatim à Pontifice non exercet in prima sententia, & exercet in secunda sententia, in quam magis, quam in alteram propendimus, hanc sententiam intelligentes de Concilio perfectè ecumenico, in quo proinde legati Pontificii præsentis sunt & præfunt.

ARTICULUS IX.

Solvitur obiectio petita à distinctione questionum juris & facti.

Obi. Quòd textus aliquis dogmaticus sit orthodoxus, aut heterodoxus, est quæstio facti. Atqui Ecclesia errare potest circa facta. Ergo errare potest in declaranda orthodoxia, vel heterodoxia textuum dogmaticorum. R. 1. neg. maj. & dico esse quæstionem juris, cum quaritur de aliquo textu dogmatico, utrum sit orthodoxus, an heterodoxus. Ratio convincens est, quia cum quaritur de aliquo textu, qui dogma aliquod exprimit, utrum sit orthodoxus, an heterodoxus, manifestè perinde est ac si quaratur, utrum dogma quod illo textu exprimitur, sit orthodoxum an heterodoxum, & manifestum est esse quæstionem juris, cum de dogmate, quod exprimitur aliquo textu, quaritur utrum sit orthodoxum, an heterodoxum.

Confirmatur. Quia cum quaritur de quinque famosis Propositionibus, quæ sunt textus dogmatici, utrum sint orthodoxæ, an heterodoxæ, esse quæstionem juris fatentur novatores, contra quos hic disputamus. Atqui non est porior aliqua ratio pro illis Propositionibus, quam pro alio quolibet textu dogmatico, puta quam pro Thalia Avii, pro Epistola Nestorii ad Cyrillum, pro Esthesi Sergii, &c. Nec juvat adversarios, si dicant hos textus & alios similes, esse textus prolixos, quinque verò propositiones esse textus breves: harum enim propositionum heterodoxia non est merum factum, quia sunt textus dogmatici, non quia sunt textus breves; & ex eo quòd alii textus sunt prolixos, nihilominus sunt dogmatici. Ergo eorum heterodoxia non est merum factum, quantumvis prolixo supponatur.

Amplius. Heterodoxia quinque propositionum pertinet ad quæstionem juris, quia in tantum sunt heterodoxæ, in quantum expriment falsum dogma, & falsum dogma quod expriment, pertinet ad jus. Atqui alii quilibet textus dogmatici heterodoxi, quantumvis prolixo supponatur, heterodoxi sunt, quia falsum dogma expriment, quod falsum dogma ad jus quoque pertinet. Ergo evidenter eorum heterodoxia tam pertinet ad quæstionem juris, quam heterodoxia quinque propositionum.

R. 2. Dato quòd orthodoxia & heterodoxia textuum dogmaticorum sint facta, distinguenda esse facta duplicis generis. Nam 1. sunt facta particularia, personalia, & ad fidem nullatenus pertinentia, & ex quorum affirmatione, vel negatione nullatenus periclitatur veritas catholica; ut si quaratur utrum talis sit promovendus ad Episcopatum, utrum fuerit jure pro-

promotus, utrum sit deponendus, &c. In ejusmodi factis decidendis Ecclesiam errare posse, in confesso est apud omnes catholicos: ejusmodi enim factorum decisio pendet à depositione testium, à quibus falli potest Ecclesia; & aliunde in ejusmodi factis decidendis infallibilitas necessaria non est Ecclesiae ad semper rectè docendum, & servandum fidei depositum; nec ex errore Ecclesiae circa illa fides in periculum aliquod adducitur.

2. Sunt etiam facta generalia, ad fidem pertinentia, ex quorum falsa affirmatione vel negatione fides adducitur in periculum; ita conjuncta cum dogmate aliquo, ut falsa affirmatio vel negatio facti, sit affirmatio falsi, vel negatio veri dogmatis; talia, ut si Ecclesia circa illa erraret, malè doceat fideles; talia, ut si circa illa errare possit Ecclesia, possit veras traditiones ut falsas repudiare, & falsas traditiones ut veras suscipere, atque in dogmatibus fidei definiendis falli. Unde quod Ecclesia in ejusmodi factis & questionibus, quæ de illis occurrunt, solvendis, prorsus infallibilis sit, catholicis omnibus planè indubitatum est, & tam certum esse debet, quàm certum est eam non posse malè docere, traditiones veras rejicere & falsas amplecti, falsa affirmatione, vel negatione doctrinam orthodoxam in periculum adducere, in dogmatibus fidei definiendis errare; breviter, tam certum esse debet, quàm ex iis omnibus, quæ ad servandum fidei depositum necessaria sunt, nihil ei deesse posse.

Dico autem, orthodoxiam, & heterodoxiam textuum dogmaticorum, si dici debet factum, esse factum secundi generis: nam si factum est, 1. est factum generale, seu fideles omnes spectans: quid enim magis spectat fideles omnes, quàm textus, qui in manus omnium venire potest, & ex quo omnes sanam doctrinam, si orthodoxus, hereticam verò, si heterodoxus est, haurire possunt. 2. Est factum ad fidem pertinens: nam vel affirmat, vel negat verum dogma. 3. Est factum, ex cuius falsa affirmatione vel negatione vera fides adducitur in periculum: veram enim fidem in eminenti periculo versari necesse est, si Ecclesia textum orthodoxum tanquam heterodoxum, aut heterodoxum tanquam orthodoxum fidelibus proponat.

4. Est factum ita conjunctum cum dogmate, ut ejus falsa affirmatio vel negatio sit affirmatio falsi vel negatio veri dogmatis: nam si Ecclesia affirmaret v. gr. epistolam Nestorii ad Cyrium esse orthodoxam, hoc ipso affirmaret Christum esse purum hominem; & si negaret Thalam Aui esse heterodoxam, hoc ipso negaret Verbum esse Deum, &c.

5. Est factum tale, ut si Ecclesia circa illud erraret, malè doceret fideles: nam malè docet ille, cuius doctrina, ii qui docentur, induci possunt in errorem. At Ecclesia textum orthodoxum ut heterodoxum, vel heterodoxum ut orthodoxum proponente, fideles faciliè in errorem inducerentur; faciliè enim propter auctoritatem Ecclesiae, textum orthodoxum rejicientes ut heterodoxum, doctrinam in eo expressam rejicerent ut heterodoxam, vel textum heterodoxum suscipientes ut orthodoxum, doctrinam in eo expressam susciperent ut orthodoxam.

6. Denique est factum tale, ut si Ecclesia posset circa illud errare, posset veras traditiones ut falsas rejicere, & falsas suscipere ut veras: posset enim orthodoxorum Patrum & legitimum Conciliorum textus reprobare, & approbare textus hereticorum & pseudo-synodorum. Unde ulterius, textus dogmaticos veterum scriptorum & conciliorum malè interpretando, falli posset in dogmatibus fidei definiendis. Manifestum igitur est, Ecclesiam circa textus dogmaticos infallibilem esse, siue eorum orthodoxia vel heterodoxia dicatur pertinere ad questionem juris, siue dicatur pertinere tantum ad questionem facti: quia si pertinet ad questionem facti, pertinet ad questionem facti generalis, fidem spectantis, &c. adedque ad questionem, circa quam tam necesse est Ecclesiam esse infallibilem, quàm circa questionem juris.

Simonet Theol. Tom. II.

Dices. Sanctus Thomas, & cum eo Theologi penè omnes docent, Ecclesiam fallibilem esse in questionibus facti. *Resp.* S. Thomam & alios Theologos loqui de factis particularibus, & purè personalibus, non de factis generalibus & dogmaticis, qualia sunt textuum dogmaticorum orthodoxia & heterodoxia, si tamen sunt facta tantum. Audiamus Sanct. Thomam, & Bellarminum pro omnibus Theologis. Sic autem habet S. Thomas quodlibet. 9. art. 16. in O. *Certum est, quod judicium Ecclesiae universalis errare in his, quæ ad fidem pertinent, impossibile sit... in aliis vero sententiis, quæ ad particularia facta pertinent, ut cum agitur de possessionibus, vel de criminibus, vel de hujusmodi, possibile est judicium Ecclesiae errare propter falsos testes.*

Bellarminus verò lib. 4. de Roman. Pontif. cap. 2. pag. 955. sic ait: *Annotandum est, sententias & decreta Pontificum interdum versari in rebus universalibus, quæ toti Ecclesiae proponuntur, qualia sunt decreta de fide, & præcepta morum generalia; interdum in rebus particularibus, quæ ad paucos pertinent, quales ferè sunt omnes controversie facti, ut an talis sit promovendus ad episcopatum, an iure fuerit promotus, an videatur deponendus... Conveniunt omnes Catholici... posse Pontificem, etiam ut Pontificem, & cum suo cœtu consiliarios, vel cum generali Concilio, errare in controversiis facti particularis, quæ ex informatione testimoniisque hominum præcipuè pendunt.*

Vides Sanct. Thomam & Bellarminum loqui de factis in quibus Ecclesia decipi potest à falsis testibus, ac proinde de factis, in quorum examine testes adhibentur; loqui de factis, quæ ex informatione & hominum testimoniis præcipuè pendunt. At manifestum est, textuum dogmaticorum orthodoxiam & heterodoxiam non esse facta hujusmodi: nam in examine textuum dogmaticorum testes non adhibentur, sed eos per se expendere potest & expendit Ecclesia: neque controversiarum, quæ de textuum illorum orthodoxia vel heterodoxia occurrunt, decisio pendet ex informatione & testimoniis hominum, sed ex eorum interpretatione, intelligentia Scripturarum Sacrarum, & traditionum divinarum notitia; & aliquando ex eorum collatione cum orthodoxorum Patrum scriptis, symbolis aut canonibus Conciliorum, Summorum Pontificum decretis. In his autem omnibus Ecclesia infallibilis est propter infallibilem Spiritus Sancti assistentiam. Dato igitur quod textuum dogmaticorum orthodoxia & heterodoxia sint facta, non sunt saltem de numero factorum illorum, de quibus loquuntur S. Thomas & alii Theologi, cum ajunt Ecclesiam in factis errare posse. Quod

Confirmatur. Quia S. Thomas, & alii Theologi loquuntur de factis, quæ ad paucos spectant, nec ad fidem pertinent. At de controversiis, quæ circa orthodoxiam vel heterodoxiam textuum dogmaticorum occurrunt, 1. dici non potest, quod ad paucos spectent: nam spectant ad omnes fideles, & omnium fidelium sapenúmero magni interest, ut finiantur, & auctoritate, cui omnes se submittere teneantur, adedque auctoritate infallibili decendantur. 2. Dici non potest, quod ad fidem non pertineant: nam v. gr. cum quaeritur, quænam ex Cyrilli & Nestorii epistolis sit Symbolo Nicæno consona, quænam dissona, quis sanæ mentis neget, hanc questionem ad fidem pertinere? Et verò cum quaeritur, quænam ex duabus epistolis sit orthodoxa, quænam heterodoxa, evidenter idem est, ac si quaeratur, utrum Christus sit Deus, an purus homo.

Dices. Saltem Ecclesia non est infallibilis, nisi circa facta à Deo revelata. Atqui quod textus aliqui dogmatici sit orthodoxus aut heterodoxus, non est factum à Deo revelatum. Ergo, &c. *Resp.* neg. maj. cuius falsitas facili inductione demonstratur. Nam 1. quod celebrata fuerit Synodus, quæ Nicæna vocatur, quod fuerit generalis, quod fuerit legitima, quod definierit Filium in divinis esse Patri consubstantialem; quod Symbolum, ejus nomine Nicænum nuncupa-

Dd 2 tum,

tum, approbat; quod illud Symbolum nunc exte-
rale, quale ab eo approbatum est, sunt facta, quæ
à Deo saltem in doctrina adversariorum revelata non
fuerunt, & tamen circa aliquod ex eis Ecclesiam
falli posse, nemo catholicus dixerit.

2. Quod tales textus sint Cypriani, Ambrosii,
Hieronymi, Augustini, &c. quod Cyprianus, Am-
brosius, Hieronymus, &c. in talibus textibus tale
dogma expresse-
rint; quod Cyprianus, Ambrosius,
&c. sint veri testes traditionis Apostolicæ in talibus
textibus, sunt facta non revelata à Deo, & tamen
Ecclesia circa illa infallibilis est: alioquin non est
infallibilis in discernendis ex communi Patrum con-
sensu veris traditionibus à falsis, quod nemo fidelis
concedet. Alia quamplurima ejusmodi facta brevitatis
causa prætermittimus, circa quæ, quamvis à Deo
revelata non fuerint, Ecclesiam errare non posse,
inconfesso est apud orthodoxos omnes.

ARTICULUS X.

*Solvitur objectio petita ex infallibilitate Ecclesiæ
circa sensum auctorum, qui textus dogmaticos
componunt.*

Obj. Ecclesia non est infallibilis circa sensum au-
ctorum, qui libros dogmaticos componunt.
Ergo nec circa sensum librorum dogmaticorum.
Pro solutione

Nota. Duplex distinguendus est sensus auctoris li-
brum scribentis, internus scilicet, quem voco perso-
nalem; & externus, quem litteralem nomino. Sen-
sus internus seu personalis est ille, quem auctor ha-
bet in mente, quando scribit: externus verò seu li-
teralis, est ille quem verba ab auctore in scribendo
adhibita, per se & ex institutione sua exprimunt, &
præferunt. His autem prænotatis,

R. dist. ant. Ecclesia non est infallibilis circa sen-
sum internum & personalem auctorum, qui, &c.
C. ant. Ecclesia non est infallibilis circa sensum ex-
ternum & litteralem auctorum, qui, &c. Neg. ant.
& conseq. Sensus enim librorum dogmaticorum est
sensus externus & litteralis auctorum, qui libros
dogmaticos componunt.

Dices 1. Distinctio sensus personalis & litteralis
arbitraria est, & gratis conficta. *Resp.* Hoc negan-
do: nam fieri potest, & quandoque fit, ut quis ha-
beat in mente sensum orthodoxum, & tamen in scri-
bendo utatur verbis, quibus sensus heterodoxus ex-
primitur: ut enim ait S. Thomas 1. part. quæst. 3.
art. 2. in O. ex verbis inordinate prolatis incurritur
hæresis. Potest autem quis rectè sentiens, verba in-
ordinate proferre, & hoc interdum contingere, gra-
tis, imò & contra experientiam negaretur.

Dices 2. Ecclesia ex concessis non est infallibilis
circa sensum personalem auctorum dogmaticorum.
Ergo nec est infallibilis circa litteralem sensum eo-
rum. *Resp.* neg. conseq. Ratio disparitatis est, quia
Ecclesia non est infallibilis (supple semper, infallibi-
litate promissa, de qua hic semper agitur) nisi quan-
tùm requiritur ad servandum fidei depositum, & ad
tuendos fideles contra fraudes hæreticorum, eoique
in vera fide continendos. Ad hæc autem sufficit in-
fallibilitas circa fidei dogmata, & sensum litteralem
auctorum, qui de fidei dogmatibus scribunt. Unde
infallibilitas circa sensum personalem auctorum dog-
maticorum, gratis attribueretur Ecclesiæ. Pro quo

Nota. Magnum discrimen est inter personalem &
litteralem sensum auctoris dogmatici. Sensus enim
personalis latet in mente auctoris; unde fidem no-
stram nec javare nec corrumpere potest, & pertinet
ad secreta cordium, quorum solus Deus discretor
est infallibilis. At sensus litteralis extat in texti-
bus, qui in manus omnium venire possunt, &
ab omnibus legi. Unde prout textus sunt ortho-
doxi vel heterodoxi, sensus litteralis ad fidem no-
stram juvandam, vel depravandam plurimum potest

valere. Ex quo manifestè apparet ratio attribuendi Ec-
clesiæ infallibilitatem circa sensum litteralem, & non
attribuendi circa sensum personalem auctorum dog-
maticorum.

Dices 3. Ecclesia non solum libros dogmaticos,
sed etiam eorum auctores anathematizat, Ergo non
est ratio, cur potius Ecclesia censeatur infallibilis circa
sensem litteralem, quam circa personalem auctorum
dogmaticorum. R. neg. conseq. Nam cum Ecclesia
anathematizat textum dogmaticum, illum execratur
ut heterodoxum, in quo si falleretur, textum ortho-
doxum execraretur ut heterodoxum, & ut heterodo-
xum fidelibus execrandum proponeret, sicque manife-
stè fideles induceret in errorem in re ad fidem per-
tinentem; quod aliquando contingere posse, divinis pro-
missionibus evidenter repugnat. At cum Ecclesia ana-
thematizat auctorem textus dogmatici, illum tantum
execratur ut hæreticum; in quo si fallitur, etiam post
maturam deliberationem, & diligentem veritatis in-
quisitionem, ex ejus errore sequitur tantum injusta
materialiter hominis privati infamatio, ex qua infama-
tione fides non periclitatur, nec fideles ad falsum ali-
quod dogma suscipiendum inducuntur.

Porro ut Ecclesia auctorem libri dogmatici tanquam
hæreticum damnare possit, tria sufficiunt, nempe in-
fallibilitas Ecclesiæ circa sensum litteralem auctoris,
seu infallibilis notitia heterodoxiæ libri; notorietas,
qua constat librum heterodoxum esse hujus auctoris;
& hujus auctoris, si adhuc vivit, inobedientia erga
Ecclesiam, seu pertinacia in defendendo libro hetero-
doxo; unde meritò arguitur hæreticum animum ge-
nere, & si è vivis excessit, iusta præsumptio, quod
librum hæretico animo & intentione hæretica scripse-
rit, atque sensum, quem verba libri per se expri-
munt, in mente habuerit, nec respicerit. Quæ iusta
præsumptio haberi potest ex eo quod mortuus est ex-
tra communionem Ecclesiæ, vel nunquam ante mor-
tem, Ecclesiæ judicio librum suum submittere se, scri-
pto vel viva voce professus est.

Dices 4. Ecclesia tam decidit orthodoxiam vel hete-
rodoxiam sensus personalis, quam decidit orthodo-
xiam vel heterodoxiam sensus litteralis. Ergo nec ma-
gis nec minus infallibilis est circa sensum personalem,
quàm circa litteralem. R. neg. ant. Nam v.g. Synodus
Ephesina anathematizando epistolam Nestorii, sensum
Nestorii litteralem heterodoxum esse pronuntiavit,
ipsum verò Nestorium anathematizando, solum decla-
ravit se illum habere ut hominem hæreticum, & ut
talem ab omnibus fidelibus habendum ac vitandum ef-
fe, quia scilicet moraliter constabat illum esse aucto-
rem epistolæ hæreticæ, eam hæretica intentione scri-
pisse, & mentem hæreticam habere.

Item quinta Synodus anathematizando scripta
Theodori Mopluesteni, sensum ejus litteralem hete-
rodoxum esse declaravit: ipsum verò Theodorum
anathematizando, solum memoriam ejus ut homi-
nis, qui & hæresim docuisset, & in hæresi mor-
tuus esset, infamavit & execrata est, execrandum si-
delibus propinavit, eò quod satis superque constabat
illum scriptorum illorum auctorem fuisse, ea anime
hæretico concinnasse, & extra Ecclesiæ communio-
nem defunctum esse, adeoque hæreticam mentem
nunquam deposuisse.

Item eadem quinta Synodus damnando textus
Theodoretæ & Ibas, sensum eorum litteralem damna-
vit ut heterodoxum. Quarta verò Synodus sensus eo-
rum personalis orthodoxiam minimè definivit, sed so-
lum illos in sedes suas restituit ob sensum personalem
orthodoxum, ab eis sufficienter probatum; seu, quod
idem est, quia sufficienter Theodoretus quidem Ne-
storio anathema dicendo, atque epistolam Leonis &
fidei expositionem subscribendo, Ibas verò anathema-
tizando Nestorium & Eutychetem, se catholicè sen-
tire ostenderunt.

Dices 5. Ecclesia quandoque & textum auctoris &
ipsum auctorem sub ipsius auctoris nomine indiscrimi-
natim anathematizat. Ergo tunc saltem & sensus per-
sonalis & litteralis heterodoxiam indiscriminatim de-
finiit.

fini. R. neg. conseq. Nam tunc Ecclesia sub auctoritatis nomine directè definivit heterodoxiam sensu literalis, quem verba textus per se exprimunt, & quem ipsa deprehendit, textum ipso examinando, & cum Symbolis atque SS. Patrum textibus conferendo, qui modus cognoscendi errori obnoxius esse non potest respectu Ecclesiae; simulque indirectè infamat personam auctoris propter sensum personalem, ex sufficienti informatione, sufficientibusque testimoniis aliisve indiis cognitum; qui modus cognoscendi etiam respectu Ecclesiae, absolute fallibilis est, & nihilominus sufficit ad infamandum auctorem, eumque habendum & execrandum ut hominem haeticum. Pro quo

Nota. Ecclesia non habet quidem infallibilitatem promissam circa sensum personale auctorum dogmaticorum; ac habere potest moralem, fundatum in evidèntia morali testimoniorum, aliorumve indiciis; quae infallibilitas modò major est, modò minor, prout moralis evidèntia, in qua fundatur, major vel minor est. Quamvis autem cum hac infallibilitate morali Ecclesia absolute errare possit circa sensum personalem auctorum dogmaticorum, nihilominus sufficere potest ad Ecclesiae infamandos auctores, quorum sensum literalem absolute infallibilitate damnat ut heterodoxum, quia ad hanc infamationem, quae ad hoc, ne fideles ab haeticis circumveniantur, regulariter necessaria est omnino sufficere debet moralis evidèntia circa heterodoxiam sensus personalis auctorum. Hæc autem moralis evidèntia facit certitudinem moralem, & certitudo moralis moralem infallibilitatem.

ARTICULUS XI.

Solvitur obiectio petita ex natura actus, quo credi debet orthodoxia vel heterodoxia textuum dogmaticorum, decisa ab Ecclesia.

Obj. Non potest, dici quali actu judicare possumus & debeamus heterodoxiam (idem dic de orthodoxia) textus dogmatici, ab Ecclesia decisi. R. neg. & dico nos posse & debere heterodoxiam textus dogmatici ab Ecclesia definitam judicare actu firmissimo, proindeque impossibile cum dubitatione qualibet, saltem voluntaria. Quod sufficienter significat Clemens Papa XI. in Bulla quae incipit; *Vineam Domini*, & in qua decernit, *damnatum in quinque Propositionibus Janseniani libri sensum, quem illarum verba præ se ferunt, ut præfertur, ab omnibus Christi fidelibus ut haeticum, non ore solum, sed & corde rejici ac damnari debere.*

Ratio autem evidens est, quia postquam Ecclesia definiit textum aliquem dogmaticum heterodoxum esse, possumus & debemus judicio Ecclesiae acquiescere actu proportionato infallibilitati, quam habet Ecclesia circa textus dogmaticos. Talis autem actus non est nisi assensus firmissimus, & omnem omnino dubitationem saltem voluntariam excludens: cum Ecclesia circa textus dogmaticos infallibilis sit infallibilitate promissa & divina, quacum absolute impossibile est eam errare in ferenda de orthodoxia vel heterodoxia textuum dogmaticorum sententia. Ex quo

Confirmatur sic responsio nostra. Possumus & debemus assentiri firmissimè obiecto infallibiliter & immutabiliter vero. Atqui ex hypothèsi quoddam Ecclesia definiit textum aliquem dogmaticum heterodoxum esse, heterodoxia textus illius est obiectum verum infallibiliter & immutabiliter etiam infallibilitate & immutabilitate absoluta: tunc enim tam impossibile est textum illum esse orthodoxum, quam Ecclesiam cum infallibilitate promissa & divina circa textus dogmaticos errare in definienda eorum orthodoxia vel heterodoxia. Ergo, &c.

Dices. Actus ille, quo dicimus posse & debere heterodoxiam textus dogmatici ab Ecclesia decisi

Simonnet Theol. Tom. II.

judicare firmissimè, vel erit fides divina, vel non. Neutrum dici potest. Non primum; nam heterodoxia textus dogmatici, etiam postquam ab Ecclesia decisa est, non est res à Deo revelata. Quod autem à Deo revelatum non est, fide divina credi non potest. Non etiam secundum: nam si actus ille non est fides divina, quomodo potest esse assensus firmissimus? Ad hoc argumentum, quo ut peremptorio perperam gloriantur novatores.

R. 1. hanc difficultatem ipsimet adversarii nobiscum esse communem: nam fateantur heterodoxiam quinque Propositionum ab Ecclesia auctoritate infallibili decisi fuisse, adeoque planè certam esse & indubitatam, ac proinde posse & debere actu firmissimo judicari. At quinque Propositiones sunt textus dogmatici, & earum heterodoxia non magis est à Deo revelata, quam heterodoxia aliorum quorumlibet textuum dogmaticorum, quos ut heterodoxos Ecclesia damnavit. Quo igitur actu quinque Propositionum heterodoxiam firmissimè judicari posse & debere dixerint, eodem actu pari jure dicemus firmissimè judicandum esse heterodoxiam alterius cujuscumque textus dogmatici, quem Ecclesiam ut heterodoxum damnaverit. Sed

R. 2. juxta multorum Doctorum catholicorum sententiam, heterodoxiam textus dogmatici ab Ecclesia decisi, firmissimè judicari posse per fidem, quam vocant Ecclesiasticam.

Nota. Doctores illi distinguunt fidem triplicem, divinam scilicet, quæ nititur auctoritate divina; humanam, quæ nititur auctoritate merè humana; & intermediam, quæ Ecclesiastica dicitur, quia nititur auctoritate Ecclesiae aliquid definitis cum speciali Spiritus sancti assistentia, quacum in sua definitione errare non potest. Secunda fides non est firma, sed formidolosa, quia nititur auctoritate fallibili. Prima verò & tertia sunt firmissimæ, quia auctoritate absolute infallibili nituntur; sic tamen ut tertia sit inferioris ordinis ad primam, quia hæc imparticipata infallibilitate nititur: Deus enim non ab alio, sed à se infallibilis est; illa verò nititur infallibilitate participata & accepta; Ecclesia enim non à se, sed à Spiritu Sancto ipsi specialiter assistente habet, ut sit circa textus dogmaticos, sicut & circa fidei dogmata, infallibilis.

Possumus ergo, juxta S. Doctores illos, heterodoxiam textus dogmatici, quem ut heterodoxum damnavit Ecclesia, actu firmissimo judicare propter auctoritatem Ecclesiae illam definitis, & in illa definienda propter specialem Spiritus Sancti assistentiam infallibilis. Qui actus sic exprimi potest: Credo hunc textum esse heterodoxum, quia Ecclesia, quam in definienda textuum dogmaticorum orthodoxia vel heterodoxia errare impossibile est, heterodoxum esse pronuntiavit. Hic autem actus rectè dicitur fides Ecclesiastica, tum ut sic distinguatur & à fide divina, quæ est superioris ordinis, & à fide purè humana, quæ non est firma, sed formidolosa; tum quia infallibilis Ecclesiae declaratione tanquam motivo intrinseco nititur, & in ea sistit.

Dixi autem juxta multorum, &c. quia Doctores alii putant hanc fidem non esse purè ecclesiasticam, sed partem ecclesiasticam, partim divinam; ecclesiasticam quidem, propter auctoritatem Ecclesiae definitis, propter quam proximè & immediatè judicatur heterodoxia textus damnari; partim verò divinam, quia putant illum actum, quo heterodoxia textus damnari judicatur, non sistere in auctoritate Ecclesiae textum ut heterodoxum damnantis sed ulterius tendere ad revelationem Dei creditur propositam, propter scilicet per se creditam auctoritatem Ecclesiae eodem illo actu creditur. Unde si quæras ab eis actus sui resolutionem, sic respondebunt: Credo hunc textum dogmaticum esse heterodoxum, quia Ecclesia, quæ heterodoxum esse declaravit, in declaranda orthodoxia vel heterodoxia textuum dogmaticorum infallibilis est; & credo Ecclesiam sic esse infallibilem quia eam sic infallibilem fore, in Scripturis divinis revelatum est creditur.

Dd 3 R. de-

R. denique 3. Heterodoxiam textus dogmatici, ab Ecclesia definitam, posse etiam judicari per actum fidei divinæ, quod breviter demonstro. Illud omne potest credi fide divina, quod necessariam habet connexionem cum veritate alicujus revelationis: potest enim judicari immediatè propter revelationem, quia revelatio est sufficientissimum motivum assentiendi objecto habenti necessariam connexionem cum ejus veritate, quod illi commune est cum omni alio motivo. Atqui heterodoxia textus dogmatici, definita ab Ecclesia, necessariò connexa est cum veritate alicujus revelationis, illius scilicet, qua olim à Deo revelatum est, Ecclesiam fore infallibilem in interpretandis & qualificandis textibus dogmaticis: nam evidens est, quòd si textus dogmaticus, quem ut heterodoxum damnavit Ecclesia, non heterodoxus esset, sed orthodoxus, Deus falsum dixisset, revelando Ecclesiam fore infallibilem circa textus dogmaticos. Ergo heterodoxia textus dogmatici, definita ab Ecclesia, potest credi fide divina.

Hic autem actus fidei divinæ sic potest exprimi: Credo hunc textum dogmaticum, quem ut heterodoxum Ecclesia damnavit, re ipsa heterodoxum esse, quia Deus, qui nec falli potest, nec fallere, olim credibiliter revelavit, Ecclesiam in interpretandis textibus quibuscumque dogmaticis, illisque approbandis vel reprobandis infallibilem fore. Cum igitur fides divina sit actus super omnia firmus, possum heterodoxiam textus cujuscumque dogmatici ab Ecclesia definitam, putà heterodoxiam epistolæ Nestorii ad Cyrillum, quam Synodus Ephesina damnavit ut Symbolo Nicæno adversantem, & hæreticam, actu super omnia firmo credere.

Dices. Heterodoxia epistolæ Nestorii, quamvis definita ab Ecclesia in œcumenica Synodo, non est revelata. Ergo quamvis definita ab Ecclesia, non potest credi fide divina. *R. dist. ant.* Non est revelata formaliter, *C. ant.* Non est revelata æquivalenter, *N. ant.* Nam postquam ab Ecclesia definita est, habet necessariam connexionem cum veritate alicujus revelationis, propter quam proinde tam potest immediatè credi, quàm si esset revelata formaliter; quod est esse æquivalenter revelatum, ut patet ex terminis. Unde nego conseq.

Dices. Factum quinti sæculi non potest dici à Deo revelatum. Atqui heterodoxia epistolæ Nestorii est factum quinti sæculi. Ergo, &c. *R.* factum quinti sæculi esse non posse revelatum formaliter, in revelationibus scilicet olim à Deo factis; at posse in hisce revelationibus revelatum esse æquivalenter, hoc est, posse perinde se habere in ordine ad credi fide divinā propter aliquam ex hisce revelationibus, ac si esset revelatum formaliter. Ratio est, quia fieri potest ut factum quinti sæculi, si ponatur certa conditio, incipiat habere necessariam connexionem cum veritate alicujus ex revelationibus olim à Deo factis, & sic tam fiat propter illam credibile actu super omnia firmo, quàm si expressè & formaliter esset olim revelatum; quod est, revelari æquivalenter.

Dices. Heterodoxia textus Nestorii, antequam decideretur ab Ecclesia, non poterat credi fide divina. Ergo nec potuit postea. *R. neg. conseq.* Disparitas est, quia heterodoxia textus Nestorii, postquam decisa fuit ab Ecclesia, necessariam habere cepit connexionem cum veritate revelationis, qua olim à Deo revelatum fuerat Ecclesiam fore infallibilem circa textus dogmaticos, adeoque postquam decisa fuit ab Ecclesia, potuit immediatè credi propter hanc revelationem, propter quam, antequam ab Ecclesia decideretur, non poterat sic credi, quia nondum cum ejus veritate connexa erat. *Breviter.* Heterodoxia textus Nestorii ante judicium Ecclesiæ non erat æquivalenter revelata, unde tunc non poterat credi fide divina; post judicium Ecclesiæ fuit æquivalenter revelata, unde tunc potuit, & nunc potest credi fide divina.

Dices. Si ita est, quando Ecclesia textum aliquem dogmaticum damnavit ut hæreticum, textus illius heterodoxia est novus articulus fidei. Absurdum conseq. Ergo,

&c. *Probabis min.* Nam Ecclesia nec condit, nec condere potest novos fidei articulos. *R. dist. seq. maj.* Textus illius heterodoxia est articulus fidei novus simpliciter, *N. seq. maj.* non enim est veritas de novo formaliter & secundum se à Deo revelata. Textus illius heterodoxia est articulus fidei novus secundum quid, *C. seq. maj.* est enim veritas de novo fide divina credibilis propter revelationem olim à Deo factam, quia cum ejus veritate, post Ecclesiæ sententiam, jam habet connexionem, quam antea non habebat, unde antea non erat fide divina credibilis; in quo absurdi nihil est.

Ad prob. min. R. Ecclesiam non condere novos simpliciter articulos fidei, quia Spiritus sanctus nihil de novo per Ecclesiam revelat simpliciter & secundum se. At Ecclesia condere potest, & condit articulos fidei novos secundum quid, quia Spiritus sanctus per Ecclesiam revelationes olim à se factas applicat & extendit ad objecta particularia, quæ proinde tam possunt & debent à fidelibus omnibus super omnia credi propter revelationes illas, quàm, si de novo formaliter & secundum se revelarentur. Certe si de novo formaliter & secundum se revelarentur, possent & deberent credi fide divina, quia existentia illorum necessariam haberet connexionem cum veritate revelationum de novo factarum. Atqui existentia illorum non minùs connexa est cum veritate revelationum olim factarum, postquam Ecclesia has revelationes ad illa extendit & applicuit. Ergo postquam has revelationes ad illa extendit & applicuit Ecclesia, tam possunt & debent fide divina credi.

Itaque quando Ecclesia in Ephesina Synodo textum Nestorii hæreticum pronuntiavit, tunc Spiritus sancto specialiter ei assistente, revelationem de sua circa textus dogmaticos infallibilitate, olim à Deo factam, extendit ad textus illius heterodoxiam, quatenus posito illo Ecclesiæ de textu Nestorii judicio, tam impossibile est textum hunc non esse heterodoxum, quàm impossibile est Deum falsò revelasse Ecclesiam circa textus dogmaticos fore infallibilem; vel, si vis, quatenus per illud suum de textu Nestorii judicium Ecclesia sic textus illius heterodoxiam connexuit cum veritate revelationis de sua circa textus dogmaticos infallibilitate olim à Deo factæ, ut concessa veritate revelationis, concedenda sit heterodoxia textus; & negata textus heterodoxia, neganda sit veritas revelationis.

Porrò ubi primum extitit hæc connexio, revelatio olim facta à Deo de infallibilitate Ecclesiæ circa textus dogmaticos, tam exegit ut propter ipsam crederetur heterodoxia textus Nestorii, & tam apta fuit movere intellectum ad eam credendam actu fidei divinæ, quàm expressa & formalis hujus heterodoxiæ revelatio de novo facta à Deo, exegisset eam credi, & quàm intellectum ad eam actu fidei divinæ credendam movere apta fuisset. Quare Ecclesia textum Nestorii hæreticum declarando, condidit articulum fidei non simpliciter, sed secundum quid novum, & post Ecclesiæ declarationem heterodoxia textus Nestorii est articulus fidei non simpliciter, sed secundum quid novus: est quidem articulus fidei, quia post declarationem Ecclesiæ immediatè credi super omnia potest propter auctoritatem primæ veritatis revelantis: est articulus fidei novus secundum quid tantum, quia declaratio Ecclesiæ non est nova revelatio, sed tantum revelationis olim factæ extensio ad objectum particulare, quatenus posita hac Ecclesiæ declaratione, objectum illud cum veritate revelationis olim factæ necessariam habet connexionem, quam connexionem antea non habebat.

Dices. Si ita est, qui negaret heterodoxum esse textum Nestorii, postquam ut talis in Ephesina Synodo damnatus est, hoc ipso esset hæreticus. *R. ita esse:* nam ille est hæreticus, qui resistit Ecclesiæ sufficienter proponenti veritatem aliquam ut credendam fide divinā. Atqui ille qui negaret, &c. resisteret Ecclesiæ sufficienter proponenti heterodoxiam textus Nestorii ut fide divina credendam. Ergo, &c. Propter eandem

candem rationem, qui negaret ipsam Synodum Ephesinam œcumenicam esse & legitimam, hoc ipso hæreticus esset: quamvis Ephesinæ Synodi œcumenicitas, ut ita loquar, & legitimitas nunquam fuerint nisi æquivalenter revelata, postquam scilicet hæc Synodus ab Ecclesia universa ut œcumenica & legitima recepta est.

Quæres, utrum non solum corpus pastorale, sed etiam Sedes Apostolica, promissam & divinam circa textus dogmaticos infallibilitatem habeat?

R. Affirmativè, & breviter demonstratur. Nam Sedes Apostolica, quæ est mater & magistra fidelium, cum munere & obligatione docendi fideles, accepit omnem infallibilitatem ad rectè docendum necessariam, juxta illud Christi, *Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua Confirma fratres tuos*. Atqui ad rectè docendum, ut apertè significat Synodus quinta verbis suo loco laudatis, & ut à nobis probatum est, præter infallibilitatem circa fidei dogmata, requiritur infallibilitas circa textus dogmaticos. Ergo Sedes Apostolica utramque accepit infallibilitatem.

Porro suæ circa textus dogmaticos infallibilitatis invictissimum argumentum, & quidem, quod imprimis observandum est, Ecclesiæ universæ partim expresso, partim tacito suffragio confirmatum, submi-

nistrat nobis Sedes Apostolica in Formulario Alexandri VII. Nunquam enim Sedes hæc, Ecclesia præsertim universa, partim expressè, partim tacitè suffragante, fideles compelleret ad rejiciendum & damnandum textum Janseii ut heterodoxum, etiam addito juramento, adeòque ad heterodoxiam textus Janseii firmissimè credendam, & in fidei formula irretractabili actu confitendam, nisi ipsa planè certa esset de sua in interpretandis & judicandis textibus dogmaticis infallibilitate, & hæc infallibilitas Ecclesiæ universæ exploratissima esset. Quæ res cum ad fidem manifestè pertineat, in ea Sedem Apostolicam, & cum Sede Apostolica Ecclesiam universam errare posse, manifestè hæreticum esset asserere. Hinc

Sic adhuc argumentor. Sedes Apostolica in præscribendo fidelibus Formulario Alexandri VII. evidenter se ipsam, si non signatè, saltem exercitè profertur infallibilem circa textus dogmaticos, Ecclesia universa partim expressè, partim tacitè suffragante. Ergo vel Sedes Apostolica re ipsa circa textus dogmaticos infallibilis est, vel Sedes Apostolica, & cum ea Ecclesia universa errat in re ad fidem pertinente. Secundum dici non potest sine manifesta hæresi. Ergo primum dici debet, & ab omni homine fideli ut planè certum ac indubitatum teneri.

